

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. F. Gy.: Legyen meg a Te akaratod! — Hodossy Béla: Az egyetemes konvent tankönyvpályázata. — Szigethy Ferenc: Horatius szerint. (Költemény.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Legyen meg a Te akaratod!

A Getsemáné halálos gyötrelmeire emlékez-
tetnek ez Igék! A legtöbb ember nem is tudná
más vonatkozásban elgondolni. Ez a mondat van
főlrva sok-sok sírkőre, melyet bánatos, szerető
szívek emeltek megboldogult szeretteik emlékére.
És ott van felírva, bár láthatatlan betűkkel, min-
den nagy veszteség, minden nagy csalódás, min-
den kiabrándulás zárókövére, mint az Isten örök
végzésének megmásíthatatlan ténye előtt való alá-
zatos meghajlás, keresztyéni megnyugvás. Érzelmi
világunkban úgyszólván ugyanazt az értéket jelenti,
melyet Jób ilyen imádságba foglalt: Az Úr adta,
az Úr elvette, áldott legyen szent neve érette.

Méltán kérdezhetné lapunk némely olvasója,
hoggy miért kezdjük az újévet ezzel a hatalmas,
de mégis oly szomorú, annyi könnyel áztatott,
komor Igével, mely lemondást és a magyar nép-
theológiában valóságos fatalizmust jelent!? Miért
nem írunk új életről, boldogságról, nagy célokról,
nagy reményekről, nagy diadalok eshetőségeiről,
miket az új év méheben hordoz?

Nagyobbról, jobbról, boldogítóbb valóságról
azonban nem szólhatnánk, mint Isten akaratáról.
Szebb és nagyobb áldást nem kívánhatnánk sem
magunknak, sem másoknak, sem egyházunknak,
sem hazánkuknak, mint ezt: „Lегyen meg a Te aka-
ratod!”

Az Isten akaratára vonatkozó meggyőződéseink,
úgy, ahogy azok a köztudatban élnek és ahogy
gyakran a szószéken, vagy a koporsó mellett ki-
fejezésre jutnak, sajnos legtöbbször az igazságnak
csak egyik felét és pedig a sötétebb felét kép-
viselik. A féligazságok azonban megtévesztenek.
S ez az igazság is feles állapotában csüggesztő,
lemondásra kényszerítő és sok esetben a lelket
megdermesztő hatással van az emberre, aki ebben
az Akaratban nem lát egyebet, mint hatalmat és
erőt, mely az ő akaratát is kíméletlenül elsöpri,
munkájában megakasztja, megszégyeníti és lépten-
nyomon érezteti vele, hogy az Úr akaratával
szembe senki sem állhat.

Ha keresők az okait annak a sok tétlen-
ségnek, tehetetlenségnek, sőt romlásnak és pusztu-
lásnak, mely annyi lelket, annyi boldogságot
követel áldozatul, mely annyi veszteséget jelent
egyházunknak s nemzetünknek, — könnyen rá-

akadunk egyesek és egységek életében arra a
pontra, ahol összeroskadtak ajkukon e rettenetes
Igével: Legyen meg a Te akaratod!

S ezért pereg az egyik nap a másik után,
egyik év a másik után szomorú, monoton körfor-
gásban. Ezért jelent az új év új gondokat, új ter-
heket, új csalódásokat és veszteségeket és nem új
életet, fejlődést, erősödést, gyarapodást a lelkiek-
ben és anyagiakban!

Úgy élünk mi, mint aki éjszaka él és nap-
pal alszik. Ha ébren van, csak sötétséget lát. Pe-
dig az Isten nem ezt akarja.

Istennek az az akarat, hogy mi boldogok
legyünk, hogy már itt a földön is örvendezzünk
Öbenne és ajándékaiban! Isten azt akarja, amit
Jézus által kijelentett, hogy: Bizzatok, ne féljete! Teremjete sok gyümölcsöt! Örömtök teljes le-
gyen! Az én igám gyönyörűsége és az Én ter-
hem könnyű legyen! Ha meghaltok is éljete! És
ki tudná mind elősorolni azt a sok bizonyítékot,
mely Isten jó és tökéletes akaratának fenséges
dicsőségét, leírhatatlan szépségét, derűjét, vigasz-
talását ragyogtatja előttünk Isten Igéjében!

Ne legyen hát szomorú siri felirat életünk-
ben ez: Legyen meg a Te akaratod! Mert ez
éppen a Krisztusban való új élet kezdete. Isten
akarat, törvényének, parancsainak, szigorúságai-
nak dacára: öröm, világosság, boldogság! Olvas-
suk csak a CXIX. Zsoltárt! Figyeljük meg Jézus
szavait, aki tanítványainak ezt mondja: Az én
eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki
engem elküldött!

Eljutottunk az új élet, vagy az új év boldog-
sága titkához. Isten akaratának beteljesedése ne
legyen rajtunk kívül álló, csodált és sokszor ret-
tegett eshetőség, hanem óhajtvá várt boldog bi-
zonyosság, melynek teljességeért a mi akaratunkat
is örömmel Isten akaratának szolgálatába állítjuk!

Lегyen meg Isten üdvöztető, boldogító akarat
ez új évben a mi életünkben, gyülekezeteink éle-
tében, Egyházunkban, Hazánkban! De újuljon
meg a mi sokszor büszke, dacos, vagy félénk, té-
továzó akaratunk alázatossága, reménysége és bi-
zodalma is az Élő Istenben.

F. Gy.

— Az 1925. évre szóló előfizetési díjak (egész
évre 10 K, félévre 5 K) beküldését kéri — a
kiadóhivatal.

Az egyetemes konvent tankönyvpályázata.

A ref. egyetemes konvent tankönyvbizottsága pályázatot hirdetett néhány közép- (és szak) iskolai tankönyvre; aztán népiskolai tan- és vezérkönyvekre és végül a református egyházigazgatás körében használatos kezelési nyomtatványok tervezésére. Tudomásom szerint ez a hirdetés csak a *Debreceni Protestáns Lap*-ban, mint a tiszántúli ref. egyházkerület hivatalos lapjában jelent meg, pedig közre kellett volna adni a többi ref. egyházkerületek lapjaiban is. Mi, tiszáninneniek mindenesetre sérelmesnek tartjuk a közzététel elmulasztását, mert sokaknak nincs módjában, hogy a Debr. Prot. Lapot járathassa, vagy legalább olvashassa. A pályázat így — sokakra nézve, — a kellő nyilvánosság híján jelenvén meg, a pályázni szándékozók egy része már eleve kizárattott abból. Sajnos, a kizárás még ezenfelül is megtörtént, mert hiszen több könyv elkészítésére — pályázat mellőzésével — megbízás adatván, ezeknek megírására pályázni sem lehet.

A pályázati hirdetés szerint „a tankönyvek és vezérkönyvek a *legújabb tantervek* alapján készüljenek.” Félő, hogy vagy a tankönyvírók, vagy a tankönyvet használandó tanítók jutnak zavarba, mert más tanterve van a dunántúli, a tiszáninneniek és a tiszántúli, sőt esetleg a dunamelléki egyházkerületnek is. A tiszáninneniek ref. egyházkerület tanterve ugyanis érvényben van. Nincs róla tudomásom, hogy a dunántúli tanterv érvényessége megszűnt volna. Bizonyára megtartotta a tiszántúli egyházkerület is a maga tantervét. Imé, három, esetleg négy tanterv! Ugyan melyik szerint készüljenek az egységes új tankönyvek?

Nagy kérdés egyébiránt, hogy lehet-e, helyes-e egységes tantervet és különösen egységes tankönyveket készíteni? De ezt most hagyjuk.

Szerfölött csodálkoztam rajta és első tekintetre nyomdahiának véltem, hogy „Beszéd- és értelemgyakorlat”-ra (II. o. 4—5 ív!) is hirdettek tankönyvpályázatot. De még sem lehet sajtóhiba, mert a pályázatot a beszéd- és értelemgyakorlat vezérkönyvére külön is meghírdették. Beszéd- és értelemgyakorlat tankönyvből? Hiszen ez a tárgy természetével és céljával egyaránt merőben ellenkezik. Hibának tartom már azt is, hogy a II. o. tanuló kezébe a pályázat alapján vallástanból tankönyv (egy és fél ív) kerül; nem helyeslem, de megérttem. Amaz azonban képtelenség.

A pályázati hirdetés szerint a népisk. III. o. számára természetrajz (!?) is készül. Tisztára új dolog a mi tanítóságunk előtt. Pikantéria számba megy, hogy a természetrajz több osztályban már nem fordul elő s így a III. o. nak egy tankönyvével több lesz, mint a IV. osztálynak. Ne vegye senki rossz néven, ha megkérdem, vajjon melyik tanterv szerint fog ez a tankönyv készülni?

Számtan a népisk. I. o. részére 2 ív, a II. o. számára 3 ív kell. Ilyennek használata a második osztályban sem helyes, az elsőtben meg egyenest vétek. Olyan iskolába, melynek első osztályában a tanuló kezébe számtani kézikönyvet, a második osztályában a beszéd- és értelemgyakorlatra is tankönyvet adnak, okos szüle gyermekét nem küldheti.

A tankönyvbizottság felesleges könyvekre is hirdetett tehát pályázatot, de másfelől szükségesre nem hirdetett. Így nem hirdetett *énekkönyvre*. Az énektanítás elmaradottságát néhányan évtizedek óta hánytorgattuk. A háború folyamán aztán teljesen nyilvánvalóvá lett, hogy nem üti meg a mértéket. Az egyháziének-tanítás érdeke is az előbbivel együtt hangosan kiált legalább vezérkönyv után.

Szöveget üt az ember fejébe, hogy 16 népiskolai tárgy közül miért csak 4 tantárgy vezérkönyvére van pályázat hirdetve s miért éppen arra a négyre?

Senki sem csúhatatlan közöttünk. Tévedhetünk, hiszen emberek vagyunk. Éppen ezért távol áll tőlem az akadémikodásnak minden szándéka, de ezek a kérdések megis csak tisztázandók.

Fájdalommal tölt el, hogy a pályázat megszerkesztésében nem találok az ügy nagy fontosságához mért körültekintést, logikus következtességet és mindenek felett paedagogiai céltudatosságot.

Hodossy Béla.

Horatius szerint.

Aranyközépszer drága módján
Élni egyszerű életet:
Nagy álmokban sohsem csalódván
Tervezni inkább keveset.

Az élet szédítő magasán
Ritkán érezni nagy gyönyört,
Mert késő már a sok gond aztán,
Ha test és lélek összetört.

S nem jó talán egy percig sem fent:
„A villám ormokat keres,”
Középmagasban béke és csend
S élni *ezekért* érdemes.

De lent is ám sohsem maradni!
Ki lent fetreng, még vétkesebb!
E másik szélsőség is annyi,
Mint hivatást tagadni meg.

Sohsem félni ettől a szótól,
A gondolatától: messzeség —
A tenni vágyó erre gondol —
De tudni kell, hogy: most elég!

Jó sorsban magát nem elbizni,
Bajban nem adni fel reményt —
Ki sokat akart s szépen élni,
Az aranyközépszerrel élt.

Szigethy Ferenc.

IRODALOM.

* **Irodalmi értesítés.** 1923-ban — a nagy író születésének 300 éves fordulója alkalmából — lefordítottam Pascal *Vidéki Leveleit* magyarra (a műhöz irt bevezető tanulmányt a *Prot. Szemle* febr.—márciusi füzetében tettem közzé), de a magyar fordítás kiadására nézve csak most sikerült a M. Traktátus-Társasággal megegyezésre jutnom.

A 19—20 ivre terjedő mű febr. 28-án fog megjelenni s bolti ára 75.000 K lesz; előfizetési díja, ha febr. 1-ig a kiadónak (Tahitótfalu, Pestm.) beküldetik, 65 000 K. Sárospatak, 1925 jan. 2. Dr. Rácz Lajos akad. tanár.

* **Antirevolutionaire Staatskunde** címmel okt. 1-től Hollandiában egy tudományos havi folyóirat jelen meg, mely annak megvizsgálását tűzi ki célul, hogy a kálvini alapelvek miként alkalmazhatók a politikai, gazdasági és községi életre? A folyóiratot több kiváló jogász, theologus és politikus adja ki a *Kuyper Ábrahám-alapítvány* megbízásából, amelyet a holland ker. nép szeretete a Kuyper képviselte meggyőződésének ápolására és továbbfejlesztésére hozott össze. A 3 első füzet gazdag tartalmából kiemeljük dr. H. Dooyeweerd dolgozatát: „Küzdelem a ker. államtudományért” és Idenburg két mélyenjáró értekezését, mely az antirevolucionáriusoknak a háborúhoz való viszonyát világítja meg.

* **Bekehrung eines Gottlosen** (Egy istentelen megtérése). Berlin, Furcht-Verlag, 1924. — E könyvben egy japán ifjú, *Kurosaki*, aki a tübingai egyetemen végezte theol. tanulmányait, hogy azután hazájában Jézus evangéliomának hirdetője legyen, tübingai barátai ösztönzésére elbeszéli a ker. vallásra való megtérésének történetét. Nem közönséges megtérési história ez, hanem egy oly vallomás, mely Augustinusra emlékeztet és értékes adalékot nyújt a keletázsiai lélek megértéséhez. Kurosaki már azelőtt is Isten-kereső volt s előbb a konfuciusi erkölcsi szigor és önuralom, majd a pantheisztikus misztika útján haladt előre anélkül, hogy a sóvárgott nyugalmat megtalálta volna. Csakis egy egyszerű ker. térítő szavainak hatása alatt nyíltak fel szemei Istennek számunkra Krisztusban nyújtott kibeszélhetetlen adománya megértésére. Az ilyen élmények, mint amilyeneket itt ez a japán ifjú előad, a hit amaz erősítői közé tartoznak, amelyekre erős szükségünk van, s amelyeket Isten kegyelme a kellő időben megad számunkra.

* **Mary Jones.** Lausanne, Agence religieuse. 24 lap, ára 25 cent. — E kis füzet egy egyszerű kis walesi leányka történetét beszéli el, aki minden áron szeretett volna egy bibliára a maga anyanyelvén szert tenni és akinek sok évi váramozás és utánjárás után végre is sikerült kívánságát elérnie. A lelkészt, akinél a leányka a szentkönyv után tudakozódott, oly időben, amikor az még nagyon ritka volt, annyira meghatótta a leányka kívánsága és állhatatossága, hogy elbeszélte a dolgot Londonban és ezzel megadta az első lökést egy oly társaság megalapítására, amely a biblia lefordítását, kiadását és terjesztését tűzte ki feladatául és pedig nem csupán Walesben és a walesi szójárásban, hanem az egész világon és minden nyelven: a *Brit és Külföldi Biblia-Társaság* alapítására! Ez lőn a Mary Jones hitének és vágyódásának eredménye! Története megérdemelné, hogy magyar nyelven is olvasható legyen.

— **LAPUNK t. előfizetőinek és olvasóinak boldog újévet kíván a Szerkesztőség.**

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhirek.** Dr. Szilva Béla szerencsi ügyvéd dec. 20-án 54 éves korában meghalt. Tanulmányait főiskolánkban végezte s régebben a hírlapírás terén is működött. — *Berzeviczy Andor* prűgyi jegyző felesége, szül. Igaz Mária, néhai Igaz József szerencsi lelkész leánya dec. 26-án, életének 41-ik évében elhunyt. Férje és 5 fia (a 2 nagyobb intézetünk növendéke) siratja a hű nő és gondos anyja korai kidőltét. Áldás emlékére!

— **1925.** Az újesztendő, amelybe január 1-ével beléptünk, mind vallási, mind nemzeti tekintetben nevezetesen esztendőnek ígérkezik. Ez az esztendő még nagyobb mértékben igazolni fogja Laveleye-nek és Hiltynek azt a jóvondólsát, hogy a XX. század a vallásos kérdések százada lesz; erre vall a r. katolicizmus hatalmas szervezkedése, melynek az újév *jubiláris éve* lesz, míg a prot. egyházak ez év nyarán *Stockholmban* fognak ökuméniai zsinatra összejönni és közös érdekeik megmentéséről tanácskozni. Nemzeti tekintetben 1925 Jókai Mór, Lévy József és Salamon Ferenc születésének, továbbá a M. Tud. Akadémia megalapításának és a *Zalán futása* megjelenésének 100 éves, Apácai Csere János születésének 300 éves jubileumát fogja ez összetört, bánatba merült nemzetnek nyújtani. De bármit hoz is, akár jót, akár rosszat, a mi énekünk 1925-ben is csak ez lehet: Az Ur énnékem őriző pásztora!

— **A sárospataki ref. Nőegylet és Leányszövetség** dec. 21-én d. u. a tápintézet nagytermében *hangversenyt és teadélutánt* rendezett. A hangverseny a következő műsorral folyt le: 1. Régi dalok, énekelte a vegyeskar (Hodossy B. vezetésével); 2. Vig monolog, előadta Fodor Géza s. lelkész; 3. Részlet Huber K. Hunyadi László c. operájából (trio), előadták: Császár József és Nagy József hh. (hegedűn), Bathó Lenke (zongorán); 4. Költemények Végvárától, szavalta Rácz Éva; 5. Tarnay A.: Haydó, énekelte Rácz Jenőné, zongorán kísérte Forgács Gyuláné; 6. Előadás egy legendáról, Forgács Gyulától; 7. Ének-dúett, énekeltek Nyitray Béla és Dezső hh., zongorán kísérte Bathó L. S. Zárszó, Forgács Gyulánétól; 9. Magyar dalok, énekelte a vegyeskar. Hangverseny után következett a teázás és karácsonyi vásár, 6 órakor a leányszövetség készítette kézimunkák kisorsolása. Az estély, belépti jegyekből, tea és sütemények eladásából és 1000 darab sorsjegy árából 8 millió K tiszta jövedelmet hozott a szegény gyermekek karácsonyi felruházására.

— **A tanítói nyugdíjilleték** fizetésének kérdésében gr. Bethlen I. miniszterelnök dec. 23-án értekezletet tartott a közoktatási és pénzügyminiszterrel, s ez értekezlet megállapodása alapján a kultuszminiszter dec. 27-én 119.000. sz. a. egy körrendeletet bocsátott ki, amelyben kijelenti, hogy „az 1923—24. költségvetési évre előírt nyugdíj-járlékok behajtását felfüggesztem és az 1923—24. évről az egyes fentartók terhén vezetett hátrálékokat hajlandó vagyok a f. költségvetési év végén terükről törölni, illetve elengedni abban az esetben, ha a fizetési határidőket pontosan betartják.”

— **Rövid hírek.** Dr. Szoboszlai Gyula san-franciskói orvos, főiskolánk volt növendéke, a Prot. Árvaháznak 1000 dollárt küldött karácsonyi ajándékként; *Horthy Miklós kormányzó* és Főméltósága 35 mill. K-át küldött a budapesti ref. szegényeknek és Árvaházaknak, 5 mill. K-át pedig a prot. diákok karácsonyi ünnepéjére. — A *Bethlen-nyomda* eddigi ügyvezető igazgatója, Gonda Béla ny. min. tanácsos lemondott e tisztségről; utódja dr. Kovács J. István theol. tanár lett. — A *miskolci* ref. főgimnázium növendékei, Balázs Győző tanár vezetésével, 3 mill. K-át gyűjtöttek a Kreith-féle szabadságharc-múzeum megvásárlására s az eszme pártolására az ország valamennyi középiskolájának ifjúságához felhívást intéztek. — Az *alsódobszai* gyülekezet az eltávozó Zitis István helyére nov. 23-án Diószeghy Mihály debreceni s. lelkészt választotta meg egyhangúlag lelkészévé.

— **A francia szocialista kormány,** élén Herriot miniszterelnökkel, megkezdte antiklerikális és egyúttal vallásellenes programjának végrehajtását. Első lépése a Vatikánnal való diplomáciai viszony megszakítása. Sokkal súlyosabb következményű dolog lesz ennél az egyház és állam szétválasztásáról szóló törvénynek *Eldzsára* való kiterjesztése, ami igazi nagy csapást jelent az elzászi protestantizmusra nézve. Az elzászi képviselők mindent elkövetnek ennek megakadályozására, de a kormánynál kemény ellenállással találkoznak, úgyhogy az elzászi protestánsok nagy aggodalommal néznek a jövő elé. Persze ezt a törvényt is különféle képen lehet életbeléptetni és az egyházi javak elvételénél táglelkűen vagy szűkkeblűen járni el. De bármint lesz is, az elzászi nép, mely századokon át más viszonyban állt az egyházzal, nem könnyen fog a dolgok új rendjébe belenyugodni. Hiszen a háború alatt és a háború befejezése után, az annexio alkalmával ünnepélyes ígéretet nyertek, hogy a meglevő elzász-lothringeni intézményeket a francia állam fenn fogja tartani, — s ime 6 év is alig telik el, s már is felakarja a kormány az egyházi és vallási viszonyokat forgatni. Nemcsak ígéreteit nem tarja meg, de még annyi figyelemmel sincs új alattvalói iránt, hogy e lelki életükbe mélyen belevágó rendszabály életbeléptetése előtt véleményeket, óhajításukat megkérdezze. Aki tudja, mily előzékenyen bánt a német császári kormány az elzászi kath. egyházzal, nem fog csodálkozni rajta, ha most Elzász-Lotharingia lakói úgy érzik magokat, mintha az égből a földre hulltak volna alá. Hisz' ez a kulturpolitikai dekretum valóságos gúnyt jelent a lakosság vallásos érzületére, mely úgy érzi, hogy kimélet nélkül ki van a radikális szocialisták egyházellenes üzelmeinek szolgáltatva. Katholikusok és protestánsok közös csatarendben állnak az eddigi állítólagos „kinzóiktól” felszabadított országban a francia állam vallásellenes intézkedéseivel szemben. A ref. és a luth. egyház a hírlapokban egy *Nyilatkozatot* tett közzé, amelyben útal arra a nagy izgalomra, amelyet a francia kormány idevágó kijelentései mindkét tartomány prot. lakossága körében fölkeltettek. A Nyilatkozat a legmélyebb sajnálkozását fejezi ki a felett, hogy az egyház és állam szétválasztásának kérdése „oly váratlan és jogellenes módon felszínre hozatott.” Ami az *iskolakérdést* illeti, mely

a prot. köröket nem kevésbé aggasztja, a prot. egyházak okvetlenül szükségesnek tartják, hogy a vallásoktatás számára, bármilyen legyen is a jövőendő iskolakormányzati rendszer, az órarendben helyet juttassanak.

— **Írásbeli tételek az 1925. évi szeptemberi lelkészsképesítő vizsgálatokra.** A) Az első lelkészsképesítő vizsgálatra: egy szakértekezés a következő három tétel valamelyikéről: a) Ószövetségi vallástörténetből: A kultusz centralizációjának története. b) Ker. hittanból: A szentírás és a dogmatika. c) Újszövetségi írásmagyarázatból: A Máté írása szerint való evangélium XXIII. és XXIV. részének magyarázata. B) A második lelkészsképesítő vizsgálatra: 1. Egy szakértekezés a következő három tétel valamelyikéről. a) Magyar prot. egyháztörténetből: Protestáns unio-törekvések. b) Egyházjogból: Az egyházi vagyon jogi alapjai a magyar róm. kath. és a magyar református egyházban. c) Gyakorlati theológiából: A lelkész és presbiterium feladata a vegyes házasságoknál. 2. Gyakorlati bibliamagyarázat irandó János ev. I. 1—4. v. alapján, 3. Katémagyarázatból: Magyarázandó a következő három összefüggő kérdés és felelet: 59., 60. és 61. 4. Egyházi beszéd irandó Jakab I.: 13—15. v. alapján. A dolgozatok egy-egy füzetbe tisztán, olvashatóan írva 1925 augusztus 1-ig adandók be (ez a határidő szigorúan betartandó); az első vizsgásoké a theol. igazgatói, a második vizsgásoké az egyházkerületi főjegyzői hivatalhoz. Az egyházi beszédet és bibliamagyarázatot jól meg kell tanulni és a vizsgálaton előadni. Sárospatak, 1924 dec. 15. *Harsányi István* theol. igazgató.

— **Hollandiából.** Az *amsterdami* városi egyetem theol. fakultásának ószövetségi tanszékére a város radikális vezetősége, mellőzve az egyházi hatóság és az egyetemi tanács jelölését, dr. *Palache* izr. tanárt (aki a filol. és filoz. fakultáson a semi nyelvtudományból volt habilitálva) nevezte ki, ami az egyházi körökben méltó felhaborodást keltett. A város radikális vezetősége már 30 év óta olyan eljárást tanúsít az egyházzal szemben, hogy az egyház nem engedheti meg leendő lelkeszeinek a theol. fakultás látogatását s így azt csak néhány mennonita, remonstrans és luth. theologus látogatja.

— **A biblia.** A legolvasottabb könyv a világon ma is a biblia. A múlt évben mintegy 30 millió bibliát adtak el a világ minden részében. Egy amerikai bibliatársaság egymaga 175 különböző nyelven nyomatta ki a szentírást; ama nyelvek és nyelvírások száma, melyekre a bibliát lefordították, jóval többre megy 1000-nél. Az előző évvel szemben a biblia terjedése az Egyesült Államokban csaknem megkétszereződött. Magyar biblia-társaság, hol késel az éji homályban?

— **Harangszentelés** volt dec. 21-én *Bodrogykeresztúron*, a mikor is Éles István tarcali lelkész mondott szívből jövő imádságot, Kiss Ernő esperes tartott egyházi beszédet, Batta János helybeli lelkész pedig a harang történetét adta elő, Este valóságos estély volt, amelyen a helybeli lelkész imádkozott, Marcsek János tokaji ev. lelkész tartott előadást, Kiss Ernő pedig bibliamagyarázatot és záró imádságot. Isten áldása legyen a buzgó gyülekezeten.

— **Cseh diákok a sárospataki református kollégiumban.** Nem ma, hanem 127 évvel ezelőtt... Ah, hiszen ma urak, elnyomók. De volt idő, mikor szegények és üldözöttek voltak és rá voltak szorúlván a különben nem sokkal jobb helyzetben levő magyar „testvérekre.” És ezek a nagyszívű bolondok tárt karokkal fogadták őket, a szegényeket s szűkön kimért fekete kenyereket is megosztották velök testvériesen. — Az alább közölt okmány, mely az ősi sárospataki főiskola levéltárában őriztetik, megható bizonyossága annak, hogy egy időben *cseh diákok* tömegesen lettek meleg otthonra ez ősi református kollégium falai között és teljesen ingyenes ellátásban, lakásban, étkezésben — sőt maguk szerint a cseh legények szerint „rendes ruházatukba” is részesültek. Pedig nem kell ám azt gondolni, hogy abban az időben (1797.) valami nagyon dúskált volna a „szegények skóljája” a világi jókban és a gazdag alapítványokban. De hát üsse kő!... ahol 3—400 szegény magyar diák „jól lakik,” — 8 cseh gyerek se marad ott éhen. Így gondolkozhatott a Főtisztelendő Tiszáninnen Református Superintendencia és jó szívvvel teljesítette a jámbor csehek alábbi „alázatos instantiájukat:” „A Tiszán innen levő Főtisztelendő Superintendenciához — alázatos Instanciájok — a belül megnevezett *Tseh Tanulóknak*. Főtisztelendő Superintendencia! Nem vagyunk elégségesek meghaladni azon Kegyességet, mely szerint minket különös tekintetbe venni és a *szegények felsegíllésére rendelt cassából* tanulásunknak előmozdítására bizonyos részt kirendelni méltóztatott. — Bátorkodunk még tovább is a Főtisztelendő Superintendencia előtt alázatosan esedezni abban, hogy méltóztatna oly hathatós eszközöket ez iránt rendelni, hogy azon Resolútiót mások felett vehetnénk leg-előbb: mert ezen irántunk való Provisio, ámbár ide lett jövetelünkkel már második Esztendejére legyen megtéve: mindazonáltal abból eddig is semmit sem vehettünk és az Nemes Collegium Tagjai közzül mellénk Gondviselőül, Tisztelendő Professor és Rector úr által ki-rendelt ifjú alig mehet elő rendes ruházatunkba, annyival inkább a szükséges könyvek megszerzésében, mely Kegyességeért örökösen vagyunk a Főtisztelendő Superintendenciának alázatos legkisebb szolgálai — Patak 13. Julii 1797 — Opotszenszky György, Nespor József, Kubes Mátyás, Frantzantz Wenczel, Zajitz Janos, Flajser Antal, Segyivy Josef, Wanyek Antal.” A kérvényre — amint annak hátlapján, a superintendencialis notárius írásában ma is olvasható — így szólt a határozat: „Az esedezők iránt tételt végzés szerint fizesse ki őket Tiszteletes Toót András uram.”... Oh ti mai Wanyekék és Nesporok, Frantzantzok vagy Maszarikok! Persze, tinektek már nem Toót András uram fog fizetni, de — megfizet az isten!

— **Kanada.** Miután a parlament a presbyteriánus, methodista és kongregacionalista egyház egyesüléséről szóló törvényt elfogadta, ez egyházak 20 év óta tervezett egyesülése „Egyesült Kanadai Egyház” név alatt befejezett ténnyé vált. Nem tanbeli különbségek képezték a legsúlyosabb akadályt, mert az angol-szász gondolkodás ezeken könnyebben túlteszi magát, de meg a három csoport közös hitvallása meglehetősen határozatlanul

van fogalmazva; a lelkészek csak a hitvallás lényegére kötelezik magokat és megfogadják, hogy a Szentírás tartalma után fognak igazodni. Az Egyesült Egyház orthodox és református akar lenni. Komolyabbak voltak az egyházalkotmányi differenciák, amely egészben véve presbyteri-kalvinista alapokon nyugszik. A methodistáknak le kellett az ő klérikális egyházi rendtartásukról mondaniok, a kongregacionalistáknak pedig a gyülekezeti autonómiáról; mindkét egyház magáévátette a presbyteri rendszert. Persze az ellenállás azért nem csekély volt: a presbyteriánus egyház 287,944 jogosult szavazójából 48,278 szavazott az egyesülés ellen, a 293,697 methodista szavazók közül 24,352 s végül a 10689 kongregacionalista közül 813. Remélhetőleg találni fognak valami utat, hogy ezeket az ellenzéki elemeket is megnyerjék, nehogy a 3 régi egyház megkisebbedett méreteken továbbra is fennmaradjon s mellettök még egy 4-ik alakuljon. A baptisták és az anglikánusok visszaútasították az egyesülési felhívást, miután ezeknél a tan- és alkotmánybeli eltérések fölötté erősek voltak.

— **A naptár reformja.** Az 1922-ben Rómában tartott csillagászati értekezlet foglalkozott e kérdéssel. E gyűlés javaslatai ezek: az év kezdete december 22-én; az év felosztása 4 egyenlő, 91 napból álló negyedévre (2 hónap lenne 30-as, 1 pedig 31 napos); az év 1 napja, pl. az újév (szökőévben 2 nap) nem számíttatnék be sem a hetbe, sem a hónapba, úgyhogy a hónap ugyanazon dátumai a hétnek mindig ugyanazon napjaira esnének. Kíváncsatos lenne, hogy húsvét egy meghatározott napra essék, — ennek meghatározását a csillagászok az egyházra bízzák. A Népszövetség bizottsága maga mellé vette a pápának, a canterburyi érseknek és az ökuméniai patriarchának egy-egy képviselőjét (a ref. egyházak képviselője hol maradt?). Megállapították, hogy semmi dogmatikai akadály nincs annak, hogy húsvét ünnepe egy meghatározott napra essék. A kormányok és az egyházak véleményet ki fogják kérni.

HIVATALOS RÉSZ.

1349—1924.

Körlevél.

I.

Az Egyetemes Konvent elnöki tanácsának 1924 dec. 8-án hozott határozata szerint „a *hivatalos és tényleges katonák* nem tartoznak a polgári lelkészek egyházi joghatósága alá, a polgári egyházközségnek ennek folytán nem tagjai s így egyházi adóval nem róhatók meg.”

II.

Figyelmeztetem az iskolaszéki elnök urakat, hogy a *tanítói nyugdíjintézet* céljaira az egyházközségekre kirótt havi járulékok befizetését addig szüneteltessék, míg az e tárgyban a kormányhoz beadott felíratra felelet nem érkezik, ami majd annak idején közölve lesz.

III.

Figyelmeztetem a lelkész és esperes urakat, hogy a 115.361/924. VKM. rendelet szerint, a lel-

készí állomásokon történő személyváltások, ugy-
szintén a lelkési kongrua vagy kongruasegély és
családi pótléokra vonatkozó igényjogosultságokban
beálló egyéb változások, a lelkész urak által az
esperes urakhoz, ezek által pedig a püspöki hiva-
talhoz 48 órán belül, vagyis **azonnal** bejelenten-
dők, továbbá az oly lelkész, ki állomáshelyéről
eltávozott, a *volt* állása után időközben kiutalt
kongruajárandóságot semmi esetre fel ne vegye,
mert a kiutalt járandóságokra való igény nemcsak
az igényjogosult személyéhez, de egyúttal az il-
lető állomáshelyen való tényleges szolgálathoz is
van kötve. A személyváltási jelentéseknek ezen-
túl tartalmaznia kell az időtartamnak a megjelölés-
ét is, melyre az illető járandóságát utoljára fel-
vette s e járandóság számszerű összegét is. Mind-
ezen rendelkezések szigorú betartására a *legnyoma-
tékosabban* felhívom az esperes és lelkész urakat.

IV.

Ahol az orsz. földbirtokrendező bíróság az
iskolák, kántortanítói, illetve tanítói állások ré-
szére, a fentartók kérelmére, az 1920. évi XXXVI.
t.-c. alapján bizonyos mennyiségű földet állapított
meg, erről az illetékes tanfelügyelőségnek azonnal
jelentés teendő az iskolaszéki elnök által. (98.585—
924. sz. m. r.)

V.

Tudomásul és mihez tartás végett közlöm az
itt következő miniszt. rendeletet:

113.253/1924. szám.

VIII. c. ü. o.

Attól a céltól indítva, hogy a nem állami
elemi népiskolák, kisdudóvó-intézetek és menedék-
házak tanszemélyzetében előforduló változás ese-
tén az újonnan alkalmazott tanerő minél gyorsab-
ban léphessen illetménykiegészítő államszegélyének
ideiglenes élvezetébe, folyó évi 65.000. számú ren-
delettel (megjelent a keb. Hivatalos Közlöny folyó
évi 14. és a Néptanítók Lapja folyó évi 25—26.
számában) intézkedtem, hogy a változásról szóló
iskolaszéki, illetőleg felügyelő-bizottsági jelentés
alapján, ha egyébként az ideiglenes utalványozás
tekintetében aggály nem merül fel, ez iránt a kir.
tanfelügyelő közvetlenül keresse meg az illetékes
m. kir. pénzügyigazgatóságot, amely a megfelelő
pénztári intézkedést 8 nap alatt köteles megtenni.

Ezzel, az 1921. évi 124.000. sz. körrendelet
további kiépítését jelentő rendelkezéssel, meg az-
zal az egyidejű intézkedéssel, hogy a pénzügy-
igazgatóságok az ideiglenes folyósítás iránti kir.
tanfelügyelői megkereséseket 8 nap alatt intézzék
el, biztosítottak véltem azt a kívánatos állapotot,
miszerint államszegélyes tanítói és óvónői álláson
beállott változás esetén, az újonnan alkalmazott
tanerő, állásának tényleges elfoglalásától számított
legkésőbb 30 napon belül — kivételes esetektől
eltekintve — államszegély illetményeihez ténylege-
sen hozzájusson.

A valóságban azonban még most is gyakori
a panasz, hogy az újonnan alkalmazott tanerők
4—6 hónapon át nélkülözni kénytelenek az ál-
lami illetménykiegészítést.

Az okok után kutatva, a közigazgatási bi-
zottságoknak a választások végleges elbírálása
ügyében tett jelentéseiből megállapítottam, hogy
az ideiglenes (u. n. gyors) utalványozás rendszerint
azért maradt el, mert az iskolaszékek, felügyelő-
bizottságok azt kérni elmulasztották.

Van szerencsém tehát tisztelettel felkérni a
Főtiszt. Egyházi Főhatóságot, méltóztassék a böles
egyházi főhatósága alá tartozó iskolaszékeket, fel-
ügyelő bizottságokat nyomatékosan figyelmeztetni
egyfelől bevezetőleg hivatkozott folyó évi 65.000.
számú rendeletre, másfelől pedig arra, hogy a
tanerők személyében beálló változások esetén, a
szabályszerű bejelentésnek a kir. tanfelügyelőhöz
idejében eljuttatását és ez úton az államszegély
ideiglenes kiutalásának biztosítását el ne mulaszt-
sák, mert mulasztásuk dacára felhangzó pana-
szaikat alaposaknak el nem fogadhatom.

Tekintettel pedig az illetményeknek az 1924.
évi 5200. f. M. számú rendelet folytán a posta-
takarékpénztár által történő kifizetésére (l. 85.900.
1924. sz. vkm. körrend.), méltóztassék továbbá az
iskolaszéki (felügy. bizottsági) elnököket egyben
utasítani, hogy az újonnan alkalmazott tanerő
nevét és egyéb adatait *már a legközelebbi* havi fi-
zetési jegyzékbe felvenni el ne mulasszák; ha
pedig az új tanerő állását a hó 6 és 30-ika között
foglalta tényleg el és anyagi viszonyai a legkö-
zelebbi rendes számfejtés és fizetés időpontjáig
tartó (legfeljebb 55 napi) várakozást sem bírják
el, szükséges, hogy az iskolaszéki (felügy. bizott-
sági) elnök a személyváltási bejelentéshez *osa-
toltan* küldje meg a kir. tanfelügyelőnek az új tan-
erő adatait tartalmazó fizetési jegyzéket is két
példányban, melyeket azután a kir. tanfelügyelő
fog megkeresése kapcsán a pénzügyigazgatóság-
hoz áttenni.

Ez alkalomból legyen szabad felhívnom a
Főtiszt. Egyházi Főhatóság nagybecsű figyelmét
arra, miszerint az államkincstár nehéz helyzete s
az ebből folyó köteles takarékoság folytán jelen-
leg és nyilván hosszabb időn át nem vagyok és
leszek abban a helyzetben, hogy általános ren-
deleteimet a Főtiszt. Egyházi Főhatóságnak, il-
letve a középfokú tanügyi hatóságoknak külön-
külön megküldjem, ellenben mindenkor gondos-
kodom, hogy ezek a rendeletek a Hivatalos Köz-
lönyben, valamint a minden népiskolának és
óvodának járó Néptanítók Lapjában megjelenjenek.

Kérem tehát a Főtiszt. Egyházi Főhatóságot,
méltóztassék intézkedni, hogy a Főtiszt. Egyházi
Főhatóság tanügyi közegei a Budapesti Közlönyt,
valamint a keb. Hivatalos Közlönyt éber figye-
lemmel kísérjék; méltóztassék továbbá az iskola-
széki (felügy. bizottsági) elnököket utasítani, hogy
a Néptanítók Lapját úgy ők, mint a tanerők szin-
tén éber figyelemmel kísérjék és a példányszá-
mokat megőrizzék.

Miskolc, 1924 dec. 27. Dr. Révész Kálmán
püspök.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre ..... 10 korona.
Fél évre ..... 5 korona.

Főszerkesztő:

Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN

Felelős szerkesztő és kiadó

Dr. RÁCZ LAJOS

Főmunkatársak:

MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA:

Megegyezés szerint.

TARTALOM. *yr.*: Egyházunk új éve, új élete. — *Kiss József*: Az igazi presbiter. (Folyt. köv.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat. — Szerkesztői üzenetek.

Egyházunk új éve, új élete.

Felemelő és biztató jelenség, hogy egyetemes egyházi életünk új esztendeje a budapesti konferenciával kezdődik meg. Ki volna közöttünk, aki az új évet virulóbbnak, fényesebbnek, termékenyebbnek ne kívánná az elmúltnál? De a jobb jövő felé az első lépés a múlt és jelen hibáinak, hiányainak a komoly felismerése és őszinte feltárása. S ezt az áldott munkát végzik a tíz év óta gyakran ismétlődő konferenciák. Mi idézte fel ezeket, mi hajtja, kényszeríti az ezeken való részvételre sokszor nagy távolságokból is a már szinte közismertté vált, jóbarátokká, testvérekévé kovácsolt konferenciái embereket? Az a tudat, hogy a mi egyházi életünk, egész kialakult szerkezete, rendszere, struktúrája a mai viszonyok között átalakításra, pótlásra, megújódásra szorúl, hogy Istenadta történelmi hivatásunkat, Isten dicsőségének, országának munkálását benne méltóképen teljesíthessük.

Ezt a tudatot, megújódásunk szükségességének a tudatát konferenciáink már meglehetősen tudatosították és elterjesztették. Kevesen, egyes elenyésző mohikánok vannak ma már csak, akik még mindig azt hiszik, hogy minden jól van úgy, ahogy régen volt. Ellenben sokan, nagyon sokan vannak, akik akarnak új életet teremteni, erőteljesebb egyházi és lelkeszi munkát kezdeni; csak mohón várják a felsőbb irányítást és támogatást. Kétféle támogatásra van szükség, u. m. szellemire és szervezetre. Az előbbire vonatkozóan égetően sürgős lenne a belmissziói kézikönyv és a magyarizációs biblia kiadása, egy erőteljes összefogás a Hastings-féle textus-magyarizációk lefordítására, vallásos estélyek anyagának, bétköznapi biblia-magyarizációk szövegének összeállítására, kisegítő tractatusoknak erőteljesebb mértékben való terjesztésére. A szervezeti, egyházhatósági támogatás pedig abban állna, hogy egyetemes testületeink megállapítanak és kötelezően elrendelnék már egyszer a sürgős és szükséges tennivalókat, kidolgoztatnák az egyházi élet munkarendjét és azoknak elvégzését az egyházlátogatók által számon kéretnék, hogy az eféle eddig ismeretlen lelki gondozói és belmissziói tevékenységek ne tűnjenek fel egyéni okvetetlenkedésnek azok részéről, akik ezeket végezni akarják; viszont ne

legyen csak a véletlenre bízva, hogy valamely gyülekezetben ezek a ma már nélkülözhetetlennek felismert munkák végeztetnek-e, vagy se.

A konferenciák olyanok, mint az orvosi consultatiók; jelei a beteg állapotoknak, könnyen elgennyesedhető sebek létezésének, de egyúttal a komoly és őszinte gyógyítani akarásnak is. Az egyházi életünk legfájóbb kérdéseivel foglalkozó budapesti konferencia, mint új esztendei egyházi életünk első legfontosabb eseménye, adjon biztatást, de adjon ösztönzést is a mainál egészségesebb, erőteljesebb, a lelki munkában gazdagabb és szervezettebb egyházi élet felé való haladásra. *yr.*

Az igazi presbiter.*

Még nem múlt el egy éve, hogy mi lelkészek itt megjelentünk már egyszer a szomszéd egyház-községekből, hogy itt mintegy konziliumot tartunk beteg egyházi életünk felett, hogy próbáljuk megkeresni azt a csodaszert, mellyel a beteg, a betegségen segítsünk, hogy összekössük egymást a testvériség láncával, látva azt, hogy a kálvinista politikának kiindulási pontja az volna, ha az egyes szomszéd egyházközségek, e széllyelszórt kicsi korál-szigetek közt levő vízválasztó eltűnnék s nemesak lelkileg, de szinte fizikailag is egyesülnének ilyen összejövetelek által.

Ime, most megint itt vagyunk, sőt magunkkal hoztuk presbiter testvéreinket is s engedjétek meg nekem, hogy megragadjam e szép alkalmat s szóljak egyházi életünk egy igen-igen fontos szervéről: a presbiterségről. Mert én azt tartom: amilyen a presbiterium, olyan az egyházi élet is egy gyülekezetben.

De talán szólnon inkább helyettem a törvény-könyv, felolvasom nektek az idevonatkozó szakaszokat. S így talán aztán nem is szükséges tovább beszélnem, itt le volt írva: mik a kötelességek s aztán a presbiteri eskü is azt mondja, hogy tisztemmel járó kötelességeimet híven teljesítem. Hát akkor már a törvény csak törvény s az eskü sem a kapufélfának lett mondva?! Hát a törvény — az törvény. De nincs-e ott a polgári törvény-könyvben is, hogy mik a polgárok kötelességei s

* Elmondott a Gönc, Ruszka, Hejce, Vilmány egyház-községek közös presbiteri konferenciáján Göncön, 1924 jun. 1.

hogy nem szabad lopni, gyilkolni, egyszóval rossz-
szat elkövetni s ugy-e, még is csak lopnak; még
is csak gyilkolnak, még is csak követnek el rossz-
szat? Nos, így állunk mi is, hiába van leírva
annak rendje-módja szerint a törvénykönyvben a
presbiteri kötelesség, sőt hiába a rátett eskü is,
mondjuk meg őszintén, senki sem úgy teljesíti
azt, mint ahogy le van ott írva.

Elmegy ez a kötelesség valahogy, de olyan
gépszerűen, olyan hidegen, valahogy nem érzik
át a maga teljességében e szép hivatást s ami a
legfőbb baj, nem látják e kötelességnek csak az
egyik oldalát, csak azt, hogy no hát mi be vagyunk
választva, tehát nekünk többhöz van jogunk,
jobban beleszólhatunk ebbe is, abba is; de a szebb,
értékesebb oldalát a presbiterségnek, amikor a
presbiter a maga életével világol, másokat jóra
int, a rossztól visszatart, az egyháznak nemcsak
a magtárára, pincéjére, számadó könyveire, szóval
anyagi dolgokra, hanem a lelkekre is apostolként
vigyáz, — ezt a szép s igazi oldalát hivatásuknak
nem ismerik fel.

Egy pogány indián főnök meghallgatott egy-
szer egy misszionáriust, aki arról beszélt, hogy
Isten mennyi mindent adott nekünk, sőt még
egyszülött fiát is, hogy nyomorúttul el ne vesz-
szünk. A pogány otthon gondolkozni kezdett, hogy
hát ő mit is tudna adni ennyi ajándékért. Más-
nap elment a misszionáriushoz s azt mondta: Te,
fehér ember, én Krisztusnak adom a kardomat.
Krisztusnak nincs szüksége a te kardodra, volt a
válasz. Másnap ismét csak megjelent és így szólt:
Te, fehér ember, én Krisztusnak adom a lovam-
mat. Megváltómnak nincs szüksége a te lovadra,
szólt a misszionárius. Harmadnap újra csak ott volt
a pogány: Te, fehér ember, én Krisztusnak adom
az egész vagyonomat. Az én Királyomnak, akié
a föld és annak teljessége, nincsen szüksége a
te vagyondra, volt a visszautasítás. A pogány
elkeseredve ment haza, térdre borult s így imád-
kozott: Uram, én adnék neked valamit, de nem
tudom, mit. Add tudtomra, mit adjak. Az Úr
meghallgatta s másnap örömmel szaladt s már
messziről kiáltotta: Te, fehér ember, én Krisz-
tusnak adom a lelkemet! Ezt már elfogadja Krisz-
tus, volt a felelet, mert ha lelked az övé, akkor
kardod, lovad, vagyond is az övé.

Nos, az egyháznak is a presbiter *lelkére* van
szüksége. Arra a lélekre, mely érezze háláját
egyháza iránt; arra a lélekre, mely érezze s élje
is hivatását; arra a lélekre, mely megfogadja
Péter apostol szavait: „Legeltessétek az Istennek
köztetek levő nyáját, gondot viselvén arra nem
kényszerítésből, hanem örömet, nem rút nyeresz-
kedésből, hanem jóindulattal, sem nem úgy, hogy
uralkodjatok a gyülekezeten, hanem mint példa-
képei a nyájnak!” Arra a lélekre, mely megkö-
veteli, hogy a presbiter magán- és családi életébe
is vigye bele e tisztséget s első sorban magát s
hozzatartozóit fegyelmesse, intse a jóra, egyházas
életre, mintegy kicsi gyülekezetet alkotva a maga
otthonában, szinte templommá szentelve azt, hol
nem a káromkodás rettenetes szavai hallatszanak,
nem a békétlenség, perpatvar tüze lobog fel, de
zsoltárok csendülnek ki, reggel-este imádság hang-
zik s a vasárnapi harangszót sem bocsátják el

könnyen fülök mellett. Hiszen azt mondja Pál a
Timótheushoz írott első levelében: „Ha valaki
tulajdon házáat nem tudja igazgatni, mi módon
visel gondot az Isten egyházára?” arra a lélekre,
mely a társadalmi életben sem arra a káini állás-
pontra helyezkedik, hogy vajjon őrizője vagyok-e
az én atyámfiaimnak? hanem ellenkezőleg, úgy érzi
magát kint az életben, hogy ő olyan, mint egy
tábori őrszem, aki fegyverére, a bibliára támasz-
kodva figyel, nem jön-e ellenség az egyházra?
olyan, mint egy szanitéc, aki felszedi az élet se-
besültjeit s szívesen nyújtja ott az első segítyt,
hol talán a vizálykodás, a kétségbeesés, templom-
kerülés, káromkodás, hitetlenség sebesítette és
verte le a lelkeket; akiknek fülükbe cseng a genfi
egyház presbitereinek Kálvin által előírt szavai:
„Kötelességük mindenkinek életmódját figyelem-
mel kíséreni, barátságosan meginteni azokat, akik-
nek buzgósága megapad, meginteni azokat, akik
rendetlenül élnek; arra a lélekre, mely nem azt
mondja: ott a pap, azért fizetjük, hogy végezze
ő az egyház dolgot, hanem amelyik belátja, hogy
ő éppen azért van választva, mert a pap egyedül,
kivált nagyobb gyűlekezetben, nem képes min-
dent elvégezni, amelyik belátja, hogy a presbiter
a lelkésznek keze, füle, szeme, hogy az egyház
különböző pontjain mindent meglasson, mindent
meghalljon, mindent megtegyen.

(Folyt. köv.)

Kiss József.

IRODALOM.

* **Rousseau: Egy magános sétáló álmodozásai**
c. műve fordításáról a *Magyarság* jan. 4-iki száma
hosszabb ismertetést közöl. „Olvassuk, úgymond,
a *Réveries* most megjelent szép magyar fordítását,
amit Rácz Lajos dr., a kiváló magyar Rousseau-
speciálista készített gondos szeretettel és amit a
Franklin-Társulat *Kultúra és Tudomány* c. soroza-
tában tett közzé, — olvassuk R. utolsó munkáját,
annak a szigorú és őszinte vizsgálatnak a folyta-
tását, amelyet hajdan *Vallomásainak* nevezett el,
és előttünk áll a csendes, rezignált beteglelkű
ember, aki az üldözési mánia paroxizmusán is át-
esett és utóljára elhalkúl benne a patologia, ál-
modozik... és leírja álmodozásait, de több vissza-
emlékezés, mint új alkotás van abban, amit
ezentúl létrehoz...” „Az agg filozofus legmelegebb
emberi lírája árad ebből a kis kötetből. Rousseau,
az ember, utolsó életdokumentuma ez a rezignált
írás. Azután elment, hogy szelleme megkezdje
egy új világ-szemléleti korszak láthatatlan formá-
lását.”

* **Dr. G. Nagy László, Csonka-Magyarország és
az utódállamok közgazdasága.** Budapest, 1924, ára
20,000 K. 58 l. — Főiskolánk volt tanítványának
nem régen ismertettük *Az Alföld gazdasági jövője*
c. művét s ime ismét egy újabb munkával lép a
nyilvánosság elé. E munka abból a gondolatból
indul ki, hogy Magyarország és az utódállamok
gazdasági politikája a mai állapotban fenn nem
maradhat, mert ez a győző államokat is csődbe
viszi. Szerző sorban ismerteti a cseh, oláh és a
többi szomszéd állam gazdasági viszonyait és min-
denütt rámutat a gazd. politika tarthatatlanságára.

A munka, mely erőt, önbizalmat önt a magyar olvasóba, megérdemli a szakemberek figyelmét.

* **Mácsai Sándor Emlékezete.** Meleg szívvel és színes tollal megírt emlékbeszédben újítja fel S. Szabó József debreceni főgimn. igazgató a debreceni főiskola nem rég elhunyt ének- és zenetanárának emlékezetét, melyet a főgimnázium dec. 7-én tartott emlékünnepeén adott elő. Előadása nemcsak a kiváló karvezér hű jellemrajzát adja, hanem itt-ott egész korrajzzá szélesedik ki. A kis emlékfűzet, melyet az elhunyt arcképe díszít, bevezetésül Oláh Gábor lendületes ódáját közli.

* **A hugenotta egyház.** E 8 lap terjedelmű kis fűzetet, mely a francia ref. egyház múltját és jelenjét ismerteti tömör és találó vonásokkal, dr. Révész I. az ősszel itt járt francia professzorok: Bruston E. és Perier L. urak áldozatkészségéből bocsátotta közre.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Igehirdetésünk megújodása.** Egyházunknak meg kell látnia, hogy legnagyobb és legelső problémája igehirdetésünk reformja. Mi az Ige egyháza vagyunk és azzal állunk vagy esünk, hogy mennyire tudunk érthetően, érdekesen és hathatósan prédikálni, tehát szükség, hogy helyzetünket komolyan revideáljuk. A régi módszert, amelyből kiszállott a Lélek, félre kell tennünk és úgy kell prédikálnunk, hogy minden beszédünk gyülekeztűnkre nézve egy nagy belső esemény legyen. Újólág utalok rá, hogy ez nem lehetetlen. Nemcsak azért, mert magam, ki falusi igehirdető sohse voltam, tapasztaltam azt, hogy e téren az eredményeknek és lehetőségeknek beláthatatlan klaviatúrája van, hanem azért is, mert ott vannak előttünk a szekták példái, amelyeknek igehirdetői minimális képzettséggel, primitív homileitikai eszközökkel olyan érdeklődést tudnak ébresztetni és olyan reális életformálási folyamatot felmutatni, amelyet megirigyelhetne nálunk a legszebb hangu, a legékesebben szavaló és a prédikátori táruk legcsiszoltabb beszédei elzengő tanult és lelkes pap is. Mit ér a legszebb beszéd is, ha csak hang- és stílusprodukció, de nem akad bele a lélekbe és nem mozdit ez rajta? Azt hiszem, hogy a lelkesztársaságoknak, egyesületeknek, papi konferenciáknak ez kell, hogy a legizgatóbb és legsürgősebb problémája legyen, mert máskülönben az Ige egyházából a szó ritualizmusa lesz. De ehhez egy elhatározó kezdeményezés kellene, annak a bevalása, hogy mi szépen beszélünk ugyan, de nem prédikálunk jól. (Dr. Ravasz László püspöki jelentéséből.)

— **Lelkészváltozás.** Kiss Ernő sajtóhidvégi lelkész, alsózempléni esperes és Horváth Pál hernádnémeti lelkészek állást cseréltek. A két presbitérium erre vonatkozó határozataikat jan. 4-én tartott ülésein hozták meg. Ugy értesülünk, a cserét rövid időn belül — a határozatnak törvényerőre való emelkedésük után — végrehajtják.

— **A miskolci egyház presbiteriuma** f. hó 4-én tartott ülésében Puky Endre nemzetgyűlési képviselő előterjesztésére és indítványára egyhangú lelkesedéssel kimondta a miskolci *Kálvin-szövetség*

megalakítását. Az alakuló gyűlés az országos Kálvin-szövetség képviselőtársaság részvételével február 15-én lesz.

— **A budapesti ref. egyház köréből.** Horthy Miklós kormányzó karácsony első napján résztvett a Kálvin-téri templomban tartott istentiszteleten két fia és veje kíséretében. — A fásori, kőbányai, angyalföldi és zuglói gyülekezetek mind karácsonyfa-ünnepeket rendeztek, ahol a szegény gyermekek százai nyertek ruhaneműt és egyéb ajándékot. — A múlt évben megkereszteltetett 1999 kised, házasságot kötött 692 pár (tisza ref. 175 pár, a többi vegyes); meghalt 1682; áttért 163, kitért 171, konfirmált 760, úrvacsorával élt 20,572. — A Kálvin-téri templom mellett, a régi lelkészi szobákban ref. könyvtárak nyílnak meg.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** 1. Szeretettel kérem lelkésztársaimat, hogy akinek családjában anyakönyvi bejegyzéssel igazolandó változás fordult elő, a szükséges anyakönyvi kivonatokkal, hozzám nemcsak a múlt évre visszamenőleg, de ezután mindig a legsürgősebben, 48 óra alatt hitelesen jelentsék be. 2. 1925. évi költségvetések, 1924. évi zárszámadások január 31-ig a múlt évi számvéviszéki előadókhoz küldendők. 3. A tanítói nyugdíj-járulék fizetés ügyében a főt. Püspök ur által közölt miniszteri leirat végrehajtását tisztelettel kérem fogantatosítani. Atyafiúi szeretettel: Miskolc, 1925 jan. 4. Farkas István esperes.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe.** Értesitem lelkésztársaimat, hogy az üresedésben levő e. m. világi tanácsbírói állásra megejtett szavazásnál többséget senki sem nyert, ennél fogva bizottság a két legtöbb szavazatot kapott Dr. Miklós Elemér (21) és Ragályi Miklós (11) között újabb szavazást rendelt el. Felhivom lelkésztársaimat, hogy egyházuk szavazatát 1925 február 15-ig hozzám küldjék be. Felkérem továbbá azokat a lelkészeket, akiknek családjában a múlt 1924. évben valami változás állott elő (születés, házasságkötés, halálozás), hogy azt — nyugdíjintézeti ügyben bélyegmentesen kiállított anyakönyvi kivonat csatolásával — hozzám jelentsék be. Sajóhátony, 1925 jan. 6. Atyafiúi szeretettel Elek József f.-borsodi esperes.

— **A Csokonai-kulacs főiskolánkban.** Özv. Kóczán Miklósné úrnő Gesztelyen a múlt nyáron, Harsányi István tanár kérésére, főiskolánkban ajándékozta azt a vaslemezről készült és régebben Gesztelyen a Puky-kúriához tartozó vendéglő homlokzatát díszítő kulacsot, amelyet Puky István, Csokonai barátja, a költő ösztönzésére készítettett címerül a vendéglőre s amelyet babérkoszorú övezett, rajta valószínűleg e (ma már letéredezett) felirással: *Utas, köszönj rám egy pint bort!* Harsányi I. a *Budapesti Hírlap* dec. 31-iki számában részletes ismertetést adja a kulacs történetéhez fűződő emlékeknek.

— **A színes katonákról.** Hogyan verbuválták a franciák a világháborúban fekete csapataikat, élénken megvilágítja egy nov. 24-én Parisban tartott törvénytörvénykezési tárgyalás. 1917-ig tiszta ember vadászat útján, — a falvakat körülvevő katonasággal és az elfogott férfiakat a Marne vidékére küldték. 1917-ben Nyugat-afrika kormányzója a kormánytól 5, bombával felszerelt repülőgépet és mindenféle gránátot követelt, hogy a benszülőlt-

teket hadiszolgálatra készerithesse. Utóbb, amint egyre nehezebbé vált, hogy ily módon fekete harcosokat nyerjenek a civilizáció előbbvitelére, enyhébb eszközöket kezdtek alkalmazni. De azért a franciák szavaltak az elnyomott népek önrendelkezési jogáról és tartják magokat a civilizáció fáklyahordozóinak!

HIVATALOS RÉSZ.

13—1925.

Körlevél.

Új rendelet nyugdíjárulék ügyében.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1924. évi 119.000/IX. szamu körrendelete: a nem állami tanszemélyzet orsz. nyugdíjintézetét megillető nyugdíjárulékot szabályozó 1924. évi 95.000/IX. sz. körrendelet módosítása tárgyában.

A „Budapesti Közlöny” 1924. évi 213-ik, a keb. „Hivatalos Közlöny” 1924. évi 23-ik és a „Néptanítók Lapja” 1924. évi 41., 42. ik számában megjelent 1924. évi 95.000/IX. szamu körrendelet késői közététele következtében lehetetlené vált, hogy a többnyire polgári évhez igazodó költségvetés alapján működő iskolafenntartók a felhívott körrendeletben előírt járulékfizetési kötelezettségüknek, az ott megjelölt határidőkben, pontosan eleget tegyenek.

Ezért a felhívott körrendeletet a XIII. és XIV. fejezetekben felsorolt járulékok beszolgáltatása tekintetében — az érdekelt egyházi főhatóságok kérésére — a miniszterelnök urral és a pénzügyminiszter urral újabb megfontolás tárgyává tettük és elmentünk a végső határig, ameddig menni az állam jelen pénzügyi helyzete mellett lehető volt. Ezért tehát a nevezett miniszter urakkal egyetértőleg akként intézkedem, hogy

1. a felhívott körrendelet XIV. fejezete értelmében az 1924. évi július hó 1-étől kezdődőleg fizetendő havi nyugdíjárulék az 1924—25. költségvetési év folyamán — a XIV. fejezetben megjelölt esedékességi időpontra nézve érvényes szorzószám alkalmazása mellett — a következő időpontokban szolgáltatható be: az 1924. évi július havi járulék az 1925. évi január havában, az 1924. évi augusztus havi járulék az 1925. évi február havában, az 1924. évi szept., okt. és nov. havi járulék az 1925. március havában, az 1924. dec. 1925. jan. és febr. havi járulék az 1925. április havában, az 1925. márc., ápr. és május havi járulék az 1925. május havában, az 1925. évi június havi járulék az 1925. június havában.

2. A felhívott körrendelet XIII. fejezetében az 1923—24. költségvetési évre előírt nyugdíjárulék behajtását felfüggesztem, s az 1923—24. évről az egyes fenntartók terhén vezetett hátralékot hajlandó vagyok a folyó költségvetési év végén terükről törölni illetve elengedni abban az esetben, ha az 1. pont alatt megjelölt fizetési határidőket pontosan betartják.

A nem állami tanszemélyzet orsz. nyugdíjintézete ugyanis az újabban ismételt felemelt államsegély dacára is csak abban az esetben tud nyugdíjfizetési kötelezettségének a folyó költségvetési év hátralevő tartama alatt eleget tenni, ha

az 1. alatt megállapított fizetési határidőket minden iskolafenntartó pontosan betartja. Ebből következik, hogy más fizetési határidők megállapítása módomban nincs s hogy a nyugdíjárulék elengedése vagy részletekben való fizethetése kérdésében hozam időközben beérkezett kérvények a fenti intézkedéssel elintéztettek tekintendők.

Félreértések elkerülése végett közlöm, hogy a felhívott körrendelet XI. fejezetében foglalt az a kitétel, hogy „a fenntartó azonban átháríthatja alkalmazottaira a terhére előírt járulék $\frac{3}{13}$ -ad részét” nem azt jelenti, hogy az alkalmazottak mentesíthetők a 3%-os járuléknak (az előírt nyugdíjárulék $\frac{3}{13}$ -ad részének) megfizetési kötelezettsége alól, ezt rendszeren az alkalmazottak és nem a fenntartó tartoznak fizetni, az alkalmazott tartozik ezt az iskolafenntartó pénztárába beszolgáltatni. Ezért a rendelkezés csak azt kívánja kifejezésre juttatni, hogy az iskolafenntartó nem mentesíthető a terhére előírt nyugdíjárulék egy részének beszolgáltatása alól azon a címen, hogy az állás ideiglenesen betöltve nincs, vagy hogy az alkalmazottra eső $\frac{3}{13}$ -ad részt az alkalmazottól beszedni (illetményéből levonni) elmulasztotta, mert ez esetben az egész járulék a fenntartót terhelné. Budapest, 1924. évi december hó 27-én. Dr. gróf Klebelsberg Kuno s. k., m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter.

*

E rendelet alapján felhívom azon egyházak előjáróságát, melyek az 1923—24. évről kiírt nyugdíjárulékot már kifizették, azonnal folyamodjanak a vallás- és közokt. miniszter úrhoz, hogy a törölt 1923—24. évi járulékot vezesse át az 1924—25. évi kirovás javára és ezt a folyamodványt *sürgősen* küldjék be felterjesztés végett hozam. Az 1924—25. évi kirovást pedig, amennyiben az fennáll, a kijelölt határidőkben pontosan fizessék be.

Miskolc, 1925. jan. 5.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Pályázat.

A báji (Szaboles) ref. iskolaszék ideiglenes organista-tanítói állásra, szeptember 1-ig terjedő időre pályázatot hirdet. Egyszobás lakás, sorkoszt, államsegély, stóla. — Pályázati határidő tíz nap. Nöten tanítók pályázhatnak. Személyes megjelenés előnyös. Válaszbélyeg melléklendő.

Iskolaszék.

Szerkesztői üzenetek.

Több helyről a múlt évi összegben küldték be a f. évi előfizetési díjat, bár mi mind a dec. 21-iki, mind a dec. 7-iki lapszámban megírtuk, hogy 1925-re a régi K-értékben 10 K lesz az évi előfizetési díj; kérjük a hiányos összegek kiegészítését. — **T.** A hátralékos előfiz. díj beküldését köszönettel vettük; nagy szükségünk van rá, mert épen most róttak meg minket is forgalmi adóval; dec. 28-án azért nem adhattunk lapot, mert forgalmi adóba kellett a pénz. — **K.** Ön sokallja lapunk új előfiz. díját. Csodálatos gondolkodás! minden ipareikk ára az aranyparitáson felül van, csak a lapnak nem szabad — bár szintén ipareikk — a régi aranyparitást elérnie! Ha tekintetbe veszi, hogy egyházkerületünk régi területének majdnem felét elvesztette s így ennyivel kevesebb előfiz. díjat kapunk be, — e díjért elég lesz, ha lapunk, bár kisebb terjedelemben, hetenkint megjelenhet. **I. J.** 20.000 K.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		
				Megegyezés szerint.

TARTALOM. *Marton János*: A segédlelkészek helyzete s ennek reformja. — *Kiss József*: Az igazi presbiter. (Vége köv.) — A budapesti lelkeszi konferencia. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények. — Pályázat. — Szerkesztői üzenetek.

A segédlelkészek helyzete s ennek reformja.

— A budapesti lelkeszi konferencia előadásából. —

Ha a segédlelkészek helyzetének kérdése pusztán pénzkérdés, akkor a pénz meg kell adni, mert a mi Urunk szerint: „a munkás méltó az ő táplálékára” (Máté ev. X.: 10), vagy a Lukács írása nyomán: „az ő bérére” (Luk. ev. X.: 7). De egyházunkban semmi sem pusztán pénzkérdés. Ez sem az. A segédlelkészek helyzete egy része a segédlelkészproblémának. Ez viszont sok más, nehéz kérdésnek.

És mi nem probléma ma a magyar földön? Nem az-e a pénzünk, a kulturánk, a könyvkiadásunk a Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadásától a Sárospataki Irodalmi Kör tankönyvkiadása megszűnéseig? Nem az-e nagy intézeteink, iskoláink sorsa? Nem az-e gyermekeink jövője, vagy a megmaradásunk és állami lételünk?

Surányi Miklós, a kiváló író, diktálja is egy művében a jövő idők magyar *Turgenyev*-jének az *Apák és fiak* életét. „Az apákét, akik úgy éltek itt ebben az áldott, gyönyörű országban, mintha valamennyien egy nagy családi hitbizomány részesei lettek volna. Az egész ország, rác, tót, oláh és rutén is, valamiféle olajos korszából rendes kis életjáradékot kapott. És a fiak életét, amely véres, lélektikkasztó kalvária. Az évjáradék elfogyott. A nagy családi hitbizományt elszedte a háború. A madarak, akik eddig naponta szánkhoz hozták a kenyeret, elmaradtak. Ott kezdjük, ahol Ádám a paradicsomból való kiűzetése napján. Arcunk véres verejtékével vagyunk kénytelenek megke- resni mindennapi kenyerünket.”

Világos, hogy a mai magyar élet kinzóan bizonytalan. De főleg azoknak, akik csak azokban biznak, amelyek láthatók.

A lelkeseknek ebben az átalakuló, alapjaiban megrendült és régi erősségeit elvesztő világban kell végezniük annak a szolgálatát, ami változhatatlan, mindig megmaradó, örök; a mi életnek és megmaradásnak a forrása. Ebben a kínos és gyötrelmes világban kell vállalniuk az ige, az evangélium szolgálatát. Itt kell utat nyitniuk az isteni élet dicsőséges áradásának, mint alázatos és boldog bizonyágtevőknek, mint a mi Urunk követőinek és megbízott szolgáinak.

Ez a szolgálat nem történhet megosztott lélekkel.

Az Úr az ő ügye, az ő országa iránt teljes odaadást kívánt. A Megváltó magához szólítván Pétert és Andrást, ezek azonnal otthagyták halálukat, az életfenntartás eszközeit. Ugyanezt tette János és az ő testvére: Jakab.

Emlékezzünk a feleletre, amelyet adott az Úr az írástudónak, aki követni akarta őt, akár-hová megy: „A rókáknak vagyon barlangjok és az égi madaraknak fészük; de az ember fiának nincs hová fejét lehajtani.” És a csatlakozásra haladékokat kérőnek azt mondja: „Hagyd, hogy a halottak temessék el az ő halottaikat.”

Tehát szakítás e vilaggal, vállalása a nincstelenségnek, otthontalanságnak; szakítás a családdal, barátokkal, világi előny, műveltség javaival, amennyiben ezek hátrányára volnának Isten szolgálatának és mindezeknél többnek, nagyobbaknak, drágábbnak, örökkévalóbbnak a vitele, nyújtása és osztása tartozik hozzá az evangélium szolgálatához.

Isten országának teljes világleflettsége is tekintetbe veendő, ha az evangélium szolgálataira gondolunk. Nekik is teljesen el kell szakadniuk a világtól, abszolút függetleneknek kell lenniük attól, hogy a mi világunkban a mennyi világ erőit tudják érvényesíteni.

Azért az evangélium szolgálatainak a hivatásérzet teljes kialakulása és megszilárdulása egybekötve a munka végzésére szükséges gyakorlat-szerzéssel a fontos előfeltétele a munkának.

E lelkiület felébresztése és megszilárdítása, a gyakorlat megadása a maga egészében hozzátartozik a *lelképásztori előkészület* munkájához.

Ezekből következnek:

a) Valamint az elméleti, tudományos kiképzés helye a theol. főiskola, épen olyan természetes és nélkülözhetetlen helye a gyakorlati kiképzésnek a gyakorlati lelkesképző;

b) a segédlelkészi szolgálat elvben mellőzhető;

c) a teljes elméleti és gyakorlati kiképzésben részesült ifjak rendes lelkesek gyanánt alkalmazandók;

d) a segédlelkészi állások rendes lelkeszi állásokká fejlesztendők;

e) a s.-lelkészi szolgálat csak rövid időre

tervezendő, az illető rendes lelkészül való elhelyezkedéséig s életpályának nem tekinthető.

A lelkészképzés *gyakorlati* évében a theol. főiskolát végzetek ellátása lehetőleg ingyenes legyen. Elhessenek teljesen a szent szolgálatra való előkészületnek. Legyen nagyobb anyagi előnyeik, mint a theologus diakoknak. Szellemi tekintetben ez a gyakorlati év megóv attól a tragoediától, hogy a theol. főiskoláról kikerült ifjú olykor azonnal gyülekezetkormányzó, igehirdető és lelkigondozó, ha t. i. mint helyettes-lelkész (a törvény ellenére) szolgál, vagy ha szolgálatképtelen lelkész mellett nyer alkalmazást. Be kell ismerni, hogy r. lelkész oldala mellett sem rendszeres és főleg nem elvi, tudományos alapokon nyugvó a gyakorlati év munkája.

A mai gyakorlat nem vált be. És a theol. főiskolától gyakorlati kiképzést is joggal kívánni nem lehet. A végzett theologus menjen a gyakorlati lelkészképzőbe.

Az egyházi törvény ezeknek megfelelőleg alakítandó át.

Amíg az előzőekben kívánt törvényhozási változtatás megtörténik és a viszonyok tisztább alakulásáig a segédlelkési javadalom egységesen rendezendő.

A fizetési osztályokba sorozás helyett (l. *Maklár Károly* terveze: *Lelkészegegyesület* 1924. évi 46—48. sz.), amelynek összegei nem elégségesek a legszerényebb megélésre sem, legyen javadalmuk az E. T. II. t.-c. 72. §. szerinti: — azaz javadalmuk teljes ellátason felül évi 500 a. koránál kevesebb nem lehet. Arra a nem várt esetre tekintettel, hogy valakit 3 évi segédlelkési szolgálat után sem választanak r. lelkésszé, a s.-lelkész a IX. fiz. osztály 3. fokozatába lépjen s azután előlépése automatikusan történjék, mint az állami tisztviselők előlépése.

A segédlelkészek önállósága jobban kidomborítandó. A gyülekezet alkalmazottjai legyenek. Attól nyerjék teljes javadalmukat. A fizetésekiegészítő államsegély is, amely az 1848: XX. t.-c. alapján joggal követelhető, szintén az egyház-község pénztárába folyjon s késedelmes utalás esetén ez előlegképen az egyházközség pénztárából fizetendő. Lehetetlen helyzet az, hogy segélytelen fiatal emberek hónapokig fizetésükhöz ne jussanak. Az ő anyagi ellátásukért az az egyházközség felelős, amely szolgálatukat igénybe veszi. Az állammal ne a segédlelkész álljon szemben és emeljen igényt, hanem az egyház, az egyházi hatóságok. A lelkészek ne köteleztessenek a segédlelkész ellátása terhének viselésére. Az ellátás terhe az egyházközségen nyugszik.

A családi benső közösségbe való felvételt rendes- és s.-lelkész közt az anyagi vonatkozás se zavarja. Így a lelkészi díjlevelek megfelelően átalakítandók.

A rendes- és segédlelkészek közt a viszony szeretetteljes legyen. Mindkettő érezze az egymással szemben tartozó nagy kötelezettséget. Azt lehet mondani, a rendes lelkész az idősebb testvér, vagy a jóindulatú atya érzésével viseltessék a szent szolgálatban munkatársa iránt, akinek életkora és helyzete viszont a hálás tanítvány, az engedelmes fiú érzését írja elő. Kölesönös csaló-

dások ne hűtsék le a helyes viszony felé való állandó igyekezetet.

Még néhány tételt függesztünk az elmondottakhoz:

1. A theologusok exmittálása megszüntetendő.
2. A végzett theologusok palástsegélyben részesítendők. Jöjjön szokásba a szülőhely palástadománya.
3. Népes és vagyonos egyházközségek ne nyerjenek s. lelkészi fizetésekiegészítő államsegélyt. Ne vonják el a segélyt valóban rászoruló egyházközségektől.
4. Akik a két lelkészi vizsgálat letétele után akár itthon, akár külföldön theol. tanulmányaik folytatásával (theol. doktorátus megszerzése) foglalkoznak, ne köteleztessenek s.-lelkészi tényleges szolgálatra.
5. Külföldi tanulmányútra általában végzett theologusok, ill. s.-lelkészek bocsátandók.
6. Az állandó vallástanító-lelkészi-, önálló hitoktatói-, belmissziói-, utazó-, tanyai lelkézségek száma növelendő, amelyekbe természetsszerűleg magasabb szolgálati évekké bíró s.-lelkészek jussanak be, vagy neveztessenek ki.
7. Kíváncsatos volna, ha a lelkészválasztási törvény reformja módot találna a 3 évnél idősebb segédlelkész r. lelkészi elhelyezésére.
8. A s.-lelkészek munkaköre megállapítandó.
9. Legyenek mindenütt a presbiterium tanácskozási joggal bíró tagjai.
10. A segédlelkészi hívmányban a stóla pontosan megállapítandó.
11. A s.-lelkészek elhelyezői (esperesek, püspökök) a s.-lelkészeket külön lelkigondozásban részesítsék.

Marton János

Az igazi presbiter.

(Folytatás)

Egy pár példát is hozhatok fel. Valamelyik családban bekétlenség, viszálykodás van. A presbiter közel lakik, talán épen a szomszédban. Nos, szépen átbállag valami ürügy alatt, sokszor szólni sem kell, idegent látva, már is röstellik a dolgot s nem folytatják; ha pedig szólni is kell, szelíd figyelmeztetéssel, kéressel olyan könnyen el lehet a legnagyobb harag tűzét is oltani. — Valamelyik háznál házasság készül, úgyde az egyik fél más vallású s épen a miénk reverzálist akar adni kárunkra, átengedve születendő gyermekeit. A pap még nem tud semmit a dologról, mert még sütnak róla csak a faluban, de a presbiter, sógorság, komaság útján már többet tud; nos, nem mulaszt egy percet sem, hanem figyelmezteti idejében őket arra az árulásra, mellyel egyházuk iránt akarnak viseltetni, arra a megbocsáthatatlan bűnre, arra a lelkiismeretvádolásra, melyet minden ilyen hitvány érez, mikor tudatára jut annak, hogy mit tett, mikor eszébe jut, valahányszor gyermekére néz, hogy hogyan alkudozott ő ez ártatlan gyermek lelkére, mint valami hitvány vásári portékára. Valamelyik háznál nemcsak az uccara néző ablakok, de a lelkek ablakai is vastablakkal vannak ellátva s a hívó harangszó, akár úrvacsorához, akár más alkalomra szól, nem tud behatolni, nem akarják meghallani. Nos, a jó presbiter útba ejti vasárnap az ilyen házat, szépen beszél, hogy mar elhagytak a „másodikat,” tehát igyekezzünk, hogy el ne késsünk. S talán csak egyszer-kétszer kell a restet így, szelíd szeretettel figyelmeztetni s az a vastábla, mely semmi fesztő

vasnak nem engedett, harmadszor talán önkéntelenül, mint valami titkos rugó nyomására megnyílik a harangszóra. — Valamelyik ember gáncoskodik: sok az egyházi adó, sok ingyen munka kell az egyháznak! sőt egyik-másik nem áttal így beszélni: mi szükség van egyházra, templomra? Nos, a jó presbiter, mint egy lelkes apostol, megmagyarázza, hogy amikor az egyházat szolgáljuk, lelkünket szolgáljuk, utal azokra az időkre, mikor üldöztetve is büszken és bátran vallották magokat őseink kálvinistáknak. A hitetlenekkel szemben pedig harcol a biblia letagadhatatlan igazságaival egyszerűen, másrészt a konok Istentagadót jelenti a gyűlésnek, hogy az zárja ki az egyházból, vágja, operálja le magáról a kelevényt, nehogy még többet árthasson.

A kötelességek e hiányos felsorolásánál egy dologra különösen szeretném a figyelmet felhívni. Igen sokszor halljuk ezt presbiterektől, hogy: „be-látjuk mi azt, hogy ez, vagy az, jó, üdvös, az egyházra nézve hasznos, de hát egy kis teherrel jár s mit szól hozzá a nép! Mindig csak minket szidnak, hogy mindent megszavaltunk.“ Hát hiszen nem azt mondom én, hogy anyagi erején felül csináljon valamit a presbitérium egy egyházban, de ha megbirják és hasznos, akkor nem szabad ilyen gyáván beszélni. Furesa volna, ha a képviselő, kit a nemzetgyűlésbe küldünk, semmit se merne megszavazni, mert hát mit szól hozzá a nép? Mi őt oda küldtük, mi benne megbíztunk, ő esküt tett, tehát el kell hinnünk, hogy ő a legjobb meggyőződése szerint cselekszik. A presbiter is, ha érzi, hogy jót s jól tett, ne induljon el a nép zúgásán, hanem haladjon a kötelessége által kiszabott ösvényen.

Ugy-e, milyen egyszerű kötelességek, dolgok, amiket felsoroltam s még sokat sorolhatnék fel, de azok sem volnának nehezebbek. Nem kell hozzá semmi nagy iskola, semmi nagy bölcsesség, nem kell hozzá semmi más, csak őszinte, egyházát szerető, tiszta kálvinista lélek!

(Vége köv.)

Kiss József.

A budapesti lelkészi konferencia.

(1925 január 6–9.)

A már kedvesen megszokott, budapesti januári lelkészi konferencia a baráti és testvéri találkozáson kívül, amelynek áldásaiban részesített s amelyben egyre gazdagabban kell is részesítenie, főleg rendkívüli tartalmasságával tűnt ki. A résztvevők hálások lehetnek a rendezőknek a vallási és egyházi élet legelevenebbjébe vágó tárgyak felvételéért, a program gondos elterveléséért s viszont Isten iránti mély hálával gondolunk a tanácskozásokra, amelyekben a résztvevők egész lelkökkel dőltek neki a felmerült kérdések átgondolásának és megoldásának. Hisszük, hogy Isten lelke tett látogatást sok lélek mélyén a munkák, feladatok, tennivalók mutogatásakor, énekeink szálltán és imádságaink fehangzásakor. S bármennyire kíváncsi, hogy a konferenciákon csak annyian vegyenek részt, ahányan kibeszélhetik magukat, mégis szeretnénk, ha egyházunk valamennyi lelkésze részesülhetne az ilyen nagy alkalmak üdítő, megújító, ébresztő és a munkában

erősítő áldásaiban. Különösen helyesnek kell minősítenünk a nagy közönség számára is naponként nyújtott előadásokat. Kívánságunk mindössze az a jövőre, hogy az összes előadások este 7-re véget érjenek — különös tekintettel a vidékiekre.

Tiszáninnenről résztvettek a konferencián: Juhász László gömöri esperes, aki január 9-én vezette a reggeli áhitatot, Marton János theol. tanár (előadása: Segédlelkészeink helyzete s ennek reformja), Enyedy Andor miskolci lelkész (előadása: A hitetlenség romboló hatása közéletünkben), Gál Ferenc poroszlói, Tóth János sajtóvezető, dr. Szarka Gyula diósgyőr-vasgyári, Szabó Lajos csobádi, Benke József papi lelkész, Illosvay Ferenc sátoraljaújhegyi hitoktató-lelkész. Janka Károly cigándi lelkész, nemzetgyűlési képviselő a papnék konferenciáján, amely zártkörű volt, tartott előadást e címen: A papné a gyermekvédelem szolgálatában.

A lelkészi konferencia a megkapó erejű úrvacsora-osztással kezdődött. Az ígét Nagy Ferenc alsódobasi lelkész, a pesti egyházmegye esperese hirdette, úrvacsorát Kiss Zsigmond abonyi lelkész, kecskeméti esperes, a volt kiváló pataki diák s theol. segédtanár osztotta, aki a tanácskozásokat is több ízben, mint elnök vezette.

Az előadások tartalmát nagy vonásokban is alig ismertethetjük. Január 6-án Böszörményi Jenő szentesi lelkész: *Kálvinista népünk lelki világa* néhány vonását világította meg. Nem a tudományos pszichologus volt előttünk az ő szavaiban, hanem a féltő, aggodó, remegő és bizó lelkipásztor, aki meglátta az ő népét, nagy közönyében, örömtelen egykedvűségében, ker. hite gyökértelenségében. Megállapítja, hogy vannak biztató, sőt ragyogó vonásai népünknek. Ezek: konzervativizmusa, nyugodtsága, egyháziassága, csendes, elmélázó lelke, amelyek álló csillagokként ragyognak népünk lelke egén. Fel kell a hajnalt keltetni. Mély hitre, *újja-születésre*, a krisztusi lélek öröme van szükség. Más befolyásoló hatások ellen azért árrassuk el népünket a kálvinizmus igazságait tárgyaló iratokkal. A hivatalos egyház e téren ébredjen nagy kötelességei tudatára.

Marton János theol. tanár előadásának főbb gondolatai lapunkban megjelennek.

D. u. Bogdán Gyula kispeszt—wekerle-telapi lelkész: *Az adakozás lelkének neveléséről* szólt egyszerű gyakorlatiassággal. Ő ugyanis az elméletben—, úgy látszik — erősen forrongó, de a gyakorlati életet ismeri és viharos lélekkel akarja befolyásolni.

Ravasz püspök előadása: *A kálvinista férfi lelki világa* címen, mint mindig, most is fényes volt. Kiindult abból, hogy Krisztusban nincs férfi, sem nő (Gal. III.: 28.), mert a keresztyénség a halhatatlan lélek dolga s innen szállt alá a férfi és nő különbségére, felmutatva az értelmi, erzületi, intuícióbeli különbséget férfi és nő közt s az elvi alapot megvetvén témájához, jutott el a kálvinizmus azon vonásaihoz, amelyek a férfi lelek megragadására alkalmasak. A kálvinizmus e vonásai: szellemisége, rendszere, aktivitása, heroizmusa, Isten dicsősége. — Az esti áhitatot Uray Sándor debreceni lelkész végezte.

(Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Látogatás főiskolánkban.** *Dr. Vajdinger Gyula* miniszteri tanácsos, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium középiskolai ügyosztályának vezetője az elmúlt héten meglátogatta főiskolánkat: jan. 13 án d. u. érkezett és 14-én d. u. utazott el. Látogatásának célja a főiskola, a 400 éves hatalmas kulturintézet megismerése volt; megtekintette a könyvtárt, szépművészeti gyűjteményt, fizikai szertárat, kórházat, a városból a várkastélyt és az áll. tanítóképezdét. Mindent nagy érdeklődéssel szemlélte, a főiskola kulturális intézményei láthatólag impónáltak neki.

— **A M. Irodalomtörténeti Társaság** jan. 10-iki ülésén *dr. Gulyás József* spataki tanár tartott felolvasást „A felszabadító háború (1683—1699) egy XVIII. századbeli latin versezetben” címmel, amelyben a spataki főiskolai könyvtár egy kézíratos verses füzetét ismertette. Ebben 14 latin költemény zengi a felszabadító háború 14 esztáját egy-egy hexameteres versezetben. dicsőítvén a hőseket: Lotharingiai Károlyt, Bajor Miksát, Badeni Lajost, Szavojai Jenőt. A magyar költészet, mely Thököli és a kurucok pártján állott, a csatákról hallgat, azért érdekes ez ismeretlen költő epikus versezete.

— **Vallásos estélyek.** A *tiszalodányi* ref. egyház advent minden csütörtökjén látogatott vallásos estélyt tartott. Marcsák János tokaji evang. lelkész és Szilva István hitoktató közreműködésével. Az iskolás növendékek énekkara és az ifjúsági vegyeskar Sipos József kántor vezetése alatt, s a szintén általa falusi legényekből szervezett vonózenekar kíséretével remek vallásos énekeket adott elő. Karácsony estéjén karácsonyfa alatt gyülekezett össze az iskolásgyermekek serege. A szeretet ünnepén valóban éreztük az Isteni szeretet melegét.

— **A vallásos nevelés jelentősége.** Az amerikai biztosítótársaságok felhívást intéztek az ország egyházaihoz és nevelési intézményeihez azzal a kérelemmel, hogy a becsületességre való nevelésre különös gondot fordítsanak. A sikkasztások esetei, mondják ebben, aggasztó módon növekednek, az elsikkasztott pénzek összege, mely 1923-ban Amerikában 3 millió dollárra ment, a lefolyt évben legalább is 10 millió dollárra emelkedett s minthogy a vizsgálat kiderítette, hogy a tettesek legnagyobb része nem részesült vallásos nevelésben, az egyház feladata, hogy a lelkiismereteket fölébressze és a gyermekek vallásos nevelésére gondot viseljen. Mi régóta ismerjük már a vallásos nevelés erkölcsnemesítő hatását, de azért nem árt, ha olykor a vastag realitás emberei is bizonyosságot tesznek a vallásos és erkölcsi eszmék világfentartó erejéről.

— **A szent év** foglalkoztatja most a római katolikusokat. Ilyenkor a pápa áttör egy befalazott ajtót a Szent Péter templom falán, mely minden 25 évben nyílik meg — s a r. katolikus egyház tanítása szerint — aki ez ajtón áthalad, annak minden eddigi bűnei megbocsáttatnak. Bennünket, evangéliumi keresztyéneket nem érint ez az ünnep, hiszen Jézus azt mondotta: „Én vagyok az ajtó — senki sem jöhet az Atyához, hanem ha én ál-

talam...” Ez az örök ajtó mindig tárva áll, vár mindnyájunkat bűnbocsánatra. Bennünket csak annyiban érint ez az ünnep, hogy az „eretnekekért” — t. i. római felfogás szerint — a protestánsokért is kell ott a híveknek imádkozni, hogy „visszatérjenek”. Mi nagy szeretettel foglaljuk imádságunkba minden testvérünket, hogy mindenki e világon lássa meg világosan és tisztán Krisztust és oda térjünk mindnyájan. Nem az fontos, hogy valamelyik egyház győzzön a másik fölött, hogy gazdagságban, fényben nőjjön, az a fontos, hogy Krisztus legyen Ur, minden mindenkiben. A mi ref. egyházunké is csak azért a jövő és addig, ameddig nem a maga dicsőségét, hanem Isten dicsőségét szolgálja alázatosan, örömmel, mások iránti szeretettel...

— **A váci kath. püspök** szigorúan hívja fel legutóbbi körlevelében a kath. szülőket és a lelkészi kart, hogy a kath. gyermekeket csak kath. iskolákba járassák s különösen semmi esetre se adják másvallású iskolákba. Vajjon mikor tudjuk mi is akkora öntudatra nevelni ref. családainkat, hogy gyermekeiket csak ref. elemi és középiskolákba járassák?

— **Oroszországban** a háború előtt 62000 népiskola volt 4.200.000 növendékkel s most csak 40.000 van 3.700.000 gyermekkel, de sok helyen a növendékeknek csak 20%-je jár iskolába, mert a kis szerencsétleneknek vagy cipőjük vagy ruhájuk nincs. A legtöbb tantermet nem fűtik télen s így az iskola szűnetel; aztán tankönyveik is alig vannak 4-re jut 1 könyv. A felső oktatás még szánalmasabb állapotban van, mert ott az intelligens és burzsuj-szülők gyermekeit — a szovjet szempontjából gyanús és veszedelmes elemeket — kirekesztik az intézetekből; a legutóbbi hónapokban épen 13.000 ilyen gyanús ifjút távolítottak el az egyetemekről és főiskolákról. Oroszországban, mint látszik, az állami egyetemek és főiskolák csak a zsidók számára állanak fenn. Ez a megfordított numerus klauzula!

Pályázati hirdetés.

Az *abaujvár-pányoki* ref. lelkészi állásra pályázatot hirdetek. Az állás 1926. év április 25-én foglalandó el. Jövedelem díjlevél szerint: 26 hold mezei és réti föld, 6 1/2 hold legelő; a szántóföldet a lelkész művelteti; 2 hold gyümölcsös és veteményes kert, 93 drb. termő gyümölcsfával; búza = 38 köből; rozs, árpa, zab = 80 köből; lencse = 4 köből. Évi államsegély 295 K 50 f.

A leányegyházban minden vasárnap reggel, köznapokon szerdán és pénteken reggel köteles a lelkész istentiszteletet tartani. A megválasztott lelkész 93 drb. gyümölcsfát, 1 szőlőlugast 75 drb. szőlőtökével és egy méhest az átvétel idejében megállapítandó becsérték szerint köteles megváltani. Kellően felszerelt kérvények 1925 február 8-ig Cziáky Endre espereshez Abaujszántóra küldendők.

Miskolc, 1925 jan. 11. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

Szerkesztői üzenetek.

Igrici. Cs. B. 1924-re elkönyveltünk 60.000 K-t, 40.000 K-t 1925-re.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETESI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENVEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. Kiss József: Az igazi presbiter. (Vége.) — A budapesti lelkészi konferencia. (Vége.) — Rác L.: Könyvismeretetés. (Vége köv.) — Vegyes közlemények. — Szerkesztői tüzenetek.

Az igazi presbiter.

(Vége.)

Úgy látom azonban, mintha aggodalmak űlnének ki a homlokotokra s azt mondanátok: könnyebb ezt elmondani, mint megélni. Hát presbiter-testvéreim, ilyenformán aggódtak a jövőn a tanítványok is, mikor Jézus elküldte őket a hirdetésre. Különösen a Péter lelkében merültek fel aggályok, mire Jézus ezt látva, így szólt hozzá jelentőségteljesen: „Szeretsz-e engem?” Nos, presbiter-testvéreim, szavaimban a lelkemen át Krisztus kérdez most titeket: Szeretsz-e engem, a hajléktalan, az üldözöttet, a meggyalázottat, a keresztrefeszítettet? Szeretsz-e azzal a szeretettel, mely erős, mint a halál, kemény, mint a koporsó! Azzal a szeretettel, mely panasz nélkül veszi fel a keresztet. Mely nem törődik világgal, dicsőséggel, emberek tetszésével, mikor Rólam, Istenországáról van szó?! Oh, boldog az, ki így tud válaszolni Péterrel: „Te tudod Uram, hogy szeretlek!”

De ha ilyen fontos hivatása van a presbiternek az egyházban, nem mulaszthatom el, hogy pár szóval meg ne emlékezzem magáról a presbiterválasztásról is. Magunk között vagyunk, legyünk csak őszinték, hogyan szokott ez manapság menni. Meghal egy presbiter, nosza megindul a beszéd, a sógorság, komaság összedugja fejét, be kell hozni ezt, be kell hozni azt, mert hát elég idős is, az apja is presbiter volt, meg aztán jó módú is, hát illő, hogy megkoronázzuk. Hát nem jól van ez így! Nekünk nem sógorra, nem komára, nem örökség útján átszálló presbiterségre van szükségünk, hanem, amint mondtam — lélekre! Az az ember, ki otthon, a maga dolgában sem tud, vagy csak rosszul tud eljárni, akit a templomban, az úrvacsoránál csak ritkán, vagy sohasem látni, akinek kálvinistasága csak annyiból áll, hogy véletlenül kálvinista templomban keresztelték meg, aki azt hiszi, hogy az egyházi adónak dérrrel-dúrral való lefizetésével az egyháznak, az egyházért már mindent megtett, aki reverzálist ad kárunkra, aki káromkodó, tisztátalan, erkölcs-telen életével a kereszténytelenség bacillusait terjeszti, aki a kapuk alján, a poharazásnál az egyház érdeke ellen szit, vagy pedig legfeljebb közömbös, semmivel sem törődő, az az ember nem lehet presbiter!

Mit gondoltok, miért ülnek a presbíterek az első padban a templomban? Talán csak azért, hogy olyanok legyenek, mint a nagyvárosok esmegeboltjainak kirakataiban levő szép, színes palackok, melyeken a címkék hangosan hirdetik, hogy milyen finom bor van bennök, pedig hát csak reklámnak vannak kitéve s víz a tartalmuk? Testvéreim! A kálvinista egyháznak víztartalma reklámpresbíterekre nincs szüksége! Ide olyan ember kell, aki szavával, gondolkozásával, tetteivel, szóval egész életével már előre bizonyosságát adta, hogy az egyháznak hív sáfára lesz. Ugy-e, a gazdaságába senki sem fogad szívesen rossz eselédet? nos, így állunk itt is!

K. T.! Érzem, hogy lehetett, sőt kellett is volna többet, szebbet mondani Nektek ez alkalommal e szép tárgyról. De bocsássátok meg egyszerű szavaimat s talán ez egyszerű szavakból is kiérezhető volt, hogy mint képzelem el egy egyház-ért rajongó ezt a fontos szervünket, a presbiterséget s mint szeretné, ha szavai nem kösziklára hullottak volna, ahol annak sohasem lenne tava-sza, kikelése.

Az idők gonoszok. Egyházunkat nemcsak a hitetlenség, közömbösség, de más felekezetek is le akarják gyúrni s épen arra hivatkoznak, hogy a kálvinista egyház sokat veszített régi súlyából, értékéből, hogy olyan, mint a tüdővésztes beteg, akinek az arca még piros, de belülről már a halál kutyái ugatnak. Emellett nemcsak minden párt, de minden felekezet is szervezkedik, él, mozog, ha nem akar tönkremenni. Nos, lássuk meg már végre-valahára azt, hogy nem lehet tovább alud-nunk, nem lehet bűnös közömbösséggel venni ezután is dolgainkat, hanem szervezkedni kell, meglevő erőinket összegyűjteni, legfontosabb eszközünk, a presbiteri tisztséget, annak betöltését olyan emberekre bízni, úgy keresztül vinni, hogy minden presbiter lakása a maga egyházának külön-külön pontjain felvillanó őrtüze legyen, ahol ébren virrasszanak a kálvinista egyházat fenyegető veszedelemek elkerülésére!

Egy messze útra menő fiúnak öreg édesapja a kapuban búcsúzáskor így szólt: Édes fiam, ha messze fogsz is járni, ha jól, vagy rosszul fog is menni sorsod, el ne felejtkezz kis falud harangjának szaváról, melynek hangjára valamikor először vitélek kézenfogva a templomba.

Nos, presbitertestvéreim, búcsúzómon én is Töletek s azt mondom Nektek, hogy annak a presbiteri eskünek a szavát, mit templomotokban tettetek valamikor, el ne felejtsetek. Csengjen, kongjon az szüntelen fületekbe. Csengjen, kongjon, visszhangozzék, hogy azt el nem feledve, mindég jót mindég jól tegyetek! Kiss József.

A budapesti lelkészi konferencia.

— 1925 január 6—9. —

(Folytatás és vége.)

A konferencia második napját a Juhász László gömöri esperes magas színvonalú bibliamagyarázata nyitotta meg. A Varga Rándor vértessaljai esperes előadása: *Miről predikáljunk ebben az évben?* —, eleven élettel duzzadt. Ajánlotta: az ó-testamentumi textusok használatát is, az ige-hirdetés nagy összefüggésének megőrzését, a családi élet és a szociális kérdések ker. tárgyalását, a keresztyén hazafiság hirdetését, szemben a jel-szavas és könnyűnek gondolt irredentizmussal. Kár, hogy gondolatai megbeszélésére nem jutott idő. A figyelem erősen A református sajtó hanyatló ügye felé fordult, amelynek előadásával Muraközy Gyula kecskeméti lelkész volt megbízva. Nemesak színes és poétikus dolgokat hallottunk tőle, hanem szívbemarkoló hangokat a tennivalókra. A gyönyörű előadást a Bethlen-nyomda ki fogja adni. Délután dr. Szabó Aladár budapesti lelkész A missziói lélek aláhunyatlását tette szóvá hatalmas, benső erejű előadásban, amelyben múltunk missziói törekvései erőteljesen kidomborodtak. A kálvinista nő lelkivilágát Dr. Sebestyén Jenő theol. tanár rajzolta meg. Az Igét Szűcs Ernő budapesti főreális iskolai tanár hirdette.

A harmadik nap a Harsányi Pál gyomai lelkész áhítata után Csikesz Sándor egyetemi tanár A falusi lelkigondozásról beszélt. Nagy gyakorlatiasság és alapos tudás jellemezte a vonzóan szemléletes előadást. Hetessy Kálmán kecskeméti lelkész A lelkészválasztás kérdését tárgyalta hosszas történeti áttekintéssel. Eltekintve az előadás jóra-
való gondolataitól, úgy látszik, a lelkészválasztás még jó ideig nyílt kérdése lesz egyházunknak. A vitának nem is akart vége lenni.

Délután Enyedy Andor miskolci lelkész az egész konferencia figyelmét megkapva beszélt A hitetlenség romboló hatásáról közéletünkben. A kálvinista családi életéről pedig Csűrös István tartott élvezetes előadást. Az áhítatot dr. Victor János budapesti theol. tanár vezette.

Az utolsó nap dr. Szappanos Gyula reggeli áhítata után Bilkei Papp István és Hamar István budapesti theol. tanárok előadása következett. Amaz Az egyházi közteherviselés kérdésével, emez Egyházi és iskolai politikánk újabb feladataival foglalkozott, figyelemreméltó gondolatokat vetve a megoldás elé. Délután dr. Sebestyén Jenő A kálvinista politika theol. alapjairól, dr. Kovács J. István A kálvinizmus társadalomépítő erejéről szólt, mindkettő szónoki hévvel és nagy tájékozottsággal.

A konferenciát hálával az elvett áldásokért Ravasz püspök írásmagyarázata és buzgó imádsága zárta be.

KÖNYVISMERTETÉS.

Adatok a görög klasszikus kultúra múltjáról és jövőjéről. Összeállította Révész Lajos debreceni főgimn. tanár. Debrecen, 1925; 68 l. ára 25000 K.

E dolgozat, melyet szerzője részben a debreceni Tanári Körben olvasott fel, ahol a rendszeres kapcsolatban és ügyes elrendezéssel feltárt adatok nagy tetszéssel és egybehangzó helyesléssel találkoztak, a görög klasszikus nyelv, irodalom és szellem jótékony, áldados hatását ismerteti a különböző korok és nemzetek műveltségére a legrégibb időkől a jelenkorig. A szerző széleskörű olvasottság, szaktárgya irodalmának beható bűvár-lása alapján mutatja ki, hogy mit jelentett a klasszikus görög nyelv és irodalom intenzív tanulmányozása az elmetehetségek fejlesztése, a gondolkodás nemesítése s az erkölcsi jellem kiművelése tekintetében; — mutatja ki, hogy mint velekedtek a klasszikus görög kultúrától már az ókorban a rómaiak, aztán a középkorban az egyházi atyák és a skolasztikusok, majd mint lendült fel pár száz évi szünetelése után a görög nyelv és irodalom művelése újra a humanizmus korában, mint tette annak tanulmányát iskoláival egyetemessé a reformáció, mint támadt ellene a XVII.—XVIII. században a realiztikus felfogási mód és nevelési irány, mely a reáltantárgyaknak is helyet követelt az oktatási rendben, mint folyt a két egyformán jogos és szükséges irányzat közt a harc a XIX. század folyamán, s mire kell e téren jövőben, az új középiskolai törvény meghozatala, a görög nyelv és irodalom oktatásának pusztán a humanisztikus gimnáziumokra való korlátozása után törekednünk.

Aki gimnáziumi tanuló korában a görög nyelv tanulása ellen zúgolódott — s vajjon melyik kis diáknak van elég belátása arra, hogy e tárgy fontosságát átlássa és azt szívesen tanulja? — az jól tenné, ha kezébe venne e füzetet s elolvassná a régibb és újabb idők legnagyobb pedagógusainak és gondolkozóinak ide vonatkozó észreveteit, e tárgy tanításával elért eredményekről szóló nyilatkozatait. Különösen figyelemreméltó e tekintetben az angol nevelők és oktatók állásfoglalása, akik e téren nemzetök gyakorlatias, utilitarius gondolkodását megtagadva, évszázadok óta rendíthetetlenül ragaszkodnak a görög nyelv és irodalom intenzív oktatásához, mint az ifjui lélek legüdvo-sebb táplálékához.

Ha mindazt, amit szerzőnk a maga elé tűzött kérdés kifejtésére előad, teljes mértékben helyes-seljük, annal nagyobb sajnálattal látjuk, hogy filozofia- és művelődéstörténeti adatai, amelyekkel tételeit támogatja, itt-ott nem elég szilárd alapokon nyugosznak, nem felelnek meg teljesen mai tudományos ismereteinknek.

Már az is kellemetlenül érinti a hozzáértő olvasót, hogy egyik-másik bizonyító adatot második harmadkézből vesz. Így Keller Helén történetét Kornis Gy. pszichológiai és logikai tankönyve nyomán ismeri és idézi (7. l.) holott épen 20 éve, hogy Keller H. *Önéletírása* magyarul is megjelent; Baconnak a görög világot illető felfogására nézve forrása: Mutschbacher Gyulának Locke pedagógiai műve fordítása ele írt rövid életrajza, mint-ha a *Novum Organon* magyar fordításában (1. r.) erre

jellemzőbb tételeket nem találhatott volna? Taine felfogását L. Liard beszédje után idézi, pedig Taine-nek a francia forradalomról írt műve évtizedek óta magyarul is olvasható. Lám, Melanchthon, a nagy filologus, mindenben az eredeti forrásokra való visszamenetelt ajánlotta; szerzőnknek, mint hű tanítványnak, ezt a példát kellett volna követnie!

Komolyabb beszámítás alá esnek már nem eléggé szabatos vagy teves történeti adatai. „Miletoszi Thales Kr. e. 640—550 közt megjósolt egy napfogyatkozást” (58. l.); ma már erre nézve pontosabb adatokkal rendelkezünk, nevezetesen Thales életét 624—545 re tesszük s igen nagy valószínűséggel tudjuk, hogy az 585-iki napfogyatkozást jósolta meg. — A *klasszikus-ellenes hangok* című fejezetben kit szótaltat meg első helyen? Platont, mint a homeroszi költészet gáncsolóját, — amivel félrevezeti a tájékozatlan olvasót. Mert eddig Platont a klasszikus görög kultúra egyik legfőbb, Homeroszal egyenrangú képviselőjének tekintettük s most szerzőnk állásfoglalásából azt kell látnunk, hogy a klasszikus görög műveltség képviselője csupán Homerosz. Hát el lehet ezt fogadni? Persze, az sem felel meg a valóságnak, hogy a homeroszi mythoszok első kritikusa Platon lett volna, mert őt ebben megelőzte Xenophanes; ha sonlóképen azt a tételt, hogy „az ellentétek az ellentétekből származnak,” előtte már Heraklitos is hangoztatta.

Két ízben is menydörög az arab filozofusok ellen, akik előbb arabra, aztán ebből latinra fordítván le a görög műveltség termékeit (amelyek alatt itt már korántsem Homeroszt, hanem leginkább Aristotelest kell érteni), „megrontották annak értelmét, meghamisították egész szellemét” (9. l.), s „utóvégre is valóságos forradalmat idéztek elő a megmeglévő görög taborban” (59. l.). E sorokban, e felfogásban többszörös tévedéssel és félreértéssel találkozunk. Legelőször is az u öbbi mondatra azt jegyezzük meg, hogy ez időben (Kr. u. a XI—XIII. században) nem görög tabor, de egyetlen skolasztikus sem volt a nyugati kereszténység körében, aki görögül értett volna. Ami azt a vádat illeti, amellyel az arab filozofusok ellen támad, ők abban teljesen ártatlanok. A középkori arab filozofusok nagy részben (pl. Averroes) nem ismerték, nem értették a görög nyelvet; századokkal előbb szír keresztények voltak azok, akik Aristoteles filoz. iratait szírből arabra fordították, — e szövegekhez írta aztán a X—XII. század arab filozofusai mélyreható kommentárokat. Arabról Raymund toledoi érsek megbízásából, két spanyolországi zsidó (Avendeath és Gundisalvi) fordította le Arist. természetbölcsészeti és logikai iratait latinra s ez úton jutott el először az egész aristotelesi bölcsészet a skolasztikusok kezébe, ami — a filozofia minden művelője tudja — a filoz. álláspont üdvös megváltozását, kiszélesbülését és a természetbölcsélet felé való orientálódását vonta maga után. E latin fordítások keltették fel aztán a skolasztikusokban azt az élénk vágyat, hogy közvetlenül a görög szövegre támaszkodó latin fordításokra tegyenek szert. Ezekből kiűnik, hogy teves szerzőnknek az az állítása, mely az arab filozofusokat a görög kultúra ellenségei gyanánt

tünteti fel. E kárhóztatást még Averroesnek Aristoteles műveihez írt kommentárjai sem érdemlik meg, amelyeket szintén lefordítottak latinra s amelyek egyes egyházi dogmákkal ellentétes tanokat hirdettek, amiért az egyház elítélését vonták magok után. Hol van az megírva, hogy csak a skolasztikusoknak az egyházi felfogást is tekintetbe vevő kommentárjai a helyesek és jogosak? Révész kollega itt inkább a római egyház ügyvédje, semmint a szabad tudományos vizsgálat képviselője gyanánt lép elénk.

Szerzőnk a XIII. századból Aqu. Tamást és Roger Bacont idézi (8. l.), mint olyanokat, akik nem tudtak görögül. Én megsúghatom neki, hogy a X—XIV. században a nyugati ker. egyház körében egyetlen pap, szerzetes vagy skolasztikus sem tudott görögül (hacsak keleti zarándok-útjában meg nem tanulta), tehát valamennyi skolasztikust felsorolhatta volna ez iránt; ha Dél-Itália (az egykori Graecia Magna) egyes városaiban mindig akadtak is görögül tudó emberek, ezek hatása a semmivel volt egyenlő az általános tudatlanság tengerében.

(Vége köv.)

Rácz L.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Kath. püspök és ref. esperes.** *Miskolcon* jan. 18-an ment vegbe a *Magyar Jövő* című, keresztény napilap székházának felavatása. A felavató ünnepélyen, mely a nemzeti színházban folyt le, *Prohaszka Ottokár* székesfehérvári püspök lendületes beszédet tartott a hungarizmusról, melyben a magyar érzés, magyar erények és ideálok ápolására hívta fel a közönséget. Este a Koronaszálló nagytermében tartott banketten *Farkas István* miskolci lelkész és esperes meleg szavakkal úgy köszöntötte fel Prohaszka püspököt, mint prófétát, aki a magyar testvérek szeretetét, megbecsülését hirdeti közöttünk s akinek mi szeretettel és bizalommal nyújtjuk kezünket. Prohaszka válaszában kijelentette, hogy szívesen elfogadja Farkas esperes kinyújtott kezét; „Isten minket úgy segítsen, hogy a nagy szeretetnek ezt a fel-séges sugallatát megértjük és ha vannak közöttünk történelmi örvények, amelyeket a szellemi világban nem lehet atbidalni, hivatkozunk a hazafias részére!” Vajha mindenütt hasonló érzések vezet-nék a hath. klérus tagjait!

— **A legrégibb szöveg a kereszténységről.** A párisi Feliratok Akadémiájában *Reinach* Salamon régész a múlt hóban felolvasást tartott Claudius császár egy, Alexandriába küldött görög levelének nehany soráról, amelyet nem rég betűztek ki a brit Muzeumban egy papyrusról, amely körül-belül a Kr. u. 45-ik évből származik. Ebben a császár megtiltja a zsidóknak, hogy Szíriából vagy Egyiptom valamely részéből más zsidókat hivo-gassanak Alexandriába. Azt mondja, hogy magatartásuk e tekintetben komoly gyanút kelt benne s hangot is ad gyanújának, midőn kijelenti, hogy ő kész leküzdeni „azt a pestist, amely az egész emberi nemet elragályozással fenyegeti.” Az (ffőle kifejezések csak a messiási mozgalom terjedésére vonatkozhatnak, amely a világ végét hirdetve, a

római társadalom felforgatására törekedett, arra, hogy Isten uralmát helyezze a császári uralom helyébe. Claudius úgy fejezi ki magát, mint napjaink valamely uralkodója, akit nyugtalanítanak a kommunisták üzelmei. Ugyanez a császár, pár évvel ezután, már ki is üzte a zsidókat Rómából, mivel Suetonius szerint, „Krisztus izgatására” nem hagynak fel mozgolódásaikkal. A véletlen így kezünkbe adta a legrégibb bizonyosságot, amely a keresztyénség eredetéről és arról a rémülttről tanuskodik, amelyet a messiási mozgalom a római konzervatívoknál fölkellett. — Claudius levelének e töredékéről *Deissmann* berlini egyetemi tanár, a papyrologia elismert nagymestere is nyilatkozik s benne megtalálja a feleletet arra a kérdésre, amely őt már régóta foglalkoztatja, hogy t. i. miért nem ment Pál apostol Alexandriába az evangéliumot hirdetni, holott ez nem esett messze Jeruzsálemtől s ekkor úgy értelmi mint vallásos tekintetben a világ legélénkebb pontjai közé tartozott? Claudius levele, mely megtiltja az alexandriai zsidóknak, hogy Szíriából, tehát Palesztinából más zsidókat hívogassanak magukhoz, elzárja Egyiptom kapuit a zsidók előtt. Pál ismerte ezt a tilalmat s nem akarta azt megszegni. — Hadorn berni tanár nem fogadja el ezt a hypothezist. Szerinte Pál először szülőföldjére, Tarsusba tért vissza, azután a szomszédos vidékeket és fokról-fokra Kis-Ázsiát evangélizálta. Troasban egy vízió Európát, a Nyugatot jelölte meg számára munkamezőül és ettől fogva Rómára irányította tekintetét. Ha sohase gondolt arra, hogy Egyiptomba menjen, ez inkább azért történt, mivel tudta, hogy ott más misszionáriusok vannak munkában és neki elve volt, hogy ne vágja sarlóját abba a buzába, amelyben már mások dolgoznak.

— **Felsőborsodi lelkészek és tanítók figyelmébe.** Miután a vallás- és közokt.-ügyi miniszter ur 113253/1924. számú rendeletében kimondotta, hogy ezentúl takarékosági szempontból — a tanügyre vonatkozó rendeleteit nem közli külön az egyházi és tanügyi hatóságokkal, hanem csupán az iskolák címére küldött „Néptanítók Lapjában” és „Hivatalos Közlönyben” lesznek közzétéve, — ennél fogva felelvem a t. tanító urakat, hogy a „Néptanítók Lapját” és a „Hivatalos Közlönyt” elolvasás után azonnal adják át a lelkész uraknak, akik — mint iskolaszéki elnökök — minden rendelet végrehajtásáért felelősek, s az egyház iratárában őrizték meg. — Felhívom továbbá azokat a lelkész társaimat, akik az 1925. évre szóló költségvetést ez ideig be nem küldötték, hogy azt reális alapon aranykorona értékben 2 egyenlő példányban készítsék el s hozzám 15 nap alatt terjesszék be. A múlt 1924. évi származadásokat az egyházlátogatóság fogja a helyszínen felülvizsgálni. Sajóbabony, 1925. január 20. Atyafiúi szeretettel *Elek József* felsőborsodi esperes.

— **A Nagybritanniai Diákok Ker. Mozgalma** által dec. 31—jan. 4-en Manchesterben rendezett *világkonferencián*, mely a világmisszió helyzetét ismertette, hazánkából 14 kiküldött vett részt, köztük dr. Tankó Béla debreceni egyetemi tanár. Deme László bpesti lelkész stb.; Angolországból 1600 diák vett részt, külföldről mintegy 450. Az

első este a manchesteri püspök, dr. Temple ismertette a ker. egyház világfeladatait, azután a többi napokon sorra került Afrika, India, China jelen állapotának és missziói helyzetének ismertetése. Különösen értékes volt a Világszövetség chinai származású titkárának, T. Z. Koonak előadása China fejlődéséről és jelen válságáról.

— **Miskolcra.** *Népmozgalmi adatok 1924-ről.* Született 370, meghalt 398 (ebből idegen kórházi halott 49). házasságot kötött 168 pár, ebből tiszta ref. pár 66, vegyes 100, r. k. 2; reverzális kötött javunkra 60, kárunkra 32; konfirmáltatott 358; áttértek hozzánk 14-en, kitértek 6-an, lélekszám 15 518. — A ref. *leányegyesület* jan. 18-án tartotta alakuló ülését; elnök lett Enyedy Andorné, társelnök Rodor Iona. — Az egyháztanács Csiky Béla, Putnoky István, Kőszeghy István és Nagy Bertalan tanítóknak hosszú idő óta kifejtett érdemes munkálkodásuk elismerésül az igazgatói címet adományozta.

— **A debreceni egyházközségben** 1924-ben született 1613, házasságra lépett tiszta ref. pár 351, vegyes pár 144, összesen 495 pár, meghalt 1534, áttért hozzánk 37, kitért 31; a polgári házasságot kötött 255 vegyes házaspár közül egyességet kötött javunkra 89, kárunkra 50, nem kötött egyességet 116. — Hagyományt kapott az egyház 1924-ben 5 millió K-t és 1 vagon búzát, iskoláztatási célra 1 vagon búzát, ispotályi szegényeknek 2 mill. K-t; adományt kapott különböző célokra 20.486.288 K-t. Az egyház kifizetett árva gyermekek segélyezésére 17.870.638 K-t, szegények eltartására 163 milliót, összesen 180.870.638 K-t.

— **Németországban** a legkülönbözőbb területeken mutatkoznak az erkölcsi sülyedés jelei. 1917-től 1921-ig a berlini 4 elmeógyógyintézetbe 216, 227, 406, 334 és 505 beteg került alkoholizmus miatt, vagyis 5 év alatt az alkoholikus elmebeteggek száma megkétszereződött. De nemely városban, így pl. Nürnbergben ez a szám megnégyszereződött. 1921-ben 90.701 törvénytelen gyermek született Poroszországban; 1921-ben 39.216 házaspár indított a német birodalomban válópórt; 1921-ben 12.716 s 1922-ben 13.402 ember lett öngyilkossá. A bűnözés az ifjúság közt szörnyű mértékben terjed, így a hammi járásban 6 év alatt, több mint 20 000 fiatalembert ítéltek el a bíróságok. Az ifjúságnak ez a demoralizációja a háború folyamánya, amikor a gyermekek éveken át apai felügyelet és minden komoly nevelés nélkül voltak, így aztán nem fejlődött ki bennök a tekintély tisztelete és most semmi ellenálló erejük nincs a kísértésekkel szemben. Sajnos, nálunk sem jobbak az állapotok!

— **Segédlelkészt keresek.** Fizetése havi 105 arany korona, lakás, fűtés, világítás. Komjáthy Aladár missziói lelkész. Ózd.

Szerkesztői üzenetek.

Gemze K. A. 1924-re 45, 1925-re 55 ezer koronát elkönyveltünk. — Vilmány. 1924-re 50.000 K-val tartozik. — K. A. 1 K.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		Meg egyezés szerint.
		MARTON JÁNOS, ENVEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Enyedy Andor*: A hitetlenség romboló hatása közéletünkben. — *Rác L.*: Könyvismertetés. (Vége.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Szerkesztői üzenetek.

A hitetlenség romboló hatása közéletünkben.

A hitetlenség a családban a szülők és gyermekek alárendeltségi, függési viszonyát, tehát a család kormányzati rendjét rombolja le. Azután elveszi a család szentély-jellegét s megszünteti a családból kiáradó megszentelő hatásokat. Meglátja végül a családban a szeretetközösséget, az egymásért való felelősség, az egymásrautaltság tudatát. A hitetlenségből származik a család mai katasztrófája.

A hitetlenség az egyházban lerombolja a miszsiói lelket; a tórtíti szenvedélyt a pogányokkal, más felekezettel szemben. Közönyt támaszt s ezzel meggyengíti az egyháztagok ellenálló képességét, kifejleszti az önértéktelen álliberalizmust. A hitetlenség lazítja meg azt a tudatot, hogy az egyház Istené s a Jézus Krisztusé. S e tudat lazulásával elvész az egyház szentségéhez való ragaszkodás; az egyház az isteni igazság, tisztaság, a krisztusi erkölcs és apostoli szigor feltékeny birtokosából jogi paragrafusok könnyen kijátszható szervévé lesz. Isten és Krisztus állandó jelenlétének a megérzése helyére az egyházban az a lehangoló benyomás kerül, hogy az egyház embereké, annak virágzása, vagy hanyatlása teljesen az egyes lelkészek buzgóságán, vagy lanyhaságán, a főgondnokok és presbiterek jó- vagy rosszakarátán fordul meg. Sok egyházi mozgalom, ügy útjában emberek állnak, akiket se felhasználni, se félretolni nem lehet, akiknek magatartása hatalmasabbnak látszik az élő Isten kijelentett akaratánál. A hitetlenség teszi az egyházat közönyössé, vagy tehetetlenné a tagjai körében uralkodó bűnökkel szemben. A hitetlenség az oka, hogy az alkohol, egyke és vérbaj nyugodtan szedik híveinkből ezerszámra áldozataikat, nem merünk ellenük semmit tenni, még csak komoly tanácskozás tárgyává sem tesszük az ellenük indítandó harcot. A hitetlenség okozta egyházi életünknek durva elanyagiasodását, pénzhez kötöttségét s a szegénység miatt tehetetlenségünkben való megnyugvásunkat. Koldúlunk az államtól és a külföldtől és nem merjük megindítani az áldozatkészség lelki forrásainak a saját híveink körében való megnyitását, mert nincs bennünk egy üzletet adóssággal berendező, vagy reklámokra költő kereskedőnek az üzleti szelleme sem.

A hitetlenség romboló hatása a közéletben,

a társadalomban mindenekelőtt az erkölcsök leromlásában jelentkezik. A hitetlenség folytán veszítik el vonzóerejüket a lelkiörömök, a láthatatlan javak, a túlvilági örökség s lesz úrrá a lelkeken a pénz és élvezetvágy. Az ennek folytán előálló tülekedésből születik meg a sok társadalmi ellentét, faj- és osztálygyűlölet, irigység, rosszakarát, a mindenki harca mindenki ellen. A hitetlenség rombolta le közéletünkben a valóságérzéklet, tenyésztette ki a beteges romantikát, tette lehetővé kártékony és fonák ideológiák elhatalmasodását, szült annyi egyéni és nemzeti tragédiát, amelyek mind a valóság fel nem ismeréséből keletkeztek. A hitetlenség az oka, hogy közéletünkben nincsenek nagy, egyetemes vezéreszmék, betlehemi csillagként felragyogó gondolatok, hanem alacsony jelszavak, célkitűzések tagolják szét a nemzetet. A hitetlenség légköre az, amely lehetetlenné teszi nagy egyéniségek fejlődését. A hitetlenség ölte ki a mai nemzedékből a szolgálat- és áldozatkészséget, idézte fel a fásult közönyt minden egyetemes, nagy érdek iránt; ennek a rémnek köszönhetjük azt, hogy itt minden nagy akarás, összefogás meglankad az első lendület után, kimerül az alakuló gyűlésekben, a bankettekben, vagy sokszor már a kiabálásban, a jobbik esetben pedig az erőszakos megvalósítás tévesztett útján vérzik el.

A hitetlenség ma csökkenőben van. Minden jobb lélek érzi ma annak romboló hatását. A tudomány kezdi alázatosan megvonni a maga határait. Politikusok, közgazdászok, hadvezérek mind többet beszélnek a lelkek megújulásának szükségességéről. Valami egészséges lelki szegénység kezd erőt venni az embereken. Nem Anatole France-t imádják többé, hanem prófétákat és apostolokat várnak, akik megtanítsák őket hinni. A teremtet világ sóvárogva várja az Isten gyermekeinek megjelenését. Isten hívó gyermekei, értsétek meg a hitetlenségében vergődő világ panaszát, jajszavát, segélykiáltását! (Enyedy Andor előadásának vázlata.)

KÖNYVISMERTETÉS.

Adatok a görög klasszikus kultúra múltjáról és jövőjéről. Összeállította Révész Lajos debreceni főgimn. tanár. Debrecen, 1925; 68 l. ára 25000 K.

(Vége.)

A renaissance-ról is több téves vélemény bocsát szerzőnk közre. Így téves az az állítása,

hogy „az olasz renaissance (helyesebben: humanizmus) a görög eredetiből fejlett ki“ (60. l.), hogy annak első hirdetője M. Chrysoloras, mert a görög nyelvet M. Chrysoloras csak 1396-ban kezdte tanítani Itáliában, amde az olasz renaissance már a XIV. század elején megindul, megindul mint a klasszikus latin nyelv, irodalom és szellem újjáéledése. E szellemnek volt Itáliában munkása Petrarca és Boccaccio s e szellem hatása alatt teremteték ők meg az olasz nemzeti irodalmat. Petrarca görög tanítójának nevét is megtudhatta volna (Barlaam calabriai barát), ha egy pillantást vet Voigt vagy Geiger renaissance-történeti művébe s nem világtörténeti művekben keres ez iránt felvilágosítást. — Hogy Erasmust, a humanisták fejedelmét miért nevezi németnek, nem tudom, mikor szarmazására nézve németalföldi volt és csak élete utolsó 20 évét töltötte Bazelen s Freiburgban, de 1500-ban, mikor Adagiumait Párisban kinyomatta, még semmi köze nem volt Németországhoz. — Az az állítása, hogy „a klasszikus irodalom ismerete vonta maga után a nemzeti irodalom születését,“ nem illik se a magyar, se a német, se a dán-norvég-svéd irodalomra, mert valamennyi a reformációnak köszönheti újjászületését, sőt jórészen megteremtését.

A renaissance-nak s ami vele járt, az egyéniség felszabadulásának, kétségkívül jelentős része volt a *reformáció* előidézésében, de a főokot mégis az egyház belső romlottságában, elvilágiasodásában, az evangélium alaptól való elterésében kell keresnünk (l. A reformáció okai és előzményei című dolgozatomat „A mi örökségünk“ c. kötetben, 57–83 l.). Szerző, úgy látom, nem nagy barátja Melanchthonnak, mert 1518-ban megjelent s szinte 100 évig használatban állott görög nyelvtanát a görög grammatikák felsorolásánál hallgatással mellőzi; arról se szól, hogy a latin iskolákat — a melyekben a görög nyelv oktatása oly jelentős tért nyert — egész Németországban mindenütt az ő tervei, útmutatásai szerint szervezték, s azokba a kitűnő iskolamesterek az ő tanítványai sorából kerültek ki; betetőzi ezt az az állítása, hogy a reformáció — ha csak kezdetben is — antiklasszikus szellemű lett volna. Ha ismeri szerzőnk Melanchthon, Sturm és Trozendorf iskolaszervező munkásságát (e 3 férfiú tizszer többet tett a görög nyelvi és irodalmi oktatás érdekében, mint a jezsuiták, de azért szerzőnk bővebben ismerteti emezek tantervét, mint azok munkásságát), akkor nem fog ilyet állítani; a reformáció, mihelyt szervezkedni kezdett, azonnal nagy súlyt fektetett a klasszikus nyelvek oktatására.

En az újkori empirisztikus-realisztikus irányzat első képviselőjéül nem Descartes-ot, hanem Bacont említeném. Rousseaut kevéssé lehet a görög nyelv és szellem követői közé sorolni, mert ő, nem járván latin iskolába, nem tudott görögül s csak latin fordításban olvasta Homéroszt és Platónt. Szerzőnknek az a következtetése: Rousseau, midőn a természethez való visszatérést hangoztatja, a klasszicizmust igazolja, „mert ez annyi, mintha Homéroszt, a legtermészetesebb költészet atyját magasztalná“ (12. l.), — egészen nyakatekert okoskodás, mert Rousseau a kulturától alig érintett természeti életre gondol, míg H. királyokról és

háborukról énekel. Ha már minden áron valami kapcsolatot keresünk R. és a görög kultúra közt, abban találjuk meg, hogy R. gyermekkorában is nagy gyönyörűséggel olvasta Plutarchos életrajzeit s az Emil IV. könyvében is ajánlja azokat, mint jellemképző történeti olvasmányokat növendékének. Szerzőnknek azt az állítását, hogy R. a vallásnak ellensége, mint alaptalant, vissza kell utasítanunk. Annyira nem volt R. a vallásnak ellensége, hogy a kath. Masson fribourgi tanár R. vallásáról írt nagy művében (La religion de Rousseau, 3 kötet) az *Emil*t és a *Szavojai Vikárius Hitvallását* jelöli meg ama mű gyanánt, melyben a XVIII. század hitetlen filozófiája elleni reakció először szólal meg és indul el diadalmas útjára. R. vallására nézve l. a következő tanulmányaimat: Kálvin és Rousseau [Prot. Szemle, 1910], Rousseau és az imádság [Sárospataki Ref. Lapok, 1911], Rousseau vallásos felfogása [Prot. Szemle, 1912].

Eddigélé úgy tudtam, hogy a *felvilágosodás korának* a XVIII. századot tartják; szerzőnk már a XVII. századot is ide számítja (37 l.); mi jogon, nem tudom. D'Alembert, mint matérialista bölcész, szintén új dolog előttem; az, azt hiszem, csak sajtóhiba lesz, hogy N. Frigyes 1796-iki megjegyzéséről, Diderot 1786-iki tanulm. tervéről beszél, mert ők már nem éltek a jelzett évben.

Elég legyen ennyi kritikai észrevétel annak igazolására, hogy szerzőnk, midőn dolgozatát írta, a bölcészeti- és művelődéstörténeti adatoknak nem járt kellő gondnal utána. *Rácz L.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Főiskolánk köréből.** Mind az akadémián, mind a gimnáziumban jan. 31-én végződött az I. félév; az akadémián ekkor végződtek az I. félévi colloquiumok, febr. 2-án lesz az index-erősítés, 3-án az új aláírás s 4-én megkezdődnek a II. félévi előadások. A főgimnáziumban febr. 2–3-án lesznek az osztályozások s 4-én ott is megkezdődnek a tanítások. — *Jókai Mórnak*, a halhatatlan költőnek és regényírónak emlékezetét, születésének 100 éves fordulóját február hóban nagyobb-szabású ünnepelylyel fogja főiskolánk megülni. Az ünnepély február 18-án, a költő születésnapján lesz s az ünnepi emlékbeszédet *Novák Sándor* főgimn. tanár fogja tartani. — A hittanhallgató ijjúság, febr. 21-én, a palástalap javára, műsoros *táncestélyt* fog rendezni. — A gazdasági választmány előterjesztésére a gondnokság a főiskola *istvánházai* birtokát a Szabó—Makay—Ruttkay-bérlőtársaságnak adta ki, f. évi október 1-től kezdve 6 évre bérbe.

— **Rövid hírek.** Dr. Baltazár Dezső tiszántúli püspök, amerikai körútjában, dec. 18-án tette tiszteletét *Coolidge* amerikai elnök előtt. Coolidge meglepő kézzsorítással fogadta a magyar zarándokokat s nagy figyelemmel hallgatta a püspök angol üdvözlő beszédét; válaszában megköszönve a megtisztelő üdvözlést, a tanügy és a jótékonyág érdekében kifejtett missziójukhoz szerencsét kívánt s kijelentette, hogy szívesen lesz segítségükre, ha ez irányban hozzá fordulnak. — A hevesnagykun-sági egyházmegye egyhangúlag *Horthy István* ny.

tábornokot, a kormányzó testvéröccsét választotta gondnokává; 20 év előtt atyjuk volt ott e. m. gondnok. — A kunszentmiklósi ref. reálgimnázium *Szepesy* Pál kispesti hitoktatót, főiskolánk volt tanítványát h. vallástanárrá választotta. — A *hernádnémeti* és *s.-hidvégi* lelkészcsere jogerőre emelkedett; a két lelkész február hó 2-ik felében fog új gyülekezetébe átköltözni.

— **Segédlelkészek kongruája.** Az egyetemes konvent kongrua-bizottsága január 20-iki ülésében kiutalta a segédlelkészek 1924. november—december havi kongruáját a püspöki hivatalokhoz. A kongrua összegét a bizottság a rendelkezésre álló általánossághoz és az igényjogosultak nagy számához alkalmazkodva az ellátást élvező segédlelkészek számára havi 15 aranypronában, az ellátást nem élvezők számára havi 30 aranykoronában állapította meg. Januártól kezdve ezek az összegek kétszeresre emelkednek. A január—márciusi kongruát márciusban fogja a bizottság kiutalni. Addig előadója által a segédlelkészekről megbízható katasztert készített. A bizottság káplántartási díjakat is utalt ki a püspökök, esperesek és állandó káplántartó helyen működő kongruás vagy szolgálatképtelen kongruás rendes lelkészek, valamint özvegyi vagy kegyeleti évetartó lelkészözvegyek részére és pedig havi 15 aranykoronát. November—december hónapokra 142 segédlelkész részesült 4925 aranykorona fizetési-egészségesben és 35 lelkész stb. 1035 aranykorona káplántartási díjban, együtt 5960 aranykoronában.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** A Leány Kálvineum javára minden egyház köteles adakozni. Ünnepnapok rendezésével szép eredményt kell felmutatnunk. Ha valamelyik gyülekezet a vizitátorok tavaszi látogatása idejére tervezi az ünnepséget, úgy jó előre kérem e szándékukat velem közölni, hogy én az egyházlátogató urakkal az ünnepély rendezését megbeszélhessem, s erre őket felkerjem. Ha pedig még húsvét előtt rendeztetnek ilyen ünnepélyek, kérem, hogy a gyűjtés eredményét illetékes helyre eljuttatni szíveskedjenek a gyülekezet vezetői. 2. A kerületi pénztáros jelentése szerint a Kultur adót még igen sokan nem fizették be. Kérem, hogy e tekintetben a szigorú végrehajtást ne várja be senkisé. Miskolc, 1925. január hó atyafiúi szeretettel *Farkas István* esperes.

— **Az abaújszántói gyülekezetben** buzgó munka folyik. Advent első vasarnapjától hetenkint négy vallásos estély volt; kettőnek tárgya biblia-magyar-azat, erkölcespítő felolvasás és szavatok, kettőnek pedig egyháztörténeti és erkölcsi hitelesítő felolvasások. Ez volt a program újévig. Újévtől minden vasárnap 5—6 óráig egyik vasárnap szabad előadás szavatokkal, másik vasárnap biblia-magyar-azat és erkölcsi tartalmú vallásos és hitelesítő felolvasás szavatokkal. Ennek és imával kezdve és zárva minden összejövetel, melyeket a hívek állandóan nagy buzgósággal látogatnak, sőt más vallásuak is sokan. Emellett a lelkész háziként rendszeresen látogatja a híveket. Megalkotta a négyesületet, mely 1,450 000 korona segínyt osztott ki az igazi nyomor enyhítésére.

— **Felhívás.** Felhívom az abaúji lelkész urak figyelmét, hogy a tanítói nyugdíj-rulék ügyében kibocsátott s a „Sárospataki Ref. Lapok“ 2. szá-

mában közölt 13.—1925. sz. püspöki körlevél értelmé és rendelkezése szerint járjanak el. Felhívom továbbá a lelkész urakat, hogy az 1924. évi egyházi számadásokat tételenként nyugtával igazolva, gondosan készítsék el s az egész számadásról másolati példányt vegyenek, melyeket átvizsgálás után az egyházlátogatóság magához vesz. Az 1925. évre szóló költségelőirányzatot szíveskedjenek aranykoronaértékben 2 példányban elkészíteni s február 15-ig az esperesi hivatalhoz beküldeni. Közhírré teszem, hogy az egyházmegyei tisztii állásokra beadott szavatok felbontatván, az eredmény a következő: Az egyházmegyei papi t. bírói állásra szótöbbséget nyert Hőresik Lajos, vilmányi lelkész, a világi aljegyzői állásra Balogh István tb. várm. főjegyző, tanító képviselői állásra pedig Szabó Sándor zsujtai és Vita Károly gibárti tanító. Végül értesítem és felhívom a lelkész urakat, hogy az egyházuk körében végzett belmisz-szioi, egyházépítő munkálkodásukról április 20-ig gondos, mindenre kiterjedő részletes jelentést készítsenek s azt a presbiterium előtt felolvasva s aláíratván a presbiterekkel is, hivatalos pecséttel ellátva küldjék el hozzám. Atyafiúi szeretettel: Abaújszántó, 1925. január 27. *Cziáky Endre* s. k. esperes.

— **Egy indus apostol.** Három nagy indus férfi hire tölti be ma a világot: *Rabindranat Tagore*, a költő nevét mindenki ismeri; *Gandhi* a békés forradalom szervezője, az indus-néplelek nagy főléb-résztője és nevelője; legkevésbé ismeretes, pedig nem kevésbé érdemes reá, az indusok nagy apostola: *Sadhu Sundar Singh*, akinek életét és eszméit, bár még csak 33 éves, a külföldi országokban már egész sereg cikk és könyv ismerteti. Indiában Sadhu-nak az olyan embert nevezik, aki lemondva a világról, a házasságról, bármi jövedelmező hivatás folytatásáról, otthon nélkül, pénz nélkül folyton városról-városra vándorol, a hagyományos safrán-színű ruhába öltözve, amely kegyes honfűrsainál meleg fogadtatást és tiszteletteljes vendégszeretetet biztosít számukra. A fiatal Sundar Singh, aki egy nemesi családból származott, korán vonzódást érzett a sadhu-élet iránt, de 16 éves korában, miután szenvedélyes hévvel áttanulmányozta India összes szent könyveit a nélkül, hogy beütközött volna a lélek békéjét és a szív örömét megtalálta volna, egy misztikus válságon esett át, amelyből mint annak a Krisztusnak tanítványa került ki, akit eddig gyűlölt és megvetett. Az ifjú Sundar Singh, miután nyugtalan keresésében egész a kétségbe-esés örvényéig süllyedt, arra a gondolatra jutott, hogy Istennel szemben valami lelki erőszakot fog alkalmazni, s egy éjjel, miután öt felszólította, hogy reggeli 5 óra előtt jelentse ki neki az igaz-ságot, mert ha nem, ő a bombayi gyorsvonat ke-rekei elé veti magát, — íme, néhány percel 5 óra előtt Krisztust látta megjelenni maga előtt, aki azt mondta neki, mint Pal apostolnak a damas-kusi úton: „Miért üldözöl engem?“ Ettől kezdve Sundar Singh tüzes keresztyénné lett, s kereste és menyei békével és örömmel viselte el a megaláz-tatásokat, a vértanúságot s több ízben csak oly köz-benjárások mentették ki a biztos halál karmaiból, amelyeket ő maga nem habozott csodálatosaknak minősíteni. Szavai és tettei elragadó benyomást

gyakoroltak az egyénekre és tömegekre, nemcsak az ő szülőföldjén: Indiában, hanem az összes európai országokban is, amelyeket meglátogatott s névszerint Angolországban, ahol úgy tekintik őt, mint az egyetlen indust, akitől az angolszász kereszténység mélyelméjű tanításokat fogadhat el. Olvasni kell, kivált Sadhu beszédjeinek gyűjteményét, amelyet a svájci Missiói Iroda adott ki Lausanneban s amely a benne megnyilatkozó lélek rendkívüli szépsége, a belőle kiáradó isteni közönség érzése, a benne elbeszélte események csodálatos jelleme által, sőt még ama példázatszerű külalak által is, amelyet az apostol beszédje önként magára ölt, a Gondviseléstől korunk számára küldött ötödik evangéliumra emlékezteti az olvasót. Ezek után érteni lehet, hogy sok kiváló férfiú Sundar Singh megtérésében korszakalkotó eseményt lát úgy India jövőjére nézve, mint a kereszténység jövőjére nézve a modern világban.

HIVATALOS RÉSZ.

81—1925.

Körlevél.

I. Azok a lelkész és segédlelkész urak, kiknek káplántartási segélye vagy kongruája a múlt év november 1-ét megelőzőleg egy, vagy több hónapról elmaradt, ennek kiutalása végett küldjenek hozzám *sürgősen* a vallás- és közokt. miniszter úrhoz intézett folyamodványt, melyben idézzék azt a hivatalos számot is, amely alatt az illető segélyt vagy kongruát előzőleg kapták.

II. Tudomás és mihez tartás végett közlöm a nm. vallás- és közokt. miniszter úrnak 1925. jan. 21-én 5000—925. sz. a. kelt következő rendeletét:

Az 1924. évi 115362—924. számú intézkedéssel nyemmel volt szerencsém Méltóságodat felkérni, méltóztatásuk a bölcs vezetése alatt álló egyházkerület kötelekébe tartozó espereseket és lelkészeket nyomatékosan utasítani, hogy a lelkészi állomásokon történő személyváltozásokat, valamint a lelkészi kongrua és családi pótlékra vonatkozó igényjogosultságukban beálló egyéb változásokat az államkincstár érdekében, de egyúttal saját jól felfogott érdekükben is hozzám Méltóságod útján mindenkor 48 órán belül jelentsek be.

Minthogy e rendelet ellenére az igényváltozások még most is sok esetben késedelmesen, hónapok múlva jelentetnek be, van szerencsém Méltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy a lelkészi illetménykiegészítésekre vonatkozó igényváltozások késedelem nélküli bejelentésének biztosítása céljából az 1924. évi 5000. M. E. számú rendeletnek a pénzügyminiszter úr által közzétett hivatalos magyarázata alapján a következő megszorító rendelkezéseket léptetem életbe: 1. Az újszülött gyermek utáni családi pótlék igényt még ugyanabban a hónapban, mikor a gyermek született, be kell jelenteni. Ez alól kivételnek csupán a hó végén (26—31-ike közötti) született gyermek utáni igény bejelentésénél van helye, mikor is az igény még a következő hó első napjaiban is bejelenthető anélkül, hogy az késedelmesnek tekintetnék. Újszülött gyermek után a családi pótlék: a) szabályszerű bejelentés esetén annak a hónapnak az

elsejétől jár, amelyben a gyermek született; b) késedelmes bejelentés esetén a bejelentés napját követő hónap elsejétől kezdve utalványoztatik. Az alkalmazott a gyermeke utáni családi pótlékra csak akkor jogosult, ha a gyermeke által élvezett pénzbeli javadalmasítás vagy jövedelem, illetve természetbeni ellátás értéke a havi tíz aranykoronát el nem éri. 2. A törvényes feleség utáni családi pótlék annak a hónapnak az elsejétől jár, amelyben a lelkész a házasság megtörténtét bejelenti. 3. A törvényes feleség és gyermekeken kívül családi pótlék szempontjából az alkalmazottnak csak a következő teljesen vagyon-talan és semminemű jövedelemmel nem bíró családtagjai vehetők figyelembe: a) a 24-ik életévét már betöltött s a tisztí főorvos igazolása szerint teljesen munka és keresetképtelen törvényes vagy törvényesített édes, vagy mostoha gyermeke; b) törvényes édes atyja, vagy édes anyja; c) teljesen árvaságra jutott, vagyis szülőitlen unokája; d) nevelt (örökbe fogadott) gyermeke. Az a—d) alatt felsoroltak közül az alkalmazott csak egy ilyen családtagja után részesíthető s akkor is csak a miniszteri engedélyezés keltét követő hónaptól kezdve családi pótlékban. 4. A családi pótlékot annak a hónapnak a végével kell beszüntetni, amelyben az igényjogosultság megszűnt. 5. A lelkészi kongrua szabályszerű bejelentés esetén továbbra is az állomás elfoglalása napjától kezdve fog utalványoztatni, késedelmes bejelentés esetén azonban csak a bejelentés napjától. Az 1. első bekezdésében foglaltak analogiája alapján a kongrua állását a hó végén elfoglalt lelkésznek a következő hó első napjaiban bejelentett kongrua kérelmét nem fogom késedelmesnek tekinteni. 6. Minthogy az államkincstár nehéz helyzete s az ebből folyó köteles takarékoskodás folytán jelenleg és nyilván hosszabb időn át nem vagyok és leszek abban a helyzetben, hogy az egyes lelkészeknek kongrua és családi pótlékuk megállapítása tárgyában benyújtott felszólamlásaira minden egyes esetben válaszoljak s az intézkedéseim alapjául szolgáló általános érvényű rendelkezéseket minden egyes folyamodonak külön-külön megmagyarázzam: van szerencsém Méltóságodat tisztelettel felkérni, méltóztatásuk jelen rendeletemet lehetőleg a hivatalos egyházi lapokban való közzététel útján az érdekelt esperesek és lelkészekkel azzal közölni, hogy a lelkészi kongrua és családi pótlékok utalványozása a fenti rendelkezéseknek megfelelően eszközöltetik, s hogy azok betartásához — már az engedélyezett hitelek felhasználása körül érvényben álló korlátok miatt is — szigorúan ragaszkodnom kell, miért is a késedelmes bejelentések alapján eszközölt utalványozások elleni felszólamlások érdemi tárgyalás nélkül irattárba fognak helyeztetni. Fogadják Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapest, 1925. évi január hó 21-én. A miniszter helyett: Petri, államtitkár.

Miskolc, 1925. jan. 27. Dr. Révész Kálmán püspök.

Szerkesztői üzenetek.

K. I. A dementi küldését köszönöm; a toll már-már a kezembe volt. — Abaújszék. A pályázati hírdetésért 4 K-t kérünk.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		
TARTALOM. <i>Forgács Gy.</i> : A millenizmus. — <i>Sárkány József</i> : Egy kis számadás. — Ref. egyházi életünk — francia világításban. (I.) — <i>Szalóczy Pál</i> : Könyvismertetés. (Vége köv.) — <i>Szabó László</i> : Hálavirág. (Költemény.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.				

TARTALOM. Forgács Gy.: A millenizmus. — Sárkány József: Egy kis számadás. — Ref. egyházi életünk — francia világtásiban. (I.) — Szalóczy Pál: Könyvismertetés. (Vége köv.) — Szabó László: Hálavirág. (Költemény.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

A millenizmus.

Minden szektának az a fő jellemvonása, hogy kiragad a Szentírásból egy részt, vagy egy verset, azt állítja teológiája középpontjába és a Biblia többi részét és minden igazságot e középpont körül helyezi el, mint annak bizonyosságait. Vannak ártatlan s vannak veszedelmes szekták, a szerint, hogy központi „igazságok” milyen mértékben érinti a keresztyén egyházakat és a fennálló társadalmi rendet. Az a szekta, amiről e cikkben szólok, a veszedelmesek közé tartozik. Apostolai már itt járnak híveink között s terjesztik a rossz magyarsággal fordított ponyvafüzeteket, az „új kormányzatról” s ehhez hasonlókról; összejegyzéseket is tartanak, melyeken rémítésre alkalmas tanaikat közel hozzák a kommunista reménységekhez, mert az „új kormányzat”-ban egyenlőség lesz rangban s vagyonban. — Csendőri erőszak nem az a fegyver, melyet velük szemben használnunk kell. Egy fegyverünk van: az Ige világossága. Ezekkel kell védekeznünk!

A millenisták (russelisták, bibliakutatók) alapjában véve ádventisták, azzal a különbséggel, hogy nemcsak az Ur Jézus második eljövetelenek pontos idejét találgatják, hanem azt hirdetik, hogy az Üdvözítő második eljövetele egy ezer éves uralkodással lesz összekötve e földön. E meggyőződésüket a Jelenések könyve 20: 1–10. verseire alapítják. Ez a Szentírás egyetlen helye, ahol tényleg van szó Jézus Krisztus ezeréves uralmáról. Ezt a helyet azonban szektákhoz illő módon pontosan és szósz szerint akarják értelmezni. Ezért azután ők maguk is két értelmét fedezték fel e verseknek és két pártra szakadtak, a pre- és a post-millenistákra.

A pre-millenisták azt tanítják, hogy a világ szemlátomást rohan a kárhozat felé, államok és egyházak roskadoznak, elfordulnak Krisztustól, mert nem hiszik, hogy el fog jönni; minden reformtörekvés e hitetlenségből fakad és a sátán munkája. A romlást azonban Jézus második eljövetele meg fogja állítani, mert e földre s megkezdődik ezeréves uralmát. Az ezer év elteltével a sátán fölszabadul egy időre, nagy sereget gyűjt Jézus és hívei ellen, de véglegesen leveretik és vettetik a kénköves tóba. Jézus tehát előbb jön s az ezeréves uralom az Ő eljövetelel fog kezdődni.

A post-millenisták szerint Jézus *utóbb* jön, az ezeréves uralom után. Az „új kormányzat” ugyanis Jézus Leike indíttatásából a földi egyházak vezetői és tagjai kezében lesz. Az idő közelg, amikor Krisztus híveinek adatik a hatalom a földön és megkezdődik az ezeréves boldog, békés uralom, melynek *végeztével* fog eljönni Jézus, hogy ezt az uralmat véglegesítse és teljességre juttassa.

Vizsgáljuk meg közelebbről e tanításokat!

Az első tekintetre meglep minket mindkettő biblia-ellenes jellege. Ha a pre-millenistáknak igaza lenne, akkor méltan feltehetnők a kérdést, hogy miért jött Jézus e világra, miért élt köztünk, miért halt meg és támadott fel. — ha mindez semmit nem használt! Mi értelme van a keresztyén egyház munkájának, ha e világ mindig rosszabb és végül mindenki e fordúl Jézustól? Ilyen sötét pessimizmust éppen úgy nem találunk a Bibliában, mint olyan optimizmust sem, mely a post-millenistákat jellemzi!

Az az érdekes, hogy jóllehet, nagyon a szavak értelmét keresik, mégsem vették észre, hogy a Jelenések 20. részében bár olvasunk Jézus ezeréves uralmáról, de arról egy szót sem találunk e helyen, hogy ez az uralkodás *itt a földön* fog végbemenni. A Jelenések könyve szerint a marttyrok lesznek részesei ez uralomnak, (bizonyára ott, ahol Jézus van, az égben), a millenisták egyik pártja szerint azonban az egész keresztyén egyház lesz annak részese *itt a földön*.

Csak a főbb tételeket említettem. Szükségtelennek tartom, hogy idézeteket közöljek a millenisták minden képzeletet felülmúló ostobasagoktól hemzsegő füzetéből, mikor leírja pl. az egyik fejezet, hogy az ezeréves uralom alatt hogyan támadnak fel a szentek. Nem mind egyszerre, mert akkor nem tudnának hirtelen „elhelyezkedni,” hanem sorban. Először azok támadnak fel „egészséges testben,” akik legutóbb haltak meg, mert ezek egyszerűen hazamehetnek s kellő fogadtásban részesülnek stb. stb.

Annyira naiv, annyira materiális, hogy szinte komikus.

A millenista épp úgy, mint általában az ádventista tévelygés abból ered, hogy a próféciát jövendőlének tekintti s azt hiszi, hogy a prófécia előre megírt *történelem*. Minden prófécia nagy er-

köleszi célok kibontakozására vonatkozik és e célok érlelődésének egyes fázisait, vagy végső megvalósulását öltözteti reális képekbe. Aki azután a morális fejlődés e szemléltetését történelmi eseményeknek, a számokat reális számoknak s a nemes költői kereteket realitásoknak veszi, maga is eltelve és másokat is megtéveszt.

Nem szabad a Szentírás egy-egy versét kiszakítani a nagy összefüggésből. A Biblia tanítja, hogy elmúlik e világ s annak ábrázolja, de azt is tanítja, hogy lesz új ég és új föld. Az Üdvözítő pedig éppen elegendőt mondott a világ végéről és az: „Ő második eljövételéről a Máté ev. 24. részében. „Az Isten országának ez az evangéliuma hirdettetik majd az egész világon, bizonyoságul minden népnek és akkor jön el a vég.“ „Arról a napról és óráról pedig senki sem tud, az ég angyalai sem!“ „Vigyázzatok azért, mert nem tudjátok, mely órában jön el a ti Uratok!“ Ezeket mondá Jézus. Ennyi is elég, hogy a sok haszontalan adventista és millenista tévelygéssel szemben keresztyén reménységünket megőrizzük és ebből folyó kötelességeinket híven teljesítsük. A többit bízzuk az Urra!

Forgács Gy.

Egy kis számadás.

Kénytelen vagyok nyilvánosan is szóvá tenni kis egyházam ügyét. Mert a szanalás következtében B) listára kerülve prot. egyházaink, valóban ott vagyunk, ahol a part szakad.

Bizony-í bizony nem azt vártuk volna az államtól mi, kik édes hazánkban rajongó hívei vagyunk, hogy az 1848. 20. t.-c. végrehajtása helyett még az is elvételük tőlünk, ami nincs. De hát nem rekrutálni akarok, hanem meggyőzni a 2×2 erejével. Azt tartván, hogy ha a készpénzfizetésű hivatalnokoknak keserves helyzetét mindenki belátta s rajtuk segíteni kötelességüknek ismerték s ha özvegyeink s arvaik is megmenekültek az ehenveszéstől immár — vagyontalan kis egyházainkat sem hagyhatjuk az elzúllás veszélyének kitenni.

Jól tudom én azt, hogy az aranyvalutára való áttérés nem eshetik meg egy kis doccenés nélkül. Még olyan szolid mérvben sem, mint egyházi hatóságunk eszközli. Belátván, hogy az én 175 kor. készpénzfizetésem, amelyért bekében öltő ruhákat és cipőket lehetett venni népes családom részére, nem maradhat tovább is olyan papírdarab, melyért meg egy doboz gyufát sem adnak. Amit azonban az állam mivel, hogy a tanítók helybeli jarandóságát még nem is arany, de búzaértékben követeli, egyenértéki adónkat a békebelinél jóval magasabbra emeli, a tanítói nyugdíjat pedig a régiek ötszörösére veszi s még visszamenőleg is számítja, ez már egyenesen nyaktöréssel kapcsolatos felborulást jelent. s még csak nem is véletlent, hanem tudatosat.

Am nezzük a számokat!

Kis egyházam, mely 216 lelket számlál s 21 kigazda van benne. Mely híveinek áldozatkészségén kívül semmi más számottevő jövedelmi forrással nem rendelkezik, kapott a régi 820 kor. adósegély helyett 4 kor. néhány fillért a múlt évben, aranyértékben, ami 816 kor. hiányt jelent.

180 kor.-nyi alapítványi kamatját pedig fel sem vette. Mivel a hadikölesön után csak filiéres kamatot fizetnek. Ez már együtt $816 + 180 = 996$ kor. veszteség az állam részéről. Ellenben ugyancsak az ő követelésére többet kell fizetnünk: egyenértéki adóba 16 kor.-val, tanítói nyugdíjba pedig 1 és $\frac{1}{2}$ évre, a tanítói hozzájárulást figyelmen kívül hagyva 156 kor.-val. Ha ugyan elő tudjuk teremteni. S nem kell megfizetnünk még az 1923—24. évi járulékot is. A többlet tehát itt $16 + 156 = 172$, melyhez hozzáadva az elmaradt bevételt a 996 kor.-át, összesen $172 + 996 = 1168$ kor. különbözet esik a karunkra, csupán az állammal szemben. Hát hogyan és miből lehessen ezt előteremteni?

Azt mondja egy jól értesült vezető emberünk, hogy a hívek áldozatkészségét kell fokozottabb mértékben igénybe vennünk. Igen, ha az állam igénybe nem vette volna már azt, minden elképzelhető címen. Amelyek elől kitérés nem lévén, ott keresnek a hívek kibúvót, ahol találhatnak, a kitéréssel való fenyegetődzésben.

De hát nézzük az adózó képességet is. Híveimnek állami adója jelenleg = 842 aranykor. Egyházi adója volt a háború előtt 486 kor. és az iskola dologi kiadásaira, amire szintén nem ad az állam = 112 kor. Együtt = 598 kor. De mert a háború miatt vissza kellett térnünk a terményfizetésre, 32 q rozsra jelenlegi értéke 753 kor., melyhez hozzáadva az iskolai 112 kor.-át = 865 kor. Tehát több, mint a hívek állami adója. Pedig ehhez még az épületek fenntartása is hozzá kell számítani (2 templom, papi, tanítói lak, iskola és mellékhelyiségek) ami szinte nem csekélység. S a tűzbiztosítást is megfelelő értékre kellene felemelni, ha volna miből. Az úrvacsorai kenyeret és bort és egy pár hivatalos fuvarát is stb. Mely utóbbiaknak figyelmen kívül hagyásával, ha a készpénzből kötelezettségeinknek eleget akarunk tenni, a 865 kor. egyházi adót 100%-al kellene felemelni. Amikor is jóval több lenne az állami adók kétszeresénél. Ami nekem megvallom, nem sikerült. És ha hivatalos kényszerrel sem fog sikerülni, ha elkövetkeznek a végrehajtások, mit fog az állam elvenni? A templomokat, vagy a tanítói és papi földeket? Még rágondolni is szörnyűség!

Nem helyesebb lett volna e nem vállalni erején felül haladó kötelezettségeket? Mi lenne abból, ha a lelkeszi nyugdíjakat is ilyen arányban felemelnék? Pedig azokra is rájuk férne! S ha már akármilyen címen jogot formál az egyházakra — megkérdezésük nélkül, ilyen horribilis iskolai adót kivetni, miért nem veti ki maga és miért nem hajtja be személyenként a saját közzegeivel? Hiszen ebbe — kénytelen-kelletlen, még egyházi hatóságaink is inkább belenyugodhatnak — mint abba, hogy még a behajtás ódiuma is reánk háruljon. S egyházak essenek áldozatul az ebből eredő összekülönbözéseknek.

Elmondtam, amire a lélek kényszerített. Még is tettem, amit lehetett. Az 1923-iki emeléseket még fedezni tudtuk 3 q rozs rendkívüli adó kivétellel. De most már az is kell a birtokváltozások folytán beállott hiányoknak pótlására. Még az 1924-et is átúsztuk könyöradományokkal. De már

a jelen év a legnagyobb aggodalommal tölt el, mivel egyházak fennállását kegyadományoktól várni nem lehet.

Felsőcece, 1925 jan. 18.

Sárkány József
ref. lelkész.

Ref. egyházi életünk -- francia világításban.

I.

Az elmúlt héten két francia egyházi újságot hozott nekünk a posta: az egyik a *Le Christianisme au XXe siècle*, a központi, a párisi ref. egyházi lap dec. 25-iki száma, a másik a délfraanciaországi Nîmes-ben megjelenő *Christ et France* jan. 1—15-iki száma. Mindakettőben Perrier Lajos montpellier-i tanár úrnak, az október hóban itt járt francia tanárok egyikének egy-egy hazánkat, illetőleg ref. egyházi életünket ismertető, úti benyomásait elbeszélő közleményét találjuk. Az előbbiben, a párisi lapban *Impressions de Hongrie* cím alatt hosszabb közlemény-sorozatot kezd s ebben az első számban Budapest főváros ref. egyházi életét, intézményeit ismerteti. Bevezetőleg elmondja, mily szíves és megható rokonszenvvel fogadták őket itt mindenütt, ahol megjelentek, városban, úgy, mint falun, mivel a francia ref. egyház képviselőit akarták bennök megtisztelni. Micsoda meglepetés volt számokra, mikor látták, mily nagy népszerűségnek örvend itt az ő nagy reformátoruk: Kálvin, mikor itt egy egész néppel találkozott, amely érdeklődik (talán jobban, mint az ő népök) az ő prot. egyházuk története iránt s akik arra kérték őket, hogy beszéljenek nekik a Cévennes-ek hugenottáiról, akik előttük a hit legtisztább hőseit szimbolizálják. — Budapest főváros ismertetése után beszél a ref. egyetemes konvent által történt hivatalos fogadtatásról, az ott váltott üdvözlő beszédekről; azután sorra veszi a bpesti ref. egyház intézményeit, elismeréssel hajlik meg a Bethania előtt, mely nyomdával is fel van szerelve, a Bethesda előtt, eredeti intézménynek találja a Skót Missziót s azzal fejezi be cikkét, hogy mindezen intézmények koronája egy „Misszionárius iskola” tartoznék lenni, amely a theol. fakultással kapcsolatban messzire elbocsátaná a szellemi sugarakat s ekkor a magyar főváros reformátusainak mi irigyeinivalójuk sem lenne Európa többi fővárosainak reformátusaitól.

A *Christ et France* c. újság közleményének címe: *A falusi magyarok* s 3 részletben 3 kellemes meglepetésöket írja le, amelyet nekik magyarországi útazásuk szerzett. Az első az alföld határtalan síksága tanyáival, falvaival, gazdag marha-, sertés-nyájaival és méneseivel; az elegans idomú, szép megjelenésű, gyors robogású s gazdájoktól nagy szeretettel gondozott lovak szörnyen impónálnak nekik. A második részlet a szíves fogadtatást rajzolja, amelyben a magyaroktól részesültek, s ez alkalmat ad neki a magyar ember — tiszta, egyenes, átható tekintetű, a kiből nincs tettetés, aki sokban hasonlít a Cévennes-ek hugenottáihoz — rokonszenves jellemzésére; kiemeli folyékony beszédét, élénk képzeletét, színes előadását s kivált függetlenség-szeretetét. A harmadik részletet, mely a templomaink, istentiszteletünk keltette benyomást eseteli, hű fordításban ide iktatjuk:

„Harmadik meglepetés az ő szép és tágas templomaik magasba szökellő tetejű tornyaikkal, a csúcsokon egy arany kakassal, mint az éberség jelképevel. Soha nem hittük volna, hogy ennyi reformatus lehessen ebben az országban! Milyen meghatottságot éreztünk, amikor beléptünk ezekbe a nagy templomokba és ott hallottuk, hogy a mi régi zsoltárainkat, a mi régi dicséreteinket enekelték — és pedig mily erővel! — s mi ott nyomon követhettük a liturgiát, az istentisztelet sorrendjét. Ezer meg ezer kilométerre Franciaországtól, soha nem ismert falvakban, egy oly lakosság közepette, a melynek nem ismertük sem nyelvét, sem erkölcsét, otthon éreztük magunkat ezekben a templomokban, amelyekben Krisztus nevében üdvözöltek bennünket, ahol megindult szavakkal beszéltek nekünk Kálvinról, a nagy francia reformátorról, aki iránt a ref. magyarság örök hálával tartozik. Ezekben a felejthetetlen órákban éreztük, hogy a vallásos testvériség nem pusztán üres szó!”

„A templom valósággal a református magyarok közös hajléka. Ottan mindenki jár a templomba: férfiak, asszonyok egyaránt. Egyes helységekben a városi tanácsosoknak és a polgármesternek külön padjok van és testületileg jönnek a templomba. Sőt még a képviselők is elmennek az istentiszteletre és nem félnek attól, hogy ezzel kompromittálják magukat. A templomban mindenkinek megvan a maga helye. Az asszonyok mindnyájan egy oldalon helyezkednek el, a férfiak a másikon, s az oldalsorokban vagy pedig a karzatokon a legények és gyermekek foglalnak helyet. Némelyik faluban érdekes szokások uralkodnak, Mihelyt az asszonyok vagy lányok leültek, a zsebkendőjüket egy-két percig a szájuk elé tartják, kétségkívül az áhitat jeléül. Nagyon érdekes, sőt feltűnő a kimenetel. Az minden rohanas és lökdösődés nélkül megy végbe, tökéletes rendben és föltétlen csöndességben. Az utolsó versszak éneklése alatt az első padban ülő asszonyok fölkelnek és mindenikök kimegy, azután a második padbeliek ugyanígy tesznek, le az utolsó padig. Majd a férfiakra kerül a sor, őket a gyermekek követik és a lelkész útoljára hagyja el az Isten házáat. Mikor a kántor az utolsó akkordokat elzengette, a templom kiürült!”

A következő kikezdés a ruházatot, viseletet írja le, majd így folytatja: „Az istentisztelet után több helyt oda jöttek (a fiatal lányok) és virágot hoztak nekünk, amelyet bájos reverenciával nyújtottak át, nehány ez alkalomra betanult francia szó kíséretében. Mindezekben a falvakban nagyon sok gyermek tűnt szemünkbe, akik nagyon fegyelmezettek; több tisztelettel viseltetnek, mint nálunk, szüleik, lelkészek és tanítójuk iránt.

„Szeretnők, ha ebből az útazásból valami tartósabb dolog maradna egy elfutó emléknél, t. i. barátság. Mint a francia ref. egyház küldöttei, akik elvittük ennek baráti üdvözlését a magyar reformátusoknak, megtanultuk őket jobban megismerni s a magunk részéről módunkban volt hazánk felől nem egy balítéletet eloszlatnunk. Vajha ez a két ref. nép, mely egyaránt Kálvintól ered, amelynek ugyanegy a ker. ideálja, ugyanegy lélekkel is munkálkodhatnak a világ evangélizációján és az igazság győzedelmén!”

A cikkhez két illusztráció van csatolva: az egyik a debreceni nagytemplom homlokzatát mutatja, a másik felvétel Szilvásváradon készült, Perrier úr készítette okt. 15-én, s a templom lépcsőzetén álló magyar ruhás lányokat ábrázolja.

KÖNYVISMERTETÉS.

I. Egyházi beszédek. Irta: *Lévay Lajos*, bicskei ref. lelkész, tb. esperes. Ötödik kötet. Szerző kiadása 1924. Főbizományos Sylvester-könyvkereskedés. Tahitótfalu. Ár 70,000 K. Nagy 8°-rét, 166 lap — **II. A keresztyén család kistüke.** Irta: *Uray Sándor* debreceni ref. lelkész. Magyar traktátus társaság kiadása, 1924. Kis 8°-rét, 67 lap.

„Nagy vihar volt. Feldúlt berkeinken” ... Az ismeretes régi példabeszéd, hogy: „inter arma silent Musae” nemcsak a háborúban, hanem az az után beállott viszonyokra vonatkoztatva is igaznak bizonyult; amennyiben a nagy világfelfordulásal reánk szakadt különféle megpróbáltatások „viharai”, ezernyi nyomorúságai, ezek között főleg a papír — és pénz — (sajnos! az is csak papír) mizériák: protestáns egyházirodalmunk „berkeiben” is elhallgattatták, vagy legalább is hallgatásra kényszerítették a muzsákat. Egy-egy predikációs könyv, vagy egyháztársadalmi mű megjelenése a protestáns sajtóban és könyvpiacra, évek hosszú sora óta valóságos tűnemény számba megy nálunk. Már csak azért is örvendetes esemény gyanánt jelzem a fentemlített két érdemes szerző különben is értékes műveinek a megjelenését, melyeket e Lapok hasábjain a rendelkezésemre engedett méretek szerint, röviden a következőkben ismertetek:

I.

Kevesen lehetnek e Lapok olvasói között olyanok, a kik a Lévay Lajos nevét ne ismernék, mint olyanét, a ki ref. egyházunkban úgy tevékeny közéleti szereplésével, mint különösen immár négy évtizedre terjedő irodalmi munkásságával a jó és hív szolga nemes példájával jár mindnyájunk előtt. Már a múlt század nyolcvanas-kilencvenes éveiben ő volt az ifjabb papi generáció egyik legnépszerűbb, legkedveltebb predikációírója. Mas irányú munkálatain kívül Egyházi Beszédei 4 kötetben forogtak idáig közkézen, s most hosszú, 47 éves lelkészi pályája végén, az egyházi teren korán elkezdett irodalmi munkásságának a zárókövéül s egyúttal csaknem fél-százados papi működésének szerény emlékéül ez 5-ik kötetet adta ki azokból, — mint Előszavában írja. Ez a kötet 22 beszédet foglal magában, melyek jobbra idő és alkalomszerűek. Címeik: I. Hiszek egy Istenben. II. Az igazi fundamentom. III. Az alsó rend harea a felső rendek ellen. IV. A beszéd kedvessége. V. Vigasztalás a bajok között. VI. Kitartásra buzdító szózat a Smyrnabeli gyülekezethez. VII. A reménységben örvendezetek. VIII. A huszonharmadik zsoltár. IX. Vigasztaljátok az én népemet. Adventi. X. Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek. Krácsi. XI. A Krisztus nyomdokain. Nagypénteki. XII. Miért vagytok szomorú ábrázattal? Húsvéti. XIII. Jövel Szentlélek Uristen. Pünkösti. XIV. Erőnek, szeretetnek és józanságnak lelke. Pünkösti. XV. Áldjad én lel-

kem az Urat. Ujbori úrvacsorakor. XVI. Légy hiv! Március 15-ikére. XVII. Harangszentelési beszéd és ima. XVIII. Hős fiaink emlékezete. Emléktábla leleplezésekor. XIX. Emlékezés hős fiainkról. Országos gyászünnep alkalmával. XX. Búcsúbeszéd Sárkeresztúron. XXI. Beköszönő beszéd Bicskén. XXII. Petri Elek püspök emlékezete.

Nincsen terünk arra, hogy e beszédeket egyenként, kritikailag méltassam; de nem is szükséges, általánosságban is szólhatunk róluk; hiszen mint ugyanazon fának gyümölcsei között legfeljebb árnyalati különbségek lehetnek, de a közös tulajdonság mindenikben megvan: úgy ezeknél is. Nos, hát általánosságban, az alatt a szempont alatt tekintve, hogy ezek a beszédek nem a homiletikai szabályok szigorú szem előtt tartásával készült u. n. *szónoki műalkotások*, hanem amint szerző, Előszavában maga is nevezi: „nem nagyigényű ... vallásos hazafias beszédek”: nagyon fel-emelő hatásokról számolhatok be, melyeket azok olvasása lelkemben támasztott és hátrahagyott. Sajátos könnyed, elbeszélő, tanító modorban, nemesen egyszerű és világos nyelven megírt *analízisek ezek*, egy mélyen vallásos léleknek s erős hitbeli meggyőződésnek visszatükröződései; az alaptónusból, mely az egészen átvonul, kiérzik a nyája felett féltő gonddal örködő, jó pásztor szeretetteljes hangja, ki az Isten országának kies mezejére hívogat, hol a vallás felséges igazságával, az evangélium mézének eledelével és tejének italával táplálja a gondjaira bízott lelkeket. De azért erőteljesek, meggyőzők e beszédek, mert meggyőződött lélekből s a szív teljességéből származnak.

Természetesen hibái, fogyatkozásai is vannak e beszédeknek, és pedig főképen szerkezeti hibák; ezekre azonban szerzőnek az Előszóból idézett kijelentése után, nem tartom szükségesnek kiterjeszkedni; aztán ... az alkonyuló napnak inkább a fényében gyönyörködöm, semhogy foltjait vizsgáljam.

Nem lehet megilletődés nélkül olvasni a 74 éves embernek, a 47 éves lelkésznek és írónak ez 5-ik kötetét, mellyel mintegy búcsúzik a nagy nyilvánosságtól; az itt közölt beszédeket összehasonlítva akár legrégibb keleti beszédeivel: a fáradtságnak, hanyatlásnak, vagy éppen kimerültségnek semmi nyomát nem találjuk ezekben, sőt ugyanolyan emelkedettség, lendület és élénkség mellett még egy örvendetes haladást is tapasztalunk bennük, nevezetesen azzal a kifogással szemben, amelyet egyik régibb kötetének bírálója emelt, hogy beszédeiben több a moralizálás, mint az evangéliumi iz és erő: elmondhatjuk, hogy ezeket a beszédeket éppen az evangélium ize, sava, ereje és kiválóan zsoltáros volta jellemzi.

Hogy is mondja a prófeta (Ésaiás 40, 31)? „Akik az Urban bíznak, azoknak erejek megújul és szárnyokkal magasságra repülnek, mint a sas-keselyűk: futnak és nem fáradnak el; járnak és nem lankadnak meg.” Szívből üdvözlöm szerzőt és kötetét, mint építő és sikerrel használható munkát lelkészársaimnak melegen ajánlom.

(Vége köv.)

Szalóczy Pál.

Hálavirág.

— (Maklár Pap Miklósnak küldöm.) —

Újjong a tenger habzenéje,
Ezüst kaláris-záport hint rám,
Száll a szelid Mester elebe
Pathmoszról a leghűbb Tanítvány.

Hazátlansága harcos éjén
Az ős teremben csendbe dermed,
Bámúlja szent eszmék cseréjén
Istenszerelmes, lányos lelked.

Bűvös órák, poétikázunk,
Ütembe csörren; cseng a nagy szó,
Kréta koppan, dübög a lábunk,
Fölmuzsikál Alcéusz, Szaffó.

Szó-szirmokat poéták szórnak,
Szíven csap lelkők dala, szárnya,
Distikhonokba görgő szónak
Zúgása a falakat rázza.

Ős szépségek Parnasszus orma
Rímbe ver vissza messzi hangot,
Mély gondolat sugárba fonva
Feszíti a homéri lantot.

Száz Múza-csók rózsái égnek,
Lángol az ős Iskola terme,
Szavad hűs borzongás a vérnek:
Költő, Isten virágos kedve!

Halkúl a zaj. Csend. A Titokban
A teimen át dal-szikra röppen,
Míg száz stilisztá szíve dobban,
Kigyúl lelkem lázas gyönyörben.

Istenfiak szellem csatában
Versengve dölnék zönge hűrra,
Hangod szárnyas Igére váltan
Szívem' lantta remegve gyúrja.

Hányszor nyúl át így álmaimba
Nemes lelked költői fénye,
Borongva kérde: Hova vitt a
Lantos csavargó szenvedélye?

Főtriadok... Elsuhan árnyad,
Fölsírnak a pataki ormok,
Ünnepkocsim utánad vagtat
S előtted szent porába omlok.

Mester! Fiad imába foglal,
Honfi vágyban öreggé vásik,
De rám ragyogsz ifjú mosollyal,
Mint annyiszor az égi Masik.

A nyert szikra hódítva lángol,
Virágot szór s magyart imádat,
Lelkét, dalt megörzi barhol, —
Fogadd tőle e hala szálát,

Szabó László

new jerseyi ref. lelkész.

IRODALOM.

* **Új könyvek:** *Robertson—Czeplédy:* Egyházi beszédek a két korinthusi levél felett. Két kötet. Alapár egyenként 6 korona. *H. Kiss Géza:* Lorántfy Zsuzsanna fejedelemasszony. Élet- és jellemrajz. A 12 ives szép kötet alapára 5 korona. Amatőr-példány finom csontpapíron 60.000 korona. Február 10-re megjelenik és szétküldhető: *Forgács Gyula:* Agenda és konfirmációi káté. II. kiadás. A kiváló könyv első kiadása egy év alatt teljesen elfogyott. A maga nemében páratlanul álló kitűnő tankönyv alapára 2 korona. Egyházaknak engedmény.

* **Ifjúsági lapok.** 1. *Diákvilág*, a M. Ev. Ker. Diákszövetség közlönye; szerk. dr. Hilscher Zoltán, kiadja Deme László. 2. *Magyar Ifjúság*, Ker. Ifjúsági havilap; fel. szerk. Megyeres Béla, főmunkatárs Szilágyi Dezső. 3. *Református Diákmozgalom*, M. Ref. Diakok Soli Deo Gloria Szövetsége lapja; f. szerk. Csontos Béla, kiadó Töltesy Zoltán. Mind jól szerkesztett, evang. szellemtől áthatott, havilap, mely a magyar ifjúság evangelizálása terén, ha közel férközhetik a szívekhez, hasznos szolgálatokat tehet.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Kinevezés.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Imre Sándor nyug. államtitkárt a szegedi egyetemen megüresedett *pedagógiai tanszék*re nyilván. r. tanárrá kinevezte.

— **Leánykálviniemi ünnepély Szikszón.** Az abaúji ref. egyházmegye szikszóvidéki lelkész Körö a Nyíregyházán felállítandó lelkészi leányarvaház javára február 1-én Szikszón fényes sikerű, magas színvonalú ünnepélyt rendezett. Az ünnepi beszédet *Farkas István* miskolci lelkész-esperes mondotta feledhetetlen hatást kiváltó erővel és lelkesedéssel. Kovács István em. főjegyző lendületes megnyitó beszédje, Tarcaska János selyebi lelkész és Tóth Jenő ig. tanító nemes hévvel előadott szavai mellett művészi színvonalú ének- és zeneszámok gyönyörködtették a nagyszámú közönséget.

— **Rövid hírek.** Az új énekeskönyv árúsításából 1924. apr. 1-től szeptember 30-ig a nyomdavállalat a tiszáninneni egyházkerületnek 6.238.117 K-ért tárjárulékokat juttatott át. — A Ker. Ifj. Egyletek XIX. világkonferenciáját 1926. aug. 1–6 napján Helsingforsban, Finnország fővárosában fogják megtartani. — A francia kamara kimondta a vatikáni követség megszüntetését, ellenben Elsass-Lotharinga számára ügyvivőiséget állít fel a Vatikannal. — Dr. Márk Lúdre debreceni egyh. ker. és kollégiumi ügyész a debreceni tanítóképző és gimn. tanulók számára, nyelvismeretük jutalmazására, 10 millió K-t adományozott. — A tótöldi tiszáninneni egyházkerület Peter Mihály gálszécsi lelkészt választotta papi főjezójévé.

— **Egy hazug hír.** A Brassóban megjelenő *Erdélyi Tudóstól* c. kath. propaganda újság ezévi 1. számában azt a tendenciozus hazugságot írta Nagy Karoly erdélyi püspökről, hogy leányát egy

kath. vallású orvoshoz adván feleségül, hozzájárult ahhoz a megállapodáshoz (reverzális), hogy e házasságból születendő összes gyermekek r. kath. vallásúak legyenek. Nagy K. a lapnak helyreigazítást küldött be, mely szerint a dolog épen megfordítva áll, de a szerkesztőség csak annyit közölt, hogy téves információ alapján tudósítás volt. Azóta a püspök azt is megtudta, hogy több r. kath. templomban vasárnapi istentiszteleten a kathedrálról felolvasták és másként is terjesztik e hazug hírt. Erre ő az egyh. ker. hivatalos lapja útján fölkérte az összes lelkészeket és lévitákat, hogy e hazug híradást igazítsák helyre a szószéki hirdetés folyamán. Ebből az esetből is világosan látszik, hogy a reverzális hajhászat mindenféle praktikával dolgozik, nem vetvén meg a sántát sem, aki a „hazugság atyja“. Ugy látszik, ma sem avúlt el az a kemény mondás amit Pascal vágott oda a jezsuitáknak: *Mentiris impudentissime!*

— **A halasi nyilatkozat.** Dr. Vass József népjóléti miniszter január 18-án résztvett a halasi kath. népszövetség nagyarányú tömeggyűlésén és ott két. minket is közelebből érdeklő kijelentést tett. Nevezetesen azt mondotta, hogy: „Elismerem protestáns testvéreimet, de megkövetelem tőlük, hogy elismerjék, hogy én vagyok itt ezer év jogán s a vezetés az én jogom.“, továbbá: „ők arról a jogukról nem hajlandók lemondani, hogy a primhegedűt ők játsszák.“ Ezek a miniszteri nyilatkozatok kevésbé illenek egy olyan országba, ahol vallásszabadság uralkodik, hanem inkább az államegyház vagy uralkodó egyház gondolata villan ki belőlük. már pedig a magyar alkotmány uralkodó egyházat nem ismer! vagy pedig csak társadalmi vezető és irányító szerepre gondol? de hisz ezt nagy vagyonuknál fogva ugyanis ők gyakorolják. Ezerév előtt, vagyis 925-ben a magyarok még mind pogányok voltak; így hát, Vass elmélete szerint, a pogány Hadúr imádói hivatottak itt a primhegedű játsszására. Vajjon a többségi elv hangoztatása okvetlen a kisebbség másodrangú szerepre degradálását kell-e, hogy jelentse? Csak az értelmi és erkölcsi felsőbbiség, a jóság, igazság és szeretet van hivatva vezetni országokat és városokat, nem a számbeli többség!

— **A lelkészi és lelkészözvegyi nyugdíjak.** Az országos ref. lelkészi nyugdíj- és özvegyarva gyámintézet végrehajtó bizottsága a napokban tartott ülésén rendezte a lelkészi nyugdíjak, özvegyi ellátás és a neveltetési segélyek ügyét. A lelkészek nyugdíja 50 százalékos alapon valorizáltatott, vagyis minden nyugdíjas békebeli nyugdíjának felét kapja aranykoronákban. Az özvegyek férjük javadalmának és szolgálati idejének figyelembevételével 9 osztályba soroztatnak be. A legkisebb özvegyi nyugdíj évi 480.— aranykorona, a további osztályokban pedig 528.—, 576.—, 624.—, 672.—, 720.—, 816.—, 888.— és 960.— aranykorona. A magasabb egyházi tisztséget (egyházkerületi főjegyzőséget, egyházkerületi tanácsbírótságot, esperességet, vagy egyházmegyei főjegyzőséget) viselő lelkészek özvegyei ugyanezen osztályokban 600.—, 660.—, 720.—, 780.—, 840.—, 900.—, 1020.—, 1110.— és 1200.— aranykorona évi özvegyi nyugdíjban fognak részesedni. A püspökök özvegyei-

nek nyugdíja évi 1800 aranykoronában állapított meg. Az apátlan árvák egyenként az özvegyi nyugdíj összegének egyötöd részét, a szülőtlen árvák annak háromtized részét fogják kapni. Ezek a magasabb illetmények 1924. július 1-től járnak s negyedévi utólagos részletekben fizettetnek ki, természetesen az azokra már folyósított előlegek betudása mellett. Az illetményeket a bizottság március első felében fogja kiutalni postatakarékpénztár útján közvetlenül a jogosultak kezéhez. Minden érdekelt külön értesítést kap járandóságának összegéről. Nyugtát beküldeni nem kell. Egyéni kérdézősködések az utalványozást hátráltatják. Lakhelyváltozások azonban sürgősen bejelentendők, Budapest, VII. Abonyi-utca 21. szám alá. Tájékoztatásul közöljük, hogy 55 nyugdíjas 462 lelkészözvegy és 201 lelkészárva igényét kell kielégíteni s az évi szükséglet 6 és fél milliárd papirkorona. Sajnálattal állapította meg a bizottság, hogy a felemelt illetmények fedezete nincs a nyugdíjintézet számára intézményesen biztosítva s ezért a bizottság a felemelt illetményeket kifejezetten mint rendkívüli segélyeket állapítja meg, melyet szükség esetén leszállíthat vagy meg is szüntethet. Ugyanezen ülésében a bizottság a járulékok 50 százalékos valorizációját véglegesnek mondotta ki s az aranykorona szorzószámát úgy az 1924. mint az 1925. évre 17 ezerbeu állapította meg.

— **A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség** ez évi teli konferenciáját január 31—febr. 2. napjain tartotta meg Budapesten. Mindenik nap áhítattal kezdődött, csoport- és plénáris gyűlésekben folytatódott s csendes esti áhítatban ért véget. Előadók voltak: Ravasz L., Kapi B. püspökök; Br. Podmaniczky, Tankó B., Vjctor J., Muraközy Gy., Szőnyi S., Forgács Gy., stb. E konferencia volt hivatva az impozáns manchesteri nagygyűlés üzenetét fogadni, mely, hisszük, sok ifjú lélekben fölélesztette a keresztyén öntudatot. A konferencia megrendezése minden várákozást kielégített, az előadások tárgyai a lehető legnagyobb hozzáértéssel voltak kiválogatva.

— **Műsoros táncestélyt** rendez február hó 21-én palástalapja javára a sárospataki theol. ifjúság. Az estély védnökei gyanánt az ifjúság a theol. tanárokon kívül Dr. Révész Kálmán püspök urat, Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok urat, a főiskola gondnokait és igazgató-tanácsosait, valamint egyházmegyéink esperesait és gondnokait kérte fel; védnöknők gyanánt a theol. tanárok feleségei szerepelnek. Janka Károly főiskolai lelkész gondnok az ifjúsághoz intézett szép levelében — szomorú közviszonyainkra tekintettel — a táncmulatsággal összekötött estély védnöki tisztét nem fogadta el, de a palástalap javára a theol. ifjúságnak 200.000 K összeget adományozott.

Szerkesztői üzenetek.

H. és S. Debrecen. Számlaküldést nem vállalunk. A lap előfizetési díja a lap honlókán van. Ha az előfizetést beküldi, válaszúl a lapot küldjük. — Sz. L. New-Jersey. A küldött dollárokat megkaptuk: az előfizetési díjba küldött 8 dollárt köszönettel nyugtázzuk, a 15 dollárt a tápintézeti pénztárnak, a 2 dollárt az Ifj. Közlöny-nek átadtuk. Üdvözlét!

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁR NAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. Izenet az európai egyházaknak. — Hit és Szabadság. — *Győry Kálmán*: Kibékülök az Istennel. (Költemény.) — *Szalóczy Pál*: Könyvismertetés. (Vége.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Izenet az európai egyházaknak

a Krisztus egyházainak amerikai szövetségstanácsa (Federal Council) 1924. december 3—9-ikéig tartott 5-ik közgyűléséről.

Krisztus amerikai egyházainak szövetségstanácsa, mely összeült Atalantában 5-ik közgyűlésére, köszöni az európai egyházaknak a közgyűlés alkalmával hozzá intézett üdvözlőleveleket.

Amit az Önök egyházai a keresztyén életben és szolgálatban teljesítenek, számunkra: szellemi ösztönzés. Nagy nehézségek között tanúsított bátorságuk új hitet önt belénk. Életnyilvánulásaiik gazdag változatossága új bizonyítéka számunkra annak a gazdagságnak, mely a Krisztusban van.

Minden tárgyalásunkban előttünk lebegett az Óceánon túl élő testvéreink szimpátiája és a minket velük összekötő közeli szellemi rokonság érzése.

Az Önök egyházainak a miénkkel bensőbb összeműködésre irányuló reménye, a közös ügyünk védelmében és elmozdításában, a mi szívünkben teljes visszhangra talál.

Szeretnénk a nehéz megpróbáltatásokon keresztülmenő egyházakkal szemben taplált rokonságunknak, amennyire csak lehet, praktikus segítség által is kifejezést adni.

Megtisztelve érezzük magunkat, hogy az európai „segítő egyházakkal” állhatunk munkaközösségben, amelyek nagy szükség idejében sok odaadással és önfeláldozással nyújtottak segítséget.

Hálával ismerjük el az európai központ értékét, nemcsak mint egy olyan szervezetét, mely szükségét szenvedő egyházaknak segítséget nyújt, hanem mint eszközt annak, hogy két kontinens egyházait élénk és gyakorlati összeműködésre egyesítse.

A protestáns solidaritás érzése, mely a közös bajban és szorongatásban nagyobb önfeláldozásra emelkedett, megengedi nekünk, hogy Krisztus nevében nagyobb erővel haladjunk előre.

Egy kritikus pillanatban, mikor minden országban szokatlan sóvárgás mutatkozik az után, amit Krisztus anyaszentegyházai képviselnek és hirdetnek, rajtunk van a sor, hogy e várakozásoknak a közösség szellemében és a közös munkára való akarattal jobban megfeleljünk, mint eddig bármikor.

Legyenek áldottak az előttünk lévő esztendőök az élő Szentlélek vezetése által. Mutassa meg nekünk kényszerítően, hogy mit kell tennünk az Ő akarataiból! Erősítse minden egyházunk belső életét az Atyától származó erő által!

J. Parker Cadman, elnök.

Charles S. Macfarland, főtítkár.

Hit és Szabadság.

A francia kamara szavazata, amellyel eltörölvén a Vatikán melletti nagykövetség költségvetését, tíz évi szünetelés után újból megkezdette a római Kúria és r. kath. egyház elleni harcot, a franciaországi protestánsokat az elé a kényszerhelyzet elé állította, hogy a két ellenfél — a szocialista kormány és a róm. kath. egyház — közül valamelyikhez állva, a másik ellen állást foglaljanak.

De vajjon nem maradhatnak-e a két ellenfél közt semleges szemlélők, miután rokonszenvők egyikhez sem vonzza őket? s miután egyik diadalából sem várhatnak sem magokra, sem Istenországának előmenetelére valami különösebb jót? Ezt a kérdést könnyebb föltenni, mint rá igennel válaszolni. Mikor az egész ország két pártra szakad: egyházellenes és klérikális pártra, hogyan lehessen akkor 600,000—800,000 embernek megőriznie semlegességét? hogyan maradhatnak közbömbösek, mikor jól tudják, hogy bármelyik fél diadalának következményeit nem sokára a saját bőrükön fogják megérezni?

Tehát okvetlenül választaniok kell. De melyikhez álljanak a két ellenfél közül? Azoknak adjanak-e igazat és nyújtsák-e támogatásukat, akik a lelkiismeret szabadságát, az államnak az egyház hatalma, a középkori egyház hatalmi rendszere alól való felszabadítását irták zászlójukra? avagy azokat erősítsék szellemi-erkölcsi erejükkel és szavazataikkal, akik a hit nevében küzdenek a hitetlen állam, a vallástalan és atheista szocializmus és ennek édes testvére: a kommunizmus ellen, amely az embert a régi állati műveletlenségbe és barbárságba akarja visszataszítani? Vajjon hitelt lehet-e akár az egyik, akár a másik zászló tisztaságának, jelszava igazságának adniok? Vajjon a szocializmus igazán a

lelkiismeret *szabadságát* s nem (mint a szocializmus-kommunizmus uralma mindenütt bizonyítja) még súlyosabb rabszolgaságba taszítását jelenti-e? Vajjon a klérikalizmus diadala a hit diadalát jelenti-e általában, s különösen — a Vatikán győzelme esetére — a prot. vallás szabadságát, Krisztus evangéliumának általános uralmát fogja-e jelenteni? Ebben méltan lehet kételkedni. A r. katolicizmus mindenütt, ahol többségben van, még ma, a XX-ik században is elnyomja a prot. kisebbséget: Rómában csak tavaly égették el a prot. kiadású bibliákat, Spanyolországban a prot. imaházakat, iskolákat nem szabad felirattal megjelölni, s általában azt látjuk, hogy a klérikalís egyház ma mindenütt nagy erővel tör előre, hogy a XIX. század derekán, a liberálizmus uralmának idején elvesztett pozícióit visszaszerezze, megerősítse.

Lehet-e a francia protestánsoknak őket azért, mert a hitet írták zászlójukra s a hit nevében akarnak a papás egyház régi uralmát visszaállítani, támogatniok, holott tudják, hogy ez a hit több babonát, több külső ceremóniát, több uralmi vágyat takar, mint igazi evangéliumi hitet, evangéliumi szeretetről nem is szólva? s nem kell-e részben igazat adniok a szocialista kormányoknak, amely korlátok közé akarja a lelkiismeretek fölött uralkodni, azokat leigázni akaró, hatalmasan kiépített egyházi szervezet uralmát szorítani? mely, kizárva a politikai életből, csak a vallási térre akarja ennek az egyháznak működését korlátozni s ez okból visszaűtíti ennek beavatkozását minden az állami és közéletet érintő kérdésben?

Vannak Franciaországban jó protestánsok, akik így vélekednek s helyeslik a kormány föllépését. Vannak viszont mások, akik a kormány eljárásában, az iskola abszolút laicitásában a vallás- és lelkiismeretszabadság megtámadását látják, abban nemcsak a klérikalizmus, hanem általában a ker. vallás elleni előretörést látnak, s azt tartják, hogyha a kormány célját érné, ezzel a protestantizmus semmit sem nyerne, hanem az csak az atheizmus és materializmus malmára hajtaná a vizet, a kommunista barbársághoz vinné közelebb az országot.

Ily nehéz helyzetben a legtöbb francia protestáns sem a fekete, sem a vörös internacionáléhoz nem áll, hanem külön álláspontot foglal el, ügyelve a Krisztus evangéliuma iránti hűsége, s a világosság és szabadság szellemének hagyományos fentartására. vagyis egyszerre lobogtatva a hit és a szabadság zászlaját, amelyeknek a mindkét fél részéről jövő támadásokkal szemben egyedül mi, protestánsok vagyunk az igaz védői. Ha már kell valamit veszíteniök, legalább a becsületet ne veszítsék el! S barmily nagy is a velök szemben álló két ellenfél hatalma, ők jól tudják, hogy sem a tévedés, sem a zsarnokság hatalma nem tarthat örökké, — e hit nyugodt önbizalommal töltheti el a keblöket.

Vajjon nem hasonló-e a magyar protestánsok helyzete a klérikalizmus és a szocializmus két hatalmas tábora közt? Vajjon lehet-e nekünk is bármelyikökhöz a másik ellen csatlakoznunk? s nem a magunk lábán kell-e velök szemben megállanunk? és a magunk igazaiért harcolnunk?

Kibékülők az Istennel. *)

Az én Istenem csupa kegyelem,
Nem félelmetes, zsarnok Jehova —
Cél nélkül senkit nem hajt sehova.

Az én Istenem örök nagy jóság,
Ok nélkül soha senkit se ver meg
Keblén megfér a tékozló gyermek.

Az én Istenem merő szeretet . . .
Ha korbácsol is, megbékél hamar,
Lehajol hozzánk s óvón betakar.

Az én Istenem nincs messze soha . . .
Hol öröm nevet: ott van mindenütt,
De bánatverte házba is besüt.

Az én Istenem bölcs és hatalmas —
Nagynak nem elég nagy hozza senki,
De aki kicsi — az is nagy neki . . .

Az én Istenem sorsom kimérte . . .
Nem állta útam, — hagyta, hogy menjek —
Tudta, hogy így kell lenni mindennek.

Az én Istenem eljött utánam —
S ahol bujdosam árván, kivetve:
Hívó szózatát megzendítette.

Az én Istenem lehajlott hozzám —
Vérző sebbel volt az arcom tele:
Balzsamot rakott gyógyítón bele.

. . . Szív kell neki és nem — véráldozat —
Most, hogy a szívem meg van alazva:
Örömben úszik apai háza.

György Kálmán.

*) Mutatvány szerző *Tűz a Sivatagban* című, most megjelent költeménykötetéből.

KÖNYVISMERTETÉS.

I. Egyházi beszédek. Irta: Lévy Lajos, bicskei ref. lelkész, th. esperes. Ötödik kötet. Szerző kiadása 1924. Főbizománys Sylvester-könyvkereskedés. Tahitótfalu. Ár 70,00 K. Nagy 8°-rét, 166 lap. — II. A keresztyén család kistükré. Irta: Uray Sándor debreceni ref. lelkész. Magyar traktatus társaság kiadása, 1924. Kis 8°-rét, 67 lap.

II.

II. Uray Sándor, debreceni ref. lelkész, az egyházunkban mindinkább előtérbe nyomuló belmissiói mozgalmak egyik legbuzgóbb előharcosa, abból az alapelvűl indulván ki, hogy nekünk manapság társadalmi, nemzeti és hitéleti ujjászületésre van szükségünk és hogy ez az ujjászületés egyes-egyedül a ker. családok által történhetik meg: egy igen épületes kis művet írt „A Keresztyén Család kis Tükré” címén, hogy abban igaz, tiszta képét mutassa fel a ker. családnak, t. i. amilyennek annak lennie kell a keresztyén világnézet mellett, s kezünkben ezzel a tükörrel, mint világító sugárral, legalább fővonásaiban a következő fő- és (...) alcímletek alatt bejárattja és megnézeti velünk azt a szép teret, amelyet ker. családnak nevezünk

A keresztyén család eredete. (Az Isten kezében! „Én és az én házam az Urnak szolgálunk.“ Felbontható-e a házasság? A házassági eskü). **Fészekrakás.** (A madárpár példija. Egyenlő mértékkel! Gyöngédség. Feléltesség. „Meggondolom az én utaimat.“) **A keresztyén család képe.** (Mindent Övele: semmit Önélküle. Kegység. Munka. Békesség. Megelégedés. Barátság. — A legjobb barát. — Szülők és gyermekek. (Követelmények. Bele szól az ügybe két apostol is... Kiindulási pont. A keresztyén nevelés ábacéje.)

E címletek alatt foglaltakban arany igazságok vannak, melyeknek át kellene hatnia a keresztyéneknek, hogy úgy a magunk, mint családunk, egyházunk és hazánk boldogulása és boldogsága megvalósulhasson. E kis mű minden dicséretet megérdemel, szerzője pedig, aki művének címe alá, zárójel között bátran oda írhatta volna folytatólag: Boldogságra vezérő Kalauz, mindazokat hálára kötelezte maga iránt, akik népünk megújításának ügyét szívükön viselik és komolyan munkálni óhajtják. Most már csak az a kíváncsi, hogy ez a kis kalauz mindenüvé eljusson, ahova adressálva van: a keresztyén családokhoz, vagy legalább a mi ref. híveinkhez, s erről lelkészeinknek kell gondoskodniok tömeges megrendelés által a Sylvester-könyvkereskedésből, T. hitótfaluban, mert ezzel is a lelkek megmentésének szent ügyét, közvetve Isten dicsőségét szolgálják. Kár, hogy a füzet ára nincs jelezve a címlapon. Szalóczy Pál.

VEGYES KÖZLEMENYEK.

— **Gyászhir.** Csiky Lajos debreceni nyug. theol. tanár Matészalkán, hol nyugami éveit töltötte, f. hó 3-án, életének 73 ik évében hosszas szenvedés után elhunyt. Temetésén a Kollégium nevében dr. Erdős Károly lelkész-képzőint. igazgató vett búcsút a főiskola nagy munkásságát kifejtett, országosan ismert tanáráról. Legyen áldott emlékezete!

— **Jókai-ünnepélyek.** Főiskolánk a nagy költő születésnapján, febr. 18-án d. u. 3 órakor az imateremben fogja emlékünnepélyét megtartani; az emlékbeszédet Novák Sándor főgimn. tanár mondja. — A Kisfaludy-Társaság febr. 8-iki közgyűlésén Ravasz László „Jókai lelke“ cím alatt magasan szárnyaló himnusszal emlékezett a nagy mesemondóiról és nemzetnevelőiről. — A költő születésnapján, febr. 18-án d. e. 1/2 12 órakor Budapesten, a Kálvintéri templomban ünnepi istentisztelet lesz, amelyen a prédikációt Ravasz L. püspök mondja.

— **Reformatus tanárképző.** A tiszántúli egyh. kerület és a debreceni kollégium vezetőségének régi törekvése öltött testet e napokban a ref. tanárképző-internátus megszervezésével, mely az egyetemi internátus kebelében nyílt meg. Egyelőre 10 ref. bölcészethallgató nyert benne elhelyezést, szaktanulmányaikban való vezetősökre és irányításukra a vezetőség 4 kiváló tanárt és tudóst állított be, u. m. a klassz. filológiára dr. Bessenyei Lajos, a magyar irodalomra és nyelvészetre dr. Zsigmond Ferenc, a német filológiára dr. Benigni Gyula főgimn. tanárt és egyetemi m. tanárt, míg a francia nyelvi gyakorló órákat dr. Hankis János egyet. ta-

nár fogja vezetni. A jelöltek minden félévben kötelesek egy theol. előadást hallgatni és abból kollokválgni. Internatusi díjaikat egyelőre 50%-ig az egyh.-kerület fedezi. Az intézet céljaira a „Centralstelle für Europäische Hilfsaction“ 2000 svájci franc segítséget nyújtott. Az intézet végleges szervezése és berendezése a tavaszi egyh.-ker. közgyűlés feladata leendő.

— **Kolozsvárról.** A karácsonyi könyvpiac legértékesebb újdonsága dr. Makkai Sándor theol. tanár és egyh.-ker. főjegyző „Zörgessetek és megnyitjátok nektek“ című 332 lapos kötete, mely tanulmányokat, előadásokat, beszédeket, elmélkedéseket, predikációkat, orációkat, műbírálatokat és naplórészleteket tartalmaz; valamennyiben a látásokkal telített szívű Makkai szől az olvasóhoz egészen eredeti, művészi stílusban. A könyv minden darabja a ma legaktuálisabb kérdéseivel foglalkozik, Isten igéjének és a benne adott kijelentésnek maradandó szempontjain keresztül.

— **Alsözempléniek figyelmébe.** Hernádnémeti lelkészi állasomat f. hó 22-en elfoglalom. Hivatalos megkeresések f. hó 20-tól oda intézendők. Vasút, posta, telefon, táviró helyben. Kérem lelkész-társaimat, hogy az esperesi hivatal helyváltozását gyülekezetiökben hirdessék ki. Sajóhidvég, 1925. febr. 11. Kiss Ernő, esperes.

— **Az új középiskolai tantervről** nyilatkozott Klebelsberg közoktatásügyi miniszter a nemzetgyűlés közoktatásügyi bizottságának febr. 12-iki ülésén. Kijelentette, hogy a görög nyelv tanítását a III-ik gimn. osztályban nem tartja megkezdhetőnek, ez igen nehéz feladat elé állítaná a tanulókat; arról azonban még nem döntött, hogy a IV-ik, vagy V-ik osztályban kezdjek-e meg. A humanisztikus gimnáziumok kijelölésénél figyelembe vette a szülők kívánságait, de arra is ügyelt, hogy oly városokban, ahol több középiskola van, az egyik föltétlenül humanisztikus gimnázium legyen. Idegen nyelvű tanároknak már most megvan a kellő létszám, sőt a jövőben még itt fokozatos javulás lesz, mert ösztöndíjakat ad tanárjelölteknek német s francia földön való tanulmányokra.

— **A svéd ev. egyház és a római propaganda.** A svéd ev. lelkészegyesület elnöksége a következő nyilatkozatot bocsátotta közre: „A római propagandakongregáció bíboros-prefektusa, van Rossum a nyáron Dánia, Izland, Finn-, Svéd- és Norvégországokban tett tériúi körútja nyomán egy úti jelentést adott ki, amelyet Németországban „Egy missziói út a skandináv országokban“ cím alatt agitatorikus céllal terjesztenek. A kép, melyet a bíboros az északi protestantizmusról rajzol, talán megfelelhet a r. kath. papok és kiküldöttek vágyainak és céljainak, de a valódi tényeknek semmiképen nem felel meg. Különösnek találjuk, hogy egy oly tapasztalt ember, mint a propagandakongregáció vezetője, dacára széleskörű utazásainak, nem tudott magának a mi lelki életünk tényleges állapotáról találni képet szerezni vagy legalább a hozzájuttatott adatokat megbízhatóságuk tekintetében megvizsgáltatni. Épenúgy meglepő az is, hogy a bíboros, a keresztyén szeretet és lelképásztori buzgóság színe alatt illendőnek tartotta nyilatkozatait az egész protestantizmusra megalázó alakba öltöztetni. Egy dolog a bíboros

föllépéséből és az ő művéből kétségtelenül kitűnik: az a törekvés, hogy az újkori r. kath. ellenreformációt az északi országokra is kiterjesszék. Róma a propagandaközpontjén álló főpap műve által a német katolikusok hiszékenységéhez és áldozatkészségéhez fordul, hogy így országaink ellen egy missziói hadjáratot indítson meg. Miután ez a tervbe vett előretörés a svéd vallásos és egyházi viszonyok teljesen téves előadásából és megítéléséből indul ki, visszaélést követ el az idegen katolikusok tájékoztatatlanságával és jóindulatával, amit ezek érdekében csak a legnagyobb mértékben sajnálnunk lehet.

— **Egy magyar református presbiter**, a maga és öccse eddigi egyházi adóját önszántából kétszeresére (együtt kb. évi kettő millió koronára) emelte föl, abban a reményben, hogy, mint maga írja, „egyházunk többi adófizetői is jószántukból, avagy kényszer útján, hasonló módon fognak cselekedni, belátva azt, hogy egyházunk és iskolánk az eddigi kétes anyagi alapról szilárd, az adófizetők egyenlő teherviselésére épített alapra kell, hogy helyeztessenek és mindenkorra meg kell ezáltal, hogy szűnjenek a megalázó kéregetések stb., stb. s főképp a pazarló költsékezésre utaló bálok, majálisok.”

HIVATALOS RÉSZ.

122—1925.

Körlevél.

I. A lelkész és segédlelkész uraknak!

Tudomás és szigorú alkalmazkodás végett közlöm a 8000/925. sz. a. kelt vallás- és közokt. ügyi miniszt. rendeletet:

Az állami készpénzbevétel és kiadások kezelése tárgyában kiadott 1924 évi 5200/P. M. számú utasítás rendelkezései szükségessé teszik azt, hogy azoknak a különleges feltételeknek a fennforgása, melyekhez a lelkészi kongrua és családi pótlék járandóságok élvezete kötve van, az időközi változások bejelentésétől függetlenül, évenként kétszer hitelt érdemlőleg külön is igazoltassanak. Eire való tekintettel van szerencsém Méltóságodat tisztelettel felkérni, méltóztassék a bölcs vezetése alatt álló egyházkerület kötelékébe tartozó és kongruában vagy kongruasegélyben vagy családi pótlékban részesülő lelkészeket, theol. tanárokat és családi pótlékban részesülő segédlelkészeket lehetőleg jelen rendeletemnek az egyházi hivatalos lapokban való közzététele útján felhívni, hogy az államtól élvezett járandóságaik folytatólagos utalványozhatása céljából igényjogsútságuk feltételeinek igazolására most első ízben folyó évi június hóban, azontúl pedig minden év június és december havában jelen rendeletemre való hivatkozással **közvetlenül** a vezetésem alatt álló minisztérium II. ügyosztályához a következő okmányokat terjesszék fel: 1. Mind a kongrua, mind a családi pótlék szempontjából helyhatósági bizonyítvánnyal igazolandó a lelkész életbenléte és pontos lakóhelye; 2. A családi pótlék szempontjából helyhatósági bizonyítvánnyal igazolandó ezenkívül, hogy a) a lelkész azon gyermekei, kik után a lelkész a családi pótlékot élvezi, nem bírnak oly keresettel vagy jövedelemmel, illetve nem részesülnek oly ellátásban vagy természetbeni ja-

vadalmazásban, melynek értéke a havi tíz (10) aranykoronát elérné vagy meghaladná; b) a lelkész feleségével közös háztartásban él. 3. Ha a lelkész családi pótlékban valamely az 1925. évi 5000/V. K. M. számú körrendelet 3. §-ában felsorolt egyéb családtag után is részesül: úgy az ily családtag utáni családi pótlék további folyósításának feltételeként: a) helyhatósági bizonyítvánnyal igazolandó, hogy a lelkész és törvényes felesége, valamint a lelkész által eltartott családtag teljesen vagyontalanok, továbbá, hogy az illető családtag a lelkésszel közös háztartásban él és semminemű jövedelemmel nem bír. végül b) amennyiben az illető családtag nagykorú, közhatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolandó az is, hogy az illető családtag teljesen munka- és keresetképtelen. A helyhatósági bizonyítványt a helyhatóság, a közhatósági orvosi bizonyítványt pedig a közhatósági orvos köteles a jelen rendeletemre való hivatkozással szóbeli úton előadott kérelemre díj- és illetékmentesen azonnal kiállítani. A helyhatósági bizonyítvánnyal igazolandó adatokat az illető lelkész a valamennyi adatot magában foglaló egy helyhatósági bizonyítvánnyal is igazolhatja. Azoknak a lelkészeknek, kik az említett feltételek kellő időben való igazolását elmulasztják, kongrua- és családi pótlék járandósága az elmulasztott hónapot követőleg mindaddig fog szüneteltetni, míg az illetők a fentiekben meghatározott igazolási kötelezettségüknek eleget nem tettek. Egyben van szerencsém Méltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy jelen rendelkezésem nem érinti a lelkészeknek azt a kötelezettségét, melynél fogva az államtól járó mindennemű javadalmasításuk továbbra is szabályszerű szolgálati úton kérelmezendő, miért is a lelkészek mindennemű egyéb jelentése illetve kérelme az 1924. évi 115361. és 1925. évi 5000/V. K. M. sz. rendeleteimnek megfelelően hozzám továbbra is Méltóságod útján terjesztendő fel. Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapest, 1925. évi február hó 3-án. A miniszter rendeletéből: *Tóth István* miniszteri tanácsos.

II. A lelkész és tanító uraknak.

Jókai Mór nemcsak hazánknak s nemzetünknek, de református egyházunknak is örök dicsősége. Ennélfogva felbívom a lelkész és tanító urakat, hogy a Jókai-centennarium alkalmából az összes elemi iskolákban *március 1-én vasárnap*, a délelőtti vagy délutáni istenitisztelet után *emlékünnepelet* tartsanak, melyen az iskola növendékei eléneklik a Hymnuszt és a Szózatot, valamint (ha tudják) a Magyar Hísekegyet, 1—2 tanuló alkalmi verset szaval s az iskola tanítója (igazgatója) beszédet mond, amelyben röviden vázolván Jókai életrajzát, megösmerteti a nagy költő szabadságharc szerepét, írói működését, méltatja Jókait, mint embert, író és hazafit és levonja a nagy író életéből és működéséből a tanúságot. Az idevonatkozó adatok meríthetők Zsigmond Ferencnek a Bethlen-naptárban megjelent cikkéből, esetleg a Jókai életét és működését méltató önálló alkalmi művekből.

Miskolc, 1925. febr. 8.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Marton János*: Megnyitó beszéd a sárospataki főiskola Jókai-ünnepélyén. — *Farkas István*: A falu és a szocializmus. — *Novák Sándor*: Beszéd a Jókai-ünnepélyén. (Folyt. köv.) — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Megnyitó beszéd

a sárospataki főiskola Jókai-ünnepélyén.

— 1925 február 18. —

A magyar szív mindig ünnepel, valahányszor csak a tüneményes költői lángelme: Jókai Mór lelkével találkozik.

Születésének százados évfordulója, a mai nap, a kifejezett és kimondott ünneplés napja hadd szolgáljon nagyszerű alkalmul arra, hogy a szokottnál melyebb hálával és áhítatosabb szeretettel álljunk meg e lélek tengergazdagsága előtt s egyre tudatosabban, boldogabban és büszkébben érezzük át annak a szinte kifejezhetetlenül nagy nemzeti kincsnek az értékét, amelyet jelent a Jókai neve s egyre elkötelezőbben vállaljuk, hogy a magyar lelket a Jókai-eszmények erejével gazdagítsuk, főleg a legközvetlenebb és legutólérhetőbb módon — a Jókai műveivel.

Mert Jókai Mórban a magyar nemzeti lélek nemcsak a világirodalom egyik legfényesebb szellemű íróját ünnepli, a regényíró, a költőt, a művészt. Jókai bizonynal ragyogóan nagy író. Az ő fantáziája világosoda-számba mehet. A Jókai képzelete a természeti tünemények őszerejét, kimeríthetetleniségét, gazdagságát, játszi üdeségét, könnyed, óriás röptét és korlátozhatatlanságát juttatja eszünkbe.

Ki tudná érzéltetni ezt a csodás erejét? A délibáb ilyen káprázatos a magyar rónán, meg az északi fény, amelyről csodákat olvasunk, az égig lövellő színes gajzirok és ömlő áradatával a Niagara, mikor szivárvány ível felette.

Megakadt az eszemben, hogy írás közben maga Jókai is úgy érzi, hogy mintegy beleolvadt az alkotó, termő, életteremtő mindenségbe. Olyan, mint a fa, a virág, a madár és a csillag. Lomb, szín, édes illat, zengő dal és csillogó sugár természettől fakad, nő, ezeken omlik, árad róluk, anélkül, hogy arról tehetnének. Jókai is ilyen. A betűk millióit termette s százon felül van köteteinek száma. És megállapították róla, hogy műfaja elméletével nem volt tisztában, folytonos határsértéseket követett el. Szüntelen is munkál, mint a nagy természet. A 80. év határát átlépte s nem merült ki, csak színeit változtatta. A halálig szötte színes hálóját, szíve utolsó dobbanásáig álmodta álmait. Amire lelke e csodás

szeme: a képzelete rávetette ragyogását, az azonnal élt, tündökölt és szikrázott. Jókai álmainak színes zuhatagával a valóság felejthetetlen élményét fakasztotta a lelkekben.

De ami műveiben egybegyűlemlött, az nemcsak az égig érő mesefa, nem pusztán a végtelenségig nyúló káprázatos film, amely leleményben és fordulatosságban megelőzte a mozgók álmát, a Jókai költészetében benne van a legközvetlenebb természetességgel az egész magyar élet alakjainak egész seregével, a föld, a folyó, a róna és a hegy, benne van múltunk tündéri világításban, a jövő is egy kivételes lángész ösztönös meglátásaiban.

De még ennél is több él, hat, zeng, gyűjt és lángol, ihlet s ragad magával a Jókai műveiben. Amint ezersztendős történetünk legnagyobb írója, Petőfi Sándor, a legigazabban revellálta a magyar lelket és életét tette rá eszményei megvalósítására s tüzes szekerű mennyberagadtatásával a nemzet megmaradásának egyik örök erőforrása lett: egyik ilyen erőnk Jókai is. Közvetlenül oda állt az ellobogott üstökös, Petőfi mellé. Erő, vigasztalás, gúny és villám, édesen simogató kéz és ezerszínben csillogó, kacajt és könnyet fakasztó humor lett az írása a nemzet hite, igazsága, életben maradása mellett, amikor arra szükség volt. Jókai, a márciusi ifjak egyike, aki történetet csinált társainak 1848 március 15-ikén, más formában, tovább folytatta ezt a munkát. Egy nemzet megvidámítója, felüdítője, virrasztója és gyöngéd orvosa lett. Munkája nemzetmentő és nemzetmegtartó a nemzeti lélek táplálásával. Jókai nemcsak írónk, hanem hősrünk és prófétánk. Nemzetünk örök dicsőségei közt ragyog, olyan, mint a honfoglaló ősök. A Jókai népe is vagyunk. A Vatesek, a Vörösmartyak, Petőfiék, Arany Jánosok és Jókaiak kötnek az isteni szó, a „kijelentés erejével” a földhöz, mely ápol s eltakar.

Nevelő ereje íróink közt a legszélesebb körű. A hazát nem tudnók úgy szeretni, mint ahogy szeretjük, ha Jókai nem írt volna. És nem nőtt volna bele életünkbe annyira Rákóczi, a kurucok vitéz serege, a tárogatók szava és nemzetünk életküzdemeinek szentsége ő nélkül. Nekünk, akiknek ő aranyozta meg legédesebb álmainkat, ő tette vallássá a hazaszeretetet és azt, ami szép férfiakban és örök ideálú nőalakjaiban. A szívek és jellemek igézője ez a varázsszavú mágus.

Egy világnak adott kincseket: igazságot, álmokat és eszményeket ez az igazi, a nem regényhős, a valódi aranyember.

Köszönettel az egész nemzet; minden osztály és felekezeti. De nekünk külön örömünk az is, hogy a komáromi ház zsoldos falai közt nőtt fel, édesanyja rokkája mellett tanulta énekeinket, kántusainkban szerepelt, kemény kalvinista tanárok komplikáltan módszere vetette meg egy életre nagy és sok tudása a apját, hősei közt felragyognak kalvinista hőseink és szívre lépnek szívünkbe markolva kedves kalvinista kis embereink. S a volt pápai diák fényes lapokat irt a pataki, debreceni, enyedi diákokról, a pusztíthatatlanul magyar lelkű fiúkról.

Amikorra eljött születésének százados évfordulója, vízőzön mállasztotta szét az egész, nagy, ezeresztendő Magyarországot. Nem a miénk már a Kárpátok bérce, idegené lett a bevehetetlen Komárom, magyar könnyet hoznak a hazasiető folyók. A végtelenig nőtt a magyar bánat. Most van a Jókai órája! A hősök, az eltemetettek és porladók életrekelésének ideje. Nem lehet annak többé aludni, aki valaha magyar volt. Minden göröngynek meg kell mozdulni, minden hegynek meg kell rázkódnia. Azért jött el éppen most az ő születésének százados évfordulója, hogy lélekjárása legyen az ő szellemének a letiporhatatlan és legyőzhetetlen magyarságot a magyarok közt és szerte a nagy világon.

Ez a Jókai lelke, a virrasztó, a hű, a lélektámasztó és hősöket ebresztő.

Hódolattal állva meg e halhatatlan szellem előtt, az ősi sarospataki főiskola Jókai-ünnepélyét megnyitom.

Marton János
közigazgató.

A falu és a szociálizmus.

A régi kísértő, a magyarság rémo, sok és nagy pusztulásunk szülőanyja, újból előtérbe került. A földművelési tárca költségvetési vitájánál nagyon is figyelmet érdemlő felszólalást olvastam arról, hogy a régi fegyverrel — a demagógiával felvértezett hódító-útra indult, sok helyen már újra győzedelmes csatát is nyert a szociáldemokrácia a falvakban. A földreform lassú végrehajtásával tüzelik a földéhes lelkeket s való igaz, hogy a leghelyesebb óvszer a diadalmas előnyomulás ellen a magyar fájdalmat és panaszt igazán megértő, a munkaalkalmakat teremtő, a tisztességes emberhez illő élet lehetőségeit megteremteni tudó egészséges, öntudatos — „erőtől és eszméitől duzzadó szociálpolitika...”

Mix ezekről a kérdésekről gondolkozom, jó felesletes hatóságom útján, világi vezetők keze által írott felhívás, mely arról tesz említést, hogy a falusi gyülekezetek fizetendő évi egyházi adóját igen sok helyen — csak „csendőri karhatalom igénybevételével” tudják behajtani. Nincs-e itt ezekben újra a térhódításra igyekvő, faluk békés együttélését megháborítani akzró demagógia, a káros szociálizmus keze?

Esperestársaim nem tudom, hogy vannak vele, de fájdalom, én már hónapok óta búslakodom — szomorú idők visszatértét emlegetve, hogy

egyházmegyém igen sok községében csak végrehajtás kérés útján sikerült a párbért, tandíjat s egyéb járulékokat beszédni a gyülekezeteknek.

Lelkipásztorok, tanítók, jegyzők, vigyázatok, legyetek éberek! Dolgozzatok! A néppel törődő, a népet igazán szerető, ezer bajában neki tanácsot adó, templomou, iskolán s községházán túl is hozzájuk szeretettel lehajló, érettük dolgozó igazi belmissziós keresztyéniségre most van nagy szükség. A krisztusi szocializmus diadalmas útjának kellene megindulnia a népámító ideológiákra épített másik vezérlés helyett.

És szentül hiszem s hirdetem, hogy e küzdő munka vezérei, a lelkészek, tanítók s jegyzők — mindenek felett. Magának az állam vezetőinek, szomorú példákou okulva, régen be kellett volna látniuk, hogy az új Magyarországot építhető egészséges szociális politikának exponensei, a falú vezetői, kell, hogy erős bástyái, oszlopai legyenek az államhatalomnak. Ehez azonban első feltétel, hogy akik nép vezetésére elhivatottak, ha nem bővülködve is, de lehetőleg anyagi gondoktól mentesen élhessenek. Törvény üldözze azt az igaztót, aki a párbért fizetése ellen tömegeket vonúlhattat fel. Mentésítendő a lelkész, tanító s jegyző a kenyer gondjától. Hiszen az állam érdeke ez első-sorban.

A falú vezérei megtették a legtöbb helyen szegénykedve, rongyoskodva is kötelessüket.

De zörgetnünk kell, hogy akik a nép élére állíttatnak, asztalukon ne legyen átokkal szózt az a párbérkenyér, hanem az életlehetőség adassék meg a lelkészek, tanítók részére csendőri karhatalom alkalmazása nélkül is. De hát, ha azt látjuk, hogy múltban szerzett jogunk veszendőben vannak; ha azt látjuk, hogy korpótlak nincs, családi pótlék koldusalamizsna; ha azt látjuk, hogy az igazán krisztusi missiót betöltő felekezeti állandó hitoktató lelkészek nevezett lelkészeink és segéd-lelkészeink a legalemibb kulturigény sutba dobásával csak ópen tengődnek; ha azt látjuk, hogy tanítóink fizetésrendezésénél temérdek sérelem érte őket is, az egyházaikat is — avagy nem méltán kérdezzük-e: Mikor ismerik fel már igazán való értékebeu a nép, a falú hivatott vezéreit?!

Ha sok is a panasz, ha fáj is az élet, csak előre, bátran a helyes úton! Az egészséges, krisztusi, belmissziós munka, amely segít, tanít és szeret, legyen a mi igazi s egyetlen célunk! Kérünk, zörgetünk, mert a munkás, a becsületes munkás méltó a érére, de ha róluuk elfeledkeznek is, a falú vezérei legyenek éberek, vigyázók, tűrők, példaadók s a nép igaz barátai!

Farkas István.

Beszéd a Jókai-ünnepélyen.

Mélyen tisztelt Közönség!

Jókai írói működésének magyarázása amilyen gyönyörűséges foglalkozás, éppolyan megoldhatatlan feladatot ró az értekezőre — legalább egy másfélórás ünnepély keretén belül. Talán ha az ügyes-bajos élet hétköznapiaságától távol, az esztetikai értékelés külön szobájába zárva, egy fél életet Jókaira fordíthattam volna. másfelől, ha az igentisztelt közönség órák-hosszáig engedné ma-

gát általam gyötörtetni, úgy talán fogalmat tudnék adni az ő lángeszének versenyen-kívül álló terjedelméről, problémáinak mélységeiről, nemzetnevelői hivatásáról, a szépségek egész országvilágáról, röviden szólva: az értékek azon tűnemenyes gazdagságáról, amit Jókai korának, nemzetének, az egész emberiségnek jelent, s amire mi magyarok, Európának ez öntudatlan Dáriusai, sohse tudunk eléggé büszkéek lenni. Feladatunk csak azért lesz valamennyivel könnyebb, mert azt hiszem, az egész felnőtt hallgatóságból nincs is talán senki, aki egypár Jókai-regény olvasásán — mint valami lelki fürdőben — meg nem enyhült volna, aki hálával ne tartoznék Jókainak, amiért az ő ellenállhatatlan szuggesztiója visszaadta neki válságos óráiban a hitet önmagában, bizalmat az emberiség magasabbrendűségében, az élvező szemet a kopott világ tarka moziképei számára. Ez az egyik szempont, amely kellő távlatot ad a hatalmas boltozatú Jókai-bazilika körvonalainak megtekintésére, — ámde szerkezetének megértésére, a belsejébe való belépésre igen magas elmebeli méltóságoktól kell a jegyet megváltani. Még akkor is mindenha kívül marad az illető, ha nincs képessége szinhetikus összefoglalásokra, megbocsátó lelke a világ fonákságai számára, humora az emberiség gyarlóságai részére, azaz a hereiben a kedély színarany tokaji aszubora helyett az olesó kifogásolások homoki vinkója folydogál. Jókait sohasem fogja megérteni, akinek csak elemző képességei vannak — nagyarányú áttekinthetőség nélkül; aki a műfajok szemüvegén át akarja őt stilizálni; aki máshoz hasonlítja s Jókait nem Jókaiából akarja levezetni; vagyis Arany János „Tudós macskája”-nak a tulajdonosai; a nagy olvasottságú, de kislemezű kritika „européer”-jei; a légeit lelkűek, a cynikusok, de legkevésbé a filologusoknak egy bizonyos százaléka.

Senki olyan varázsgyorsasággal nem hódította meg a közönséget, mint Jókai és senki sem tudta a kritikát oly nehezen meghódítani, mint Jókai. A közönség tetszése ugyan még nem értékmérő, de a kritikusok ítélőszéke sem csalhatatlan. Jókainak a korabeli népszerűsége más jelességein alapszik, mint mai értékelése; a kritika ellenszenvét is jórészen a korviszonyok magyarázzák, amire később pár szóval rá fogok mutatni.

Népszerűsége még sokszor fog halványodni, vagy tűzijáték-fényben égni, az ő költészete sokféle divatot kibír; még sok korszak meg fogja találni benne a magának valót, az idő talán a selejtezést is elvégzi majd rajta, de Jókaiak akkor is mindig marad még elég — a halhatatlanság számára.

Jókai egész életében hitt a Gondviselés munkájában, de alig van író, még Petőfit sem véve ki, akinek élete annyira gondviselés-szerű volna, mint az övé. Őt egész élete, saját és nemzete korszaka, — melynél fejlődésképesebb, eszményibb korszaka nem volt a magyar történelemnek — regényírónak nevelte. Születik a reformkorral, de gyermekemlékei a század elejére, a napoleoni háborúkra, a magyar insurrekció emlékéig nyulnak ki, még látta a francia háborúk nyugalmasított vitézeit, rokkantjait, hadiszállítóit, spekulánsait. Találkozott Mária Terézia és II. József korából vissza-

maradt alakokkal, „múlt századbéli szenátorokkal, akik a copfot és a német beszédet megtartottak, ismerte azokat az átmeneti lényeket, akik az arcukat simára borotválták, de hozzá kuruc öltözetben parádéztek és azokat a polgarokat, akik egyenruhában jártak, hogy az öltözetükről meg lehetett őket ismerni: ez a szabó, ez a molnár, ez a csizmadia, ez a takács.” Körülötte nyüzsgtek Kisfaludi Károly vígjátékainak típusai, a francia felvilágosodás mentalitásai, a külföldieskedő arisztokracia sima gavallérjai, Csokonai egész diákvilága vaskos humorával és naiv szentimentalizmusával, a céhrendszer becsülettudó mesterei, a mozdíthatatlan nemesi világ eredetieskedő Józsa Gyurijai, az akkori kereskedő világ görögjei stb., stb., de ki bírná őket elszámolni?

Gazdag gyermekkorára még gazdagabb ifjúkor következett: az ébredés, az újjáalakulás kora, két világnak a harcra: a régi jó táblalabiráké kardcsörgető jurátusaival s a kis „Széchenyiek”-é a nagy Széchenyivel az élükön. Tavasz volt akkor a politikában, tavasz volt az ő szívében, nagy remények és nagy lehetőségek hangulata szálldogált a levegőben, de távoli felhők már elküldték felfelvillanó villámaiknak tompa moráját. Látta a Pecsoviek és Kubinszkyak kortes hadjárait, a restaurációk ütközeteit, a dárídós installációkat azokkal a jellemző alakokkal, akik a 48 előtti alkotmányosdít jelentették. Találkozott az akkori bürokrácia osztrákba ojtott hivatalnokaival, kiszikadt lelkű censoredokkal, országuttagosó vándorszínészeivel, a német gúnyát és a német műveltséget kedvelő városi polgársággal; részvevően reménykedett a robotoló jobbággal; kacagott a diák- és a cigány adomákon: elámult a gyorsütemben haladó világ nyüzsgő alakjain, akiket a nemzetébredés tavaszi napsugarai vontak be tündéres világitással.

Szétfűtta őket a szabadságharc. Kossuthnak szívárványból s Petőfinek üstökös-csövából szőtt fényalakjai száguldanak a nemzet előtt: mesés harcok vérvirágából kibimbózik egy halhatatlan név: a honvéd neve; egy világ hozza bámulata koszoruját a diadalok s közönyét Arad számára — és fokonyként beesteledett az elnyomatás, a kétségbeesés kora, amikor a nemzeti lobogót és érzést, darabokra tépve, csak a belső zseb tárca-rekeszében lehetett viselni; amikor gyászoló családokkal, börtönbe hurcoltak siratásával volt tele az ország; majd fölváltotta ezt a passzív resistencia, az idegen segítségben való reménykedés: a Garamvölgyi Ádám-ok, a a mindent hívó Kampósok világa — várva a hagyományos szószbe bepácolt sültgalamb megérkezését.

A hősök sírjából lassan-lassan kinőtt a békülés olajága. Mint férfi, író és lapszerkesztő ismerte a kiegyezés kulisszatitkait, előkészítőit, Deák Ferencét; napról-napra látta kibontakozni a fejlődő új Magyarországot; a béke áldást hozó korszakát; Pestnek, az iparnak és kereskedelemnek nagyarányú fejlődését; a pénzvilágot sikereivel és bukásával, bástyabontó aknáival; a Mammon körül táncoló modern életet ezer és ezer alakjával. Amint maga mondja: „Ennek a négy különböző korszaknak minden eseménye, minden alakja átvonult a szemem előtt: kicsiny pont voltam benne,

de mindenütt ott voltam. Jártam a korszak legnagyobb hőseivel együtt diadal-útjaikon sfutottam futóbetyárokkal együtt uttalan pusztákon, mocsarak, erdők sűrűjében; ott voltam Bécs város és Budapest ostrománál, a bombatűz közepett s a feledt Komárom romjai között; láttam a világot fejemre szakadni Világosnál, ettem cigánybográcsból s királyi asztalok ezüsttálaiból; voltam szegény ördög, aki zsidógyerekeket tanít magyar nyelvre havi 2 forintért, s voltam bankelnök, aki százezrekkal hajigálózik; volt a nyakamon kötélhurok és érdemrend szalag; megdobáltak koszorúval és sárral; hallottam magamat hivatni írőkirálynak és Kossuth-kutyának; huszonhárom esztendőskoromban egy év alatt csináltam forradalmat, háborúba mentem és megházasodtam; és egyiket sem bántam meg.

Micsoda gazdagság a tapasztalatokban, micsoda tarkaság a látnivalókban! Jókai költészetéhez méltó Jókai élet. A túlfejlődött fantázia hatása alatt élő félénk gyermekből, kit finom arc-bőre, jámborsága, gyöngédsége miatt társai Mórítz kisasszonynak csúfoltak, ritka szépségű, deli ifjú fejlődött, aki a magyar szót a vármegyében legszebben táncolja, aki kecskeméti jogász korában a vívóiskola minden fogását mesterileg elsajátította. Nyolc éves korában már verse jelenik meg nyomtatásban Pesten, 10 éves fővel szindarabokat ír s játszat el a pajtában grammatista társaival. 15 éves volt, midőn nyomtatásban megjelent a komáromi kalvinista püspöknek általa rajzolt könyomatos képe; a tehetséges arcképfestőnek tanárai s a város celebritásai is modelt ülnek; szobrot tud faragni fából, gipszből, alabástromból. Más csak egyenként kapja a tehetséget, Jókai koszorúba kötheti őket. 18 éves korában akadémiai dícséretet nyer a Zsidó-fiú című drámájával, három évvel később megírja első nagy, kettkötetes regényét: a Hétköznapiakat, amelyben teljesen benne van a későbbi nagy író minden ragyogó erényével és még ragyogóbb hibáival. Közben iskoláit kitűnően végzi s megszerzi az ügyvédi oklevelet; megtanul németül, latinul és saját szorgalmából franciául, angolul, olaszul. 23 éves korában a pesti fiatalság dédelgetett vezére; Petőfivel, Vasvárival megcsinálja március 15-dikét; nőül veszi Laborfalvy Rózát, Magyarország legünnepeltebb drámai művésznőjét; pár héttel később Kossuth maga mellé veszi seregtoborzó alföldi útjában, hogyha ő a szónoklatban kifárad, magát Jókaival helyettesítse. Olyan korában, amikor más legföljebb az ideáljához ír levelet, ő már szerkesztője az Életképeknek; a debreceni országgyűlés békepártja e pelyhedző szakálú ifjúra bízta rá lapjának: az Esti Lapok-nak a szerkesztését s ő politikusokat irányító vezércikkeket ír, amikor más még csak a közjogot biflázza — hát nincs létjogosultsága — magáról véve a mintaképet — a Berend Ivánoknak, az Adorján Manasséknak, a férfi és női lángelmék egész sorának, akiket a kritika, mint emberfölöttieket kifogásolt?

Írói fejlődését elősegítették nagy lelki válságai is. Első házassága miatt szakítania kellett egy időre szeretett édes anyjával, örökre legjobb barátjával: retőfivel. Világosnál hazáját és saját jövője kilátásait is elveszti. Mint bujdosónak ke-

resztül kell vergődnie az előzőnlő orosz seregek erdején, lappang a Bükkben és Sajó álnév alatt az irodalomban, míg a Csataképek és a Magyar Nábob az ötvenes évek közepén meg nem teremtik a legnagyobb irodalmi népszerűséget, hogy egyszerre olvassák kunyhóban és palotában, hogy bizalmas viszonyba kerüljön kora minden kitűnőségével, a királyi családdal. Rudolf trónörökösével, akivel együtt szerkeszti az „Osztrák-Magyar monarchia írásban és képen” című vállalatot. Közben barátainak adott váltó-aláírásai kétszer viszik anyagi romlásba, de íróasztala mindkét ízben talpra állítja. Ezernyolcszázhatvanegyben a kísérleti országgyűlésre mindjárt bejut követnek (a határozati párt programjával), 69-ben a főváros egyik kerületében minisztert buktat, 75-ben Tisza Kálmánnal ő is fuzionál és 96 ig mint szabadelvűpárti különféle kerületeket képvisel; kap kis és nagy kereszteket, hogy végre 1894-ben 50 éves írói jubileuma alkalmából egy egész ország hálája, a külföld elismerése és összes műveinek díszkiadása köszöntse. Mint az irodalmi égbolt sarkcsillaga, ekkor áll népszerűsége zenitjén. De váratlan gyorsan elkövetkezik a Nadír. Második házassága olcsó szellemességek céltáblájává teszi s midőn rettenetes mende-mondák között meghal, a világ egyik legnagyobb regényírója számára nemzete részéről szégyenítő nehezen gyűlt össze egy nevetségesen csekély összeg, amelyből alig lehetett egy, az ő egyéniségét ki nem fejező szobrot előállítani Budapest egyik eldugott terén. Sirján pedig még most sincs emlékkő.

Ez a brillians elme, aki rendkívüli képességeivel a közéletben bámulatosan tudott reprezentálni, mint magánember egyike volt a legszerényebbeknek, a legszeretettelőbbeknek. Hangos társaságokban hallgatagon ült félre, de intim körökben zuhatagként áradnak ajkáról a szellemes adomák, ötletek és élcek — mint ahogy minden regényalakja kitűnően tud társalogni. Különösen női társaságokat tudott elbűvölni, mindig is volt a külsejében, öltözködésében, egész egyéniségében valami nőies finomság és előkelőség. A legtisztább buzavirág szín szemei ilyenkor mint valami kék csillagok égtek, vagy mélézva me-rengtek el a környezet, a látható világ fölött az élmok és problémák színes távolába. E sorok írójának kétszer volt alkalm a életében látni az ő testi alakját: egyetemi hallgató korában a régi képviselőház karzatáról a szabadelvű párt leghatalosó padjában egy rendkívül arisztokratikus arcú öregurat figyelt meg, amint az épen beszélő Hock János szónoklatával nem törődve elmélyülve javított kefelevonatokat. Másodszor ugyancsak a képviselőházban szónoklata közben, amint kezében ceruzáját forgatva melegen csengő hangján uolérhetetlen bájjal beszélt s ragadta el a feszülten figyelő hallgatóságot. Nem autoszuggesztio volt, mert nagyon sok egykorú feljegyzés emlékezik meg úgy róla, hogy egész lény a kivételes egyéniség hatását keltette. Fej- és arca-kata — antropológusok szerint — tipikusan mutatja az ősmagyar ethnost, Munkácsy ezért festette le „Honfoglalás” című képen a hét vezérek egyikének. Lelkisége is a magyar szellem méhében lelkedezett. Természetes elbeszélő módja, mely zökkenés nél-

kül vezeli a gondolatot az egymásutániség rendjében, a magyar faj tiszta logikáját példázza. Ugyanígy szarmazású stílusának egész esztétikai rendszere, melyre keleties pazarságú fantáziája teremtette rá az élet változatos színeit. A következő Jókai-magyarázóknak lesz a feladata az ő buján nőtt nyelvkincsét minden irányban, tehát ebből a szempontból is tanulmányozni eddig úgy is édes-keveset felfedeztek benne a különféle írói értékségek, hiszen nem volt nyugati közepszerűség, nem tartozott semmiféle „is-ús” hoz, bár sok író számára az ugródeszkát jelentette, amelybe belerúgunk, hogy magasabbra tudjunk szökni.

(Folyt. köv.)

Novák Sándor.

IRODALOM.

* **Lorántfy Zsuzsanna, I. Rákóczi Györgyné fejedelemasszony.** Elt. 1600–1660. Élet- és jellemrajz. Írta: H. Kiss Géza, monokiraf. lelkész. Tahitótfalu, Sylvester nyomda kiadása 1925. 177 l. ára 35.000 K. — A címlapján a pataki vartorony képét mutató, csinos kiállítású kötet ugyanazokat a kiváló tulajdonságokat egyesíti, talán még fokozottabb mértékben, magában, amelyek a fiatal írói körökben máris jönevű szerző pár év előtt megjelent életrajzi tanulmányait (Árva Bethlen Kata. Nagyasszonyok a magyar reformációban) oly kedvelté tették: az alapos forrástanulmányt, a széleskörű irodalmi tájékozottságot, a vallásos melegséget és hazafias lelkesedést, a színes, sima nyelvet és könnyen folyó előadást, olykor lyrai lendű etet. A könyv a következő fejezetekre osztva tárgyalja a nagy fejedelemasszony életét és munkáját: L. Zs. lelki magysága, a Rákócziak aranykora, A Lorántfy ősök, A gyermekleány, A hitves, Az édes anya, A fejedelemasszony, A pátróna, Az író, Mit hozott nekünk L. Zs? L. Zs. irodalma. Mi nagy gyönyörűséggel olvastuk a L. Zs. kópéval díszített kötetet, s hisszük, minden egyházat és hazáját szerető magyar ember és nő ugyanily emelkedett érzések közti fogja azt olvasni. Vajna egyházunk minden komolyabb nőtagjának kezébe eljutna e munka, hadd tanulmányozza belőle Isten rendelése szerint elő, munkálkodó és áldozó érzést és gondolkodást! Ezgyártott és sajtóhibára azért mutatunk rá, hogy azokat a szerző a 2-ik kiadásban kijavíthassa; így II. Rákóczi György 1660. jun. 7-én, Miksa király 1576-ban halt meg; az úrfiak szobáját ma már nem mutatgatják főiskolánkban.

* **Győry Kálmán: Tűz a sivatagban.** Verseik. Zemplén könyvnyomda és lapkiadó Rt. kiadása. 1924. Győry Kálmán e verses kötetében öntudatlanul lyrai regényt ír, melynek tárgya az ősmagyar lélek előgedetlensége, Keletre vágyása az üdítő Nyugatról a dacos, de tisztalelkű férfi éretnyök sivatagába. Elhagyatottságunkon, legazolásunkon keresztül siró magyar bánat éli a sivatagban a maga életét pogánykori őstörzsekkel, máglya-áldozatokkal, táltos jóvendölésekkel, az igazságtalan Nyugat ellen szervezkedő hadikészülődések között. De az álmok ott is álmok maradnak s a nagytűzű lélek vergődések sóhajokon és sikolyokon át lassan-lassan belegyógyulnak a

keresztényen Isten-hülbe, a költő megnyugszik a változhatatlan elvégezésben, mely a magyar sorsot véglegesen a Tisza partjához kötötte. Az utolsó költeményekből a kijózanodások rezignáltsága mellett új kötelesség-küldetések bontakoznak ki. A gondolatok pompás magyar nyelven gördülnek végig, csak annyiban látszik meg rajtuk a mai divatos költőknek hatása, hogy a költői felfogás fátyan keresztül lépten-nyomon elősötétedik a józanság túlsága. Az a megfoghatatlan valami, amit költői könnyedségnek nevezünk, mintha túlságosan súlyos eszinyákban lépegetne. Ez magyarázza a kelletlen egyhangúságot is, amely a kötetben a változatos tartalom ellenére is végigvonul. Mindenesetre jobban hatna, ha a formát is változtatná s hang tekintetében is szélesebb skálán játszana. N.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Jókai-ünnepségek.** Főiskolánk a kegyelet és hűbala érzései közt ünnepelte meg február 18-án a nagy költő és regényíró születésének százéves fordulóját. Mint nemzeti ünnepen, a tanítások és előadások az egész napon szüneteltek. 8¹/₄ órakor ifjúság és tanári kar testületileg vonult a városi templomba, hol Molnár Béla hitoktató emelte föl forró imában szívünket Istenhez e nap áldásáért. D. u. 3 órakor a zsűfólaság megtelt imateremben folyt le emelkedett szellemű, magas színvonalú emlékünnepélyünk a következő műsor szerint: 1. E földre sujtott szép hon... (zenéje Bathó J. től), énekelte a főiskolai vegyeskar. 2. Megnyitó beszéd, Marton János közigazgatótól (I. lapunk első helyén). 3. Magyar hangulatok, előadta a főiskolai zenekar. 4. Ünnepi beszéd, Novák Sándor főgimn. tanártól (a hatalmas emlékbeszéd közlését mai számunkban kezdjük meg). 5. A holt költő szellemé, Jókai Mórtól, szavalta Kocsis Sándor hb., zongorán kísérté Fedák Zoltán VIII. o. t. 6. Legyen úgy, mint régen volt, Jókai Mórtól, előadta a főisk. zenekar. 7. A lengyelek fehér asszonya, Jókai Mórtól, szavalta Mauks László VIII. o. t. 8. Éte a dalunk, (zenéje Bathó J. től), előadta az önképzőköri ének- és zenekar. 9. Mulatság a zöldben, Jókai Mórtól, felolvasta Kovács Béla VIII. o. t. 10. Hymnusz. — D. e. 11 órakor a gimn. Erdélyi Önképző Kör és a theologus-egylet külön-külön ünnepélytel áldozott Jókai hűbatalatlan szellemének. — **Budapest** febr. 18-án d. e. 12 órakor folyt le a Kalvin-téri templomban tartott ünnepi istentisztelet, melyen Horthy Miklós kormányzóval élén, az állami, városi hatóságok, tudományos intézetek és irodalmi társaságok képviselői mind megjelentek s amelyen a beteg Ravasz L. püspök helyett Muraközi Gyula kecskeméti lelkész mondotta a magas szárnyalású imát és beszédet. Részint 18-án részint a következő napokon az ország valamennyi tanintézete, irodalmi és tudományos társasága, törvényhatósága és kulturális egyesülete leborult a Jókai emléke előtt. A nemzetgyűlés febr. 19-iki ülésén Seifovszky Béla elnök, gr. Klebelsberg Kunó kultuszminiszter és Pekár Gyula képviselő áldott melyenjáró, lelkész beszédben a politikus, a nemzetnevelő, az eszményi célokat kitűző Jókai emlékezte előtt.

— **Református napok Bodrogkeresztúron.** Folyó hó 14. és 15. én a Holland—Magyar Bizottság utazó lelkésze Töltéssy Zoltán kereste fel a bodrogkeresztúri ref. egyházat. Február 14-én 3 előadást tartott és pedig d. e. 11 órakor a presbiterek részére ily címen: „Mit vár a ref. egyház presbiteitől?” Ebben kifejtette, hogy milyen fontos az, hogy presbitereink otthon bibliát olvassanak, vasárnap úgy d. e., mint d. u. a templomban legyenek, úrvacsorával éljenek, jövedelmöknek tizedét Isten dicsőségére adják. D. u. 3 órakor az intelligencia részére tartott előadást ily címen: „Mit vár a ref. egyház művelt tagjaitól?” Ebben kifejtette, hogy milyen fontos, hogy az intelligencia az egyházban minden tekintetben jó példával előljárjon, mert a nép ő utána igazodik. Este 6 órakor a gyülekezeti teremben a közönség részére tartott előadást az amerikai református keresztyének életéről. Másnap úgy d. e., mint d. u. ugyanő hirdette Isten ígését a templomban, amikor is istentiszteleti liturgiánkban az a változás történt, hogy behozatott vasárnap is a bibliaolvasás. D. u. 4 órakor pedig a felnőtt ifjaknak és leányoknak tartott előadást ily címen: „A tükör.” Ebben kifejtette, hogy minden ifjúnak és leánynak igazi tükre kell, hogy legyen a szentírás; mind az ifjúnak, mind a leánynak komolyan kell vennie az életet és már most meg kell kezdeni az egyházban a munkát, még a szórakozásuk is ennek megfelelő legyen. Szeretett volna még családtagokat is meglátogatni, de a 6 előadás annyira igénybe vette az idejét, hogy mindössze a község főbíráját volt ideje meglátogatni. A Holland—Magyar Bizottság kiadványaiból 200.000 K felül adott el. Isten áldása legyen az ifjú lelkész munkásságán. *Batta János.*

— **A Kálvin-Szövetség miskolci fiókja** február 15-én tartotta alakuló ülését a ref. főgimnázium tornatermében, amelyet zsúfolásig megtöltött a lelkes hívek tábora, mely d. e. Farkas I. esperes hatalmas erejű beszédjétől megtermékenyült lélekkel jött el, hogy most erejét, akaratát az evangélium szolgálatába állítsa. Révész Kálmán püspök megkapó szép beszédben üdvözölte a K. Sz. megalakítására megjelent országos elnököket: Bernát Istvánt és dr. Porcs István jogtanácsost, azután kifejtette, hogy nekünk újra föl kell építenünk Kálvin lelki házát, amely oly óriási alakokat adott magyar nemzetünknek, mint Bocskai, Bethlen, I. Rákóczi Gy.. Utána dr. Puky Endre lendületes és súlyos tartalmú beszédje emelte a lelkeket a magasba, mellyel a K. Sz. működését ismertette. *Bernát I.* beszédében vázolta mai szomorú helyzetünket, a gazdasági és politikai események hatását nemzetünkre. A pesszimizmus megérthető, de nem lehet urrá fölöttünk. A megújulás legerősebb és legtisztább, örök üde forrása: a hit. A mai nemzedék hitét veszítette el: ez a legnagyobb csapás. A technikai haladás és a tudás elmélyülése fontos dolog, de a lelkek válságát nem orvosolhatja. Csak lelki szerekkel lehet hatni. A kapitalizmus és szocializmus története hangosan kiáltja, hogy a megváltás csakis az egyének újjászületése révén következhetik be. Porcs I. a Szövetség eddigi történetét és munkáját ismertető beszédje után

következett a belépett sok száz új tag fogadalmatétele. A Szövetség diszelnökei lettek: Dr. Révész K., Farkas I., Puky E., Zsóry György, elnök gr. Haller József, ügyv. eln. Enyedy A., alelnök Demes P., Szilágyi M., főtitkár Zsupán L., titkár Tolnay S. stb. A közgyűlés a Hymnusz elénekklésével végződött.

— **Jókai-ebéd** volt február 18-án a főiskolai tápintézetben. A többlet-kiadást az a 15 dollár fedezte, amelyet Szabó László amerikai ref. lelkész küldött a tápintézetnek. A kedves figyelemért az ifjúság köszönete illesse az adományozót.

— **Új templomok a fővárosban.** A budapesti reformátusok új templomok felépítésén fáradoznak. A meglévő öt templom s pár imaház nem elégséges a több mint százezer lelket számláló gyülekezet tagjainak befogadására s fővárosi reformátusaink most lelkes akciót indítottak arra nézve, hogy templomaik számát emeljék. A józsefvárosi egyházközseg „magyar reménység templomá”-nak nevezi a felépítendő új templomot. A tisztviselőtelepi missziói egyházrészben az „emlékezet templomá”-ra folyik a gyűjtés. Az egyháztanács felhívást bocsájtott ki a hívőkhöz, amelyben „Kálvinista bőjt” tartására hívja fel őket, arra, hogy 1925 év február hónapjában mindenki vonjon magától minden fölösleges ételmet, mulatságot s ennek költségeit adja a templom építési alapjára. Már majdnem az egész egyházrész bejelentette a böjthöz való csatlakozását. Isten segítségével itt is hamarosan felépül az új templom.

— **Két nyilatkozat az indus apostolról.** Pfister Otto zürichi lelkész a következőket írja Sadhu Sundar Singhről: „Számomra Sundar Singh ma felséges bizonyítéka a pünkösti léleknek, egy apostoli jelenség, akiben Pál örvendező hite János lángoló szeretetével egyesül. Szentferenci alázatossággal hordja keresztjét, a világ javait szemétnak tekinti, hogy Krisztust megnyerhesse. Győzelemben bizva száll le az emberi nyomorúság mélységeibe és fel a megdicsőülés hegyére, telve az üdvösség reménységével, a legzordonabb idegenben is boldog gyermekként, aki védve és otthon tudja magát. Ez a ragyogó lélek sokkal nagyobb esoda, mint a Sadhu minden csodás elbeszélése és mind ama legendatörténetek, amelyek zavaró bőséggel övezik homlokát. Mi, józan nyugatiak, hálát adhatunk Istennek a jézusi szellem e dicső megtestesüléseért és én senkit nem irigyelek, aki e hatalmas tűrő és hős iránt semmi csodálatot és szeretetet nem érez magában.” — *Kiener tieracherni* lelkész a Sadhuval való edinburgi találkozásáról ezeket írja: „Különös érzéssel láttam őt eltávozni s lassan tudatára jutottam annak, hogy a legnagyobb férfiút láttam, akivel életemben valaha találkoztam... Ugy tetszett, mintha egy ilyen férfiúnak mindent el kellene hinni, a látszólag legeszenesebb dolgot is, mert amit mond, az igazi áttét valóság. Amaz este őta Jézus tanítványai kisebbeknek tűnnek fel előttem, mert vajjon a Mesternek nem sokkal nagyobb mértékben, mint a Sadhunak, azt a benyomást kellett-e keltenie, hogy neki joga van arra, hogy más embernek parancsoljon és hogy ő az igazságot hordja magában, amelyet egyszerűen tovább adott?”

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Janka Károly*: A papnék a gyermekvédelem szolgálatában. (Folyt. köv.) — *Novák Sándor*: Beszéd a Jókai-ünnepélyen. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A papnék a gyermekvédelem szolgálatában.*

Mélyen tisztelt nőtestvérek!

Kedves Munkatársak!

Már a megszólításban érzékeltetni kívánom azt, hogy mi egy oltár két oldalán szolgáló választottai vagyunk a mi Urunknak. Legalább is így kellene ennek lennie. Mert a papi házasság mindakét fél részéről nem pusztán családalapítás, hanem ugyanakkor Istentől vett megbízás is. Csak az a fontos, hogy az oltár helyes oldalára álljunk. Eltévesztett dolog volna, ha a papné az oltár ama pontjára állana, ahol mennydörgések és villámlások között adatnak ki ma is az élet kemény tizparancsolatai, az egyházi élet külső törvényszerűségei, melyek nem egyszer az élet surlódó felületeit, sebeket osztó csatamezeit képezik, holott a női gyöngéd kéznek már természeténél fogva az a rendeltetése, hogy a sebeket ne kapja, vagy ossza, hanem kötözze.

A papné nem lehet az oltár kivont pallosú khérubja, hanem oltártűz, a kegyelem örök mécse, a világosság gyertyatartója s mindenek fölött az oltár jóillata.

„Mint jó illat füstölgése,
Kezeim felemelése
Reggeli (estvéli) áldozatúl legyen.“

A zsoltáriró eme gondolata szellemében látom én az eszményi papnét, akinek keze imádságra és jótételre van felemelve, akinek az egész gyülekezetre kiárad az imádságos, jóltevő lelke.

Ennek az imádságnak és imádságos cselekvésnek az áldása pedig hova áradhat ki természetesen, mint éppen a gyermekekre.

Első sorban a saját gyermekeire. Ugy süssön rá azokra anyai szeretetének éltető, tenyésztő napja, hogy példája az anyai szent élethívátást, az éltető hatást az egész gyülekezetre s főként minden anyára kisugározza.

Ez a gyermekvédelem komoly kiinduló pontja, erkölcsi alapja.

És ha én most az elem tűzött feladat oldozgatása és nem megoldásaként arra kívánok feleletet adni, hogy Önök, szeretett nőtestvéreim, mit tehetnek a gyermekvédelem szolgálatában, akkor akarva nem akarva előttem áll egy szegényes kis

falusi paróchia lamondásokból élő őrangyala, amint gyermekeinek viseltes ruháit tatarozza, az elnyűtt harisnyákat használható állapotba hozza, akinek nappalát sokszor mélyen az éjszakába nyújtja s egymásközt megosztja a háztartás, a konyha, a zöldségeskert, a gyermekszoba s a mindennapi élet mindennapi gondja, hogy beosztani a keveset szűkösen úgy tudja, hogy a kicsiből jusson ide is, oda is, a nélkülözhetőt és nélkülözhetetlent egymásmellettségbe százszor besorozva, az egyikből elvéve, a másikhoz lópvá, ahogy éppen a szükség-szerűség hozza.

Ott állva e képpel szembe, lehetetlen, hogy az ember kérdésbe ne tegye: hát ennek a szegény papnénak lehet még egyébre is ideje és ereje?! A kinek az övéért való szent áldozatokban így ég el az élete, jut ebből az életből a mások szenvedésére is az enyhület egy balzsamcseppje?!

És ebben a pillanatban feltűnik előttem a Golgota keresztje, szózat csendül füleimbe: „Szükség az ember fiának sokat szenvednie“! (Luk. 9:22.)

Kálvinista papnék, oda menjünk tanulni, szenvedni, meghalni, de megdicsőülni a Krisztus keresztséghez. Az életünk nem a mienk. Istennek ajándéka ez! Küldetés, megbízás. Minden időnk szerint, minden erőnkől teljesítsük az elhívást. Hordozni Krisztussal a keresztet, erőt ehez az Isten ad. A gyöngék ereje ő. A nő-sorsokban válik valóra az evangéliom mélységes tartalma: „Az én erőm erőtlenség által végeztetik el.“ Az Önök ereje a gyöngeség! A hol acélizmokra nem mozdul a szikla, ott a szeretet kitartó ereje a granitot is elporlasztja. A míg a magasra tartott fáklyák sietve lobognak el a viharos élet kereszthuzatában, addig egyenletesen ég tovább az Önök szerelmének drága mécse a tűzhelyek védett világában.

Áldatlan idők a rendesnél is nagyobb áldozatot követelnek. Már pedig mi áldatlan időket élünk s minden áldozatot megér a jövő és aki a jövőt jelenti, a gyermek. A magunké is, a másoké is, mindenkié, mert minden gyermek az Istené. Az Istené a gyermek. Ez a kulcsa a gyermekvédelemnek. Kiknek a kezében legyen ez a kulcs, ha nem azokéban, akik egész életüket szentelik Istennek?!

Adjuk oda minden anya, minden keresztyén nő kezébe a kulcsot, hogy a gyermek gyermeke Istennek, legnagyobb és legdrágább ajándéka, ha-

* A papnék konferenciáján Budapesten tartott előadás.

sonlithatatlan áldása az ő kegyelmének. A kulcsok batalma szinte helyzetük kivételes jogánál fogva e ponton az Ur szolgálai hitveseinél van.

A hová a pap tanácsa, lelke, buzgalma, igéje el nem érhet, ott a papné számára nyitva állnak a szívek, feltárulnak rejtelmes, benső világok, vagy megnyílnak szakadékok, szédítő lelki mélységek, jövőt eltemető zavaros örvények, amelyekbe beletemetkezett már nemzedékeket kitevő, a létel világo sságára el nem jutott sok-sok emberi élet.

A somogyi, ormánsági, baranyai magyar anya sopánkodik és sajnálja, ha a zsendülő búza csirák at a varjú kitepi, kihúzgálja, mert benne a jövő aratás pusztulását látja, ellenben a zsendülő életet sóhaj nélkül oltja el a maga életvilágában. Itt az aratás nincs eszében.

Ez az egyik oldala az éremnek. A meg nem született gyermek. A másik pedig az a sok-sok idő előtt való kicsi koporsó, mely a nemzet jövőjét korai adóként szállítja a temetőnek. Két oldalról fenyegeti pusztulás a nemzetet. A magyar anyák nem akarnak világra hozni gyermeket, a halál pedig idő előtt elviszi borzalmas számokban azokat is, akik születnek.

A születések korlátozása és a gyermekhalandóság ijesztő száma, mint fajunk el sorvasztó réme, a jövőndő komor, sötét fátyla, úgy jelennek meg. Pedig ma fokozott hordereje és jelentősége van minden életnek, mert minden élet erő tén yezője fajunk számbeli megerősödésének. Egy sorvadó nemzet az őt fojtogató gyűrűnek halálos azorítását nem bírja meg. Aztán a faj illetén külső hanyatlása, a belső elernyedést is maga után vonja, ha nem egyenesen a kór lázokozója.

Minden figyelmünket megköveteli hát a gyermek. Egyenesen létérdéke ez nemzetünknek. Min ket, kálvinista magyarokat annál közvetlenebbül érint ez, mert a gyermekek születésének korlátozása, a magyarságot bennünk, épen a faj színében, tehát a nemzetet szívében támadta meg legerősebben. Erről az oldalról tekintve egyházi kérdés is ez. Legmagasabb fokon Istennek ügye, kinek célja az, hogy az emberiséget a gyermekben tovább vigye és tökéletesítse.

Most már annak megállapításával, hogy a gyermekvédelemnek e kettős irányban kell érvényesülnie, közelebb is jutottam célo mhoz, annak kifejezéséhez, hogy a kettős veszély elhárítására a papné mit tehet.

Mindenek előtt az anyai szeretet p iedesztáljára a maga családi körében emelje a gyermekeket, hogy minden kívül álló az ő anyai szívé n át érezze meg, hogy mit jelent a gyermek. Szent önfeláldozást, kötelességeket, Isten előtt való nagy felelősséget. Számonkérést, jogos szégyent, vagy büszkeséget; álmatlan éjszakákat, verejtékes küzdelmeket, patakozó könnyet és kibeszélhetetlen meny nyei örömet.

Csak azt, aki magát így a saját gyermekei körül felvértezte, érdekelheti igazán a mindenki gyermeke. Csak annak, aki egész lényén a gyermekszoba csodálatos varázsát hordozza, lehet az egyke szomorú világában, az anyaság ez oázisokra korlátolt Szaharájában, döntő hivatása, Istentől megáldott szerepe, munkája.

Az ő családi életének gazdag virágos kertje kiontja illatát az egész környezetre. Az ő élete a leghathatósabb íge, a melyhez a tévelygők megnyerése már csak az írásmagyarázat lesz. Ig n is szükség van az ígére és annak magyarázatára, mert a ködös theoriák, az emberi generációt jövőjében megtámadó filozófiai elméletek — fájdalom, az életbe megdöbben tően átmentek és gyökeret vertek. A Malthus- és Pláten-fele teoriák nemcsak a magyar középosztályban, de a magyar földművelők soraiban is végzik a szomorú aratást. Egész a múlt század ötvenes évéig nyúl nak vissza már e nemzetpusztítás gyökérszá lai. Ha nem tudjuk útját állani, egész fajunkat veszélyezteteti ez a belső erkölcsi sorvadás.

Mert hiába mondják, hogy a baj első sorban gazdasági okokra vezethető vissza. A baj minde nek felett a nép megromlott erkölcsi felfogásában van. Gazdasági nehézségek felett is diadalmaskodik a tiszta erkölcs. Az egyéni hibás nézeteket leszereli a közfelfogás, a nemzet köz erköl cse. Kell, hogy ezt a magasabb, nemzeti köz erkölcsöt képviselje a papné szemé lye. Ahol arra csak mód és alkalom kínálkozik, tegyen meg mindent, hogy a gyülekezet nőtagjait a maga erkölcsi felfogásának megnyerje.

A paróchián nők is megfordúlnak. Rendszerint előbb találkozik velők a papné, mint a férje. Bocsátkozzék velők nyájas beszélgetésbe. Olyan kézenfekvő dolog egy nőnek, egy anyának a másik nő családja, gyermekei iránt való érdeklődése, hogy az nem fog kelteni még feltűnést sem. Az ilyen beszélgetés során alkalma fog nyíl ni bepillanthatni a szív titkos rejtekeibe és az Ige világosságát lövellni oda egy-egy elsötétetett lélekbe. Lesz talán módja hallani olyan megnyilatkozást, amely a maga megdöbben tő voltában tárja fel előtte a többszörös anyaságtól való megátalkodott tartózkodást; a baj keletkezését, forrását és okait: a hiúságot, a kényelmet, a gyermeknevelés gondjaitól való irtózást, vagy a több gyermek sorsáért, megélhetéséért való komoly aggódást. Ezekre szeretettel adja meg válaszul a maga élettapasztalatának szépségeit, az anyaság kereszthordozásának, e legszentebb ígának gyönyörűségeit és áldásait.

Aztán minden papnénak van a gyülekezet nőtagjai körében úgynevezett jóembere, akivel szinte napról-napra találkozik, akitől szóbeszéd közben sok olyan dolgot meghall, ami nem kö zömbös a gyülekezet életére. Ha van erre alkalmas nő, rajta legyen, hogy csendes, építő munkával a maga képére teremts e azt magának munkatársul megnyerje. A saját erkölcsi felfogását sugallja át szinte annak a szívébe.

Vannak alkalmak, minők a tollfosztás, fonás, mikor a paróchián egy csomó leány és asszony összejön, hogy a Tiszteletes, vagy Nagytiszteletű Asszonynak segítségére legyenek, a papné az ilyen alkalmakat is ragadja meg, terelje rá óvatosan a családi életre a beszédet. A beszéd központja mindig a gyermek legyen.

(Vége köv.)

Janka Károly.

Beszéd a Jókai-ünnepélyen.

(Folyt.)

Ha a szemlélő a Jókai irodalmi működésén végig tekint, hihetetlennek tűnik fel előtte, hogy egy emberielme ennyi tárgyat kitudjon találni s ideje legyen rá azokat meg is írni. Termékenysége tekintetében is egyike a legnagyobb talányoknak. Még az idősebb Dumas Sándort is felülmúlta, pedig ennek körülbelül 15 regényét más írta meg, ő csak a nevét adta hozzá. 1834-ben jelenik meg első verse nyomtatásban, halála előtt pár órával még egyik regénye átdolgozásán töri fejét, álmodik véglegelhetéig, hogy 1904 május 5-én átszenderüljön az örök álomba — jobban mondva: igazi, halhatatlan életébe. 70 önálló regénye jelent meg 178 kötetben, 75 különféle elbeszélő és egyéb irodalmi műve 115 kötetben, írt 2 kötet költeményt s 18 drámai művet, ezek egy részét regényeiből átdolgozva, különféle hírlapi cikkei száma meghaladja a 2000-et. Terepményeinek tömege egész ünnepi felvonulás, melyek ha többé-kevésbé rokonok is, de bennük minden korú és rendű emberek, gyermekek, férfiak és nők, mindenféle néposztály, a világ minden számottévő nemzete, holt népek és élők — képviselve vannak. Cselekvényei földön és földalatt, vízen és levegőben, elsúlyyodt világrészekén és mai államokban, békében és háborúban, a múlt, jelen és jövő társadalmában játszódnak le. Nincsen az emberiség történelmének olyan nevezetes kora, még a történelem előtti időköt sem véve ki, amelyet be ne mutatott volna. Nem írhat író: jelenetet, jellemrajzoló; jellemet, gondolkodó: eszmét, amelyet vagy amelyhez hasonlót az ő műveiben meg ne lehetne találni. Fantáziája előtt nincs sem térbeli, sem politikai határ, mégis izig-vérig magyar író, nemcsak azért, mert „Szabadság a hó alatt” című regényét kivéve minden nagyobb regénye a Magyar föld terméke, hanem felfogásban, szellemben látásaiban, céljaiban előadás — módjában. Bekalandozza a magyarok őskorától a magyar história minden nevezetes mozzanatát, egészen a jövőbe való belátásáig, de vonzalma legszívesebben az általa is átélt szabadság körül kristályosodik. Eljutván a XIX. századhoz. fölülmulthatatlan elevenítő erővel mutatja be ennek egész lelkiségét, benne a magyar nemzet hivatásának époszát és sorsának tragédiáját. Megfejteti nemzetünk jellemét, megérteti a világ legtalányosabb nemzeti történelmét: a magyar történelmet és megsejteti — a lélek gyökeréig fájó szeretettel — jövőndő sorsunkat. Óh te poétikus, nagylelkű és nem e világba való magyar szellem, önmagad lelkét álmodtad meg, amikor Jókait megteremtetted!

A Jókai-olvasó a kritikai értékelés három fázisán megy keresztül. Az első az ifjú ember megdöbbenő ámulata a szépségek, nagyszerűségek felhő-szakadásán, a romantika tündérországán, a hajnaligtartó olvasás bódulata az elkápráztató jelenetek miatt. Az ifjú szív felujjong a szív Jókai-szerű csillagrendszerén, a szerelemnek a világirodalomban legköltőibb bemutatásán, mintha Petőfi költeményei volnának átnagolva bűbajos jelenségekre, lehetetlenomságú női alakokra. Ezen a fokon Jókai félistennek tűnik fel, akihez más író

hasonlítani is szentségtörés. A másik fázis az illúsiót vesztett férfikor nézése. Ez a fokozat fordított messzelátót használ a Jókai szépségekkel szemben s nagyítót a fogyatkozásai ellenében. A jellemeket, a kompozíciót a formális esztetika középiskoláján át nézve, fanyarul állapítja meg, hogy Jókai csapongó képzelete az egyéneket és a világot soha nem létezőre szépíti, tehát az életet hazudja és nemcsak átteremt. Az ilyen ember bosszankodik „A köszívü ember fiai” Leonin-ján, aki lék alá került barátja után meggondolás nélkül utánaugrik s a jég alatt lélekzetét kibocsátván, félpercig vizsgálja, hogy merre törekszik a lék felé a buborék. Ez a fokozat kéjjel vadássza a hihetlenségeket s minden Jókai regényben talált főntebbi jelenetet s exaltált alakot egy-kettőt. Az ilyen olvasó nem lát sem Jókaiiban, sem az életben semmi problémát, mert a természetet is a materialismusig leegyszerűsítve szemléli. Ez a fokozat cinikusan utasítja vissza, ha Jókai gondviselést emleget s a tudomány feletti sejtelmek fátyolát lebbentgeti. Az ilyen olvasónak még az elismeréséből is kihallik a mindenttagadó nihilizmusnak a rekedt kacagása.

A harmadik korszak túl van a tudós pápaszemen és a tagadás szentté avatásán, ő nem kritizálni akar, mely még a legbecsületesebb formájában is önmagunk beleolvasása az íróba, tehát szubjektív állásfoglalás, hanem a zsenit megérteni kívánja, ami bölcsesség nélkül nem történhetik meg s az önlegyőzés objektivitásán alapul. Az ilyen olvasó nem ütközik meg a főntebbihez hasonló jelenetek képtelenségén, legfőlleg a napfoltokra gondol s nem használ millimétereket akkor, amikor bolygók pályáját akarja kimérni. Annál inkább elámul az előtte kitarúló nagyarányúság láttán s leveszi kalapját a problémák mélyseges óceánja előtt, mert a poetikai paragrafusok romhalmazai között is egy demiurgosz közellétét érzi. Az ilyen Jókai olvasó előtt a szellemi gyönyöröknek milyen világa nyílik meg akár a szenvedélyek páthoszában, akár a kisszerűségek komikumában, akár az eszmék hideg levegőjű magaslatán. Nemzetünk, saját magunk és az emberiség sorsán óh hányszor fog szemébe futni a mindent megértés nevető könnyűje: a Jókai humorának drága gyöngye. Az ilyen olvasó, ha bánata van, Jókaihoz menekül s megszereti saját bánatában a szenvedés felemelő hatalmát; ha elkeserítik a világ gonoszságai, biztosan talál Jókaiiban olyan lapokat, amelyek kibékítik az élet visszásságaival s megóvják a cinizmus sötétbevaló ugrásától.

(Folyt. köv.)

Novák Sándor.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— Dr. Szánthó Gyula nyug. főiskolai jogakad. tanárt abból az alkalomból, hogy a múlt évben múlt 50 éve annak, hogy tanári működését főiskolánkban megkezdette, volt tanítványai haláljok és szeretetök jeléül fényképeikkel ellátott albummal tisztelték meg, s egyszersmind 1 millió koronás alapítványt tettek az ősz mester nevére főiskolánknál, melynek kamatait mindenkor egy eminens pataki diák kapja.

— **Rövid hírek.** Az egyetemes tanügyi bizottság április 15—16-án fogja f. évi rendes ülését a konvent székházában megtartani. — A bridgeporti gyülekezet (Amerika) *Urbán József* pácini h. lelkészt egyhangúlag meghívta második lelkészének; a megválasztott május hóban fog új állomás helyére (ahol a kántori és vasárnapi iskolai teendőket is végezni fogja) kiutazni. — Püspök úr *Kocsis Sándor* IV. éves hittanhallgatót a rosvágyi gyülekezetbe s. lelkészül exmittálta. — A Bethánia-egylet febr. 22-én dr. Victor János theol. tanár és Nyáry Pál pécsi lelkész, továbbá a luth. Podmaniczky és Thúröczy közreműködésével *Miskolcon* konferenciát tartott.

— **Jókai és a sárospataki főiskola.** A nagy regényíró sohasem járt Patakon s így nem ismerte közelebből főiskolánk életét, múltját és jelenjét. De a főiskola nagy hire-neve, a magyar nemzeti művelődés történetében játszott nagy szerepe ismerős volt előtte, — ennek több regényében is bizonyosságát adja. Az *Egy magyar Nábó* I. kötetében olvassuk, hogy Bus Péter urammal, a „Török-szakad“-csárda koreszmárossával szemben „azt a merényt, hogy őt „hallja kend“-nek szólítsa, csupán egyszer merte megpróbálni két jó futó pataki diák; azok is annak köszönjék, hogy elbújtak a sásban, megmaradásukat, mert utánok indult lóháton s meg akarta őket vasvillázni.“ Az elátkozott család főhőseinek, Gutai Thaddeus komáromi prédikátornak a fia, Lőrinc „Sárospatakon tanúl, első eminens mindenből, még a zsidóbul is, de revolúciót csinált a diákok közt, arra biztatta őket, hogy járjanak a diákok is mentében, magyar dolmányban és vitézkötéses kalpagban. A senior azért megdorgálta, Lőrinc pofon vágta a seniort és azután elszökött Patakról.“ Ugyane regény 2-ik kötetében az öreg báró Kadarkúthy „40,000 forintot ajánl a sárospataki kollégiumnak, ha Gutai ki nem szabadítja fiát, Viktort, a kassai tömlöcből,“ de Gutai az ajánlatot nem fogadja el. — Ilyenféle dologról van szó az *Eppur si muove* című regényében is, ahol özvegy Jenőné asszony megiratja Járny Ézsaiás urának Debrecenbe, hogy „minekutána Kálmán unokáját irtalom nélkül kitaszították a kollégiumból, jónak látja a kollégium javára tett 60,000 forintnyi alapítványát megvonni és át-helyezni a pataki kollégium számára.“ — Más művére, ahol főiskolánkról tenne említést, nem emlékszünk.

— **Énekkari ünnepély Nagyrosvágyon.** Janka Károly cigándi lelkész kezdeményezésére a cigándi gyülekezet a múlt éven szépen sikerült ünnepélyen látta vendégül a nagyrosvágyi énekkart. Ennek viszonzásául febr. 22-én a rosvágyi gyülekezet rendezett lélekemelő ünnepélyt a cigándi énekkar közreműködésével. Az ünnepély a zsufolásig megtelt rosvágyi templomban gyülekezeti énekekkel kezdődött. Verebelyi Dezső semjéni lelkész szárnyaló imája után Nagy Dezső vezetésével a 40 tagú cigándi vegyeskar adta elő művészi kidolgozásban Erkel: Imáját. Csűrű István agárdi lelkész biblia magyarázata után Vitéz Puskás Lajos vezetésével a nagyrosvágyi 40 tagú vegyeskar énekelte bámulatos fegyelmezettséggel Klopstock „Imáját.“ Majd H. Kiss Géza monoki lelkész

tartott előadást „A szó útja a szívhez“ címen, feltárva a beszélt, az énekelt, a nyomtatott szó új lelket-lelkész hatalmát. A cigándi vegyeskar magával ragadó tüzével előadott darabjai után a Gyülekezetben c. Tompa-költeményt szavalta Szabó Ilonka. A rosvágyi vegyeskar Kreutzer: Az Urnak napja ez... kezdetű darabját adta elő kiváló finomsággal. Janka Péter egyházmegyei főjegyző buzgó imája és a közének fejezte be az ünnepélyt, melyet az iskolában igen megleghangulatú szeretetvendégség zárt be meglepő szavalatokkal, énekszámokkal, felszólalásokkal emelve a testvérgyülekezetek közös munkára való törekvését. Bizony az ilyen jellegű összejöveteleket rendszeresíteni kellene a gyülekezetnevelő munka eredményességére érdekében.

— **Egyházi Hiradó.** A budafoki egyház havi lapját 10—12 pestvidéki egyház ez év elejétől közös gyülekezeti lapjává tette s az most, mint a „Budapestkörnyéki ref. egyházak egyháztársadalmi és belmissziói folyóirata“ jelen meg, amelyet az illető gyülekezetekben minden családnak megküldenek s mely az egyes gyülekezetek minden életmozzanatát (presbiteri gyűlések fontosabb határozatai, adakozások, építkezések, belmissziói előadások, mozgalmak, lélekszám-változás stb.) sorban ismerteti. Vajjon nem lehetne-e a mi kerületünkben is egy-egy vidék gyülekezeteinek összefogni s egy helyi lapban költögetni az Isten országára iránti érdeklődést?

HIVATALOS RÉSZ.

178—1925.

Körlevél.

I. A parokhiális könyvtár díja.

Ma vett konventi rendelkezés szerint a parokhiális könyvtárra az 1925. évről egyházanként 314.000 korona szedendő és küldendő be az egyházkerületi pénztárba az esperes urak által egy összegben, legkésőbb f. é. május 31-ig.

II. A „Néptanítók Lapjának“ ügye.

A m. k. közoktatásügyi kormány a „Néptanítók Lapját“ eddig ingyen küldte az összes elemi iskoláknak, tehát a reformátusoknak is. Most már az állami költségvetés többé nem bírja a kiadásával járó költségeket. A lap további fentartására pedig ezentúl is nagy szüksége van a tanítóságnak és az iskoláknak. A vallás és közokt. miniszter úr megkeresésére felhívom tehát iskoláinkat fentartó ref. egyházainkat, közelebből az iskolaszéki elnök-lelkész urakat, hogy mostantól fogva a Néptanítók Lapjára, évi 120.000 koronával előfizessenek, mely összeg a Kir. Magyar Egyetemi Nyomda igazgatóságához (Budapest, VIII., Múzeum-körút 6.) küldendő. Az egyházlátogató urak ellenőrizték, hogy megtörtént-e az előfizetés?

Miskolc, 1925 febr. 23. Dr. Révész Kálmán
püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		Meg egyezés szerint.
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Janka Károly*: Iskolapolitikánk s a tanítóképző-intézet átvétele. — *Novák Sándor*: Beszéd a Jókai-ünnepélyen. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Szerkesztői üzenetek.

Iskolapolitikánk s a tanítóképző-intézet átvétele.

A címben foglalt kérdések közül az utóbbi időszerepese teszi szükségessé, hogy e részletkérdéssel foglalkozva általában a követendő iskolapolitika nagy és nehéz kérdése is foglalkoztassa egyházkerületünket, az egyházmegyéket, sőt az ügy anyagi oldalától érintetve, magokat az egyes egyházközösségeket is.

Az egyházkerület érdeklődő közönsége s e lap olvasói előtt nem ismeretlen az a törekvés, amely a jogakadémia elvesztésével (vajha csak a legrövidebb idejű, ideiglenes szüneteltetésről lehetne beszélni) egyidejűleg lépett a cselekvés terére, hogy a sárospataki állami tanítóképző-intézetet egyházkerületünk számára visszaszerezze s ez által a főiskola megtépett nimbuszáért méltó fájdalommal kesergő lelkeket némileg megvigasztalja, kiengesztelje.

Gróf Klebelsberg, vallás- és közoktatásügyi miniszter volt az első, a ki e sorok írója előtt a legkomolyabb formában felvetette azt a kérdést, hogy a jogakadémia elvesztéséért mivel lehetne kárpótolni a sárospataki főiskolát s magát a tiszáninnyi egyházkerületet? Saját kijelentése szerint a Perényiek és Rákócziak főiskolája iránti határtalan nagyrabecsülése indította őt erre a kezdeményezésre, hogy a főiskola kényszerű megcsontítását, melyet az ország megcsontkittatása elkerülhetetlenné tett, a múltal és jövővel szemben expialja. A miniszter úr egy Gazdasági főiskola felállítására gondolt.

E sorok írója úgy vélte s eme nézetét nyomban ki is fejezte, hogy a gazdasági szakoktatás a nevelésügynek már olyan specialis köre, amely a nevelés és oktatás terén az egyház érdekeltségének határain kívül esik; egyszersmind felvetette, hogy nem jöhetne-e szóba a tanítóképző-intézet visszaadása, illetőleg vissza vétele, mire a miniszter úr kijelentette, hogy kész ebben a kérdésben a legkomolyabb eszmecserére.

Ilyen körülmények után lett a képzőintézet megszerzése egyházkerületünkre nézve aktuális kérdéssé. A múlt évi őszi egyházkerületi közgyűlés már be is terjesztetett az átvételre vonatkozó szerződés-tervezet, mint az addig lefolytatott tanácskozások leszűrt eredménye.

A főiskola igazgató-tanácsának véleményes javaslata alapján az egyházkerület a szerződés-tervezet több pontját kifogásolta, az azokban körvonalozott feltételeket elfogadhatatlannak találta s a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz megküldött határozatában a saját feltételeit szabatosan körvonaloza.

Az egyházkerület ezen határozata adott alapot az újabb tárgyalásra, mely a közelmúlt napokban folyt le, amely a kultuszminiszterium és az egyházkerület állaspontját annyira közel hozta, hogy a legkomolyabb formában lép előtérbe a tanítóképző átvételének lehetősége.

A jelenleg összeállítás alatt levő szerződés-tervezet értelmében az egyik szerződő fél a főiskola teljes kikapcsolásával a tiszáninnyi egyházkerület lenne.

Az épületeket az állam összes felszereléseikkel a jelenlegi állapotban adná át az egyházkerületnek szabatosan meghatározott időre, 50 évre, a mikor újabb szerződés kötésének szüksége állana be mindkét félre nézve. Az épületek és felszerelések ugyanolyan állapotban volnának átadandók, amintben átvették. A korábbi szerződés-tervezetnek pótléptékezésre kötelező pontja az egyházkerület kívánságának megfelelőleg kihagyott. Ugyancsak az egyh.-kerület kívánsága szerint szabályoztatott a felszerelési tárgyak pótlása, mely az egyházkerület köteletségévé tétetik ugyan, de visszavétel esetére az állam terhére szóló kártalanítási kötelezettséggel. A dologi kiadások az átvétel napjától terhelnek az egyházkerületet. A tanítóképző nem ref. hitfelekezeti jelenlegi tanárai további intézkedésig, ami 2 évnél nem volna messzebb kitolható, a képzőben teljesíteniük továbbra is szolgálatot, de addig az ő teljes fizetésüket az állam adná. A személyi járulékok költsége egyszersmindenkorra a mindenkori tanári illetmények 10%-ig terhelnek az egyházkerületet, a mindenkori tanári fizetések 90%-át az állam szerződésileg magára vállalja. Ez az utóbbi pont kerül most a pénzügyminiszter elbírálása alá, a kitől a kultuszminiszter kéri, hogy az állam részéről a személyi járulékok 90%-os szerződéses biztosításához a maga hozzájárulását adja meg.

Az itt nem érintett korábbi pontok ellen nem volt észrevétele és kifogása az egyházkerületnek. Ezzel az ügy eljutott abba a stádiumba, hogy

egyházkerületünk közvéleményének a kerület döntése előtt azzal a legkörültekintőbben és legbehatóbban kell foglalkoznia.

Az a kérdés, hogyan történjék ez?

A tanítóképző átvétele jelentékeny kiadást ró az egyházkerületre. A dologi és személyi kiadások, a képzőintézeti ifjak jótéteménye, az épületek karbantartása hozzávetőleg mintegy 36 ezer arany korona évi terhet jelentenek, amire egyetlen fedezete van az egyházkerületnek: a *gyülekezeteknek, az egyházkerület közönségének áldozatkészsége*. Az első teendő tehát megmozdítani az egyházkerületet az ügy érdekében. Ennek a megmozdulásnak egyházi szervezetünk gyökeréig, az egyes gyülekezetekig kell elérnie s olyan felvilágosítások, a meggyőző érvek olyan felsorakoztatása mellett kell történnie, hogy annak nyomában megmozduljon 186.000 kálvinista léleknek hegyeket mozgó hite s áldozatkészségre dobbanjon meg a szíve, hogy ebben a szívdobbanásban realizáltassék minden léleknek az ügy érdekében szükséges 20 aranyfillérje. Az a kérdés, képesek vagyunk-e erre? Van-e bennünk elevenítő lélek, él-e bennünk a hitújító hősök lelkének még egy eleven szikrája, mely a kálvinista öntudatot fel tudja gyújtani új, szent lángolásra? Vagy pedig az-e a szomorú végzetünk, hogy ennek a nemzedéknek a kezén elsorvadjon lassan a lelkekben is, a valóságban is a múltak sok drága öröksége, szent hagyománya?

Kétségtelen, hogy a jelen idők a hagyományokra való visszatérésre, nagy kezdeményezésekre épen nem látszanak alkalmasaknak és megalkozottaknak. A társadalomnak a háború alatt megromlott érzülete, sok gyülekezetnek a természetes és törvényes kötelezettség-teljesítéssel is szembehelyezkedése, a meghasonlott egyházközségeknek egyensúlyt vesztett s nyugvópontját még mindig meg nem talált lelke, az állami és közéletnek egyre fokozódó terhe, az egyéneknek és családoknak nagy lemondások és erőfeszítések árán is csak leejtett életstandarddal kivívható, küzdelmes és nélkülözésekkel teljes megelégedése, mind-mind nem esnek kedvezően a mérlegbe.

Ezekkel szemben akaratlanul is úrrá lesz sok emberen a lélek lemondása, visszariadása, kicsinyhitűsége.

Ehez járul két erős gátló körülmény gyanánt egyházunknak egyfelől a régi iskolafenntartói hagyományos hivatásával szemben megállapítható bizonyos fásultsága, letompult érzéke, másfelől a jövő szempontjából szinte körül nem írható iskolafenntartói helyzete. Amazt a tanügy rohamos fejlődése által okozott fenntartói terhek elbirhatatlan emelkedése s azok alól az állam teherbíró vállai alá való menekedése eredményezte, emezt pedig a társadalom radikális irányban való fejlődése szülte, ami egyre nagyobb erővel és nyomatékkal vetette bele a köztudatba és érlelte az egyesek lelkében azt a gondolatot, hogy az oktatás, a nevelés az állam feladata, kötelessége s ezáltal a nem állami iskolafenntartók helyzetét a jövő szempontjából kétségen kívül meggyöngítette, sőt a gyöngék lelkében az egyház iskolafenntartói hivatásában vetett hitet is megrendítette.

Az egyháznak az államhoz való helyzete, a

különböző segélyek révén időről időre növekvő függősége bizonyára szintén nem hozottak jótékonyan a lelkek egyházi áldozatkészségére.

Ezekből a szempontokból is tisztázandó az egyház helyzete; lehetetlen, hogy ebben a bizonytalanságban legyen iskolapolitikája tekintetében. Egyházkerületünkre nézve a képző átvétele most ezt a kérdést is felszínre vetette s azért van a két tárgy összekapcsolva fejtegetéseim címében.

Ezzel a döntéssel vagy visszatérünk az ősi hagyományok évszázadok verejtékével és vérével áztatott, de törhetetlen hitével megszentelt útjára, vagy pedig szabad útjára engedjük az elernyedést és további végzetünk lesz az elszintelenedés, a jellegvesztés.

A kálvinista öntudatnak csak a család lehet a melegágya, de viszont csak az iskola lehet az életnek az a szabadföldje, amelyben a melegágy gyöngye plántája az élet próbáját kiállja.

Nekünk, mint 400 évvel ezelőtt a megteremtő ősöknek, éppen olyan szükségünk van ma is az iskolára, még pedig annak lehetőleg minél több fajtájára és fokozatára. Nekünk csak olyan társadalom fejlődést szabad elfogadnunk és támogatnunk, amely a hamisítatlan nemzeti irányú kálvinista nevelést biztosítja számukra az iskolában. Alhumánizmus, rosszúl értelmezett liberálizmus nem lehet többé józan és öntudatos kálvinista ember megejtő csapdája.

De ha ezeket az igazságokat kiinduló-pontul elfogadjuk, el kell fogadnunk magunkra nézve annak következményeit is, amelyek: *ragaszkodás megszerzett jogainkhoz, hűség hagyományainkhoz, készület a jövőhöz*.

Ölvetett kézzel nem nézhetjük a futó időt, mert átgázol felettünk.

Az 1848. évi XX. t.c. jogokat biztosított számunkra; e törvényes jogaink folyománya egyházi és iskolai szükségleteink tekintetében az állam támogatása. Ma kielégítő mértékben belátható időn belül nem számíthatunk erre az állami támogatásra. A hagyományokhoz való hűség azonban megköveteli tőlünk, hogy addig is, míg az állam részéről megtaláljuk a támogató kezet, ne csak a válságon mentsük át múltbeli nagy értékeinket, segítsük át intézményeinket, de hogy valamit a ma is adjon a holnapnak, terjesszük ki hatásában a kálvinista szellemet és ebben szolgáljuk jövőnket.

Ennek a kálvinista léleknek egyházkerületünkben is, a csonka országban is van sok, szép reménységre jogosító, erőteljes megmozdulása. Csak erőteljesebben kell még reá fuvallnia a léleknek a Bethesda-tavára, hogy mozgásba jöjjenek az álló részek, meginduljon az egész tó, az egész felület, hogy a felfrissült vizek gyógyítsák a beteg testet, felfrissítsék az elernyedő tagokat, új és nagy cselekvésekre bírják az izomerőket.

Tegyük az egyházmegyék a Bethesda mozgó lelkével a gyülekezeteikbe kiszálló egyházlátogatási küldöttségeiket. Azok keressék a gyülekezetekkel való templomi találkozást, ott az Isten igéjével és külön propaganda beszéddel a régi iskola fenntartói hagyományos hivatásra ébresszék fel a gyülekezeteket. Indítsunk meg éppen a képző átvétele kérdésével kapcsolatban a jövőnket bevezető egy nagy kez-

detet; magyarázzuk meg, hogy az iskola általában s közelebbről a szellemünkben való tanítóképzés mit jelent. Öleljék fel, sorakoztassák e tárgy körül összpontosítható minden érveiket, szerzett tapasztalataikról, általános benyomásaikról értesítsék egyházmegyéjüket, hogy azok útján az egyházkerület kifejezedett közvéleménye már készen álljon a nyári döntés idején az egyházkerület számára.

Nagy felelősség terhel — bármilyen irányban hozzuk meg döntésünket, — bennünket. Osztózzék ebben a felelősségben az egész egyházkerület.

Én hiszem, hogy egy céltudatos, okos és lelkes propagandára alkalmas talaj még a magyar lélek, a kálvinista lélek, csak a szántásunk legyen mélyebb.

Mélyre hát az ekéket! Az Isten pedig adjon gazdag áldást ehhez a magvetéshez!

Janka Károly.

Beszéd a Jókai-ünnepélyen.

(Folyt.)

Ha pedig megtalálná unni az idealizmus éjszaki-fény világítását s ambrózia helyett hétköznapi eledelekre vágnék, a Jókai terített asztala a valóságosságok földiesebb ízű menüjével is szolgálna. Szellemi pénztárcája teherbírása szerint lakmározhatik az olvasó sylphid lényekkel, vagy lebuji-koreszmák borgőzös alakjaival. Beszélhetnek a céhbeli kritikuskok akármit, a megértő szem Jókait mindenféle verista, naturalista, anatomista, pathologista regényírónál nagyobbak, gazdagabbnak érzi s kibékülve, megacélozva, főlemelve, megjobbítva távozik el tőle, mert nemcsak a kisszerű írók által észrevett kisszerű élet van a világon. Mi talán közönyösen lépegetünk az őszi harasztban, mások pedig az erdő életét és halálát érzik ki belőle. Kinek milyen az életmagyarázata, olyan rangú az elméje. A teret nemcsak eüklideszi törvényekkel lehet magyarázni, hanem a Lovacsevszki, Bolyai, Rieman-féle rendszerekkel is, melyek egymással homlokegyenest ellenkezők, de azért a tér nem változik. Ezt üzenjük azoknak, akik az ezer arcú életet csak egyik oldaláról, valami divatos jelszó szemszögéből látják.

A mi irodalmi közvéleményünk sohse tudta a zsenit kellő időben fölismerni. Gyulai és társai ötvenesztendeig tepdesték Jókai koszorúját, a Jókai koszorúja még most is friss, de hová lettek az ő csalhatatlan megállapításai? A különben félelmes elméjű Gyulai két nagysággal szemben volt egész a komolytalanságig igazságtalan: Kossuthal és Jókaival szemben. A szabadságharc bukását a politikai képzelgés túltengésének tulajdonítván, írtóhadjáratot kezdtek a fantázia ellen az irodalomban is és a közepszerűséget eszhetikai alapelvé avatták. Jaj volt annak, aki merészet gondolt vagy nem patentírozott, festékekkel dolgozott.

Az óvatosság a politikában megteremtette az irodalomban a közellátást, a pepecselő leltározást, a pápaszemes realismust. Gyulai az angol realistákat nézván az irodalom mágnásainak, személyes dühvel támadt Jókaira, akinek eredetiségében nem ismert rá dédelgatott kedvenceire, de Bérczy Károly „Gyógyúlt seb” című angolutánzó novelláját irodalmunk szemefényének

titulálta. Követői — hiányozván náluk a mester éleselműsége — a kritika rubrikázó tollnokai, a kis-szerűségek Sanyaró Vendelei lettek s még nagy termékenységét is kifogásolták, vagy pénzügyi szempontokkal magyarázták. A valóságosságot tévén rögeszméjüké, az élet nevében követeltek „kerekded kompozíciót”, holott erre épen az élet nem ad példát, s a modern fejlődés is ebben az irányban történik. Minthogy nem volt érzékük a finomabb, a rejtettebb szépségek iránt, minden regénytől valami marokkal megszorítható alapeszmét követeltek, szóval Arany János szerint sódarral mártogatták a teát. A jellem-fejlesztés varázs-szava nevében diskreditálták magát az életet, amely legtöbbször kész jellemekkel kombinálja a cselekvényt. Ami jó gondolat volt is bennök, megmerevítették és vesszőparipává avatták. Még eddig minden lángelme félre lökte a szent sablont és minden eszközt jónak talált arra, hogy eszméit és életlétét kifejezze. Az osztrák hadvezéreket mindig „szabálytalanul” verték meg. Ezek az irodalmi tanügyi bácsik dicsérni sem tudnak másképpen, mint hogy a magyar hírességet valamelyik külföldi híresség alter-egójának nevezgetik. Jókait elneveztek például magyar Dumas-nak, magyar Sue-nek, alföldi Scott Walternek stb.,... holott az igazság az, hogy ezek az írók a Jókai zsenijének saru-megoldói sem lehetnének és az ananászdinnye akkor is ananászdinnye marad, ha az uborkával van is növényi rokonságban.

(Folyt. köv.)

Novák Sándor.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A TANÍTÓKÉPZŐ VISSZAVÉTELENEK** lapunk mai számában olvasható, új és biztató felmerülése a legnagyobb örömmel és kitörő lelkesedéssel tölti el lelkünket. Ez az ügy most már nem kerülhet le a napi-rendről. Kegyelmes Istenünk segítségével ezt tétő alá kell vinnünk. A megoldás fényes útját Püspök urunk mutatta meg nagyszerű ajánlatával, mely a hivatalos részben olvasható. A sárospataki tanári kar legközelebbi köziskolai széki ülésén foglalkozik e kérdéssel s terjeszti az Elöljáróság elé hozandó javaslatait. Lapunk boldog lesz, ha a propaganda munkája mellett, a további adományokat közvetítheti és nyugtáztatja.

— **Jelölés, választás.** A M. Tud. Akadémia a május hóban tartando közgyűlésre dr. Ravasz László püspököt tiszteleti tagul való megválasztásra jelölte. — A f.-borsodi egyházmegye gyűlése az üresedésben levő vil. tanácsbírói tisztségre dr. Miklós Elemér alacska földbirtokost, néhai Miklós Ödön bíró fiát választották meg.

— **Március 15-ikét** ez idén is méltó keretek közt fogja megünnepelni a főiskola tanári kara és ifjúsága. A készülétek serényen folynak úgy a délutáni ünnepségre, mint az esti műsoros előadásra, amelyet táncmulatság fog követni. A délutáni hazafias ünnepély 3 órakor kezdődik, amelyre a város közönségét ezuton is szeretettel hívja

a rendezőség. Ez ünnepélyen előreláthatólag *Lőrinczy György*, az ismert nevű, országos híró író is fog egy felolvasást tartani. Előre nagy az érdeklődés különösen az esti előadás után, amelynek műsorán szavalkatok, tánc- és énekszámok s egy Petőfi életéből vett egy felvonásos színjáték is szerepelnek.

— **Alsóborsodi lelkészek figyelmébe!** Az e.-m. lelkészértekezlet által kitűzött pályatételek (1. pünköshti egyh.-beszéd; 2. a belmissiói munka fontossága és kívánatos keretei) beadásának határideje f. évi márc. 31. Idegen írású pályamunkák jelíggel levéllel alulírottához küldendők. Cserépfalu, 1925 febr. 19. *Pósa Péter*.

— **Segédlelkész** keresek a telkibányai beteg lelkész mellé. Fizetés havonta 1 mm. búza, teljes ellátás és a stóla, mely havonként 7—800.000 korona. Az állás azonnal elfoglalandó. Jelentkezni lehet Cziáky Endre esperesnél Abaújszántón, hová előzetesen beküldendő az utolsó szolgálati hely esperese által kiállított elbocsátó bizonyítvány.

— **Rövid hírek.** Dr. Baltazár Dezső tiszántúli püspök márc. 25-én indul baba amerikai körútjából. — *Leánykálvineumi* ünnepély lesz április 4-én Sárospatakon dr. Révész Imre debreceni lelkész és Kiss Ferenc egyetemi tanár közreműködésével. — A *theologus-ifjúságunk* által febr. 21-én rendezett műsoros estély 3 millió K. tiszta jövedelmet hozott a palástalap javára. — Dr. *Buza László* szegedi egyet. tanár márc. 3-án este a Küügyi Társaságban felolvasást tartott a magyar katonai ellenőrzésről s a Népszövetség ebbeli döntését népjogellenesnek nyilvánította.

— **Felsőborsodi lelkészek és tanítók figyelmébe!** Borsodvármegye kir. tanfelügyelőjének — a tüdőgümőkór elleni védekezés tárgyában — 213/1925. sz. a. kiadott megkeresése alapján felhívom egyházmegyéim iskoláinak helyi hatóságát és tanítóit, hogy a tantermek megfelelő tisztogatásáról, a m. kir. Vallás- és Közokt.-ügyi, valamint a Népjóléti miniszterek rendlete értelmében szabályszerű módon gondoskodjanak és a tantermek seprtetését semmi szín alatt se végeztessék az iskolás növendékekkel, mivel a tanterem pora a gyermekek fejletlen tüdejére nagy ártalommal van. Felhívom továbbá a tanító urakat arra is, hogy — ahol a helyi viszonyok megengedik — kedvező időjárás alkalmával lehetőleg a szabadban tanítsanak. Sajó-bábony, 1925 március 1. Atyafi szeretettel *Elek József* felsőborsodi esperes.

— **A hittanhallgató ifjúság műsoros táncmulatása** február 21-én a legszebb anyagi és erkölcsi sikerrel folyt le. Az előadást vegyeskari ének nyitotta meg. Pompás betanúlással adták elő dr. Gulyás József egy versét, amelynek dallamát H. Bathó János szerezte. Nemesik E. II. é. hh., Farkas Imre Cinka Panna c. költeményt szavalt; zongorán kísérte Zelles Ica urhölgy. Petőfi: Szeptember végén c. költeményének előadása a Székács megzenésítésében az énekkar legteherbíróbb idejét juttatta eszünkbe, annyi munka, komolyság és rátermettség érvényesült e darab előadásánál. Göcz Béla vig monológját s egy vig egy felvonásost, amelyben Ujszászi Kálmán és Mikes Géza szerevelt, dicsérlettel lehet felemlíteni.

HIVATALOS RÉSZ.

191—1925.

Körlevél.

Egyházkerületünk egész közönségéhez.

Az a lelkes szózat, mely lapunk mai számának élén iskolapolitikánkról, közelebbről az állami tanítóképző-intézet átvételéről Janka Károly főiskolai gondnok és egyházkerületi főjegyző hivatott tollából olvasható, önmagában is a legteljesebb mértékben megérdemli ugyan, hogy ne csak osztatlan figyelmet, de tette, áldozatra kész buzdulást ébresszen fel, mindazáltal, mint egyházkerületünk ez idő szerinti püspöke, mulaszthatatlan kötelességemnek ismerem, hogy az egyházkerület egész közönségét a leghatályosabban figyelmeztessem arra, hogy felekezeti iskolázásunk ügyében válságos pontra jutottunk; el jött az idő, amikor el kell magunkat határozni arra, hogy megmaradjunk-e az „élni nem tudunk, de halni nem merünk” szomorú tengődéses színvonalon, vagy pedig a legnehezebb viszonyok között is, megfeszítjük minden erőnket s ha kell, utolsó fillérünket is feláldozzuk avégre, hogy iskolai-kulturális kötelességünket teljesíthessük, közelebbről a sárospataki állami tanítóképezdét magunknak megszerezzük, amit, ha megtenni elmulasztunk, ha az önként kínálkozó alkalmat elmulasztjuk, a jövődőség előtt az élnetlenség vagy a tehetetlenség soha le nem mosható bélyege fog rajtunk száradni.

Nagyon jól tudom én, hogy a mai időben, úgyszólván hétről-hétre új, meg új egyházi és iskolai terhek sulyosodnak egyházainkra és hiveinkre, de akármilyen soknak lassék is az az egyházi és iskolai teher, végképen nem elbirhatatlan, csak hitünk és buzgóságunk legyen. „Ha akkora hitetek volna, mint a mustármag, semmi sem volna lehetetlen nektek,” mondta Ildvezítőnk!

A legnagyobb nyomatékkal kérem fel tehát a nagytiszteletű esperes és egyházlátogató urakat, hogy hivatalos eljárásuk alkalmával mindenütt lelkesítsék és buzdítsák hiveinket a tanítóképző átvételével járó áldozatok vállalására és felajánlására.

Hogy pedig e főpásztori buzdításom zengő ére és pengő cimbalom ne legyen, ezennel kötelezem magamat, hogy a tanítóképezde átvételi költségeire, a folyó 1925. évtől kezdve, évenként 5,000.000 (ötmillió) koronát adok, ha pedig valamikor ama bizonyos 500 hold földnek tényleg elvezetése lépek, évenként tizszerannyit, vagyis 50,000.000 koronát, mindenkor a mai (1925. március 1.) valutáris értékben.

Tanulják meg pedig a mieink is, hogy jó cselekedetekkel járjanak elől a szükséges hasznokra, hogy ne legyenek gyümölcstelenek. (Titus 3:14.) Akinek füle van a hallásra, hallja!

Miskolc, 1925 márc. 1. Dr. Révész Kálmán püspök.

Szerkesztői üzenetek.

Cz. E. *Abaújszántó*. 30.000 K. — *Taktaharkány*. Tartozik az egész évi előfizetéssel 1924-ről; ennek összege: 85,000 K és a folyó évvel.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYÉDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		Megegyezés szerint.

TARTALOM. *Janka Károly*: A papnék a gyermekvédelem szolgálatában. (Folyt. és vége.) — *Novák Sándor*: Beszéd a Jókai-ünnepélyen. (Folyt. és vége.) — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

A papnék a gyermekvédelem szolgálatában.

(Vége.)

Annyira megnőtt a baj, annyira általános kezd lenni a keves gyermek, ha nem épen az egyke, hogy szükség van ilyen propagandára a család, a nemzet és a megtámadott erkölcsi világrend érdekében.

Tanuljunk a szociálistáktól, akik unalomig elcsépeelt jelszavaikat nem állják únos-untalan ismételni. A hallgatóknak hozzászokik előbb a füle, azután a szíve a folytonosan hangoztatott dologhoz s azután átmegegy a vérébe.

A konfirmandus leányokat a papnék a konfirmációi oktatás idején egyszer-kétszer gyűjtsek maguk köré és mondják meg, hogy ők a vallástétel és fogadás által a Krisztus menny-szói valvák lesznek, őrizték meg egész életükön át azt az isteni kegyelmet, amelyet a hitelesítésben ajándékul vesznek és akkor is, mikor földi koszorú fogja övezni homlokukat, az égi koszorúról el ne felejtkezzenek, mindent az Istennel és az Istenért tegyenek.

Közvetett és közvetlen úton, egyszer nyíleggyenesen a cél felé törve, máskor a célt csak sejtve, de nem is sejtve arra irányuljon a papne törekvése, hogy a legtisztább evangéliumi szellem honosodjék meg a gyülekezet nőtagjainak a szívébe s ebben a szellemben határozódjék egész erkölcsi világa és abban családi érzése, anyai kötelessége.

Elismerem, hogy nehéz feladat egy nőre nézve is ennek a kérdésnek a kezelése, különösen megkezdése, de hegyeket mozdít a jó emberek hite.

Kevesebb nehézséggel jár, de nem kevesebb fáradtságot igényel a megszületett gyermekeknek az élet számára való megmentése.

Ennél már az erők összefogása fokozott mértékben jó figyelembe.

Nem vagyok barátja a minden áron való, szertelenkedő egyetemesedésnek, a tapasztalat maga figyelmeztet rá hogy nagyon óvatosan vezessük be az egyesületi életet a jelentkező szükséghez képest és akkor is körültekintően tartunk mértéket. Egy az Istenházát szerető buzgó gyülekezetben, ahol vasárnapról-vasárnapra megtelnek a templomi székek, ahol a köznapi áhitatokat is buzgón gyakorolja a gyülekezet, ahol a templomi ün-

nepélyek, ismeretterjesztő és építő vallásos estélyek, összejövetelek, mindenkor megtalálják hallgató és résztvevő közönségüket, ott nem tud kiterjedt és erőteljesé válni az egyesületi élet, mert a közös gyülekezeti istentiszteleiben és a közös gyülekezeti építő munkában élők meg a lelkek vallásos élményeiket.

A gyermekmentés nagy kötelessége azonban már egyenesen az egyesületi életre irányítja figyelmünket. Ezt a nagy feladatot elvégezni, vagy csak megközelíteni is csúpan öntudatos munkatársakkal lehet. Kisebb gyülekezetben elég, ha a papné megnyeri a szeretet munkának kezdet-kezdetűl a gyülekezethez tartozó intelligens nőket s velők együtt, ha még oly szerény keretekben is megállapítja a csecsemő-, anya- és gyermekvédelem programját s egyesületen kívül ez a szent célban összejáratott baráti kör megindítja a szeretetmunkát, a csecsemők, anyák és gyermekek ügyének felkarolását.

Az a kérdés, hogyan történhetik ez?

Két nagy ellensége van a csecsemőnek: a szegénység és a tudatlanság. Ezzel a kettős veszéllyel szemben kell megállapítani és lefolytatni a mentő munkát.

A szegénységnek velejárója a gyönge, vagy épen ki nem elégítő táplálkozás, ami már eleve alkalmatlanná teszi születendő gyermeke táplálására az édes anyát. A szegény nőkre tehát még az anyaság beállta előtt terjessze ki ez a kis kör a maga szerető gondját.

Segítsék erőhöz a leendő anyát, hogy tudja erőssé tenni magzatát. Ez a baráti kör nyújtsa ki kérő kezét a gyülekezet tehetős tagjai felé, hogy azok nyújtsák a gyönge nőnek a tápláló erőket. Még sohasem szegényültem meg, mikor beállott a szüksége annak, hogy soros ebédekkel kellett el látni elhagyottakat és betegeket, csak meg kellett szervezni a segítséget és eljuttatni az elhagyottakhoz, a beteghez a tápláló eledelt. Sőt a jó lelkektől a számítottánál mindig több tellett, a kért táplálékon felül kerültek viseltes ruhák is és meleg résztvevő könnyek. Kínos bányá az emberi lélek, csak el kell róla távolítani a felső durva kérget.

Álljon őrt aztán ez a gondoskodó szeretet a gyönge anya és csecsemő mellett. Legyen gondja rá, hogy az anya kipihenje anyaságát, a csecsemő megkapja az emberi gondozást, a tisztántartást, a

tiszta pólyát, az egészséges kezelést, a rendszerinti táplálkozást. Itt kapcsolódik bele aztán a gyermek sorsába végzetesen a tudatlanság, mikor tapasztalatlan, tudatlan anyak azt sem tudják, hogy micsoda feladatok elé állítja őket az anyaság s a síró csecsemőt egyre emléjükkel dugják, hogy sirasukat elhallgattassák. Az élet gazdag tapasztalata áll már e részben rendelkezésre okos nők számára, akik a tudatlan anyát a csecsemőknél előforduló, szinte mindennapi, gyorsan beálló változásokra kioktathatják, közölhetik velők a segítség igazi módját. Meg kell tanítani az anyákat arra, hogy az anyatej mellett hogy lép fokként előtérbe a mesterséges táplálkozás. Mit követel meg a fejlődés foka szerint a csecsemő testének ápolása? Irtó hadjáratot kell indítani a babonák ellen, amelyek miatt a csecsemők megbetegedését, változását rejtélyes körülményekre vezetik vissza s a gyógyulást is csodaszerekben keresik s ez alatt a baj a csecsemőn elhatalmasodik. Különösen fel kell hívni az anyák figyelmét a csecsemő mesterséges táplálékának tisztaságára és tisztántartására, a hosszabb ideig állott tej megsavanyodására, ami a belhurutnak egyenesen kórtanyája.

Szegény csecsemők időközönkénti orvosi látogatását mozgítsák elő s ilyenkor az orvosnak ne receptje, de egy-egy okos tanácsa a tapasztalatokhoz képest mindig legyen a gyermekes anya számára. Legyenek a papnék figyelemmel a különféle gyermekjárványra s azok fellelése esetén nyomatékkal figyelmeztessék az anyákat a fertőzött ház látogatásának s általában járvány idején a házalásnak veszélyes voltára. Oktassák ki a papnét s intelligens nő társai az anyákat a leggyakoribb gyermekbetegségekre, azok tüneteire, az első kezelésre.

A papné lelken átszűrődött eme tevékenység hány csecsemő számára jelentene életet és megmaradást!

A csecsemő-korral nem fejeződhetik be a gyermekgondozás.

A serdülő gyermeknek ismét két nagy ellensége van, nevezetesen újra csak a *szegénység* s ehhez társul a *gondatlanság*.

Anyagi és erkölcsi eszközök hozandók mozgásba ezek leküzdésére s e ponton már szükség van kisebb gyülekezetekben is a szeretetmunkába való nagyobb tömörülésre, a gyülekezet tehetősebb és értékesebb nőtagjainak is bevonására, nepesebb egyházközségekben pedig a nők jobbainak egyesületi életben történő sorompóba állítására.

Munkakör: a szegénység ellensúlyozása s a gondatlanság elhárítása. Ide már nyomatékosabb anyagi eszközök kellenek, amelyek elmeilőzhetetlenek a szegény gyermekek felruházására, a gondozatlanul hagyottak meleg otthonban, nyári gyermekmenhelyeken való összegyűjtésére, a beteg gyermekek gyógykezelésére, orvosoltatására, jobb táplálására, később az iskoláztatására, könyvek s írószerekkel való ellátására, tehát a test mellett a lélek erősítésére, táplálására.

Ez bizony már egy nagyobb körvonalú munka, mely egy kis körnek mind anyagi, mind szellemi, mind fizikai erejét és munkáját felülmúlja. Itt már szükség van Jézus nevében dolgozó örangyalokra. Ezeknek legyen a papné irányítója, sugalmazója, a szeretetmunka középpontja.

Szép feladat hárul a papnéra a lelenegyermek családi elhelyezésénél, hogy azok megbízható, jó otthonba kerüljenek; a szülésznők ellenőrzésénél, hogy azok a gyermekes anyák és csecsemők körül nagy lelkiismeretességgel járjanak el; a szegények karácsonyfájának előkészítésénél, felállításánál, hogy az ünnepi öröm a legelhagyottabb gyermekhez is eljusson; varró délutánok rendezésénél, hogy a viseltes ruhák kijavítása vagy átalakítása folytán a ruhátlanok felruházhatók legyenek s mindenütt, valahol csak szóba jöhet a gyermek, mint legdrágább ajándéka az örökkévaló Istennek.

Magától érthető, hogy ez a szolgálat sok fáradságot, tervszerűen folyó agitációt kíván; időt, pénzt és lelkiáldozatot.

Szegény papnék! kik magatok is többnyire toldoztok, foldoztok, stoppoltok, nem egyszer régi ruhák átalakításán fáradoztok, a családi élet oltárán áldozatos fényben ellobogtok; ebbe a szinte egész ember egész erejét igénylő munkába hogy fogtok bele?! Van-e erre egy gyöngye nőnek elegendő lelki és testi ereje?!

Erre a töprengésre hangzik alá már a magasságbeli szózat: „Elég neked az én kegyelemem!”

Legyen minden papi hajlékon, legyen minden papnén ez a kegyelem, az Isten kegyelme!

Akkor bizonyly kitermelődik, amit ifjúságmától fogva mint papi álmot lelkemben hordoztam, a papné ideálja, aki férjével együtt borúl az Isten oltárára.

Janka Károly.

Beszéd a Jókai-ünnepélyen.

(Folyt. és vége.)

A Gyulaiék egy-egy Jókai regényre vonatkozó és soha-sem az egész működést elemző kritikáját először Arany János sokalta meg, midőn 1861-ben a „Szegény gazdagok” c. regény megjelenése alkalmából meglehangú terjedelmes ismertetést írt Jókairól. „Jókait a kritika mindeddig nem méltatta eléggé — mondja. Ideje volna tüzetesen fogni tárgyalás alá s tanulmányozni összes regényírói működését. A Szépirodalmi Figyelő örömet nyitna tért ilyen vizsgálatnak.” Utána Beöthy Zsolt közeledett a Jókai értékek helyes magyarázatához, de összefoglaló mű a Zsigmond Ferenc tavaly megjelent könyvéig elmaradt. Még őt is feszélyezik — különben alapos szándéku könyvében — a tekintélyek. A százéves jubileumi cikkek áradatát pedig legfőlegb egyes felkapott szölamok könnyelmű hangoztatása uralja; kiemelik, hogy Jókai nagy mesélő, hogy világa álmvilág, hogy a meglepőt szereti, hogy nem okadatol és — őh esztetikai boldogságos szentek — úgy mer jellemezni, hogy nem boncol. Nem ám, mert ha a jellemzésben Jókai is a tudakosságnak ezen boncolási legyzőkönyvéig emelkedett volna csak, nem mutathatta volna be az életet minden más író fölülmúló gazdagsággal. Különben is, tessék megpróbálni, ez a jellemzésnek a legkönnyebb, legeltanulhatóbb, legszellemtelenebb és legéletellenebb fajtája. Olyanok találták ki, akik csak fényképezni tudnak s a világnak ezerfajta képmutogatásától zavarba jöve nem tudják azokat összefoglalni, sem fölébe kerekedni.

Ezeknél aztán van alapeszme, például: pathologikusan: a pálinka befolyása az idegrendszerre, pathológico — geometriko ethice: Pythagoras tantétele a házassági háromszögön; pathológiko-ethiko — materialisztiko — geografiko: az éghajlat és a tulajdonjog befolyása a szaporodás statisztikai grafikonjaira stb. stb. . . . Bizonyára az ilyen elgondolások mondatják „A XIX. század magyar irodalma” című munkájában (161 l.) Alszeghy Zsolttal: Jókainak „nincsenek mély problémái”. Igaz, hogy Jókai regényeinek az alapeszméi nem prédikációknak a textusai, sem jezsuita lelkigyakorlatoknak a tételei, hanem mindegyik egy-egy drámai költemény, amelyek közül vegyük elő találmányra valamelyiket, például a „Mire megvénülünk” címűt, csak egy pár felszínes mondatnak az időtartamáig. Mi lesz, mire megvénülünk? ez a gondolat a közönséges ember előtt egy kis ránc az arcon, a lámpák fokozatos lesröfölgése az elmében, rheumatikus szaggyalások az izmokban, lassú elbucszkodás a széptől, Jókainál az emberi élet tragédiájává, a mulandóság bölcs elégiájává tagol ki. Hit és tudás ingadozó szerencsés csatázásai (Topágy), a természetes nevelés és a civilizáció refinement-jai, (Cipra), az szenteskedés és lelki megtisztulás, (Sárközy és Topágy) a természet, mint a társadalmon kívül állók jogforrása (Kandúr cigány és társai), eszély és szeszély (Dezső és Bálnokházné) női hűség és kacérság (Fani és Melanie) stb. problémái vetődnek fel a közönségesebb szem elébe is. Kissé mélyebben nézve: Loránd tragikumát az ifjúság eposzi elindulásának s prózái megérkezésének, annál fájdalmasabb, mert nagyon is szokott — tragikumát. Melyik ifjú nem fest világmegváltó álmokat az égre, hogy azok az életküzdemeit egyre halványodjanak, végre eltűnjenek s maradjon helyettük, talán az égboltozat helyén is, az Úr roppant geometriája, a lángeszű ifjú helyén a közönséges ember, himnuszok után az életsiratás komoly gyászdallama. Hát a sors, családok, egyének vaskövetkezetességű sorának misztikumai, melyek ki nem magyarázhatók sem az átöröklés tanával, sem más tudományos fogalommal és mégis léteznek? — Mindezek az általam töredékszerűleg előadott gondolatok beállítva a nemzeti ébredésnek Világosnál bevégeződött fátumszerűségébe, amely nemzeti ébredés ifjú volt: álmodott, férfi volt: küzdött, öreg lett: lemondásba, megalkuvásba süllyedt. Hát ki rajzolta a XIX. század első felének magyar történelmét mélyebb bepillantással? Bizonyára a „Jövő század regényében” sincsenek valamirevaló problémák, mert hiszen az európai társadalmak betegségeit, a világforradalom dühöngését, az orosz lélek szélsőségeit, amelyet még orosz írók sem rajzoltak mélyebben, a szláv veszedelem rémét, szocialista-kommunista phalanszterek földalatti világát, az európai konföderáció eszméjét, a világbeke kérdéseit, a szédítő technikai perspektívát, melyek azóta majdnem mind beteljesedtek, csak nem lehet mély problémáknak nevezni? Greguss Ágost pályája elején egy nyegle hangú bírálatban sajnálta le Petőfit s aztán egész életén keresztül ezt a bírálatot szégyelte. Hat nem gondolják ezek az urak, hogy jövő is van a világon, amely róluk elmarasztaló ítéletet is hozhat? Irodalmunk a legtöbb kérdésben a nyugati

nagy irodalmak után szokott lépegetni. Jókaiiban az a dicsőségünk is megvan, hogy messze megelőztük vele a világirodalomnak napjainkban kialakuló irányait. A legelső külföldi kritikusok nagy ujongással állapítják meg, hogy bevonult az irodalomba mint új típus, a nagy vállalkozók, a földrészekre kiterjedő üzletnek a világa, a pénznek titokzatos világpolitikája. Jókai már ötvenévesen ezelőtt utólnemért zsenialitással mutatta be, — hogy csak egy példát hozzak rá hamarjában — Egy az Isten című regényében azt a két országra kiterjedő koncepciójú üzletet, mely az osztrák-olasz háborúban tervszerűen a monarchia bukását eredményezte, amely egyfelől majdnem a trón zsamolyáig nyújtotta fel szálait, másfelől politikai összeköttetést tartott fenn forradalmi és reakcionáris titkos társaságokkal, nacionalista és internationalista összeesküvőkkel. A földalatti tömegeknek, a társadalmonkívülieknek, nagy városok csatornáinak a nagy politikára gyakorolt befolyását, vagy ellentétes erők kezében eszközül való felhasználását, amelyet a XX. század gyermeke oly kényelmetlen közelről tapasztalt és még erősebben tapasztalni fog, ki rajzolta ilyen megdöbbentő előrelátással? A Jókai több regényében megnyilatkozó feminizmus a külföldi irodalmakba csak most tartja bevonulását, a Jövő század regényének társadalma már reg ezen az elgondoláson alapul.

A természet és az emberiség kozmikus egysege misztikus fuvallatokat suhint végig a legmodernebb irodalmakon; a tudatalatti lélek és az ismeretlen szellemi erők az emberben, vagy azonkívül helyett kapnak a legszenzációsabb művekben, Jókainak ötven esztendőn keresztül kellett hallgatnia csodálatos megérzései miatt az ál-tudósok lekicsinyítő khórusát. A XIX. század materializmusa, mely semmitsem tudott megmagyarázni, legkevesebb magát az anyagot, amelyen alapult, külföldön már irodalomban, filozófiában és természettudományban egyaránt alkonyul, hiszen a tömeg már egyértelmű az energiával — csak minálunk nevel kritikusokat, esztétákat és tudósokat. A külföldön pár regény fordítása nyomán is egyre népszerűsödő Jókai ideháza épen ezen természet-felfogása miatt elmaradt ócskaság — az úgynevezett éntellektüelek szemében. A veszedelmes átmeneti kor, melyben élünk, megteremtette az utopisztikus regényeket; a technikai szépirodalmat, de ki az, aki akár a francia Jules Verne-t, akár az angol Wellszt nagyobbban tartaná Jókainál, aki megelőzte őket, vagy műfajukat szélesebb koncepcióvá fejlesztette? Az újság- és magyarázó cikkeknek abban a papírozónében, amellyel a jubileum alkalmából a Jókai zsenijét boldog boldogtalan szecskára vágni igyekszik, senki a főntebbiket föl nem ismeri, meg nem említi. Ugyan mi lenne, ha egyszer a filológusok érteni kezdenének az irodalomhoz?

Meg kell itt emlékeznem a Jókai-kritika egyik legsajnálatosabb elfajulásáról. Szóba se hoznám, ha nem kellene itt egyúttal a protestáns egyház egy nagy mulasztására céloznom, vagy ha másfelől nem volnék meggyőződve, hogy katolikus testvéreink legnagyobb része velünk együtt elítéli azt a tendenciát, amely Jókai regényeit a

dogma szempontjából akarja átértékelni s közönségét szent felháborodással tiltja el annak a Jókainak az olvasásától, aki a katolikus vallás szépségeit a legpoetikusabban mutatja be regényeiben, hogy csak az „Egy az Isten” című regényben a római husvétii ünnepek leírására célozzak. Ezen az alapon magát Peter apostolt is exkommunikálni lehetne, mert hiszen a kereszténység dogma-rendszerét ő sem ismerte. De talán kár is több szót vesztegetnünk ezekre az agyvelő helyett ducidegrendszerrel gondolkozó tapéta-bogarakra, akik még az isteni művészetet is felekezeti kérdéssé prostituálják.

Mélyen tisztelt Közönség! Nagyon is soká visszaéltem türelmükkel. De Jókai annyi gyönyörűséget szerzett az olvasóközönségnek, hogy a közönség is eltűrhet érte pár negyedórás gyötrelmeket. Én érzem legjobban, hogy mennyi jellemző vonást el kellett hagynom. A legfinomabbakra — a felolvasás természeténél fogva — nem is célozhattam. Ha a világirodalom összes termékei egyszerre mind megsemmisülnének, csak egy-egy regényírói nagyság maradna meg, egy, a mienktől elűtő civilizáció egyiknek a műveiből sem állíthatná össze a mai civilizáció képét, sem a Huo Viktorából, sem Dosztojevszkiéből, sem Dickensből, sem Zolából. De a Jókai művei a jelen civilizáció egész strukturáját megmagyaráznák. Nincs olyan világirodalmi lángész, akinek regényeiben monumentálisabb volna a háttér, mint a Jókai műveiben. Nincs olyan nemzeti nagyság, akiben a nemzeti lélek több húrú hárfán suhanna végig, mint az ő lelkén. Nincs az a napsugárba mártott tó lútró, akinek az előadása tündöklőbb volna az övéénél. Nincs az a vallásos könyv, amelyből többen tanulnának meg imádkozni, mint a Jókai műveiből. Mi pedig, szegény porba gázolt magyarok, emeljük fel hálával kezünket az örök igazság felé, akinek velünk biztosan még valami célja van, hogy nekünk adta a legnemesebb nemzetnevelőket, mint amilyenek Arany, Petőfi, Jókai, akinek regényeiben megnyilatkozó régi Nagymagyarországa képezi a mi soha le nem gázolható, halhatatlan, szellemi integritásunkat! *Novák Sándor.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A tanítóképző-intézet visszavétele** ügyét Janka gondnok nagy közleményének megjelenése után f. hó 11-én tárgyalta a főiskolai köziskolai szék s felterjeszti az előjáráságnak, hogy 1. határtalan örömmel veszi tudomásul a képzőintézetnek a megjelölt formában való visszavételét; 2. felajánlja a tanári kar közremunkálását a propaganda kifejtésében, amelyet gyűlekezeteink körében ki kell fejteni; 3. hozzájárul majd hagyományaihoz hiven (Új—Vay—Mocsáry-alap!) a terv anyagi támogatásához is; 4. előterjesztést tesz az Eljáráságnak azzal, hogy a főiskola taneszközei a szükséghez képest a képzőnek rendelkezésére álljanak; 5. készséggel vállal tanári munkát a képző intézetben, ha esetleg arra szükség lenne.

— **A főiskolai igazgató-tanács** 1925 március 25-én ülést tart, előző napon szamvizsgáló bizottsági gyűlés lesz.

— **Felolvasás.** Dr. Rácz Lajos theol. tanár márc. 11-én a Theológiai Társaság ülésén felolvasást tartott *A magyar Rousseau-irodalom legrégibb termékéről.* Ez nem más, mint ifj. Szathmári Paks Mihály volt spataki diáknak és később spataki tanárnak 1770 június 16-án az utrechti egyetemen védelmezett latin nyelvű előadása, mely kevéssel azután ugyanott nyomtatásban is megjelent ily cím alatt: „Dissertatio Antrussaviana de Habitu Religionis Christianae ad vitam civilem” (Rousseau-ellenes Értekezés a ker. vallásról a polgári életre alkalmas voltáról) s amely a *Contrat Social* IV. k. 8-ik, „A polgári vallásról” szóló fejezetének cafolására irányul. Az 54 lapra terjedő, eddig teljesen ismeretlen értekezés egyetlen példánya főiskolánk könyvtárában található.

— **Látogatás.** Dr. Tolnay Vilmos egyetemi m.-tanár, a kiváló irodalomtörténész abból az alkalomból, hogy S.-a.-új helyben a Kazinczy-Körben előadást tartott Jókairól, f. hó 7-én meglátogatta Patakot és a főiskolát s kellemes benyomásokat hagyva és véve távozott körünkből.

— **Felhívás.** Április 7-én országos ref. hitoktató-lelkésszé értekezletet óhajtunk tartani Debrecenben. Kérjük úgy állami, mint egyházi fizetésű hitoktató testvéreinket, szíveskedjenek március 22-ig közölni címüket és résztvevő szándékukat Mezey Béla hitoktatóval, Debrecen, Kálvin tér 11. sz. a. Az értekezlet tényleges megtartását április 1-e körül adjuk hírül. Debreceni hitoktatók nevében: *Mezey Béla.*

— **Alapítvány.** A főiskola iránti hűségese szeretetének szép bizonyosságát szolgáltatta Bottka István ny. ref. tanító, megtakarított fizetéséből 2 millió koronával növelte eddig tett alapítványát.

— **Az Országos Református Alapítványi Egyesület Részvénytársaság** alapítása 1924 március hó 30-ikán indult meg. Sokan a részvény teljes összegét a múlt évben kifizették már, most pedig semmi sem hallatszik a részvénytársaságról. Ideje volna, hogy az alapítók a részvényeseket az egyházi lapok útján tájékoztassák az ügy állásáról.

— **A református gondolkodás alapelvei.** Irta: D. D. Hastie Vilmos. Angolból fordította és jegyzetekkel ellátta Budai Gergely budapesti theol. m. tanár. A *Kálvinista Szemle* kiadása. Budapest, 1925. 188 lap, ára postaköltséggel együtt 50.000 korona. Házagpótló munkát végzett a fordító akkor, amikor Hastie Vilmosnak, a kiváló skót ref. theologusnak fenti című munkáját a magyar reformátusság számára is hozzáférhetővé tette. A kálvinizmus elveinek nagy szeretete és megbecsülése sugárzik e könyvnek minden lapjáról. A fordítás szép, könnyű és gördülékeny. Megrendelhető a *Kálvinista Szemle* kiadóhivatalában Budapest VIII., Múzeum körút, 10. II. 12.

— **Csere.** Balaton partján fekvő egyház lelkesze elcserelné állását. Javadalma: 19 kat. hold föld, 34 q rozs, 20 m³ tűzifa s havi 800.000 K kongrua. Cím a kiadóhivatalban.

Szerkesztői üzenetek.

B. K. Egy kis türelmet kérek. A *Vidéki Levelek* szedésén a Sylvester-nyomda különböző akadályok miatt csak a héten kezdette meg s így az csak májusra fog elkészülni.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Farkas István*: A képezde ügye. — Az egyházfegyelem kérdése a debreceni lelkésztestületben. — *Mészáros Lajos*: A felsőházról szóló törvényjavaslat. — Gyülekezeti élet Poroszlón. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

A képezde ügye.

A nagy gondolatoknak a közvélemény asztalára való tártalásakor szokásos elismerés és dícséretmondás nálunk olyan nagyon ismert. A történelmi pillanatok helyes felismerése a múltban sokszor nyert megállapítást. S aztán elhangzott a dícséret a nagy gondolatokért, a nagy idők nagy órái megállapítása után jöttek a szürke napok s maradt minden a régiiben. Az a minden dícséretnél jobban, szebben beszélő cselekedet, amellyel a főtisztelendő Püspök urunk tetteivel mutatta meg a képezdénk megmentése érdekében az ő nagy hitét; az a hatalmas felhivas, mely a főiskolai gondnokunk tollából mindnyájunk szívéhez, eszéhez s zsebéhez szóva a tettekre ebresztő idők örökre szép riadóává lett: oly hatalmas eszelekedetek, hogy azok dícséretére nincs semmi szükség. Való igaz, a képezdét átvenni, egyházunk e kedves leányát még egyszer visszafogadni s magunkénak tudni, ez: kell! A jövőndöz nemzedék nevelésére, elvesztett boldog országunk még egyszer visszaszervezetésére, az Istentől választott hadvezéreket, a magyar nép lelki vezéreit, a telkészeket s tanítókat egy helyről, egy nevelő iskola kebeléről, a testvéreként együtt növekedő s egymást már ott az iskolai padjain igazán megismerő vezetőket anyaszentegyházunk kiváló tanárainak lábaitól bocsátani ki: meg nem fizethető, eléggé fel nem értékelhető erkölcsi tőkebefektetés.

S hogy szót kérek ez ügy nyilvános megbeszéléséhez, nem is teszzen vita tárgyává: át kell-e vennünk, vagy nem? egyenesen, nyíltan azok mellé állok, kik kerüljön bármibe, hiszik s vallják, hogy: *kell!* Csak az áldozatok előteremtésének forrásait akarom én felkutatni. A főiskolai gondnok úr által sejtetett anyagiak összege aranykoronákban a tiszáninnyi egyházkerület lélekszámát véve alapul, minden lélekre 20 aranyfillért jelent. Nagy, népes gyülekezeteknél ez a kicsiny lélekszám szerinti adó óriási összeget jelent. Egy olyan gyülekezet is, mint a miskolci, hol az egyház 10 népiskolát, 1 főgimnáziumot tart fenn nagy áldozatokkal, hol a gyülekezet $\frac{1}{6}$ od része munkás és tisztviselő, ha lélekszám szerint vetnénk ki a képezde megmentésére kivetendő adót, a sok, súlyos milliók viselésére a meglevők mellett egy-

házunk szinte képtelen lenne. De lélekszám alapján való kivetést nem bírnak el a nagynak s gazdagnak tartott, kikiáltott gyülekezetek sem. A tanítói fizetések új megállapításából, a valorizáltan fizetendő egyházfenntartó s tanítói nyugdíj-járulékok, tűzbiztosítás, kulturadó stb.-ből eredő óriási terhek, félős, sok helyen halálos veszedelmet jelentő bajok forrásaivá lesznek. Még a mezőcsáti s keresztesi nagy gyülekezetek is ezer gondal s bajjal tudnak élni ma.

Ahol nincs még bevezetve a *progressiv egyházi adózás*, ott ez a lélekre kivetendő új adó nagyon sok helyen megtagadhatnák, attól félek. De az ilyenekre új adót kivetni nem is lehet ma. Meg kell már értetni hűveinkkel s magának a törvényhozásunknak be kellene már látnia azt, hogy akinek többje van, attól többet kívánunk — elv alapján kell nyugodnia az egyházi adózásunknak s helytelen az a rendszer, ami legtöbb helyen ma is meg van, hogy a szegény arató képes annyit fizet egyházának, mint a telkes gazda. Amit egyházme gyém minden tisztelget érdemlő világi tanácsbírója: Bárány Botlik István úr már pár évvel ezelőtt sürgetett, kötelezően ki kell mondani valahára e szükségletnél a progresszív egyházi adózás behozatalát. Ennek kimondásával kapcsolatban ki kellene mondani kerületünknek az iskolák, a kulturintézmények szükségletei fedezésére szükséges iskola-adó behozatalát s ezek előteremtésének alapjául szolgáljon a *vagyon*. Mentessítések pld. 10 hold földig ezen adó fizetésétől a szegény ember. De ezen felül *progressive*, a kerület vagyonos birtokosai, földesurai, a mi dicsekedéseink: a Perényiek, Rákóczyak, a Mudranyok utódai, a mi világi vezetőink s hűveink kell, hogy magukra vállalják ezeket az új terheket. Ezen az úton kell megmentenünk a képezdét is.

A lelkészek és tanítók sohasem húzták ki magukat az ilyen kulturterhek hordozása alól. Mi lelkészek és tanítók is kell, hogy egységes kulcs alapján, fizetések arányában adózzunk. Fogunk is! De előre is kérem, tisztelettel kérem a vezetésre elhívott vezetőket, hogy a lélekszám szerint való kivetéstől tekintsenek el.

A progressiv adózás — amely a vagyonon építetik fel — megmenti a képezdét is s megmenti segély után kiáltó főiskolánkat, a kerületi leánygimnáz-

ziumot s a miskolci reálgimnáziumot is. De megkönnyíti a lelkész dolgát is, ha látják a megszüntetett adózási igazságtalanságokat a hívek. Megmenteni, az életnek megtartani mindenkit, ma több, mint kötelesség!

Tudjuk már, mit jelent az elvesztett jogakadémia. Többnek elveszni nem szabad!

Miskolc, 1925 márc. hó.

Farkas István.

Az egyházfegyelem kérdése a debreceni lelkésztestületben.

Mindnyájan megegyezünk abban, hogy ref. egyházunk megújulásának egyik nélkülözhetetlen feltétele az egyházfegyelem felújítása. Azonban még eddig ezt a nagyon bonyodalmas kérdést aránylag nagyon kevés helyen és alkalommal vették az újabb idők lelkészi és egyéb konferenciái behatóbb vizsgálat alá. Most a debreceni lelkésztestület öt ülésen keresztül foglalkozott ezzel a kérdéssel. A négy elsőn dr. Révész Imre ismertette a kérdés multját, főképen magyar vonatkozásban, lehetőleg elsőrangú forrásokból, különös figyelmet szentelve annak a saját kutatásai alapján földerített ténynek, hogy maga a debreceni nagy egyház volt talán egész országos egyházunkban az a gyülekezet, amelyik az eklézsiakövetés gyakorlatához a legtovább, egészen a mult század hetvenes évéig ragaszkodott. Szintén egykorú nagyon érdekes megnyilatkozások alapján ugyanez az előadó megpróbált reávilagítani az egyházfegyelem elhanyaglásának az okaira is, amelyeknek legfőbbikét a racionalista és moralista szellem elharapozásában, a jót-tudni: jót-cselekedni egyenlet dogmává válásában, az Egyháznak Krisztus teste helyett vallásierkölcsei testületként való fel fogásában találta meg. Az ötödik ülésen Szele György és Uray Sándor lekipásztörök és F. nyug. egy. tanár, nagyon érdekes rövid referátumokban fejtették tovább a kérdést: az első a debreceni egyház legutóbbi félszázadának hithűségi és erkölcsi kataszterét mutatta be, a második az egyházfegyelem debreceni újraélesztésének szükséges és lehetséges voltát fejtegette, végül a harmadik ennek az újraélesztésnek akadályait tárta föl. Az előadások és az azokhoz fűződő eszmecsere nyomán az a nézet alakult ki a Lelkésztestületben, hogy céltudatos, lassu és tapintatos munkával késedelem nélkül hozzá kell fogni az egyházfegyelem behozatalának elkészítéséhez s hogy ennek lelki előfeltételei biztosíthatók legyenek, minden erővel dolgozni kell egy életerős paróchiális-köri rendszer kiépítésén, amelyben egyház-sejtek útján megvalósítható lenne a lekipásztörök és a hívek minél közvetlenebb és behatóbb érintkezése, ami az egyházfegyelem lehetségessé válásának múlhatatlan előfeltétele. Kíváncsok volna, hogy ez az életbevágó nagy kérdés mielőbb feldolgoztatnék a magyar ref. egyház egész területére vonatkozólag hasonló módszerrel a különböző nagy és kisvárosi, illetőleg falusi gyülekezetek s azután a nagyobb egyházrészek sp. ciális történeti fejlődésére s jelenlegi szükségére tekintettel. Csakis így lehetne áttekinthető képet nyerni az e téren elvégzendő óriási feladatról, amelynek megoldása legkisebb falusi gyülekezetünket is épen úgy kellene, hogy

érdekelje és ógessa ebben a mai rettentően változó időkben, mint ahogy kellene érdekelnie és égetnie magát az egyetemes egyházat, annak konventjét és zsinatát.

A felsőházról szóló törvényjavaslat.

A főrendiház, vagy új nevezéssel, a *felsőház* életrekeltésénél, illetőleg újjászervezésénél meg nem érdemelt mellőzés készül érni a magyar ref. egyházat. A róm. kat. egyház a régi alkotmányban biztosított helyzetéhez képest még erősebb képviselőt nyer, amennyiben az érsekek, összes püspökök, a főkáptalanok nagyprépostjai s a premontiei rend priorján kívül most már a piarista rend főnöke és a zirci apát is tagja lesz a felsőháznak, de a ref. egyház püspökei közül még ezek után is csak „a három rangidősebb” püspöknek szánnak ott helyet a tervezet szerint! Lelkicsinylése, sértő mellőzése ez az egész magyar ref. egyháznak és vezető embereinek. Ennél a kérdésnél már csak nincs fenyegetve az ország szanálása s a r. kat. egyház érdekei sem lennének veszélyeztetve, ha — legalább a látszat kedvéért — közeledés történne a törvények által kimondott „egyenlőség, viszonyosság” feltüntetéséhez ily esetben, mely nem kíván az államtól különös áldozatot, ha már egyéb irányban oly sok akadály van a törvényes jogok gyakorlatban való érvényesítésének?!

A rang, cím kérdése mellékes itt, súlyos az elvi jelentőség, fontos a törvényhozás felső házában a ref. egyháznak a jöhető minden időkre szóló teljes képviselő!

A nm. miniszterelnök urat a felekezetek fölé emelkedni törekvő politikus magatartása — mely túlváratosnak látszik kat. érdekek felszínrekerülésénél s teljesen passzívnak tűnik fel a ref. egyház érdekeinek támogatásában — megakadályozza abban, hogy egyházát saját kezdeményezéséből káros hatású következményektől biztosítsa, — de talán lesznek majd olyanok, akik illetékes helyen szóvateszik s kérni fogják azt, ami a magyar ref. egyházat elvitázhatatlanul megilleti.

Mészáros Lajos.

*

A budapesti ref. theol. akadémia tanárai mozgalmat indítottak, hogy a javaslatnak az a hiánya, mely szerint egyéb főiskolák képviselői mellett a ref. theol. akadémiák az új felsőházban nem nyernek képviselőt, orvosoltassék.

A szerkesztő.

Gyülekezeti élet Poroszlón.

Lapunk egyik barátjától, aki nem régiben megfordult Poroszlón és alkalma volt az alsóborsodi egyházmegye e tekintélyes gyülekezetének körében folyó munkába bepillantani, kaptuk s adjuk a poroszlói belmissziói munka következő ismertetését:

A háború alatt szünetelő belmissziói munka 1920 óta mind szélesebb mederben folyik. Ez idő szerint a vasárnapi iskolában 3 tanító s december óta egy diakonissza működik. Az ifjúsági egyesület 30—40 taggal, már nyilvános szereplésekkel is tanújelét adta életrevalóságának. Ezt egyik tanító

vezeti. Van leánykör is, a diakonissza irányítása és két tanítónő közreműködésével. Az ifj. egyes. hetenként 3 összejevetelt tart; a leánykör pedig kettőt. Régebb idő óta megvan honosítva a vallásos estély. Az érdeklődés olyan mérvű, hogy 4-ik éve már kétszer kell tartani, külön a felvég s külön az alvég számára; mert egyszerre nem férnének a hallgatók az iskolaterembe. Ez összejeveteleket túlnyomó mértékben a nők látogatják.

A diakonisszával bevezették a gyülekezeti és beteglátogatást és házi, esti áhitatok tartását. Az érdeklődés és a lelki szomjúság — hála Isten — oly nagy, hogy a diakonisszának a három téli hónapra tervezett munkáját, a gyülekezeti tagok kértére, húsvétig meg kellett hosszabbítani. A hét minden napjára megvan hívás más és más családdhoz s olykor-olykor, mikor ideje engedi, a lelkész is vele megy az áhitatok vagy helyesebben: a házi istentiszteletek tartására. Ilyenkor a meghívó értesíti a szomszédokat, rokonokat az összejevételről. De a legtöbbször nemesak azok mennek el, hanem a meg nem hívottak is, mikor az összejevétel, vagy magán uton értesülnek róla, hogy kinél lesz az áhitat.

Férfiak és nők — kivált ez utóbbiak — mind nagy buzgósággal vesznek bennök részt. Eleinte 30—40-en, ma már 60—70 ember is részt vesz. Sőt egy alkalommal 84-en voltak egy háznál; úgy hogy ajtót, ablakot nyitva kellett hagyni, mert a be nem férők — mikor az idő engedi — az udvaron is hallgatták.

A lelkész úgy tervezi, hogy a jövő télen is folytatni fogja az evangélizáló összejeveteleket. Már most ajánlkoznak többen, hogy az eltartás költségeihez hozzá fognak járulni.

Az irat és traktátus terjesztése is eredményes. Így most a *Kálvinista Szemle* 8 pld. (intelligencia), a *Ker. Család* 65 pld., a *Magyar Ifjúság* 28 példányban, az *Órálló* talán 6—8 pld. jár egyéb kisebb vallásos lapokon kívül.

E hó 8-án Töltéssy Z. orsz. utazó lelkész prédikált s tartott a vallásos estélyen előadást az amerikai egyházi életről, nagy érdeklődés mellett. Külön tartott beszédet a presbitereknek, a presbiteri hivatás nagy és felelősségteljes feladatairól.

Márc. 15-én az Ifj. Egyesület tartott egy nagyobb szabású hazafias ünnepélyt, amelyen Megyeresy Béla orsz. főtitkár szólott szívbemerkölőn és tanulságosan, az irredentizmusról. 29-én pedig a Ref. Énekkar rendez dalos versenyt, itt, a tiszafüredi és tiszánánai, egerlővői énekkarokkal.

Mindezen belmissziói munka főintézője, lelke — kell-e mondanunk? — az agilis, a munkában és áldozatban ki nem fáradó lelkész!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhir.** Özv. gróf *Tisza Istvánné*, szül. *Tisza Ilona* úrnő, a tragikus véget ért államférfi örök búa merült özvegye f. hó 16-án, életének 70-ik évében elhunyt. Az egész nemzet csodálata, kegyelete s részvéte kísérte sírjába a nagy szenvedőt. A temetést 19-én d. e. Geszten dr. Ravasz L. püspök végezte, aki magas szárnyalású beszéd-

ben vett a nemzet halottjától búcsút. Áldott legyen emlékezete!

— **Március 15.** A sárospataki főiskola ifjúsága az idén is a hagyományos kegyelettel és lelkesedéssel ünnepelte meg a magyar nemzet újjászületésének nagy ünnepét. D. e. testületileg vonúlt templomba s adott hálát e nap áldásaiért, d. u. 3 órakor a tápintézet nagytermében tartott hazafias emlékünnepeleyn Nagy S. Béla szenior lelkes ünnepi beszédeben, ének, zene és szavalati előadásokban újította fel a nagy nap emlékezetét. Este 8 órakor az ifjúság — a fennállásának 40-ik évét ünneplő *Ifjúsági Közlöny* javára — műsoros táncestélyt rendezett (középpontjában egy 1 felvonásos színmű előadásával), mely méltó betetőzése volt az ünnepi hangulatnak.

— **Meghívás.** A sárospataki főiskola theol. akad. tanári kara elhatározta az üresedésben levő újszövetségi tanszéknek f. évi szept. 1-re való betöltését s e végből dr. *Mátyás Ernő* székelyföldvári lelkész és theol. magántanár r. tanárként való megválasztását ajánlja az igazgatótanács útján az egyházkerületnek.

— **Lelkészválasztás.** Az abaújtör-pányoki gyülekezet f. hó 8-án töltötte be a Biró János halálával megüresedett lelkészi állást s 16 pályázó közül 192 szavazattal 186 ellenében *Matusz János* putnoki s. lelkészt, volt főiskolai szenior választotta lelkészévé.

— **A Leánykálvineum** ügye nagy léptekkel halad a megvalósulás felé. Az igazgatótanács elnöke most publikálja, hogy az eddigi sikeres gyűjtés eredménye már a folyó évre biztosítja az intézet megnyithatását; sőt kilátásba helyezi, hogy ha az eddig még meg nem mozdult gyülekezetek és lelkészek is megteszik a tőlük várható lépéseket s meghozzák az el nem maradható áldozatokat, a tulajdonképen 50 növendékre készült épületre, hogy az száz leányt fogadhatson be, a második emelet is fölépíthető lesz s az intézet mindjárt induláskor ref. polgári leányiskolával bővíthető ki. Az építkezéshez szükséges 800 millió K már biztosítottak tekinthető, sőt a felszerelésre előirányzott 500 millió K-nak egy részére is mutatkozik fedezet, de mintegy 300 millió K még ezután lesz összegyűjtendő. A legnagyobb elismerés hangján kell megemlékeznünk azokról a lelkészekről, kik estélyek rendezése, templomi délutánok tartása, gyűjtés megszervezése útján aránylag igen rövid idő alatt majdnem egy milliót hoztak össze s feltétlenül remélhető, hogy a még részüket ki nem vett lelkészek is megmozdulnak a hiányzó milliók összegyűjtésére. Az adományokról szóló kimutatásokból azt állapíthatjuk meg, hogy az áldozás súlypontja a kisebb gyülekezetekre esik, továbbá, hogy világi uraink a leányárvák sorsa iránt nem mutatják azt a megértést és áldozatkészséget, amit a Fiúkálvineum megépítésénél náluk hálásan tapasztaltunk; végül, hogy az adományok majdnem 80%-a a tiszántúli egyházkerületre esik s mellette még a tiszántúli kerület vesz jelentősebb részt az akció sikerre juttatásában, a dunamelléki papság alig valami, a dunántúli pedig épen semmi érdeklődést nem mutat az ügy iránt. Az országos jelentőségű és hivatású alkotás buzgó felkarolását

és támogatását melegen ajánljuk olvasóink megértő szeretetébe. Mindennemű felvilágosítással, programtervezettel, kálvineumi képeslapokkal s postai befizetési lapokkal szívesen szolgál a mozgalom vezetője: Kiss Ferenc, egyetemi tanár Debrecenben (Kollégium).

— **Jókai és a sárospataki főiskola...** A nagy regényíró és főiskolánk szellemi kapcsolatáról pótlólag még a következő adatokat közölhetjük. A *Mégis mozog a földben* (II. kt.) Koreza fiskális, mikor Jenőy Kálmán bemutatja neki jogi bizonyítványát, így szól: Tudom, tudom: eminens ex omnibus. Mintha látnám. Pataki bizonyítvány? Igenis. Volt ott? Kálmán szörnyű sértett arcot csinált erre; ez mégis nagy megbántás mind Patakra, mind ő rá nézve. Koreza úr kinevette neheztelésével. — *Szeretve mind a vérpádig* (I. k.) Ocskaynak a táborában sok mindenféle nép volt, a többek között egy csapat sárospataki diák is, akik arra a szóra, hogy „trombita szól, verbuválnak!” földhöz csapták a „gradus ad Parnassum“-ot s lovat, kardot kértek. Meg is kapták. Ocskay azonban fain ember volt ebben a tekintetben. A muzsafiakat nem igen küldötte a tűzbe, sőt inkább arra tartogatta, hogy a legveszedelmesebb ellenséget, az unaimat küzdesse le velük. Csatak után vig dalaikkal, lakomák alatt tréfás adomákkal deríték föl a többi hazafiakat. Még egy szindarabot is tanútatott be velük Ocskay! Ocskay egy esén azzal lepte meg a Tisza-kastélyban összegyűlt mindennemű vendégsereget, hogy egy tragédiát adatott elő a diákjaival magyar nyelven. Racine „*Horatiussai*” volt e színmű. A legsimább ifjone játszott Camillát. (III. k.) L. koma után a fejedelem a magas vendégek mulattatására egy eredeti színművet adatott elő, aminek a címe volt a *Garabonciás diák*: diákok által szerzett, diákok által előadott tréfa, amiben a nőszerepeket is mind a muzsafiak játszották. Általános tetszésben részesült a címszerep játszója, aki négyféle alakban is megjelen, majd mint öreg koldusasszony, majd mint prédikáló facipós barát, aztán megint mint muzsikusz cigány, utoljára mint kuruzsló olajkáros s mindannyiszor meglepően el tudta változtatni az alakját, arcát, hangját s a különböző alakokat beszédmodjukban is híven utánozta. Ocskay ráismert ez alakra, még a színpadon. Ez az ő pataki diákja volt, akivel Lóván mulatása közben, az Ilonka gyönyörűségére, Racine-féle darabokat adatott elő. Jávorkának hívták. Az előadás után bemutatta a fejedelem a fiatal Roscius az idegen uraknak, a maga igazi mivoltában, amidőn a katonás magatartású, büszke fejhordozású vitézi alakról senki sem mondta volna, hogy az az imént meggörnyedt komédiás. Jávorka a fejedelem egyik belső íródiákja volt s a legbátrabb viaskodó, úgy hogy sokkal többet forgatta a kezében a csákányt, mint a pennát. Ocskay nagyon megörült, mikor Jávorkára ráismert. Mindig tetszett neki ez a fiatal ember, aki még csaknem gyermek volt, amikor zászlója alá állt s azóta sem nőtt ki a bajusza...

— **A protestantizmus Spanyolországban.** Vargasspanyol lelkész Genfben a közelebbi napokban előadást tartott a spanyol protestánsok helyzetéről, küzdelmeiről. Előadásából, genfi lapírsunk nyomán, a következőket közöljük: Az előadó kimutatta,

mivé tesz a kath. egyház egy olyan országot, amelyben szabad keze van és ahol a jezsuiták korlátlan hatalommal rendelkeznek, — ez az obskurantizmus diadala. A lakosság 60%-a teljes tudatlanságban él; valóban mirevaló is volna nekik megtanulni gondolkodni? Aztán ez a türelmetlenség diadala; a szellemi vezetők mindent, még a létezési jogot is szeretnék elvenni a protestánsoktól. Arra kényszerítik őket, hogy kápolnáikat bűzös úteák mélyére helyezték el; sértőnek találják, ha azt a helyiséget, ahol istentiszteletre összegyűlekeznek, felirattal megjelölnék; minden úton-módon zaklatják a bibliárusokat, akik bibliát árúsítva járkál be a községeket s akik a keleténél jobban is megismerkednek a falusi tömlöcökkel. Továbbá ez az ország a rágalom hazája. A prot. bibliákat, írják a kath. lapok, sokkal olcsóbban árúlják, semhogy azok lopott vagy hamisított jószágok ne lennének; azok csak arra való, hogy megégettessenek. A protestantizmus szerintők a legnagyobb romlás. Legyetek bármily mértékletesek, becületese, munkások, ha protestánsok vagytok, mindez mit sem használ nektek és kerülni fognak benneteket, mint a belpoklost. Valóban hősi lelkület kell hozzá, hogy valaki föl merje ennek jelvényeit tűzni. Mily messze állnak a spanyolok e tekintetben a vegyes vallású országoktól, hol a katolicusok — a prot. lakosság befolyása alatt — megianútták, hogy a vallásos kisebbségek jogait elismerjék és tiszteletben tartásák. Am erről Spanyolországban mit sem akarnak tudni. Ez ország példája mutatja, mivé lenne a világ, ha a teljes katolicizmus diadalmaskodnék benne. Szinte reszket az ember, ha csak rágondol is. Spanyolország az idő szerint mély lethargiába merülve alszik. Amde a protestánsok — szám szerint 50.000-en 200 gyülekezetben — buzgó végzik az oktatás és evangélizálás munkáját; bármennyire akadályozzák is őket, terjesztik a bibliát, kivált az újszövetséget, melyekből egy év alatt 60.000 példányt adtak el s ha sok nem kerülheti is ki ezek közül a tűzhalált, mégis több megmenekül és végzi áldott hivatását. A hívek rendületlenül kitartanak a vallásuk mellett, az üldözés csak megedzi, bál akká teszi őket. Már létezősök által magokra vonják a gondolkodó és kereső emberek figyelmét; ők biznak benne, hogy a spanyol lélek nem ellensége az evangéliumnak s ha ezt közelebről megismerik, ennek fénye meg fogja sokak elméjét világosítani. Ezen az ismertető munkán tehát egész odaadással dolgoznak.

— **Ebben a világban, de nem e világból.** Beszédek, előadások. Irta: dr. Vass Vince pápai theol. tanár. Papa, 1925; 158 lap. Alapára 8 K. Ismertetni fogjuk.

Szerkesztői üzenetek.

K. P. A cikk címzését eltévesztette tiszt. úr, mert a lelkészválasztási visszaélések tárgyában való felszólalás, bizonyítékok felsorolása stb. az esperesi hivatalba, nem pedig a lap szerkesztőségébe küldendő. Aztán lehet a kérdést lelkészértekezleten is megbeszélés tárgyává tenni s a szanálás módjára javaslatokat előterjeszteni. Felszólalását átadjuk az esperes úrnak. — B. Az ismertető köszönettel vettük. A gyülekezeti élet körében előforduló nevezetesebb eseményekről mindig szívesen veszünk s adunk tudósítást. Abaujvecser. A múlt év második feléről tartozik: 30.000 K.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		Megegyezés szerint.

TARTALOM. Szilva István: Tévesztett út. — Cziáky Endre válasza a fenti cikkre. — M. J.: A főiskolai igazgató-tanács ülése. — Vegyes közlemények.

Tévesztett út.

Abaúji egyházmegyénk esperese, bizonyára szomorú tapasztalások után, azt rendeli e lapok f. é. 5. számában, hogy a lelkészek „az egyházuk körében végzett belmissziói, egyházépítő munkálkodásukról április 20-ig gondos, mindenre kiterjedő, részletes jelentést készítsenek s azt a presbytérium előtt felolvassva s aláíratván a presbyterekkel is, hivatalos peccséttel ellátva küldjék el hozzám.”

Érzem s több mint egy hónapos hallgatással tettem mellette bizonyosságot, hogy jobb lett volna, ha valaki más írta volna meg, amiket most én írok; de mivel a határidő mindegyre közelebb jön, mégis csak rá mutatok pár sorban a rendelkezés alkotmányellenes és kivihetetlen voltaira.

Abban, hogy a lelkész hivatalos jelentését — színe előtt való felolvasás után — a presbytériumnak is alá kellene írnia s így a presbytérium a jelentésnek igazsága felől ítéletet mondana s azt meg is cenzurázhatná: egyházalkotmányunk szellemével és a lelkészek felelősségre vonását illető rendelkezéssel kiegyenlíthetetlenül ellenkező jurisdictio tisztosíttatnék a presbytériumnak, ami, ha eddig nem volt, ma épen nem kívánatos. De meg ilyen rendelkezés csak a zsinat útján lenne a törvénykönyvbe felvehető és életbeléptethető, már csak azért is, mert enélkül — egységesség híján — ahány esperes, annyiféle utasítás adható ki. Ne kevesbítsük meg azt a bölcsességet, amely törvénykönyvünkben testet öltött, amikor a lelkész hivatalos működése feletti bírálat és ítéletmondás a gyülekezeten kívül és felülálló kezébe lett letéve.

Különbet is vannak a belmisszió munkának, a gyülekezet gondozásának olyan részei, amelyeket sem a presbyterek egyenként számon nem tarthatnak, sem a presbyterium együttesen nem ellenőrizhet. Ki mondja meg kívülem, hogy mely családokat és hányszor látogattam meg? Mert azt ne akarja elhítni magával senki, hogy a látogatásokkor való társulásra mindenkor s minden presbyter kapható! Magad uram! ha ugyan magad is eljutsz s imitt amott teher nem vagy! Meg aztán a beteglátogatásokhoz sem viszem magammal még az egyházfit sem az úrvacsoráztatásokon kívül. Vegyes házasságok meggátolása

tett fáradozásaimat, reverzális adások-vevések körüli vívódásaimat ki látja-tudja más, mint az én Istenem, meg az én lelkem?! Mit szól mind-ezekre vonatkozóan jelentésemhez a presbytérium s hogy fogja annak igazságát ellenőrizni! A presbyterek lelkét gombra kellene átvarratni, hogy szűkebbre vehessék, vagy tágabbra eresztthessék. S mégis — önhibájokon kívül — a legtöbb helyen lelkiismeretlenül cselekednének. Ne állítsuk őket olyan jogkörbe, ahová még soha nem kívánczoltak, ahová nem is valóik s ahol a maguk lábán megállani nem is tudnának!

Mert nézzük csak, hogy nézne ki ez a rendelkezés gyakorlati kivitelében? Ma, ugyebár, az egyházlátogatás ellenőrizné a lelkészek enémű működését? Legalább Abaújban nemcsak kérdéseket tesz fel, de rubrikázik is. S aztán pont. Mert nincs, sokak szerint nem is lehet egységes irányítás s egyáltalán nincs felelősségrevonás! Tehát az egyházlátogatás előtt kellene számot adnom sáfárkodásomról. S ki a bizonyásgtevőm? Ma — lelkemen kívül — a presbytérium. Másként berendezkedni ezután sem tudunk. A presbyterek fognak vallani mellettem, vagy ellenem.

Dehát avagy nem méltóztatik-e látni a gyakorlatban, hogy ha a lelkész ellen kell felemelniük az ő sarkukat, akkor nem várják a nagytiszteletű szentkarszéket sem, ahogy titulálják imitt-amott az egyházlátogatást, hanem szaladgálnak az espereshez, vagy épen a püspökhöz. Ha meg ennyire nem rózsásak az állapotok, még faggatásra sem szólnak egy rossz szót sem a nagytiszteletű urak fedezete mellett sem. Mennyivel könnyebben íratom alá velők — akár felolvasatlanul is a jelentésemet — magunk között?

Igy nem érhetjük el az esperes úr által — minden bizonnyal jó szándékból óhajtott — célt. Legyen az egyházlátogatás éberebb, vagy épen szálljanak ki az esperes urak a jelek szerint hanyag és rossz pásztorok gyülekezeteibe s legyen az egyházi hatóság a rendesinálás tekintetében többre merész s keménykezü!

Az illető abaúji esperes urat pedig szabad legyen ehelyütt kérnem, hogy rendelkezését — végrehajtás előtt — méltóztatassék határozathozatal s esetleg fölfelé teendő indítványozás végett egyházmegyénk tavaszi közgyűlése elé terjeszteni.

Szilva István.

Cziáky Endre abauji esperes válasza a fenti cikkre:

A Szilva István lelkész úr által kifogásolt intézkedésem azon okból történt, mert az egyházlátogatás májusra halasztásával, kikerülni akartam a gyűlés előtti munkatorlódást, kevesbíteni az egyházlátogatás munkáját s időt nyerni az egyházlátogatási munkálatok beérkezése előtt, a belmiszsiói jelentések korai kézhezvételével azoknak át tanulmányozására és arra, hogy az esetleg hiányosan érkező adatokat az egyházlátogatás által kiegészíthessem. Ezért tehát felesleges volt Szilva lelkész úr felkiáltása: Tűz van! Nincs kérem, csak ne tessék a gyűjtogató esővát elhányni! Intézkedésem se nem jogszerű, se nem jogfosztó, a történeti értékű egyházjogi fogalmak alá sem sorozható. Mert, ha a gyülekezet anyagi és erkölcsi életvezetésére vonatkozó elszámolás, mely az esperes által megbízott (E. T. 170. §. I. t.-c.) egyházlátogatás jelenlétében, a presbyterium részvételével és annak ülésében történik s másként nemis lehet, nem bántó: Nem értem, miért lehet sérelmes az esperes által kívánt beszámoló jelentés, melyet a lelkész, hivatalos assistentia nélkül a presbyterium részvételével, abban a körben, melynek figyélése mellett élete és munkája folyik, állít ki? Hisz ez nem egyéni, de kizárólag és teljesen gyülekezeti közös munka, annyira, hogy annak szálai benyúlnak minden családba, tehát a presbyterekébe is, akik arról tudomással bírnak. Aztán itt titkolozásnak helye nincs, mert ily irányú és eredményes munkát presbyterek nélkül, református keresztyén lekipásztor nem végezhet. Ha például mozgalmat akar indítani, harangszerzés, torony, iskolaépítés, irrattejesztés, egyesületek szervezése, háborgó vagy templomkerülő család lecsendesítése és megnyerése, haragos szomszédok és rokonok kibékítése, reversálisok, áttérési esetek, házi Istentiszteletek, családi bibliaolvasó órák bevezetése, az egyház jövődjének biztosítása stb. céljából: mindezt csak ügyes, értelmes, a gyülekezet által is becsült, a lelkész által gondosan kezelt presbyterekkel végezheti eredményesen. Természetesen a lelkekben meg kell lenni az egymás iránti bizalomnak, az ügy iránt való odaadásnak. különben igyekezetünk hiába való, mint a vásárlásnál a rossz pénz. E. Törvényünk az egyházlátogatás munkarendjét a presbyteri ülés keretébe helyezte s ez megfelel egyházalkotmányunk szellemének. Épe ezért, ha az esperes, a helyette működő egyházlátogatás munkaanyagából, egyrészt kiszakít, s arról közvetlen jelentést kíván, de a presbyterium kikerülésével: ekkor egyházalkotmányunk szellemét sértené, fontos alkotó szervére taposna, ekkor igenis „tévesztett út“-ra lépne. Én az ellenkezőjét cselekedtem, tehát helyes úton haladok. Nem mondom, hogy nincs „tévesztett út“ is, mert az ember gyarló, keresi az árnyékos helyet, de ide nem az én útam vezet; mert jogkörömet nem léptem át.

Szilva lelkész úr azzal záradokolja alkotmány- és jogvédelmi cikkét, hogy az egyházhatóság legyen „többre merész“ és „kemény kezű“. Ime csak egy kis eltérést próbáltam tenni a régi gyakorlattól, igazán a közügy iránti jóakarattal s már nyugtalankodik. Nem kemény kezűt, amit esetleg egyik vagy másik atyánkfia is érezhetett volna,

csak a szokottnál valamivel keményebb újat hoztam működésbe s már a kardjára üt. Köszönöm jó indulatú tanácsát, de nem fogadhatom el; mert tapasztalataimmal s szolgálati irányelveimmal, csak a békesség és a szeretet lelke egyezik. Egy tudós megállapítja, hogy korunk keresztyénységének képen a Krisztus korabeli lelkek modulációit látja. Én is ezt vallom. És e lelkek mit láttak a Krisztustól, szavaiból, tetteiből? Csak szeretetet. Ő utánna megyek. Amit tettem, amiért Szilva lelkész úr a fórum elé állit, csak szeretetből, csak a Krisztusért, szegény beteg, kálvinista egyházamért tettem, forrón óhajtván a Bethesda vizének minél erőteljesebb, gyógyuláshozó forrását, s a buzgó lelkek érdeme, hogy e-megyénkben több helyen gyönyörűséges és lélekemelő munka folyik.

Nincs értelme a nyugtalankodásnak. Az igazság azt állapítja meg, hogy aki gyülekezetében hűséges munkát végez, az önértetének serelme nélkül, nyugodt öntudattal bocsát adja e munkáról szóló jelentését, munkatársai, a presbyterek elé, mert ezek abból először is azt a meggyőződést meritik, hogy a hatóság gyülekezetük lelki berendezkedését figyeli; alkalmat nyerne az ébredésre, az eszmélkedésre s a lelkész arra, hogy a jónak egy-egy magvát csirába hajtsa. Tehát erkölcsi haszonnal is jár. Nagyon szomorú eredményeket váltana ki egyháziéletünkben egy olyan közigazgatási gyakorlat, mely az esperestől „merészséget, keménykezet“ kívánna, de annyi intézkedési szabadságot sem adna, mint amennyit én igénybe vettem. Tessék csak megfigyelni az apostolok munkáját, vagy a Kálvin genfi tevékenységét. Ha e dicsőséges szellemekhez kérdést intéz lelkészársam, ezt a választ nyeri: Ne duzzogj! mert az anyaszentegyház érdekében sok mindent meg kell tenni és el kell szivelni. Amely szolgálatot az Úrtól vetél, azt tölts be. Mindnyájunknak szól Pál apostol mélységes szeretettel és szinte nem értékelhető bölcsességgel megírott tanácsa, melyet a I. Thess. IV. r. 9—12-es V. r. 12—15.-ben találhatunk. Aranyszavak, méltók, hogy lelkünkbe felírva legyenek, magunkkal hordozzuk. Magunkra is, másokkal szemben is alkalmazzuk.

A főiskolai igazgató-tanács ülése

Sárospatakon f. hó 25-én volt Janka Károly lelkészi gondnok és Meczner Béla igazgató-tanácsos elnöklete alatt. Dókus Gyula világi gondnokot hirtelen támadt súlyos betegsége akadályozta a megjelenésben. Az igazgató-tanácsosok közül jelen voltak: Cziáky Endre abauji, Juhász László gömöri, Farkas István alsóborsodi esperes, Pósa Peter cserépfalvi, Enyedy Andor miskolci lelkész, Bernáth Aladár alispán, Farkasfalvi Farkas Géza földbirtokos, tanácsbíró, a főiskolai tanári kar és gazd. választmány képviselői.

A gyűlés a mintegy 45 pontból álló tárgysorozatot letárgyalta, miután előző napon, f. hó 24-én a számvizsgáló bizottság a hatalmas anyagúvá nőtt zárszámadást és a vagyonmérleget letárgyalta.

Napirend előtt mély részvétét fejezte ki az igazgató-tanács a beteg Dókus Gyula főiskolai gondnokkal szemben, fájdóan nélkülözve az igazgató-

tanács nagy tennivalói közt az ő kipróbált bölcsessége és biztosnak tartott ítélete szavát; megörökítette a b. e. Bernáth Aladárné, sz. Meczner Sarolta, az áldott lelkű és angyali jószágú úrnó drága emlékezetét.

A tanácskozások legkiemelkedőbb pontja volt a tanítóképző visszavételének tárgyalása. Az így ugyan már közvetlenül a főt. egyházkerület színterére való, de az igazgató-tanács Isten előtti felelőssége tudatában halaszthatatlan kötelességének tartotta, hogy mint az egyházkerület kulturális ügyeinek élő lelkiismerete a legnyomatékosabban ne hallassa szavát ebben a kérdésben s javaslatával ott ne legyen a márc. hó 31-én tartandó egyházkerületi bizottsági ülésen.

A gyűlés tárgysorozatából kiemeljük a következőket:

A kecskeméti jogakadémia azon kérelme, hogy a sárospataki jogakadémia levéltára Kecskeméten helyeztessék el, nem találtatott teljesíthetőnek. Dr. Batta István I. félévi jelentése a tápinézetéről örvendetes tudomásul szolgált s leglényegesebb részei lapunk hasábjain a nyilvánosság elé kerülnek tájékoztatóul és tarulósággal. Az ifjúsági kórházban a közfürdés megkezdése elrendelést. A vasúti igazolványokért személyenként fizetendő 14 a. k. terhet a főiskola tanárai helyett magára vállalta. H. Bathó János a VII. fiz. osztály III. fokozatába előlépett 1925 jan. 1-től kezdődőleg. Kiss Elek tornatanár kiváló érdemeinek elismerése mellett felhivatik arra, hogy volt tanítóképezdei tanársága folytán jogi helyzetét az állammal juttassa dülőre. Maklari Pap Miklós nyug. tanár meleg ünnepelésben részesült, tanárra választásának 50-ik évfordulója napján; igazgató-tanács elölde a Gondviselő Atyát, hogy Maklari Pap Miklósban a főiskolának a tanítói és nevelői munkában reprezentatív értékű egyéniséget adott, aki lelkének minden lángját szent hűséggel vitte a főiskola szolgálatának oltárára. A theol. kar javaslata folytán az újszövetségi tanszékre meghívásra ajánlatik Dr. Mátyás Ernő székelyföldvári lelkész, theol. m.-tanár, akit fényes készsége, írói neve, vonzó személyisége igéretei alapján óhajtt eljegyezni magának a főiskola. A gimnázium köréből örvendetes tudomásul szolgált a kis kezdetekből induló, de jól vezetett internátusról szóló jelentés, a Sport-Egylet megalakításának (1924 szept.-től kezdve) bejelentése, főleg pedig az, hogy két lelkes fiatal tanár: Dr. Jakob Károly és Hallgató Sándor önként vállalkoztak rendes óráikon túl arra, hogy szorgalmas és tehetséges diákoknak nyelvet és francia nyelvet tanítsanak. Ady Lajos főigazgató látogatásáról a jelentés szintén örvendetes tudomásul szolgált, akinek meleg érdeklődését a főiskolával szemben külön jegyzőkönyvi pontban köszöni meg igazgató-tanácsunk.

A gazd. választmány ügyei közé tartozik: Az egységes tankönyvkiadással kapcsolatban a főt. egyházkerület figyelmének felhívása a főiskola és egyházkerület szellemi és anyagi érdekeinek hatékony megvédésére. A bálványosi építkezés jóváhagyatik. Bálványosra Valádi Béla inzertő véglegesítették. Tudomásul szolgált, hogy Poklosra hidraulikus sajtó vétetett. A bálványosi építkezési per a főiskola javára véget ért. A per-

kedi bérlő hátrálékban van és bérleszállítást kérelmez. Pétkeden bonyolult birtokvita van folyamatban. Istvánháza új haszonbérlete állami megerősítés alatt áll. A tanuló ifjúságtól pünköszt után az iskolai értesítő után a nyomdai árak alakulása szerint 10—15 ezer korona szedendő. A főiskola májustól kezdve a borüzlet pangása és nagy fizetési kötelezettségei miatt kölcsönre szorul, a gazd. választmány előnyös kölcsön szerzésére utasíttatik. Faragószállás haszonbérbe adatott.

Az ülés a késői délutáni órákban, Istenünk áldó kegyelmét kérve a főiskola életére, véget ért.

M. J.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lelkeszi jubileum.** Vadász Pál sajozsontpéteri ref. lelkész, a felsőborsodi egyházmegye tb. esperese f. é. apr. 4-én ünnepli lelkészi működésének 50 éves jubileumát. Szívvel kívánjuk, hogy az életének 78-ik, házasságának 50-ik esztendejében levő, kiváló buzgalmú lelképásztort, főiskolánk melegkeblű barátját és igazgató-tanácsosát a jó Isten még sokáig éltesse!

— **Lelkészcseré, csere.** A tiszaszlári gyülekezet a szerencsétlenül járt Kovács Gyula helyére, még a múlt hóban, Gyarmathy Béla körtvélyesi lelkészt választotta szavazattöbbséggel lelkészévé. — Dr. Szarka Gyula diósgyőr-vasgyári és Nádházi Bertalan battonyai lelkész. a presbiterium hozzájárulásával, elcserélték lelkészi állásukat. — Úgy halljuk, Horváth Pál sajozhidvégi lelkész, akit anyagi ügyei hónapokra Ugozásba szoltatnak, rövidesen le fog lelkészi állásáról köszönni.

— **Kettős ünnepély Tiszakesziben.** A tiszakeszi gyülekezet hívei marc. 15-én d. e. egymás után kettős ünnepet tartottak a templomban. Előbb énekkel, imával, karénekekkel szavalattal (Bulyovszki Magdolna szavalta Kiss Menyhért „Magyar Miatyánk“-ját, Szalánczy János tanító Ábrányi E. „Napok királyát“-t) és Hegedüs Tamás ig. tanító alkalmi beszédével a magyar szabadság nagy napjának emlékezetét ünnepelték meg, — utána következett a Leánykalvineum javára rendezett ünnepély, tisztán helybeli szereplőkkel. Molnár Pál h. lelkész evangéliumi alapon a Leánykalvineum nagy jelentőségét fejtegette, Székely Attila tanító László S. alkalmi költeményét adta elő, Molnár P., Hajdu Z., Hegedüs T. és Szalánczy J. szép vallásos ének-kvartettje után a Himnusz éneklése fejezte be a szép ünnepélyt, mely két millió K-t juttatott a jótékony célra.

— **Az egyházi vagyon kérdése 1848-ban.** Kossuth Lajos 1871 jan. 12-én kelt levelében érdekes megvilágítást adja az 1848-iki helyzetnek. A XX. t.-c. tárgyalása alkalmával nem volt sem idő, sem mód arra, hogy a papi javak kérdése föleleveníttessék. Kossuth szerint, aki e törvényjavaslat tárgyalásánál a távollevő vallás- és közoktatásügyi minisztert képviselte, a vagyoni egyenlőséget akként kellett volna megvalósítani, hogy az állam megszüntette volna azt az ellátást, amelyben a róm. kath. egyház főpapjait részesítette és egy

egyháznak sem adott volna semmit. „Joga volt s van ehhez, az kétségtelen.“ De ezzel oly hatalmas segéderőt kergettünk volna hazánk szabadsága bécsi ellenségeinek karjai közé, hogy az egész átalakítási nagy munka veszélyeztetve lett volna. Így az egyenlőségnek azon módját választottuk, hogy az állam fedezze a vallásfelekezetek szükségait. Rossz expediens, de csak ily nehezen szivelt áldozatokkal törölhetjük ki közjogunk táblájáról az *uralkodó vallás* szörnyetegét s irhattuk be helyére az egyenlőség és viszonyosság elvét.“ Ma, 77 évvel a történetek után megállapíthatjuk, hogy a nagy férfiúnak ez a föltevése tévedés volt, mert mindaddig, míg a kath. klérus nagy vagyona és kiváltságai megvannak, felekezeti egyenlőségről és viszonyosságról komolyan még csak beszélni sem lehet. (Debr. Prot. Lap).

— **A Presbyteri Világszövetség** a f. évben, jun. 23—jul. 2-án *Cardiffban*, Angolország e nyugati partvidéki városában fogja konferenciáját megtartani. Fontosabb megbeszélésre kerülő kérdések lesznek: A Világszövetség 50 éves története, Az egyházi unió kérdése, egyfelől a ref. egyházak (skót állami és szabad egyház), azután a nem-püspöki egyházak uniója, végül az anglikán és gör. kel. egyházak közti unió; A keresztyén nevelés eszményei (a középiskolai és egyetemi nevelésnek a ker. vezető férfiak nevelésére való alkalmazása, a theol. tanfolyam e tekintetben lényeges pontjainak vizsgálata); A reformáció elvei modern alkalmazásban (az Írás tekintélyének, Isten szuverénitásának s a hit által való megigazulásnak nagy gondolata); A ref. egyház viszonya a modern demokráciához, A nemzetközi helyzet az egyházzal való viszonyában, A ker. külmisszió gondolata és eredményei, Az egyház modern feladatai. A magyar egyetemes ref. egyházat a konferencián dr. Baltazár D., dr. Révész K., dr. Ravasz L. és dr. Antal G. püspökök, dr. Boér Elek zsinati külügyi bizottsági ügyvezető és dr. Sebestyén Jenő bpesti theol. tanár fogják képviselni; utóbbi A hit által való megigazulás kérdésénél előadóként is fog szerepelni, míg Ravasz L. püspök a jun. 28-iki úrvacsora-osztásnak lesz egyik funkcionáriusa.

— **A prot. theologiai főiskolák tervbe vett segélyezése.** Az Europäische Zentralstelle für Evang. Kirchliche Hilfsaktion titkárát, dr. Keller Adolf zürichi lelkészt márc. 23-án d. e. 10 órakor fogadta a magyarorsz. prot. egyházak közös segélyező bizottsága a ref. konvent székházában. Ez értekezletre megvoltak hívva a ref. theol. akadémiák képviselői is. Keller úr azt a kérdést tanulmányozza, hogy a prot. egyházak theol. főiskolái mi módon volnának a Rockefeller-alapítvány anyagi támogatása körébe bevonhatók. A terv az, hogy a theol. főiskolák, a theol. tudományos irodalom, a könyvtárak, a theologus ifjak és theol. tanárok (külföldi tanulmányútjaikon) anyagi támogatásban részesüljenek. Az értekezleten gr. Dégenfeld József elnökölt. Dr. Keller ismertetvén a nemes célokat, dr. Pröhle, dr. Ravasz L. püspök (aki rámutatott arra, hogy a sárospataki és pápai theol. akadémiának elsősorban internátusra van szüksége.), Dr. Boér Elek, Funk, dr. Szabó Aladár, dr. Sebestyén J.

szóltak a tárgyhoz. Dr. Keller a tájékoztató föl szólalásokat meleg érdeklődéssel hallgatta s a fontosabb nyilatkozatokról jegyzeteket készített. Nyilatkozata szerint Rockefeller, akivel személyesen is tárgyalt ez ügyben, minden e célra az egyházakban gyűjtött 2 dollárhoz 1 dollárt adományoz. Adja Isten, hogy a tervbe vett segélyezés mielőbb valóra váljék. Az értekezleten egyházkerületünk fő dr. Révész Kálmán püspök úr és Harsányi István th. dékán volt jelen.

— **Rövid hírek.** A tiszáninneni egyházkerület kulturadó bizottsága márc. 31-én tartja ülését Miskolcon, amelyen a képezde átvételének kérdésével is foglalkozni fog. — A ref. theologiai tanárok konferenciája május 28-án lesz Sárospatakon. — A M. Prot. Irod. Társaság márc. 27-én tartotta évrendes közgyűlését; a társaság folyóiratára a vidéken tartott propaganda-estélyeken annyi előfizető jelentkezett, hogy az eddig 1500 példányban nyomott *Prot. Szemle* jan.—márciusi füzeteiből már nem tudtak mindenkinek juttatni. — Főiskolánk énekkara május 10-én fogja a debreceni kántus tálvalyi látogatását viszonzni.

— **Örömnép Selyeben.** A selyebi gyülekezet tagjai felbuzdulva a budapesti gyülekezetnek amare aktuális bójtjén, mely az „Emlékezet“ templomának a megépítését munkálja, hasonló önmegtartókévalással és áldozattal az 50 családból álló gyülekezet a torony megrongált tetőzetének újra fedésére egy hét leforgása alatt 74 q. búzát gyűjtött össze. A fedés március 2-án kezdődött, a bronz gömbnek és az aranyozott csillagnak március 8-án volt az ünnepélyes megáldása és felhúzása. A gömböt és a csillagot a templom előtt 12 fehér ruhás lány virágokkal és kendőkkel díszítette fel. A helybeli egyházi énekkar szép alkalmi énekek után Tamáska János helybeli lelkész kérte Isten áldását a torony ezen ékességeire, majd a gömböt és a csillag felhúzása után a gyülekezet a templomba vonult, ahol Ujj Lajos felsőházmarki lelkész (a gyülekezetnek két éven át felügyelő lelkésze) beszédében örömeinek adva kifejezést a selyebiek ezen gyönyörű bójti ünnepnapjáért, a gömb és a csillag jelentőségét fejtegette, lebilincselve általa a gyülekezetnek odaadó figyelmét. Ezen egyházépítő munkában a legnagyobb elismerés Madarassi Jánost, az egyház lelkes gondnokát illeti.

— **Bizonyságtételek.** Debrecenben az új házaspárok bibliával való megajándékozására egy úrinő 250 darab bibliát vásárolt, hogyha Rómában szentév van, Debrecenben legyen bibliaév. Kis János székesfehérvári lakos 500 millió K-át érkelemetes házat az ottani ref. egyházra hagyta. Siklóson dr. Fejes János ügyvéd a saját költségén bevezetette a templomba a villanyvilágítást.

— **Százados énekek** címen dr. Ravasz László püspök két beszéde jelent meg: 1. Madách peszsimizmusa (a M. Prot. Irod. Társaság Madách-ünnepén tartott előadás) s 2. Jókai lelke (a Kisfaludy-Társaság Jókai-ünnepén tartott előadás). Alapára 3 K.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHAZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felölős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. Dr. Puky Endre: Új élet. (Vége köv.) — Dr. Batta István: A konviktusról. (Folyt. köv.) — Irodalom. — Egyes közlemények. — Hivatalos rész.

Új élet.

— Irta Dr. Puky Endre egyházm. gondnok. —

I. Vesztett háború után vagyunk. A háború elmúlt, de a lelkek még háborognak, nem tudnak megnyugodni. Talán nincsen senki, aki a maga személyében, vagy családjában valamilyik tagjában súlyos testi, szellemi vagy gazdasági veszteségnek ne legyen a kárvallottja. Nem szólnak a lelketlen kufárokról, a gazdagodási alkalmak alacsony kizsákmányolóiról, a csak önhasznukat lesőkről, akiknek megbélyegzésére nincsen elég erős szó és szigorú büntetés, de szólnak a becsületesekről és a jóhiszeműekről, akik a háború alatt megtették (akár a fronton, akár itt bent) hazájuk iránti kötelességüket. Ezek most azóta is tetova szemmel néznek körül, kételkedés, reménytelenség, kétségbeesés lett urrá lelkükön, a súlyos megélhetési nehézségek huzzák őket lefelé; pedig ők annyira szeretnének a remény, bizakodás és vigasztalás szárnyain emelkedni. Mint az eltévedettek, keresik az útvesztőből kivezető utat; mint a sötétben támo-lygók, kémlelik a világosságot; mint a hányt vetett hajó utasai, iránytű után kapkodnak. Kétségbeesetten kiáltják: Ki ért meg minket? Ki segít meg minket?

S ekkor nagyképmű teoretikusok előállanak annak kijelentésével, hogy a keresztyénség nem értheti meg ezeket a kétségbeesetteket, a keresztyén hitben nincs és nem lehet remény, mert a nyugati kultúra és abban a keresztyénség kiélte magát. hitelét veszítette, csődbe jutott. Ezt mondja Spengler az ő nagy történefilozófiai munkájában s aztán jön egy másik német (Coudenhove-Kalergie), aki azt akarja velünk elhíttetni, hogy a keresztyénség és az európai kultúra kezdetől fogva ellenmondásban voltak egymással, hogy a mi kulturánk nem más, mint pogányság keresztyén álarca alatt. Új világnézet, új kultúra kell tehát; az új ideál pedig: a germán erő és a hellén szépség, az észak és dél összeházasítása; a heroikus szépség, amely megmenti Európát.¹ Undorral fordulunk el ettől a tanítástól, amelynek megvalósulása mi lenne más, mint visszatérés a pogánysághoz?

És a mának idegeiben agyongyötört, itéletében megzavart embere ezektől elfordulva egy má-

sik szélsőségben keres vigasztalást s a szekták, spiritisták és misztikus hókuszpókuszok közt, szellemi és testi csodadoktoroknál keres enyhülést, megnyugvást és megbekélést önmagával; mert azt minden tépelődésen és fájdalomon keresztül megérzi, hogy az életnek mégis ez a legfőbb java. Csak oda nem fordul, csak azt nem ragadja meg, ami legközelebb van, ami legerősebb, ami legbiztosabb: a reánk hajló Jézus felénk nyúló kezét!

Mert éppen ellenkezőleg áll a dolog: a keresztyén vallás nemhogy betöltötte volna embermegváltó hivatását, hanem még el sem kezdte azt; mint a Dunamellék tudós püspöke megírta,² a keresztyénség még nem esett át a confirmation, csak felszínes keresztyénség; csak a bőrünket érintette, de nem vált vérünkkel. A mi Urunk Jézus tanításai örök igazságok, amelyek még megvalósításra várnak, amelyek ha már élő valóság volnának, nem került volna sor a borzalmak világháborújára és az erkölestelen békediktátumok sorozatára. Nem, nem adhat a gyöttrődő lelkek millióinak nyugalmat más, mint a bennünk megszülető, tetteinkben valósággá váló keresztyén hit!

Meggyőződése, hogy a sok baj nyomán a vallásosság új szárnyra kél, amelynek levegőörvénylése magához sodorja a most még közömbösöket.

„Opportet ut fiant scandala,” szükséges, hogy megbotránkozások legyenek, mert ezek mutatják meg a dolgok igazságát. A reánk szakadt sok baj és nyomorúság nem ok és cél nélkül való, mint semmi, ami a Mindenható rendelkezéséből támadt. Minden rosszban van jó. Előnye van a bajnak is.

A gáz annál nagyobb feszítő erőt fejt ki, mennél jobban összeszorítják. A pálmafa is, a moada szerint, annál magasabbra nő, minél nagyobb terhet kötnek rá. A magyar ref. egyház története is azt bizonyítja, hogy nagy nemzeti csapások idején a vallásosság az emberek lelkében új életre kél. A tatárjárás után a nép lelkén való-ságos vallásos rajongás vett erőt³ és hogy a mohácsi vész után a reformáció gyorsan terjedt el, annak nemesak külső körülmények voltak az okai,

² Ravasz L. beszéde idézve Sárosp. Ref. Lapok 1924. IX. 14. számában szerző *Megújhdás* c. cikkében.

³ Révész Imre. A magy. prot. egyh. tört. 1923. 3. §.

¹ Dr. Stuhlmann P. Coudenhove-Kalergie és a Ker. 1924.

hanem a tisztultabb vallásos érzés utáni sóvárgás is. Az I. Lipót alatt gályákra küldött predikátorok és tanítók diesőségteljes szenvedése a hitükhöz ragaszkodó magyar protestánsokban erősebbre edzette a hűség szálát.⁴

Azok a rettenetes csapások és szomorúságok, amelyek minket hazánkban, családjunkban és önmagunkban értek, legyenek áldottak, ha elvezetnek bennünket az új élet utaira. (Vége köv.)

⁴ Révész Imre i. m. 19. §.

A konviktusról.

— Kivonat dr. Batta István felügyelő, folyó tanévi első félévi jelentéséből —

Főiskolánk jövődjéje, — a személyi tényezőktől eltekintve, — elsősorban diákjóléti intézményeink sorsától függ. Ez a közismert igazság késztetett arra, hogy a gondjaimra bízott intézménynek mindenekelőtt a múltjával ismerkedjem meg. Mert jól tudom, hogy a történelem, — bármely kis részletkérdés története is, — mikor a múltra veti fényét, a jelent is megvilágítja, a jövő fejlődés útját is beszűkíti. Csak egy-két olyan közérdekűnek tetsző adalékot óhajtok itt bemutatni, amely — nézetem szerint, — konviktusunk jelen állapotával és jövődjéjével a legszorosabb összefüggésben áll.

*

A tápintézet mai szervezetében 1859. szept. 4-én nyílt meg azzal a céllal, hogy benne a főiskolai növendékek lehető nagy számban, olcsó és tisztességes közétkezésben részesüljenek. Hogy e célnak mennyiben felelt meg, mutatja mindenekelőtt a tanulók létszámának alakulása:

Az első években 36–40 ifjú vette igénybe a konviktust. Ez a szám idők múltával rohamosan nőtt s a kilencvenes években már 250 a növendékek átlagos létszáma. Ez a szám megint egyenes emelkedést mutat egészen az 1904–5. tanévig, amikor a tápintézetben étkező tanulók száma *kulminált*: 409-re emelkedett. Ezen a szinten mozgott a létszám egészen 1907-ig, amikor a régi, alkalmatlan helyiségekből, a mai: új, díszes és tágas, de — sajnos! — meglehetősen celszerűtlen épületbe költözött át a tápintézet. Az Elöljáróság joggal gondolhatta, hogy a jobb épületben az eddigi kulmináns létszám még mindig emelkedni fog s hogy a tanulók kényelmes elhelyezését biztosítsa, határozatot hozott, mely szerint: „A tápintézeti növendékek létszáma a 400-at meg nem haladhatja.” Ezt a határozatot a gyakorlatban sohasem kellett alkalmazni, mert 1907-től kezdve a növendékek létszáma a 400-at sohasem érte el. Ellenkezőleg! Dacára annak, hogy a főiskolai növendékek összlétszáma alig változott¹; a konviktusban étkező tanulók száma fokozatosan csökkent s 1911-ig, tehát 5 év alatt, — 381-ről 300-ra *olvadt le*.² Valószínűleg ez a feltűnő apadási folya-

mat tette figyelmezzé az Elöljáróságot arra, hogy az 1907-ben bevezetett vállalkozó rendszerrel felhagyva, ismét a régi kezelésre térjen át. Ennek a konviktusi vállalkozóval dolgozó 5 évnek a szomorú eredményeit sohasem szabad elfelejtenünk: a *házi kezelés szolidaritását és megbízhatóságát semmiféle üzleti jellegű vállalkozó rendszer nem pótolhatja*.

A házi kezelésbe vétel évétől (1911), a háború kitörésének időpontjáig, a növendékek létszáma 310 táján állandósult. Ez a szám a háború első évében kb. 20 al apadt s érdekes, hogy a csökkent létszám, — dacára annak, hogy a főiskolai tanulók száma ugyanekkor 80-as intervallumú ingadozásokat is mutat, — a háború folyamata alatt semmit sem változott (1914–15-ben: 287 és 18–19-ben: 284).

Annál feltűnőbb azonban az a tény, hogy a világháború és forradalmak lezajlása után, az 1919–20 tanévtől kezdve, még a háborús létszám is igen lényegesen, jelentékenyen és feltűnően megapadt s az 1920-ban kialakult 200 körül járó alacsony létszám immár 6 év óta, mind a mai napig, — ugyyszólván semmit sem változott.

Ennek a ténynek a jelentősége különösen akkor szembetűnő, ha a konviktusban étkezők létszámváltozásának adatait a főiskola összes növendékeinek létszámváltozásával, grafikonok vagy százalékszámok közvetítésével hozzuk kapcsolatba. (Táblázataink, grafikonjaink részint helyszűke, részint nyomdatechnikai akadályok miatt nem közölhetők.) Kiténik ezekből, hogy míg a jó békevilágban, a főiskolai és a konviktusi létszámgrafikonok majdnem párhuzamosan haladnak, — az 1919–20 tanévtől kezdve, a két görbe, a konviktus rovasára, meglepően ellentétes tendenciát mutat, vagyis a főiskolai növendékek számának gyarapodásával a konviktusban étkező tanulók száma nemcsak hogy nem gyarapodott, ellenkezőleg: fogyott.

A fogyás mértékének jellemzésére csak a következő százalékszámokat említjük: amíg 1913–14-ben a főiskola összes növendékeinek 63 százaléka étkezett a konviktusban, 1919–20-ban 100 tanuló közül már csak 42 tanuló vette igénybe a közétkezést, azóta pedig sohasem tudtuk elérni a 40%-ot. (Még szomorúbbak a kilátások a konviktus szempontjából, ha tudjuk, hogy pl. a mai első gimn. oszt. tanulói közül már csak 26% iratkozott be a tápintézetbe.) (Folyt. köv.)

IRODALOM.

* **Agenda és konfirmációi káté.** Útmutatás a konfirmációi vallás- és fogadástételre készülők számára a magyar ref. ker. egyház tanítása szerint. Irta: Forgács Gyula ref. lelkipásztor. 2-ik kiadás. Tahitófalu, 1925. 8r. 159 l. — E káté közkedveltségét mi sem igazolja jobban, mint az, hogy az 1923-ban megjelent első kiadás elfogyott s második vált szükségessé. 17 részből áll: Az üdvözítő hit. Isten megváltó munkája. Jézus élete. A megtérés és újjászületés. A megszentelődés. A keresettség. Az úri sz. vacsora. Az üdvözítő válás és az anyaszentegyház. Az apostoli hitvallás. A két fő hitvallásos könyvünk. Egyházunk tagjainak jogai és kötelességei. A Bibliáról. Az imád-

¹ 537 és 544 között ingadozott a theológusok és gimnazisták összes száma. A jogászok nincsenek tekintetbe véve sem itt, sem a későbbiekben amiatt, hogy az adatok a jogakadémia szünetelése óta beállott legújabb viszonyokra is alkalmazhatók legyenek.

² Ezek a számok s a későbbiek is az állandóbb jellegű tanévi létszámot jelentik.

ságról. Az énekről. Lelkigyakorlatok. Imádságok. E részeket követi az összefoglaló káté kérdésekben és feleletekben. Függelékül betűrendes szómagyarázat zárja be a könyvecskét. Ez a szépen megírt káté kiválóan alkalmas a konfirmációi oktatás céljaira. Szerző szerint az elemi iskola után érdemes 2-3 telet rászanni a konf. oktatásra. A fődolog az, hogy a szentírás fontosabb részeit, hitünk sarkalatos igazságait, erkölcsi követelményeit, énekeink tartalmát növendékeink megismerjék, hogy a vallás- és fogadástartás után, mint egyházunk öntudatos tagjai, szeressék Isten igéjét, örömmel járjanak templomba és az úrasztalához s otthonukban is dicsérjék Istent s neki szenteljék egész életüket. Kíváncsú voltam, ha a következő kiadásban a konfirmáció egyháztársadalmi jelentősége a maga teljességében kifejezésre jutna, t. i. hogy a lelkész a növendékeket, mint öntudatos keresztyéneket nemcsak az úrvacsorával való élésre jogosítja fel, hanem az önálló gyülekezeti tagok jogainak, az egyháztagsággal járó jogoknak gyakorlására is. Törlendő a 156. lapról az, hogy a második (fogságutáni), Zorobábel építette templomban szövetségláda volt, mert abban már nem volt láda. A szentek-szente egészen üres volt, a láda helyére egy kő volt helyezve, melyre a főpap a nagy engesztelési ünnepen a füstölőserpenyőt helyezte. A keresztlés szerzetési igéiből (51. l.) törlendő az *Istennek* szó, s a „*nevében*” szóból az *n* betű, amely utóbbi nyomdai hibából került a revideált bibliába. A régi magyar fordításokban *nevébe* (Huszita biblia, Sylvester, Heltai, Károlyi, Csipkés stb. nevére) szerepel; Czeglédy S. is így fordítja s valóban ez a *hű fordítás*. Ugyelnünk kell, hogy a rev. biblia e nyomdai hibája ne csúfolja meg a mi bibliafordító nagy munkát. Gelei Katona János neve *István*-ra igazítandó. Kíváncsú, hogy az apostoli hitvallásnak még néhány pontja, mindennemű félreértés kikerülése céljából, értelmezve legyen. (Pl. fogantaték Szentlélektől, t. i., hogy Jézus nem test szerint, hanem lélek szerint való Fia volt Istennek, az Ő lelkéből származott, mert Isten maga is nemegyb, mint lélek.) Ezek az apró s könnyen kiigazítható hibák egyáltalán nem érintik a Káté értékét, használhatóságát. *H. I.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Kitüntetések.** A kormányzó *Szentimrey Gyula* gibrarti földbirtokosnak a hazai mezőgazdaság fejlesztése körül szerzett érdemei elismerésül a magyar kir. *gazdasági főtanácsosi* címet adományozta. Főiskolánk hűséges igaz. tanácsosát és egyházkerületünk köztisztelőben álló tanácsbíráját e magas kitüntetés alkalmából igaz szívvel üdvözljük. — A kormányzó *dr. Finkey Ferenc* koronaügyész-helyettesnek, a m. kir. Ferenc József-tud. egyetemen a büntetőjog volt r. tanárának az egyetemi oktatás és a tudományos irodalom terén szerzett kiváló érdemei elismerésül a tiszteletbeli egyetemi nyilv. rendes tanári címet adományozta.

— **Lelkészi jubileum.** A gégényi gyülekezet márc. 29-én ünnepelte nagy tiszteletben álló lelkésze: *Vas Mihály* tb. esperes áldásos lelkészi működésének 40 éves fordulóját.

Az ünnepi istentiszteleten Bakó I. tuzséri lelkész imádkozott, Kovács Lajos esperes egyh. beszédet mondott, Bótykós B. s. lelkész keresztelt, maga az ünnepet úrvacsorát osztott. Az istentisztelet után tartott diszközgyűlésen Szalánczy Bertalan egyh.-m. gondnok, Kovács L. esperes és Mezőssy Gusztáv helybeli főgondnok méltatta az ősz lelkipasztor kiváló munkásságát, Szikra P. jegyző a község üdvözlését, Janka J. tanító a tanulógyermek jókívánatait tolmácsolta. Az ünnepelt meghatva köszönte meg a szeretet és elismerés e megnyilvánulásait. A távolból az Alma Mater is szeretettel nyújtja áldásra kezét az egykori és mindig hű tanítványnak!

— **Lelkészeiktatás Zilizén.** Ziliz egy kis falu a Boldva mentén. Ugy fekszik szelid halmok ölelő karjai között, mint a gyermek az anyja ölében. Templomának szűkebb, regebbi felet még 1560 körül, a szomszéd Szirák községből üldözies miatt odamenekült reformátusok építették. Mikor a gyülekezet derék lelkipásztora, Tóth József a múlt évben meghalt: Zsipi Mihály kurátor elindult az árván maradt nyájnak új pasztort keresni. Kereső útjában a Tisza tájára, Szederkénybe jutott. Itt józan, tiszta magyar szemecskéket látott. Látott együtt dolgozni egy főnököt és egy kaplánt, akik más-más theologiai iskolában nőttek s akiket a módszeres munkában már a kornál fogva is bizonyos különbségek választottak el, de összekötött az apai szeretet, jóindulat a főnök és fiú szeret, alázatos szerénység az ifjabb munkatárs részéről, s összekötött a Krisztusért, az anyaszent-egyházért örömmel vállalt, s megértőn támogatott munka szent közössége. S látta Zsipi Mihály, hogy e munka nyomán, a mindennapi bibliamagyarázatok, bibliaórák és házi istentiszteletek nyomán Szederkényben megállt a baptista szekta hódítása. Visszajöttek az egyházhoz sokan, akik lelkileg már a szekta hálójában voltak, visszajött 2 baptista hivatalosan és visszajött lélekben sok odaesabított hívő, akik azonban külsőleg még nem mernek szakítani a szekta kisebbségi terrorjával. Zsipi Mihály megvitte a szederkényi csoda hírét s a zilizi gyülekezet *Somogyi Pál* szederkényi s. lelkészt egyhangúlag lelkipasztoraul hívta el. Ennek a boldog frigynek volt a megpecsételése a március 29-iki beiktatás. Somogyi Pál már március elején eljött Szederkényből s ez a kalvinista falusi nép, amelytől sok helyen csendőrköl szedik az egyházi adót, elhalmozta önként ajándékai sokaságával. Kapott két abroszt szalvétákkal, 50 drb. törülközőt, 15 zsakot, 7 tyúkot, 300 tojást, talakat és tányérokat, evőeszközöket, zsebkezdőket, asztalfuókat, lisztet, babot, köleskását, krumplit, párnákat, lekvárt stb. De nem kisebb szeretettel ölelte őt magához a zilizi gyülekezet sem. A beiktatást az egyházmegye nevében Elek József esperes és Szathmáry Király Pál vil. tanácsbíró végezték. Az új lelkész beköszöntő beszédjében az I. Kor. 2. r. 2. v. alapján erőteljes, lelkes bizonyosságot tett amellett, hogy halott hazánk és legyengült egyházunk csak a Krisztus által támadhat fel és kaphat új erőre. A beiktatásnak megjelentek Demeter Bertalan boldvai és Ényedy Andor miskolci lelkészek, ez utóbbi a beiktatott lelkész volt főnöke és munkatársa, aki a délutáni

szent szolgálatot is végezte, rámutatván a Máté XVI. 26. alapján az emberi lélek értékére, a lelki-gondozói hivatal és munka mindenekfelett való fontosságára.

— **Két pataki tanár felolvasása a Néprajzi Társaságban.** A *M. Néprajzi Társaságnak* Bp.-sten, ápr. 2 an tartott felolvasó ülésén *Deák Geyza* főgimn. tanár tartotta székfoglaló előadását *Őselemek a magyar disztó művészetben* címen, melyben a keleti (persa, arab, bizanci) elemeken kívül az ősrégi disztó elemekről, továbbá a gyomvirágból stilizált bihari szűrgallér disztítéséről és az arab disztó elemekre emlékeztető vitézkötésekről értekezett. A második értekező *Dr. Gulyás József* főg. tanár, vál. tag volt, aki *Az Árgirus-mese és első magyar szinpadí feldolgozása* c. értekezését olvasta fel. Ebben kimutatta, a mese első magyar földolgozója: Balogh István 1827-ben írta szinművét, melyet Budapesten sokszor előadtak, de amelyet később elveszettnek tartottak. Gulyás Józsefnek sikerült fölfedeznie e kéziratot a Nemzeti Színház kiselejtezett szinműveinek halmazában. Ismertette tartalmát, beosztását s megállapította irodalmi becsét és értékét.

— **Alsózempléniek figyelmébe.** A tavaszi egyházmegyei közgyűlésen tárgyalandó ügyiratok április hó 20-ig küldendők az esperesi hivatalba. Hernádnémeti, 1925 április 2. *Kiss Ernő* esperes.

— **Csere.** Szép, egészséges, hegyes vidéken lakó felusi lelkész elcserezné állását. Javadaima: 24 kis hold föld réttel, 25 q buza, 10 m. tűzifa és 1646 arany korona készpénz. Cim a kiadóhivatalban.

HIVATALOS RÉSZ.

253—1925.

Körlevél.

I.

Nagy reformátorunknak, Kálvin Jánosnak a világháborúig eredeti alakjában fennállott noyoni szülőháza, e város hadszíntérré válása következtében romba dőlt. Francia református testvéreink most az egész kálvinista világban gyűjtést indítottak azzal a nemes céllal, hogy a dicső emlékü házat eredeti alakjában ujjaépítsék s benne fölállítsák a Francia Protestáns Történelmi Társulat Kálvin-múzeumát.

Engedve az egyetemes konventi elnökség e tárgyban 700—1925. sz. a. kelt felkérésének, de a magam lelke indításának is, szeretettel és nyomatékosan ajánlom figyelmébe összes egyházi és iskolai hatóságainknak ezt a magasztos ügyet.

Kálvin emléke és jelentősége s az a mély-séges háta, mellyel öneki mi, magyar reformátusok is tartozunk az Urban, túl kell, hogy ragyogja előttünk sötét és szomorú háborús és háború utáni emlékezéseinket és benyomásainkat. A történelmi kegyelet és a kálvinista világszolidaritás egyaránt kötelezőleg felhív bennünket arra, hogy ebből az egyetemes akcióból mi, magyar reformátusok is vegyük ki illő részünket. A külföldi s kiváltképen a francia református hitestvéreinkkel való meg-

értő és szeretettel teljes viszonyunk ily úton is erősítésével még magyar nemzetünknek is jó szolgálatot teszünk ebben a mai világtól elvettett állapotában.

Felhívom azért az összes gyülekezeteket, hogy Kálvin János házának helyreállítására megfelelő áldozatot hozzanak. Legcélszerűbbnek lát-nám a húsvét első napi perselypénznek reszben vagy egészben való átadását. Az adományt aztán mindenütt az egyházlátogató urak szednék be, átadnák a nt. esperes uraknak, akik aztán egy összegben küldenék be az egyházmegye adomá-nyát az egyházkerületi pénztarba. Azok az egy-házak, ahol már járt az egyházlátogatás, a be-gyűlt pénzt szintén az esperes uraknak küldenék be.

II.

A vallás és közokt. miniszter úr 780—925. sz. alatt kelt intézkvénye folytán felhívom a lelkész-társakat, hogy a szomszédállamokba küldendő hi-vatalos egyházi okmányokon, iratokon, bizonyít-vanyokon az irredenta jelmondatok és felírások alkalm zasát okvetlenül mellőzzék; továbbá, hogy a külföldi államok hatóságainak szánt megkere-sések, okmányok stb. továbbításánál a külföldi hatóságokkal való közvetlen érintkezést az egy-házi hatóságok mellőzzék és minden egyes eset-ben a vallás és ko. miniszterium közvetítésével a diplomáciai útát vegyék igénybe.

III.

A vallás és ko. miniszter úr f. évi 27738—1925. sz. a. kiadott rendelete alapján felhívom az összes egyházi és iskolai hatóságokat, hogy a birtokukban vagy kezelésük alatt levő, a háború előtt kibocsátott magyar államadóssági címleteket (értékpapirokat), amelyek jegyzéke a „Hivatalos Közlöny“ 6-ik számában, az 50. lapon látható, f. évi ápril 15-éig a m. kir. adóhivatalok vagy a m. k. postahivatalok útján Budapestre, a m. kir. központi állampénztárba, személyes felelősség terhe alatt feltétlenül szállítsák be. A kiadott címletek-ről (értékpapirokról) az adó, vagy postahivatal elősmervényt köteles adni, mely gondosan meg-örzendő.

IV.

A vallás és ko. miniszter úr f. évi 16,742—925. sz. rendelete alapján felhívom a kerületünk-beli összes elemi iskolák, továbbá a miskolci leánygimnázium igazgatóságát, hogy április hóban, a körülményeknek legjobban megfelelő vasárnapon, *anya, csecsemő- és nemzetvédő ünnepet* tartsanak, mely alkalommal a résztvevő közönségtől és a tanuló ifjúságtól mérsékelt belépődíj szedhető, mely az „Országos Stefánia-Szövetség“ és a „Falu-Szövetség“ részére, az általuk megküldendő posta-takarékpénztári csekklapon küldendő be.

Miskolc, 1925 márc. 28. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Amen.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAS.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Forgács Gy.*: A feltámadás hite. — *Dr. Puky Endre*: Új élet. (Vége.) — *Dr. Batta István*: A konviktusról. (Vége.) — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A feltámadás hite.

Amikor a keresztyénség elindult világhódító útjára, zászlajára ez volt felírva: *Feltámadt az Úr!* S az ő keresztyén egyházban a szokássá vált köszönési forma így fogalmazta erre a feleletet: *Feltámadt bizony! Az evangéliumok, az apostoli egyház, a mátyr egyház története egyaránt azt igazolják, hogy Jézus feltámadása mint hatalmas történeti tény a hívő lélek új életének fundamentumává lett, mert ez volt kétségtelen igazolása annak, hogy él az Úr! Ezért mondja Pál oly bátran a korinthusiaknak: Ha Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek és hiábavaló a mi prédikálásunk is.*

Nem kell sokat okoskodnunk, hogy Pál ez állításából súlyos következtetéseket vonjunk le.

Korunk hite, a mi hitünk, bágyadt, erőtelen. A megpróbáltatások viharában gyáva, sőt a felindulás kis szellője is kiválítja oly sokszor egyháztagjainkból a könnyelmű kijelentést: akkor kiallok az egyházból. Hát még ha e hit munkabírást mérjük az alázatos szolgálatban, melynek anyagi díjazása szerény, sőt ha ott vizsgáljuk, ahol lemondásról, áldozathozatalról van szó, ott, ahol megalázkodásról, a súlyos keresztek hősies hordozásáról van szó? Ezek a területeken korunk hite s közelebről a mi hitünk kényes nebutsvirága. Hareról, bátor vállalkozásokról, erőket összefogó hatalmas közösségekről az egyéni hiúság félretevésével megmozdulásáról — alig szólhatunk. Pedig a mi hitünknek végső, nagy missziója mily messze van még ezektől! A mi hitünk... meggyőzi a világot! Számít-e erre a „mi hitünk“, amikor félve rezzen össze egy közönséges kísértés, egy-egy önzetlen szolgálat, vagy egy áldozatkészre való felhívás előtt? Ért valamit az ilyen hit?

Ez elfonnyadt, kimerült, egykor hatalmas, most legyengült hit és a mi lelkipásztoraink prédikálása, tanítóink tanítása s egyházunk sok más szolgálata között lehetetlen föl nem ismernünk az értékközösséget. Nem mondhatja senki, akinek józan esze van, hogy mindez hiába való, de kénytelenek vagyunk bevallani, hogy nem az, aminek lennie kell. Gyümölcsei, eredményei igazolják ezt.

Hogy gyarló hitünk és prédikálásunk nem hiábavaló, annak a ténynek köszönhető, hogy Jézus feltámadott. Ez ad értéket az erőben meg-

fogyatkozott életnyilvánulásoknak is. Hogy azonban egyházunk tagjainak hite nem olyan s hogy egyházunk szolgálata nem olyan eredményes, mint amilyennek lenni kellene, annak kétségkívül az az oka, hogy a *feltámadás hite*, ez a központi érték hiányosan él közöttünk.

Ha beletekintünk gyülekezeteink hitéletébe, e kérdésre vonatkozólag azt tapasztaljuk, hogy a feltámadás hite csupán eschatologikus. Az ő ember s a pogányság ösztönös reménye a siron túli életben maradásra vonatkozólag ott él a modern ember szívében is, még a hitetlenekében is valami formában. Megszabadulni a földi élet gondjaitól és szenvedéseitől és élni tovább *ezen nélkül*, már magában véve nagy vigasztalás. E mellett szinte eltöprül az a kérdés, hogy testben, vagy azon kívül élünk-e tovább? Ez a hit a feltámadást elfogadja ráadásnak, de különösebb jelentőséggel nem ruhazza fel. Ebből a látószögből a keresztyén emberek túlnyomó része is Jézus feltámadását csak argumentumnak tekinti, sok esetben az általánosság ködébe vesző „halhatatlanság“ igazolására. Lehetetlen, hogy Jézus csak ezért támadott volna fel!

A Szentírás más és nagyobb jelentőséget tulajdonít Jézus feltámadásának. Jézus feltámadása a földi életben, a bűnben fogva tartott meghalt, igazi énünk új életrekelésének erőforrása. A meghalt és feltámadott Üdvözítővel való közösségünk a lehetősége annak, hogy új emberekké legyünk, hogy gondolataink, érzéseink Isten felé forduljanak, hogy életünk értéket nyerjen az Isten országa számára. Krisztusban és Véle élni örökké s ezt az életet elkezdni itt a földön, meghalni a bűnnek, feltámadni Istennek. — ez az igazi értékes tartalma a feltámadás hitének.

Ne rejtjük hát el e nagy kincset, hanem forgassuk lelkünk üdvére és Isten dicsőségére.

Forgács Gy.

Új élet.

— Irta: Puky Endre egyházm. gondnok. —

(Vége.)

II. A keresztyén ember nemcsak saját lelke üdvét munkálja, sőt elsősorban nem is ez kell, hogy szeme előtt lebegjen; hanem törekednie kell, hogy tehetsége szerint mások üdvét szolgálja. A

szeretetet vallása nem lehet önző, csak altruista. A hegyi beszéd tanításai a munkás szeretetre és a szeretetteljes munkára köteleznek. A jó keresztyénnek Jézusunk tanítása szerint és a jó reformátusnak a mi Kálvinunk példaadása nyomán *társas lénynek* kell lennie. Nem elégedhetünk meg azzal, amit egy kath. gondolkodó állít,¹ hogy „a keresztyén ember elbúvó természetű, magának élő, a nyilvánosságot lehetőleg kerülő.” Ravasz püspök viszont azt mondta egyik beszédében, hogy a magyar ember között nagyon sok az egyéniség, mindenki vezetni akar és nem vezetetni, ezért szervezkedésre nem hajlamos.

En elismerem, hogy ezekben sok az igazság, de viszont áll az is, hogy súlyos időkben, amikor erre lelki szükség indította, a magyar reformátusság példászerűen szervezkedett és állott csatasorba. Másképp mivel tudnók megmagyarázni református egyházunk mintaszerű alkotmányának történeti kiépülését, amely maga a szervezkedni tudás és akarás legszebb bizonyítéka.

Az a kérdés tehát, hogy a szervezkedés, amely az egyház hatósági téren oly szepten sikerült, szükséges-e és éppen most az egyház-társadalmi téren? és hogy megvannak-e annak a feltételei? En úgy látom, hogy igen. A felébredt hitbuzgalom ref. öntudattá készül alakulni. Véteknénk egyházunk és felebarátaink ellen, ha ezt a lélektani pillanatot nem ragadnók meg.

III. Nézzük meg most már a feladatokat. Révész Imre helyesen jegyzi meg értékes tanulmányában,² hogy „a nagyvilágháborúval lezárult korszak a belső visszahódítás mérhetetlenül nagy feladatát hagyta örökségül a mai napok magyar protestantizmusra” és konventünk rendelete³ nyomán is meg kell indulnia majd a krisztusi szeretet óvó, mentő és gyógyító munkájának, ami maga a belmissziói munka; nem más, mint a társadalom közreműködése az egyház e feladataiban.

En mily végtelen sora a szeretet munkájának vár megvalósításra! A bölcsőtől a sírig nincs olyan változata az emberi életnek, ahol a nyomor, a testi és lelki bajok vagy az erkölcsi veszedelem ne kiáltana meghallgattatásért és vigasztalásért társadalmunkhoz. Ezt a kiáltást akkor is meg kell a jó keresztyén embernek hallani, ha *némán* szól. Hosszú sorozata van azoknak a vallásos jellegű intézményeknek, amelyek a ref. társadalom helyi szervezeteinek munkájából és áldozatkészségéből várnak megvalósításra.⁴

A szeretet-munkában igen nagy súlyt vetek a nők közreműködésére. Nemük legszebb tulajdonságainak gyakorlására új terek nyílnak meg. A charitatív munkában a gyöngéd női kéz többet tehet, mint a férfi erős marka. A szelid arc jobban vigasztal, mint a szigorú tekintet; a nyájas szó jobban batorít, mint a parancsoló hang s a gyöngéd női lélek ezernyi módját találja ki a bizalom-

felköltés és a megnyugtató művészetének. A társadalmi jótékonyagnak erőt csak csak a nő gyöngédsége ad. „A férfi otthona a világ, a nő világa az otthon”. Ki lenne tehát más, mint a nő hivatott mestere annak, hogy egy pusztuló otthon újraépítésében, vagy az otthonnelküliek vigasztalásában embertársainak segítségére legyen?

A szeretet lelkétől áthatott belmissziói munka nemcsak imponáló megmozdulását bizonyítaná az ország ref. társadalmának, hanem megbecsülhetetlen elősegítője lenne a ref. jellemek nevelésének, a protestáns öntudat fejlesztésének s előmozdítója annak — amire oly nagy szükségünk van, — hogy az autonómia tiszteletlen nevelkedő puritán és demokratikus vallásosság, más szóval a valláserkölcsei újjászületés — ami maga a reformáció — bevonuljon országunk közéletének minden megnyilvánulásába!

IV. Nem jelent ez hadüzenetet a többi keresztyén vallásfelekezeteknek. Sőt ellenkezőleg; a keresztyénség egyetemes értékű örök kincsei közt; a felekezetek versenye a társadalmi charitatív munka terén csak üdvös hatású lehet. Harcolni kívánunk, de nem ellenük, hanem a mi sorainkban levő kishitűek és közömbösök ellen. „A dogmák különbözőségének va y ellentétének kiélelése a keresztyén felekezetek közt a legszerecsényesebb dolog, midőn közös harcra szólítja valamennyit a nagy közös ellenség: a hitetlenség”, mondja egyházunk egy világi embere.⁵

En az egyházi oszlopos férfiak sorából is e felfogást halljuk. „Isten úgy rendezte el körülünk a világot, hogy míg mi önmagunkat kifejtjük, azonos úton haladunk mindazokkal, akik velünk közös cél felé törekednek.”⁶ Párhuzamosan vonulunk protestáns testvéreinkkel, esemő dologban, éppen a leglényegesebbekben együtt haladunk a katolicizmussal.

V. És végül vezessen minket az a meggyőződés is, hogy a ref. társadalom megszervezésével szolgálatot teszünk mi édes magyar hazánknak is, mert tömörítvén az annyifelé széthúzó társadalmat, szolgáljuk a nemzeti egység és erő hatalmas gondolatát; előmozdítjuk a tekintélyek tiszteletét, a vallásos és erkölcsös élet megbecsülését és az alázatos emberszeretet munkájával apostolai vagyunk a társadalmi osztályok egymást megértő jószándéku közeledésének.

⁵ Vargha Gyula Prot. irod. és nemz. műv. Prot. Szemle 1924. évi 1. sz.

⁶ Ravasz L. püspöki jelentés 1922. E. 21.

A konviktusról.

— Kivonat dr. Batta István felügyelő, folyó tanévi első félévi jelentéséből. —

(Folyt. és vége.)

A százalékos fogyás jelensége s a lepadt létszám stacionáris jellege komoly oknyomozásra készíti bizonyára mindazokat, akik a konviktusnak, a főis ola eme legnagyobb jelentőségű diákjóléti intézményének sorsán komolyan gondolkoznak, jelenén és jövődjén igaz szeretettel dolgoznak. Szabad legyen ez oknyomozáshoz egy-két adalékkal nekem is hozzájárulnom:

¹ Dr. Stuhlmann P. titkári jel. a kassai ker. társadalmi kör elé 1922.

² Révész i. m. 46. §.

³ 189—22. sz. tervezet a belmissziói-bizottságok szervezetéről és működéséről.

⁴ L. szerző Egyházzpolitikai aktualitások c. cikkét a Sárospataki Ref. Lapok 1924. V. 25. számában.

Mindenekelőtt a tápintézet céljában hangsúlyozott „tisztességes és olcsó közétkezésről” legyen szó.

A „tisztességes étkezés” fogalmanak lehetetlen dolog abszolút mértékegységet választani. Van azonban egy teljes megnyugvással elfogadható relatív mértékrendszerünk a hasonló célú, hasonló korú ifjak számára berendezett többi magyar konviktus étlapjában, étrendjében, kiszolgáltatót ételleinek mennyiségében és minőségében. Természetesen csak a folyó tanévi állapotok összevetéséről érdemes beszélni, a magunk legközelebbi múltjából csak annyit említünk, hogy az Étlap, — az Értesítőben közölt adatok tanúsága szerint, — az utolsó években fokozatosan és állandóan javult: míg 1921—22-ben csak 4-szer, 22—23—24-ben már 6-szor, a folyó tanévben pedig — ugyanazért az árért, mint a múlt tanévben, — 8-szor van húsétel, gyarapodott a tésztásételek száma is, ez is az üres főzelékek számának rovására. A hozzám beérkezett hivatalos adatok összehasonlító tanúsága¹ szerint, a mi konviktusunk, 8 q búzaérték fejében olyan tisztességes színvonalú teljes kosztot² ad, amely a hasonló értéket fizettető magyar konviktusok bármelyikével kiállja a versenyt. Összevetések és részletezések helyett, szabad legyen idéznem az e téren is nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező tanker. kir. főigazgató úrnak a folyó tanévben tett látogatása alkalmával tartott tanári értekezleten elhangzott bíráló szavait: „Az intézettel kapcsolatos konviktusban az élelem bőséges, tápláló és ízletes úgy, hogy jobb élelmezést ennél aligha adhat bármelyik magyar konviktus!...³

Sietek megjegyezni, hogy mindebben nekem semmi érdemem: érdeme t. elődöm gondosságának, a Gazd. Vál. Elnök úr megértő jóindulatának, a Közigazgató úr állandó meleg érdeklődésének, különösen pedig özv. Jármay Lászlóné úrasszony más féltévtizedes főzőnői tapasztalatainak, lankadást nem ismerő, szeretettel végzett, odaadó munkájának.

Az olcsó kosztot illetőleg csak egy-két adalékot legyen szabad felemlítenem: Talán legolcsóbb ma Magyarországon az esztergomi bencések tápintézete, ahol ca. 4.5 q búzaérték a tanévi tápdíj, de itt reggeli nincs, hetenként csak 2-szer van húsétel s csak 4 alkalommal kapnak a növendékek 10—10 dgr. kenyeret; hetenként 10-szer ebédhez vagy vacsorához nincs kenyér. A szegedi egyetemi internátus — ca 6 q búzaérték fejében, — hetenként 3-szor ad húsételt, majdnem kivétel nélkül hatósági lóhúsból készítettet. A budapesti orvosi menza — kb. 8 q búzaértékért — 4-szer ad húst s nem ad reggelit, stb. stb., — az adatok összevetése megmutatja, hogy konviktusunk, a 8 q búzaértéket, növendékeink javára, a leggazdagosabban igyekszik felhasználni s *Előjáráságunk a tápdíjat, minden körülmény figyelembevételével, nagyon realisan és méltányosan szabja meg.*

Egy szempontból közelebből is érdekel bennünket az olcsó koszt kérdése: Ezelőtt 20 évvel, esztendőnkön át s reggeli nélkül (rendes reggeli csak az 1908—9. tanév II. felétől van bevezetve)

10—12 q búzaérték volt a konviktusi koszt ára. Ezt a maihoz képest „drága” kosztot a főiskolai ifjúság összlétszámának 62—63%-a vette igénybe. A háború előtti jó békevilágban 1908—9-ben volt a legkevesebb a tápdíj (ca 6 q búzaérték) s ugyanakkor legkisebb volt a tápintézetet igénybevevő főiskolai növendékek százalékszám (47.). Ugyanilyen eredményt mutatnak a háború utáni állapotokat feltűntető statisztikai adatok is, t. i. azt, hogy pld. az 1921—22. tanévi 4 q búzaértékű legkisebb tápdíj mellett, a tápintézetben étkező növendékek százalékszám is a mélypontot érte el (33%). 5—6 q-ás koszt mellett (20—21 és 22—23) nagyobb volt a százalékszám (34—36), 8 q-ás koszt mellett még nagyobb (37—38%, 1923—25-ben.). Ezek az adatok azt mutatják, hogy a tanítató társadalom a konviktusi kosztban is megértette az „olcsó húsnak híg a leve” közmondás aranyigazságát s szívesebben adja a fiát a 8—10 q. búzaértéket fizettető tisztességes tápintézeti ellátásra, mint a 4—6 q-s gyenge konviktusi kilátásokra. A tanulás mindenestire az, hogy a *társadalmilag „olcsó” konviktusi kosztal, — amikor az olcsóság szükségképpen a mennyiség, vagy a minőség rovására megy, — nem jó és nem szabad kísérletezni!*

Az előadottak igazolják, hogy tápintézetünk, a céljában hangoztatott „olcsó és tisztességes koszt” kritériumát, teljes mértékben kielégíti. Az 1919—20. tanévben ugrásszerűen jelentkező létszámcsökkenésnek s az azóta állandósult alacsony létszámuk okát tehát, máshol kell keresnünk. Én három körülményben látom azt:

1. A társadalom gazdasági helyzetének, felfogásának és igényeinek lényeges megváltozásában.

Az a nagyfontosságú szociálpaedagógiai szempont, amely a konviktusi közös étkezésnek, „az egy són egy kenyéren” való nevelkedés oly sok jót termő s a pataki kollégium életében szinte tradicionális jellegű elvének megértésével, ezelőtt még a vagyonosabb szülőket is arra készítette, hogy fiának a tápintézetben fogadjon kosztot, — a háborús idők óta teljesen háttérbe szorult... Nem szeretném, ha félreértenének! A megbízható magánházaknál, megfelelő környezetben és felügyelet alatt étkező diákokról nem beszélek, sőt paedagógiai meggyőződésemmel szinte készségével elismerem, hogy az anyagiakban és erkölcsiekben, gondolatokban és tettekben tiszta, igazi intelligens családoknál történő étkezést, a diák számára ideálisnak tartom. De annyival inkább kötelességem felhívni a figyelmet azokra az újabban gombamódra szaporodó *búzaértékkonjunkturás kosztadókra*, akik minden erkölcsi felelősségérzés és ellenőrzés nélkül tartanak kosztos diákokat, — kizárólagosan nyereszkeskedési céllal. Sajnos! — a tanítató társadalom nagy részének sejtelve sincs arról, hol áll ezek felett az állandó gazdasági, orvosi és tanári ellenőrzés mellett működő tápintézet, mely a befolyt összegek utolsó fillérét is növendékeinek kosztjára költi, mindennemű nyereszkeskedési szándék kizárásával s ami ennél még fontosabb: az étkezési idők tartama alatt is tiszta erkölcsi légkörben vigyáz a diák karakterére! Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni a szülők előtt a legerősebb nevelőnek: a környezetnek a hatását, amely a serdülő ifjú lelkére mélyebb és

¹ Helyszűke miatt az adatok nem közölhetők.

² Reggeli, ebéd és vacsora.

³ L. 1924. nov. 27-én tartott tanárikari Ért. jegyzőkönyve.

maradandóbb benyomásokat gyakorol, mint a távoli szülőház s az ellenőrzésből kirekesztett iskola együttes hatása. Ugy érzem, ebben a kérdésben nekünk tanároknak is vannak kötelességeink. Arra ugyanis a konviktus nem vállalkozhat, hogy az igények egészségtelen felfokozásával, a több tál étellel csillogó drágább „polgári kosztal” versenyre keljen. Lehetőleg olcsó és egyszerű, ízletes és tápláló, kielégítő mennyiségű koszt, — tiszta fizikai és erkölcsi légkör s ebben a tanulóknak állandó nevelő irányítása, a szegénysorsú jóelmenetelű növendékek anyagi támogatása, ez a mi feladatunk, ezt a célt szolgáljuk teljes odaadással a folyó tanévben is. Ez azonban nem elég! Tanártestületeinknek kötelessége kiterjeszteni a figyelmét, — amint a szállásviszonyok megbírlásánál teszi, — a diákok étkezési környezetére is. Nem annyira az étkezés idejéről, beosztásáról és a fizetendő díjakról kell biztos tájékozódást nyernie, mint inkább azokról a *társaságokról*, amelyek körében a főiskolai növendék étkezik. Nagyon óvatosan kezelendő, kényelmetlen és kényes probléma, de ha másért nem, a tanítató társadalom tájékoztatása s a meg nem értő szülőkkel szemben az erkölcsi felelősség áthárítása miatt foglalkoznunk kell vele. Ezzel tartozunk a gyermekét iskolánk gondjaira bízó, vidékről tanítató szülőknek, tartozunk diákjaink egészséges testi és lelki fejlődésének, tartozunk nevelői lelkiismeretünknek.

2. A létszámesőkkenés másik oka a megszállott területről származó vidéki tanulók számának, a megszállás tartósságával s — valószínűleg — a szokol értékesőkkenésével is együttjáró apadása.

3. Harmadik, leglényegesebb és legtermészetesebb ok: a konviktusi alapítványoknak, szerencsétlen közgazdasági helyzetünk által okozott teljes értéktelenedése. Míg ezelőtt 30 esztendővel (1894—5 t. é.) a diákoknak 30%-a volt ingyenes és alapítványos, 25% kapott kedvezményt s 100 tanuló közül csak 45 fizette a teljes díjat, — ma csak 8% ingyenes, 24% kap kedvezményt s minden 100 tanuló közül 68 teljes díjat fizet. Szinte hihetetlenül hangzik, hogy *ma az összes alapítványok hozama alig tesz ki egy, legfeljebb két ingyenes helyet!* Sajnos! — a főiskola nehéz anyagi viszonyai között az alapítványoknak, ill. az alapítványok kamatainak valorizációjára gondolni se lehet. Ezen a bajon is, mint annyi másén, csak az egyház-társadalom — annyi oldalról igénybevett — nagy-nagy áldozatkészsége tudna segíteni!.. A legnemesebb cél érdekében szeretettel kérjük, bizalommal várjuk ezt a segítséget.

F. tanévi életünkben csak egy két adalékot említünk: A tanév elején felvettünk a tápintézetbe 197 gimnazistát s 51 theologust. Kivülök még 15 személynek, összesen 262 személynek ellátásáról kellett gondoskodnunk. A jótétemények összege, kicsi híján 2 wagon búzaértéket (198'5 q), ca 85 millió koronát tett ki. Egy étkezési nap kereken 3'8 millió korona kiadást jelentett. Egy kis színt adott a konviktusi élet egyhangúságának az a két ünnepi ebéd, amelyek egyikét a reformáció emlék-ünnepén a tápintézet költségére adtunk, másikat pedig Szabó László amerikai (newyersey-i) ref. lelkész úr adományából a Jókai ünnepen rendeztünk

úgy, hogy a 15 dolláros adományt a febr. 18-ki ebéd megjavítására fordítottuk.

Nagy hála a köteleznének bennünket az ifjúság melegsívű barátjai, ha akár természetbeni, akár pénz-adományaikkal lehelővé tennék, hogy egy-egy ünnepnapot, — az adományokból feljavított kosztal, — a konviktusban is emlékeztessé és kedvessé tudnánk tenni az ifjúság előtt!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— Lapunk t. előfizetőinek és olvasóinak boldog husvétii ünnepeket kíván a Szerkesztőség.

— Gyászhir. Ladányi Mihály mokesai (Ungm.) lelkész március 27-én 35 éves korában elhunyt. Tanulmányait főiskolánkban végezte, itt a legjelesebb diákok közé tartozott, úgyhogy a tanári kar theol. tanulmányai végezte után, 1914-ben a széniori állással is megisztelte. Az életbe kilépett ifjú lassankint elbetegesedett s szépen indult pályája most a sírba hanyatlott. Áldott l. eml.!

— Leánykálvineumi ünnepélyek a Hegyalján. I. Szerencsen apr. 3-án d. u. 6 órakor az Apolló-mozgó termében tartották meg a vallásos estélyt; a tágas terem zsufolásig megtelt a szerencsi és környékbeli intelligencia képviselőivel. Horváth I. lelkész megnyitó szavai után a polgári dalárda énekelte Beethoven „Dicsőít téged, nagy égi teremtető!” énekét, azután dr. Révész Imre debreceni lelkész, egyh. ker. főjegyző tartott a biblia nyomán mély életfilozofiájú szabad előadást. Váradi A. „Az Úr íté!” című melodramáját Segesvári Magda úrlány szavalta bájos közvetlenséggel Tóth I. tanító harmonium- és Scholtz J. tanító zongorakísérete mellett. A következő szám: Trio-renaiszsance volt Tóth I., dr. Erős Gy. és Nyessey G. előadásában. A dalárda „Áldás-ok Istene” éneke után Kiss Ferenc egyetemi tanár fordult a Nyiregyháza felállítandó Leánykálvineum érdekében az érző és áldozó szívekhez, mire a M. Hiszekegy éneklésével ért véget az ünnepély. — II. Sárospatakra apr. 4-én d. e. 10 órakor érkeztek debreceni vendégeink s még a d. e. folyamán tüzetesen megtekintették a főiskola gyűjteményeit. Előadásai a d. u. 6 órakor a templomban tartott vallásos estély keretében folytak le. Gyülekezeti ének után Forgács Gy. lelkész imája nyitotta meg a vallásos ünnepélyt, majd a vegyeskar gyönyörűen csengő s a magasba szárnyaló éneke után dr. Révész Imre tartott magával ragadó bibliamagyarázatot egyfelől az „Álljatok ellent!” másfelől: „Az ott fenn levőkkel törődjétek!” igéről s míg az előbbibe beleszóltte Durand Máriának, a törhetetlen lelkű hugenotta-leánynak történetét, az utóbbi kapcsán különösen a női közönséghez fordult s azt hívta fel Lórántfi Zsuzsanna hagyományainak hű ápolására, Az egyházi férfiak erőteljes éneke után Kiss Ferenc egyet. tanár ismertette ékes és meleg szavakkal a lelkészi árvák szomorú sorsát, ezzel kapcsolatban a löszörményi Kálvineum áldásos működését s ajánlotta a felállítandó Leánykálvineumot a gyülekezet tagjainak munkás szeretetébe. Harsányi István theol. tanár buzgó imája s közének rekesztette be a szép ünnepélyt, amely

nagyobb közönséget is megérdemelt volna. — Következett ápr. 5-én a *s.-a.-újhelyi* ünnepély. Váróvasárnapján d. e. dr. Révész Imre végezte a teljesen megtelt templomban az istentiszteletet; az alkalmi vonatkozásokkal dúsan átszőtt beszéd ellenállhatatlanul foglyúl ejtette a szíveket s a nemes céljára szépen hullottak a perselybe az adományok. Délután a magas belépti díjjal rendezett ünnepély már kevesebb számú közönséget gyűjtött össze; ez ünnepély központja Kiss Ferenc egy. tanár lélekkrázó ébresztője volt: lángoló hitvallása a szeretetről, mint a világ építő lelkéről és a szenvedésről, mint az Istenhez szóló legigazibb útlevélről. E hatalmas beszéd mellett magasra emelkedett a Nyitray-testvérek eneklése (irredentalok Bathó J. harmonium-kiséretével), Jánosi A. énekszóloja, Császár J. és Nagy J. hh. hegedűjátéka, Letenyei G., Nemcsik J. és Szőke szaválata, végül a vegyeskar szép éneke. Szerencsen és Újhelyben mintegy 3—3 mill., Sárospatakon 800,000 K. bevétel jutott a Leánykálvineum javára.

— **Lelkeszi jubileum.** Vadász Pál tb. esperes, volt h. püspök 50 éves lelkeszi jubileumát fényes keretek közt ünnepelte meg április 4-én Sajószentpéter közséje. Az ünnepség d. e. 11 órakor kezdődött a templomban, hol dr. Ambrus István ügyvéd üdvözölte a ref. egyház közönsége nevében a tisztességes és becsületes munkában megőszült agg lelkipásztort; utána 50 különböző koru asszony, tízes csoportokban — az eltöltött öt évtizedet képviselve — egy-egy gyönyörű virágcsokorral ajándékozták meg szeretett lelki vezérüket, majd a lányok és iskolás gyermekek köszöntése következett. A templomi ünnepséget dr. Végh János főgondnoknál beszéde zárta be, aki a s. sz. péteri uriaszonyok nevében pálmát nyújtott át az ünnepelt lelkesznek. A templomi ünnepségek után az egyes felekezetek, hivatalok és erkölcsi testületek küldöttségei tisztelegtek a ref. paróchián, így a róm. kath. egyház, a szolgabíróság, a városi képviselőtestület, a tanítótestület, az iparostestület, az önk. tűzoltóegylet, a takarékpénztár, az úri kaszinó, a ref. tanítói kar. Az úri kaszinó termében rendezett 40 terítékű közebed zárta be a szép ünnepélyt.

— **Alapítvány.** Oláh Ernő helybeli s. gyógyszerész a főiskola iránti hálájának kifejezésékepen 1000,000 koronát küldött Csontos József gimn. igazgatóhoz, azzal, hogy annak évi kamatait egy szegényebb sorsú ref. lelkész vagy tanító 8-ik osztályú tanuló fia kapja, ki jó előmenetelt tanúsít, de különösebben példás erkölcsű, feddhetetlen jellemű és magaviseletű ifjú. A nemes tett maga tanúskodik magáért.

— **Debrecenből.** Dr. Baltazár Dezső püspök, fiával és Baja Mihály lelkésszel, csaknem félévi távollét után, amerikai körútjából ápr. 2-án egészségben hazaérkezett. — A *tiszántúli* egyh.-kerület elnöksége a tavaszi közgyűlést május 15-re tűzte ki. — Az Orsz. Ref. Tanáregyesület elnöksége a *nagykőrösi* közgyűlést jún. 3-ra tűzte ki. — Az Eötvös kollégium volt növendékeinek *szövetsége* ápr. 25-én Debrecenben előadó estélyt fog tartani. — A közoktatási miniszter a debreceni egyetemi könyvtár *igazgatójává* Medveczky Károlyt realisk. tanárt nevezte ki.

— **Szücs Ernő Sárospatakon.** Az ismert nevű fővárosi tanár marcius 29-én Sárospatakon délelőtt a templomban, délután a főiskolai imateremben előadást tartott.

— **Az egyházkerületi kulturadó-bizottság** márc. hó 31-én tartotta Miskoccon dr. Révész Kálmán püspök és Dókus Ernő főgondnok elnöklése alatt ülését. Annak hangsúlyozása mellett, hogy ez precedensül nem fog szolgálni, az 1924. évről begyűlt egyházkerületi segélyt a következőképen osztotta meg: a sárospataki főiskola 50%, a miskolci leánygimn. 30%, a miskolci ref. főgimn. 20%.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** A Méltóságos Püspök úr által v-delembe vett Kálvin-házra a *vizitátoroknak* adjak át lelkésztestvéreim a *húsvéti* perselypénzeket. Én eljuttatom a kerületi pénztárba. De ugyancsak kérem kell a *Konvent* végrehajtó-bizottságának felkérésére, egy lelkesítő ígehirdetés után, egybegyűlendő ünnepi vagy vasárnapi perselypénzt a sok gonddal küzdő Országos Lelkeszi Nyugdíjintézet számára is. Minden egyház közvetlenül a nyugdíjintézeti pénztárba küldje adományát. — A vagyonleltári ívek számadatai a régi értékelés alapján irandók be mindenütt. Atyafiúi szeretettel: *Eurkas István* esperes.

— **Az alkohol ellen.** A *litván* parlament 1924 december havában nagyon szigorú törvényt hozott az *alkohollal való visszaélés* ellen. Eszerint a piacokon, a mulatóhelyeken, az üzletekben, a gőzhajókön és pályaudvarokon a szeszes italok árulása egészen tilos. Epenygy nem szabad hivatalos ünnepélyek alkalmával szeszes italokat felszolgálni. Ezenkívül az állam bőséges eszközöket bocsát ama városoknak és egyesületeknek, amelyek az alkoholizmus elleni küzdelemmel foglalkoznak, a rendelkezésére.

— **Az analfabéták serege.** A legújabb hivatalos adatok hű kepet nyújtanak arról, hogy milyen nagy még a föld egyes országaiban és részeiben az analfabéták száma. Indiában a lakosság 92%-a nem tud írni és olvasni, Oroszország számos vidékén a gyermekeknek csak 20% a jár iskolába; feltűnő az analfabéták aránylag magas százalékszám az Egy. Államokban, ahol 110 millió lakos közül 5 millió nem tud írni-olvasni, tehát 4,5%; ellenben Németországban, ha a gyöngelméjüket leszámítjuk, alig van analfabéta.

— **Kereszt a templom előtt.** A pisanicai templom építése alkalmával, 1904-ben a zágrabi kormány csak azon föltétel alatt adott 8000 korona építési segélyt, ha a templomnál kereszt lesz. Az egyház néh. Antal Gábor püspökhöz fordult tanácsért, aki azt tanácsolta, hogy tegyék fel a keresztet, sőt ha még 8000 koronát adnának, tegyenek föl kettőt. Való igaz, hogy a kereszt a legősibb keresztyén jelvény s a külföldi reformátusok alkalmazzák is templomaikon, könyveiken (feszület nélkül.) De nekünk, magyar reformátusoknak még mást is jelent, mint nekik. — A református vallás üldözése idejében ez volt a jelvénye azoknak, akik apáinkat puskarutissal, csizmasarokkal, börtönnel, bitóval kényszerítették a kereszt megcsokolására. Ezért a kereszt a magyar református ember előtt pápista-jelvény, inkvizíciós emlék. Minthogy pedig a szentírás sehol nem pa-

rancsolja a használatát (kálvini elv), nem származik belőle semmi kár, ha nem használjuk. A pisancai egyház vezetői úgy oldották meg a kérdést, hogy tornyukra csillagot tettek, ellenben a templom elé egy nagy kökeresztet állítottak, amely Krisztus kinszenvedéseire emlékezteti a híveket.

— **Amerikában** Liga alakult az oláhoktól szorongatott és létükben fenyegetett *Vallási és Nemzeti kisebbségek Védelmére*. E Liga képviselőjében 1924 nyarán Beach, Schaeffer és Hurn urak szelíten-hosszában bejárták Erdélyt s a helyszínen szerzett alapos megfigyelések és utánjárások után megállapították, hogy 1. „Románia kisebbségi politikája Erdélyben a magyarok és szászok kultúrájának elfojtására törekszik. 2. Megfosztja őket egyházi és iskolai alapítványaiktól. 3. A bíróság előtt nem szolgáltat számokra igazságot. 4. Hivatalos hatóságainál nem engedi meg a magyar nyelv használatát, jóllehet erre a békeszerződés is kimondottan kötelezi Romániát. 5. Eltűri, sőt jó szemmel nézi, hogy az alsóbbrendű hivatalnokok kegyetlenkednek a kisebbséghez tartozó lakossággal és önbíráskodásukkal hatálytalanná tesznek minden törvényes biztosítékot.” A kiküldött bizottság az oláh kormány elé terjesztette az összegyűjtött sérelmi anyagot, de ennek pár hét előtt érkezett válasza egyáltalában nem elégítette ki a Ligát, mert egyes állításai nem felelnek meg a valóságnak, mások beismerései a tényeknek. A Liga ezek után a nemzetek egyetemességéhez fog fordulni az erdélyi vallási és nemzeti kisebbségek védelmében és megtalálja majd a módját annak, hogy ezek szörnyű sorsán segítsen.

— **A német birodalmi elnök vallása.** *Ebert*, a nem rég elhunyt német birodalmi elnök, aki tudvalevőleg a szocialisták pártjához tartozott, 18 éves korában kilépett a r. kath. egyházból és disszidens lett; hasonlóképen a felesége is kilépett az evang. egyházból. Ellenben gyermekeik evang. vallásoktatásban részesültek, leányuk egy evang. férfiúval az evang. templomban esküdött meg, menyje is evangélikus, épenúgy testvérének Heidelbergben lakó s egyházas érzésű családja. *Ebert* elnök heidelbergi temetésén, berlini rokonsága kívánságára, sírjánál Maas evang. lelkész intézett vigasztaló szavakat a megszorodott szívekhez.

— *Dr. Simons*, a helyettes birodalmi elnök, a lipcei birod. főtörvényszék elnöke, buzgó protestáns, aki a világprotestantizmus nemzetközi egységi mozgalmában vezető állást foglalt el s a világbékét előmozdító egyházi akció stuttgarti konferenciáján nagy figyelemmel hallgatott előadást tartott az egyházzól és a háborús bűnösség kérdéséről. az augusztus havában Stockholmban tartandó világkonferencián pedig a vallás jelentőségéről a büntetőtörvényhozásra és a fegyencek nevelésére fog előadást tartani. — Végül az elnökjelöltek közül *dr. Jarres* egy régi prot. családból származik és nyilvánosan is meleg szavakkal tett evang. hitvallása mellett vallomást, míg *Marx* különböző nagy kath. organizációk elnöke. *Braun* porosz miniszterelnök (szoc.) disszidens. *Marx* megválasztására a kath. centrum és a szocialisták, akik már évek óta fegyverbarátságban élnek, közös erővel törekednek.

— **A stockholmi világkonferencián**, mely augusztus havában a gyakorlati keresztyénség kérdéseinek tanulmányozására fog a svéd fővárosban összegyűlni, az egyes egyházakat hivatalos küldöttek fogják képviselni. Így a svéd egyházat Söderblom upsalai érsek, 3 püspök, Schwartz K. egyet. tanár és a Ker. Ifj. Egylet központi bizottságának titkára, Fries K., a dán egyházat 3 püspök fogja képviselni. Hollandiából eddig Slotemaker de Bruine egyet. tanár és Weyland elnök, Magyarországról dr. Ravasz és dr. Révész püspökök, a poseni ev. egyházból Blau superintendens, Franciaországból Monod Wilfred, Blanqui misszionárius, Monnier H. tanár, Scheer és Altorffer képviselők vannak bejelentve. Nemtorozásból Simons h. bíró, elnök, Deissmann egyet. tanár, összesen 66-an fognak megjelenni. Előadások tárgyai lesznek: a nevelésügy, kulturpolitika, népművelés és sajtó, család és a két nem viszonya, ifjúsági kérdések, hivatás, a szabad idő felhasználása, bűn és büntetés, szociális munka.

— **Bázel.** A bázei kánton nagytanácsa febr. 26-án tárgyalta a kommunisták által benyújtott azt az indítványt, hogy az egyetem theologiai fakultását, azt az intézetet, amely nem egyszer az egyetemre és Bázel városára a legtöbb fényt hintette s amely mindmáig nemes tudományosság ápolója és fejlesztője, szüntessék be. A javaslatot, melyen a moszkvai szovjet szelleme fuvallt át, a kommunisták mellet a szocialisták is teljes hévvel támogatták. Minden más párt ellene szavazott. A szavazásnál 56 szavazattal 52 ellen azt határozták, hogy az indítványt megfontolásra áttesszék a kormányhoz. A kommunistáknak ez a diadala csak azáltal vált lehetővé, mivel a kath. centrum tartózkodott a szavazástól, részint a ref. fakultás iránti gyűlöletből, részint abban a reményben, hogy a végleges döntés előtt különös római kívánságok teljesítésével fogják szavazatát megvásárolni.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,

Hiszek egy isteni örök igazságban.

Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

HIVATALOS RÉSZ.

267—1925.

Körlevél.

A március 27—28. 141—925. sz. a. kelt miniszteri rendelet folytán felvonom mindazon lelkész urakat, kiknek anyaegyháza mellől társ-, leány-, főkegyházak vagy szórványok az utódállamokhoz csatoltattak, hogy legkésőbb f. hó 20-ig (huszadikáig) jelentsék be hozzám:

a) melyek az elesatolt társ-, leány-, fiókegyházak és szórványok, egyenként névszerint felsorolva;

b) m nyi a Csonka-Magyarországon maradt anya- s esetleg még hozzátartozó társ-, leány stb. egyházak lélekszáma;

c) mennyi évi jövedelmet veszített el a lelkész úr az elesatolás miatt?

Miskolc, 1925 ápr. 4.

Dr. Révész Kálmán
püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Takács Mihály*: Gyakorlati irányt a leányiskolákba! — Egyetemes Tanügyi Bizottság. (Vége köv.) — Vegyes közlemények.

Gyakorlati irányt a leányiskolákba!

Az a nagy felfordulás, amely a világháború után s a forradalmak közben elkövetkezett s amelynek egyik közvetlen eredménye középosztályunk anyagi lezüllése lett: sok embert ejtett már gondolkodóba hivatalos és nem hivatalos részen: hogyan lehetne ez osztályt a lejőn megállítani s nyugvópontra juttatni? Ha jól emlékszem, valamelyik tudományos társaság díjat is tűzött ki a kérdés megfjtására: Miféle eszközökkel lehetne középosztályunk hanyatlását megakadályozni?

En a nagy problémának csak egyik apróbb részletére óhajtom irányítani a közfigyelmet, de amely részletkérdés is nagy fontossággal bír református társadalmi és egyházi életünkre nézve.

Közismert dolog, hogy református nőnevelésünk nemcsak kiállja a versenyt más felekezetek s az állam nőnevelésével, de sok tekintetben felül is múlja ezeket s a más felekezetűekre is rendkívüli vonzó erőt gyakorol. Nem kell messze mennem példakért: utalok csak egyházkerületi felsőbb leányiskolánkra, amelynek 50%-át évi létszámának, állandóan másvallásúak alkotják. Vezetői a múltban kiváló pedagógusok voltak s jelenleg is kitűnő hírnévnek örvendenek. Kezeik alól nem csak jól képzett, de igazi művelt nők kerülnek ki.

Es én mégis ennél is többet várnék leányiskoláinktól, nem elméleti, de gyakorlati tekintetben: ne pusztán és kizárólag úri nőknek nevelnénk leányainkat, de egy kicsit az életre is. Ne csak a zongorához értsenek, de ugyanúgy, vagy még tökéletesebben forgassák a főzőkanalat is. Ne csak leírásokból ismerjék a természet szépségeit, de a maguk munkájával is igyekezzenek e szépséget elővarázsolni. Mert ma — elismerés a kivételeknek! — úgy áll a dolog, hogy az intézetekből kikerülő leányok vagy szégyellik a házi teendőket, vagy ha nem szégyellik, kevés fogalmuk van róla. Pedig legtöbbször nagy szüksége lenne rá az életben, hiszen a nő hivatása elsősorban mégis csak az, hogy felességgé és anyává legyen. Ugy, de hogyan merjen közelíteni hozzá a férfi, ha azt látja, hogy talpig úrinő ugyan, de semmi más s az élet küzdelmeiben ugyan keveset számíthat rá! Ez a küzdelem pedig fokozott mértékben vár ma a középosztály minden egyes férfi és nő tagjára. Ha az állam alkalmazottja az illető:

értenie kell, hogy a sovány kenyeret hogyan tegye magánszorgalom és ügyesség útján izletesebbé s talán bővebbé, hogyan takaríthatja meg, vagy szaporíthatja a keveset is; ha pedig falusi asszonnyá lesz: százszor inkább szüksége van a háziasságra és gyakorlati ismeretekre. Ismerek falusi családokat, amelyek a *van*-ból is nyomorúságosan élnek, mert a háziasszony ölbetett kézzel áll és nem bír hozzáalkalmazkodni a falusi és a nehéz életviszonyokhoz és ismerek falusi papnét, aki ugyan meglehetősen szerény jövedelemmel rendelkezik férje javadalma révén: s szorgalma és ügyessége folytán bámulatos csinnal öltözteti s neveli 7 gyermekét, akik közül egyébként 3 jár már felsőbb iskolába.

Sokan bizonyosan csóválják erre a fejüket: hogy fér össze az egyházi lapok hasábjával a gazdasszonykodás? Nagyon szépen. Elvégre a leányiskolákból kikerülő növendékek egy nagy percentje, sőt bátran mondhatjuk: túlnyomó többsége abba a helyzetbe kerül, hogy életszükséggé válik ránézve a követelmény, hogy jó gazdasszony legyen, egy részük falusi papné, tanítóné, jegyzőné lesz; milyen szép és fölemelő dolog, ha nem neki kell kérdezősködni a legutolsó dologban is a falu egyszerű asszonyaitól, hanem ellenkezőleg ő mutat jó példát a gazdasszonykodás terén is. Bezzeg egykori híres-nevezetes nagyszonyaink nemcsak a műveltségben állottak legelől, de általában kitűnő gazdasszonyok is voltak, akik maguk vezették férjeik távollétében sokszor még a külső gazdaságot is.

Gyakorlati irányt azért a leányiskolákba! Gyönyörű, szemléltető példa erre a budapesti „Női Kertgazdasági Tanfolyam” (X. Maglódi-utca 8.), amelyet egy lelkes magyar úrinő vezet, aki „olyan leánytipust akar nevelni, amelyen a háborúban megedződött, a nyomorúságban komoly férfivá érlelődött mai nemzedék méltó élettársa lesz.” A tanfolyam egyelőre korlátolt számban vesz fel négy középiskolát végzett lányokat s míg elméleti órákon együtt tanulnak a növendékek, gyakorlati téren külön-külön dolgoznak: egyik héten a kertben, másik héten a baromfitelepen, sertésoláknál, tehenészetben, majd a főzőkonyhánál, majd ismét zöldséget stb. árúsítanak felváltva. A munka eleinte nem mindeniknek tetszik, de a végén hálával és örömmel válnak meg az intézettől, mert

maguk is érzik, hogy oly kincs birtokába jutottak, amely minden hozománynál többet ér.

Próbáljuk meg utánozni a szép példát leányiskoláinkban! Ahol lehet, nagyobb mértékben, de legalább is a főzésben és a kertészkedésben, akár gyakorlati óráknak a tanítási órák közé illesztésével, akár külön tanfolyam szervezésével, amely lehetne esetleg a nyári szünetben is. A munkára nevelés végtelen áldásos hatással lenne minden egyes növendékre, református társadalmunkra pedig későbbi gyümölcsei révén, meg sem mérhető hasznót jelentene.

Takács Mihály.

Egyetemes Tanügyi Bizottság.

Dr. Baltazár Dezső püspök elnöklete alatt — akin semmi nyoma nem látszik az amerikai út faramadmainak, sőt frissebb, egészségesebb színben van, mint bármikor — április 15—16-án a konvent székházában tartotta az Egyetemes Tanügyi Bizottság f. évi gyűlését, hogy számba vegye az 1923—1924-ik iskolai év eredményeit s határozzon, illetőleg javaslatot terjesszen az Egyetemes Konvent júniusi ülése elé az összes felforgó, elintézésre váró kérdésekben. Hét előadó hetekig tartó szorgalmas munkával állította össze a beküldött adatokból iskolai életünk hű képét s dolgozott ki minden, a szakja körébe vágó kérdésben határozati javaslatot, — így azután 1½ napi komoly tárgyalás, itt-ott mélyreható megbeszélés után végeztünk a tárgysorozat 90 pontjával.

A gyűlés megnyitása, Németh I. elhunyt püspök elparentálása és dr. Antal G. új püspök meleg üdvözlése után dr. Dóczi Imre alelnök referált az egyetemes vonatkozású tanügyi tárgyról. Így jelentést tett a tanítói nyugdíj-ügy újabb szabályozása tárgyában kiadott miniszteri rendeletről, a konvent elnöki tanácsának ez ügyben tett két rendbeli eljárásáról, hasonlóképen a középiskolai tanári fizetéskiegészítés újabb szabályozásáról (arra ez idő szerint nincs kilátás, hogy az államsegélyi szerződésekben az egyes intézetek számára biztosított összeg valorizáltassék), amely egyelőre csak 1 évre van megállapítva; a tanári nyugdíjtörvény olynemű módosításáról, hogy a theol. tanárok nyugdíj-jogosultságába a lelkesítő pályán töltött évek is 5—15 évig beszámíttatnak, továbbá a nyugdíjintézetbe az iskolai szolgák is fölvetetnek; jelentette, hogy az adócsökkentési segély sincs valorizálva s nincs is sok kilátás rá, hogy teljes értékében valorizáltassék. Jelentést tett arról, hogy a hitoktató-lelkészek április 7-én Debrecenben tartott értekezlete a hitoktatói állás biztosítása és egyházalkotmányunk szervezetébe való beillesztése céljából több rendbeli kérelemmel járul a konvent útján a zsinathoz; így mindenekelőtt azt kéri, hogy a püspökileg kinevezett hitoktató-lelkészeket az egyes gyülekezet ismerje el saját hitoktatójának, az egyházmegye erősítse meg, — vagy pedig a vallás- és közoktatási miniszter ismerje el őket állandó középiskolai vallástanároknak, ossza be a tanári státusba, vegye fel a tanári nyugdíjintézetbe; tanügyi bizottságunk, sajnos, egyik irányban sem tehetett kedvökre, mert az egyes gyülekezetekkel nem rendelkezhetik, a vallás- és közoktatási miniszter pedig csak most

jelentette ki egész határozottan, hogy őket a tanári státusba és nyugdíjintézetbe fölvenni nem hajlandó. Végül ugyancsak Dóczi alelnök ismertette az Orsz. Ref. Tanáregyesület igazgatóságának előterjesztését az iránt, hogy — miután a közoktatási minisztérium egységes középiskolai tankönyvek kiadása iránt már intézkedett, amelyek minden valószínűség szerint nagyon kevésbé lesznek a mi ref. egyéniségünkre, gondolkodásunkra tekintettel, — intézkedjék az Egy. Tanügyi Bizottság is a magyar nyelvi, m. irodalomtörténeti, hazai és egyetemes történeti és bölcsészeti oktatás számára ref. szellemű tankönyvek készítése és kiadása iránt, melyekben vallásunk és egyházunk szelleme, múltja és jelene kellően érvényesüljön. Tanügyi Bizottság a nagyfontosságú kérdés megvalósítását szükségesnek tartja s a kérdés szellemi részének előkészítésével az Orsz. Ref. Tanáregyesületet, anyagi vagyis kiadói részének intézésével pedig az egyetemes tankönyvkiadó-bizottságot bízta meg.

Dr. Kun Béla debreceni egyetemi tanár a jogakadémiai ügyek referense, a h.-m.-vásárhelyi és kecskeméti jogakadémia múlt évi életét, az előbbinek megszűnését és a megszűnésével kapcsolatos anyagi nehézségeket, aztán az utóbbi megszilárdítására tett és ezután teendő intézkedéseket ismertette. A kecskeméti jogakadémia fennállása ugyanis ma még egyáltalában nincs biztosítva, az eddig tett ajánlatok (a város, a dunamelléki és a tiszántúli egyh.-kerület ajánlatai) csak 5 tanszék fentartására elegendők, úgyhogy ha ref. egyetemes egyházunk immár egyetlené vált és országosnak nyilvánított jogakadémiáját fenn akarja tartani, a szükséges fentartási összegek előteremtéséről gondoskodnia kell. Bizottságunk az orsz. ref. jogakadémia fentartását a magyar ref. egyház becsületbeli köteletségének érzi s útasítja a jogakadémia kormányzó hatóságát, hogy legrövidebb idő alatt mutassa ki szám-szerű pontossággal a fennálló hiányt, úgyhogy azt a konvent iskolaügyi bizottsága tárgyalás alá vevén, a szükséglet fedezésére nézve részletes javaslattal járúlhasson a Konvent június havi ülése elé.

A theologiai akadémia múlt évi állapotáról Marton János spataki theol. tanár terjesztett a bizottság elé hű képet; ugyanő jelentette, hogy az új theol. tanulmányi, nevelési és vizsgai rend 1925—26-tól kezdve mindenik intézetben életbe lép; ami a tiszántúli egyh.-kerület azon előterjesztését illeti, hogy a kilépő s.-lelkészek részére 10 hónapi gyakorló-lelkészi tanfolyam szerveztessék Debrecenben és Budapesten, az egyházkerületek nem járulnak hozzá, mert erre nem rendelkeznek a szükséges anyagi erővel, magoktól a s.-lelkészekről pedig nem várhatjuk a 10 havi önfenntartási terhek viselését; így a kétségtelenül sok üdvös gondolatot tartalmazó reform megvalósítását kedvezőbb időkre kellett elhalasztanunk. A debreceni egyetem theol. fakultása hajlandó volna a doktori vizsgai szabályzat azon kívánalmát, hogy a jelöltektől 1 évi debreceni egyetemi hallgató megkívántatik, elejteni s a hazai theol. akadémia hallgatása után is fölvenni a theol. doktori szigorlatot, de most a közoktatási miniszter

nem akar a királyilag megerősített szigorlati szabályzatot változtatni; a Konvent elnöksége megbíztatik, hogyha a debreceni egyetem theol. fakultásával e tárgyban teljes megegyezésre jut, tegyen fölterjesztést a közoktatási miniszter útján az államfőhöz a szabályzat módosítása iránt. Az amerikai presbyteriánus theol. akadémiákon végzett magyar ifjak nosztrifikálási vizsgájának kérdése lefektetik a theol. akadémiákhoz; a külföldi stipendiumok elnyerését bizottságunk a konventi elnökség útján egységesen óhajtja szabályozni. Nagy fontosságú kérdés, hogy mi történjék azon ifjakkal, akik megszállt területen szerzet érettségi bizonyítvánnyal jelentkeznek theol. akadémiáinkra hallgatókúl? föl lehet-e őket venni, mikor több fontos tárgyból (m. irodalom, m. történelem, német nyelv) nincs vizsgálati jegyök? Bizottságunk kimondotta, hogy az ilyen ifjak ezentúl csak rendkívüli hallgatóknak vehetők fel, egy éven belül azonban kötelesek a közokt. miniszter által megállapított különbszeti vizsgálatot letenni, s míg e vizsgálatot le nem teszik, a theol. akadémia tárgyaiból nem kollokválhatnak. A theol. tanárok fizetésrendezésén, erejéhez mérten, mindenik intézet előjárósága a legteljesebb jóakarattal munkálkodik; a végleges rendezés ideje akkor fog bekövetkezni, ha pénzünk értéke stabilizálódván, az állam is áttér a köztisztviselőknél a normális fizetésekre.

A középiskolai ügyekről, dr. Ravasz Árpád távolléte miatt, *Domby László* miskolci leánygimn. igazgató készítette, sok munkáról és utánjárásról tanúskodó alapos előterjesztéseket. A *fiúgimnáziumok* múlt évi állapotáról szóló jelentése szerint a 18 gimnáziumba 7261 tanuló iratkozott be, akik közül vizsgálatot tet 6880 (nyilv. 6235, m. tanuló 645); a magántanulók száma csökkent, de még mindig magas. Idegen honosságú tanuló legtöbb van Debrecenben (oláh megszállás alatt levő területről), aztán Sárospatakon (69, cseh-szlovák területről); a növendékek közül 55% az intézet székhelyén lakik, messzevidékről kapja tanulóit Pápa, Spatak, Debrecen. Vallásra nézve a vizsgálatot tett tanulók közül ref. 4371, ág. ev. 431, r. kath. 1292, g. kath. 64, izr. 693, — a ref. tanulók arányszáma némi emelkedést mutat; legkevesebb ref. tanuló van Csurgón, Gyönkön, Halason, Pápán, legtöbb ref. tanuló van Debrecenben, Nánáson, Körösön, legtöbb kath. van Csurgón, Halason, legtöbb zsidó van Karcagon, Miskolcon, Halason, H.-M.-Vásárhelyen, Pápán. Előmenetel szerint minden tantárgyból jeles volt 471, jó 1196, elégséges 3647, egy tárgyból elégtelen 642, két tárgyból 568, több tárgyból 356; magaviseletre nézve dícséretes 3762, rossz nem volt. Óramulasztás tekintetében, ha a mulasztott órák száma emelkedést mutat, viszont növekedett ama tanulók száma, akik egy tanórát se mulasztottak s kevesbedett az igazolatlanul mulasztott órák és mulasztó tanulók száma. Érettségi vizsgálatot tett 614, visszalépett vagy elbukott 131, sikerrel vizsgázott 483, a javító vizsgásokkal együtt összesen 586 növendék nyert érettségi bizonyítványt. Rendkívüli tárgyként a legtöbb helyen tanulták az éneket, rajzot, gyorsírást, egészségtant, céllövést, vívást, zenét (256-an), francia és angol nyelvet (40-en), német társalkodást, párhelyen fizikai gyakorlatokat, önképzőkör, ifj. segélyegylet,

tornakör, ének- s zenekör majdnem minden intézetben van, cserkészcsapat csak H.-Nánáson nincs; a cserkészcsapatok mindenütt lelkes építő munkát végeznek, gondot fordítanak a jellem nevelésére, a test edzésére, a vallásos érzés fejlesztésére, a képesség fokozására, nyári táborozásaik rendszerint sikeres lefolyásúak. A szertárak, könyvtárak ez évben már nagyobb gyarapodást mutatnak fel, tanulmányi kirándulást is több intézet rendezett. A hazafias nevelésre mindenik intézet nagy gondot fordított. Ami a jótéteményeket illeti, 557 tanuló teljes, 927 tanuló részleges tandíjmentességben részesült 99 millió K értékben; a kiosztott jutalmak, ösztöndíjak összege 143 milló K-ra megy.

A 3 leánygimnáziumba 1273 tanuló iratkozott be (1103 rendes, 170 m. tanuló), vizsgálatot tett 1200 tanuló; legnépesebb volt a miskolci 496-tal. Vallásra nézve ref. 688 (57%), ág. ev. 120, r. k. 224, izr. 153; a ref. növendékek száma legtöbb Debrecenben, Miskolcon 49%; a prot. növendékek száma emelkedést mutat. Előmenetel tekintetében jeles volt 149, jó 340, elégséges 553, 1 tárgyból elégtelen 77, kettőből 53; a lányok előhaladása általában kedvezőbb, mint a fiuké. Rendkívüli tárgyat 80-an tanultak; érettségi vizsgálatot tett 40 tanuló, 39 sikerrel. Mindenik intézetben van cserkészcsapat; ebben nagy gondot fordítanak a nőiesség fejlesztésére és a női kézimunka tanulására és gyakorlására. A kiosztott jutalmak és ösztöndíjak összege 8 millió K, az elengedett tandíjak összege 82 millió K.

Ami az új középiskolai törvény értelmében létesített iskolai típusokat illeti, a dunamelléki egyházkerületben a budapesti ref. főgimnáziumnál a típus megválasztása még függőben van, Nagykörs humángimnázium, a többi intézet reálgimnázium lesz, modern nyelvként az angol nyelvvel; Dunántúl Csurgó reálgimnázium lesz az olasz nyelvvel, Pápán a választás függőben van, míg a kettős típus ügyében döntés történik; Tiszáninnen Miskolc reálgimnázium lesz angol nyelvvel, Sárospatak humángimnázium lesz, de lépéseket tesz az iránt, hogy a görög nyelv tanítása az V-ik osztályban kezdődjék (úgy hallatszik, hogy a IV-ik osztályban fog kezdődni); Tiszántúl Debrecen és H.-M.-Vásárhely humángimnázium lesz, a többi reálgimnázium jó részben francia nyelvvel; Gyönkön nem lesz modern nyelv. Mint látszik, két intézetnél a típus megválasztása még függőben van. Minthogy a legtöbb intézet, amely modern nyelvül az angol nyelvet választotta, nem rendelkezik perfect angol nyelvtanárral, T. Bizottságunk dr. Ravasz L. püspököt megbízza, hogy a nyári szünidőben szervezzen Budapesten, elsősorban az ilyen tanárok számára, angol nyelvi kurzust, amely a direkt módszer szerint bevezetné tanárainkat az angolnyelv ismeretébe és gyakorlatába.

(Vége köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Harangavatás Tiszadorogván.** Lélekemelő ünnepség keretében adta át a használatnak a tiszadorogvai gyülekezet ápr. 5-én, virágvasárnapján, közadakozásból beszerzett két új harang-

ját. Maga a harangbeszerzés ténye fölemelő áldozatkészségét mutatja a sok csapástól sújtott (árviz, stb.) gyülekezetnek s az ifjú lelkész agitálásának, mert közöttük igazán az utolsó marék lisztetcskét sokasítja meg az Istennek mindenekre elégséges kegyelme. A felavatási ünnepség hatalmas gyülekezet jelenlétében folyt le, templomba sereglett nemcsak a helybeli gyülekezet apraja és nagyja, hanem a szomszédos községekből érkezett nagyszámú érdeklődő közönség is. A harangokat már előző napon felhúzták s így a virágvasárnap iistentisztelet rendes időben megkezdődhetett. Kiss Albert ároktói lelkész igazán tartalmas, szép imádságban emelte az áhítatos lelkeket az egek Urához. Majd Farkas István esperes tartá meg ünnepi beszédét Máté ev. XXI. 9. alapján, hatalmas erővel rázva meg a sziveket és ejtven foglyúl a lelkeket. Eltekiutva a beszéd ünnepi és helyi vonatkozásaitól: fő tendenciájában ellenállhatatlan érvekkel tárta a hallgatóság elé, hogy nekünk árva, porba alázott magyaroknak, a különböző keresztyén felekezeteknek egyesülnünk kell a krisztusi eszményben: a szeretetben, ha meg akarjuk érni a nagy feltámadást s nem szabad megengednünk a felekezeti gyűlölködés szörnyűségei luxussá. Az ünnepély lélekemelő voltához hozzájárult a helybeli Kórus is az ügybuzgó tanító vezetésével két sikerült, szépen kidolgozott alkalmi darabbal. A délutáni alkalommal Takács Mihály tiszavalki lelkész hirdette az ígét ugyan- csak hatalmas számú gyülekezet előtt. Megemlékezésre méltó még, hogy a szomszéd tiszacsegei gyülekezet ref. tantestülete majdnem teljes számban vett részt a harangavatáson, így adván hitbeli együttérzésüknek kifejezést. A tiszadorogmai gyülekezet nemcsak két szépen csengő haranggal lett gazdagabb, hanem egy felejthetetlen, áldott nap emlékével is.

Tiszamenti.

— **Jókai a kálvinista zsoltáráneklésről.** A nagy költő írta e szép sorokat: „Nagyszerű az a kálvinista zsoltáráneklés a gyülekezetben, jellemzi magát az egész hitelvet. Azok a fenkölt dalok, amiknek szerzője egy szent volt, egy király és egy költő egy személyben, akit az Isten (még akkor csak egy kis népfajnak ura) csodamódon fölemelt a pásztorhalomról a trónra; soha senki nem fog azokhoz hasonló énekeket szerezni. Nem is teheti más, mint ő, aki színről-színre látta a Jehovát a maga népe előtt járni! S mikor ezeket az őszintén nyilatkozó szlozmákat rázendíti egy épen olyan őszinte szívű, keleti eredetű nép, aki szeret a maga Istenével közvetlen beszélni: „Kiáltásom halld meg Isten! Vedd füledbe az én könyörgésemet, Mert én szívem nagy inségből, messze földről kiáltja Fölségedet!” — olyan ez, hogy szinte viszhangzik rá az égboltozat, a cherubim és szerafim serege felelget rá vissza. Nem félig nyitott szájjal, nem lesunt fővel aggóskodva, de teli szívvel és tüdővel bocsátja neki a hangját minden ember; s a koldus rekedt hangja, az obisitos katona recsegése összevegyül a nagy urak és asszonyok éneklésével s mindenkinek megkönynyebbül a szíve, lelke utánna. Kipanaszkodta magát: meghallgattatott!”

— **Erkölcsei nevelés.** Budapesten a „Teleia felvilágosító előadásai” során az egyik szónok így

nyilatkozott: „Nincs tér, ahol a jellem oly szépen ragyogna, mint a tiltott nemi ösztönök megfékezése terén. Ez a mély vallásosság, a becsületes honmentő munka, az egészséges ifjúság, a boldog házasság és az egészséges gyermekek tiszta forrása.” Hozzátehetjük: ez volt az a tiszta forrás, amelyből az angolszászok igaz, nemes demokratizmus patakzott ki, a jellem ragyogása volt az, ami az angol embert és az angol nemzetet naggyá tette. Sajnos, nálunk e forrás tiszta vizét zavarja meg a szennyirodalom, az érzékiség és malacság szinpadravitele, a mozi sok erkölcstelen ábrázolása. Nálunk mind kevesebb lesz az önfegyelmzés, mind több a nyers indulatok féktelen kitörése, szereplése.

— **Egyház és állam.** Linz barmeni képviselő a porosz képviselőházban a következőleg nyilatkozott: „A protestáns egyház a századok folyamán az erkölcsiség és a rend szilárd alapjának bizonyult. 10.000 vádlottra átlag mindig 1215 elítélt esik; ámde a protestáns polgárok közt az elítéltek száma 121-gyel alatta marad ennek a középátlagnak, míg a szabad gondolkozóknál (akik kiléptek az egyházból vagy kijelentették, hogy semmi hitfelekezethez nem tartoznak) 2478-cal túlszárnyalja azt. Ott, ahol nem akarják többé engedni a lelkiismeretet fölébredni vagy kifinomulni, lassankint minden erkölcsi magatartást elveszítene. Amit az egyház az ő segítő és óvó munkáival az államért, továbbá a testek és lelkek javáért tesz, megszámlálhatatlan milliókat takarít meg ennek számára és jóval túlszárnyalja azt, amit az állam áldoz az egyházért. Micsoda tudatlan fecsegők hát azok, akik azt akarják velünk elhíttetni, hogy az egyházban sem érték, sem erő nem található!”

— **Konkordátum.** A centrum és a szocialisták egyesült uralma Németországban, a prot. császári kormány eltávolításával, egyre nagyobb mértékben útat nyit a r. kath. egyháznak: új püspökségek állítása, az egyes német államokkal konkordátumok kötése napirenden van. Miután Bajorországgal, Württemberggel és Badennel már konkordátumot kötött, a Vatikán most Poroszországra vetette szemét. Vajjon a porosz evangélikusok hajlandók lesznek-e rá, majd megválnak!

— **Adó és alkohol.** A magyar ember sóhajtván és szitkozódva fizet adót, a hollandus — italozva. Hollandiában ugyanis a szesz italok fogyasztására nagy adó van kivétel: 1 liter (50%-os) pálinkára 100.000 K, 1 liter borra 7000 K, 1 liter sörre 2500 K, úgyhogy ennek folytán a holland állam 1922-ben több mint 2.4 milliárd K adót vett be a szesz italok fogyasztása útján. E nagy adó, a tekintélyes jövedelem mellett, azzal a kedvező eredménnyel is járt, hogy az alkohol-fogyasztás az utóbbi 30—40 év fogyasztásának csaknem a felére csökkent. Áll ez különösen a pálinkafogyasztásra. Vajjon nálunk nem lehetne-e még a szesz-adót kissé emelni?

— **Házvezetőnőt és gondviselőnőt** keres egy lelkész gyöngye, beteges agg édes apja mellé. Elég erős testi szervezetű lelkész- vagy tanító-özvegy úri bánásmódra, telt kamarára és kellő dotációra találhat. Jelentkezni lehet a szerkesztőségénél.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

<p>ELŐFIZETÉSI DIJ:</p> <p>Egész évre ..... 10 korona.</p> <p>Fél évre ..... 5 korona.</p>	<p>Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN</p> <p>Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. RÁCZ LAJOS</p> <p>Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA</p>	<p>HIRDETÉSEK DIJA:</p> <p>Megegyezés szerint.</p>
---	--	---

TARTALOM. A főiskolai igazgató-tanács és a tanítóképző visszavétele. — Egyetemes Tanügyi Bizottság. (Vége.) — *Fekete István*: Országos ref. hitoktatói értekezlet Debrecenben. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A főiskolai igazgató-tanács és a tanítóképző visszavétele.

1925 március 25-iki ülésében az igazgató-tanács egyhangú lelkesedéssel a következő határozatot hozta:

1. Az igazgató-tanács ünnepélyesen kinyilatkoztatja, hogy kiszámíthatatlan fontosságú nemzeti és egyházi érdekből, Isten előtti felelőssége tudatában, elengedhetetlenül szükségesnek tartja a tanítóképző intézet visszavételét; a ma élő nemzedékhez, dicsőséges multunkhoz és boldogabbnak remélt jövődönkhöz méltatlannak itéli a most megnyílt történelmi pillanatot felhasználásának elmulasztását s meg van győződve afelől, hogy a minden vonalon regenerálásra szoruló magyarélet parancsoló szükségleteivel szemben megbocsáthatatlan bűn volna, ha az áldozatkészség legmagasabb fokát nem fejtenénk ki a nagy alkalom megragadása érdekében;

2. a visszavétel szilárd fundamentuma a közteherviselésen nyugvó, de progressív alapú adózás legyen;

3. az egyházkerületi lelkészek és tanítók személyenként szólítandók fel, hogy záros határidő alatt nyilatkozzanak aziránt, minő terhet bajlandók évről-évre magukra vállalni a költségek fedezésére, bizton remélve, hogy ismert iskola- és egyházszeretetük megnyilvánulása magával ragadó hatást gyakorol egyházkerületünk egész egyetemére;

4. felhivandónak tartja az igazgató-tanács az egyházközségek vezetőit arra, hogy a kulturadó ne pusztán adózással, rideg, erőltetett kivetéssel teremtsék elő, hanem főleg társadalmi úton, hogy az egyházkerület adózó tagjai előtt a kulturadó fogalma odiosussá ne legyen;

5. felhivandók a nagyobb és tehetősebb egyházközségek arra, hogy a reájuk eső terhen kívül önként vállalják el — tehetőségükhöz képest — néhány tanító-növendék ellátásának költségeit;

6. ajánlja az igazgató-tanács az 1925 március 31-én ülésező kulturadó bizottságnak, tegyen az egyházkerületi közgyűlésnek indítványt arra, hogy 1926-ra egyházkerületünkben a belkörü tűzbiztosítás előkészíttessék, remélve, hogy a belkörü tűzbiztosítás haszna lehetővé fogja tenni kultur-szükségleteink hatékony szolgálatát is.

Egyetemes Tanügyi Bizottság.

(Vége.)

A gimn. magánvizsgálatok díját a Bizottság aranykoronákban a következőleg állapította meg: magánvizsgálat díja ref. tanulóra nézve 40 K, más vallású tanulótól 80, összevont vizsgálat díja 60 (m. v. 120), rendkívüli időben tett m. vizsgálat díja 60 (m. v. 120), fölvételi vizsgálat díja 2 (4), javító vizsgálaté tárgyanként 2 K, rkiv. időben vagy más intézetből jövőnek 4 K, érettségi vizsgálat díja 8 K. Mind a gimnáziumok, mind a köztartások és internátusok vagyoni állapotáról a jövő évben már aranykoronákban kell a jelentéseket benyújtani. Az Orsz. Ref. Tanáregyesület igazgató-ságának javaslata elfogadtatván, 14 tanár vagy tanárözvegy tanuló gyermeke részesítettett fejenként 500,000 K, egy gyermek pedig 300,000 K segélyben; a Tanárok Nevelő Háza javára tanulóink ezentúl a beiratkozáskor ugyanannyit fognak fizetni, amennyit az állam szed e célra tanulóitól. Elismeréssel és köszönettel vette T. Bizottság tudomásul, hogy Karcag és H.-Nánás városa, a közoktatási miniszter kívánságának megfelelőleg, hogy gimnáziumát továbbra is megtarthassa, az évi tanári fizetéseknek 40, Kúnszentmiklós 32, Gyöngyös pedig 25%-jót vállalta magára. A felekezeti tanárokat ért újabb javadalmi sérelmek tárgyában, amelyek mind egy-egy rést ütnek az egyenlő minősítésű és szolgálatú tanárok egyenlő fizetésének elvén (pl., hogy a felekezeti tanároknak 14 ar. K-t kellett a vasúti arcképes igazolvány lebélyegzéseért fizetni, hogy számokra a miniszter jóval kevesebb összegben állapította meg a tavaszi fizetési előleget), fölterjesztést intéz Bizottságunk a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. A vall. és közoktatási miniszter rendeletét a modern idegen nyelvek intenzívebb tanítása tárgyában Bizottságunk helyesléssel veszi tudomásul és a maga részéről is útasítja a tanári testületeket, hogy e téren szigorú mértéket alkalmazzanak s buzdítsák a növendékeket egy-egy modern idegen nyelv elsajátítására s a szülőket is igyekezzenek ennek a szülei értekezleteken megnyerni. A közép- és polgári iskolai könyvtárakat útasítja Az *Erő* című ifjúsági lap megrendelésére és megőrzésére, s készséggel megengedi, hogy annak javára a középiskolai tanulók közt gyűjtést rendezzenek.

A tanítóképző-intézetek és polgári iskolák ügyeit dr. Veress István debreceni képz.-int. igazgató referálta. Az 5 képzőintézet (3 nő-, 2 főképző-int.) mindenike 5 osztályú; a főképzőkbe beiratkozott 171, a nőképzőkbe 192 növendék, 81-gyel kevesebb, mint az előző évben. Vallásra nézve 328 református. Az elengedett díjak és a nyújtott jótétemények összege a debreceni főképzőnél volt a legmagasabb: 105 mill. K. Gyakorló-iskolával mindenik el volt látva, sőt a pápait kivéve, mindenik kettővel. A szertárak felszerelése mindenütt kívánnivalót hagy hátra, internatusi helyiség és tanszék sincs az intézeteknél elegendő. Az eredményes tanítási munkát nagyon hátráltatja, hogy még mindig nem készült el a tantervi útasítás, nincsenek a tantervnek megfelelő tankönyvek, a képesítő vizsga tételei még ma sincsenek kiadva; e tárgyban fölterjesztést intézünk a közoktatási miniszterhez, egyúttal kérjük tőle a képz.-int. tanárok fizetésének rendezését is. Kimondja Bizottságunk, hogy áll. tan.-képz.-intézetekben végzett jelöltek csak azon esetben választhatók meg gyülekezeteink által kántortanítóként, ha ref. tanítóképzőkben kántorképesítő vizsgálatot tesznek; egyházkerületeinket pedig fölkéri, nyújtsanak segínyt vagy ösztöndíjat a polgári iskolai tanárképzőbe lépő ref. növendékek számára.

Polgári iskolánk a Makón felállított polg. fiúiskolával a múlt évben 12 működött. A növendékek összes száma 1673 rendes és 272 m. tanuló; emelkedés 104, ami főként a makói iskola megnyitásának tulajdonítható. A berendezés, sajnos, sok helyen kezdetleges; a legtöbb helyen van cserkészcsapat, önképzőkör, Lorántfi Zsuzsánna-Kör stb. Fölterjesztésben kérjük a közoktat. minisztert, hogy a polg. isk. tanárok az államiakkal egyenlő elbánásban részesüljenek s az igazgatók külön rangosztályba soroztassanak.

Lic. Rácz Kálmán pápai vallástanár a vallástani ügyeket terjesztette elő. A ref. gimnáziumok vallástanítása általában öröndetes képet mutat, itt csak a konfirmációi oktatás és vizsgálat egyöntetű szabályozása, s ahol nincs, vallásos ifj. egyesületek felállítása kívánatos. A nem-református középiskolákból ezúttal sikerült a szakelőadónak mindenünnen adatokat kapnia, úgyhogy 532 iskola 17802 ref. növendékének vallásoktatásáról számolhatott be vagyis az összes ref. növendékek 74% áról. A hitoktatói állások, sajnos, még mindig nincsenek elegendő számmal szervezve, itt-ott egy-egy hitoktatónkra nagyon sok növendék esik — s a közoktatási miniszter mereven elzárkózik újabb állások létesítése elől, pedig nekünk országos arányszámunk alapján 7 állásra még törvényes jogunk van. Fizetésök is nagyon csekély a hitoktatóknak; kívánatos, hogy a gyülekezetek támogatásukra siessenek. A r. kath. zárda-iskolákkal állandóan baj van, néhol nem közlik a ref. növendékek nevét a hitoktatóval, másutt nem engedik ezt be az intézetbe; az is megesik, hogy ref. növendékeket kath. istentiszteletre visznek, holott ez megengedhetetlen. E sérelmi eseteket, alapos megvizsgálás végett, letesszük az egyes egyh.-kerületek püspöki hivatalához s majd a vizsgálat eredményéhez képest fogunk bennök intézkedni. Fölkérjük a közoktat. minisztert, hogy a vallásoktatás

óránkénti díjazásánál a vallásoktatásért fizetendő díjat egyenlő árban állapítsa meg a többi tantárgyakért fizetendő óradíjjal; felhívjuk a kerületeket, kérjék fel azokat a gyülekezeteket, ahol az elemi iskolák községek vagy államiak, s azokba sok ref. gyermek jár, hogy a saját erejükből szervezenek hitoktatói állásokat, — kivált a szórványokban van erre elkerülhetetlen szükség.

A népiskolai ügyek előadója: Mocsáry László debreceni ig.-tanító nem kapott elegendő számmal statisztikai adatokat, azok sem voltak mindig megbízhatók, (több egyházmegyéből egészen elmaradtak az adatok) — így csak hiányos képet rajzoltatott népiskoláink múlt évi életéről. Tiszántúl 6 új iskola épült, 29 tanítói állás szerveztetett; 29000 ref. tankötelesből nem járt iskolába 9%. Dunamelléken 5 tanterem épült, a 35651 tankötelesből ref. iskolába járt 54%, más jellegűbe 44%. A dunántúli jelentés szerint az iskolatügy lassan a régi színvonalra kezd emelkedni; itt a lélekszám állandóan fogy, sok községben nagy az egyke veszedelme; 3 iskola állítatot fel. Tiszáninnenről hiányosak az adatok, 4 iskola épült 7 tanteremmel, az államnak 1 iskola adatott át. A testnevelésnek a népiskolákra való kiterjesztését Bizottságunk örömmel fogadja, a tanítóinkat ért javadalmi sérelmek tárgyában felírunk a közoktat. miniszterhez.

A jegyzőkönyv hitelesítésével 16-án déli 1 órakor ért véget a Bizottság gyűlése.

Országos ref. hitoktatói értekezlet Debrecenben.

Az államkormány által kreált hitoktató-lelkészi állásokkal tekintélyesre (másfél száznál is többre!) szaporodott ref. egyházunkban a vallástanítással önállóan foglalkozó lelkészek száma. Elmondhatjuk, hogy egyházunkban egy új szolgálati osztály támadt saját külön problémákkal, amelyek közül azonban a legtöbb a legszorosabb kapcsolatban van egyetemes egyházunk létkérdéseivel is. Így a hitoktatók ügye nem csupán az ő magánügyük, hanem igen fontos egyházi közügy is, amelyet érdeklődéssel kell kísérnie egyházunk minden rendű és rangú tagjának; mert bajaik vagy épen nyomorúságaik bajt és veszedelmet jelentenek egyházunk egyetemének is! E sorok írójának a miskolci vt. lelkészek nevében az ország ref. vt. lelkészeihez intézett nyílt levele a *Kálvinista Szemlében* részletesen rámutatott a hitoktató-lelkészek nehéz anyagi és rendezetlen jogi helyzetére, valamint arra a veszedelemre is, amely a vallástanítás munkáját és ezzel együtt egyházunkat is fenyegeti abban az esetben, ha a vt. lelkészi állások továbbra is ilyen bizonytalan existenciát nyújtó állások maradnak; végül ez a nyílt levél felszólította a vt. lelkésztestvéreket a tömörülésre és megpendítette a vallástanítással foglalkozók számára tartandó konferencia eszméjét is.

A felhívás nem maradt pusztába kiáltó szó. Debreceni hitoktató testvéreink buzgólkodására f. hó 7-én Debrecenben megtartottuk az első országos ref. hitoktatói értekezletet, amelyen a négy egyházkerületből mintegy 30 hitoktató és vallástanár

jelent meg, hogy szakelőadások hallgatása és eszmecsere által tovább képezzék magukat fontos munkájukra és hogy megbeszéljék nehéz helyzetük javítására irányuló tennivalóikat.

A kollégium oratóriában tartott reggeli istentiszteleten Nagy Lajos debreceni vt. lelkész igehirdetésre (Ján. 21, 15—17. alapján) és buzgó imádsága készítette elő az egybegyűlteket lelkét az Isten ügyéért buzgólkodókhoz illő, komoly tárgyalásokra. Az ezután következő értekezleten a napi program első és javarészt két értékes előadás kezdte: az egyik a Szele Miklós debreceni vallástanárá, a másik a Csikesz Sándor egyet. tanára. Előbbi a vallástanítás történetéről szólt és alapos tanulmányában elevenen mutatta be a különböző korok és különböző theol. irányok vallástanítási ideáljait és módszereit: így pl. a prot. skolasztikáét, a pietizmusét, a racionalizmusét; végül a modern történeti-lélektani iránnyal foglalkozott és rövid pillantást vetett a magyar ref. vallástanítás jelenlegi helyzetére, téli tájhoz hasonlítva azt, de ahol már itt is, ott is mutatkoznak a tavasz ébredésének előjelei. — Csikesz lelkes szabad előadásában modern valláspedagógiai kérdésekről beszélt. Kiindulva abból, hogy a lelkeszi munka tulajdonképpen a maga egészében nevelői munka, rámutatott arra, hogy az alap és az eszmény ma sem lehet más, mint a Krisztus; hogy milyen fontos az evangéliom helyes ismerete és értékelése, a katekhéta felelősség- és kötelességérzete, saját személyiségének komoly ker. szellemben való kialakítása, példaadása, imádságos élete és az ilyen életből fakadó élő szó ereje. Mindnyájunk szívéből szólott értekezleti elnökünk, amikor az előadásokat megköszönvén, kinyilvánította, hogy csupán ezekért az előadásokért is érdemes volt Debrecenbe jönni.

A délutáni bizalmasabb jellegű megbeszélések alkalmával megnyiták a szívek a panaszkodásra is. Lelki szükség volt ez annyi fájó megaláztatás, súlyos sérelem és kiáltó igazságtalanság nyomán! Nem csoda, ha közülünk a családos emberek lelkét aggodalom gyötörte hitveseik s gyermekeik sorsa miatt is. Kerestük az utat és módot, hogy miként volna súlyos és bizonytalan helyzetünk javítható. Hosszas eszmecsere után abban állapodtunk meg, hogy új egyesület alakítása nélkül az orsz. ref. lelkészegyesületbe bekapcsolódva és ennek a segítségével kíséreljük meg céljainkat elérni. Ezt az elhatározásunkat támogatja az a körülmény, hogy többen már régen tagjai vagyunk az Orle-nek; az Orle jelenlevő főtákará pedig kijelentette a vezetőség nevében, hogy az ujonnan belépő testvéreket is örömmel fogadja kebelébe az egyesület és kész lesz a hitoktatók ügyét is felkarolni és előbbre vinni. Így az értekezlet utasításai alapján egy bizottság által készített memorandumunkat is már az Orle vezetősége útján juttattuk el a konventhez. A négy kerületből választott bizottság feladata lesz a hitoktatók között a testvéri összetartás ápolása és annak munkálása, hogy a nyári Orle gyűlésen Kecskeméten minél nagyobb számban jelenjenek meg közülünk is. Végül köszönetet mondottunk az értekezlet összehívóinak és rendezőinek.

Konferenciánkat félbeszakítva testületileg ke-

restük fel Baltazár D. püspököt; üdvözlöttük őt szerencsés hazatérése alkalmából és kértük az ő sokat jelentő támogatását, amiről testvéri szeretettel biztosított is bennünket és igazi jóindulatú érdeklődésének mindjárt bizonyosságát adta, amikor délutáni értekezletünkön közöttünk is megjelent.

A magas helyről jött emberi biztatások a jobb jövő reménységét élesztgették bennünk, de legfőbb reménységünk abban a Magasságosban van, akinek a Lelke gyűjtött össze minket erre a konferenciára is. Ez a Lélek, hisszük, cselekvő szeretetre indítja majd egyházunk vezetőit, az egyes gyülekezeteket, lelkipásztor-testvéreinket is és idejében segítségünkre sietnek, még mielőtt legjobb erőinket éppen a legexponáltabb helyeken: a nagy városok sokszor ellenséges környezetében meg nem öli a munka és az anyagi gond.

Miskolc.

Fekete István.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Külföldi vendégeket** fogadott az Egy. Konvent elnöksége f. hó 16-án. A vendégek a következők voltak: Rev. J. Hay Colligan, angol presbiteriánus lelkész, az Angol Presbiteri Egyház zsidó missziói és történeti társaságának elnöke. Felső-lalásában lelkesen beszélt arról, hogy mennyi értékes adatot talált már a magyar ref. egyház történetére vonatkozólag az angol tudományos irodalomban. Mr. Geo Downie, szintén az Angol Presb. Egyház küldötte, különben nyug. bankcégvezető, a zsidó missziói munka lelkes barátja. Dr. G. A. Frank Knight, a Skót Egyesült Szabadegyház zsidómissziói bizottságának elnöke és Rev. Macleod, a SK. E. Sz. Egyház zsidó-misszionáriusa Prágában. Dr. Knight igen lelkes ember. Üdvözlő beszédében felvetette, hogy foglalkozik-e a Magyar Ref. Egyház külmiszióval, a gyermekek evangelizálásával és anyagi helyzetének javítására gondolkodott-e az önkéntes adományok rendszeresítésére? Ez utóbbi gondolatnak Dr. Knight lelkes előharcosa. Könyvet is írt erről és most örömmel jelentette, hogy nemcsak az angolul beszélő, hanem számos kontinentális, így a svájci, holland s francia egyház is elfogadta a „freevill offering” rendszert és ezáltal jövedelmét 100—200 százalékkal emelte. Dr. Knight beszédére Dr. Ravasz László püspök válaszolt és föltárta a vendégek előtt egyházunk helyzetét, bizonyosságot téve a missziói Lélektől áthatott életről is, amely egyházunk körében éppen a háború után sok jó reménységre jogosít fel minket. Dr. Darányi Ignác dmell. főgondnok egy olyan intézmény létesítésének gondolatát vetette föl, amely a világ minden protestáns egyházát egy olyan szervezetbe egyesítené, hogyha az egyiket sérelem érné, a többi ugyszólván egyik napról a másikra tudna segítségére sietni az arra szorulóknak. Dr. Boér Elek az erdélyi ref. egyház szomorú sorsáról beszélt. Általában a vendéglátás igen felemelő és eszméltető eszmecserékre nyitott alkalmat és érdemes lett volna arra, hogy többen is jelen lettek volna. A fogadtatás elején Dr. Révész Kálmán, a végén Dr. Ravasz László püspökök imádkoztak.

— **A Paróchiális Könyvtár Bizottság** f. hó 16-án tartott ülésén elhatározta, hogy *Forgács Gyula*: „A Belmisszió és Cura pastoralis kézikönyve” c. könyvének nyomtatását folytatni fogja és a kötetet még ez év folyamán kiadja. A beérkezett ajánlatok közül a bizottság *Kiss Tivadar* könyvkiadó ajánlatát fogadta el mint a legmértányosabbat. Ez a kiadó különben már 1916-ban kinyomatta e mű első 16 ívét. A könyv, mely 54 ív terjedelmű lesz, olyan papíron és olyan kötésben fog megjelenni, mint a bizottság eddigi kiadványai. Ez a könyv lesz a könyvtár XIV. kötete s az 1919—1925. évek illetménye. — E határozaton kívül a Bizottság az Egy. Konvent elé terjesztendő javaslatokról tárgyal, többek között Dr. *Antal Géza* püspök indítványára arról, hogy a járulékok megállapításánál az Egy. Konvent megszüntetve a búza-alapot, a békebeli 10 aranykoronát vegye tekintetbe.

— **Érettségi vizsgálati biztosok.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter egyházkerületünkben a június hóban tartandó érettségi vizsgálatra a sárospataki főgimnáziumhoz dr. *Mitrovics Gyula* debreceni egyet. tanárt, a miskolci reál-gimnáziumhoz dr. *Németh Gyula* budapesti egyet. tanárt, a miskolci leánygimnáziumhoz dr. *Major Károly* nyug. áll. reálisk. igazgatót küldötte ki kormányképviselőül. Főiskolánk tanárai közül dr. *Batta István* főgimn. tanár a kecskeméti, *Harsányi István* theol. tanár a kunszentmiklósi reál-gimnáziumhoz nyert kiküldetést.

— **Alsózempléniiek figyelmébe.** Egyházmegyénk tavaszi közgyűlését a sárospataki főiskola tanácstermébe 1925 május 7-én d. e. 9 órára összehívjuk. Május 6-án d. e. 10 órakor a pénzügyi bizottság, d. u. 3 órakor a belmissziói bizottság tart ülést, melyre a bizottsági tagok ezúton is meghívottnak. Hernádnémeti, 1925 április 20. Az alsózempléni egyházmegye elnöksége.

— **Tahitótfaluban** április 4-én tették le ünnepélyesen, Istenben bízó reménységgel, a *Keresztény Család* Házának és a *Sylvester-nyomdának* alapkövét 12 lelkész és több tanító közreműködésével. *Tildy Zoltán* lelkész, a lap szerkesztője és a nyomda vezetője helyezte el az alapköve a Szentírást, egy emléklapot s a nyomda és a K. Család történetét; a lelkészek mind megáldották a követ, amelyen az épület emelkedni fog. Azóta már a K. Cs. Házának falai kiemelkedtek a földből. Isten áldása legyen rajta!

— **Az abaúji egyházmegyéből.** Április 13-án szentelte fel a *telkibányai* gyülekezet szép ünnepség keretében 6½ mázsás barangját. Az istentiszteletet *Cziáky Endre* esperes és *Kiss József* végezték. — *50 éves jubileum.* Április 19-én ünnepelte a szalai egyház lelkészének *Jakab János*nak 50 éves lelkészi jubileumát, ki ebben az egyházközségben kezdte meg annakidején lelkészkedését. A megható ünnepségen az egyházmegye nevében *Höresik Lajos* tanácsbíró s *Kiss József* hejcei lelkész jelentek meg s tartották az istentiszteletet.

— **A protestánsok száma.** A stockholmi konferencia alkalmából összeállították a földünkön élő összes protestánsok számát országok és egyházak szerint. Ebből az összeállításból kitűnt, hogy 74·3 millió protestánsal az Egyesült Álla-

mok vezet; legnagyobb számmal vannak itt a baptisták (21 mill.) és a methodisták (22·6 mill.), míg a quákerek száma csak 800,000-re megy. Az európai szárazföld a maga 72·2 millió protestánsával mindjárt Amerika után következik. Európában legnagyobb számmal a protestánsok Németországban vannak (40·2 mill.), azután Svédország következik 5·7 millióval, míg a lelkisebb számot (100.000) Ausztria mutatja fel; ezt még a kis Litvánia is kétszeresen túlszárnyalja. A brit birodalom, gyarmataival együtt, 46·5 millió protestánt mutat fel, akik 11 különböző egyházra oszlanak, legnagyobb számmal az anglikánok (28·5 mill.) vannak, míg Irországból és Kanadából 2 millió presbytériánus él. Délafrikában már több mint egy félmillió lakos protestánsnak vallja magát. A stockholmi világkongresszusra, számának megfelelőleg, Amerika fog a legtöbb delegátust küldeni, nevezetesen 200-at, Nagybritanniára 100 s egynehány, Németországra 66 képviselő fog esni, az új utódállamokat 1—1 delegátus fogja képviselni.

— **Csere.** Városhoz közel, fővonal mentén lakó lelkész elcserelné állását. Javadalma: 25 magyar hold föld, körülbelül 60 kőből rosz párber, államtól 501 aranykorona kongrua, egyháztól 40 aranykorona fapénz, stóla. Lehetőleg hegyes, erdős vidékre szeretnék menni. Cím a kiadóhivatalban.

HIVATALOS RÉSZ.

307—1925.

Körlevél.

I.

A f. hó márc. 31-én tartott egyházkerületi bizottsági gyűlés határozatából felhívom a nt. esperes urakat, hogy a még esetleg be nem fizetett *kulturadó* és *paróchiális-könyvtárilleték* sürgős befizetését szorgalmazzák s a hozzájuk irányítandó hátralékokat az egyházkerületi pénztárba haladéknélkül beküldjék, mert különben az egyházkerületi pénztár fogja a tartozásokat az egyházmegyei segélypénzekből lerovássá hozni.

II.

Az Egyetemes Konvent rendelkezése alapján felhívom mindazon lelkész- és iskola igazgató urakat, akiknél a *tiszaoszlári Kovács árvák* javára valami adomány van, hogy azt f. április hó végéig küldjék be a püspöki hivatalba, mert az Egyetemes Konvent a gyűjtési akciót lezárni óhajtja.

III.

A vallás- és közokt. miniszter úr a folyó iskolai év végén megtartandó érettségi vizsgálatokhoz a kormányképviselőket kiküldötte és pedig:
a miskolci reál-gimnáziumhoz Dr. *Németh Gyula* egyetemi ny. r. tanárt,
a miskolci leánygimnáziumhoz Dr. *Major Károly* nyug. áll. reáliskolai igazgatót,
a sárospataki gimnáziumhoz Dr. *Mitrovics Gyula* egyetemi ny. r. tanárt.

Miskolc, 1925 ápr. 20. Dr. *Révész Kálmán* püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	Megegyezés szerint.
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:	MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA	

TARTALOM. jr: Viszhang a Takács Mihály cikkére. — *Sütő Kálmán*: A tanítók változása. — Sadhu Sundar Singh. — Irodalom. — Vegyes közlemények.

Viszhang a Takács Mihály cikkére.

Gyakorlati irányt a leányiskolákba! címen Takács Mihály lelkész társam egy olyan hangot ütött meg, aminek nemcsak kerületünkben, hanem az egész ország reformátusságának közvéleményében és hivatalos köreibben viszhangra kellene találnia. Ennek a viszhangnak az ügyét szeretném én jelen pár sor írással szolgálni.

Mindnyájan érezzük, hogy a polgári és leánygimnáziumi iskolatypus nem meríti ki és nem elégíti ki a nevelés terén felmerülő szükségleteket és igényeket. A nevelésnek nem arra kell irányulnia, hogy csupán a diplomás, hivatalnoki pályára menő egyének amúgy is nyomasztó túltengését, proletariátusát növelje, hanem arra, hogy a feltétlen tudományos pályára menő leányok kiképzése mellett neveljen jó családayákat, háziasszonyokat, az általános műveltség mellett gyakorlati ismeretekkel bőven rendelkező, helyüket a társadalomban is jól megálló nőtagokat. Különösen fontos ez a szempont a hitfelekezeti, tehát a református nevelésnél is, ahol elsőrendű egyházi érdek az, hogy ne csupán a diplomás hölgyek, hanem a jövődő anyák is az egyházi intézetekben, az egyház szellemében nevelkedjenek.

Hogy ez a probléma a levegőben van, azt élénken bizonyítja a kultuszkormánynak jelenlegi foglalkozása a nevelés reformjával. A hét folyamán a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége foglalkozott egy budapesti országos értekezletén az idevágó kérdésekkel. De hogy ez a probléma nálunk sem új, arra vonatkozólag bátor vagyok felidézni a miskolci leánygimnázium tanári karának azt a javaslatát, amelyet annakidején a reformáció 400-ados évfordulójának méltó megünneplése tárgyában terjesztett az egyházkerületi közgyűlés elé. Ez a javaslat a legméltóbb ünneplést elhanyagolt és visszamaradt nevelésünk felkarolásában, megalapozásában mutatta fel. Tervbe vette és ajánlotta a leánygimnázium jelenlegi telkének vásárlás útján való kibővítésével a gimnáziumi typus mellett egy tanítónőképzőintézet és egyelőre egy évre elgondolt gyakorlati tanfolyam felállítását. Ez utóbbiban a leányok télen főzést, varrást, kézimunkát, háztartást, ősszel és tavasszal pedig konyha- és más kertészetet tanultak volna az egyháztól e célra bérelendő lelkészi földeken, amiknek

ilyetén kihasználása a gimnáziumi internátust is feltétlenül olcsóbbá tette volna. A gyakorlati tanfolyam idővel kibővíthetett volna három évesre s az életbevágó tennivalók mellett felőlelhetne volna a bibliaismeretet, zenét, irodalmat, esztétikát, modern nyelveket. Mennyivel jobban állnánk ma, ha ez a terv valóra válik; hány csupán gyakorlati képzésre vágyó református leány nőhetett volna itt fel a bibliai keresztyénség, a református kultúra légkörében s hány nem ment volna ezek közül zárdákba, vagy hitbelileg közönyös állami intézetekbe? De az egyházkerület — mint az 1916 évi tavaszi közgyűlés 18 jkvi pontja írja — a tervet alap hiányában nem találta megvalósíthatónak.

S itt sir fel az emberben a lélek, ha elgondolja, hogy csak 10—15 év alatt a köznevelésben, tehát a legfontosabb terepen mit veszítettünk el és mit nem csináltunk meg? Jogakadémiánk átmentése, a Miskolcon kínáló iskolapolitikai lehetőségek kihasználása, meglévő intézményeink fejlesztése, bővítése; a sárospataki, szerencsi leány polgári iskola megszervezése, internátusok építése: mind drága, nagy alkalmak, amiket nem használtunk ki, mind életünkbe vágó, jövőnkre nélkülözhetetlen alkotások, amiket nem csináltunk meg. Miért? Nem azért, mert nem láttuk őket, hanem azért, mert nem volt hozzá alapunk. De nem pénzbeli, anyagi alapunk, hanem hitünk; erős, mély, munkás, merész és áldozatos hitünk, amelynek kőszikla fundamentumán támadnak a csudák, épülnek az alkotások s amelytől függ maga az élet is. jr.

A tanítók változása.

A tanítók változásáról egyházkerületünkben az 1897 évi tavaszi egyházkerületi közgyűlés által alkotott szabályrendelet intézkedik. Ez a következőket mondja ki: 1. §. „A tiszánineni ref. egyházkerületben a tanítók változása rendszerint szeptember hó első napján történik.” 3. §. „Az állomását elhagyni szándékozó tanító köteles lemondását aug. 1-ig saját egyháza presbiteriumának bejelenteni, mely a lemondást elfogadni s az esperesnek bejelenteni tartozik. Később történő változások nem fogadtatnak el.” 4. §. Változás esetén a tanító az egyház által kiadott és az esperes által megerősített bizonyítványt s elbocsátó levelet nyer,

ellenben minden e szabállyal ellenkező változás vagy önkényes eltávozás esetén bizonyítvány kiadása tilos. — Az 1910 évi őszi egyházkerületi közgyűlés által alkotott „Népiskolai szabályrendelet” 59. §-ának utolsó kikezdése pedig így szól: „Pályázatot kihirdetni s tanítót választani bármely időben lehet; hogy azonban a szakadatlan tanítót-változásoknak eleje vétessék, addig is, míg ez a kérdés országosan s egyöntetűen megoldható lenne, egyházkerületünkre nézve kimondatik, hogy a tanító, bármikor választtassék is, új hivatalát a választás utáni legközelebbi szept. 1-én foglalhatja el.”

E rendelkezések eléggé érthetők, világosak és önmagukért beszélnek. Megtudjuk ezekből, hogy bármikor választják is meg valamely egyházba a tanítót, új állomáshelyét csakis a legközelebbi szept. hó 1-én, illetve első napjain foglalhatja el. Megtudjuk ebből, hogy a tanítók iskolai évközben nem változtathatnak és pedig azért, hogy a szakadatlan tanítót-változásoknak eleje vétessék, ami paedagógiai szempontból hátrányos és a tanítás sikerét veszélyezteti. Megtudjuk ebből, hogy ha a tanító iskolai évközben változtatni akar, részére az egyház bizonyítványt és elbocsátó levelet nem adhat, ha pedig mégis adna, azt az esperes meg nem erősítheti.

E rendelkezések tehát 3 tényező kezét kötik meg. A tanítóét, az egyházét és az esperesét. A tanító iskolai évközben nem változhat, nem hagyhatja el állomáshelyét. Az egyház, illetve annak lelkésze évközi változáshoz nem adhatja beleegyezését és így nem adhatja ki a szolgálati bizonyítványt és az elbocsátót. Ha kiadná is, azt az esperes meg nem erősíthet. Ennék ellenére egyházkerületünk egy pár egyházmegyéjének területén az utóbbi években mindinkább látunk iskolai évközi tanítói változást. Megismétlődően azt kell tapasztalnunk, hogy egyes egyházak iskolai évközben is kiadják más egyházba megválasztott tanítójuknak a szolgálati bizonyítványt és az elbocsátót, egyes esperesek azt megerősítik, így egyes tanítók iskolai évközben is változnak. Sőt oly esetről is van tudomásunk, amikor az egyház nem akarta iskolai évközben távozni akaró tanítójának a szolg. bizonyítványt és az elbocsátót kiadni és az esperes fegyelmivel való fenyegetéssel kényszerítette a lelkészt, hogy azokat záros határidő alatt adja ki. Mindezek kétségkívül rendellenességek és a fennálló egyházkerületi szabályrendeletbe ütköznek. A fennálló szabályrendelet ily nyílt megsértését pedig megengednünk nem szabad. Nem szabad engednünk, hogy e precedensek alapján rendszeres gyakorlattá fejlődjék egyházkerületünk területén az iskolai évközi tanítót-változás. Nemcsak azért, mert a szabályrendelet minden érdekelt tényezőt egyformán kötelez, hanem azért is, mert az efféle rendetlenséget nem rendszeresíthetjük, nem állandósíthatjuk és a tanítás sikerét magánérdekekért kockára nem vethetjük. Bölcsen állapította meg annak idején egyházkerületünk e szabályrendelet intézkedéseit. Ne akarjunk hát mi egyesek bölcsőbbek lenni nálánál és ne akarjuk a magunk bölcsességét, egyéni felfogását az egyházkerület bölcsességének és intézkedéseinek felébe helyezni, ne akarjuk ennek kötelező

ereje alól kivonni magunkat. Mig fennáll e szabályrendelet, addig annak határozmányaihoz kell mindnyájunknak tartani magunkat. Az espereseknek is. Nem szabad nekik az egyházakat, illetve lelkészeket iskolai évközi tanítót-változáshoz a szolgálati bizonyítvány és az elbocsátó kiadására erőszakkal, hivatalos hatalommal rákényszeríteni. Sőt épen önekik nem szabad megengedni, hogy az egyházak évközi tanítót-változásba beleegyezzenek, nem szabad hozzájárulniok, hogy egyházaik tanítói évközben változzanak. Elvégre ők a törvényes rend őrei. Esküjük köti őket egyházkerületük és egyházmegyéjük törvényes végzéseinek és határozatainak mind megtartásához mind megtarttatásához. Ha nem jó a szabályrendelet, tegyenek alkotmányos uton lépéseket annak megváltoztatása iránt. De míg az fennáll, addig nekik is meg kell azt tartani. Ha a törvényes határozatokat tiszteltben nem tartjuk, hanem a magunk egyéni bölcsesége szerint járunk el, akkor előbb utóbb felbomlik minden rend. Egy dologban sem szabad eltérnünk a törvényerejű rendelkezésektől. Mindenben azokhoz kell tartanunk magunkat. Az a kifejezés, hogy a tanítók változása *rendszerint* szept. első napjain történik, senkit sem jogosíthat fel arra, hogy ennek alapján kivételeket kovácsoljon. Annyival kevésbbé, mert az is ki van mondva: „a tanító, bármikor választtassék is, új hivatalát a választás utáni legközelebbi szept. 1-én foglalhatja el.” Ez félreérthetetlen. Mihelyt a kivételzés útjára térünk, azonnal oly sikamlós útra lépünk, ahol aztán nincs megállás. Mondhatja azt valaki, hogy *közérdekből, szolgálati érdekből* adja ki évközben a tanítónak az elbocsátót, — az azért nem mindig lehet úgy. Az egyéni szívességtételt könnyen be lehet vonni a közérdek, a szolgálati érdek takarója alá. Ám, hogy mi a közérdek, azt nem mi magunk, hanem az egyh. ker. szabályrendelet állapítja meg és dönti el. Az pedig azt mondja, hogy a tanító iskolai évközben ne változzék! Tartsák hát ehhez magukat tanítóink, egyházaink, lelkészeink, espereseink és míg e szabályrendelet fennáll, addig *közérdekből* ne tegyék azon túl magukat. Az egyházkerület pedig a saját szabályrendeletével ellentétes eljáráshoz a jóváhagyását ne adja.

Sütő Kálmán.

Sadhu Sundar Singh,

az ind apostol Fr. Heiler marburgi professzorhoz intézett levelében (1924. III. 27-én) a keresztyén egyházakról a következőket írja: „Én nem hiszek egy egyházban sem, se a római, se valamelyik prot. egyházban, hanem Krisztus testében, vagyis az igazhívők és szentek testületében, akiknek többsége a mennyben, kisebb része pedig a földön van. S a világon mindenik felekezetben (denomination), akár római, akár protestáns, mindenféle embert találok. S nem hiszek a pápában, mint Krisztus helytartójában vagy szent Péter utódjában. Nem találok ezt a szellemet és ezt a sugallatot benne. Krisztus maga minden időben az övéi közt van (Máté 28, 20), szent Péter pedig sohase hagyott hátra vagy rendelt utódot; ő azt tanította, hogy minden igazi keresztyén Krisztus helytartója a földön (I. Péter, 2, 9). Szűz Máriára

vonatkozólag Luk. II. 17-ben találom meg a kellő feleletet. A róm. katolikusok gyakran eljönnek az én gyűléseimbe (meetings); de most már elkezdtek ellenem beszélni és írni, mivel nem hiszek az egyház tekintélyében, s a római papok aggodnak, hogy akkor, ha hallgatúnak, a római egyház sok tagja elszakadna tőlük. Az ind keresztyének nem akarják mindazt hinni, amit a nyugati theologia tanít, de sok jót készek átvenni, ami az ind vallásokban és bölcsészeti rendszerekben található.

Egy későbbi levelében (1924 szept. 23.) ismét ezeket írja: „Nem láttam a *Catholic Herald*-ot, de másoktól hallottam, hogy a róm. katolikusok ellenem írtak. Áldja meg őket az Úr, ez az én őszinte imádságom. Én a keresztyén istentisztelet egyik határozott alakját sem tartom különösen nagyra. Egészen természetes, hogy egyik forma sem felel meg a mély szellemiségű embereknek, mivel az ilyen emberek az elmélkedés révén úgyis direkt közösségben állanak Istennel és minden időben tudatával bírnak lelkeikben az ő áldott jelenlétének. A formák helyett Istent lélekben és igazságban imádják. S az istentisztelet különfélesége a közönséges átlagemberekre nézve s ezek ragaszkodása e formákhoz az ő temperamentumoktól és képességeiktől függ; ezért találkozunk a különböző embereknel az imádás és istentisztelet különböző formáival.”

„Palesztinai utazásom mély benyomást gyakorolt reám. Állandóan tudatával bírtam az Ő jelenlétének, mintha csak velem együtt járkálna azokon a helyeken, amelyeken 1900 évvel ezelőtt járt-kélt, és az evangéliumokban minden olyan kézzelfogható volt számomra, úgyhogy azt hiszem, megtaláltam az evangéliumok gyakorlati kommentárját, amikor e helyeket, amelyeken mindezek a dolgok végbementek, meglátogattam. — Az a szikla, amelyre Krisztus az ő egyházát építé (Máté 16, 18), nem Péter, hanem Krisztus maga (Máté 16, 16); lásd még Máté 7, 24 s köv., Luk. 22, 31: „hogy titeket megrostáljon, mint a buzát.” Sátán meg akarta mutatni, hogy Péter elhamarkodott és gyönges olyan, mint a polyva a szélben, nem pedig szilárd, mint a buza. De az Úr imája és közbenjárása megóvta őt a gonosz végétől. János 21, 15: Krisztus háromszor kérdezte őt, mert ő háromszor megtagadta őt. — Ami a pápákat illeti, nagy tisztelettel vagyok személyök iránt, de nem hiszem, hogy a pápa Krisztus és szent Péter utódja legyen (Máté 23, 8—12). Ha úgy állna a dolog, mint a róm. katolikusok állítják, a pápák folyton különös kijelentéseket kaptak volna az emberek vezetésére és arra, hogy őket a stagnálástól megőrizték; meg akkor Ő tőle különös, csodálatos erőket is kaptak volna stb. Ezenfelül Krisztus nem valami távolfekvő országba vagy helyre ment, ami arra indíthatta volna őt, hogy feladatával a pápákat bízta meg, hanem Ő maga minden időben velünk van (Máté 28, 20).

„Ami a szentek segítségül hívását az ő közbenjárásukért illeti, erre azt mondhatom: Ha nem habozunk egyes kegyes embereket arra kérni, hogy érettünk imádkozzanak, akkor nem látom be, mi ellenvetést lehetne tenni az ellen, hogy a szenteket is kérjük közbenjárásukért. De kérdés,

mi bizonyítékunk van arra, hogy a szentnek a lelke jelen van, ha hozzá imádkozunk? Vajjon mindenütt-jelenvaló-e az? Jobban ismerik a szentek a mi bajainkat, mint Krisztus? vagy jobban szeretnek minket, mint Krisztus szeret? Miért ne mennénk közvetlenül ahhoz, aki minden időben velünk van s szívünk minden baját és kívánságát betöltheti?”

E levelek magyarázatát nyújtják annak, miért támadják a jezsuiták Sadhut. Csodálatos világossággal és határozottsággal utasítja ő a pápák tekintélyi igényeit vissza. Ez egyszerű Krisztuskövető számára Krisztus hierarchikus helytartójának gondolata a földön lehetetlenség. Ezért nem csodálkozhatunk rajta, hogy a pápaság előharcosai ezt az igazi vicarius Christi-t az állítólagos „Krisztus helyettese” veszedelmes versenytársának tekintik és minden eszközzel lehetetlenné törekednek tenni.

IRODALOM.

* **Bredeczky Sámuel Élete 1772—1812.** Irta: dr. Horváth Ödön (+), sajtó alá rendezte H. Kiss Géza, előszóval ellátta dr. Berzeviczy Albert. Dr. Horváth Ödönne kiadása. Budapest, 1924, Bethlen G. könyvk. bizománya. 411 l. 8°. — E melegen, gondos forrástanulmányok alapján írt életrajz egy derék, lelkes, nagyra hivatott luth. pap életével ismert meg bennünket, aki jénai diáksága után előbb Sopronban tanári, majd Bécsben lelkesi állást viselt, innen Krakóba ment esperesnek, majd püspök lett Lembergben, de ahol már 1812-ben, 40 éves korában a halál véget vetett áldásos működésének. E terjedelmes életrajz — melynek szerzője előbb eperjesi jogtanár, majd közigazgatási bíró volt — a dolog természeténél fogva első sorban Bredeczky S. ivadékait, rokonságát, másodszorban a magyar és lengyel luth. egyházat, harmadszorban, soproni polg. iskolai tanárságánál s az azon korbéli (1797—1802) iskolai viszonyok rajzánál fogva, a magyar nevelés- és oktatástörténetet, végül Jénában Goethevel való érintkezésénél s Rummy késmárki tanárral való levelezésénél és többnyire németül írt műveinél fogva az általános szellemtörténetet is érdekli. Egy névmutató megkönnyítette volna a mű használatát.

* **Theologiai Szemle.** Szerkeszti Csikesz Sándor, főmunkatárs Varga Zsigmond. Debrecen, az O. R. L. E. kiadása. 96 l. nagy 8 r., ára 6 ar. K. — Az ORLE pápai konferenciáján elhangzott óhajlás és megindított előfizetési aláírás megvalósításaképp, mint az ORLE és az Ev. Lelk. Egyesület folyóirata, hála Istennek, végre megindult Debrecenben, mint az arra leghivatottabb helyen, a régóta nélkülözött tudományos theologiai folyóirat, Csikesz S. és Varga Zs. egyetemi teol. tanárok kiválóan illetékes szerkesztésében. Kéthavonként fog egy szám megjelenni, évi előfizetési díja 30 (azokra nézve, akik sem az ORLE-nek, sem az Ev. Lelk. E.-nek nem tagjai, 32) ar. K lesz, s az előfizetés 2 évre kötelező. A szerkesztő nem köti magát egyik theol. irányhoz sem, hanem szigorú tudományos módszerrel és eszközökkel, de még szigorúbb tudományos lelkiismerettel igyekszik a pozitív értékek feltárására; szóhoz enged minden tudományosan képzett szakembert, aki ev. ker. sze-

mélyiséggé igyekszik magát növelni. Kiterjeszkedik minden theol. tudományára, sőt a filozofia és pedagógia határkérdéseire is, de viszont legbővebben a bibliával és a gyakorlati egyházi élet tudományaival kíván foglalkozni. Igéri, hogyha az előfizetők száma 400-ra emelkedik, egy legújabb kiadású, elsőrangú tudományos bibliai régiségtant fog a két éves előfizetőknek (20 ív terjedelemben) ingyen mellékelni. A jelen I. füzet tartalma a következő: *Az ige*, Cs. S.-tól (az Ige előtt leboruló rövid meditáció); *Kant vallástana*, Tankó Bélától (a pápai konferencián tartott előadás; ott, rövidített alakjában, a hallgatók nagyon élvezték, hisszük, hogy e hosszabb s teljes alakjában is az olvasók osztatlan tetszésével fog találkozni). *Sumir (babyloni) örökség az ural-altai népek vallási életében*, Varga Zsigmond-tól, a hosszabbnak ígérkező tudós dolgozat első részlete. *A szektákról*, Csikesz Sándortól, eredetileg (rövidebb alakban) a budapesti Kálvin-konferencián tartott előadás, alapos, széleskörű tájékoztató a szekták ellen folytatandó sikeres hadjáratához. *Keresztesi József naplójegyzetei* (1779-ből) akadémiai útiról; *Kisebb közlemények* (a hugenotta név eredetéről; János ev. X. 16. v.); *Külföldi Szemle* (az angol theol. encyklopédia 1—21. kötetének ismertetése, Varga Zs.-tól); *Folyóiratok Szemléje* (az Expository Times, az Expositor s az Ut ismertetése); *Hazai irodalom* (Sz. Ágoston és sz. Ámbrus élete; csodáljuk, hogy az utóbbi évek prot. theol. irodalmában egyetlen, ismertetésre érdemes munkát nem talált. Az utóbbi 6 év prot. egyh. történeti irodalma. — gondos és alapos áttekintés Révész Imrétől). A *Tudományos Élet* c. rovat jelenti, hogy a *Magyarázatos Ujszövetség* 1. kötete (Máté evangéliumának kommentárja Lencz Gézától) nyomda alá került s 10 hét múlva meg fog jelenni. Sok sikert és sok előfizetőt kívánunk az új folyóiratnak!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Főiskolánk köréből.** Janka Károly papi gondnok április 23—25. napjain látogatást végzett főiskolánkban, meghallgatta a tanárok előadásait s megvizsgálta a hivatalok ügykezelését. — A főiskolai énekhar május 21-én, áldozósütőtörtökön fogja a debreceni kántus látogatását viszonzni. — Az *évváró-ünnepély* jun. 21-én lesz. — Május 24-én főiskolánk *Apácai Csere János*, a XVII. század nagy paedagogusa születésének 300-ik évfordulója alkalmából, emlékünnepélyt tart.

— **Alsózempléniiek figyelmébe.** Felhívom azokat az egyházakat, ahonnan a Kálvin-ház újjáépítésére szolgáló pénzzadomány még be nem küldött, hogy azt a püspöki rendelkezéseknek megfelelően haladéktalanul küldjék be hivatalomba. Hernádnémeti, 1925. ápr. 29. Kiss Ernő, esperes.

— **A szlovenszkoí egyházkerületek konventje** márc. 31-én tartotta ülését Poprádon. A gyűlés megütközéssel vette tudomásul, hogy a cseh kormány még mindig halogatja a törvények helybenhagyását; megsüregtetik, hogy közölje kifogásait a zsinati elnökséggel. Az új énekeskönyvet, amelyet Czinke I. szerkesztett, a konvent kinyomatja 20,000 példányban. A *Református Egyház és Iskola* főszerkesztőjévé, máj. 15-től, dr. Magda Sándor csi-

eseri, szerkesztőjévé Izsák Imre vajáni lelkész megválasztott. Végül a theol. bizottságot útasították a lelkészképző-intézet sürgős felállítására.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** Meghívó. A felsőborsodi ref. egyházmegye lelkészi értekezlete f. évi május hó 15-én d. e. 9 órakor a miskolci felsőbb leányiskola tornatermében értekezleti közgyűlést tart, melyre lelkésztársaimat szeretettel meghívom. Netaláni távolmaradás igazolandó. Sajókaza, 1925. ápr. 28. Bartha Gyula ért. elnök.

— **A Reformierte Kirchenzeitung**, a németországi ref. szövetség közlönye, április 12-iki számában *Magyarországról* a következőket írja: Az utolsó statisztika szerint a mai Csonka-Magyarország 5.096,729 róm. kath. (63,9%), 175,247 gör. kath. (2,2%), 1.670,144 református (21%), 497,012 luth. (6,2%), 473,310 zsidó (5,9%) lakost számlál, nem egészen 1% a kisebb felekezetek (methodisták, baptisták stb.) közt oszlik meg. Nagy baj (es ist ein Jammer), hogy a nehéz magyar nyelv közöttünk és Magyarországnak ezen erős, új életre ébredő református egyháza közt élénkebb érintkezést (Austausch) nem enged létrejönni. — Tudomásunk szerint eddig a német ref. testvérek nem is igen tettek kísérletet, hogy a magyar ref. egyházzal valamilyen érintkezésbe, összeköttetésbe lépjenek, mert ha tesznek — minthogy nálunk egyházunk vezetői, valamint theol. tanárai mind beszélnek németül — a nehéz magyar nyelv nem igen szolgálhatott volna az élénkebb baráti érintkezés ki-fejlesztésének akadályául.

— **A felsőszabolcsi református egyházmegye**, április 22-én tartotta tavaszi közgyűlését, Kisvárdán, Kovács Lajos esperes és Szalánczy Bertalan em. gondnok elnökelete alatt. Az esperesi jelentés kapcsán, meleg ünnepléssel adóztak a nagy számban megjelent közgyűlési tagok, a magyar nemzet halhatatlan nagy költője, Jókai Mór emlékének. Továbbá szeretettel üdvözölték Vas Mihály tb. esperes, gégényi lelkészt, ottani szolgálatának 40-ik évfordulója alkalmából. Örömmel vették tudomásul a közgyűlés tagjai, hogy a gégényi egyház, lelkésze nevére, tízmillió K neveltetési alapítványt tett, a Leánykálvineum javára. Hasonlólag örömmel vettek tudomást arról is, hogy Hagymássy Ferenc papi lelkészt, egyháza szintén meleg ünneplésben részesítette, 25 éves lelkészi szolgálata alkalmából s nevére ugyancsak a Leánykálvineum javára ötmillió K alapítványt tett. Behatóan foglalkozott a közgyűlés a vasárnapi iskola és a belmisszió kérdésével. Örövendesen tapasztalható, hogy e kérdések folyvást szélesebb medret vájnak egyházi életünkben, amelyek jogos reményeket nyújtanak, a megfogytakozott hitélet újjáébredésére s megerősödésére. Nagyobb vitát keltett az egyházi fegyelem kérdése, amelynek egyöntetű, sürgős rendezése, egyházi életünk egyik legégetőbb kérdése. Évéggett a közgyűlés, a felsőbb egyházi hatósághoz felterjesztést tett.

— **Csere.** Elcsereálném lelkészi állásomat első sorban alsóborsodi, másodszorban tiszánineni lelkésztársam állásával. Javadalmam: 60 m. hold föld, 12 h. rét, 60 köböl búza-párbér, 2 öl fa, 768 korona pénz s Alsóborsod legszebb lelkészi lakása. Csere-ajánlatok alábbi címre küldendők: Takács Mihály, Tiszavalk, p. Borsodivánka.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM. *Fodor György*: Nagy események küszöbén. — *Janka Károly*: Válasz Fodor György: „Nagy események küszöbén” c. cikkére. — *Vegyes közlemények*. — Pályázat ének- és zenetanári állásra.

Nagy események küszöbén.

A lélek sugallatát követve s anyaszentegyházunk jövőjét féltve fogok tollat, hogy a „Sárospataki Ref. Lapok” 10. számában közölt tervhez, — a tanítóképző-intézet átvételéhez hozzácsóljak. Nem minden lelki küzdelem nélkül teszem. Hiszen mikor a sárospataki jogakadémia megszűnésével a tanítóképző átvételéről volt szó az egyházkerületi gyűlésen, én is ott voltam az átvételt helyeslők között, én is azokkal szavaztam, akik a képző-intézet visszavételét kívánták még áldozatok árán is, még egyházaink megadóztatásával is. De e két év alatt történt valami, ami számításunk körén kívül esett.

A népünk nehezülő mindentéle adók felzaporodása, a kulturádó fizetése (millió), a tanítói nyugdíjjárulék (több millió), néhol a tanítói helyi javadalom pótlása (millió), a tűzbiztosítási díjak, egyh.-megyei, kerületi, főiskolai járulékok felemelése, paróchiális könyvtár, lelkészi nyugdíjintézeti járulék, Néptanítók Lapja díjának kötelező fizetése — gondolkodóba ejthet mindenkit, aki nem a fantázia zabolátlan paripáján nyargal, hogy megbírák-e egyházaink, megbírák-e hiveink azt a mindentéle terhet, melyek megélhetésének alapjait támadják meg?

Mi indította a közoktatásügyi minisztert az állami tanítóképző átadására? Azt mondja: „a Perényiek és Rákócziak főiskolája iránti határtalan nagyrabecsülése.” Kalapot kell emelni az elismerés előtt. S még, ha talán nem a határtalan nagyrabecsülés indította volna is a közoktatásügyi minisztert a tanítóképző átadására, hanem az, hogy az állam terhén könnyítsen, úgyis tisztelet és elismerés illetné. Azonban nekünk vigyázóknak kell lennünk, hogy a képzőintézet fentartásával az egyházkerületre báramló 36 ezer (ha ugyan nem több) aranykoronát, mely 17 ezres kulccsal 612 millió papirkoronának felel meg, megbírák-e? Nem lesz-e ez oly teher, mely alatt nemhogy növekednék a pálma, de ágai, gallyai letöredezvén — maga is elhal?

Azt látjuk, hogy a Népszövetség megbízottja által — nem akarom mondani, hogy igazgatott —, de nagyban befolyásolt kormány minden tehertől szabadulni igyekszik, amit okvetlenül nem kell viselni. Az állam által eddig hordozott terheket

áthárítgatja a községekre, városokra, iskolafentartó egyházakra, végeredményében a mindentéle adó alatt nyögő polgárookra. Hát természetes, hogy az államot, az állam polgárainak kell fentartani. Megy is a dolog, amíg mehet. De ne adja Isten! Következhet egy csapásos esztendő, sőt jöhet kettő is, amikor jégverés, vízáradás, fagy, aszály (ez a legfélelmetesebb) bezárja az adózó polgárok zsebet. Az állam, a maga kotró gépeivel, majd csak kikaparássza a zsebből az utolsó fillért is, de a kulturádó hogy foly be? Az a sok zaklatástól, foglaltságtól, árveréstől elkieserített lélek áldozni nem tud, felemelkedésre nem képes. Amit ad, az a megposhadt s aztán felkorbácsolt Bethesda tavának minden posványja, szennye, dögleletes bűze.

Nézzünk csak széjjel magunk között. Van 244 anya-társzegyházunk és filiánk. A 244 egyházban lakik 186000 kálvinista. Ebben azonban 10—15 ezer lélek tanyákon, szórványokon szét-szórta élő alkalmazott: cseléd s másféle foglalkozásu, kik a személyi adó kivetésénél számba nem vehetők. A Janka Károly által ajánlott 20 aranyfilléres személyi adózás tehát valamivel eltolódik a fizetők terhére.

Még így sem lenne az sok, csak egy nagy baj van. Alsóborsodban, Alsózemlénben, hol kerületünknek legmódosabb népe lakik, kevés a sok lelket számláló családok száma. Felsőborsod, Abauj, Gömör-Torna sokkal szegényebb, de a család áldásaiban gazdagabb. Míg a cigándi Kertészek, Fodorok, Csákiak, a mezőkeresztesi Bereczek, Tótok, Nagyok könnyen fizetik a család tagjaira eső 60 fillért vagy az 1 aranykoronát, addig a putnoki, kazinci, szentistvánbaksai, varbóci egyháztagok 6—7 gyermekkel megáldva, apát-anyát is tartva napszámból, bányászatból 6—10 családtag után már sokkal nehezebben fizetik az 1.20—2 aranykoronáig terjedő kulturádót, aminthogy nehezen fizetik ma is.

Ne széptegessük a dolgokat. A mai kulturádó is oly teher, oly gyűlöletes népünk előtt, hogy több egyházunkból már felterjesztés ment a felentes hatósághoz a kulturádó megszüntetése végett. S itt szó szoros értelmében véve áll a hives viselkedésére, hogy mi ez? Semmi más, mint ragaszkodás megszerzett jogaihoz, hűség hagyományaihoz, készület a jövőhöz. Csakhogy fájdalom, ez a készület, már nem tréfa. Az egyházkerület

körülbelül 228 egységes iskolát tart fenn. Ezek 50%-a hiányos felszerelésű s maga az épület a kívánalmaknak nem megfelelő. Hogy szolgáljuk jobban a kultura ügyét, ugy-e, ha tanítóképzőt tartunk fenn a hivek zsebéből, vagy úgy, ha iskoláinkat kellően felszereljük, fejlesztjük s épületeinket a kívánalmaknak megfelelően átalakítjuk? Én azt hiszem, ez a közelebbi s elmulaszthatlanabb kötelességünk. Aztán megvallom, nagyon félek én a képző-intézet átvételétől azért is, mert — bár csalódnám, bár rossz próféta lennék — én bennem van valami teleopathikus érzés, mely még nagyon keveset csalt meg — ez azt súgja nekem, hogy minden erőfeszítés, minden küzdelem mellett is, melyet az egyházak kifejtenek, közeledünk ahhoz az időhöz, mikor állam és egyház szétválnak. Hasztalan irányítja a kath. gondolkodást Schioppe, hasztalan lopózkodnak be a különböző szerzetes rendek örve alatt a lelkiismereti szabadság béklyóba verő; hasztalan jön végre az áldás betetőzéseül a Habsburg-uralom, a modern állam haladni fog a maga útján. — Mi azért élni fogunk, de vigyázzunk: „tartsuk szárazon a puskaporunkat.“

Fodor György.

Válasz Fodor György:

„Nagy események küszöbén“ c. cikkére.

A százszemű gazda éberségével megáldott felelős szerkesztőnk figyelmessége s a szőnyegen levő kérdések iránti nagy és odaadó buzgalma, alkalmat szolgáltatott nekem arra, hogy egyházkerületünk egy sokoldalúlag meghasznált munkásának, közismert vezéralakjának, a képzőintézet átvételével szemben csoportosított tiszteletreméltó aggodalmaira a választ részben már ezúttal megadhattam, hogy az idő rövidsége miatt az érvek és ellenérvek felsorakoztatására annál több alkalmuk legyen az ügy iránt szeretettel érdeklődőknek.

Boesásza meg azonban az én igen tisztelt barátom, hogy válaszem előtt minden célzatosság és mellékgondolat nélkül egy kedves kötelességet teljesíték itt a nyilvánosság előtt is, amint azt bemsőm parancsára azon melegében megtettem a magán érintkezésben, hogy nevezetesen hálám és tisztelem egyszerű szavaival mondok köszönetet egyházkerületünk nagylelkű főpásztorának e kérdésben történt félreérthetetlen, határozott és sziklahitre alapozott állásfoglalásáért és azért a nagy gesztusáért, melylyel anyagi erején felül vetette oda áldozatkészségét a mérlegbe. Minden dícséreten magasan felül áll ez az ő igazán püspöki cselekedete, melynek csak a kálvinista püspöki szegénység lehet gyémántértékelője.

E kitérés után vissza is térek feladatomban igazi érdemére. Sietek kijelenteni, hogy egyenesen vártam az aggodalmak olyan megnyilatkozását, mint a minőkbe cikkíró t. barátom beleönti komoly mementóját.

Félek, hogy enélkül éretlen gyümölcs kerülne egyházi életünk szerény asztalára, amelybe mindnyájunk foga bizony belevásna. Oly nagy horderejű a kérdés, hogy az mindnyájunkkal szemben sürgetőleg követeli a legelfogulatlanabb és mindennel számoló körültekintést.

Az első perctől fogva, mióta az ügy szó-

nyegre került és a lehetőséggel számolni kellett, a lelkemre vettem egy pillanatról-pillanatra nehezedő állandó terhet, a becsületes és komoly felelősségérzetet, melyet e kérdésben sem kisebbiteni, sem kirekeszteni nem lehet.

Ha t. barátom megokolásain pontról-pontra végig megyek, fenntartás nélkül aláírom mindamaz érveket, amelyekkel, mint egy élő felkiáltójel, a porondon megjelent. Sőt emlékeztetni kívánom úgy őt, mint a t. olvasóközönséget, hogy az én alapfeltegetéseimen is, mint szakadékok, óvatosságra intő nyílt és rejtett mélységek ott vonulnak át ezek az észrevételek, most mint komoly, rideg tények, majd mint a történelem logikájából elvonható feltevések. Ott van azokban az utalás — igaz, részletezés nélkül — egyházközségeink egyre növekvő iskolafenntartó terheire, a polgárookra nehezedő már-már elhordozhatatlanná váló súlyos adókra, az egyének, a családok, a társadalom kimélyült gazdasági válságára, ott van az óvatos célzás az egyház és állam szétválásztására s az ebből származó legnagyobb válságra. ami a kérdés megítélésénél mind-mind a legkomolyabban veendő számításba. Sőt ezeknél többre is rámutattam, ami bennem a legnagyobb aggodalmat kelti s az éjjeli-nappali folytonos töprengéseket váltja ki, rámutattam arra a hihetetlenül rossz lelki atmoszférára, amely teremtő és tenyészítő erő helyett a bomlasztás, elzűllesztés, elrothasztás pusztító gombáit rejti magába.

Nem az anyagi élet súlyos válságai azok, amelyek gondolkodóba ejtenek, hanem ez a légkör az egyetlen komoly akadály az elhatározás és kibontakozás útjában. Mert hitem és meggyőződése, hogy ide csak lélek kell. A lélek győzhetetlen. Én arról az erkölcsi magaslatról nézem és ítélem meg ezt a kérdést és minden mi egyházi ügyünket, amelyre a kálvinizmust történelmi hivatása predestinálta. *Egy kiformalatlan, szunyadó erő van itt, azt kell életre kelteni és ez: a Kálvinizmus puritánsága.* Ennek a léleknek, mint új életre keltett életelvnek, kell beleszólnia nem csak a mi dolgunkba, hanem az egész világ-válságba. Ma az egész művelt világot egy nagy társadalom-probléma dominálja, amelynek megoldása a keresztyén világnézetben belül nem lehet más, mint az evangéliom demokráciája, útja pedig az emberek puritánsága.

Fent és alant annyi nemes érték megy veszendőbe, vagy fordítottat jogosulatlanul nemtelen pocséklásokra, hogy fennsleges és magasztos célokra bőven jutna belőle, ha annak az evangéliom lelke volna a sáfára.

Adjuk oda ajándékkul ezt a lelket a világnak és az megoldja majd a csomóit sok-sok ma megoldhatatlannak látszó problémának.

Nekünk a tanítóképző sem lehet öncélunk, hanem egy magasabb isteni akaratnak kiválságos eszköze abból a célból, hogy az embereket erre a magasabb isteni akaratra ránevelje. Szomorú tapasztalataink voltak a multban e részben. Még egy Dezső Lajos gerinces pedagógiája és egy Hódossy Béla pozitív hívő lelki világa sem tudta megakadályozni, hogy egy az isteni akarattól megüresedett világnézet, majd éppen a romboló szellem be ne lopózkodjék, mint tolvaj, az állami

képzőintézeti oktatásba. Kétségtelen, hogy a tanító-ság anyagi helyzete is erősen belefolyt abba, hogy éppen tollforgató tagjai közül igen sokan szinte megdöbbenően odavessék magukat a radikálizmus karjaiba, azonban első sorban a változó szellem és irány volt a baj főoka. Itt következik aztán a felelet t. barátomnak ama feltett kérdésére, mely ellenvetéseinek valóban egyik sarkalatos tétele: „Hogy szolgáljuk jobban a kultura ügyét, úgy-e, ha tanítóképzőt tartunk fenn, a hivek zsebéből, vagy úgy, ha iskoláinkat kellően felszereljük, fejlesztjük s épületeinket a kívánalmaknak megfelelően átalakítjuk?”

Az én feleletem erre a kérdésre analóg a cigány válaszával, melyet a földesúrnak adott, mikor az tőle azt kérdezte: „Mit szeretnél jobban cigány, enni-e, vagy melegedni?” A cigány kategórikusan azt felelte: „Instálom alássan, szalon-nát sütni.”

En is a saját képzőintézetünkben kibocsátott tanítóinkat szeretném látni kellően felszerelt és minden követelménynek megfelelő iskoláinkban, mert rám nézve csak akkor értékes igazán a kultura, ha az a lelki élet szépségeivel, élő hittel, a magasabbrendű ember erkölcsi követelményeivel van párosulva, ha a fejlődő kultura az Istenhez közeledő ember tökéletesedésének emelkedő lépcsőfoka. Nem kultura az, amelynek lépcsői lefelé vezetnek barokba, pincegádorokba, az erkölcsi süllyedésbe, a pokolba, sem az, amelynek ballonjai Isten nélkül járnak szédítő magasba, hol megfagy a nemesebb emberi érzések fokjelző higánya.

Mi ezt az emberi élet benső szépségeit is kifejező magasabb kulturát csak iskoláinkon át közvetíthetjük a világnak. A felsőbbfokú iskola e szellem továbbításában az alsóbbnak bázisa, a tanítóképzők szelleme népiskoláink szellemének biztosítóka.

Nagyon egyoldalú t. barátom következtetéseinek az a záradéka, melyben megállapítja, hogy a konzerváló erők minden erőfeszítésével szemben „a modern állam haladni fog a maga útján,” azt mondja: „Mi azért élni fogunk”. Én egy vonalnyival tovább nézek. Az állami életet, a társadalmat átformálni akaró erőszakos törekvések, velünk szemben sem ismernek kíméletet, átgázolni akarnak azok mindenben s éppen innen szól hozzánk az intelem, hogy itt van a történelmi pillanat a kálvinizmus nagy hivatásának felismerésére és betöltésére, hogy az abban kifejezésre jutó evangéliumi demokrácia az emberiséget a fejlődés útján útvesztők nélkül tovább vigye.

Ebből a munkából nekünk is ki kell vennünk a méltó részünket s mivel ehez a munkához éppen ezekben a történelmi pillanatokban kínálkozik megszerzésre számunkra a tanítóképzőintézet, meggyőződéseim szerint nem állhat annak útjában, ha még annyi súlylyal nehezedik is rá a kérdésre, — az eltagadhatatlanul keservesen összezabonyolódott anyagi élet. Én hiszem, hogy ennek a bonyodalomnak a kifejtéséhez is meg fogjuk találni a mi igazi énünket, ami nem lehet más, mint a lemondásokig magasztosuló kálvinista lélek.

Hogyan és miként gondolom én ezt, egy későbbi alkalommal el fogom mondani; lehet, hogy azok nyomán némileg enyhülni fognak az én t.

barátom tiszteletreméltó aggodalmai, amelyeknek hogy hangot adott, illesse érte őt elismerés és köszönet, mert nem az ellenvetésekkel, de az agyonhallgatással lehet igazában eltemetni az igaz ügyet.

Janka Károly.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A M. Tud. Akadémia** május 7-én tartott nagygyűlésén *dr. Ravasz László* püspököt tiszteleti, *Zsigmond Ferenc* debreceni főgimn. tanárt levelező taggá választotta, mindkettőt az I. osztályba.

— **Lelkészbeiktatás.** A vissi gyülekezet ápr. 26-án iktatta be állásába új lelkészét: *Bernáth Istvánt*. A beiktatásnál az egyházmegyéi *Hodossy Béla* és *Marton János* tanácsbírák képviselték; ez utóbbi végezte a beiktatási szertartást. A gyülekezet élén a derék presbiteriummal és ügybuzgó gondnokkal: *Szabó Ferenc*cel, a szeretet, tisztelet és megbecsülés számos jelével fogadta ifjú lelkészét, aki az üdvözlésekre adott válaszában és egyházi beszédében komoly, hatalmas egyházépítő programot tárt elő. A mi Istenünk áldása szentelje meg munkáját.

— **Felsőházados papi jubileum.** Szép ünnepség színhelye volt f. hó 3-án a vadnai ref. egyházközség: ekkor töltötte be itteni papi működésének 50-ik évfordulóját *Svingor József* ref. lelkész, olyan áldott békességben, olyan összhangzatos együttműködésben, melyet e hosszú idő alatt sem zavart meg soha egy kirívó, egy békételen hang sem. A hálaimádságot — a délelőtti istentiszteleten a vele közölt, nagy isteni kegyelemért — maga a jubiláns ösz pap mondotta. Az ünnepi beszédet pedig fia, *Svingor Jenő* radostyáni lelkész, e. m. tanácsbíró tartotta s a Ján. XXI. 18. v.-ben rejlt mély gondolatokat fejtegette a gyülekezet örömkönyei közt. A családi vonatkozásokkal átszótt, megható szép beszédben a rajongó gyermeki szeretet hangján emlékezett meg az elmúlt 50 esztendőről, a hűségesen munkálkodó igazi jutalmáról. Egyházmegyéink nevében *Elek József* esperes üdvözölte az ünnepeltet és szíves szavakban mondott neki köszönetet 28 évi tanácsbírói és 32 évi dékáni hűséges működéseért. A presbiterium üdvözlését az egyházgondnok tolmácsolta, a gyülekezet nevében pedig az ünnepelt által ott elsőnek megkeresztelt, — ma már öszülő férfi — mondott hálás köszönetet. Az iskolások nevében egy magyar ruhás leányka, a 12 unoka nevében pedig egy kedves fiucska kedveskedett az ünnepeltnek ékes rigmusokkal s 1—1 bájos virágcsokorral. A megható szép ünnepélyt a helybeli énekkar öszhangzatos énekszámai élénkítették, amelyért — valamint az egész ünnepély rendezéseért is — *Göcz Pál* kiváló tanítót illesse köszönetünk és elismerésünk. Istentisztelet után az izléssel díszített iskolában 50 terítékű (minden teríték 1—1 évet jelképezett) díszbéd várta a vendégeket (köztük *Vadász Pál* tb. esperest s a szomszéd lelkészeket) s a presbitereket. A délutáni istentiszteletet *Kövér Árpád* tormaallyai lelkész — mint az ünnepelt veje — végezte lebilincselő szép szereplésével. Nyugodjék meg az Ur kegyelme továbbra is az örök-ifjú lelkű, ösz lelkipásztoron és derék gyülekezetén egyaránt!

Varga Imre.

— **Hindenburg tábornagnak** német birodalmi elnökké választása Magyarországon is általános meglepedést váltott ki. Isten kegyelme megőrizte a $\frac{3}{4}$ -ed részében protestáns Németországot attól, hogy a római egyház egy vezető férfia kerüljön a birod. elnöki állásba, aki nem átalította a vallássalenes szociálisták szavazatait is kérni megválasztása érdekében; megőrizte a jezsuiták ármányának valóra válásától, akiknek minden eszköz jó, hacsak azzal a régi prot. császárság helyére a magok hatalmát és elveit állíthatják. Isten áldása kísérje a nagy német államfő működését!

— **Kérem az alsóborsodi és tiszáninneni egyházkerület gyülekezeteihez!** Ujból egy megdöbbentően fájdalmas tüzeset kényszerít kérésre. A tiszavalki három esztendő óta az árvíz járás miatt aratást nem látott gyülekezetben múlt hetekben súlyos szerencsétlenség történt. Az egyházlátogató küldöttség hivatalos munkáját végezve, Kálvineumi ünnepélyt is rendezett. A jó munka elvégzése után, az esteli órákban, a lelkész istálló eddig ismeretlen okból lángra gyulladt. Az ünnepélyre odasereglt lelkészek közül háromnak kocsija, szerzők, s egy jóra való felsőábrányi, a lelkészét fuvarozó gazdaembernek egy lova is beégett. A tiszavalki lelkésznek tehenei s tinói 5 darab elpusztultak. Maga a lelkész Isten akaratán megnyugodva, nem kér segítséget, bizakodása lévén Istenben, hogy amit egyik kezével elvett, a másik kezével visszaadja neki azt. De ott van az a sok bajt látott tiszavalki egyház, melynek istállója porig égett s a gyülekezet oly szegény, hogy a maga erejéből építkezésre képtelen. Tűzbiztosításból térül meg ugyan valami csékélység, de azt bizony jól tudjuk, hogy nagyon kevés. Istentől áldott gyülekezetek! Szeretett lelkésztestvéreim! Halljátok meg az én kérő szómat. Menjünk mindnyájan segítségére, áldozatos szeretettel a szerencsétlen tiszavalki gyülekezetnek. Minden adományt közvetlenül a Tiszavalki ref. lelkész címére kérek küldeni. U. p. Borsod-Ivánka. Atyafiúi szeretettel vagyok, szerető szolgatársatok Miskolc, 1925. máj. hó 4. *Farkas István*, alsóborsodi esperes.

— **Harangavatás.** A keleméri egyház megható ünnepségek közt avatta fel ápr. 26-án azt a harangot, amelyet özv. Tóth Jánosné, egy 9 holdas kisközvény mintegy 15 millió korona áron vett az egyháznak. Az egyházi szertartást végezték: Juhász László esperes, Hubay Kálmán zádorfalvi lelkész és Ablonczy László, a gyülekezet lelkésze.

— **A gömör-tornai egyházmegye** f. hó 4-én lelkészértekezletet, 5-én közgyűlést tartott; hiszszük, hogy jövő számunkban mindakettőről részletes tudósítást olvashatunk.

— **Az alsózempléni egyházmegyéből.** Az egyházmegye f. hó 7-én tartotta tavaszi közgyűlését Sárospatakon; a gyűlés lefolyásáról jövő számunkban közlünk részletes tudósítást. — A *báji és bodroghalászi* gyülekezetek lelkészei: Igaz József és Kertész István, az illető presbiteriumok hozzájárulásával, elcserélték lelkészi állásukat és már be is vonultak az új parochiára. — *H. Kiss Géza* monoki lelkész f. hó 5-én a budapesti egyetem bölcselettudományi karán a magyar irodalomtörténet, esztétika és filozofia szakcsoportból doktori

szigorlatot tett. — *Hésser Emil* tállyai lelkész, az a.-zempléni egyh.-megye volt nagyérdemű főjegyzője és tanácsbírája, a napokban ünnepelte tállyai lelkészi működésének 40 éves fordulóját.

— **Felsőborsodiak figyelmébe!** Egyházmegyénk tavaszi közgyűlése f. évi június 4-én fog megtartani *Miskolcon* a leánygymnásium tornatermében, melyre a gyűlés alkotó tagjait az elnökség tisztelettel meghívja. A közgyűlés *reggel fél 9 órakor* kezdődik, 11 órakor rendes bírósági ülés lesz. Targyalandó ügydarabokat *május 18-ig* fogadok el. Sajóbabony, 1925 ápril hó 29. *Elek József*, felsőborsodi esperes.

Pályázat ének- és zenetanári állásra.

A sárospataki ref. főiskolában az ének- és zenetanári állás nyugalomba vonulás folytán megüresedvén, annak betöltésére ezennel pályázat hirdettetik.

Kötelessége a megválasztandó ének- és zenetanárnak: tanítani

a) a főgymnáziumban az egyházi és műéneket az egyetemes konventi tanterv szerint heti 12 órán;

b) az akadémián az egyházi éneket és harmóniumot heti 5 órán;

c) az állami tanító-képző intézetben a ref. egyházi éneket heti 1 órán.

Vezetni:

d) a főiskolai énekkart heti 2 órán,

e) a főiskolai zenekart heti 2 órán, összesen tehát 22 órán.

A köteles 20 órán felüli óráiért a főiskolában szokásos óradíjban részesül. Köteles továbbá zeneórákat adni az önként vállalkozó tanulóknak a főisk. igazgató-tanács által megállapítandó méltányos díjért. Hivatalból tanárelnöke a főiskolai ének- és zenekarnak.

Fizetése: a minősítés foka szerint:

I. ha (érettségi bizonyítvány, vagy tanítói oklevél alapján) zeneművészeti főiskolát végzett s zene- és énektanári oklevéllel bíró, vagy tanító-képző-intézeti ének- és zenetanári oklevéllel bíró egyén választatik meg, a rendes gimn. tanári fizetés;

II. ha polgári iskolai, vagy középiskolai énektanári oklevéllel bíró egyén választatik meg, a mindenkori gimn. tanári fizetésnél egy fizetési fokkal kisebb fizetés. Csakis ref. vallású tanárok pályázhatnak. A megválasztott tanár az Országos Ref. Nyugdíjintézet tagja lesz; az esetleges nyugdíjkülönbözet kiegészítését a főiskola magára vállalja; állását 1925 szept. 1-én tartozik elfoglalni, később meghatározandó időben pedig székfoglaló értekezést tartani.

Pályázók életkorukról (szül. bizonyítvány), végzett tanulmányaikról, katonai kötelezettségükről, a forradalmak alatt tanúsított magaviseletükről, egészségi állapotukról és eddigi működésükről (szolgálati bizonyítvány, vagy bizonyítványok) szóló okmányokkal folszerelt kérvényeiket a ft. tiszáninneni ref. egyházkerületi közgyűléshez címezve f. évi június hó 10-ig nyújtásuk be alólírt igazgatóságához. A választás ideje fölött a főiskolai igazgató-tanács dönt.

Sárospatak, 1915 május hó 4.

A főiskola közigazgatója.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

<p>ELŐFIZETÉSI DIJ:</p> <p>Egész évre ..... 10 korona. Fél évre ..... 5 korona.</p>	<p>Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN</p> <p>Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. RÁCZ LAJOS</p> <p>Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA</p>	<p>HIRDETÉSEK DIJA:</p> <p>Megegyezés szerint.</p>
--	--	---

TARTALOM. *Janka Károly:* Válasz Fodor György: „Nagy események küszöbén” c. cikkére. — *Janka Péter:* Jegyzőkönyvi kivonat. — *Reporter:* A gömör-tornai ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. — *Hó.:* Az alsószempléni egyházmegye tavaszi közgyűlése. — A stockholmi konferencia. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Válasz Fodor György:

„Nagy események küszöbén” c. cikkére.

(Folyt. és vége.)

A tanítóképző-intézet átvétele személyi és dologi kiadások oldaláról körülbelül 25 ezer, a képzőintézeti ifjak köztartása részéről 11 ezer, összesen 36 ezer aranykorona terhet jelentene. Az a kérdés, hogy az egyházkerület ezt a bizony évi jelentékeny állandó terhet honnan, miből fedezze? Önkéntes adományokra, megajánlásokra semmi esetre sem lehet építeni. Az adományok kimaradhatnak, a megajánlások addig esedékesek, amíg az ajánlatot tevők élnek. Az egyházkerületnek vagyona nincs, amiből fenntartson egy ilyen tetemes kiadással járó intézetet, de van egy földi vagyonnál nagyobb erőtartáléka, a kebelében élő 186 ezer lélek. Ha egyszer mi nagy célok szolgálatára mozgósítani tudjuk ezt a krisztusi sereget, az Isten ad nekünk olyan győzelmet, amelyet csak a hívő lélek nyerhet. A lélekszámra, a lelkekre való utalás az én gondolatomban nem felosztási kulcs a teher szétvetésére, hanem inkább erkölcsi alap annak érzékeltetésére, hogy a képzőintézet átvételével nem vállalkozunk lehetetlenségre akkor, mikor 20 arany fillérnyi teher esik egy lélekre.

Valami kiinduló pontnak kell lennie a teher kivetésére. Én nem szögezem le magam sem a személyi, sem a vagyoni adóztatási mód mellett, sőt azt szeretném, ha az egyes egyházközségek teljesen mellőznék tudnák az e célra való megadóztatást, hanem a reájuk akármilyen cenzus alapján kivetett összeget időről-időre a maguk hatáskörében benső erő kifejtés alapján biztosítanák, ha megmozdítanák a lélek szellőjével a Bethesda tavát, mert a megmozdult tó vize csodálatos erőket ad.

Látunk erre nézve ebben a sivár, anyagi világban is sok-sok megható és elragadó példát. Ha a gyülekezetek anyagai, örüllői: lelkészei, tanítói és az egyházközségek világi jobbjai a célra összefognak és valamit komolyan akarnak, produkálnak ennél külön dolgokat. Esztendőről-esztendőre ismeretterjesztő és műkedvelői előadások perselyes adományai és bevételei, templomi ünnepélyek jövedelmei majdnem minden egyházközségnek megadnák a fedezetet, Mozgékony, cselekvés, propaganda: ezek kellenek. Szándékosan kü-

lönittem el a képzőintézeti ifjak jótéteményét képező köztartási évi terhet. Vegyük ezt kerekén az évi teher egyharmad részének, 12 ezer aranykoronának. Ha már a kivetett összeg biztosítására egyes gyülekezetekben az adóztatás elkerülhetetlen, hogy az adóztatás a lehető legminimálisabb legyen, legalább ezt a jótékonyági részt képező évi terhet biztosítsuk benső erő kifejtésből, társadalmi akcióból.

Viszont az adományok és évekre szóló megajánlások tökékezés céljaira szolgálnának azzal a feltétellel, hogy csak a tőke kamatai használhatók fel. Természetesen a tőke növekedtével alábbszállana a kivetés útján fedezendő szükséglet. Sőt el tudom gondolni azt az időpontot, midőn a kivetést jelentékenyen redukálhatjuk, midőn az államnak belátható időn belül megjavuló pénzügyi helyzete az egyházkerületet az 1848. XX. t.-c. alapján oly államsegély birtokába juttatja, amelynél egyrésze erre a célra fordíthatatik.

Nem szabad lemondanunk a gondolatáról annak, hogy a külpolitikai fejlemények lassanként oda érnek, oda alakulnak, hogy az egyházkerület területe kibővül a tanítóképzőintézet régi vonzókörével.

Remélnünk lehet, hogy a közterhek is idővel csökkenni fognak, a kereseti lehetőségek megjavulnak, a minden nemes célért első helyen áldozni kész középosztálybeliek kedvezőbb helyzetbe jutnak.

Szövetkezeteink is évről-évre segítségükre jöhetnek egyházközségeinknek, ugyanerre a rendszeres támogatásra a helyi viszonyok szerint megnyerhetők a pénzintézetek.

Mindenek felett való azonban, hogy a saját híveinkben költjük fel és tartjuk állandóan ébren az áldozatkészséget. Ebben az áldozatkészségben magunk járunk elől jó példával. Jól tudom, hogy nem egy lelkész és tanító családjában otthonos a mindennapi gond, de azt is tudom, hogy ezek a gondfelhők a nemes versenyfutók élete felett nem lehetnek oly sűrűek, hogy azokon áldozatos lelkeik aranyugrai át ne törjenek. Az egyházkerület lelkészeinek évi 10, tanítóinak, tanítónőinek évi 5 aranykoronás hozzájárulását még az általános szegénység mellett is nyugodtan merem venni számításba; ez pedig 220 lelkész és 300 tanító hozzá-

járulásával számolva, az évi szükséglet 10 százalékat adja ki.

Megpróbáltam összeállítani egy táblázatot, mely az egyházmegyék lélekszámát, egyházmegyénként a gyülekezeti tagok állami adóján át azok vagyoni viszonyait, egyszersmind a lélekszám, vagy a vagyoni viszonyok szerint alakuló teherviselést van hivatva feltüntetni. Az állami adó kiszámításához az adatokat a zsinati adóügyi bizottság 1904 évi előmunkálataiból vettem a mai területi viszonyok figyelembevételével ugyan, de nem filléreig menő pontossággal, hanem egy a hűséget lehetőleg megközelítő kikerekítéssel. Így is természetesen ezektől az adatoktól messzeesünk az időben s azok helytállósága tekintetében méltán támadhat fel bárkiben a kétely. Teljességgel azonban ezek az adatok sem értéktelenek, mert az igazságos megosztást illetőleg útbaigazítóink lehetnek, hiszen aligha történtek a vagyoni eltolódások olyan mértékben, hogy ma már ezek az adatok a következtetésre se adjanak módot és alkalmat.

Egyházmegye	Lélekszám	Állami adó K	Hozzájárulás	
			Lélekszám alapján a 20 fillér K	Adó 40% K
Abauj	24500	140000	4900	5600
Alsóborsod	69000	400000	13800	16000
Alsózemplén	49500	200000	9900	8000
Felsőborsod	28500	140000	5700	5600
Gömör-Torna.	10500	40000	2100	1600
Összesen :	182000	920000	36400	36800

A lélekszám és adóalap szerinti teherviselésnél jelentékeny a különbség Alsóborsodnál: 2800 K többlet; ugyancsak többlet van Abajnál 700 K. Ellenben a többi három egyházmegyénél kevesebb az állami adó alapul vétele melletti kivetés és pedig Alsózemplénél 1900, Felsőborsodnál 100, Gömör-Tornánál 500 K-val.

Hát az bizonyos, hogy ez a kivetés minden egyházmegyére nézve így, vagy úgy jelentékeny teherviselést jelent, de hát az Isten ezzel próbálja meg a hitünket. Megengedem azt, hogy a teher alatt egy-két palmaág letöredezhetik, de az ékes-ségtől megfosztott földi palma is új zöldellését Istennél bizonyonnyal feltalálja. Ha a mi reménységünknek ezt a szentséges bizonyosságát nem tudjuk belevinni a Krisztusban hívők ezreinek köz-tudatába, akkor reánk nézve egyre szűkülni fog nem is a végtelenség útja, hanem maga a földi pálya. Mi egymásután engedtünk át pozíciókat másoknak mindig azért, mert a nagy cselekvésre nem volt bátorságunk. Maholnap azon vesszük észre magunkat, hogy kisajátítják alólunk a jövő-höz való jogunkat.

A jövő azé, aki ahoz a nagy tömegek lelkében a saját szellemében való nevelés útján alapot rak. Az alap a népiskola, a szellem képviselője a népiskola tanítója.

Ha meggondoljuk ezeket, be kell látnunk, hogy a tanítóképzőintézet átvétele megérdemel tőlünk minden áldozatot, minden igyekezetet, hogy a Szent Lélek fuvallatával mozgásba hozzuk a Bethesda tavát, gyülekezeteinket, hogy a meg-

mozdult vizek betöltsék rendeltetésüket, ha kell még felkavart iszapjaikból is árásszák ki a gyógyító erőket.

Janka Károly.

Jegyzőkönyvi kivonat.

Az alsózempléni e.-m.-e 1925 május 7-én, Sárospatakon tartott gyűlésének a Sárospataki Állami Tanítóképző Intézet átvétele ügyében hozott határozata.

E.-m.-i gyűlés áterzi azt a nagy kötelességet és felelősséget, amely a sárospataki állami képezdének református jellegűvé tétele ügyéből előtte áll, mert tudja, hogy református anyaszentegyházunk teljes, kívánatos megújulása csak egy új lélekkel bíró, új életcélokat kitűző új nemzedéknek az előállása után fog tökéletesen végbemenni. Épen azért nagy súlyt kíván helyezni arra, hogy akikre a jövő lelkének, a jövő reménységeinek kialakítása, életformálása bízva van, olyan képezdében végezhesék tanulmányaikat, ahol az erős, öntudatos kálvinista és evangéliumi szellem minél erőteljesebben érvényesül és pedig nemcsak a hívő tanárok képében, hanem tudományos formában és a növendékek igazi református nevelésében. Ilyen intézetnek óhajtja látni e.-m.-énk a sárospataki tanítóképzőt is, amelynek helyi jellege lehetővé tenné a jövő lelkész- és tanító-generációk olyan szellemben való együtt nevelését, amely nevelésnek elmaradhatatlan eredménye volna: az anyaszentegyház nagy érdekeiért és szent céljaiért való együttmunkálkodás. — A maga részéről tehát nagy örömmel és teljes készséggel vesz részt nevezett állami képezdének reformátussá való tétele szép munkájában s anyagi segítő támogatását is felajánlja, hogy ez az áldásos terv mielőbb sikerüljön.

Az átvételhez szükséges anyagi erők előteremtésére nézve a progressív alapon adózást, vagyis a nagyobb terhet bíró, nagyobb saját es református jellegű földbirtokkal rendelkező egyházak erősebb megadóztatását, a kisebb, szegényebb egyházak lehető tehermentesítését tartja kívánatosnak, — az önkéntes felajánlások és társadalmi akciók útján előteremteni remélt összegeken kívül. — Az egyházak teherviselésének fokozása érdekében szükségesnek látja a felettes egyházi hatóságok hatékony sürgetését és közreműködését az adóeszköztől segélyek valorizálása érdekében, mert ez a valorizáció nagy mértékben növelné egyházaink teherbíróképességét és elősegítené tudományos intézményeink anyagi támogatásának lehetőségét.

Jegyzette :

Janka Péter
e.-m. főjegyző.

A gömör-tornai ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Putnokon a városháza tanácstermében zajlott le május 5-én. A megelőző napon, május 4-én hétfőn számvevőszéki, közalapi, nyugdíjintézeti, belmissziói bizottsági, lelkészértékezői gyűlések foglalkoztatták a közéből és távolból szép számmal összesereglett gyűlési tagokat. Az egyházmegyei lelkészegyesület a nagy közönséget is bevonta a kálvinista aspirációk eszmekörébe azzal a műsoros

előadással, melyet délutáni 5—8-ig az Apolló Bioscop helyiségében rendezett. A putnoki ref. énekkar *Szűcs Lajos* karmesteri vezetésével, a tőle megszokott praecisióval vallásos tárgyú dalokat adott elő. *Doktor Dezsőné*, Vathay Ilona zubogyi tanítónő szívből markoló verses prologja után *Juhász László* esperes imádsága emelte a buzgó lelkeket a Mindenható Isten trónusához. *Gyenge József* putnoki néptanító Jókai költeményeket szaval. *Juhász László* esperes a *kálvinista Jókairól* emlékezett meg. *Hager Miklós* szini lelkész a vasárnap megszentelését kötötte a hívek lelkére. *Doktor Dezső* zubogyi lelkész Énekeskönyvünkről, a vallásos költészetéről értekezett. *Cseh István* bódvalenkei lelkész egyházunk reformációjának actualitásáról tartott előadást. *Fodor György* egyház-társadalmunk megszervezésének szükségességét hangoztatta. *Berey Ferenc* égerszögi lelkész a Leány-Kálvineum segítségéről tartott buzdító beszédet. *Biró Mária*, *Morán Rózsika*, *Csiky Anna* Szabolcska-költeményeket declamáltak igen nagy hatással. A magasztosan szép ünnepélyt *Matusz János* putnoki hitoktató, elválasztott abaujvári lelkész zárímája, a Hymnus s a közönség éneke fejezte be. Belépődij nem volt, de a Leány-Kálvineum szent céljaira a perselyekben több, mint fél millió korona gyűlt össze.

A lelkészegyesületi gyűlésről — az idő rövidsége miatt — több mint 10 téma a *nyári lelkész-értekezletre* maradt.

A tractualis közgyűlés egy, az egek magasságáig szárnyaló énekkel s *Juhász László* esperes ódái emelkedésű imádságával kezdődött. *Kádár István* héti, *Lőrincz Mihály* teresztényei tanítók a hivatali esküt letévén, az egyházmegye közönségének az esperes által tolmácsolt szíves jókívánatai után iktattak be új hivatalukba. *Tóth Kálmán* lelkész tanácsbíró, dr. *Páhy József* e.-m. aljegyzői tisztségeikről lemondván, helyükre a választás június 15 iki határidővel elrendeltetett. Az elmaradásukat nem igazolt e.-m. tanácsbírák pénz-bírságban marasztaltattak el. Az egyházkerületi közgyűlésre képviselőkül *Király István*, *Tókos Károly*, *Ablonczy László* egyházi, dr. *Soldos Béla*, *Lukács Béla*, *Lukács Endre* világi részről választattak meg. Iskolalátogatókúl a putnoki körbe *Király István*, *Barna Aladár*, — a szárazvölgyi körbe: *Ablonczy László*, *Szállósi Bertalan*, a szini körbe: *Berey Ferenc*, *Kaizler Sándor*, a perkupai körbe: *Dicza Jenő*, *Bartha József* küldettek ki. A másfél óráig tartó *esperesi jelentés* az egyházmegye múlt évi történetét s a legközelebbi jövőre megvalósítandó feladatait a történetíró hűségével s a regényíró érdekességével rajzolta meg. Ennek kapcsán dr. *Soldos Béla* főispán e.-m. tanácsbíró javaslatára özv. *gf. Tisza Istvánné*, szül.: *Tisza Ilona* gfnő elhunytá felett mélységes részvétünk kifejezése mellett a nagyasszony kegyeletos emléke jegyzőkönyvünkben örökített meg. Ugyancsak az esperesi jelentés kapcsán megállapítást nyert, hogy egyházmegyénk 20 lelkésze és 30 tanítója s énekvezére 111000 aranykoronára rúgó javadalmából a lelkészi kar részére 12000 ar.-kor., a tanítói kar részére 24000 ar.-kor. államsegélyből fedeztetik.

Az elbirhatatlan *tanítói nyugdíjteher* kérdése-

ben az a vélemény alakult ki, hogy az adósegély valorisatiója nélkül egyházaink jelenlegi anyagi ereje ezen újabb adót hordozni teljesen képtelen lesz, s ezért a felsőbb hatóságok útján kérvényezni fogja az adósegélynek aranyvalutában számított folyósítását.

Az egyes egyházközségekből érkezett üggyarabok elintézése után közhirdetésre a nagy szegénységgel küzdő *teresztényei leány- s a bánrévei szórványegyházak* vétettek fel.

Az őszi közgyűlés helyéül *Miskolc* tüzetett ki.

A jegyzői kar a jegyzőkönyvi pontoknak a *Sárospataki Ref. Lapokban* való rövid közzétételére kéretett fel.

A közgyűlés *Ablonczy László* záróimájával s közénekkel zárult.

Közébéd mindkét napon a régi fürdőben volt. Az első felköszöntőt *Juhász László* esperes mondta Magyarországnak kormányzójára. Báró *Ragályi Balassa Ferenc* e.-m. gondnok Hindenburg elnökké választása ápropos-jából a nemzeti eszme térhódításáról emlékezett meg. Dr. *Seress István* és *Király István* tanácsbírák az elnökség érdemeit méltatták. *Tókos Károly* dr. *Soldos Béla* főispán, e.-m. tanácsbíróra, Dr. *Soldos Béla* a világhírű aggteleki Baradla cseppkőbarlangot fejedelmi adományban részesítő magyar kormányra, Dr. *Vécsey Mátyás* főszolgabíró Magyarországnak erkölcsi és területi integritásának közeli jövődjére irányozta a figyelmet. *Hubay Kálmán* zádorfalvi lelkész Csonka-Gömör közigazgatási tisztviselőit éltette.

A délután 3-kor kezdődő bírósági ülések esti 8 óráig tartattak. A *bódvaszilasi* tanító elleni fegyelmi ügyet Dr. *Soldos Béla* e.-m. tanácsbíró, a *kánói* tanító ügyét dr. *Hegyi Lajos* e.-m. ügyész ismertette. Mindkét tanító pénzbírságban marasztaltattak el. A *szinpetri* gondnok s a *szini* énekvezér fegyelmi ügyében a vizsgálat kiegészítése rendeltetett el.

A *tornakápolnai* tanító tűzifája, a *jósvafői* új iskola helye, a *hidvégardói* adókulcs, a *teresztényei* tanítói, az *aggteleki* díjlevél csonkítás s a *héti* nyugtanító őszi vetésének ügye, mint közigazgatási bírósági ügyek intéztetvén el, az ítéletekben panaszosok és panaszlottak megnyugodtak. *Reporter.*

Az alsózempléni egyházmegye tavaszi közgyűlése.

F. hó 7-én tartotta az alsózempléni egyházmegye ezévi tavaszi közgyűlését Sárospatakon. Az őszi kollégium nagy tanácsterme színültig telt meg hivatalosakkal és vendégekkel. A gyűlés szokásos megalakulása után dr. Szabó Sándor, az em. ujonnan választott ügyésze tette le a hivatali esküjét. Hét lelkésztestvérünk, névszerint Kiss Ernő, Kovács László, Igaz József, Kertész István, Diószeghy Mihály, Bernáth István és G. Nagy Béla, továbbá négy tanító testvérünk: Bajusz Zoltán, Lurecz Árpád, Ujváry Katalin, és Kiss András iktattattak be lelkészi, illetve tanítói állásaikba. Ezek után következett az esperesi jelentés a megszokott szépségekkel, melyeknek nyomain a lélek hol könnyekben fürdik, hol örömben vigadva derül. Együtt éreztünk a gályára hurcolt rég porladó, de hitük ereje által közöttünk élő rabokkal, akik

250 évvel ezelőtt meggyőződésükért szenvedni hurcoltattak Nápolyba épen e napon, hogy a kor-bács nyomán fakadó vér tanítsa őket még igazab-ban hinni az örökkévalóban s még erősebben gyű-lölni a lelkiismereti szabadságot elnyomni akaró földi hatalmasságokat. És könny tolult a szemekbe, amikor Bernáth Aladárné elhunyt a miatt kesereg-tünk, akiben Bernáth Aladár tanácsbírónk hűség és hitvesét, Meczner Béla gondnokunk pedig őszintén szeretett gyermekét vesztette el.

De örömben fürdött a lelkünk, amikor a sá-rospataki állami tanítóképző intézetnek egyház-kerületünk által való visszavétele közeli lehetősé-géről hallottunk s arról értesültünk, hogy kisebb, jelentéktlenebb fogyatkozásokat levonva gyüleke-zeteinkben mindenek szép rendben folynak.

A jogakadémia ideiglenes megszűnése miatt született elégtelenségünk kibékül, ha megvaló-sulhat a tervbevetett átvétel. S egyházmegyénk el-sőnek sietett az átvételhez, illetve fenntartáshoz szükséges anyagi eszközök felajánlása által kerü-ltetünk támogatására.

Forgács Gyula tanácsbíró előterjesztéséből arról győződünk meg, hogy a belmissziói élet egyházmegyénkben mind szélesebb mezőkön érez-teti áldásos hatását, melynek nyomán ébredszik a kálvinista öntudat, vallásos élet és a nagyobb ál-dozatkészség.

Néhány fontos ügy, mint a sárospataki egy-ház jelentése az egyházközi bíróságról, a ci-gándi tanítói kör javaslatának tudomásulvétele után néhány lelkész és tanítói díjlevél megerősí-tését határozta el a közgyűlés. Fél 12 órakor pe-dig, midőn már a közgyűlési tárgyakat elintézte, áttért a bírósági ügyek tárgyalására az egyház-megye rendes bírósága. Négy eset közül három közigazgatási, egy pedig fogyelemi ügy volt.

Az előző napon esett májusi eső üdítőleg ha-tott füre-fára. Nyomában újra éledt a hosszú szá-razság miatt eltikkadt élet. Ilyen áldásthöz, ter-mékenyítő gazdagságokkal teljes, új életre serkentő volt a mi ősze gyülekezésünk is, melyben szerzett tapasztalások növelték lelkünknek erejét s érlelték lelkünknek reménységét a jövő céljainak meg-valósítására.

Hő.

A stockholmi konferencia

europai csoportjának *előkészítő bizottsága* ápril 22, 23-án Zürichben ülést tartott, amelyre a legtöbb europai prot. ország elküldte képviselőjét; Svéd-oroszországot maga Söderblom Nathan uppsalai érsek, Magyarországot dr. Raffay Sándor ev. püspök képviselte. A gyűlést, melyen Söderblom elnököt, Ostentfeld dán püspök elmélkedése nyitotta meg arról, hogy micsoda diszpozíciókkal kell a tagok-nak majd a konferencián részt venniük? felelet: úgy, mint lelki szegényeknek, akik érzik nyomo-rúságukat és tehetetlenségüket, de éheznek és szomjuhozna az igazság után. Az előkészítő ülés elhatározta, hogy az egyes egyházak hivatalos kiküldöttein kívül a keresztyén mozgalom egyes kiváló képviselőit és szakembereit külön is meg fogják hívni a konferenciára, így Svájból M. Hubert, aztán Masaryk cseh elnököt, Monod Wil-fred és Gide Károly francia, Seeberg, Deissmann

és Harnaack német professzorokat, Wrede Matildot, a foglyok barátnőjét, Simons német birod. főtör-vényszéki elnököt, továbbá Ramsay MacDonald volt angol miniszterelnököt, Cecil Robert angol lordot és Dr. Lowell t, a Harvard-egyetem elnökét.

A stockholmi konferencia, amelyen — a római egyházat kivéve — a világ egész keresz-tyénsége képviselve lesz s amely így kiváló fon-tosságú történeti esemény lesz, aug. 19-én fog megnyitni, míg a megelőző tíz napot a bizottságok munkálkodása fogja igénybe venni. A tárgyalandó kérdéseket 6 főcsoportba osztották ki s mindeniket egy-egy ország egyházának osztották ki előzetes tanulmányozás és majdan javaslattevél végett. Így például Németország elsőrenden a nevelési és szociális kérdésekkel fog foglalkozni, Svájc thémája lesz: 1. az egyházak és a népek közötti nemzetközi kapcsolatok; 2. az egyházak szoro-sabb uniója.

A svájci képviselők külön tanácskoztak még Söderblom érsekkel a semleges népek képvise-lőinek a konferencián tanúsítandó magatartásáról, akiknek meg kell akadályozniok, hogy a konfe-rencia tanácskozásait a politikai szenvedély vagy a szűk látókörű konfesszionizmus szelleme, vagy a szellemi előkészítés hiánya megzavarja. Hogy e veszedelmet elkerüljék, minden országban külön bizottságok fogják nagy buzgalommal a stockholmi találkozást előkészíteni s aziránt a ker. nép érdeklődését és rokonszenvét fölkelteni.

E két napon a zürichi Szent Péter-székes-egyházban megható interekléziasztikus istentisz-teletek folytak le. Soha, mióta Luther és Zwingli elszakadt egymástól Marburgban, nem látták Svájcb-an a luther. egyháznak annyi hivatalos képvise-lőjét református szószéken szerepelni. Lutheránu-sok és reformátusok anélkül, hogy a legkisebbet is a saját külön vallásos felfogásukból megtagad-tak volna, ki tudták domborítani annak fontossá-gát és értékét, ami őket egymással összekapcsolta. Ápr. 23-án Söderblom érsek az egyetemen elő-adást tartott az evangéliomi katholicitásról, amely-ben visszakövetelte a protestánsok valamint a görög orthodoxok számára a „katholikus” jelzöt a szó őseredetí jelentésében, s amely lelkes felhívás volt egymás kölesönös tiszteletére és a testvéries együttmunkálkodásra.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **ÉRTESÍTÉS.** Főtiszteletű Püspök Ur f. hó 14 én pár heti üdülésre Balatonfüredre utazott. A hivatalos levelek ezentúl is a püspöki hivatalba, Miskolcra címzendők, ahol elintézésökről gondos-kodva van.

— **Gyászír.** Láng Lajos nyug. tanító, az abaúji egyh.-megye tantestületének tb. elnöke ér-demes tanítói és közéleti működésének 50-ik, éle-tének 71-ik évében f. hó 6-án Miskolcon elhunyt.

— **Lelkészbeiktatás.** A bodroghalászi gyüle-kezetben május hó 10-én foglalta el lelkészí állá-sát Igaz József, volt báji lelkész. A derék, új életre vágyó gyülekezet nagy figyelemmel hall-gatta új lelkésze első beszédét s hisszük, szívesen

a II-ik félévi *colloquiumok* május 20-án kezdődnek. — A *f.-borsodi* egyházmegye f. hó 17-én este Sajószentpéteren a Leánykálvineum javára hangversenyt rendez. — *Bertók Béla* ruszinszkoói püspök, főiskolánk egykori tanítványa, f. hó 15-én látogatást tett Sárospatakon.

— **Mezőcsáton** f. hó 3-án, az egyházmegyei vizitációval kapcsolatban, vallásos ünnepély tartott, melynek tárgyát a spataki tanítóképző átvételének megvilágítása és népszerűsítése képezte. A délelőtti istentiszteletet *Janka Károly* főiskolai gondnok végezte, aki egyházi beszédében a hűség próbájáról és annak jutalmáról beszélt a templomot színlőtig megtöltő közönség előtt nagy hatással. Az istentiszteletet követő presbyteri gyűlésen, főiskolánk küldötteinek meleg üdvözlése után, Pósa Péter tanácsbíró fejtette ki nagy alapossággal a képezde átvételének szükséges voltát és hívta fel ez iránt a csáti gyülekezet közreműködését. A délutáni istentiszteleten *Pósa Péter* cserépfalui lelkész imádkozott, *Kiss Elek* kisgyőri lelkész predikált lelkesen, majd a vegyeskar szép éneke után *dr. Rácz Lajos* tanár tartott az evangéliumi gazdaságról és szegénységről, a szeretet parancsának teljesítéséről felolvasást. Egy lányka alkalmi szaválata fejezte be a nagy érdeklődéssel hallgatott előadásokat.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Tavaszi egyházmegyei gyűlésünket — *Miskolcon* — *junius 4-én* d. e. 9 órakor, a ref. főgimnázium tornacsarnokában tartjuk meg. Erre a nagyfontosságú gyűlésre a közgyűlés alkotó tagjait tisztelettel meghívja az egyházmegye elnöksége. Tárgyalandó ügydarabokat május 19-ig fogadok el. Miskolc, 1925. május 11, atyafiúi szeretettel: *Farkas István*, esperes.

— **Az Egyesült Államok új elnöke:** *Calvin Coolidge* a washingtoni első kongregacionálista egyház híve s mint ilyen, mindig szorgalmasan látogatta gyülekezete istentiszteleteit és jól ismerik a padot, melyben vasárnaponként feleségével és fiával ült. Mióta elnök, a dolgok csak a következő pontokon mutatnak változást: hajdan Coolidge néhány perccel korábban érkezett, míg most, mint-hogy ideje nagyon ki van mérve, maga a pontosság. Régen egyik középponti padba ült, míg most az első padot foglalja el, nem dicsőségvágyból, hanem azért, hogy megkönnyítse a rendőrök szolgálatát, akik vigyáznak reá. Különben nem szorítkozik csupán arra, hogy szorgalmas hallgató legyen, hanem egyházának mindenféle ügyei, akciói iránt érdeklődik s nem szűnik meg azt szóval és tettel támogatni. Bármennyire el van is foglalva, arra mindig talál időt, hogy lelkipásztorát fogadja, valamint arra, hogy a családi istentiszteletet vezesse. Az imádkozás útján készül azokra a nagy feladatokra és döntésekre elő, melyeket végeznie kell. . . . „Megyek a templomba, mondá egy napon lelkészének, hogy ott olyan dolgokat halljak, amelyek egyszerűvé és szerényé tesznek. Amde e tekintetben Isten ígéjének magyarázatát semmi utól nem éri.“

— **A két kath. egyház egyesülése.** A niceai zsinat 1600-adik évfordulója alkalmából XI. Pius pápa kifejezte forró óhajtását a római és gör. keleti egyház egyesülése iránt. De nagyon bizonyta-

lan, lesz-e felhívásának valami eredménye. Az oláh keleti egyház, amely a trianoni béke folytán hatalmasan megnövekedett, nagyon érzi a maga hatalmának erejét és így nem sok oka van arra, hogy a római egyházzal való egyesülést keresse; inkább hajlandó magának követelni az egész gör. keleti keresztyénség vezetését. Az orosz egyház ma nem képes erre, a konstantinápolyi pátriarchát pedig az újabb politikai események teljesen háttérbe szorították. Ellenben az orthodox egyháznak az anglikán egyházzal való egyesülése teljesen a lehetőségek körébe lépett; a tárgyalások ez iránt már régen folynak, de még némi dogmatikai nehézségek forognak fenn.

HIVATALOS RÉSZ.

363—1925.

Körlevél.

I.

A lelkész és tanító urakhoz.

Az 1924: XIV. törvénycikk az 1914/18. évi világháború hősi halottainak emlékére minden év május havának utolsó vasárnapját „*Hősök emlék-ünnepé*“ néven nemzeti ünnepé avatta. Az idézett törvény kegyeletes rendelkezése folytán a „*Hősök emlék-ünnepé*“ az ország egész területén méltó módon kell megünnepelni.

Tekintettel arra, hogy ez évben éppen május utolsó vasárnapjára esik pünköst első napja, a délelőtti istentisztelet keretében, amikor az úrvacsora is kiosztatik, nagyon természetesen, csak igen röviden történhetik meg a hősi halottak érdemeinek, a világháború folyamán tanúsított önfeláldozó magyar hősiességnek stb. méltatása, mert hiszen az egyházi beszéd és imák fő tárgyát a Szentlélek kitöltetése s a keresztyén egyház megalakulása adja meg, mindazáltal az ünnepi egyházi beszéd végén feltétlenül meg kell emlékezni a világháborúról és a magyar hős katonáknak abban tanúsított önfeláldozó érdemeiről, dicső emlékek iránt tartozó kegyeletünkről. Természetes, hogy a templomi istentiszteleten a tanulóifjúságnak is részt kell venni.

Az emlék-ünnep templomon kívüli részének rendezése a városi tanácsnak, illetőleg a községi előjáróságnak a feladata.

Társult egyházközségeinkben, ahol a lelkész csak ünnep másodnapján tart istentiszteletet, ennek keretében is meg kell a nemzeti ünnepről emlékezni.

II.

Az összes lelkésztársakhoz.

Molnár Lajos polgári (Szabolcs megye) lelkész felkérésére felszólítom mindazon lelkésztársakat, akik a polgári missziói egyháztól adakozásra felhívó gyűjtőívet kaptak, de még eddig sem gyűjtőívet, sem adományt nem küldtek, hogy ha már a gyűjtőívet nem is (mert hát ezeknek szomorú sorsát mindnyájan ösmerjük), de legalább valami adományt küldjenek a polgári lelkészi hivatalnak.

Miskolc, 1925 máj. 11. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

követi az ige megtartásában is. A gyülekezeti énekkar 3 énekelt adott elő buzgó áhitatot keltően.

— **Felolvasás.** A Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak f. hó 9-én d. u. 5 órakor a M. Tud. Akadémia kistermében tartott ülésén *Harsányi István* sárospataki theol. tanár újabb irodalomtörténeti kutatásainak és fölfedezéseinek eredményéről számolt be, nevezetesen bemutatott egy eddig ismeretlen, Sárospatakon fölfedezett XVII. századbeli *virágéneket*, megnevezett két kollégiumi tanárt a debreceni grammatika eddig ismeretlen szerzői közül, újabb adalékokkal járult Bornemisza Péter és Bod Péter életének ismeretéhez, majd kimutatta, hogy a „Halni mégyek” kezdetű vers szerzője nem P. Horváth Ádám, mint eddig hitték, hanem Győry Mihály s végül, hogy Balassa istenes énekeinek függelékében két vers szerzője Kőrösi István. Az előadás általános tetszéssel találkozott.

— **Viszhang egy válaszra.** Révész Lajos debreceni ref. főgimn. tanár e lap 4—5. számában „Adatok a görög klasszikus kultúra múltjáról” című dolgozatáról nem egészen 4 hasábon írt bírálatomra a *Lelkészegyesület* 9—11, 12—15. és 16—18. számaiban 18 hasábra terjedő ellenbírálattal felel. Válaszában keserőséggel, méltatlankodással kél ki amiatt, hogy dolgozatát bírálat alá merészeltem venni; ám ha bírálatomban igazat szoltam, nincs joga, ha pedig nem-igazat szoltam, nincs oka keseregni, mert ez utóbbi esetben bírálatom ügyis magától összeomlik. Azután sorra veszi bírálatom egyes tételeit és felkutatva régi és új lexikonokat, reálencyklopédiákat, irodalom-, bölcsész- és művelődéstörténeteket, sorra kivonatolja belőlük — akár mondanak valami számbavehető, akár nem — az illető tételre vonatkozó állításokat. Így megy ez 18 hasábon keresztül, legfőlebb azzal a változatossággal, hogy itt-ott egyes hírlapi cikkek és tankönyvek adatait is felhasználja maga mellett — mégha nem nagyon igazolják is az ő álláspontját — tanúbizonyságul. Nem követem Révész L. urat e térre, mely szorgálhatta az ő egyéni érdekét, talán ignotos fallit, de a tudomány, az igazság ügyét semmivel sem mozdította elő, annál kevésbé döntötte meg bírálatom állításait. Egy haszna okvetlen volt belőle, ha másnak nem is, de Révész L.-nak, az t. i., hogy így utólag kénytelen volt utánanézni azoknak az adatoknak, azoknak a forrásoknak, amelyeket dolgozata készítésekor kellett volna már ismernie s amelyek nem-ismerése miatt itt is, ott is megbotlott, tévedésbe esett. Ha ezt az utánanézést, a filozofia- és művelődéstörténeti művek tanulmányozását továbbra is folytatja, azokba elmélyed: lassankint arra is el fog jutni, hogy ne hordjon össze tücsköt-bogarat, hanem megtanuljon értékelni, a források közt különbséget tenni, a drágakövet a hitvány kavicsból megkülönböztetni, — s akkor majd a kritikáról is más véleménye lesz, akkor majd Taine-nek a francia forradalomról írt művét is meg fogja lelteni a debreceni könyvtárakban. *Rácz Lajos.*

— **A sárospataki főgimnázium VIII-ik osztálya** május 9-én végezte be az iskolai évet. 12 órakor, az utolsó tanórára való csöngetés előtt, az iskola udvarán, a virágokkal koszorúzott iskolai csengő

előtt, a főiskola egész ifjúsága és tanári kara jelenlétében, az osztály nevében Magyar Zoltán vett meghatott szavakkal az ősi kollégiumtól — mely 8 éven át dajkálta, nevelte őket — búcsút; beszédjét diáknóták éneklése előzte meg és követte. Május 11-én folytak le az összefoglalások, 12-én volt a magántanulók vizsgálata. A r. tanulók közül 39 sikerrel fejezte be az évet, 1 javítani fog; a 6 magántanuló (közülök 4 leány) szintén sikerrel vizsgázott. A múlt évről elmaradottakkal összesen 51-en állottak 14-én érettségi írásbeli vizsgálatra; a szóbeli érettségi vizsgálat jun. 22-én fog kezdődni.

— **Az Orsz. Ref. Tanáregyesület** június 3-án Nagykőrösön fogja f. évi közgyűlését megtartani, melynek főpontjai, az elnöki megnyitóbeszéd mellett Nyáry Béla debreceni tanár: Természettudomány, vallás, szabadgondolkodás és dr. Gaál László nagykőrösi tanár: A latin kiejtés kérdése c. előadása lesz. Előző estén a szakosztályok fognak üléseket tartani.

— **Adományok.** Hubay Mihály szilvásváradai ref. lelkész a theologusok *palástalapja* javára 50.000 K-t adományozott. — *Dr. Koncz Endre* belügyminiszteri tanácsos, főiskolánk régi tanítványa, 150.000 K-t küldött a legjobb szavaló jutalmazására.

— **Harangszentelés.** A *semjéni* ref. egyház lélekemelő ünnepség keretében avatta fel április 26-án a hívek áldozatkészségéből beszerzett új harangját. Az avatási ünnepélyen közreműködtek *Kiss Ernő* esperes, ki megható beszéd kíséretében avatta fel és áldotta meg a templom bejárata előtt elhelyezett új harangot. A templomi istentiszteleten *Janka Károly* cigándi lelkész, e.-ker.-i főjegyző költői szépségű bensőséges imája emelte az áhítatos lelkeket ahhoz a fővalóhoz, akinek dicséretét hirdeti és dicsőségét zengi minden ezen a földön; az alkalmi ünnepi beszédet pedig *Janka Péter* nagyrozvági lelkész, e.-m.-i főjegyző mondta Lukács XV. 8—10. alapján. A templomba be nem fért közönség részére *Sáfár István* lácai és *Verebélyi Barna* lizskai lelkészek tartottak istentiszteletet. Az ünnepély keretében *Sümei Lajos* tanító lelkes, szakavatott vezetése mellett több számmal szerepelt a semjéni vegyes- és férfikar; mindkét énekkar minden dicséretet és elismerést megérdemel azért a szép közreműködésért, amellyel ezt a gyülekezeti ünnepélyt lélekemelővé és felejthetlenné tette. Este az iskolában fényes programmal dal és irredenta estély volt, amelynek minden pontja bátran kiállotta volna a kritikát egy-egy nagyobb városi gyülekezetben is. A szép számban összegyűlt vendégek *Verebélyi Dezső* helybeli lelkész házában leltek meleg otthont és részesültek szíves ellátásban. A résztvevők azzal az örvendetes megállapítással távoztak el a semjéni gyülekezet ünnepnapjáról, hogy ebben a számba nem nagy, de lelkes, buzgó gyülekezetben azért folynak ékesen és szép renddel mindenek, mert lelkész, tanító és presbiterium testvéries megértéssel és együttérzéssel végzett munkáját az Isten áldása kíséri.

— **Rövid hírek** Az egyetemes konvent június 9—10-én fogja üléseit tartani. — *A Ker. Ifj. Egy-letek* igazgató választmánya, 25 országból több mint 100 küldött, május 19—22-én Budapesten fogja üléseit tartani. — Főiskolánk *akadémiáján*

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre ..... 10 korona.
Fél évre ..... 5 korona.

Főszerkesztő:

Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN

Felölös szerkesztő és kiadó

Dr. RÁCZ LAJOS

Főmunkatársak:

MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA:

Megegyezés szerint.

TARTALOM: Dr. Rác Lajos: Apáczai Csere János emlékezete. (Vége köv.) — Vegyes közlemények.

Apáczai Csere János emlékezete.

— A sárospataki főiskola Apáczai-emlékünnepe 1925 május 24-én mondott beszéd. —

Mélyen tisztelt közönség!

Az a férfiú, akinek emlékét a mai napon — születésének 300 éves fordulójának alkalmából — felújítani, halás kegyelettel megünnepelni összegyűltek: csak egy egyszerű kálvinista iskolamester volt, — s mégis Toldy Ferenc azt mondja róla, hogy „ha fejedelemnek és dúsgazdának születik s hosszú életet él, nemzetének újjászülője lesz vala“, másutt pedig, Pázmány és Zrínyi mellett, XVII-ik századi irodalmunk harmadik nagyságának nevezi. Vajjon mit tett, mit alkotott ez az egyszerű székei családból származó, sokat küzdött és szenvedett s e földi életből korán, már 34 és fél éves korában elszólított férfiú, hogy a magyar irodalomtörténet atyja ily magasztaló szavakkal méltatja érdemeit? hogy most születésének 300 éves fordulóján az irodalom, a tudomány, a nemzeti műveltség képviselői mindenfelé méltó kegyelettel emlékeznek meg róla?

Régebben Apáczai Csere János érdemeit, jelentőségét sokan filozófiai munkásságában keresték s benne Descartes követőjét, a magyar cartesiusi bölcsélet megindítóját látták. Ebben az állításban kétségtelenül sok az igaz, de az mégsem a teljes igazság. Apáczai a holland egyetemeken s közelebről Leydenben Heidanus, Utrechtben Regius révén megismerkedve Ramus és Descartes tanáival, eszméivel, az azokban megnyilvánuló szabad szellem, új, eredeti felfogás ellenállhatatlanul elbűvölő, lebilincselő hatást gyakorolt rá, s ő mohó lélekkel merült el e két filozofus műveinek és eszméinek tanulmányozásába, — sőt magán érezve, tapasztalva az eddigi aristotelesi-skolasztikus filozófiával szemben azok felszabadító hatását, az új módszer elevenen lüktető, átalakító erejét: lázas buzgalommal még ott Utrechtben hozzáfog, hogy Ramus logikájának és Descartes ismeretelméletének és metafizikájának főbb tételeit, magyarra fordítva, honfitársai számára is megközelíthetővé tegye, az azokban foglalt új eszmékkel, gondolatokkal honfitársai lelket is gazdagítsa. Erre a célra szolgált 1654-ben kiadott s a 10 éves I. Rákóczy Ferencnek ajánlott *Magyar Logikácskája* és 1655-ben megjelent *Magyar Encyklopaediájának* I., II. és III. fejezete. Azonban alaposabb vizsgálat

és a forrásaival való összehasonlítás meggyőző benünket a felől, hogy Apáczai nem volt eredeti gondolkodó, neki nincs önálló filozófiai rendszere, ő úgy az egyik, mint a másik munkájában — saját nyílt, őszinte bevallása szerint — nem tett egyebet, minr Ramus Logikájának, illetőleg Descartes „Principia philosophiae“ című műve I. II. s III. részének egyes jellemzőbb, fontosabb tételeit, több mohósággal mint alapossággal, lefordította magyarra, — lefordította azzal a szándékkal, hogy az azokban lengedező szabadabb gondolkozási móddal, Cartesiussnak az elmét annyira megtermékenyítő módszertani szabályaival a magyar ifjúságot megismertesse. Mind a ramusi logika, mind a cartesiusi metafizika átdolgozásánál, lefordításánál határtalan nehézségekkel kellett megküzdenie: nemcsak a fogalom legősbbe volt új, amelyekről hazánkban még nem is hallottak (csupán Ramus logikáját tanította, mint tudjuk, a 40-es évek elején Tolnai Dali János itt Patakon), hanem főleg nyelvezetét, az első magyar filoz. műszavakat nem értették, mert ezt a semmiből magának kellett Apáczainak ujonnan megteremtienie s ez oly óriási feladat volt, melyet egy kezdő fiatal tudós — még ha a legnagyobb nyelvtelenség volna is — egymagában nem képes megoldani, mert ez csak százados fejlődés eredménye gyanánt állhat elő. Így aztán nem csodálkozhatunk rajta, hogy vállalkozásának: a két új filozofus magyar nyelven való megszólaltatásának nem sok pozitív eredménye maradt, hogy sem *M. Logikácskáját*, sem *M. Encyklopédiájának* I., II. III. részét, a nyelvi nehézségek miatt, nem tudták élvezni, befogadni magyar olvasói, az semmi hatással nem volt rájuk, az senkit a kísérlet folytatására nem ösztönzött. Apáczainak e két könyvben megnyilatkozó filoz. munkássága nem tartalmi értékével, hanem a szándék nemességével, azzal a törekvésével, hogy itthon az új, szabadabb felfogású filozófiát meghonosítsa s így a magyar gondolkodást a skolasztikus formalizmus béklyóiból kiszabadítsa, — hat ráunk; ha átdolgozása, fordítása nem tudott is mindenütt az új műnyelv-teremtés nehézségeivel megbirkózni, de ezirányban nagyon eredményes, értékes kísérletet tett. Tehát mint filozofusnak nem eredetiségében, önállóságában, hanem abban áll a jelentősége, hogy a bölcsészetet először szóltatta meg magyar nyelven s ezt mindjárt a legújabb, legeredetibb filozofus: Descartes eszméire

alkalmazta. Ha törekvése a kedvezőtlen viszonyok miatt nem vezetett is sikerre, ez annak horderajét mivel sem csökkenti. Nagyon igaza van Erdélyi Jánosnak, amikor azt mondja: „Tudományosságunk jóval előbb kezdi használni a bölesészetben anyai nyelvét, mint a gondolkodók nemzete, a német a magáét, melynek első nemzeti ajkú mestere: Thomasius a világon sem volt még, vagy az első pólyában, mikor a *M. Encyklopaedia* már nyomtatott.”

De ha nagysága nem böleselői minőségében, filozófiai tevékenységében rejlik, talán tudományos munkásságában, kora tudományosságának magyar nyelvű kidolgozásában és közrebocsátásában fogjuk azt feltalálni? Sajnos, ezt sem lehet állítanunk. Apáczai tudományos írói értéke, jelentősége még az előbbinél is nagyobb mértékben vitás. Apáczai a holland egyetemeken a latin mellett a francia, angol s holland nyelvű tudományos műveket olvasván, mint az *Encyklopaedia* Előszavában írja, mély fájdalommal, orcapirulással látta magyar nemzetének — amely pedig amazoknál nem alábbvaló — mindezen dolgokban való elmaradottságát s minthogy ezt nem lehetett más oknak tulajdonítani, mint annak, hogy e nemzetek fiai a nemzeti nyelven, az anyatejjel szoptott nyelven hallják, olvassák s közlik a tudományt, míg minékünk a tudományok megtanulása végett az idegen latin nyelv tanulására kell időnket vesztegetnünk: e látomány keserűségétől ösztönözve elhatározta, hogy nekifog az írásnak s magyar nyelven közli hazája fiaival a szép és hasznos tudományokat, és pedig oly móddal járva el, hogy a legjobb könyvekből a leghasznosabb és legszükségesebb dolgokat deákul kiírván, azokat lefordítja magyar nyelvre. Így fogott hozzá még utrechti tartózkodása alatt a *M. Encyklopaedia* kidolgozásához s annak java részét még 1653 nyarán történt hazautazása előtt elkészítette, sőt a nyomtatását is megkezdte, de a mű csak 1655-ben készült el. Mint Apáczainak főntebbi vallomásából kitetszik, ő *Encyklopaediájában* nem törekszik az eredetiség, önállóság babérjára; neki minden törekvése e mű kidolgozásánál csak az, hogy az előhaladt külföld új tudományos eszméit honfitársai számára magyar nyelven előadja. A külföldi szakirodalmat minden tudományágból lelkiismeretesen áttanulmányozza s amennyire teheti, minden téren a legjobb forrásokból állítja össze *Encyklopaediáját*; összeállítja — ismét határtalan nehézségekkel küzdve, olykor szinte vért izzadva az egyes tudományok műszavainak megteremtésénél; összeállítja csak azért, hogy a magyar középiskoláknak pusztán grammatikai, retorikai és dialektikai, tehát formális ismeret nyújtó tanításaival szemben a magyar ifjúságot a gyakorlati életre, a tárgyi világra tartozó ismeretekbe is bevezesse. Ehhez képest könyve felöleli és tárgyalja a matematikát, astronomiát (s itt, mint első hazánkban, ismerteti Copernicus elméletét), földrajzot, fizikát, geológiát, orvostudományt, gyógyszerészetet, állat-, növény- és ásványtant, kézművességet, kertészetet, mezőgazdaságtant, hazai és világtörténetet, jog- és erkölcsant, paedagogiát, végül theológiát.

Néhány évtizeddel ezelőtt a magyar irodalomban erős viták folytak Apáczai tudományos elő-

adásának értéke fölött; így Szily Kálmán a fizikai tudományköriekre vonatkozólag Apáczait szolgai compilatornak nevezte, s előadását úgy jellemezte, hogy nincs magyar nyelvérzéke, műnyelvi kísérleteiben szerencsétlen. E túlszigorú megítéléssel szemben ne feledjük, hogy Apáczai saját bevallása szerint nem akar önálló felfogást, eredeti tudományos eszméket nyújtani, hanem a legszükségesebb és leghasznosabb tudományok rövid, világos kivonatát óhajtotta magyar nyelven adni; hogy a magyar műszavak megalkotásában egyáltalában nem mondható szerencsétlennek; hogy általában becsülettel oldotta meg feladatát; hogy előadása, ha itt-ott nehézkes is, de általában folyamatos, Apáczai e művében csak tankönyvet akart írni, amelynek sohasem lehet az a feladata, hogy a tudományt előbbre vigye; ő a közölt ismeretanyag tekintetében csak kivonatoló, összefoglaló, sajnos, nem mindig eléggé szerencsés összefoglaló. Ő nem volt tudós, még kevésbé filozofus, mert nem volt önállósága és semmiben sem vitte előre tudásunkat (Heinrich G.). Helyesen és szépen mondja felőle Beöthy Zsolt: „Apáczai nagysága abban az erkölcsi forrásban áll, melyből a kölesőnzött filoz. tanítások — akkor hazánkban példátlanul — nemzeti nyelven törekedtek a nemzeti elméhez; abban a prófétai lélekben, mely minden áron tudományt kívánt nemzetének, mert elvész a nép, mely tudomány nélkül való, abban az ihletes éleslátásban, mellyel tudta és hirdette, hogy ez a tudomány csak magyar lehet.”

De ha Apáczai se filozofus, se tudós nem volt, ha mindkét irányú munkássága inkább forró szerelmi vallomás nemzete iránt, mint maradandó becsű alkotás; ha mindkét téren inkább az úttörésben, mint az elért kiváló eredményben áll az érdeme; — kérdés, hol fekszik hát Apáczai igazi nagysága, igazi jelentősége? Felelet: az ő tanítói eszméiben és az ő tanítói működésében azokban a nagyon okos, nagyon modern, nagyon felvilágosult nevelési és oktatási elvekben és eszmékben, amelyeket hirdetett, — s abban a szeretettől áthatott, tanítványai szívét magához ölelő nevelői és tanítói eljárásban, amelyet a tanuló ifjúsággal szemben tanúsított, abban a soha nem lankadó prófétai lelkesedésben és önemészítő fáradozásban, amellyel tanügyi reformjait a valóságba átültetni, nemzete javára valóra váltani törekedett. Apáczai nevelési és oktatási eszméit főként 1653 nov. 2-án Gyulafehérvárt tartott *De studio sapientiae* c. tanári székfoglaló beszédéből és 1656 nov. 20-án Kolozsvárt igazgatótanári székének elfoglalása alkalmával tartott „Az iskolák igaz szükségéről és azon okokról, amelyek miatt azok a magyaroknál elpusztult állapotban vannak” (*De summa scholarum necessitate*) c. beköszöntő beszédjéből ismerjük.

Gyulafehérvári beköszöntő beszédjét egyfelől határtalan lelkesedés s az iskolaügy reformálásának, a magyar tudományosság fejlesztésének rajongó vágya hatja át, de másfelől ott látjuk benne későbbi küzdelmeinek, szenvedéseinek és szerencsétlenségeinek elsőrendű okozóját: a hagyományokat számba nem vevő, a tekintélyeket nem respektáló heves újítási vágyat, s a maga szellemi felsőbbbbségét érző theol. doktor önértékes hangját, kiméletet nem ismerő kritikáját és kéretlen tanács-

adását. Ez utóbbiak, kapcsolatban a bálványként tisztelt Aristoteles elvetésével s helyébe a filozófiai szabad vizsgálódás elvét hirdető Descartes magasztalásával, egymagokban is elegendők lettek volna arra, hogy a régi eszmék, tekintélyek kultuszában megrögzött kartársak és iskolai előjárók ellenzését kiváltsák. Ehhez járultak egyéb újszerű eszméi: így az a hallatlan gondolata, hogy az alapvető nyelvi ismereteket és a tárgyi ismereteket anyanyelven, tehát magyar nyelven öhajítja a növendékekkel közölni, hogy nem nyelvtant, hanem nyelvet akar a növendékeknek tanítani, s nem a nyelvtannal, hanem reáltárgyakkal akarja a középiskolai tanítást kezdeni s a nyelvtanítást is mindig reáliákkal összekötni; végül a nyelvtanításnál, a gyermek fejlődő egyéniségére tekintettel, a tanulást a könnyebb olvasmányokon akarja kezdeni s fokozatosan haladni az elvontabb értelműek felé. Apáczai e beszédjével, az abban megnyilvánuló, világfelforgatóknak tartott új tanokkal, merész kritikával mind a régi felfogáshoz, módszerekhez ragaszkodó kartársait, mind a meglevő intézmények konzerválásán munkálkodó előjárókat föltétlenül ellenségeivé tette. De ő, aki eszméinek hirdetését és megvalósítását valóságos isteni küldetésnek, magát az új idők hirdetőjének tekintette, — ez ellenszenvvel nem törődve haladt a maga útján tovább. Amit beköszöntő beszédjében hirdetett, azt az iskolában (a poétai klassziszban, melynek tanítójaúl rendeltetett), a gyakorlatban is igyekezett megvalósítani. Vergilius Georgicáját fordíttatta magyarra a poétai klasszisz tanulóival s a szöveg fonalan fizikát, astronomiát, geografiát tanított, még pedig oly sikerrel, hogy még a felsőbb osztályok tanulói is bejártak óráira és elkezdték tanulni magyarázatait. Sikeleinek titka egyfelől színes, eleven, az érdeklődést lekötő előadási modorában, másfelől fiatalos, tüzes temperamentumában és gazdag fantáziájában rejlett. Ő nem elégedett meg a kiszabott anyag elvégzésével, hanem vitte, ragadta tanítványai lelki világát magával oly mezőkro, ahol ezek ámulva látják fiatal mesterök csodálatosan világos észjárását, csapongó képzeletét, tudásának benső igazságát (Kremmer D.). Tanártársainak irigysége, féltékenysége, az előjáróságnak bizalmatlansága nem sokára keservesen érezte hatását: a főiskola igazgatójának, Bisterfeldnek halála után (1655 febr.) az ellene hangzott fejedelem: II. Rákóczy György nem őt, hanem a francia Basire Izsákot nevezte ki az intézet igazgatójává, majd Basire vádaskodására, mely szerint Apáczai independens vagy presbyteriánus, a mi e fejedelem előtt — aki az episkopális rendszer hívének vallotta magát — egyre ment, 1655 szeptember havában maga tartott Gyulaféhevárt vizsgálatot, mely az ifjú tudós elítélésével végződött. Apáczai kegyvesztetté lett s büntetésül áttették a kolozsvári, jóval alsóbbrendű iskola tanárának és igazgatójának.

1656 nyarán költözött át Kolozsvárra s itt mindjárt nagy hévvel fogott hozzá az egész iskola átszervezéséhez. Az új munkatér a meggyötrött lelkű embernek újra visszaadta munkavágyát; lázas tetterővei igyekszik a kezdetleges viszonyok közt tengődő intézetet magasra emelni, abba új, friss, eleven szellemet bevinni, s az a 3½ év, amit

a kolozsvári kollégium újjáépítésének szentel, e kollégium renaissanceát jelenti. Rákóczi György haragjában adta őt Kolozsvárnak, de, mint egyik későbbi utódja (Fekete Mihály) mondja, „benne oly kincsessel ajándékozta meg intézetünket, amelynél becsesebb alapítványt legjobb kedvében sem tehetett volna.“ Apáczai eszméit, terveit *De summa scholarum necessitate* cím alatt tartott beköszöntő beszédjében fejti ki s rajzolja meg az új iskola képét. Mindkét beköszöntő beszédjében jó iskolákért, tudós oktatókért esengett, mert szerinte valamely nép nagyságának egyetlen biztos mértéke iskoláinak száma, tanítóinak képzettsége. A jó iskola adja az embernek a lelki műveltséget, az igazi nemességet; a nemzeti iskola és nemzeti tudomány, a széles rétegekre kiterjedő nemzeti műveltség óvja meg a magyart a népek tusáin is az elbukástól; végül a jó iskola egyaránt nevel papokat, s az állam igazgatására alkalmas férfiakat. Az oktatásügy betelődésére a félműveltség leküzdése végett szükség van egy erdélyi magyar egyetem felállítására, mely a jog, történelem, etika, gyakorlati filozofia, politika és orvostudomány parlagon heverő területeit is művelés alá vegye, hogy így ne kelljen idegenbe, külföldre vándorolni a diploma után vágyakozóknak. (Ez utóbbi gondolatát részletesebben *Az Académia felállításának módja és formája* iránt Barcsay Ákos fejedelemhez benyújtott tervében fejti ki.) Mind az egyház, mind az állam alapjai a jól berendezett főiskolák; azok ezek nélkül nem virágozhatnak és erőben nem állhatnak fenn. A tanítás Apáczaiknak — ő a legelső, aki ezt fölfedezi — nemzeti kulturmunka, a jó tanítói gárda ennek a hódító hadjáratnak a hadserege. Iskolarendszere, amint itt kifejti, 3 iskolatípust különböztet meg, u. m. anyanyelvi vagy elemi iskolát (tárgyai: írás, olvasás, vallás, szám, történet, földrajz és természetrajz), deák középiskolát, melynek anyagát a latin, görög és héber nyelv, grammatika, retorika és dialektika teszik, de tárgyi ismeretekkel: történeti, fizikai és matematikai tudományokkal összekötve. S e fölött áll az egyetem. — Tanítói eljárása Kolozsvárott is époly hódító sikerrel járt, mint Gyulaféhevárott, ahonnan sok szegény diák, élvezett jótétét elhagyva, utána ment Kolozsvárra. Szemléltetve oktat s jelesebb tanítványait maga köré gyűjtve, úgy ad elő, hogy azok egyszerre tanulnak és lelkesülnek; az ismeretközlés mellett súlyt vet a gondolkozási készség fejlesztésére és a jellem képzésére; nemcsak tanít, hanem vezet és nevel. A magyar tanító első öntudatos eszményképe áll előttünk Apáczaiban, aki a tanításban mindig tekintettel van a gyakorlati életre, aki épúgy rajong tárgyaért, mint szereti tanítványait. Csoda-e, ha tanítványai szívét teljes mértékben meghódította? (Kremmer D.) Hálás tanítványa, gr. Bethlen Miklós írja róla, hogy Apáczai a tudományt és a könyvek olvasását úgy megszerettette vele, hogy azt senki és semmi ki nem űzhette az elméjéből és kezéből a világnak jó és gonosz minden munkái közt.

Dr. Rácz Lajos.

(Vége köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhirek.** Két régi pataki diák elhunytáról olvasunk a lapokban, akik már itt a főiskola falai közt bontogatni kezdték nem mindennapi tehetségök szárnyait: *Józsa Antal* nyug. gömörmegyei tanfelügyelő, aki a költészet és irodalom mezején is kiváló hívatottsággal forgolódott, f. hó 16-án 63 éves korában: dr. *Vircsik Endre*, a m. kir. postatakarékpénztár jogügyi osztályának főnöke f. hó 21-én 45 éves korában elhunyt (mindkettő Budapesten). Ez utóbbiról a gyászjelentés azt írja, hogy „benne az intézet páratlan szervező erőt, mély tudású szakembert s fáradhatatlan és munkaerejét, valamint egészségét a szolgálatban hiven tékozló vezető egyéniséget vesztett, akinek alkotóerejére és érdemeire soha el nem muló elismeréssel és hálás kegyelettel fog a m. kir. postatakarékpénztár visszaemlékezni.” A lelkes munkások emlékezete legyen áldott!

— **A konfirmációi ünnepély** áldozócsütörtökön folyt le Sárospatakon és pedig a népiskolát végzett növendékeké a városi templomban, a főgimnáziumi tanulóké az imateremben. Az előbbi *Férgács Gyula* lelkész végezte, aki a kikérdezést már előző napon megtartván, most a hitvallás elmondása után csak fogadástételőket vette át; az imateremben *Bódy Dénes* vallástanárral végezte a szertartást. Itt 29 tanuló (mind a IV-ik osztály növendéke) állott konfirmációra; a helybelieknek mind ott voltak szülei, testvérei, de a vidékről is sok szüle bejött, hogy fia vallásos nevelésének e fontos fordulóján szeretetével és boldog örömeivel fia mellett álljon, sőt Rimaszombatból *Czinke István* püspök is eljött feleségével együtt, hogy unokájok konfirmációján test szerint is jelen legyenek; természetesen jelen volt az egész diákság és tanári kar is. Sajnos, hogy a Debrecenben járó énekkar szereplésével nem emelhetné az ünnepély fényét, mely így is bensőséges és fölemelő volt. A konfirmándusok mind ügyesen feleltek, meggyőződéssel tettek vallást hitökről és fogadást ehhez való ragaszkodásukról. A megáldás után mindnyájan diszes emléklapot s egy-egy Újszövetséget kaptak a főiskolától, e nap örök emlékeül, ajándékba. Mindkét rendbeli konfirmándusok javára a Nőegylet délután a tápintézet nagytermében szeretetvendégséget rendezett.

— **Leánykálvineumi hangverseny.** A felsőborsodi egyházmegye 1925 május hó 17-én nagysikerű hangversenyt rendezett Sajószentpéteren a Nyíregyházán felállítandó leánykálvineum javára. Gazdag műsorából kiemeljük *László Sándor* dédesi lelkész költeményét, amelyet szinte tökéletes szavalói művészettel adott elő *Maklár Jolánka*, a *Lengyel Gyula* szendrődládi lelkész alkalmi novelláját, *Svingor Jenő* radostyáni lelkész ünnepi beszédét, *Domokos György* miskolci leánygimn. tanár hegedű szólóit, *Nagy Zoltánné* és *Nagy Zoltán* énekedettjét, *Erdős Károly* szavallatát és a sajószentpéterei ref. dalkör énekeit. A hangversenyt *Bartha Gyula* sajkócaizai lelkész üdvözlő szavai nyitották meg és *Szigeti Ferenc* balajti lelkész záró beszéde fejezte be. A tiszta jövedelem: 2 és fél millió korona.

— **A Főiskolai Énekkar látogatása Debrecenben.** Az immár hagyományossá vált szokáshoz hiven a debreceni kollégiumi kántus f. hó 20-án vendéglátta a sárospataki főiskolai énekkart. A déli vonattal érkező spataki kórust a debreceni kántus testületileg fogadta az állomáson, majd a kántus és a kórus zászlói alatt vonult be impozáns menetben a két intézet ifjúsága a kollégium udvarára, ahonnan csakhamar a kedvelt „Lókody bácsi” vendéglőjébe indultak a minden jóval megrakott asztalokhoz. Ebéd után b. e. Mácsay Sándor volt debreceni főisk. ének- és zenetanár sirjához vonult a két énekkar, ahol az ének zsoltosmáinak szárnyain emelték a kedves professorra hálásan emlékező lelküket kegyeletos érzésekkel a Mindenhatóhoz. Délután a főiskolai könyvtárát s gyűjteményeket tekintették meg a patakiak. Este 8 órakor pedig a Bika szálló nagytermében jól sikerült hangverseny következett a két énekkar közös szereplésével. Első szám a Magyar Hiszekegy el-éneklése volt *H. Bathó János* pataki ének- és zenetanár vezetésével. Majd a pataki kórus énekelte finom kidolgozással s viharos tetszéssel *Petőfi* székács: Szeptember végén c. darabját. A közönség az éneket megismételtette. Ezután *Szentpéteri Kun Béla* dr. egyet. tanár tartott hatásos szép beszédet, melynek keretében üdvözölte a pataki testvér-intézet ifjúságát. Következett *Huber—Erkel*: Hunyadi ábránd c. triója. Előadták: *H. Bathó L.* zenetanárnő, *Császár József* és *Nagy József* pataki theológusok. A közönség előadásukat nagy tetszéssel fogadta. Majd a debreceni kántus énekelte *Beschnitt*: „Rajnai ut” c. darabját finom precizitással a most megválasztott ének- és zenetanár: *Szigethy Gyula* igazán ügyes vezetése mellett. Ezután *Boda Ferenc* debreceni theol. adott elő néhány *Petőfi* költeményt, majd *Császár József* hegedű szólója következett *H. Bathó Lenke* kíséretével. Nagy tetszéssel szavallt *Nemesik Endre* pataki theológus, majd ismét a pataki énekkar nagy tetszést aratott énekszáma következett: az *Oszsián*. Kacagtató vigszavallatot adott elő *Solymossy József* debreceni theol., majd még egyszer a debreceni kántus énekszáma gyönyörködtette a közönséget, amely után megkezdődött a tánemulatság s tartott vidám hangulatban a hajnali órákig. A két intézet ifjúságának találkozását méltóképpen fejezte be a május 21-én a *Kemény János* bátyánk Kis pipa vendéglőjében rendezett köz-ebéd, amelyen megjelentek dr. *Tankó Béla* s dr. *Erdős Károly* professorok is és több öreg diák. A felszólalók közül dr. *Erdős Károly* és *Seress Béla* debreceni szénior az összetartás szellemét, *Nagy Sándor Béla* pataki szénior pedig az összetartás szellemének méltó képviselőjét: *Erdős Károly* professzort, *Peleskey Sándor* h. lelkész a magyar dal-kultúra nagyraihivatott munkását: *H. Bathó János* tette, *Makó Dezső* kóruselnök pedig megköszönte a debrecenieknak a szíves vendégszeretetét.

— **Pályázat.** Az alsó borsodi ref. tanító egyesület 300.000 K díjjal következő pályatételt teszi ki: Milyen legyen a népiskolai vallástanítás anyagának helyesebb beosztása osztályonként és ismeretendő annak módszere is. A jelíges borítékkal zárt levél a munkával *Putnoky István* elnök címére Miskolc, augusztus 1-ig küldendő.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Forgács Gy.*: Prófétálj a tetemeknek és a Léleknek! — *Marton János*: Megnyitoul a sárospataki főiskola Apáczai Csere János-ünnepélyére. — *Dr. Rác Lajos*: Apáczai Csere János emlékezete. (Vége.) — *K. I.*: Az abaúji egyházmegye tavaszi közgyűlésének jegyzőkönyvéből. — Vegyes közlemények.

Prófétálj a tetemeknek és a Léleknek!

Csontokkal rakott völgy. Régmúlt halál ott, ahol pezsgő életnek kellene lennie. Szomorú próféta, akinek éppen az fáj legjobban, hogy azok a csontok az ő népének csontjai. Ha egyebet nem lát és nem tud vala, nem tehetett volna mást, mint eltakarni szemét, elfordulni e szomorú látványtól, eltemetni a multat minden emlékével és levonni a végső kétségbeesztő következtetést: Khaldea hatalma valóság, Isten beszéde pedig rajongó kegyesek képzeletének találmanya.

Ezékiel azonban többet látott és tudott. E tetemek az Isten népének tetemei. Isten Úr mindennek felett. Beszéde örök és igaz. Nem kell hát kétségbe esni. Isten jól tudja, mit cselekszik. Nyugodjunk meg szent akaratán. A jövő igazolni fogja, hogy az Ő akarata jó és tökéletes. Legyünk hát jó reménységgel a tetemek felől.

Ennyitől még nem lett volna próféta Ezékiel.

Ennél is többet látott, többet érzett. Meglátta azt a titkot, hogy nem ő fődözte fel a tetemeket, hanem hogy az Úr keze lőn rajta, hogy az Úr vitte őt Lélek által és Ő helyezé a völgy közepére. Az Ő Ura és Istene, aki szólt hozzá, bevonta őt isteni terveibe s imé parancsot ad neki: Prófétálj a tetemek felől. És a prófécia evangéliumot hirdetett a tetemeknek. Nem korholta őket, új életet ígért nekik.

A tetemek egybementek, inak, hús és bőr borítá be őket. Visszanyerték régi formájukat, csak lélek hiányzott még belőlük. Isten a meglelekesítés munkájához is hű szolgáját használja fel. Szól a parancs: Prófétálj a Léleknek! És úgy lőn és állának lábaikra, felette igen nagy sereg.

Milyen különböző két szolgálat: prófétálni tetemeknek és a Léleknek. Egyfelől örömhírt hirdetni, másfelől buzgó imádságban kérni a Lelket! E kettő együtt az igazi prófécia, a teljes igehirdetés.

S ha nem áll lábaira a nagysereg, valamelyik hiányzik a kettő közül.

Ne hiányozzék! Egyházunk prófétái, higgyétek, hogy Isten a tetemeket is megeleveníti és kérjétek az elevenítő Lelket is! És lészen igazi Pünkösztje egyházunknak!

Forgács Gy.

Megnyitoul

a sárospataki főiskola Apáczai Csere-ünnepélyére.

Világraszóló magyar lángelmék születésének százados évfordulót ünnepeltük az utolsó években megelőző sűrűen egymásután. A nemzeti lélek ünnepele fürdött meg Petőfi örök ifjúságában, az Ember tragédiája írójának mérhetetlen mélységeiben és a Jókai képzeletének gazdag tengerében. Ósrégi magyar érzések lobogtak fel szívünkben, gyászunkban és büszkeségünkben, esonkaságunk láttán és dicsőségünk felragyogásakor. A nagy magyar éjszakában mintha az égig lobogott volna az emlékezés lángja. Éreztük, hogy mennyire egyek vagyunk az örökharcverte magyarsággal, amely csatái végeztén, küzdelmei multán letelepedett tábortüzei mellett s kobzosai szaván pihentette meg lelkét azon, amit végig küzdött és készítette magát arra, amit a mindig bizonytalan holnap tett bátor karja elé. Hányszor szállt át ezen a helyen is lelkünkön, egész gyökeréig megrázva azt, fenségével a magyar sors: a küzdelem és annak a kötelezettségnek a tudata, hogy állnunk kell a harcot, kiomló vérünkkel termékenyíteni meg újra meg újra azt az áldott földet, amelynek minden porszeme szent előttünk.

Az emlékezés órájára gyűltünk most is össze. Az a férfiú, akinek ez éven van születése 300-ados évfordulója, Apáczai Csere János, a szellem hősei közé tartozik. Nem teremtett halhatatlan költői műveket, nem alkotott elmulhatatlan becsű tudományos munkákat. Ez nem adatott meg neki. És mégis örökkévaló az ő dicsősége. Apáczai Csere János, az egyszerű kalvinista tanár, az első magyar, aki minden megelőzőjét felülmúlva, csodálatos tisztasággal élte meg a tudás fenségét, az ismeret emésztő szomját és a kultura világot mozgató hatalmát; az első magyar, aki lángoló hazaszeretetében minden emberi tudást magyar nyelven akart adni szegény, elmaradt, küzködő, lenézett, alvó, tespedő nemzetének. A nemzeti kultura ügye a nemzet megmaradásának ügye ő előtte. Ez a gondolat égette lelkét, töltötte el szent szenvedéllyel, ezt hordozta végzeteként magával. Ez az ő missziója, mint a Dobó Istváné Eger védelme, Zrínyi Miklósa és Szondi Györgyé a szigetvári és drégelyvári halál. A magyar államalkotás, a nagy

hadi tények, a keresztyénség befogadása, a reformáció meggyökerezése, az irodalom meginduló élete és ezek teremtető hősei után Apáczai Csere János a nemzeti nyelvű művelődés apostola. A reformáció iskoláját, megtartva annak alapját, hatalmas új gondolatokkal: a minden irányú művelődés gondolatával töltötte meg. Egy szegény diák, aki a mások segélyén meggy külföldi egyetemekre, de úgy tér vissza, mint egy hős, aki 28 éves korában a *Magyar Encyklopédiát* hozza magával, amelyet megtakarított filléreire nyomtatott ki. S idehaza a gyulafehérvári és kolozsvári tanári katedrán — elmaradt viszonyok, felekezeti elfogultság, gyűlölködés, rosszakarat, értetlenség és közöny közepette, a magyar egyetvivés osztályosa, megindító mártírsors részes, aki rövid 6 év alatt elégett gyönyörű eszménye fáradhatatlan tevékenységű és rettenthetetlen bátorságú szolgálatában s 1659-ben, 34 éves korában már ott pihent a kolozsvári temetőben.

Egy összevásárolt s megégetett angol biblia fordításról van egy kép. Azt ábrázolja, hogy amikor a bibliát megégetik, minden szétrepülő szikrából új biblia támad. A csodát az magyarázza, hogy a bibliafordító az összevásárolt bibliákért kapott összeget teljes egészében új bibliák kiadására fordította.

Az Apáczai Csere János élete ilyen elégett biblia. Később jött nemzedékek, sőt századok vették fel kettőtört élete eszményét, tüzet kapva az ő égő életéből, lelkének szétrepült szikráiból és dolgoztak a magyar nemzeti művelődés szent eszménye megvalósításán, nemzedékek, korok és századok azon, amit elgondolt ez a tüneményes magyar, a Széchenyi István lelkének előrevetett sugára.

A megégethetetlen biblia történetét jó lesz megjegyezni azoknak, akik betolakodtak arra a földre, amelyben nyugosznak az Apáczai Csere János hamvai s akik most minden magyar iskola élete gyökerére odavetették a halálos fejszét.

Ne féljete, ünneplő testvéreim! Az emberi gonoszság nem győzedelmeskedhetik véglegesen. És egy jotta, vagy egy pontocska el nem veszhet a magyar jogból és a magyar igazságból, ha mi minden erőnket odaadjuk az imádott magyar haza szolgálatára.

Mai emlékezésünk hőse: Apáczai Csere János teljesen odaadta. Születésének háromszázados évfordulója legyen szívünkbe markoló ébresztő a halálos hűségű magyar hazaszeretetre.

Ilyen érzések és gondolatok közt főiskolánk Apáczai Csere ünnepélyét megnyitom.

Marton János

a főiskola e. i. rektora.

Apáczai Csere János emlékezete.

— A sárospataki főiskola Apáczai-emlékünnepe 1925 május 24-én mondott beszéd. —

(Vége.)

Ime, ebben rejlik Apáczai nagyságának titka: nevelési és oktatási elméletében, amelynek elemei nem voltak épen újak, de új volt az azokon áthúzódó hazafias lélek, s ez elmélet szeretettől áthatott gyakorlati alkalmazásában. A legegészségesebb elveket hirdeti, a legigazabb elméleteknek

alkalmazását sürgeti: Tárgyakat tanítsunk, ne szókat! magát a nyelvet, ne a nyelvtan szabályait! a könnyebbről haladjunk a nehezebbre, az egyszerűről az összetettre! az életben is hasznos ismereteket közöljünk tanítványainkkal! önmunkáságra vezessük a tanulókat! ne hanyagoljuk el azok testi fejlődését! stb. Egész életében egy eszme lebegett szemei előtt: nagynak, műveltnak, a többi számottevő európai népekkel egy színvonalon állónak szerette volna látni nemzetét. E cél elérésére hatalmas eszközül a nemzeti műveltséget tekintette: magyar iskolákat, magyar egyetemet, ahol magyar tankönyvekből, magyar nyelven, magyar tanárok tanítsák mindenféle hasznos ismereteket a magyar ifjúságot. Ez eszme szolgálatában állt egész írói és tanári működése; nem a tudományok előbbvitelében fekszik érdeme, hanem a magyar nemzeti műveltség lelkes, ihletett hirdetésében, hirdetésében egy oly korban, midőn lángoló szózata nem érdem, hanem bünszámba ment, midőn ernyedetlen, önfeláldozó munkásságát nem arany, hanem szinte vaslánccal jutalmazták. Apáczai sem kortársaira, sem utódaira nem gyakorolt nagy befolyást, művei visszhang nélkül hangzottak el, megkezdett alkotásai, eszméi rövid idő múlva bekövetkezett halála után szinte nyom nélkül enyésztek el, de hazánk műveltség-történetében előkelő hely illeti meg e nemesszívű, lángoló lelkesedéssel, sokat küzdött és szenvedett férfit, aki a magyar nemzeti művelődés eszméjét kifejezésre juttatta egy oly korban, midőn kortársai még mindig a latinus műveltség és a középkori skolasztikus gondolkodás körében mozogtak. Ő tanító volt szívvel-leléssel s róla is áll az, ami minden igaz tanárról elmondható, hogy az iskolában kifejtett működése összehasonlíthatatlanul értékesebb és hatásosabb volt, mint írott munkáinak összesége. Beöthy szerint „Apáczai tudós, aki hisz eszméiben; hazafi, aki hivatottnak érzi magát az igazság szavával megváltani nemzetét; puritán, aki mitsem vár a nagyoktól; haldokló, aki Istene előtt tárja fel lelkének keserveit.”

Apáczai munkája, törekvése kortársainak érzéketlenségén hajótörést szenvedett, s azoknak — kevés számú tisztelőit s rajongó tanítványait leszámítva — más eredményét alig látta, mint félreismerést és üldözést. Magát nem kimélő lázas munkálkodása s talán a sok lelki keserűség is gyöngye testalkatát korán összetörte s 34½ éves korában 1659 dec. 31-én éjjel sorvadás következtében sírba szállott. Mint gr. Bethlen M. írja: „Apáczait az Isten ebből az ostoba, háládatlan világból, mely őreá méltatlan volt, kivette. A szörnyű tanulás s az Isten háza és a közönséges jó miatt való buzgó szorgalmatoskodás betegíté őt száraz betegségben, melyben az erős lélek semmit nem kedvezvén az erőtlén testnek, ki kellett mennie in ultima die anni 1659.” Sírja a kolozsvári temetőben jeltelen, hamvai régen elvegyültek az édes hazai földdel, de szelleme él, él a magyar iskola minden tanárjában, minden tanítójában, a magyar tudósok minden alkotásában!

*

Mélyen tisztelt közönség! Megemlékezésem nem volna teljes, ha meg nem emlékezném ama

két szellemi kapocsról, amely Apáczait Sárospatakhoz, spataki főiskolánkhoz fűzte. Az egyik a paedagógiának, az újabb nevelés- és oktatásügynek az a nagymestere, aki akkor, amikor Apáczai tanári működését Gyulafehérvárott megkezdte, itt működött a sárospataki főiskola reformálásán, itt készítgett az *Orbis Pictus*-t, — nevezeten Comenius Ámos János, akinek itt, a fejedelmi pártfogás ellenére szintén eleget kellett a meg nem értés, a maradiság kicsinyeskedő szelleme ellen küzdenie. Apáczai ismerte Comenium, hiszen műveiben két helyen is említi a nevét és műveit, ismerte őt már gyulafehérvári tanárai: Alstedius és Bisterfeld meleg nyilatkozataiból is; — ellenben Comenius nem igen ismerte Apáczait, hacsak pataki tartózkodása utolsó hónapjaiban a fejedelemszontól vagy Medgyesi Pál uramtól nem hallott róla. Apáczai már a gyulafehérvári iskolában olvasgatta, tanulgatta a *Januát*, elsajátította annak azt az eszméjét, hogy a növendékek a nyelv tanulásával tárgyi felvilágosítást is nyerjenek. A *Didactica Magna*-ból s Comenius többi műveiből ennek egyéb eszméiről is felvilágosítást nyerhetett, — amihez járult Hollandiában a Ratichius, Baco, Ramus és Descartes eszméivel való megismerkedés. Paedagógiájában: a verbalismusnak a realismussal való helyettesítésében, az anyanyelvnek az elemi iskolában való uralmában, sőt a deákos középiskolában is (mint a Vestibulum, Janua és Atrium pataki kiadásai mutatják) kiegészítő tannyelvül való alkalmazásában, a szemléltető oktatásban, az írás-olvasás egyszerre tanításában, a középiskola 6 osztályu tagozásában Apáczai okvetlen vett át egyes elemeket Comeniustól, bár ez utóbbi mesterei: Ratich, Baco és Alsted közvetlenül is hathattak reá, — de Apáczai nemzeti iskolája, mint Kremmer D. helyesen mondja, amelyben minden tudományt magyarul iparkodott adni, egyes egyedül a maga lelke mélyéből kibányászott kincses gondolat volt.

A másik szál pedig, amely Apáczait Sárospatakhoz fűzé, *Lorántffy Zsuzsánna* fejedelemszontnak, ennek a melegszívű, fogékony elméjű, felvilágosult gondolkozású úrasszonynak, minden nemes eszme, minden szabad gondolat, minden előhaladó törekvés nagylelkű pártfogójának iránta való meleg érdeklődése, jóindulata, szeretete. Apáczai még csak hazatérőben van külföldről, s a fejedelemszont már ismerte a fiatal tudós nevét, érdeklődött iránta, fiánál kérdezősködött utána, mire ez azzal válaszol: „Apáczainak, kegyelmes asszonyom, semmi híré sem hallottam, irunk feléle Fejérvárra!” Mikor a fejedelem 1655-ben Gyulafehérvárott ellene fordult s elbocsátotta őt tanári állásából, a fejedelemszont — akiről tudvalevő, hogy rokonszenvezett a presbyterianus törekvésekkel — azonnal közbelép s Patakra akarja őt hozni Rectornak, ahol, mint Comenius utódja, elveinek örököse, ennek szellemében működhetett volna tovább; írt is ez ügyben fiának, de a fejedelem ezt semmikép nem akarta megengedni s bizonyos nehezteléssel írja anyjának: „nem illik ilyen ember javára annyira munkálni!” s egy másik levelében ezt a megjegyzést teszi: „Apáczaihoz semmi közünk, kegyelmes asszonyom!” A kolozsvári állás elnyerésében megint

csak a Lorántffy Zsuzsánna keze, közbenjárása volt a főtenyező. Midőn aztán Apáczai 1657-ben szegénysorsú tanulói megsegítése érdekében kérelemmel (*supplicatio*) fordul a fejedelemszonthoz, Lorántffy Zsuzsánna azonnal teljesíti kérését s 1000 forintot rendel e célra a kolozsvári kollégiumnak. „Megtekintvén a kolozsvári orthodoxum collégiumnak mostani szép állapottal való indulatját és nevedését azokon a rendes és épületes utakon, melyeket mostani böcsületes mestere Apáczai János uram abban bevitt és vött.” Két esztendő múlva, 1659 jan. 9-én, „megtekintvén Apáczai János úrnak a kolozsvári református collégiumban való hasznos és épületes forgolódását”, 600 forint újabb alapítványt küld, s másnap, jan. 10-én magához Apáczaihoz intézett levelében tüntető megbecsüléssel írja a doctor és professor-nak, hogy „az 1000 forintok és a mostan deputált összeg intereséből is történjék alumnusok tartása; amint kegyelmed jobbnak itéli, úgy cselekedjék!”

Ime az iskolaügy nagyszívű fejlesztője, a tanárok pátronája, miként egész Európából ki tudta kerestetni és Patakra hívni a nevelés- és oktatásügy akkori legkitűnőbb mesterét, — finom érzékel Magyar- és Erdélyországban is fel tudta találni a magyar iskolák lánglelkű apostolát és reformátorát! s ha már Patakra el nem hozhatta, legalább Kolozsvárt óhajtott törekvéseit hathatós támogatásával előmozdítani! Vajjon nem az isteni gondviselés kezét, megnyilatkozását kell e a fenkölt lelkű és szívű fejedelemszont cselekedeteiben látnunk, aki elküldetett, hogy Apáczai szavaira és tetteire a magasabb helyeslés pecsétjét ráüsse s így lelkét a szenvedett sok méltatlansággért megvigasztalja, fölemelje?

Mind a nagy fejedelemszontnak, mind a magyar nemzeti művelődés hűséges munkásának áldassék emlékezete!

Dr. Rácz Lajos.

Az abaúji egyházmegye tavaszi közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

8. Mint elnökségi indítvány tárgyalás alá kerül a sárospataki Állami Tanítóképző-intézetnek Tiszáninenni Egyházkerületünk által való átvétele, amelyre a kormány, illetve a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterium most megadja a lehetőséget felajánlva azt a református egyházkerületünknek, mint 1869. év előtti tulajdonosának.

Egyházmegyei közgyűlésünk — egyetlen felszólalással szemben — egyhangú lelkesedéssel teszi magáévá az indítványt s kimondja, hogy a tanítóképző-intézet átvételéhez elvileg hozzájárul, azt feltétlen szükségesnek tartja s az ez iránt megindított mozgalmat és kifejtett tevékenységet nagy örömmel üdvözi. Református egyházunk és vallásunk iránti súlyos bűnnek, soha helyre nem hozható vétkes mulasztásnak, vallási szent örökségünket kellően meg nem becsülő, hűtelenül kezelt eljárásának, nagy fokú tehetetlenségnek tartaná, ha ezt a kedvező alkalmat, ezt a szent pillanatot meg nem ragadnánk, fel nem használnánk, hogy — bár nagy áldozatok árán is — de visszaszerezzük azt, ami a mienk volt s így jogos tulajdonunk.

Kultusz kormányunk — a körülmények hatása alatt ugyan, de a Perényiek, a Rákóczyak

iskolája iránt tanúsított tiszteletből is. — alkalmat nyújt arra, hogy elveszett jogakadémiánk helyett, tanítóképző-intézet útján oltuk be az ifjak, közelebbről pedig néptanítóink lelkébe a vallásoságot, a hithűséget, az anyaszentegyház tántoríthatlan szeretetét. Ezt az alkalmat fel nem használni, egyházunk javára nem fordítani: egyházmegyénk kép telenségnek tartja.

Egyházmegyei közgyűlésünk tisztelettel kéri azért az egyházkerületi közgyűlést, hogy az intézet átvétele érdekében megtett lépéseket folytatni és sürgősen befejezni, az átvételhez és fentartáshoz szükséges anyagi erőknél arányos és méltányos, de progressív alapon való kivetése, illetve megadóztatása iránt a szükséges intézkedéseket megtenni s az egyházmegyéknek, valamint az egyházaknak e tekintetben a szükséges irányítást megadni méltóztatásuk.

K. I.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lapunk t. olvasóinak a legboldogabb pünkösti ünnepeket kíván a Szerkesztőség.**

— **Gyászhir.** Szikszay András ibrányi ref. lelkész és tanácsbíró f. hó 23-án életének 59-ik évében, hosszu betegeskedés után, elhunyt. Az erőteljes, izmos férfiú, a kiről azt hittük, hogy száz esztendő viharával fog dacolni, az Urnak egy lehelletére bágyadtan hanyatlott le s végül megtért Istenéhez. Benne ref. lelkészi karunknak egyik dicsekedését vesztettük el; díszje volt ő gyülekezetének, díszje egyházmegyéjének, egyházkerületének, — az erős önálló meggyőződés, a bátor szó, a minden nemes ügyért lelkesedő, a semmiből is teremő tettvágy, alkotóerő embere. Sokan méltán siratják az ő elmúlását, s a mi főiskolánk géniusza is egyik leghivebb fiát siratja Szikszay Andrásban, akinek szíve soha nem szűnő szeretettel és tisztelettel dobogott az ő rajongásig imádott nevelő anyjáért, aki szóval, tettel és példaadással mindig kész volt az Alma Mater védelmére kelni, érette áldozatot hozni. Hálás kegyelettel áldjuk emlékezetét!

— **A sárospataki főiskola Apáczai Csere-ünnepélye** május 24-én d. e. 11 órakor az imateremben a következő műsor szerint folyt le: 1. „Te hozzád közelebb!” énekelte a főiskolai énekkar. 2. Megnyitó beszéd: tartotta Marton János közigazgató. 3. Hegedű-szóló: előadta Császár József hh. 4. Ünnepi beszéd: tartotta dr. Rácz Lajos akad. tanár. 5. A néma légben... énekelte a főiskolai énekkar. 6. Örök magyar, Zemléni Árpádtól: szavalta Batta Zoltán hh. 7. Hymnusz, énekelte a közönség.

— **Kazinczy-ünnepélyt** tartott a sárospataki főiskola május 23-án a nagy tró lakóhelyén: *Szép-halmon*. Annyi évi szünetelés után tanáraik újra kivezték a szenthelyre főgimnáziumunk V—VIII. osztályú tanulóit s ott a megemlékezésnek és hálás kegyeletnek szentelt ünnepély a következő műsor szerint folyt le: Megnyitó beszéd, Novák Sándor főgimn. tanártól; 2. Kazinczy emlékezete (ünnepi beszéd), Cs. Szabó Béla VII. o. tanúlótól;

Kazinczy-óda, Mauks László VII. o. tanúlótól; Kazinczy mint ember, Tóth Jenő VII. o. tanúlótól; ismét egy szavaltat, végül Kazinczy családja e. előadás.

— **A theologiai tanárok országos konferenciája** május 28-án folyt le *Sárospatakon*. A népes konferencia lefolyásáról, tárgyhalmaz miatt, csak jövő számunkban hozhatunk részletes tudósítást.

— **Cserkészünk a Tátrában.** Az elmúlt héten (május 11—18-án) ragyogó napban fürdött a Táttra. A Lomnic és a Kriván messze mosolyogtak és hősipkás fejükkel boldogan bólogatva újságolták a szomszédos csucoknak: magyar fiúk járnak lábainknál, itt vannak a *pataki diákok!* És valóban, odalent a völgyben, barnára égett arcú pataki diákok a főiskolai cserkészcsapat theologus őrsze (8 ifjú) köszöntötte a Tátrát és az egész magyar felvidéket, amikor meghatottan emelt kalapot annak csodálatos szépsége előtt. Kassán a nagy fejedelem magyar zászlókkal borított koporsójáról kapunk háromszinű szalagot, Késmárkon Thököly sírjánál állottunk könnyes szemmel, a vizesékek zugásában az elszakított föld zokogását hallottuk, a dobsinai jégbarlangban elvesztett természeti kincseinket sirattuk, hogy azután a krasznaborkai vár bástyáján megállva felszakadjon lelkünkben minden keserűség és fájdalom nemzeti imánkban: a Himnuszban. A nyolcnapos mozgótábor felejthetetlenül szép és mégis fájó magyar emlékei az Urat dicsérik, mert felragyogtatta előttünk a magyar ígérlet-földjét. Magától érthetődik, hogy a cserkész-ifjak tanulmányi kirándulása szabályszerű útlevél mellett történt. (U—n.)

— **Meghívó.** A gönczi járás lelkészértekezleti tagjait június 11-én 9 órakor Gönczön tartandó értekezletünkre tisztelettel és szeretettel meghívom. A tárgyak fontosságára való tekintettel minél számosabb megjelenést kérek. Tárgysorozat: Sárközy L.: Írásmagyarázat. Elnöki megnyitó. Foris J.: Felolvasás. Farkas E.: Belmissziói tapasztalatok. Frenzel B.: Alapszabályrevízió. végül gyakorlati kérdések megvitatása. Kiss József ért. elnök.

— **Adományok.** Zmeskál Zoltánné szül. Kóczán Mártha úrasszony a főiskolai könyvtár gyarapítására 2.000.000 koronát adományozott. — *Dr. Vitényi Miklós* szerencsi ügyvéd a néhai édes atyja által tett alapítvány kamatait 100.000 koronával növelte.

WALSER FERENCZ

ALAPITVA 1858. ÉVBEN.

Tűzoltási szerek és szivattyúk gyára, harang- és fémöntőde

Budapest, VI., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-út, Láng gépgyár.

Gyárt: **Templomharangokat** és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal: **harangszerelvényeket** forgatható vaskoronával, szakszerű kivitelben, **harangállványokat** hengereltvasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Valser-gyár, Lomb-utca Budapest.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Kiss József: Az új korszak — Kovács István: Az abaúji egyházmegye tavaszi közgyűlése. — M. J.: Theol. tanárok országos konferenciája Sárospatakon. — —s: Az Orsz. Ref. Tanáregyesület közgyűlése. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Az új korszak.

A múlt hetekben itt járt darmstadti „filozofus-proféta,” gróf Kaiserling mondta, hogy egy új kulturkorszaknak küszöbén állunk s egy új, erős és sajátos alapokra való elhelyezkedését látja a kultúrléleknek. „Az életlehetőségeket ki kell használnunk — mondja — értelmet kell adnunk az életnek, ha nem akarunk erkölcsi és lelki öngyilkosságot elkövetni.”

Végignézve legutóbbi egyházmegyei gyűléseinken, azokon is elmondottuk e megállapítást, azokon is érezhető volt az új alapokra való elhelyezkedés vágya, azokon is izzott, forrongott a gondolat, hogy ha egyházainkban tovább is az eddigi lassú, de biztos öngyilkos eljárásunkat folytatjuk, úgy hovatovább saját magunkat tesszük feleslegessé.

Felmerült tehát a kérdés itt is, ott is s a végső konklúzió az, hogy e szükséges új korszak kezdetétülje a belmisszió, egyetlen mentő eszköz a személyes evangelizáció, amelyről épen néhány szót szeretnék mondani.

Ha tudományos, helyesebben theologiai értékelését nézzük a személyes evangelizációnak, a belmissziót végző pap legfontosabb munkájának, akkor azt kell megállapítanunk, hogy Krisztusnál, vagyis a tiszta keresztyénségben épen ez a legpregnansabb: az egyes individuumnak a maga Istenéhez való viszonya. Az egyes egyénnek — de persze minden egyénnek — a keresése. Krisztus a maga tanításaiban lépten-nyomon ezt hangsúlyozza. Többször s többféleképpen ismétli, hogy ő azért jött, hogy az egyes embereket élő, eleven összeköttetésbe hozza Istennel. Isten országának is az egyes embereket akarja megnyerni. Jézusnál tehát legfőbb karakterisztikum az etikai individuálizmus. S ugyanez Pál tanítása is.

S ha most nézzük gyakorlati jelentőségét, talán egy hasonlattal szemléltetem az értéket. Ha én építőmester vagyok, úgy-e tudom azt, hogy hányaveti módon nem dobálhatom egymásra egy ház építésnél a köveket, formálgatni, csiszolgatni kell, hogy biztos és tökéletes épület váljék belőlök. Nos, a magam egyházában is így kell személyenként átalakítanom az egyes lelkeket, hogy az egyház s végső eredményképpen Isten országá-

nak épülete biztosan és tökéletesen álljon. S aztán fáradtsággal összerakott intézmények is elpusztulhatnak, sok-sok álmatlan éjszakával, tanácskozással összeírt konfessziók is eltörölthetnek, de hol van az a hatalom, amelyik külön-külön, mint a mesebeli százfejű sárkánnyal, a sok-sok egyénnel felveszi a küzdelmet s hogyan győzheti le a Krisztust milliók szívében egyenként, ha az mind külön-külön volt megerősítve, meggyőzve és meggyőződve?

S nézzük a szekták lélektanát, ott azt tapasztaljuk, hogy nekik ez a leghatalmasabb, egyben legbiztosabb fegyverük, az egyéni hitélet kimélyítése, illetve az egyén a maga belső lelkiszükség-szerűségétől vezettetve, ott nagyobb kielégülést vél feltalálni.

Látnivaló tehát, hogy mily nagy fontossága van a belmisszió ez ágának, a személyes evangelizációnak. S nézzünk szét magunk közt s akkor látni fogjuk, hogy mi épen ezt a legkardinálisabb, egyben legszükségesebb krisztusi, majd reformátori elvet nem vittük keresztül. Pedig addig egyházunk nem hogy nem közelítette meg a krisztusi eszményt, de tehetetlenül áll a kor áramlataival szemben is. Lehetnek ott egy egyházban modern egyházi épületek, rendben tartott templomok, iskolák, egyik harangszentelés akár a másikat érheti, mindez csak külső, csak eltakarója a festett koporsó romlott tartalmának. Amit megmutat az mindjárt, hogy ha nem külsőségre való adakozásról van szó, hanem belső megmozdulásról, jótékonyságról, szegény egyházon való segítsérről, vagy hogy sokat ne mondjak, egy vallásos estén való megjelenésről, hova nem harangszó, de belső indítás vihetné a hiveket, ott mindjárt a legsivárbabb közömbösséget tapasztaljuk. A lélek szeizmográfja nem érez semmi, az evangyel'omból közvetlen felé túluló hullámrezgést s a személyes meggyőzés híján levő ember, mint valami fatuskó áll ezekkel a dolgokkal szemben.

Az a vasárnapi predikáció igen hatásos lehet a jelenlevőkre, de akik nem hallják, vagy nem akarják hallani, bizony nem okulnak belőle. Az a nagy városi főuteai ívlámpa talán szinte nappali világosságot terem arra az utcára, de hát van külváros is, eldugott pincelakás is, oda bizony nem hat el fénye. Nos, vannak lelki külvárosok,

lelki pincelakások is s ezeket is fel kell az evangélium ívlámpája fényének keresni s ezt csak a személyes evangélizáció teheti, különben azokra a helyekre az örök sötétség parttalan éjszakája borúl.

Egyik római hadvezérről írja egy történetíró, hogy az ütközet előtt minden katonájával külön-külön megértette, hogy miért kell nekik másnap harcolniok s így minden katona tisztában volt a céllal s másnap a cél szeme előtt lebegve, öntudatosan küzdött érte. Nekünk is személyenként kell meggyőzni hiveinket, Krisztus katonáit, a cél, az Isten oszága ügyeért való harcról s ha ezt keresztül vittük, ha a magunk meggyőződött s példákkal is igazolt hitéletét át tudjuk s akarjuk ültetni, akkor, de egyedül csak akkor számíthatunk öntudatos harcra, győzelemre.

Az új korszak adva van. Már megéreztük, hogy baj van, hogy orvosságra s orvosra van szükség. Gyűléseinken s otthoni vívódásainkban is felsikolt a lelkiismeret, hogy tenni kell valamit. Hallgassunk a lelkiismeret szavára, építgessük hiveink belső, evangéliumi hitéletét, nézzük a Krisztus s a reformátorok példáját s legyünk mi késő utódok, méltó utódok. Forduljunk el s fordítsuk el hiveinket a csak kifelé életről s fordítsunk s fordítsunk másokat is ama belső csodaforrás felé, melynek tengerszemében legszebben tükröződik felénk Krisztus képe. Így értelmet s értéket nyer pásztori-munkánk. *Kiss József.*

Az abaúji egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Május 14-én, Szikszón tartotta tavaszi közgyűlését abaúji egyházmegyénk. A ref. iskolák egyik tágas tantermét zsúfolásig megtöltötte a szokatlan nagy számban megjelent érdekelt és érdeklődő közönség, amelynek sorai még a délutáni bírósági ülésre sem ritkultak meg.

Esperesünk szép imádsága után dr. Puky Endre egyházmegyei gondnok hatalmas és nagyszabású, gyűlést megnyitó beszédével bilincselte le a közfigyelmet, rámutatva azokra az általános eseményekre, amelyek nemzeti és társadalmi életünket s ezeknek útján egyetemes magyar ref. egyházunkat áthatják és közelről érintik; közelebbről pedig tisztánbeli egyházkerületünk szönyegen levő nagy kérdésével, a sárospataki állami tanítóképző-intézet átvételével foglalkozik behatóan, emelyle most kedvező alkalom kínálkozik s amelyért minden áldozatot meg kell hoznunk, ha az utánunk jövő nemzedék előtt a könnyelműség és hűtelenség színében nem akarunk feltűnni. A gazdag tartalmú megnyitó beszéd mély hatással volt a közgyűlésre, amely szeretettel tisztelt gondnokának minden munkájára az Isten áldását kérte.

Elismeréssel adózott a közgyűlés Cziáky Endre esperesnek is magas színvonalon álló évi jelentéseért, amely arról győz meg, hogy teljes szellemi és fizikai erejében levő esperesünk nagy gondnal fáradozik úgy a jó rend, mint az egészséges egyházi élet fentartásában; a jelentést elismeréssel és helyesléssel vettük tudomásul.

Az újonnan választott tisztségviselőket: Höresik Lajos tanácsbíró, Frenczel Béla papi aljegyző,

Balogh István világi aljegyzőt (vármegyei másodfőjegyző), Szabó Sándor és Vita Károly tanítóképviseelőket állásukba beerősítette, tisztségviselőink karában bizalommal és örömmel üdvözölte a közgyűlés.

Kedves figyelem volt dr. Puky Endre egyházmegyei gondnok megemlékezése arról a legfelsőbb kitüntetésről, amely a közelmúltban világi tisztségviselőink nesztorát, *Szent-Imrey Gyula* v. tanácsbíró, kormányfőtanácsossá kineveztetése alkalmából érte. Közgyűlésünk is a legnagyobb örömmel csatlakozik az üdvözléshez, kívánva a kitüntetésre igazán rászolgált férfinak hosszú életet s az Istennek minden áldását, mely őt a közügyek előmozdításában, embertársai és kedvesei körében boldoggá teheti.

Közgyűlés helyeslésével találkozott a főjegyző üdvözlése is, aki immár 20 éves jegyzője az egyházmegyének, amelyből 17 év esik a főjegyzői szolgálatok teljesítésére.

A tanítóképző átvételére vonatkozó határozat már megjelent a múlt számban.

A múlt évi egyházkerületi közgyűlés által letett ügyeket, a szórványok gondozására, presbiteri értekezletek rendszeresítésére, a polgári leányiskolai székhelyek anyagi és erkölcsi támogatására, az állami és községi tanítók, mint énekezők alkalmaztatására, iskolafentartási szabályok betartására, közalapi járulékoknak személyi 50 koronában megállapítására vonatkozólag elintéztük, illetve tudomásul vettük.

Deveser új tanítói lak építésére kért és nyert engedélyt, a bemutatott tervrajz és költségvetés alapján. Megerősítést nyert az építésköltségek fedezésére szolgáló 200 mmázsa búza rendkívüli adókiivetés is, építkezéshez azonban addig, míg az egyházmegyei építkezési bizottság a helyszínén ki nem száll, nem kezdhet az egyház.

A folyó évben tartandó egyházkerületi közgyűlésekre az elnökségen kívül kiküldetnek: Papp József, Görgei János, Höresik Lajos papi; Dobozy István, dr. Patay Sámuel, gróf Vay Oszkár világi tanácsbírók.

Kegyelettel emlékezünk meg Biró János abaúvári lelkész, tanácsbíró, Szalay László, volt világi tanácsbíró, továbbá Láng Lajos deveseri, Gergely István fulókeresi és id. Szathmáry Ferenc nyugalmazott tanítók elhunytáról. Erdemeiket jegyzőkönyvünkben örökítjük meg, kívánva, hogy örök álmuk legyen csendes és pihentető.

A megüresedett papi tanácsbírói és aljegyzői állásra június 20-iki határidővel szavazást rendelt el a közgyűlés.

Mint dicséretre méltó tényről említem meg a vilyi egyház tagjainak buzgó igyekezetét, mely szerint az egyházi földek minden természetbeli munkáját magokra vállalták.

Tóth Jenő szikszói, Fleiser Ferenc kázmárki, Balla Lajos vilyi tanítók, Kriston Borbála szikszói tanítónő választása megerősítést nyert. — Kádár József, mint esperesi káplán az egyházmegyébe bekebelezetett. — Az egyházmegye hat misszióköre osztott. Központi missziói előadó: Kiss József hejcei lelkész. — Az egyházmegyei és dékáni pénztár kezelését egymástól elkülönítette s dékánná Görgei Jánost választotta a közgyűlés.

Köszeghy János volt selyebi lelkész árvái a Kovács—Komjáthy-alapítvány kamatainak $\frac{1}{3}$ -adát (körülbelül 27 mmázsa terményt) kapják. Lengyel István az aljegyzőségről lemondott, amit sajnálatos fogadott el a közgyűlés. — Baksy István helyére iskolalátogatónak Lengyel Istvánt, Balogh Antal helyére Tóth Jenőt küldi ki a közgyűlés.

A 10 bírósági ügy közül hatot letárgyalt a bíróság, a többi időszaki tanács elé kerül. Az elintézetek között foglal helyett az abaújházi lelkészválasztás ügye, amelyet a bíróság megsemmisített, a megválasztottat azonban az új választásból nem zárta ki, de megfosztotta választási jogaitól azokat, akik a megválasztott érdekében visszaéléseket követtek el s kötelezte a felmerült költségek megfizetésére. A függő rendkívüli egyházi adó ellen panasszal élőköt a kivetett adó megfizetésére kötelezte a bíróság. Kovács István em. főjegyző.

Theol. tanárok országos konferenciája Sárospatakon.

Az utóbbi évek termékeny theol. tanári konferenciái után, amelyek oly jól megalapozták e konferenciák tartásának szükségességét, rendkívül komoly és nagyon tartalmas konferenciájuk volt a theol. tanároknak május hó 28-án, Sárospatakon. Megjelentek rajta: a *debreceni* egyetem theol. fakultása részéről: dr. Varga Zsigmond theol. dékán és Csikesz Sándor, a *debreceni lelkészképző* intézet képviselőjében: dr. Erdős Károly, a *budapesti* theol. akademiáról: dr. Kovács J. István theol. igazgató, Hamar István, Bilkei Pap István és dr. Pruzsinszky Pál, a *pápai* theol. akademiáról: dr. Vass Vince theol. igazgató, Csizmadia Lajos, Pongrácz József, Tóth Lajos és Tóth Endre theol. tanárok és a *sárospataki* theol. tanárok teljes számban: Harsányi István theol. dékán, dr. Rácz Lajos, Nagy Béla, dr. Trócsányi József és Marton János, valamint a helyettesítő tanárok: Radácsi György nyug. theologiai tanár és Forgács Gyula theologiai m. tanár, sárospataki lelkész. A főiskolai előjáróságot Janka Károly főiskolai lelkészi gondnok képviselte, akit a konferencia elnökévé választott. Ügyvezető elnök Harsányi István sárospataki theol. dékán lett, jegyző Marton János, az egyetemes tanügyi bizottság theol. szakelőadója.

A konferenciát Harsányi István sárospataki theol. dékán buzgó imádsága után Janka Károly főiskolai lelkészi gondnok nyitotta meg költői lendületű szavakkal, amelyekben méltatta a konferencia jelentőségét s egyben üdvözölte a főiskola részéről a theologiai főiskolák egybegyűlt képviselőit. A melegszívű s nagy rokonérzést kiváltó szavakra Kovács J. István budapesti theologiai igazgató tolmácsolta a megjelentek köszönetét. A tárgysorozatban különösen termékeny gondolatok kieserelésére adott alkalmat mindjárt az első tárgy: a theol. tanárok és theologusok külföldi tanulmányútjai s a külföldi stipendiumok. Ennek a kérdésnek az e tárgyban sok tapasztalattal bíró Kovács J. István budapesti theol. igazgató volt az előadója. A konferencia ezúttal főleg a theol. tanárok külföldi tanulmányútjának a tár-

gyalását állította előtérbe, mert theol. ifjaink külföldi látogatása eléggé folyik, a meglevő s újabban megnyíló stipendiumok, vagy adományok útján eléggé biztosítva van. Nem így a theol. tanároké. A diákokra elegendő, ha ez a látogatás olyan szabályozást nyer, hogy az egyetemes egyház bármely szerve által irányíthatja azt, hogy ezek a nagyszerű alkalmak egyet. ref. egyház intencióinak megfelelőleg használtassanak ki. Az egyes főiskolák arányos részesülése szempontjából kívánatos, hogy az összes külföldi stipendiumokért beadott folyamodványok az egyetemes tanügyi bizottság theol. tanártagjai által bíraltassanak el és ajánltassanak egyházi hatóságainknak, akiknek igazolványa nélkül senki se mehessen külföldi főiskolára. A tanároknak vonatkozólag egy olyan nagyszámú hivatással bíró református egyház, mint a magyar, nem kérhet a külföldi egyházaktól segítyt, amelyek maguk is sokszor anyagi nehézségekkel küzdenek. Itt a megoldás az volna, hogy 10—10 előadás tartására kérendő fel valamely külföldi tanár, akinek ellátása itt biztosítandó s a magyar tanárok szintén 10—10 előadás tartására menjenek ki idegenbe. Az iskolafentartók vállalják el e csere megvalósításának költségeit. Így nemzeti önértékünk sérelme nélkül indulhat meg a legaldásosabb szellemű kölcsönhatás. Egyesek külön is vállalkoztak információk beszerzésére olyan helyekről, ahol személyes összeköttetésekkel rendelkeznek.

A *theologusok exmittálásának* ügye ismét élénk tiltakozást idézett elő. A theologusok exmittálása egyházi törvényeinkbe ütközik s a gyakorlati egyházi élet vezetőinek valóban nagy felelősséget kell vállalniuk, hogy ehhez a kisegítő expedienshoz folyamodnak. Kovács J. István előadása szerint az egyetemes konventhez kellene fordulni, hogy ha már teljesen el nem tiltja e tömördek visszaélés forrását: 1. csak IV. exmittáltassanak, 2. csak szorgalmas és tanulmányi kötelezettségüket pontosan teljesítő hallgatók, 3. az exmittáltak sákramentomi cselekmények végzésére ne hatalmaztassanak fel s így csak fungens, szolgálatképes lelkészek mellé exmittáltassanak, 4. nagy gyülekezetekbe, amelyekben bonyolultabb az egyházi munka s magasabbak az igények, ne bocsáttassanak ki, 5. az exmittáltak kötelesek minden tanulmányi kötelezettségüknek a kellő időben eleget tenni, 6. az exmissió ideje egy évnél tovább ne tarthasson. A konferencia helyeselte e proposíciókat, amelyeket bizonyára szem előtt tartanak egyházi hatóságaink az exmissiók kényszerénél, de még ezek elfogadásával sem akarta gyöngíteni azt az elvi álláspontját, hogy a theologusok exmittálása a hallgatók és gyülekezetek érdekében megengedhetetlen.

A *Theol. Szemle* és a tudományos irodalom kérdését dr. Vass Vince vezette be.

Nagyon érdekes tájékoztatást adott a *Theol. Szemle* szerkesztője, Csikesz Sándor nyújtott. A *Theol. Szemle* megindítása becsületbeli ügye a magyar ref. egyháznak. A mi nagy tudományos multunk kötelez a theol. tudomány művelésére és így kötelez a terhek hordozására is. A *Theol. Szemle* csak viszonylagosan drága: 30 a. k. Olcsóbban nem lehet előállítani. Meg kell érteni egyházunk tag-

jainak, különösen lelkészeinknek, hogy a Szemle megindító anyagi és szellemi áldozatokat hoznak s mihelyt a lap megerősödik, azonnal boldogan teszik hozzáférhetővé a Szemlét azoknak is, akik azt most drágának találják. A Szemle rajta lesz, hogy minél gazdagabb ellenszolgáltatást nyújtson előfizetőinek. Rossz szolgálatot tesz egyházának az, aki olcsó kritika helyett nem propagálja annak az ügyét. Ennek a lapnak nem szabad elbuknia, mert az szégyene lenne egyházunk kulturális színvonalának. A konferencia végül is örövend, hogy a Szemle megjelent, a felvilágosításokat örömmel hallja s az egyetemes konventnél a paróchiális könyvtárral kapcsolatban óhajtja a Szemle anyagi erősödését előbbre vinni. A vizsgálatok, kollokviumok céljait szolgáló tankönyvek ügye most sem nyert megoldást. A theologusoknak egyik theol. főiskoláról a másikra való átmenetnél az a kíváncsi, hogy tanulmányi kötelezettségüknek a távozók az elhagyott főiskolán tegyenek eleget. Egyébben a tanulmányi rendtartás intézkedéseit most nem tartja a konferencia megváltoztatandónak.

A pápaiak nagy érdeklődést keltve vetették fel, hogy lelki gondozásunk a siketek, vakok stb. körében nagyon elhanyagolt, hogy ezek vallási gondozására is speciálisan képzett lelkészekre volna szükségünk. A theol. doktorátus megszerzése a debreceni theol. fakultás tanárainak megnyugtató nyilatkozatai után, a szabályzat revideálása után — helyes mederbe terelődött. A theol. konferencia kívánja, hogy a theol. tanárok, ha nem tanácskozó tagjai is a zsinatnak, ami több külföldi egyház példája nyomán kíváncsi volna, legalább intézetenként egy képviselővel birjanak. Feltűnő, hogy ez már is nem így van egyházi törvényünkben. A fizetésrendezés kérdését, bármilyen kényes ez az ügy éppen theol. tanárok részéről, végre eldöntendőnek gondolják. Lelkészértekezleteken egyes lelkészek részéről, iskolafenntartók részéről is annyi meleg, megértést mutató, igazán a dolgok gyökerére tekintő vélemény hangozott el már ez ügyben, hogy egyetemes konventünk alig térhet ki ez ügy világos s megnyugtató rendezése elől. Egyházi életünknek egyik legbecesebb munkát végző szolgáit adja vissza egyházunk szent hívásuk teljesítésének. A valorizációk, díjlevelek érvényének megállapítása idején olyan egyszerű a theol. tanárok fizetési ügye is. A háború előtt voltak a VII. és VI. fizetési osztályban, a mostani leromlott pénz idején más fizetési osztályú tisztviselők példája szerint őket a VI. és tíz évi r. tanári szolgálat után V. fizetési osztály illeti meg.

A konferenciát, mely hódoló tisztelettel sürgőnyileg üdvözölte Baltazár Dezső, Révész Kálmán, Ravasz László és Antal Géza püspököket, Dókus Gyula főiskolai gondnokot, jövő évre Debrecen hívta meg.

M. J.

Az Orsz. Ref. Tanáregyesület közgyűlése.

Az Orsz. Ref. Tanáregyesület június 2—3-án Nagykovácsán tartotta meg XIX. közgyűlését, abban a városban, melynek főgimnáziuma a múlt század 50-es éveiben a magyar irodalom annyi fényes csillagát egyesítette kebelében. A közgyűlésre június 2-án az esteli 6 órai vonattal mintegy 160

tanár érkezett Nagykovácsra, élükön dr. Dóczi Imre egyes. elnökkel, dr. Antal Géza püspök és S. Szabó József igazgató alelnökkel. Az érkezőket a pályaudvaron előbb Dezső Kázmér polgármester, azután Patonay Dezső lelkész üdvözölte szíves Istenhözottal. Az elszállásolás után az egyes szakosztályok azonnal összeültek s a késő esti órákig tanácskoztak, tárgyalták az illető szak fontosabb tanulmányi kérdéseit. Este 9 órakor vidám hangulatú ismerkedési estély egyesítette a vendégeket és vendéglátókat.

Maga a közgyűlés június 3-án d. e. 1/29 órakor a városi templomban tartott istentisztelettel kezdődött, hol Horváth József főgimn. vallástanárral kezdődött, hol Horváth József főgimn. vallástanárral kérte emelkedett szellemű imában az Úr áldását tanácskozásainkra. A templomból a főgimnázium dísztermébe vonult a közönség s itt dr. Dóczi Imre elnök magas szárnyalású beszéddel nyitotta meg a közgyűlést; beszédében a hálás kegyelet és elismerés hangjain emlékezett meg arról a két nagy ref. nevelőről, akinek nemzetünk ez éven emlékünnepe üli: nevezetesen Apáczai Csere Jánosról és Jókai Mórrol s beszéde e két nagy író emlékeztetét újította fel tömör, hatalmas vonásokkal. Apáczai korszakalkotó munkásságának nem egy alapfoglata a modern pedagogia alapjává vált; különösen a magyar iskola, magyar tanítási nyelv és tankönyvek s a nemzeti szellemű oktatás körül kifejtett muakasságát méltatta. A nagy magyar pedagogus gondolatainak és törekvéseinek a gyakorlati életbe való átültetése csak a XIX. század második negyedében, a nevezetes 1825-ik évvel indult meg, amelyben Jókai Mór született, aki a nemzet leghívatottabb nevelője lett regényeivel, eszményi hőseivel, szépen folyó nyelvével, nemes erkölcsi felfogásával. Megnyitó beszédének elhangzása után sorban meleg szavakkal üdvözölte azokat az erkölcsi testületeket, melyek közgyűlésünket képviselőikkel megtisztelték, névszerint az Orsz. Középiskolai Tanáregyesületet, az Ág. ev. Tanáregyesületet, a nagykovácsi egyházközséget, a várost, az itt nemrég alakult Arany János-Társaságot, ezzel kapcsolatban jelenti, hogy dr. Ravasz László dunamelléki püspök és dr. Petri Pál közoktatásügyi államtitkár táviratilag üdvözölte közgyűlésünket. Erre az érintett testületek képviselői fejezték ki küldöik nevében jókívánataikat közgyűlésünk sikere iránt, u. m. dr. Szóts Gyula (alelnök) az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület nevében, dr. Szigethy Lajos (elnök) az Ág. ev. Tanáregyesület nevében (szellemes párhuzamban állítva, a XVII. század elejétől fogva, a ref. és luth. egyház egy-egy nagy fiát, mint egymást kiegészítő testvérpárt, egymás mellé), Patonay Dezső lelkész a gyülekezet és a gimnáziumi igazgatótanács, Dezső Kázmér polgármester a város közönsége, Benkó Imre nyug. tanár az Arany J.-Társaság nevében. Az elnök megköszönné a szívélyes üdvözléseket és jókívánatokat, viszont az egyesület nevében meleg szavakkal köszöntötte dr. Antal Géza egyesületi alelnököt, aki egyesületünk megalakulásának egyik lelkes és munkás tévezője volt, dunántúli püspökké választatása alkalmából s arra kérte őt, hogyha másirányú teendői miatt lemond is alelnöki állásáról, közreműködését továbbra se vonja meg egyesületünkől, amit ő kész szívvel ígért meg.

Ezután következett két kiválóan értékes, közérdekű tudományos előadás. *Nyári Béla* debreceni főgimn. tanár „Természettudomány, vallás s szabadgondolkodás” cím alatt, a modern természettudósok egy részének, kivált a materiális-táknak, monistáknak s természetesen a radikálista és szocialista gondolkozóknak, illetőleg népvizeknek atheisztikus felfogása ellen foglalt állást; kifejtette, hogy a vallástalanság, az atheizmus egyáltalában nem következik a természettudomány tanításából, nem jele a szabadgondolkodásnak, sőt ellenkezőleg az ilyen világnézet vastag dogmatizmus; a legelőkelőbb természettudósok példájából mutatta ki, hogy a vallásos hit nagyon jól összefér a világ titkainak kutatásával, hogy igen jól lehet valaki hívő és tudós egy személyben. A közgyűlés nagy tetszéssel hallgatta az eleven tollal megírt előadást és elismerését fejezte ki érte az előadónak. *Dr. Gaál László* nagykőrösi főgimn. tanár „A latin kiejtés kérdése” cím alatt azt tün-tette föl a nyelvemlékek, írók, tudósok s grammatikusok följegyzései alapján, hogyan ejtették a latin nyelv egyes magán- és mássalhangzóit a Kr. előtti és utáni kor egyes századaiban; kimutatta, hogy a mi mai latin kiejtésünk hosszú történeti fejlődés eredménye, tehát az nem áll ellentétben a tudomány követelményeivel; nem szabad e téren az iskolai oktatásnak túlságba mennie, elegendő, ha szigorúan a prozódia szabályaihoz tartjuk magunkat s óvakodunk a vulgarizmusoktól. A közgyűlés mindenben magáévá tette az előadó higgadt álláspontját, javaslatait s kíváncsúnak jelentette ki, hogy előadása az egyesület Évkönyvében napvilágot lásson.

Az előadások elhangzása után az egyes szakosztályok terjesztették elő esti tanácskozásaik eredményét, az ott megállapított javaslatokat. A magyar nyelvi szakosztály székségesnek tartja a III—IV. osztályban a magyar nyelv tanóráinak szaporítását, oly Olvasókönyv szerkesztését, mely magában foglalja a könyvnélkül tanulóknak költeményeket, a felső osztályok részére egy Anthologia szerkesztését a könyvnélkül tanítandó költemények számára. A klasszikus nyelvi szakosztály a régi tanterv meghagyását kéri, óhajtja, hogy a görög nyelv tanítása csak az V-ik osztályban kezdődjék el s olyan bifurkációt óhajt, hogy a görög helyett valamely modern nyelv legyen választható; a magyar történelem tanításánál a heti óraszám emelését, a bölcsészeti előtannak a VII—VIII. osztályban tanítását kívánják. A mennyiségtan-fizikai tárgyakra nézve az új tanterv nem felel meg a követelményeknek, tehát a tanterv-revizió kívánatos a középiskolában működő szaktanárok meghallgatásával; a mennyiségtanban ne szakítottassanak szét az együvé tartozó tárgycsoportok, a vegytan és egészségtan önálló tantárgyként taníttassék, fizikai gyakorlatok tarttassanak. Az egyesület központi igazgatósága megbizatik, hogy e javaslatok alapján intézzen a közoktatási miniszterhez fölterjesztést, a többiekre nézve pedig belkörüleg tegyen intézkedést. A gimn. vallástanítási szakértekezlet azt kívánja, hogy a konfirmáció mindenütt a IV. oszt. növendékekkel tarttassék s lehetőleg a gyülekezet kebelében menjen végbe; az Orsz. Lelkészegyesület kerestessék meg,

hogy a népiskolát végzett növendékek is 15 éves korukban konfirmáltassanak. Végül a képezdei szakosztály, mind az 5 képzőintézet tanárainak bevonásával, az egyetemes konvent által az illetékes tanárkarok megkérdezése nélkül, az egyetemes tanügyi bizottság meghallgatása nélkül 1923-ban alkotott vallástanítási tanterv mellőzését s az illetékes tanárkarok közös gyűlése által kidolgozott s a jelen szakosztályi értekezlet által is elfogadott új vallástanítási tanterv életbeléptetését kéri. Fölterjesztetik az egy. konventre.

Papp Ferenc főjegyzői, Jakuts István pénztárnoki jelentésének meghallgatása és elfogadása után a főjegyző előterjeszti a választmány azon javaslatait, hogy a) dr. Antal Géza alelnöki lemondása elfogadtatván, az egyesület tiszteleti tagjává választassék, b) helyébe vidéki alelnöknek dr. Rácz Lajos spataki akad. tanár választassék meg, c) a tagsági díj évi 30.000 K-ban állapíttassék meg; — a választmány javaslatai egyhangúlag elfogadtatnak. Dr. Antal Géza t. tag, tekintettel a társaság alapjainak az infláció következtében beállott értékvesztésére, alapító-tagsági díját 1 millió K-ra emeli fel; köszönettel fogadtatik. Elnök, miután forró köszönetet mondott a helyi hatóságoknak és kartársaknak vendégszeretetükért s jelentette, hogy jövő évi közgyűlésünk, a realgimnázium igazgatótanácsának és tanári karának szíves meghívása folytán, Miskolcon fog megtartatni, 1¼ órakor a közgyűlést berekesztette.

Még egy kegyeletes aktuusa volt hátra a közgyűlési programnak. A közgyűlés tagjai a tanácskozó teremből a képezdei épület előtt álló Arany János-szoborhoz vonultak, ahol S. Szabó József egyesületi alelnök helyezte el költői szárnnyal, Arany példája nyomán a magyar jövő iránt rendületlen hitet és annak munkálására törekvő akaratot kifejező beszédben az egyesület koszorúját, hódolatát.

A közgyűlést 200 teritékes közebed követte, ahol a város asszonyainak jó főztjét a város szép leányai szolgálták fel. Itt volt alkalmunk meggyőződni, hogy a saláta és ugorka hazája a bor terén sem marad az utolsó helyen. Elismerés illesse Kőröst szíves vendéglátásáért! —s.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhirek.** Özv. Zsoldos Benőné szül. Raisz Ilma úrasszony, főgimnáziumunk 6 év előtt elhunyt kitűnő klasszika-filológiai tanárának özvegye, f. hó 3-án, életének 77-ik évében visszaadta lelkét teremtőjének. Tanári karunk mélységes részvéte kísérte a sokat küzdött, sokat szenvedett özvegyet nyugvó helyére. — *Fejes Albert* nyug. sajozentpéteri tanító, a f. borsodi ref. tanítótanárság volt elnöke május 30-án, életének 83 ik évében elhunyt.

— **Lelkészeiktatás.** Lelki áldásokban gazdag ünnepe volt május 10-én a bodrogközi pácini gyülekezetnek. Máthé Gyula karesai lelkes, e.m. tanácsbíró e napon iktatta be második utódjává Gesztelyi Nagy Béla, volt debreceni főgimnáziumi vallástanárt. A szeretet belső és külső jeleivel elhalmozott lelkipásztor és családját az ünneplő gyülekezet élén Tarczali János gondnok fogadta

s a többek között mint az állami iskola gondnoksági elnökét a tantestület és gondnokság nevében Téchy Lajos igazgató üdvözölte. A becskedi tanynál lóhátas leventék, Karesán 50 fehérruhás leány várta és kísérte új otthonába az új pásztort.

— **Felhívom** az abauji lelkésztestvéreimet, hogy tavaszi gyűlésünk rendelkezése folytán egy egyházmegyei papi tanácsbírói és egy papi aljegyzői állásra, a presbyteriumok szavazatait f. évi június hó 20-ig küldjék be az esperesi hivatalba. *Cziáky Endre* esperes.

— **Pályázati felhívás ösztöndíjakra a sárospataki ref. főiskolában az 1925—26. iskolai évre.**

1. A Pálóczi Horváth Mária és Simon alapítványra családbeliek pályázhatnak (két 400—400 ar. kor. hely.). Ha családbeliek nem volnának, 8 egyenként 100—100 ar. kor. ösztöndíjra pályázhatnak ungi és szabolcsi nemes ifjak. 2. Kazinczy Gábor—Váradi Szabó Anna alapítványra (évi kamat 137 kgr. buza és 505 kgr. rozs érték) pályázhatnak Kazinczy Ferenc és neje gr. Török Zsófiától vagy dr. Váradi Szabó Jánostól leszármazók. — Másodsorban a régi magyar nemesi középosztály jól tanuló segélyre szoruló sarjai. Leszármazás, illetve nemesiség igazolandó. 3. Az özv. Pogány Istvánné alapítványra egy theologiai és egy gimn. tanári pályára lépni szándékozó számára. — Csak Sárospatakon végzett ref. ifjak pályázhatnak. — Egy-egy ösztöndíj 40—40 q buza értéke. — Pályázati feltételek megtudhatók Dr. Trócsányi József ösztöndíj eladónál. Kérvényeket június 19-ig kell benyújtani.

— **Az alsózempléni egyházmegye** lelkészi értekezlete f. hó 24-ére van tervbevéve Szerencsen. A részletes programot lapunk jövő számában fogjuk közölni.

— **A Ker. Ifjúsági Egyesületek Világszövetségének** nagybizottsága május 16—23-án Budapesten tartotta meg gyűlését, amelyen 28 nemzet köréből mintegy 150 küldött jelent meg. Kelet ölelkezett itt egybe Nyugattal és a nemzeteket elválasztó ellentétek csitultak el itt a szeretet evangéliumi ereje alatt. A gyűlés megalkotta a Világszövetség új alapszabályzatát, a világkonferenciák és gyűlések munkarendjét, megállapította az 1926. évi helsingforsi konferencia programját s elnökül újra dr. Mott Jánost, titkáru a chinai Koo-t ajánlja. A magyar Ker. Ifj. Egyesületek anyagi segítését továbbra is a holland K. I. E. vállalta magára, s Megyeres Béla titkárt Hollandiába körútra hívta meg, míg a német K. I. E. egy magyar titkár kiképzését vállalta magára.

— **Felvétel a miskolci ref. felső leányiskolába és leánygimnáziumba és a vele kapcsolatos internátusba.** A miskolci ref. leánygimnázium igazgatósága ez úton kéri fel a lelkész és tanító urakat, legyenek szívesek tudatni az intézetbe szándékozó növendékekkel, illetőleg azoknak szüleivel, hogy az internátusba való felvételért június hó 15-ig kell folyamodni az intézet igazgatóságához. A kérvényhez csatolandó a születési-, himlőujraoltási és az ez évi iskolai bizonyítvány, továbbá egy orvosi bizonyítvány arról, hogy a növendék egészségi szempontból internátusban való lakásra alkalmas, végül egy kötelező nyilatkozat a szülék részéről, hogy felvétel esetén az internátusi szá-

bályok és a fizetési kötelezettségek teljesítését magukra vállalják. Az évvégi beiratások az intézetben június hó 26-án, pénteken lesznek. Mivel az internátusba is, az alsóbb osztályokba is mostanában igen sokan jelentkeztek, a kitűzött határidőhöz ragaszkodjanak a felvételt kérők, mert különben megeshetik, hogy nem lesz számukra hely.

— **Felvételi hirdetmény a fiukálvineumb.** Az 1925—26. tanévre a) 30 lelkészi fiuárvt veszünk fel a hajduböszörményi Kálvineumba. A kérvények július 15-ig küldendők be az intézet igazgatóságához H. Böszörménybe. A kérvényhez csatolandók: 1. keresztlevel, 2. az apa halotti bizonyítványa, 3. a fiu legutolsó tanévi isk. bizonyítványa, 4. községi bizonyítvány a család vagyoni helyzetéről, 5. lelkészi bizonyítvány esperesi megerősítéssel eljávta a kérvényező anyagi és családi viszonyairól, 6. ujraoltási bizonyítvány, 7. orvosi bizonyítvány a fiu tanulásra alkalmas voltáról. A fiuk teljes ellátást, könyveket s írószereket kapnak, de ruhával, ágyneművel maguk látják el magukat. Tandijaikat szintén az intézet fizeti. A régi tagok is újból tartoznak kérvényezni. Bukott vagy rossz magaviseletű tanulók nem vétetnek fel. A konventi neveltetési segélyt az intézet veszi fel s az ilyenben nem részesülők után a megfelelő összeget a család biztosítani tartozik. b) Felvétetik ezenkívül 90 fizetési tag évi 550 arany koroua díj mellett. Isk. bizonyítvánnyal felszerelt kérvények szintén július 15-ig adandók be az Igazgatóságához. Bukott vagy nem megfelelő viseletű tanulók fizetési helyre sem vétetnek fel. Mindenemű kérdésre az Igazgatóság válaszol. Debrecen, 1925 május 23. *Kiss Ferenc* elnök.

HIVATALOS RÉSZ.

399—1925.

Körlevél.

Egyházkerületi közgyűlési meghívó.

Főgondnok úr Öméltóságával egyetértőleg, egyházkerületi rendes közgyűlésünket f. é. július hó 8. (szerda) reggeli 9 (kilenc) órára, Miskolcra, a ref. leánygimnázium tornatermébe hívjuk össze. Délután az egyházker. bíróság ülésezik.

A közgyűlés tárgyai lesznek: püspöki jelentés, elnöki előterjesztések, választások; az 1924. évi számadás és az 1925. évi költségvetés; az állami tanítóképző-intézet átvételének az ügye s általában az összes, idejében felterjesztett egyházi és iskolai ügyek.

A püspöki jelentéshez szükséges esperesi jelentések és statisztikai táblázatok azonnal, a felebbezett bírósági ügyek június 12-ig (tizenkettőig), a közgyűlésen tárgyalandó ügyiratok pedig június hó 15-ig (tizenötödikig) küldendők be a püspöki hivatalba. Elkésve érkezett darabok csakis a közgyűlés külön engedélyével vétetnek tárgyalás alá.

A közgyűlést megelőző napon, július hó 7 (kedd) délután 3 órától a belmissziói, majd a szavazatbontó bizottság fog ülésezni, a püspöki hivatalban, melyre a tagokat e helyen szintén meghívom.

Miskolc, 1925 június 3. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	Meg egyezés szerint.
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:	MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA	

TARTALOM: jr: A tanítóképző ügye. — K A.: Az alsóborsodi e.-m. tavaszi közgyűlése. — E.: A Ker. Leányegyletek Világszövetségének vezetőképző nemzetközi tanfolyama Visegrádon. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Hirdetés.

A tanítóképző ügye.

Egyházunkban a Lélek munkájának felemelő bizonyossága az a szinte egyértelmű megnyilatkozás, amellyel egyházmegyei gyűléseink állást foglalnak a tanítóképző átvétele mellett. Vannak azonban ellenhangok is. S ezek az ellenhangok a legtöbb esetben úgy szólnak, mintha szószólóik csupán az átvétellel járó terheket és nehézségeket látnák. Pedig a tanítóképző ügye a valóságban úgy van, mint a mesében az útszélen heverő kincs: ha átvesszed, az is baj; ha nem vessed át, az is baj. Bizonyos, hogy amint igen tiszteletreméltó férfiak kifejezték, az átvétel az egyházi közteherviselésnek olyan súlyosodását jelenti, amire népünk, hiveink szomorú anyagi, s talán még szomorúbb hitéleti viszonyai között méltó aggodalmak és kétségek kíséretében kell gondolnunk. De bármilyen sötét színekben álljon is a valósággal józanul számító elmék előtt ez a tehernagyobbodás; lehetetlen fel nem ismernünk, át nem gondolnunk azt a másik súlyos következményt, amit a képző át nem vétele jelent egyházunkra. Örök, isteni törvény a világban, hogy ki mint vet, úgy arat. Minden egyháznak annyi a jövő aratása, amennyire az ifjú nemzedék lelkében el tudja hinteni a maga hitigazságainak, erkölcsi elveinek, világnézetének csiraképes magvait. A mi vetésünk számára az elmúlt évtizedekben mindkevesebb terület volt igénybevéve. Kicsúszott a befolyásunk alól a tanárképzés, legutóbb a jogi oktatás, a közigazgatási emberek nevelése; még jól a kezünkbe se vettük a polgári iskolázás és nőnevelés óriási jelentőségű területeit. Ha így haladunk, nemsokára csak néhány elemi iskola, gimnázium s theologia fogja kitenni egyházunk szegényes veteményes kertjét. S gondoljuk el, mi lesz ennek a következménye? Az, hogy egyházunk még mai erőmennyiségéből, életképességéből is évről-évre veszíteni fog s mai terheinek hordozására se lesz képes.

Az ember csodálkozik, mikor egy-egy partkötési munkálatnál milliárdokra menő költséggel építenek a vízbe nagyszerű kőfalakat, hullámtörő sarkantyúkat. De ha tudjuk, hogy ezek a drága munkálatok még sokkal drágább értékeket, kenyeret adó földeket mentenek meg; megértjük, hogy a luxusnak látszó parti, vízi építkezés mennyire

szükséges volt. A tanítóképző átvétele is egy kétségkívül óriási teherrel járó vállalkozás, amit azonban szükségessé tesz egyházunk jövőjének, életének biztosítása, a reánk bízott drága és szent lelki kincseknek, értékeknek mentése, megtartása és utódainkra való átszarmaztatása.

Ami a teherhordozást jelenti, annak a kivételénél mindenestre más módját is kell keresnünk. Szükséges itt az önkéntes áldozatkészség kifejtése, amire bizonyára készek lesznek azok, akiket Isten képessé tett egyházunk ügyeinek anyagi eszközökkel való szolgálatára. De volna egy más és nagyobb anyagi forrás is, csak meg kellene nyitni. Például a belkörü tűzkárbiztosítás. Csak egyházkerületünk egyházaik körülbelül 2½ milliárdot fizetnek e címen, ami legalább egy milliárd, idegen kezekbe folyó évi tiszta jövedelmet jelent. Egy milliárd papirkorona pedig aranyban a kétszeresét teszi ki annak, amibe a tanítóképző évi fenntartása előreláthatóan kerülni fog. A biztosítótársasággal kötött megegyezés tudomásom szerint 1926-ban, a jövő évben jár le; gondoskodjon a kerület a biztosítás belkörűvé tételéről s iskoláinak fenntartása teljesen fedezve lesz. Sőt ott van további anyagi forrásként az egyházmegyei, egyházkerületi és központi takarékpénztárak megteremtése, amit a róm. kath. egyház évtizedek óta csinál, benyelve református alapítású pénzintézeteket is. Ezeken a szerveken keresztül a református anyagi erők öncélúságának megteremtése, egyházunk kiszabadítása a különféle pénzintézetek jól megfizetett gyámsága alól. Ezen a téren fölmérhetetlen anyagi lehetőségek, de egyúttal óriási tennivalók is várnak egyházunkra. A jövő azonban csak úgy lesz a miénk, ha a lehetőségeket kihasználjuk, a tennivalóinkat elvégezzük. jr.

Az alsóborsodi e. m. tavaszi közgyűlése.

Június hó 4-én sereglettek egybe a miskolci főgimn. tornatermébe az alsób. e. m. hivatalosai közgyűlésük megtartására, melynek ez alkalommal a legnagyobb érdeklődést kiérdemlő tárgya a sárospataki tanítóképző átvételének ügye volt, mi mellett lelkesülten s minden áldozatra kész hajlandósággal foglalt állást, az e. ker. közgyűlésre bízva és ettől várva, a belbeli többi e. m.-kel együtt, a döntő határozatok meghozatalát.

Farkas István esperes buzgó imádsága után a hosszas betegség által leveretett br. Vay Elemér helyett br. Bottlik István foglalta el a társelnöki helyet; megnyitó beszédében lelke teljes hevével ragadja ki a feladatok tömkelegéből ezek legfontosabbikat: a tanítóképző ügyét, „melyért nagy áldozatokat kell hozni, hogy sokkalta nagyobb erkölcsi értékeket nyerjünk.” Erre az irányjelzésre egyakarással dobbant össze minden szív s közgyűlés hangos tetszés nyilvánítással ünnepelte a lelkeket magával ragadó beszéd elhangzása után elnökét, aki — mint már oly sok ízben — most is vezetésre hivatottságának, érdekeink lelke mélyén hordozásának, a legnehezebb feladatok azonnali átérzésének és mérlegelésének, a megoldás helyes irányja megszabásának és oly szilárd akarásának, mely előtt akadály meg nem állhat, — ismét pregnans bizonyítékát adta.

Tárgysorozat előtt közgyűlés jegyzőkönyvbe foglalja főgondnoka betegségével fájdalmas együttérzését és melegen üdvözli jelenlevő dr. Revész K. püspököt 30 éves házassági évfordulója alkalmával, kívánva, hogy boldog családi életének esztendeit sokasítsa meg az Úr!

Az esperesi jelentés hatalmas mozaik kép, melyben feltárul mindaz, amit meg kell látnunk... Van bajunk, megaláztatásunk is elég és sok szükségünk és fogyatékoságunk, melyekkel szemben sürgeti az országos zsinat orvosló intézkedéseit, a mai „sok-arcú kalvinizmus” eljárásaiban egységesítést egyetemesen kötelező utasítások és törvények hozása által, — de van belső örömünk, sok-sok dicsekedésünk is az Úrnak a szíveket jóra hajlító erejében, a majdnem minden egyházközösségekben tapasztalható külső-belső épülés és az ezt nyomon kísérő felvirágzás látásán. Az áldozatkészség tüze lobog mindenfelé. A szükségtől ránk kényszerített új terhektől s itt: a s.-pataki tan. képző átvételétől, — ne remegjen senki, progressív adózásunkkal megoldást fog találni minden. Tenni kell s. lelkészeink anyagi helyzetének jobbítására is, mindennek előtt annak kieszközlése által, hogy kongruájukat ne negyedévenként utólag, hanem havonként előre kapják ki, — azután többet is. Egész felsorolása következik a szükséges alkotásoknak, melyek mind az egyh. ker. útján a konventre és zsinatra támaszkodnak... melyeket az érdeklődők majd a nyomtatott jegyzőkönyvből megismerhetnek. Felveti a kérdést: „Mit kell cselekednünk a megszállott területekről hozzánk pályázó, vagy meghívott lelkészekkel?” Itt is egységes eljárásra van szükség! Búcsút vesz könnyekre indító visszaemlékezéssel az elhunyt hű szolgatárstól, Szabó Bertalan h. papi-i volt lelkéstől, ki mindig minden jóra kész volt. Áldáskívánnal kibocsátja Somogyi Pál zilizi megválasztott lelkészt. Bizalommal és reménységben örvendezve ajánlja állásukba beerősítésre Benke József Hejőpapiba, Gyarmati Béla megszállt területről T.-oszlárra megválasztott lelkészeket, Molnár Béla t.-szederkényi, Takács Imre hevesi új s. lelkészeket, Kocsis Béla és Skultéthy Ede kisgyőri, Járdánhazy József mályii- és Borsodi László m.-nagyimihályi új tanítókat. Dr. Szarka Gyula diósgyőr-vasgyári- és Nádahazy Bertalan battonyai lelkészek között lefolyt álláscsereét bejelenti. Elismeréssel bucsuzik

a nyugalomba vonuló Kerekes Imre diósgyőri, Kovács Kálmán és Győrné Mór Anna kisgyőri tanítóktól. Hálát buzog Istennek az oszlári árvák részére folyt gyűjtés szép eredményéért, melyből 65 és 1/2 millió kor. készpénz és 150 ^m/_m buzaadó-mány számoltatott el. Beszámol még az áldozatkészség sok-sok megnyilvánulásáról, melyek nyomában fejlődés, megépülés, áldás látható a gyülekezetekben mindenfelé. Jelentését stat. adatok sorozatával zárja be.

Közgyűlés a spataki tanítóképezde ügyében a köv. állást foglalja el: az átvételt nemcsak az e.-ker.-re nézve, de hazai ref. nevelésünk s így egyet. egyházunk szempontjából is történelmi szükségyszerűségnek és elodázhatatlannak tartja; a fenntartáshoz szükséges anyagi erők forrása az e.-m.-ék és gyülekezetek progressív megadóztatása, mely mellett reméli és elvárja, hogy lelkészeink és tanítóink önmaguktól példaadólag fognak eljárni gyülekezeteik előtt.

A reverzálisok ügyében egyetemlegesen kötelező törvény alkotását szorgalmazza s kérését az e.-ker. útján a zsinatelőkészítő bizottsághoz terjeszti föl.

Az egy. konvent által kérdésbe tett presbiteri értekezletek tartását üdvösnek tartja, megszervezését javasolja.

Vagyonváltsági-, építkezési- és egyes vitás ügyek elintézése után Kiss Albert főjegyző terjeszt még tárgysorozaton kívül javaslatot elő, indítványozva, hogy e.-m.-közgy. keresse meg a spataki főiskola közíg. hivatalt és miskolci főgimn. igazgatóságát, kérve, hogy a jövőben utasítsák a legációba menő ifjakat az illendőség által is követtelt, de másfelől egyházaink körében megnyugvásra szolgáló azon kötelességük teljesítésére, hogy rögtön az elekcio lefolyása után az illetékes lelkész hivatalt értesítsék ki küldetésükről, sőt lehetőleg érkezésük idejéről is; indítvány helyesléssel elfogadtatott.

Miután a kerületi gyűlésre elnökség mellett Szabó András, Román Ernő, Kiss Albert, világi részről gr. Haller József és dr. Lipsey Péter rendes-, Kenyeressy Károly és Zsóry Lajos t. bírók póttagokul, gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére pedig dr. Kérészy Barna és dr. Regéczy József küldettek, — közgyűlés véget ért.

(K. A.)

A Ker. Leányegyletek Világszövetségének vezető-kiképző nemzetközi tanfolyama Visegrádon.

A mai beteg világ gyógyulási folyamatának igen hathatós tényezője az a széles távlatu munka, amelyet a Ker. Leányegyletek Világszövetsége folytat az élő Jézus nevében, az ő evangéliumával az egész világ minden felekezetéhez tartozó ker. leányok közt. A Világszövetség központi irodája, ahonnan az egész munka vezetése és irányítása kiindul, Londonban székel. A világszövetség 1895-ben alakult meg 6 taggal, most 18 aktív tagja van. ezek között: Egyiptom, Palesztina, Malta, Zanzibar, Granada, Antillák, Jamaica, Corea szigetek, Kína. Magyarország 1904-ben csatlakozott a világszövetséghez. A miskolci leányegylet pedig 1925 május 15—18-ig Cegléden tartott országos

konferencián jelentette be csatlakozását a Világszövetségbe.

A Világszövetség a szükség szerint, hosszabb vagy rövidebb időre küld titkárnőket az egyes országokba, a munkát megkezdeni és szervezni. Azonkívül utazó titkárnőivel látogatja az egyes országokat; nem állít fel azonban merev sémákat a különböző országokban folyó munkára, mert nem a formára, hanem a lényegre helyezi a fősúlyt, a lényeg pedig krisztusi alapon való szolgálata a leányélet diadalmas kifejlődésének. A munkának általában 4 ága van. Az első irányul a leányok testi életére: éttermek, szállók, otthonok, torna, sport, kirándulás, nyaralás, gyári leányok egészségügyének felkarolása. A második irányul a szellemi fejlődésre: olvasótermek, könyv, ujság, nyelvi, gyorsíró, gépiró, kereskedelmi tanfolyamok, irodalmi és zenedélutánok stb. A harmadik irányul a lelki életre: lélektan, bibliaórák, énekar. A negyedik a leányok közötti szolidaritás megteremtésére, egymásért vállalt kölcsönös segítő munka. Itt megemlítem, hogy a szerb kiküldött könnyekig meghatva beszélt el, hogy ismerkedett ő meg a leányegylettel. Prágában mint orvosnövendék betegséggel és igen nagy szegénységgel küzdött. Hét társa már elpusztult, a spanyoljányban, ő maga egy társnőjével a legkétségbeejtőbb állapotban, éhesen és lázasan feküdt, mindenkitől elhagyatva. Egy napon felkeresték őket, mintha Isten angyalai lettek volna, a leányegylet küldöttei. Teát főztek nekik, azután gyógyszerrel, pénzzel és minden szükségességgel ellátták őket.

A Világszövetség minden éven más-más országban rendez konferenciát, ahol a Világszövetség mindennemű dolgát beszélük meg. Minden csatlakozott aktív tag részt vehet a konferencián s beleszólhat a megbeszélésekbe. Állandó titkárképző iskolája is van 3 országnak: Anglia, Németország és Dániának. De hogy olyan országokban is lehető legyen, ha kis mértékben is a titkárvagyis a vezetőképzés, amelyek különféle ok, de leginkább pénzhány miatt ilyen iskola fentartására nem képesek, elhatározta a Világszövetség, hogy ő rendez, pár hetes ilyen kiképző tanfolyamokat. A folyó évre kettő volt tervbe véve; egyik a nyugateurópai országok részére Franciaországban, a másik a keleteurópai országok részére, hazánk legszebb helyén, Visegrádon. A tanfolyam résztvevői Visegrádon, a Cottage-penzióban nyertek elhelyezést, április 23—május 13-ig. A tanfolyamon a vezető 4 angol titkárnőn kívül Németország 1, Ausztria 3, Csehszlovákia 2, Jugoszlávia 1, Görögország 1, Bulgária 5, Románia 5 kiküldöttel vett részt. Magyarországot Victor Erzsébet budapesti titkár, Mándoky Erzsébet nemzeti szövetségi titkár, Soltész Judit, Soltész Elemér tábori püspök leánya, Szilágyi Erzsébet (Szentes), Lapu Irén (Debrecen) és a miskolci ref. leányegylet kiküldötte: Enyedy Andorné képviselték. A tanfolyam nyelve német és francia volt. Megható és felemelő volt itt a találkozása és együttléte ama nemzetek gyermekeinek, akik közt egy igazságtalan és helytelen békeszerződésnek minden robbanó anyaga fel van halmozva. Politikáról természetesen szó nem esett, de minden csoport külön-külön rendezett nemzeti estélyén bemutatta a

maga nemzeti viseletét, táncait, énekeit, irodalmi gyöngyeit és ismertette az ott folyó leánymunkát. A magyar csoport által rendezett estélyen hangzott a magyar Himnusz, Petőfi-versek német fordításban, kuruc és régi magyar nóták és bemutatásra került a tüzes, pattogó magyar szőlő. Büszkén vallhatjuk, hogy a magyar ruha tetszett a legjobban, annyira, hogy az egyik angol titkárnő elhatározta, hogy csináltat magának magyar ruhát.

A tanfolyam 3 tárgy körül mozgott. Az első bibliatanulmány a következő részletkérdésekről: biblia eredete, története, ó- és újtestamentum tanulmányozása, Jézus iskolája, tanítványok küldetése, A keresztyénség szociális üzenete. Előadók voltak az angol Miss Boyd és Baronesse Meyendorff, dr. Victor János és a román pater Galaction. A második tárgy volt lélektan, a következő alcímekkel: A gyermek; ösztönök; a serdülőkor lelkivilága; az egyén viszonya a társadalomhoz; a házasság keresztyén megvilágításban; a keresztyén álláspont a testi egészséggel szemben. Harmadik tárgy az egyesületi munka elmélete, a legszélesebb és legalaposabb megvilágításban. Az előadások jó időben a kertben, hűvös, esős napokon egy fedett terraszon voltak megtartva, utánuk mindig élénk megbeszélés következett. Volt gondoskodva szórakozásról, kirándulásról, amikre a visegrádi várrom és a gyönyörű vidék, kitűnő alkalmakat nyújtott. Az idegen vendégek megtekintették közben Budapestet és Esztergomot.

Nagyon érdekes bepillantást nyújtott a konferencia az egyes országokban folyó leányegyleti munkákba. Megláttuk ebből, hogy hit által mennyi akadályt lehet legyőzni és mennyi nemes és szép dolgot lehet megvalósítani. Jelen volt egy angol nő Mrs. Luxmoore, aki csupán a leányegyleti munka iránti érdeklődésből, mint volt világszövetségi titkárnő, saját költségén jött el és vett részt a tanfolyamon. Elbeszélése szerint úgy elegyedett bele a munkába, hogy földbirtokos édesapjához hazakerülve az intézetből, hogy a falusi magány unalmát elűzze, a falu leányait összehívta magához a kastélyba és minél többet foglalkozott velük, annál jobban megragadta a munka szépsége. Később 6 évig volt Indiában titkárnő. A németek a vonatokon utazó leányok megvédésére és elszállítására tesznek sokat. A csehek a sport és tornában tűnnek ki, aminek a leányok fizikai életére temérdek áldását tapasztalják; a románoknak Bukarestben 400 leány számára való étkezőhelyiségük van, olvasó- és zenetermekkel, a bulgároknak kifejezett nyaralótáboruk. A görögök a Szmírnából és Kis-Ázsiából kiüldözött testvéreik között végeznek gyönyörű szeretetmunkát, hetenként bibliai összejöveteleket tartanak, egy iskolának az udvarán, amelyet csak reggel 6—8 óra közt használhatnak, hűvös időben egy állami épület lépcsőházában kaptak egy kis zugot, ahol meghúzódnak, hogy Isten igéjének tanulmányozásában elmerülve, leljenek vigasztalást és erősítést helyzetük elviselhetősére. Kínában a nők társadalmi helyzetének javítására sokat tesz a leányegylet. A kínaiak közt csapást jelent a leánygyermek s már születésével nagy bánatot hoz szüleiére. Nevelése, érdeke, fejlődése a fiuké mellett teljesen háttérbe szorúl. A leányegylet azonban őket is igyekszik az

emberi méltóság színvonalára emelni. Kinában 6 világszövetségi titkárnő van alkalmazva s mindegyik mellett még kiképezett kínai titkárnők is. Minden országban levő leányegylet hatalmas mértékben szolgálja az ének, a *nemzeti hagyományok* és a gyakorlati keresztyénség, az evangelium szerint való élet kultuszát, az által egy derültebb életnek, egy jobb világnak, az Isten országának eljövételét, amelynek terjesztésére a Krisztusban megváltott leánylelkek is nagyon nagyon sokat tehetnek.

E.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A paróchiális könyvtárbizottság** jelentette az Egy. Konventnek, hogy *Forgács Gyula*: A Belmisszió és Cura pastoralis kézikönyve c. könyvének folytatólagos nyomtatása megkezdődött. A könyv, mint az 1919—25. évek illetménye még ez év folyamán meg fog jelenni. A bizottság javaslatára az Egy. Konvent kimondta, hogy a paróchiális könyvtár járulékot már a folyó évre is 10 ar. K-jával kell a gyülekezetektől, illetve az előfizetőktől beszédni. A járulékok szept. 30-ig az egyházkerületi pénztárakba s azokból dec. 31-ig a Par. könyvtár folyószámlájára befizetendők. Úgy régebbi, mint az újabb kiadványok bolti ára 12-50 ar. kor.-ban állapított meg a portó beszámításával. Megjegyezzük, hogy a kiadványokra nemcsak gyülekezetek, hanem intézetek és egyes egyének is előfizethetnek. Az előfizetés a szabályzatok értelmében 3 évre kötelező. Előfizetések a következő címre küldendők: Magyar Földhitel Intézet, Ref. Par. Könyvtár folyó számla. Bpest., V., Bálvány-u. 7.

— **Meghívó az alsózempléni egyházmegye** június hó 25-én, csütörtökön a *szerencsi* református templomban tartandó és reggel 9 órakor kezdődő *lelkési értekezletre*. Sorrend: Áhitat, vezet: Janka Károly. Előadásokat tartanak: *Forgács Gyula*: A gyülekezeti misszió alapvető kérdéseiről. *Hodossy Béla*: A presbiterre választás föltételeiről. *Tántó János*: A lelkipásztori látogatásról. Az előadásokat hozzászólások követik. Délután: a vasárnapi iskolai foglalkozás bemutatása és megbeszélése. Esetleges indítványok alulírott elnöknel előre, írásban bejelentendők. Fölhívom lelkésztársaimat, hogy ez értekezleten való részvételüket legkésőbb f. hó 22-éig jelentsék be a *szerencsi lelkési hivatalnál*, hogy az ebédre idejében intézkedhessünk. *Hernádnémeti*, 1925 június hó 6-án. *Kiss Ernő* esperes, az értekezlet elnöke.

— **Meghívó.** A Szikszón június 29-én (huszonkilenc) délelőtt 9 órakor kezdődő értekezletre a szikszó-vidéki lelkészikör tagjait meghívom. *Papp József* értekezleti elnök.

— **Alsózempléni lelkészek figyelmébe!** Felhívom lelkésztársaim figyelmét e lap f. évi 7-ik sz.-ban közölt 8000—925. sz. miniszteri rendeletben, a konvén és családi pótlék ügyében előírt igazolási kötelezettségre. *Kiss Ernő* esperes.

— **Felsőborsodi lelkészek figyelmébe!** Felhívom azokat a lelkésztársaimat, a kik az 1925-ik évre sem a költségvetést, sem a választók névjegyzé-

két, sem a Kálvin-házra beküldeni rendelt *húsvéti perselypénzt* ez ideig be nem küldötték, hogy azokat 10 nap alatt okvetlenül küldjék be hozzám, ellenesetben kénytelen lesz az Elnökség velök szemben az E. T. I. t.-c. 165. §. f) pontja értelmében eljárni. Sajóbabony, 1925 június 10. *Elek József*, felsőborsodi esperes.

— **Magyar ref. egyházi élet Amerikában.** Amerikában ez idő szerint 103 magyar ref. gyülekezet van 101 rendes lelkész vezetése alatt. Lelkészeinek nagyrésze magyarországi theol. akadémiairól került ki, de igen sok már az amerikai theológiát végzett magyar lelkészek száma is. Az egyházak munkáját nagyban előmozdítják az egyházak mellett és azokkal karöltve működő belmissziói és egyéb vallásos célt szolgáló egyesületek. Csaknem minden gyülekezetben van férfi- és női betegsegélyző-egylet, s különösen a női egyesületek, a *Lorántffy Zsuzsánna*-, *Tábita*-s más név alatt fungáló női szervezetek tesznek igen sokat a nyomor és szenvedés enyhítésére. Az Am. Magyar Ref. Egyesület, amelynek jelenleg már 12226 tagja s mintegy 300.000 dollár vagyona van, tartja fel a nagy *árvaházat*, amelyben 100 magyar árva talál otthont. Majduem minden gyülekezetnek van kis egyházi lapja is.

— **Megjelent** s lapunk szerkesztőségéhez beküldetett: 1. *A Koldus Fiú*. A dícséretirő arany-szájú Nagy István története. Irta Kesztyüsné Balogh Margit. 2. kiadás, 47 lap. Ára 80 K. Konfirmációi ajándéknak föltötte alkalmas elbeszélés. 2. A dunamelléki egyh. kerület belmissziói bizottságának 3 kiadványa, amelyek iratterjesztésre nagyon ajánlhatók, u. m. *Református Iskolánk*, és *Mit tehetünk az Egyházért?* mindakettő dr. Kovács István theol. tanártól s a *Református Tanító feladatai* dr. Victor Gabriellától; áruk 2000—2500—2500 K.

HIVATALOS RÉSZ.

423—1925.

Körlevél.

A lelkész és segédlelkész urak figyelmét felhívom e Lap f. év 7-ik számában 122—1925. sz. a. közölt I. körlevelem tartalmára, illetve annak hosszas felterjesztésére.

Miskolc, 1925 június 6. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

WALSER FERENCZ

ALAPITVA 1858. ÉVBEN.

**Tűzoltási szerek és szivattyuk
gyára, harang- és fémöntőde**

Budapest, VI., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-út, Láng gépgyár.

Gyárt: Templomharangokat és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal: harangszerelvényeket forgatható vaskoronával, szakszerű kivitelben, harangállványokat hengereltvasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Valser-gyár,
Lomb-utca Budapest.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TIZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	Megegyezés szerint.
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Marton János*: Közigazgatói jelentés az 1924—25. évről. (Folyt. köv.) — *Szentmártoni Dániel*: A felsőborsodi egyházmegye tavaszi közgyűlése. — *Rácz L.*: Könyvismertetés. — Vegyes közlemények. — Pályázati hirdetés.

Közigazgatói jelentés az 1924—25. iskolai évről.

(Részlet.)

Meghalt testvéreimhez, az elmúlt évekhez hozzászál e percben a befejeződött 1924—25-iki iskolai év. Amit tartalomként magával visz, az nem lesz új. Az elmúlt iskolai év itt nem jelentette új oltárok építését, új ideálok szolgálatának kezdetét. Itt minden egy örök és halhatatlan ideál szolgálatát jelenti. Nincs a magyar földön hely, amelyen halálosabb hűséggel és lángolóbb szeretettel szolgálnák ezt az eszményt, amely a magyarság szívéből fakadt a nagy reformáció lelkének kitöltésekor, amelyet fejedelmi alapítók, áldott jóltevők, jövőbe látó kormányzók, nagy tanárok és tanítványok Istennek áldozatul ajánlott cselekedetein és életén keresztül ennek a léleknek állandó fuvallata táplál s amely eszmény: a hit mennyei erejétől megszentelődött magyar nemzeti művelődés.

Hisszük, hogy szent ez a hely; itt az örökkévalóság levegője vesz körül. Itt minden év ugyanazon százados fának újabb gyűrűje; minden időszak ugyanazon örökkévalóság szerves része; minden munka az örökké élő sárospataki főiskola szentséges hivatásának újabb szolgálata.

Dicsőség a magasban Istenünknek, hogy ebben az évben is a mi küldetésünk nagy hite a Mózes csipkebokraként égett, lángolt lelkünkben!

Mi számoltunk a pusztai vándorlás éveivel. De amíg bennünk zokogott szegény és elvetetett nemzetünk minden fájdalma s a prófétai szó: „Bárcsak a fejem vízzé változnék, a szemem pedig könnyhullatásnak kútfejévé, hogy éjjel-nappal sirathatnám... az én népemet” (Jer. 9. 1—2), állandó igyekezetünk és minden gondunk az volt, hogy itt minden erő és minden gondolat a nemzet feltámasztásának ügyét szolgálja a legelső, legkisebb, legjelentéktlenebb leckétől a legutolsó csengettyűszó elhangzásáig. A keleti végvár éber lelke virrasztott szívünkben.

A nemzétmentés lázas és vajudó gondolatai közt, amelyek ott forrongtak győtrődő nemzeti életünkben, gyűlölködés és szélsőséges vakmerősök, politikai, társadalmi vagy felekezeti izgató jelszavak helyett, tisztán felismertük, hogy a mi munkánk csak egy lehet: imádságos csendben, odaadó lélekkel, fokozott mértékben vállalni azt a nemzetnevelő munkát, hogy hitében, gondolkodásában, erkölcsé-

ben és életében újjászületett magyarság lássa meg és végezhesse itt azt a missziót, amelyért Isten a magyar nemzetet e helyre, ezeréves határai közé helyeztette s amelyen meg fogja tartani, mint az ő örök gondolatai hordozóját.

Hogy ez a lélek a nemzet életének erejévé legyen, azért volt becses előttünk minden diákunk fejlődő lelke és kibontakozó jelleme s azért becses előttünk minden alkalom, amely eszményeink érvényesítésére nyújt lehetőséget.

Azért kötötte le a főiskola közvetlen belső élete munkálásán kívül, lelkünket kezdettől fogva egyházkerületünknek az a mozgalma, amely az államkormány támogatása mellett a helybeli állami tanítóképző-intézet visszavételéért indult meg. A jogakadémia — reméljük — nem végleges elvesztése után ennek a munkatérnek a felvétele látszott a legtermészetesebb feladatnak a főiskola részére. Mindaz az áldás, — amelyet százados intézetünk szelleme képvisel, egyházkerületünk gyülekezeteinek életére valóságos, a legkisebb gyermekig eljutó hatalommá, igazi népnevelési tényezővé tanítóképző-intézet nélkül alig lehet. S a válságos nemzeti és társadalmi viszonyok közt, amelyekben élünk, ha a jövődőt építeni s egyházi és nemzeti eszményeinknek megőrizni akarjuk, nem kisebb, hanem több, sőt minden munkát, feladatot és terhet vállalnunk kell. Ez a helyzetadta szent kötelességünk. A mi helyzetünk mélységeket rejtő.

„Sőtétedik . . . A jók szorongva,
Kormos üvegen néznek a magosba,
Körül vakít a napkorong,
De magjában az éj borong.
Hol belevész a szem világa,
Ott küzd a nemzet színe, lángja,
Ott tündöklő a látomás . . .

Mögöttük egy mélyárnyú ország,
Lélekzavar és eszmekórság,
Homályban lappangó gonoszság,
Sötétség . . . napfogyatkozás!” (Bárd Miklós.)

Nem szeretném, ha félreértene. Nekünk nincsenek hatalmi törekvéseink, de vannak életünknek drágább eszményeink, amelyeknek összetörése halált jelent nemzetünknek és egyházunknak, mert: „Aki a testnek vet, a testből arat veszedelmet; aki a léleknek vet, a lélekből arat örök életet.” (Gal. 6: 8.) A főiskolai tanári kar határtalan örömeinek adott kifejezést, mihelyt a képző visszavételének

terve határozott formában felmerült, — főiskolai l. gondnokunknak a Sp. Ref. Lapok 1925. évi X. számában megjelent közleménye hozta a fordulatot — sietett felajánlani szolgálatait s igazgató-tanácsunk 1925. márc. 25. iki üléséből fontos javaslatokat terjesztett a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé, amelyhez azóta egyházmegyénk egymásután teszik meg a tanítóképző visszavétele mellett felterjesztéseiket. Egyházkerületünk 1925. júl. 8-ra összehívott közgyűlése dönt a nagyjelentőségű kérdésben. A döntés bizonytalan. Dr. Révész Kálmán püspökünk megajánlása alig talált eddig követőkre. Püspök urunk a tanítóképző átvételi költségeire, a folyó 1925. évtől kezdve, évenként 5.000.000 (millió) koronát, feltételhez kötötten pedig évenként tizszerannyit, vagyis 50.000.000 koronát, mindenkor az 1925. márc. 1-i valutáris értékben ajánlott fel. Sok Cassandra-szó megvalósult már.

Mi nem szeretnők, ha valaha pusztuló műveltségünk láttán és pusztuló magyarságunk sorsának betelésekor a Megváltó szavait kellene mondanunk: „Hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat . . . és te nem akartad.“ (Máté ev. 23: 37.)

(Folyt. köv.)

Marton János.

A felsőborsodi egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Folyó hó 4-én tartatott meg egyházmegyénk közgyűlése Miskolcon, a kerületi felsőbb leányiskola tornatermében. A jó, tágas terem majdnem megtelt a gyűlés tagjaival s az érdekelte felekkel. Elek József esperes magas szárnyalású imával emelte most is lelkünket az örök szeretet és bölcsesség kútfejéhez. Majd Zsóry György e. m. gondnok rövid megnyitó beszéde s a tagok számbavétele után a gondosan összeállított esperesi jelentés olvastatott fel, melyből nagy sajnálattal s méltó aggodalommal hallottuk, hogy még mindig sok és komoly bajok vannak gyülekezeteinkben. „Kritikus, forrongó időket élünk ma is. Még nem zárult le a megpróbáltatások korszaka. Nemcsak a föld indult meg lábaink alatt a fogalomnak szó szerinti értelmében, de a lelkek is alapjaikban megrendültek. Egyre félelmesebben burjánzanak fel a szektárius tévelygések. Agresszív fellépésük s mind szélesebb körben meginduló munkájuk oka és eredménye abban rejlik, hogy felismerték az egyházi életünkben mutatkozó bajokat.“

De nemcsak a hitélet terén vannak bajok, hanem az anyagiakban is. A belhivatalnokok fizetésének megcsökkentése s általában az egyházi teherviselés megtagadása már-már járványos betegségnek mondható egyházmegyénkben.

Vannak azonban örömdetes jelenségek is. A tanügyi állapot teljesen megnyugtató. 62 iskolánk csaknem mindenikében kiváló az eredmény. A reverzálisok kötésénél s az át- és kitéréseknél meglehetősen forban vagyunk. A hívek áldozatos bűzgósága (főképp az új harangok beszerzésére) sok helyütt meglepően szép. Az adakozások főösszege 174 millió, az építkezéseké 985 millió K.

Az esperesi jelentés kapcsán — mit elismeréssel vett tudomásul a közgyűlés — felterjesztést intézünk a konventre 1 utazó belmissziói lelkészi állás kreálása, valamint a korcsmák vasárnapi bezáratása iránt. Továbbá visszaállítjuk a téli

egyházlátogatást, mert a tavaszi munkák idején a gyülekezetekkel való érintkezés szinte lehetetlen. Vadász Pált és Svingor Józsefet, lelkészi karunk e két kiváló tagját 50 éves lekipásztorkodásuk évfordulója alkalmából melegen üdvözljük s további életükre és működésükre Isten áldó kegyelmét kérjük. A közelmúltban elhunyt Fejes Albert nyugdíjas tanítónak pedig, — ki 40 évig volt érdemes tagja népnevelés ügyünknek s hosszú időn át lelkes elnöke egyházmegyénk tanítótestületének, — emlékéit jegyzőkönyvünkben megörökítjük.

A gyűlés fontosabb tárgyai voltak a következők. A dr. Orbán Barna lemondásával megüresedett világi tanácsbírói tisztségre a nagynevű Miklós Ödön volt tanácsbíránk megválasztott fiát: dr. Miklós Elemért, a zilizi lelkészi állásra pedig a meghívás útján elválasztott Somogyi Pál szerdékényi segédlelkészt a legszebb reményekkel beerősítettük. Horváth Imre Özdra, Várady József Sajóvámosra, Osváth Zoltán Disznóshorvára segédlelkészekül bekebeleztettek. Papp József Balajtra, Nagy Sándor Kondóra, Szőke Jolán Várbóra tanítókül megválasztatván, beerősítették.

Egyházkerületi képviselőkül az elnökségen kívül, egyházi részről: Barna Gyula, Lőkös Sándor, Szentmártoni Dániel, világi részről: Bónis Aladár, Maklár Dezső és dr. Miklós Elemér küldettek ki.

A lelkész-értekezletnek a sárospataki tanítóképző átvételére vonatkozó javaslata — a progresszív adózás alapján — egyhangúlag elfogadtatott. Az egyházlátogatási, gyámügyi számvéviszések és segélyosztó bizottság jegyzőkönyvei, valamint a közalap és nyugdíjintézet pénzügyi jelentése tudomásul vettek.

A közgyűlési tárgyak elintézésén kívül közíg. bíróságunkat is több órán át foglalkoztatta 7 bírósági ügy letárgyalása, amelyeknek mindenike a kártacsontításra irányuló rosszakaratnak s a belhivatalnokok iránti szűkkeblőségnek volt kézzelfogható bizonyítéka. Mondanom sem kell, hogy a bíróság nem a földhözragadt gondolkodású s vajmi csekély hithűségről tanúskodó és lázongó egyháztagok szája íze szerint, hanem a jog, igazság és méltányosság §-ai szerint ítélkezett. S e tekintetben e helyen is illesse minden dicséret és elismerés egyházmegyénk nagyérdemű gondnokát, úgyszintsem vármegyénk alispánját, ki az elnöki székből való szereplésével most is szép tanújelét adta egyházszeretetének, törvénytudásának s a szegény kálvinista papság és tanítóság sorsa iránti legőszintébb jóindulatának.

Még csak egyet! Nagynevű püspökünk éppen aznap ünnepelte boldog házasságának 30-ik évfordulóját s közgyűlésünk — papi főjegyző indítványára — küldöttség által fejezte ki jókívánságát szeretve tisztelt főpásztorunknak, akinek e helyen is kívánjuk, hogy áldott jó nevével együtt erőben, egészségben és boldogságban még sokáig éltesse a jó Isten!

Szentmártoni Dániel,
e. m. főjegyző.

KÖNYVISMERTETÉS.

Apáczai Csere János. Irta dr. Neményi Imre. Budapest, 1925.
Lampel R. kiadása, 180 l.

Nem örömet vállalkozom e mű ismertetésére, de egyfelől az a szeretlen dicséret, mellyel a *Prot. Szemle* júniusi füzetében egy dilettáns toll e könyvet elhalmozta, ami alkalmas a tájékoztatlan olvasók megtévesztésére, s másfelől az a kilengés, amellyel a mű X-ik fejezetében Comeniust illetőleg találkozzunk, arra kényszerít, hogy röviden megemlékezzem róla.

E könyv nem annyira objektív történetírói ismertetése Apáczai Csere János egyéniségének, életsorsának, pedagógiai eszméinek és törekvéseinek, mint inkább dicsőhimnusz Apáczairól, Apáczai minden szavának, minden tettének magasztalása és mindenkinek, aki vele valamiképen ellentétbe került, elítélése, kárhoztatása. Így súlyos megítélésben részesülnek mindazok, akik Apáczait külföldről való hazajövele után, mint kezdő fiatalembert, nem tették mindjárt a legmagasabb tanári állásba, hanem egy alsóbb osztály vezetését bízták reá; mindazon kollégái, akik a régi szellemben, módszerben fölnevelkedve, s hosszú évek, évtizedek során azt gyakorolva, nem siettek az új, fiatal kartárs újításait azonnal magokévé tenni, két kézzel megragadni; mindazok — élükön a püspökkel és a fejedelemmel — akik öt 1½ év múlva, mint heves, türelmetlen, kiméretlen modorú újítót, nem voltak hajlandók a gyulafehérvári főiskola igazgatói székébe emelni. Kivált II. Rákóczi Györgyön egy csöpp becsületet nem hagy szerzőnk, mivel Apáczait presbyteriánus meggyőződése miatt halállal fenyegette s gyulafehérvári tanári állásából elmozdította. Valami képtelen, érthetetlen dolognak tartja, hogy valaki az orthodox episzkopális rendszerhez igazán ragaszkodhatott; szerinte ez csak korlátoltságból vagy rossz akaratból történhetett! Ő nem képes az övével ellentétes álláspontot megérteni és méltányolni, nem ismeri ezt a francia közmondást: *Tout comprendre c'est tout pardonner!* De épen úgy kikap Szily Kálmán, a nagyérdemű tudós és nyelvész is, aki Apáczai Encyklopédiáját megbírálni s tudományos értékének csekély voltát kimutatni merészkedett. „Életének egy szerencsétlen órájában a bírálatnak olyan hangját és modorát alkalmazza Apáczáival szemben, mely szembeszökő igazságtalansága mellett bántóan kegyelelsértő is“, „mintha csak a méltánytalanságnak és igazságtalanságnak egész bőségszaruját ki akarná önteni Apáczaira“ — így jellemzi Szily bírálatát s ezt az eljárást Szily részéről csak úgy tudja megmagyarázni, hogy Szily „nem olvasta sem az Encyklopédiát, sem az ahhoz írt Praefatio-t“ — ami természetesen kizárt dolog!

Ezek után nem csodálkozhatunk rajta, hogy szerzőnk Comeniusban is ellenségét látja Apáczainak, ellenségét, bár Comenius soha sem szóval, sem tettel nem vétett Apáczai ellen, ellenségét csupán azért, mert néhány magyar ismertetője, méltatója Apáczainak öt a Comenius követője, tanítványa gyanánt tünteti föl. Ez a körülmény már elegendő szerzőnknek arra, hogy a legnagyobb

hévvel nekiessék Comeniusnak s előkeresse. feltáralja róla mindazt a rosszat, amit ellenségei, gyalázói róla világgá bocsátottak. „Féltanult ember, szellemi, lelki, jellembeli és erkölcsi gyarlóságokkal terhelve, az anyagiasság embere, charlatán, csaló, iparlovag.“ — ilyen jelzőkkel tiszteli meg szerzőnk Comeniust, s mindezt csupán annak kimutatására, hogy ilyen inferioris ismeretű, sekély jellemű ember nem lehetett Apáczainak mestere vagy mintaképe, — vagyis ő csak úgy tudja Apáczait elég magasra állítani, ha mellőle ledönti, sárba rántja Comeniust! De különösen kihívja haragját az a föltevés, mintha Apáczai Comenistól, Comenius 1654-iki pataki búcsúbeszédéből merítette volna a magyar nyelv iskolai ápolására vonatkozó felfogását; ez szerinte már azért sem lehetséges, mert Apáczai ajkairól már egy évvel előbb, 1653-ban elhangzott és *nyomatásban is megjelent volt* a *Studio Sapientiae*-nak kulturtörténeti eseményszámba menő, nemzetébresztő riadó szózata (167. l.), — holott előbb, a 45. lapon azt állítja, hogy e beszéd nyomtatott címlapján az 1655. év áll, vagyis az *egy évvel később* jelent meg nyomtatásban, mint a Comenius búcsúbeszéde elhangzott. Melyik állítása hát az igaz? csak az előbbi lehet s így az utóbbi hiábavaló beszéd!

Lapunk szűkre szabott tere nem engedi meg, hogy a Comeniusra szórt mocskolódásokat tüzetesen visszaútasítsam. Megteszem ezt a *Theologiai Szemle* közelebbi füzetében. Ami a Comenius és Apáczai közti viszonyt illeti, azt rövidesen már Apáczairól tartott ünnepi beszédemben megvilágítottam.

Szerzőnk, úgy látom, nem ismeri közelebbről a spataki főiskola történetét, nem ismeri sem Szombathi nagy történeti művét, sem a Tolnai Dali János vagy Comenius pataki működését megvilágító monografiákat. Csak ennek lehet tulajdonítanom, hogy Tolnai Dali János helyett Medgyesi Pált, Lóránffy Zsuzsánna udvari papját (aki soha nem volt pataki tanár) szerepelteti úgy, mint aki Patakon a Ramus logikájának tanításával nagy forradalmat keltett (116. l.)

Van-e, s ha igen, miben áll Neményi könyvének érdeme, értéke? Apáczai iránti lelkesedésben, Apáczai eszméinek a modern kulturpedagógia szempontjából való kiemelésében és méltatásában. Műve, mint történeti mű, szörnyen elfogult, egyoldalú, de kulturpolitikai szempontból lelkesedése elismerést érdemel. A *Csere* név mellett való állásfoglalását szintén helyeslem; álláspontjának erősítésére — hogy t. i. Apáczai nevét 1657-ig állandóan Csere-nek írta — felhozhatom, hogy főiskolánk könyvtárának egy régi, eredetileg az Apáczai tulajdonát képező könyvén (Liber Neza chon Rabbi Lippmanni, 1644) 1649 december 25-ről e sajátkezű bejegyzése olvasható: *Johannis Tsere*. Ez, valamint az a körülmény, hogy műveit Csere név alatt adta ki, végleg eldönti nevének kérdését, vagyis a *Csere* alak egyedüli jogosultságát.

Rácz L.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

VÉGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyász hírek.** *Dusza Lajos* zádorfalvi nyugalmazott lelkész, mint most elkésve értesülünk, még február 8-án életének 80-ik évében az Úrhoz költözött. Benne a lelkes pap, a jóbarát, a szokimondó ember igazi típusa, egy nemes szív hordozója, az utolsó eredeti pataki diák hunyt el. — *Baló Pál* s. lelkész, aki állandóan betegséggel küzdve végezte tavaly akadémiákon theol. tanulmányait, Budapesten az Új Szentjános-kórházban tüdővész folytán f. hó 9-én 26 éves korában elhunyt. Kórházi ápolásának költségeihez theol. ifjaink is szívesen járultak hozzá adományaikkal. Az Úr áldása legyen emléküknél!

— **Főiskolánkban** jun. 21-én lesz a záróünnepély, 22-én d. e. az igazgatótanács tart ülést, d. u. s. illetőleg 23-án az érettségi vizsgálat kezdődik, mely egészen szombat estig fog tartani. — Főiskolánk ifjusága, jun. 12-én tartott ülésében, midőn megbotránkozását fejezte ki a Kormányzó ellen intézett nemtelen támadás felett, egyszerűsmind alattvalói hűségéről és odaadásáról biztosította az ország kormányzóját. — Az ének- és zenetanári állásra 7 pályázó jelentkezett.

— **A tiszánineni ref. egyházkerület tanítói** f. hó 4-én, Miskolcon értekezletet tartottak, melyen kimondották, hogy a kerületi ref. tanítóegyesületet sürgősen megalakítják. Szükségessé teszi ezt egyfelől az új népiskolai tantervnek, a népiskola- és a tanítóképzés reformjának minél alaposabb munkába vétele; másrésről pedig iskoláink, tanítóink érdeke is. Református felekezeti iskoláink jelentősége az utóbbi években mindjobban kidomborodott; a kerület tanítósa, mikor az egyház támogatására siet, egyuttal saját érdekeit sem hanyagolhatja el. Az értekezlet a XC. zs. eléneklésével kezdődött. Kiss Ernő, a zempléni esperes megható imádsága után Nyitray Károly világította meg e kérdést: van-e szükség kerületi tanítóegyesületre? Az ideiglenes vezetőség elnökeivé Csiky Béla, miskolci ig. tanító és Enyedy Andor miskolci ref. lelkész választottak meg. Tanügyi kérdések címmel Kocsár István, a tankönyvekről pedig Istók László értekezett, kiknek értékes gondolatait, megfontolt javaslatait az értekezlet magáévá tette s amint az egyesület végleg megalakul, a végrehajtás iránt is meg fogja tenni a lépéseket. A megválasztott vezetőség, illetőleg a tanítóegyesület lesz hivatott a tanügyi lap kérdésének (lehetőleg a Sárospataki Ref. Lapokkal) dűlőre juttatására is. A kerületi tanító-egyesületre szép jövő vár; hallomás szerint más kerületekben is meg fogják alakítani.

— **Református Egyház és Iskola.** Fel. szerkesztő dr. Magda Sándor, szerkesztő Isaák Imre. A szlovenszkói ref. egyház hivatalos lapja, talán május 15-től fogva, a fentírt új szerkesztők vezetése alatt jelen meg Nagykaposon. Mi a május 31. és jun. 7-iki számokat kaptuk meg belőle, e számokból, mint legfontosabbat, azt említhetjük meg, hogy a gálszécsi ref. egyházközség templomában emléktáblával jelölte meg egykori kiváló reformátorának és prédikátorának: *Gálszécsi István*-nak

emlékezetét; az emléktábla ünnepélyes leleplezése május 17-én ment végbe.

— **A Diákok Háza** egyet. és főiskolai diáktalbonba szóló felvételi kérvények július hó 4-ig adandók be az igazgatóság címére (Budapest, VII., Hársfa-u. 59/b.). A kérvényben megemlítendő a születési hely és idő; gimn. tanulmányok helye és eredménye, érettségi eredménye, lakóhely; szülők társadalmi és vagyoni helyzete, családi állapota; Hányas szobát kér? — Kíváncsok lelkészi v. vallás tanári ajánlás csatolása is. — A kérvényhez 5000 korona v. ennek megfelelő értékű postabélyeg csatolandó. Bizonyítványok egyszerű másolata elegendő. A lakás, takarítás, világítás díja személyenként és havonként a következő: Egyes helynél 340, kettesnél 280, hármasnál 240, négyesenél 180 ezer korona. Beíratási díj (szept. elején) 20.000 K. Az 1925—26. isk. évre főképen jeles előmenetelű, első évre menő bölcész, azután műegyetemi és orvostanhallgatók vétetnek fel. Döntés július 8-án; július 20-ig mindenki kap értesítést. Az intézet vezetősége különös gondot fordít lakóinak tanulmányi előmenetelére, lelki gondozására, egyházi és belmissziói munkákba való bevezetésére.

— **Harangszentelés.** A *szuhaí* egyház az Ecclesia által készített 200 kgr. súlyú harangját pünköszt másodnapján szentelte fel. Tókos Károly aggteleki lelkész, emelte buzgó imájával a hívek lelkét a jószágos Istenhez. A predikálást jól kidolgozott, tárgyhoz szóló, szépen előadott beszédjével Lipták István alsószuhai lelkész végezte. Végül az adakozók neveit az egyház lelkésze, Hubay Lajos olvasta fel s áldotta meg nemes szívű munkájokért.

— **Lelkeszi állás-csere.** Nagy Lajos emődi és Kocsiss Jenő füzérkajatai lelkészek, a presbiteriumok hozzájárulásával, lelkészi állomásukat eleserélték. Mindketten már bevonultak új gyülekezetükbe s jun. 21-én tartják beköszöntő beszédjüket.

— **Harmad évet végzett ref. theologus** a nyári vakációra ajánlkozik ref. paróchián lelkészi kiegészítői, esetleg más munkára. Cím a Sp. Lapok kiadóhivatalában.

Pályázati hirdetés.

A gagybátori (Abauj) Ref. Egyház orgonistakántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: Egyház magtárjából 13 köből rozs, 7 köből búza, 20 m³ tűzifa beszállítva, 998 öl rét, 1512 öl szántó, 1600 öl parlag szőlő, jelenleg 1200,000 K készpénz. Stóla, államsegély 27 pont beszámításával rangosztály szerint. 3 szobás lakás, konyha, kert, melléképületekkel. Kötelessége a presbiterium mint iskolaszék által kijelölt osztályok, ismétlősök vezetése. Ennek szervezése, működésben tartása. Lelkeszt belmissziói munkáknál segíteni, esetleges alkalmakkor templomi szolgálatban helyettesíteni. Működési, kommun alatti magatartásról szóló bizonyítvány csatolandó.

Pályázat lejár jul. 15. Állás szept. 1-én foglalandó el.

Beveteményezett kert, földek haszna nyugalmazott elődöt illet október végéig.

Ref. Egyház, Gagybátor.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		Meg egyezés szerint.
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Marton János*: Közigazgatói jelentés az 1924—25. évről. (Vége köv.) — *Szilva István*: A tanítóképző visszavételéről. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat. — Szerkesztői üzenetek.

Közigazgatói jelentés az 1924—25. iskolai évről. (Részlet.)

A főiskola két intézeti ága: theol. akadémiánk és főgimnáziumunk általában zavartalanul teljesítette feladatát.

Az egész főiskolára tartozik a Kormányzati Rendszabálynak az a módosítása, amelyet felterjesztésünk az 1924. évi őszi egyházkerületi közgyűlés mondott ki, hogy 1924 szept.-től kezdve a közigazgatói tisztt 2—2 évenként felváltva töltesse be a theol. igazgató, ill. a gimn. igazgató által.

A theol. akadémián az új tanulmányi, vizsgálati és nevelési rendtartás részben életbe lépett, teljes életbe léptetése az egyetemes konvent határozatának megfelelőleg a jövő 1925—26-iki iskolai évvel történik meg. A theol. akadémián 5 rendes tanár működött, a két betöltetlen theol. tanszék ellátásában is segédkezve. Az üresedésben levő újszövetségi tanszék összes óráit kettő kivételével az ifjúság lelkes hódolatától övezett Radácsi György nyug. theol. tanár látta el, a mi nagy örömünkre boldogan forgóldva a szívéhez nőtt munkában. A gyakorlati theol. tanszék legfőbb tárgyát pedig Forgács Gyula sárospataki lelkész, theol. magántanár helyettesítette, kitűnő alkalmat szolgáltatva egyúttal theol. ifjúságunknak a gyakorlati munkájában való bevezetésre. Sajnos, Nagy Béla theol. r. tanárt gyöngékedése az I. félévben akadályozta előadásai megtartásában. Tárgyait helyettesekként Harsányi István és Marton János adták elő.

A jövő iskolai évre az újszöv. tanszék betöltetik. Az igazgató tanács a theol. kar előterjesztésére dr. Mátyás Ernő székelyföldvári lelkészt, theol. magántanárt öhajítja az egyházkerületi közgyűlés által meghívás útján rendes tanárrá választani. Dr. Mátyás Ernő fényes képesítéssel és jó írói hírnévvel bír. Jeles eredményű I. és II. lelkészképesítő oklevele után 1915-ben kintüntetéssel szerzett középiskolai vallás-tanári oklevelet. 1921-ben az újszövetségi tudományok köréből theol. magántanári vizsgálatot tett Kolozsvárt, 1922-ben summa cum laude doktorrá avattatott a bölcsezsét, neveléstan és eszhetika köréből a szegedi egyetemen. A gyakorlati theol. tanszék mostani ellátása a Forgács Gyula dicsérettel és köszönettel említett szívességének, buzgalmának és munkaerejének felhasználásával, a kényserítő körülmények közt a legjobban megoldott, de mégsem megoldás. A tanszék várja hivatott betöltőjét.

A theol. akadémia a gyakorlati theol. tanszék betöltése, az új theol. tanterv életbe léptetése s ezzel kapcsolatban az egységes vezetést és nevelést biztosító theol. internátus építése, a legkülönbözőbb fokú tanintézetek tanítóinak, tanárainak fizetésrendezése után a theol. tanári fizetésrendezés, bár a theol. kar a legmélyebb hálával emlékezik meg az igazgató-tanácsnak a főtiszt. egyházkerület 1924. évi őszi közgyűlése elé terjesztett fizetésrendezési javaslatáról, a theol. tanárok külföldi tanulmányútjának lehetővé tétele és rendszeresítése, a gyakorlati lelkészképző megvalósítása — a legközelebbi feladatok.

A gimnáziumban a tanítás rendes menetét semmi nem zavarta. Az eredményről Ady Lajos kir. tankerületi főigazgató 1924 nov. 27-iki hivatalos látogatásakor azt a kijelentést tette, hogy: „az iskola oktató-nevelő munkájánál a fejlődés törés nélküli grafikon vonallal érzékeltethető“ (I. értekezleti jkv). Egyházkerületünk 1924 évi őszi közgyűlése némi ellentétben a köziskolai szék javaslatával az igazgató-tanács felterjesztése alapján, már a theol. akadémiára való tekintettel is, főgimnáziumunkat klasszikus típusúnak jelentette ki. Arról ugyan még szó sem lehet, hogy a típusválasztás a létszámra vonatkozólag valami hatást gyakorolt volna és valószínűleg nem igazolódna az az aggodalmak, amelyek a típusválasztással kapcsolatban felmerültek. Ellenben tény az, hogy az első osztály felé oly magas a létszámözlés, hogy állandóan napirenden tartja a párhuzamos osztályok felállításának a szükségességét.

Az új tanterv minden részletében még ma sem ismeretes. Amiben megint nyilvánvalóvá válik, hogy az uniformizáló állami iskola s közoktatástügyi törvényeink mellett minő csekély a ref. iskolák tantügyi autonómiaja. A tanterv és iskolatypus megalkotásának munkájában egyházunk alkotó munkát nem végez. Ismételtelen rámutattunk már, hogy egyetemes konventünk ebbe a kényelmes, de lassan ránk nézve végzetes szerepbe ne nyugodjék bele. De — sajnos — egyetemes ref. egyházunk gondolkozása e tekintetben annyira nyugalmas, hogy majdnem mozdulatlan. Az utólagos véleménynyilvánítások és rekriminációk vajmi keveset érnek. Világos, hogy ez nincs rendjén.

Önálló térül nekünk, úgy látszik, csak iskoláink benső élete és nevelési rendjének munkája marad fenn. Azért fontos a mostani év kezdése: a gimnáziumi internátus rendszeres megindítása. Egyház-

kerületünk mérhetetlen reménykedéssel és boldog várakozással tette le a téren sok-sok hön ápolat gondolatának szolgálatát a dr. Batta István főgimn. tanár, volt kolozsvári mintagimnáziumi igazgató kezébe, akinek munkaerejét, alkotó képességét és nevelő készségét lekötötte erre a célra.

Alig egy évről van még szó. S a tanítató község felfigyelt. A legélénkebb a tudakozódás gimn. internátusunk után. Ady Lajos tankerületi főigazgató is így nyilatkozik: „Nagyjelentőségű kezdeményezésnek tartom, hogy az intézet megvetette az internátus alapját. Általában véve az ősi kollégium vezetősege dicséretes érdeklődést és áldozatkészséget mutat a legújabb intézmény iránt. Jól tudom, hogy az internátusnak még csak lassu és fokozatos kifejlesztése is lehetetlen anyagi nehézségekkel jár, egy modern internátusi épületnek egyszerre való megépítésére pedig egyelőre még gondolni sem lehet, mégis kérem az illetékes faktorokat, hogy az internátus fejlesztésének az ügyét tegyék magukévá azzal a tudattal, hogy a pataki kollégium teljes renaissance-ához egy modern 150—200 személyes középiskolai internátus elengedhetetlen feltétel. E nagy cél érdekében pedig lehet is, kell is áldozatot hozni.”

A helyiségeket illetőleg vagy a jegyzői internátus bérbevétele, vagy új internátus építése fog segíteni.

A gimn. tanári karban személyi változás nem történt. Aggodalmaink a tanári fizetések körül vannak. A határozotti fizetésrendezés s elmaradásán kívül felhozzuk, hogy pl. az állam megválasztott ifjú r. tanárainknak nem utalta ki a r. tanárt megillető fizetékieskiegészítő államsegélyt, továbbá a mostani, jul.-ra várt fizetésemeléskor a fizetékieskiegészítő államsegélyt ismét oly szörnyő Damokleskardként tartja iskoláink telett, hogy anyagi gondoktól gyötört iskoláink méltán jöhetnek arra a gondolatra, hogy még a kultur-főlény hangoztatása is politikai jelszó. Nincs az a benyomásunk, hogy kulturánkat minden hatalomtól érinthetetlen szentségként őriznénk.

Önerőnk kifejtésében van itt a menedékünk. Várjuk gimnáziumunkra is azokat az alapokat és óhajtjuk azokat a szíveket, amelyek és akik erejükkel és áldozatukkal a közelmúlt zavarai után szabadságyerés útján, hazai vagy külföldi tanulmányok tételével lehetővé teszik a megfáradt tanároknak a szellemi megpihenést, felfrissülést, szerencsés országok és nemzetek teremtő erejű kulturális kezdeményezéseivel való érintkezés útján a lelki meggazdagodást.

A főiskola gazdasági választmánya egyetértésben az igazgató tanácssal, minden munkát elvégzett, hogy a tanügyi követelmények anyagi alapjai meglegyenek. A dr. Trócsányi József gazd. választmányi elnök munkája nagy értékű s az igazgató-tanács gondossága teljes. De a rideg valóság az, hogy a főiskola a legszélsőségesebb takarékosági elv alkalmazása mellett sem tud a maga anyagi erejéből megélni. A takarékosági elv alkalmazása itt gyakran tanügyi követelményeket surol s akkor már minket sebzó fegyver. Tetszetős irányzatok felülkerekedése se válik be feltétlenül. *Bátlványos* birtokunk házi-kezelésbe vétele dacára a múlt évben nekünk éppen olyan szűk aratásunk volt, mint másoknak. A tőke általános devalvációja, a korlátozott vagy lehetetlen hitelviszonyok közt, ahogy az Istvánháza kiadásával — ügylátszik — kilátást ígérően megindult, amíg bér-

leteink is új bérletkötésekkel kedvezőbben nem alakulnak, nagyon hatalmas külső segítségre van szükségünk. S ezt az állam mai viszonyai közt, amikor terheitől szabadulni akar, egyházkerületünk gyülekezeteinek fokozott áldozatkészségében kell megtalálnunk. A gyülekezetekkel való élő kapcsolatunknak azonban meg kell hoznia az eredményt. Hitünk ezen a ponton teljesen ép. Janka főiskolai gondnok úr fáradhatatlan ennek a gondolatnak a hangoztatásában. Az ő indítványára mondja ki az igazgató-tanács 1925 márc. 25-iki ülése, hogy a Sárospataki Ref. Lapok a főiskola részéről jelentékenyebb támogatásban részesüljön, hogy nagyobb terjedelemben jelenve meg, bővebb ismertetést hozza a főiskola mind anyagi, mind szellemi életének s ezt a propagandát szolgálta Janka gondnok úr kiszállása Mezőcsátra dr. Rácz Lajos prorektor kíséretében 1925 május 3-án. Az 1923—24-ik évi zárszámadás és vagyonmérleg különben ez évben már nyomtatásban sokszorosítva jut el egyházkerületünk közönsége elé.

(Vége köv.)

Marton János.

A tanítóképző visszavételéhez.

Ezen a címen hosszabb cikket írt *Szilva István* Törszüke miatt csak kivonatosan közölhetjük cikkéből a következőket:

„Az a felszólaló, aki az abaúji egyházmegye gyűlésén a képző visszavétele ellen felszólalt, én voltam. Én adtam kifejezést az anyagi erők és így a fenntartási eszközök előteremthetése, illetve a teher elbírhatása iránt táplált aggodalomnak, amely a papság nagy részének lelkében éppen úgy él, mint az én lelkemben. Neveket is említhetnék, komoly emberek neveit, akik a lelkesedés mellett kétszerkettőznek is akik például a húsz filléres, fejenkénti megadóztatásnak éppen úgy ellene lennének, mint vagyok én... Én a progresszív megadóztatásról — a saját felszólalásomon kívül — semmit sem hallottam, erre vonatkozólag határozati javaslat, az én tudomásom szerint előterjesztve nem lett: ezért nem csatlakoztam a közgyűlésen az egyhangúan lelkesedők táborába. Ha azonban amint a tudósítás mutatja, a közgyűlés is lekötötte magát az én álláspontom mellett, úgy együtt vagyunk mindannyian.

Az aggodalmak azonban továbbra is élnek a keblekben egyfelől amiatt, hogy vajjon 185.000 lelkes egyházkerület egyáltalán felbír-e tartani három főgimnázium, egy felsőbbfokú nevelő intézet s egy theologia-akadémia mellett még egy teljesen vagyontalan tanítóképzőt is; másfelől meg amiatt, hogy azzal a tanítóképzővel elérjük-e tanítóink egyházasabb, vallásosabb nevelését?”

Az első kérdésre vonatkozólag Szilva István azt állítja, hogy még nem ismerjük a terheket, amelyeket vállalni akarunk, amiben nincs igaza, mert ezek a terhek már közöltettek és nem ismerjük továbbá gyülekezeteink teherbírását, ebben pedig igaza van. Ezt még valóban nem tárták fel.

A másik kérdésre vonatkozólag azt a fejtegetést teszi, hogy: „amíg a képzőkbe nem tudnánk beállítani magunk nevelte tanárokat, hanem állami, esetleg más felekezeti tanárképzőkből kikerült és éppen nem kálvinista szellemű tanárok nevelik a mi leendő tanítóinkat: a célt meg sem

közelíthetjük, nem hogy elérhetnők! Nem felekezeti jelleg, hanem felekezeti szellem kell a tanítóképzőbe; azt pedig másutt és más lelki lehetőségek között nevekedett professorok nem viszik oda semmiképen. A kálvinista egyházi felügyelet sem adja meg. Az sem termékenyítő erő, csak olyan fából, meg kőmadzagból való villámhárító. Nagyobb, nyilvánvaló elhajlásokat fegyelmi kényszerrel meg tudunk akadályozni, de lelki világot teremteni csak lelki világossággal lehet. A mi lelki világosságunk pedig csak a mi tűzhelyünk mellől áradhat. A tűzhelynek azonban egyetemesnek kell lennie.“

Szilva István csonka ref. egyetemet akar.

„Ami pedig azt illeti, hogy a kultuszminisztérium főiskolánk iránti tiszteletből is alkalmat nyújt a tanítóképző visszavételéhez, akinek jól esik, vegye készpénznek!“ Sz. I. a szanálásra gondol. Végül e kérdésben megkérdeztetni óhajta a presbiteriumokat.

Szilva István.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Az évzáró ünnepély** régi fényében és jelentőségében folyt le június 21-én főiskolánkban. Megjelentek rajta: dr. Révész Kálmán püspök, Dókus Ernő főgondnok, Janka Károly papi gondnok, (Dókus Gyula vil. gondnokot gyöngélkedése tartotta vissza az eljövételtől), Farkas Géza, Juhász László és Pósa Péter igazg. tanácsosok s vidékről szülők nagy számmal. A városi templomplomban tartott s a főiskolai énekkar és vegyeskar szépen előadott énekei által magas színvonalra emelt istentiszteleten Bódy Dénes főgimn. vallás-tenár végezte a lelkészi szolgálatot, emelkedett imában mondván hálát a lefolyt évben az Úrtól vett áldásokért és jótéteményekért, majd a szőlőművesekről szóló textus alapján szépen kidolgozott és előadott beszédben ismertette a hűsögesen végzett munka tisztét és az érette járó jutalmát. Az ünnepély fél 12 órakor az imateremben folytatódott, hol Marton János közigazgató számolt be finom hozzáértéssel és színes tollal megírt jelentésben a lefolyt iskolai év kiemelkedőbb eseményeiről, örvendetes és aggodalmas jelenségeiről, nyereségeiről és veszteségeiről, az ifjúság szorgalmáról és munkásságáról, s a tanári kar közéleti és irodalmi szerepléséről. Azután következett az akadémia pályadíjak (sajnos, csak 3 díj) s végül az akadémiai és gimnáziumi szorgalmi díjak kiosztása, amely, hála a Pogány Istvánné-alapítványnak, százazrekkkel, összesen több mint 12 millió K-val tudta az ifjúság hűségét, szorgalmát, felmutatott szép eredményét jutalmazni. Az igazgatói jelentés elhangzása után dr. Révész K. püspök fejezte ki az egyh. ker. előjáróság nevében köszönetét a főiskolai lg.-tanácsnak, tanári karnak, gazd. választmányoknak a lefolyt tanév alatt kifejtett hűség, odaadó munkálkodásukért és a főiskola magas színvonalra emeléseért. D. u. 4 órakor az imateremben ifjúsági záróünnepély folyt le a következő műsorral: 1. Hiszek egy Istenben... előadta az énekkar. 2. Magyar legenda, szavalta Kocsis S. hh. 3. Bathó-nóták, előadta az énekkar. 4. A

szívárvány, szavalta Nemcsik Endre hh. 5. Bathó: népdalegyveleg, előadta az énekkar. 6. Az utolsó magyar, szavalta Bertha Ferenc VIII. o. t. 7. Bathó-nóták, előadta a vegyeskar. 8. Az együgyű paraszt, szavalta Tóth Kálmán VIII. o. t. 9. Búcsú dal, énekelte az ifjúság (sajnos, zenedarab egy sem szerepelt a műsoron). — Végül 5 órakor a tornateremen a főgimn. ifjúság impozáns tornaversenye ment végbe, amelyet most is — ezuttal 46-odszor — a mindig friss és mozgékony Kiss Elek tornatanár vezetett, s amely tanúságot tett az ifjúság sportratermettségéről, a testi kultúra magas színvonaláról. Nagyszámú közönség gyönyörködött a szabad-gyakorlatokban, a szertornázók bravuros mutatványaiban, majd az álló és mozgó gulák ragadták tapsra a közönséget.

— **A M. Tud. Akadémia** figyelmének és elismerésének jelével tüntette ki főiskolánk két tanárának irodalmi és tudományos munkásságát. Nevezetesen az Akadémia Irodalomtörténeti Bizottsága Harsányi Istvánt segédtagjává választotta, dr. Rácz Lajosnak pedig, Pauler Ákos és Angyal Dávid akadémikusok bírálata alapján, előbb a II. osztály, majd az összes ülés megengedte, hogy „A történeti materializmus és a vallás“ című filozófiai és vallástörténeti munkáját a II. osztály ülésén személyesen felolvashassa, illetőleg bemutathassa. A felolvasás október vagy november hóban fog megtörténni.

— **Nádházy Bertalan** lelkész folyó hó 11-én érkezett meg új állomáshelyére: Diósgyőr-Vasgyárba. Előbbi gyülekezetétől folyó hó 7-én búcsúzott el II. Kor. 12. 7. 10. alapján. Művészi bábérkoszorúval, rengeteg virággal, még több könyvvel és egy szép ezüst emléktárggyal vett tőle búcsút a battonyai presbiterium és gyülekezet. Új állomáselyén hivatalos beiktatása július hó 5-én megy végbe.

— **A Sárospataki Ifjúsági Közlöny** a f. iskolai év elején, 1924 szeptember havában töltötte be fennállásának 40-ik évét s ez évfordulót a *Közlöny* szerkesztői egy testes, 96 lapra terjedő jubileumi számmal ünnepelték meg, mely most, az iskolai év végén jelent meg s amelybe felvonultatták, megszólaltatták az összes régi szerkesztőket és munkatársakat, akik fölötté érdekes és értékes próza és költői dolgozatokban küldik üdvözlőüket a lapnak, az ifjúságnak, a főiskolának, vagy elevenítik fel diákkori életük egy-egy nevezetesebb epizódját. De főiskolánk és ifjúságunk több más barátja is megtisztelte a jubileumi számot közleményeivel, így dr. Révész Kálmán, dr. Baltazár Dezső és dr. Ravasz László püspök, Radácsi György, Szombati-Szabó István lugosi lelkész stb. A jubileumi szám, melynek összeállítása minden dicséretet megérdemel, külön is kapható 20.000 K-ért.

— **Theologiai Szemle.** 2. szám. Az előbbinél is gazdagabb és változatosabb tartalommal jelent meg a *Th. Sz.* 2-ik száma. Főbb közleményei: Budai Gergely, A gyakorlati theologia alapelve az Újtestamentomban (98—137. l.). Varga Zs., Sumir örökség az uralaltai népek életében (137—153. l.) A „Kisebb közlemények“ rovatában főiskolánk 2 tanára is szerepel, nevezetesen Harsányi

I. Bornemisza Péter életéhez nyújt új adatokat, Rácz L. pedig Neményi Imrénnek Comenius ellen intézett alaptalan támadását utasítja vissza. A Külföldi Szemle 8. a Hazai Irodalom 7. munka gondos ismertetését nyújtja; sok érdekes adalékot nyújt a Külföldi folyóiratok szemléje és a Tudományos Élet c. rovat is. A magas színvonalon álló folyóirat a legteljesebb támogatásra méltó.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** A választók névjegyzékét azonnal kérem a hátrálékosoktól. Atyafiúi szeretettel: *Farkas István*, esperes.

— **Miskolcon** a június 14—21. közti héten folytak le az érettségi vizsgálatok. A *lednygimnáziumi* érettségi vizsgálatra, hol maga dr. Révész Kálmán püspök elnökölt, 17 növendék jelentkezett, akik közül egyet az írásbeli dolgozatok alapján 1 évre visszautasított a bizottság; a szóbeli vizsgálaton a 16 vizsgázó közül 4 jeles, 7 jó s 5 elégséges eredménnyel vizsgázott. A ref. *reál-gimnáziumban* 32-en tettek érettségi vizsgálatot, közülök 7 jeles, 4 jó eredménnyel, míg a többi egyszerűen érettt lett. A kormányképviselő főként a latin nyelvből felmutatott szép eredményt nagyon megdicsérte.

— **Az alsózempléni egyházmegye lelkészértekezlete** f. hó 25-én tartatott meg Szerencsen. Az értekezlet áhitattal kezdődött, melyen *Janka Károly* egyh.-ker. főjegyző tartott alkalmi építő és eszméltető írásmagyarázatot a Ján. 10: 1—29. alapján. Jézus a főpásztor, ő az ajtó. Ha valakinek a szavát nem értik meg a juhok, kérdezze meg magától, hogy az Ajtón ment-e be a juhok aklába s vizsgálja meg magát, hogy olyan nyelven szól-e a juhokhoz, amilyenre a jó pásztor tanított minket. — *Kiss Ernő* esperes lelkes elnöki megnyitója után *Forgács Gyula* spataki lelkész tartott előadást a gyülekezeti helmisszió alapvető kérdéseiről. Hangsúlyozta, hogy a magyar református helmisszió Isten Lelke által indított vezetők és egyháztagok munkája, tehát nem bizonyos külső szervezetek létesítése, mert az egyesületeknek s a gyülekezeti élet bármely életnyilvánulásának csak akkor van missziói értéke, ha Lélek van benne. Bemutatott egy tervezetet, amely útmutató kérdéseket foglalt magában a missziói jelentések készítése céljából. — Ezután *Hodossy Béla* sárospataki presbiter tartott előadást a presbiterre választás föltételeiről. Az előadó életet sürget a parancsoló törvények helyett. Az előadás után termékeny vita támadt, mely azzal végződött, hogy az értekezlet e kérdés gyökeréhez, az egyháztagság kérdésének rendezéséhez nyúlt le s azt javasolja, hogy itt kell a presbiter-kérdés megoldását is keresni. Majd *Tantó János* luci lelkész előadása tartotta lekötve a jelenlevők figyelmét. A lelkipásztori látogatásokról szólt. Elmélet és gyakorlat, értékes személyes tapasztalatokkal szemléltetve nemcsak tanulságossá tették az előadást, hanem lelkesítő hatással voltak a hallgatókra. Délután *Forgács Gyula* minta vasárnapi iskolai tanítást tartott. Végül az értekezlet javaslatokkal foglalkozott. Dr. *Kiss Géza*, monoki lelkész javaslatára az e-megyéhez felterjesztést tesz az iránt, hogy az e-m. testületileg lépjen be a

M. Prot. Irod. Társaság tagjai közé. Egyhangúlag fogadta el az értekezlet *Sütő Kálmán* megyaszói lelkész javaslatait, melyek szerint a lelkészértekezlet belép az ORLE. tagjai közé s a választmányba *Kiss Ernő* esperest küldi ki, felterjesztést tesz az ORLE-hoz a kongrua valorizálása, a zsinat összehívásának sürgetése és a kálvini egyházfegyelemnek zsinati törvénybe iktatása tárgyában. Az értekezleten 35 lelkész vett részt, aki mind lelki haszonnal vett részt a tanácskozásokon és azzal a gondolattal távozott: milyen kár, hogy nem voltunk mindnyájan együtt.

— **Az Orsz. Ref. Lelkészegyesület** aug. 20—25. napjain *Kecskeméten* fogja f. évi konferenciáját megtartani. Jelentkezni lehet dr. Hetessy Kálmán kecskeméti lelkésznel; a gazdagon összeállított programban dr. Baltazár, dr. Antal G. és dr. Ravasz L. püspökök mellett egyházi és irodalmi életünk sok kiváló képviselőjének neve ott szerepel.

HIVATALOS RÉSZ.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1883/1925. e. n. számú rendeletével 1925. júl. 1-től a hivatalos postai küldemények portóátalányozását megszüntette, miért 1925. júl. 1-től az ilyen küldeményeknél is a rendes postabélyegeket használandók.

Miskolc, 1925. jún. 25. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

Pályázat.

A *perkupai* ref. egyház nyugdíjazás folytán megürült tanítói hivatalára pályázatot hirdet. Javadalma: 8 magyar hold szántóföld, 4 hold rét, 3 vékás gyümölcsös, 8 méter tűzifa udvarra szállítva. A szántó és rét munkáját a hívek végzik, vagy 122 aranykorona váltságot fizetnek. Az úrbéres erdőben egy féltelek utáni fajzasi és legeltetési jog. 16 köből rostált gabona. Must és borváltság címen 86 aranykorona. A földek utáni adót — az úrbéri kivételével — az egyház pénztára fizeti. Két szobás lakás, konyha, kamara, mellékhépcületeket és kert. Fizetési egységszám 33.

Kötelessége a hat osztályú vegyes és az ismétlő iskolát a tiszáninneri ref. egyházkerület által megerősített tanterv szerint tanítani. Kántori teendőket s minden vasárnap — egyszer délig, máskor délután — és kanonikus órákon khatedrai szolgálatot teljesíteni. Énekkart, ifjúsági együletet vezetni. Ha a templomban orgona lesz — orgonázni, minden külön díjazás nélkül.

Pályázati határidő július 20. Az állás szept. 1-én elfoglalandó. Pályázati kérvények és szolgálattelbizonyítványok a perkupai ref. lelkészi hivatalhoz küldendők. Posta és vasúti állomás helyben.

Szerkesztői üzenetek.

N. B. *Diósgyőr*. Köszönjük üdvözlétét. Sorait szívesen várjuk. *Gagybátor*: 60.000 K; *Perkupa*: 65.000 K.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		Meg egyezés szerint.
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Marton János*: Közigazgatói jelentés az 1924–25. évről. (Vége.) — *Sütő Kálmán*: A vélemény szabadság. — *M. J.*: A sárospataki főiskola igazgató-tanácsának ülése. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetés.

Közigazgatói jelentés az 1924–25. iskolai évről.

(Részlet.)

Áldott szívek jótékonyága a kisebb és nagyobb adományok és alapítványok egész sorát hozta főiskolánk oltárára. Külön fényt és újabb ragyogást nyert a Bottka István legyesbényei nyug. tanító, a Kazinczy Gábor kuriai bírósági és a dr. Szoboszlai Gyula sanfranciscoi orvos neve. Az 1904-ben s. lelkeszi vizsgálatot tevők a Radácsi György nyug. theol. tanár, az 1904-ben érettségizettek a Csontos József főgimn. igazgató és a budapesti pataki diákok dr. Szánthó Gyula nyug. jogakadémiai tanár tiszteletére tettek alapítványt.

Különösen megemlítené egy nagylelkű adomány. Dókus Gyula kir. kamarás, kormányfőtanácsos, Zemplénvármegye nyug. alispánja, főiskolai gondnokunk 6 ládányi levéltárát, amely a kommunizmus alatt a zemplénmegyei levéltárral együtt Budapestre hurcoltatott, főiskolánknak adományozta s ez a gondnok úr rendelkezése folytán főiskolánkba szállított s egyelőre a nagykönyvtárban helyeztetett el. A felmérhetetlen becsű adomány a főiskolai gondnok úr nevét még kitörülhetetlenebbül fogja főiskolánkhoz fűzni. Ugyancsak 3 ládányi könyv került a főiskolai könyvtárba a gyermekek halhatatlan költője, a felejthetetlen Pósa Lajos könyveiből, főiskolánk egy hálás szívé volt tanítványának, Szoboszlai Gyula sanfranciscoi orvos adománya folytán. Nagyobb összegű adomány a könyvtár részére a Zmeskál Zoltánné úrnőé: 2 millió és a Zmeskál Zoltán földbirtokosé: 500.000 K.

Előjáróságunk köréből megemlíti, hogy ez éven már a legteljesebb agilitással végezte kormányzó tevékenységét, ez éven új igazgató-tanácsosunk Juhász László gömörternai esperes. Az 1924. júl. 3-iki egyházkerületi közgyűlés választotta meg igazgató-tanácsosnak a b. e. Bartha József ny. alsózempléni esperes, igazgató-tanácsos helyére. Különös örömkre szolgált, hogy a volt pataki diák, neves író és vezető egyházi férfiú itt is érvényesítheti lelkének hevülő lángját és a gyakorlati munka végzésében és vezetésében egybegyűjtött tapasztalatait.

Illesse e helyről is tiszteletünk szava két nagyérdemű igazgató tanácsosunkat: Vadász Pál

sajószentpéteri lelkész, felsőborsodi tb. esperes, aki 1925. ápr. 4-én töltötte be lelkészsége 50-ik évfordulóját és Szent-Imrey Gyula gibárti földbirtokost, akit a Kormányzó úr főmértésége kegye gazdasági főtanácsosi címmel tüntetett ki. Magas koruk akadályozza ugyan már őket abban, hogy közvetlenül élénkebb részt vegyenek főiskolánk ügyei vezetésében, de nevük ereje elevenen él közöttünk s a hű szolgálat drága érzéseire ihlet, patriarchális alakjukról az élet koronájának fénye sugárzik felénk.

Kegyeletes érzésekkel emlékezünk halottainkról. Eltávozott tőlünk 1925. jun. 3-án özv. Zsoldos Benőné, szül. Raisz Ilona. Megindult részvétünk kísérte sírjába. Amíg férje, a halhatatlan munkásságú b. e. Zsoldos Benő, volt főgimn. tanárunk, az örök szorgalom oltáránál csodálatosan felkent lélekkel mutatta be szüntelen áldozatait, a megboldogult nő gondosága, türelme és szíve volt az oltárlépcső, amelyen férje: a munka papja, járt s végezhetett szent szolgálatát. „Mivelhogy szerette az övét, halálig szerette őket.” Gond, szenvedés és imádság közt hunyta le megfáradt szemét 77 éves korában. 1924. szept. 4-én meghalt Koch János. Főiskolai szolga volt, aki kora ifjúságától ereje elfogyásáig, reszkető vénységéig, 43 éven át állt a főiskola szolgálatában, hozzájárult annak életéhez, nemzedékek János bácsija lett, aki az örök-hűségű Bencék alakját képviselte közöttünk, e típus minden józú jellegzetességével. A diákvilág képzelete szegényebb lett az ő eltávozásával, utolsó kívánságához képest felhangzott felette a halottainkat sirató harang s ő szívében a hű és jó szolga indulatával ment be Urának örömebe. Özvegyéről főiskolánk gondoskodik.

A hála mélységes érzésével emlékezünk meg azokról a kegyes jóltevőkről, akiknek alapítványai és adományai tették lehetővé ez évben is legkittünőbb és legszegényebb diákjaink évi ellátásának biztosítását, vagy jelentékeny megkönnyítését és az ő szorgalmuk, kifogástalan magaviseletük megjutalmazását, Maradjon örök áldásban közöttünk az ég csillagjaként tündöklők sorával együtt a P. Horváth Máriaék, Mudrány Andrások és Pogány Istvánné Corda Erzsébetek neve.

(Vége.)

Marton János.

A véleménysszabadság.

Egyházkerületünkben napjainkban a spataki államivá lett tanítóképezde visszavétele uralja legfőképpen a lelkeket. Az összes egyházmegyék napirendre tűzték és elismerésre méltó egyöntetűséggel foglaltak állást annak visszavétele mellett. Itt-ott akadtak ellenző hangok is, amelyek a hívek túlterhelésének veszedelméből származó tiszteletre méltó aggodalomból eredtek. Ezek a hangok azonban mindenütt elenyésztek a nagy többségnek a visszavételt követelő lelkes állásfoglalása mellett.

Az egyházmegyék tehát a visszavételt kívánják és ez jól is van így. Hisszük, hogy ezek után a visszavétel feletti határozat az egyházkerületen sem lehet kétséges. — Azt azonban nem helyeselhetjük, hogy egyes egyházmegyékben ez ügy tárgyalása alkalmával olyan kívánságok is merültek fel, hogy az egyházkerületi képviselőknek utasítás adassék az egyházmegye határozatának képviselőre. Mert azok az egyházkerületi képviselők nem azért vannak kiküldve az egyes egyházmegyékből, hogy a saját egyházmegyéjük határozatát, — hanem hogy a saját egyházmegyéjüket képviseljék, hogy az egyházkerületen minden egyházmegye a törvényes létszámban képviselve legyen és minden egyes egyházmegyének a saját kiküldöttjei által a tanácskozási és szavazati jog biztosítása, de minden megkötöttség nélkül, az illető küldöttek legjobb belátása és meggyőződése szerint.

Ahoz kétségkívül minden egyházmegyének joga van, sőt kötelessége is, hogy az egyházkerületen döntés alá kerülő nagy fontosságú, közérdekű ügyekben állást foglaljon. De ahhoz nincs joga, hogy képviselőinek utasítást adjon és ezáltal azoknak véleménysszabadságát befolyásolja, megkösse, sőt egyáltalán konfiskálja. Mert ez egyenesen protestánsellenes eljárás volna, amelyet egyetlenegy egyházmegye sem engedhetne meg magának.

De ha már az utasításadás hangoztatása is méltó visszatetszést kelthet, az meg egyenesen megdöbbsent bennünket, midőn olyan követelést hallunk, hogy akik pedig nem hajlandók az egyházmegye utasításának magukat alávetni, azok mondjanak le a képviselőségről. Mert ez már nem egyéb, mint terrorizálás. Erőszaktilétel a véleménysszabadságon. Mintha azt mondanák: Vagy úgy vélekedel, beszélsz és szavazol ebben a dologban, mint az egyházmegye parancsolja — vagy leteszed a megbízatást. — Hol itt a véleménysszabadság tisztelete? Hol az önkéntes, szabad véleménynyilvánítás lehetősége és megbecsülése? Pedig ezek mind drága, becses javak, nagy lelki értékek, amelyekről épen protestáns őseink oly sokat küzdöttek, oly sokat szenvedtek s amelyeket reánk örökre megörzendő szent örökségül hagytak. Ezekhez minekünk sohasem szabad hűtlenné válnunk. Ezekkel minekünk nem szabad még túlbuzgóságból sem ellentétbe jönnünk.

Folytatását e cikknek térszúke miatt kivonatossan adjuk. Elmondja cikkíró, hogy:

„A meggyőződés és véleménysszabadságot semmi cél nem korlátozhatja, csak az isteni törvény. Annak keretén belül szabad a vélemény

nyilvánítás, megengedett a meggyőződés szabadsága.” Az egyházmegye az ő küldöttét felelőségre vonhatja és azt, aki magát elfogadhatóan igazolni nem tudja, legfeljebb nem bízza meg máskor a képviselővel.

„A prot. elv, a meggyőződés és véleménysszabadság átment a közéletbe is.” „A saját értékeinket nekünk magunknak kell minden mások felett megbecsülnünk, mert csak úgy várhatjuk másoktól is csak megbecsülését és tiszteletben tartását.”

Sütő Kálmán az egyházker. közgyűlés állandó tagja. Felszólalását — írja — elvi okokból teszi.
Sütő Kálmán.

A sárospataki főiskola igazgató-tanácsának ülése

az iskolai év végével, június 22-én volt. Az elnöki széket lelkészi részről Janka Károly főiskolai I. gondnok foglalta el, a gyöngékedése miatt távollévő Dókus Gyula főiskolai vil. gondnok helyett pedig előbb Farkasfalvi Farkas Géza, utóbb Bernáth Aladár igazgató-tanácsos elnökölt. Jelen voltak: Vadász Pal, Cziáky Endre, Juhász László, Farkas István, Pósa Péter igazgató-tanácsosok, a tanári kar és gazd. választmány képviselői. Az ülés legfontosabb tárgya volt az 1925—26-ik évi költségvetés tárgyalása és Györgytarló birtok hasznosításának kérdése. Az 1925—26-iki költségvetés tárgyalásának előkészítésével a június hó 19-én ülésező számvizsgáló bizottság szinte egy teljes napon át foglalkozott, amikor is részletesen tárgyalta, pontról-pontra megvizsgálta és megvitatatta a főiskolai gazdasági választmány által készített és kísérő irattal ellátott költségvetést. A költségvetési előirányzat, ha a tanügyi szükségletek az utóbbi évek szűkös és elégtelen keretei közt mozognak, ha minden szükségesnek mutatkozó igény, fejlesztés és haladás követelménye elútasítatik, ha kiadásainkat aggodalmasan bevételeink mértékéhez igazítjuk: e pillanatban nem túlnagy összegű passzívát mutat. Ellenben jelentékenyen felborul az egyensúly, ha az állam 1925 júl. 1-től a gimnázium részéről nagyobb percentű fenntartói járulékot kíván az eddigi 18%-os, most is magas és nehezen viselt fenntartói járulék helyett és ha a juliusi tisztviselői fizetésjavítás terhe a főiskola vállaira nehezül. Nem számítva az internátusok (theol. és gimn.-i) részéről a legteljesebb joggal emelhető igények tekintetbe vételét, körülbelül 140 milliónyi így a költségvetési hiány, amelynek viselését egyházkerületünk segélyezésétől kell várnia főiskolánknak.

A tanári kar így is külön felterjesztést tett az igazgató-tanácsnak nagyműltű gyűjteményeink, szertáraink és könyvtárunk színvonalra törekvő fejlesztése iránt s az igazgató-tanács a legteljesebb mértékben honorálta az előterjesztést és kimondta, hogy ha a költségvetésben bármely tétel változása folytán kedvezőbb fordulat mutatkozik, a tanügyi kidásokra előirányzott összeget az igazgató-tanács elnöksége előterjesztésre emelje fel.

Jun. 20-án a birtokbizottság kiszállt Györgytarlóra, hogy a helyszínen tanulmányozza ennek a birtoknak a hasznosítását, t. i. Györgytarló bér-

lete 1926 szeptember 30-án lejár. Egyházkerületünk közönsége körében ez utábbi időben népszerűvé vált a házikezelés gondolata. Azért ezzel a gondolattal is a legkomolyabban kellett számolni az igazgató-tanácsnak. Minden lehető kombináció megfontolás és megvitatás alá került. Végül is az anyagi nehézségek döntöttek. Az egész birtok házikezelésbe vétele 5 milliárd korona tőkebefektetést igényelne. Az összeg felett rendelkezve, természetesen nagyobb haszonhoz tudna jutni a főiskola. A mai gazdasági és hitelviszonyok közt nem volna könnyű ennek az összegnek az előteremtése. A hívők százazezreinek kellene megmozdulniok, hogy a kezdet lépéseinek átsegítsék a házikezelés megindítását. A merész röptű terveknek így kell a valóság súlya alatt a józan számítás földjére leszállniok s bizonyos, hogy ilyen körülmények közt a birtok jövedelmezősége esekélyebb. Most nem tekintenek, Istennek hála, egyházkerületünkben bizalmatlanul a főiskola gazdasági vezetése felé, de érezni is kell egész egyházkerületünknek, hogy minő hatalmas erőfeszítéseket tesz a főiskola előljárósága a főiskola anyagi helyzetének feliendítésére. Ot milliórd korona kellene most és a hatalmas tőkebefektetésnek bizonyára meg lenne az eredménye.

A számvizsgáló bizottság jun. 19-iki és a birtokbizottság jun. 20-iki ülése után nagyon megkönnyített volt az igazgató-tanács munkája. A költségvetési hiány fedezésére egyházkerületünk elé tétetik előterjesztés, Györgyartlóra nézve pedig utasított a gazd. választmány, hogy a szept. ülésre készítse el a bérletszerződési javaslatot. A gazdasági ügyek közül megemlítendő még, hogy Bálványos jó eredménnyel bíztat, a bálványosi intéző véglegesített. A tanügyi határozatok közül felhuzzuk a konviktusi felügyelő jelentésének öröndetes tudomásul vételét, a jótétemények odaítélésének elhalasztását annak a kimondásával, hogy ezentúl mindig a juniusi ülés döntése elé kerüljön ez az ügy. Tandíj és tápintézet díj a jövő iskolai évben is körülbelül annyi lesz, mint ezen az éven, de véglegesen a máshol megállapított összegekhez képest fog főiskolánkban is megállapíttatni az e nemű díjak összege. Az ének- és zenetanári állás ellátása a jövő iskolai éven, mint helyettesessel, Kovács Béla végzett tanárjelölt által töltetik be. A pályázók közül egy sem rendelkezett teljes, azaz ének- és zenetanári képesítéssel. A tanári kar és az igazgató-tanács nem mond le arról a jogos reményéről, hogy az állás a többi tanárok képesítésének megfelelő erő által töltessék be. H. Bathó János kérelmét, aki egy évi betegsábadtságot kért, az igazgató-tanács, mivel időközben Bathó János saját kérelmére történő nyugdíjazása megtörtént, nem teljesíthette. A családi és egyéb ösztöndíjak odaítéltettek. *M. J.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Dr. Puky Endre** volt főispánt, nemzetgyűlési képviselőt, főiskolánk egyik igazgató-tanácsosát jun. 28-án a miskolci cserkészkerület elnökévé választották. Jóleső örömmel látjuk egyházkerületünk e büszkeségét e gyönyörű munka élén.

— **A főiskola köréből.** Az 1925—26-ik iskolai évre theol. igazgatóul, aki ez éven egyszersmind főiskola közigazgató is, **Marton János** theol. tanár választatot meg. Az igazgató-tanács a választást megerősítette.

— **Főiskolai széniorrá** a köziskolaszék **Uj-szászy Kálmán** IV. évet végzett hittanhallgatót választotta, aki mind feddhetetlen életével, mind jeles előmenetelével a tanári kar teljes megelégedését vívta ki.

— **Tóth Lajos** volt runyai lelkész főiskolánk volt derék növendékét az egyetemes konventen fogalmazóvá nevezték ki.

— **Negyven éves lelkészi jubileum.** A Zemplénmegyei Tállya nagyközség református gyülekezete junius 7-én szép ünneplésben részesítette lelkészét **Hézszer Emilt**, ki negyven évet töltött el a tállyai egyház hűséges szolgálatában. Hosszú időn keresztül viselte az Alsózempléni Egyházmegye főjegyzői tisztségét. Megírta a tállyai ref. egyház történetét s kiadott egy kedvelt imakönyvet magánosok használatára **Lelki Harmat** címen. Az ünnepelt pástort számos küldöttség kereste fel meleg hangú üdvözlésekkel, a szépen sikerült templomi hangverseny keretében pedig **B. Kovácsy Ferenc** főgondnok a tállyai egyház és **Dr. Hegyaljai Kiss Géza** monoki lelkész az egyházmegye nevében köszöntötte a hetven éves lelkészt, ki meghatott lelkes beszédekben fejezte ki köszönetét a szépformákban nyilvánult megtiszteltetésekért.

— **A sárospataki főgimnázium érettségi vizsgálata** junius 22—27. napjain **dr. Rác Lajos** akad. tanár elnöke alatt, **dr. Mitrovics Gyula** debreceni egyetemi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében folyt le. Írásbeli vizsgálatot tett (május 14—16-án) 51 növendék (47 fiú és 4 leány), akik mind bocsáttattak a szóbeli vizsgálatra, de közülök 1 a szóbeliről visszalépett. Az 50 vizsgázó közül jelesen érett lett 9, jól érett 8, egyszerűen érett 20, egy évre visszavetett 3, két hónapra 10 ifjú. Ha sokan nem tudtak megfelelni a követelményeknek, viszont a jelesek egymást múlták felül a szebbnél-szebb feleletekkel s 1—2 ifjú olyan feleletet adott a magyar irodalomból, amely a tanári alapvizsgára is beillett volna. Közülök hárman, névszerint **Kovács József**, **Magyar Zoltán** és **Varga Imre**, részint a **Dókus—Spillenberg**-alapítványból, részint a **dr. Tüdös**-alapítványból, részint a **Pogány István**-alapítványból 150—150,000 K, ketten, u. m. **Rác György** és **Fedák Zoltán** **dr. Mitrovics Gyula** kormányképviselő adományából 50—50.000 K jutalomban részesültek. Az eredmény kihirdetése után, társai nevében, **Varga Imre** mondott köszönetet a tanári karnak 8 évi atyai szeretetéért, hűséges fáradozásáért, amit a tanári kar nevében **Csontos J.** igazgató köszönt meg és kívánt áldást az élet kemény iskolájába kilépő ifjaknak. Az érettségi bankett és táncmulatság jun. 28-án este tartatott meg.

— **Vegyes hírek.** A Presdyteri Világszövetség **cardiffi** nagygyűlésére a magyar ref. egyház részéről a következők utaztak ki: **dr. Antal Géza**, **dr. Boér Elek**, **György Endre**, **dr. Ravasz László**, **dr. Sebestyén Jenő**, **Pongrácz József**, **dr. Erdős Károly**, **dr. Máthé Elek**; Erdélyből: **dr. Imre József** és **gr. Teleki Artur**; Szlovákiából: **Sörös Béla**;

Jugoszláviából: Klepp Péter. — Dr. Szabó Aladár budapesti lelkész fiát: Szabó Richárdot jun. 20-án avatták a budapesti egyetemen „sub auspiciis Gubernatoris“ filozófiai doktorrá; nagybobb fia ifj. Szabó Aladár gödöllői lelkész szintén, sub auspiciis doktor. — A budapesti ref. egyházközség presbyteriuma, jun. 20-án tartott ülésében, kimondotta a *kelenföld-lágymányosi* új missziói egyházrész megalkulását. — Az elszakított egyházkerület körében Eszeny jun. 1-én harangavató ünnepet, Zsip ápril. 11-én, Csicsér jun. 14-én Jókai-émlékünnepet rendezett.

— **Hirdetés.** Értesítem a sárospataki theol. ifjúságot, hogy az alapvizsgálat *írásbeli* része: szept. 5-én, *szóbeli* része: szept. 7-én lesz. A javító és pótkollokviumok: szept. 1—5-én vétetnek fel. *Marton János* theol. igazgató.

— **Az abanji egyházmegyéből.** Farkas Elek gönci lelkész tanácsbírónak, Kiss József hejcei lelkész jegyzőnek lettek megválasztva. A mi Istenünk áldása kísérje munkájukban.

— **Theol. ifjak konferenciája.** A dunavecsei theol. konferencián theol. ifjaink közül többen részt vettek és gazdag tapasztalatokat szerezve tértek vissza. A jövő éven a mi theol. ifjúságunk rendezi a konferenciát.

— **Akadémiái pályázatok és ösztöndíjak.** 1. A Vay-féle nagyobb díjra, amelynek pályatétele ez volt: A messiási eszme eredete s alakulása az ószövetség kánonikus, apokrifus, pseudépigraphus könyveiben, egy pályamű érkezett. Szerzője *Nagy Sándor* IV. é. hh. Jutalma a Vay-féle nagyobb díj: 2680 K és a *Pogány Istvánné*-alapból: 200.000 K. 2. A *Tóth—Fischer* díjra (A reformátorok történeffelfogása) érkezett egy pályamű. Szerzője *Horkay László* II. é. hh. Jutalma a *Tóth—Fischer* díj: 2000 K és a *Pogány Istvánné*-alapból: 200.000 K. 3. A Vay-féle kisebb díjra (virágvasárnapi egyházi beszéd) érkezett egy predikáció. Szerzője *Nagy Sándor* IV. é. hh. Jutalma a Vay-féle kisebb díj: 2360 K és a *Pogány Istvánné*-alapból: 100.000 K. *Szorgalom- és ösztöndíjban részesültek:* 1. *Ujszászy Kálmán* IV. é. hh. a Ballagi-alapítványból: 4000 K, a Kalicza alapítványból: 30.000 K, a Székely Sándor alapítványból: 160 K, a G. Nagy Sándor alapítványból (legjobb imádkozó): 30.000 K, a *Pogány Istvánné* alapítványból: 300.000 K. 2. *Szádváry József* IV. é. hh. a Láczy—Szabó alapítványból: 840 K, a Dózsa Gyula alapítványból: 3000 K, a Kalassay-alapítványból: 20.000, a *Pogány Istvánné* alapítványból: 250.000 K. 3. *Nagy Sándor* IV. é. hh. Vay Elemér al.: 11.000 K, Borsos al.: 2000 K, G. Nagy Sándor al. (legjobb predikáló): 30.000 K, a *Pogány Istvánné* al.: 250.000 K. 4. *Benke Kálmán* III. é. hh. Puky al.: 10.000 K, Theol. segélyegylet: 35.390 K, Radácsi al.: 6667 K, *Pogány Istvánné* al.: 200.000 K. 6. *Erdélyi Zoltán* III. é. hh. *Tóth—Pápai* al.: 840 K, *Pogány Istvánné* al.: 150.000 K. 7. *Nagy József* III. é. hh. *Pogány Istvánné* al.: 150.000 K. 8. *Horkay László* II. é. hh. *Warga* al.: 1000 K, *Pogány Istvánné* al.: 200.000 K. 9. *Béky Zoltán* II. é. hh. *Pogány Istvánné* al.: 150.000 K. 10. *Karászi Dezső* II. é. hh. *Pogány Istvánné* al.: 15.000 K. 11. *Szakall János* I. é. hh. *Rónai* al.: 349.000 K, dr. *Tóth Dezső* al.: 550 K. 12. *Darányi Lajos* I. é. hh. a *Kazinczy Gábor* adományából: 300.000 K. 13. *Szabó Gyula* I. é. hh.

Sutka—Szentimrey al.: 3200 K és a *Pogány Istvánné* al.: 150.000 K. 14. *S. Nagy Lajos* I. é. hh. *Pogány Istvánné* al.: 100.000 K. 15. *Nyitray Béla* I. é. hh. Fogyasztási szövetkezet ad.: 5000 K, G. Nagy Sándor al. (tankönyvszegély): 30.000 K és a *Pogány Istvánné* al.: 100.000 K. 16. *Nagy József* I. é. hh. a *Bottka* al.: 280.000 K, *Cséke* al.: 400 K, *Radnóthy* al.: 8400 K. *Énnekkari jutalomban részesültek:* *Makó Dezső* IV. é. hh. *karelnök:* 200.000 K, *Nagy József* IV. é. hh. *precentor* 100.000 K, *Nemcsik Endre* II. é. hh. 50.000 K, *Nyitray Béla* I. é. hh. 50.000 K, *Nyitray Dezső* I. é. hh. 50.000 K, *Karászi Dezső* II. é. hh. 50.000 K. *Zenedíjat kapott:* *Császár József* I. é. hh.: 100.000 K, mind a *Pogány Istvánné* al.-ból. *Szavlati díj nyertesei:* *Kocsis Sándor* IV. é. hh. 100.000 K, *Nemcsik Endre* II. é. hh. 100.000 K. *Az iratterjesztés díjának nyertese* *Benke Kálmán* III. é. hh. 200.000 K. *Görög nyelvi verseny nyertesei:* *Ujszászy Kálmán* IV. é. hh. 50.000 K, *Horkay László* II. é. hh. 50.000 K, *Nagy József* III. é. hh. 50.000 K, *Darányi Lajos* I. é. hh. 50.000 K, *Erdélyi Zoltán* III. é. hh. 50.000 K, *Szádváry József* IV. é. hh. 50.000 K, *Nyitray Dezső* I. é. hh. 50.000 K, *Nagy József* I. é. hh. 50.000 K. *A héber nyelvi versenyen díjat nyertek:* *Ujszászy Kálmán* IV. é. hh. 50.000 K, *Horkay László* II. é. hh. 50.000 K, *Nagy József* III. é. hh. 50.000 K, *Béky Zoltán* II. é. hh. 30.000 K, *Darányi Lajos* I. é. hh. 30.000 K, *Szakall János* I. é. hh. 30.000 K, *Szabó Gyula* I. é. hh. 30.000 K, *Benke Kálmán* III. é. hh. 30.000 K, *Nemcsik Endre* II. é. hh. 30.000 K. Minden a *Pogány Istvánné* alapítványból.

— **Hirdetés.** A tiszáninneni ref. egyházkerület elnöksége a lelkészsképesítő vizsgálatok idejét a következőképen állapította meg: *Szept. 15-én* az I. lelkésztő vizsgálatot tevők *írásbeli* vizsgálatát; *szept. 16-án* az I. lelk.-vizsgálatot tevők *szóbeli* vizsgálatát; *szept. 16-án* a II. lelkészsképesítő vizsgálatot tevők *írásbeli* vizsgálatát, *szept. 17-én* a II. lelk.-vizsgálatot tevők *szóbeli* vizsgálatát. *Marton János* theol. igazgató.

Szerkesztői üzenetek.

K. G. M—k. A híreket köszönöm. A második későn jött. — **Presbíter Gy—ó.** A Világnak ez a cikke: „Az alsózempléni református egyházmegye irtóháborút indított a vegyesházasságok ellen“ — ismeretes előttünk a Világ más, e fajta cikkeivel együtt. Kényes személyi vonatkozásai miatt *egyelőre* az Ön cikkét sem közöljük, de becsületes magyar és becsületes kálvinista felfogását teljesen osztjuk.

WALSER FERENCZ

ALAPITVA 1858. ÉVBEN.

**Tűzoltási szerek és szivattyúk
gyára, harang- és fémöntőde**

Budapest, VI., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-út, Láng gépgyár.

Gyárt: **Templomharangokat** és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengéstű, előre megállapított szavatolt új hangokkal: **harangszerelvényeket** forgatható vaskoronával, szakszerű kivitelben, **harangállványokat** hengereltvasból, szabodonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Valser-gyár,
Lomb-utca Budapest.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁR NAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre ..... 10 korona.
Fél évre ..... 5 korona.

Főszerkesztő:

Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN

Felelős szerkesztő és kiadó

Dr. RÁCZ LAJOS

Főmunkatársak:

MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA:

Megegyezés szerint.

TARTALOM: Dr. Révész Kálmán: Püspöki jelentés. — Egyházkerületünk tavaszi közgyűlése. — Marton János: Elestet igazság? — Tájékoztató az 1925–26. iskolai évről. (Sárospataki Főiskola.) — Vegyes közlemények. — Hirdetés.

Püspöki jelentés 1925.

Múlt évi jelentésem óta nyugodtabbak nálunk a felekezeti viszonyok. Olyan tervszerű és szorozatos támadások, melyekről tavaly szóltam, az elmúlt évben már nem értek bennünket r. kath. testvéreink részéről; ám a csendes hódítás, reverzálisok és térítések útján ma is állandóan észlelhető, miért is az órállók fokozott ébersége és erélye szükséges a másik fél agresszív magatartása ellen. Az úrnapi körmenetet mind nagyobb fénnnyel és pompával tartják meg, különösen a fővárosban, hol szerintük „országos” ünnep van, melyen legközelebb Horthy Miklós kormányzó Klebersberg Kunó minisztert bízta meg „képviselésével”. Míg királyság voltunk, r. kath. vallású királyaink — egészen természetes — részt vettek az úrnapi körmenetben, de a Kormányzó úr ő Főméltósága, mint hithű református ember, nagyon jól tudja azt, hogy neki az úrnapi processzióban helye nincs és éppen ezért távol van tőle, hogy ott bárkivel is képviseltesse magát. De hát a papiros türelmes...

Az iskolaüggyel összefüggő terhek és aggályok alig könnyebbedtek valamit. A tanári fizetések és a nagyban emelt tanári és tanítói nyugdíjjárulékok ma is súlyos, csaknem elbirhatatlan teherként nyomják az iskolafentartók vállait. Az a kevés segély, amit e címen az államtól nyertünk, csak egy csepp a tenger tükreben. Az egyházkerületi kultúrának is súlyos nehézségek vannak. Persze, ha még vezető embereink közül is némelyek olyan hangokat adnak ki, hogy már több terhet egyáltalában nem bírnak, nem csoda, hogy a hívek örömmel kapják fel a jelszót és átforgalmazzák erre: „nem fizetünk!” Így az állami tanítóképezde átvételének ügyét is, tekintettel a mostani inséges esztendőre, az idén nem lehet perfektualni.

A kormány, az állam súlyos pénzügyi helyzete mellett is, a lehetőség szerint emeli a lelkészek anyagi ellátását. A folyó 1925. évtől kezdve a kongruát már teljesen valorizált értékben s havonként adja ki; a családi pótlékot f. július hó 1-től havi 5 koronáról 10 koronára emelte; s a korpótlék szintén valorizált kiutalásáért már többször fordult az Egyetemes Konvent a miniszterhez, s válasz eddig következetesen „non possu-

mus.” Én nagyon értem, hogy ez a helyzet lelkészársaimnak fáj, de azért óva intek mindenkit, hogy meggondolatlanul keserű vádakkal illesse azt a kormányt, mely eddig is sokat meg tett érdeünkben, a lehetőség határain belül.

Igy például az országos lelkészi nyug- és gyámintézet évi államsegélyét annyira felemelte, hogy most már a nyugdíjazott lelkészek és a lelkészözvegyek sorsa könnyebbült sok bajjal, a tisztességes megélhetésnek megfelelő évi járulékokat élvezvén a nyug- és gyámintézetből. Annál szomorúbb a sorsuk azoknak a szegény nagykorú lelkészárvánoknak, kik az országos gyámintézet kerítésén kívül szorultak. Ezek hathatós segítése, a felemelt államsegélyből az egyházmegyék fel-tétlen kötelessége.

A káplán-kongrua sokat panasztolt rendszerén is segített a Konvent, f. é. július hó 1-től havonként fogja az illetékeseknek a kongruát kiutalni.

Skót hittestvéreinktől és a zürichi központi segítőhelytől (Zentralstelle) a most zárult egyházi év folyamán 71,000.000 korona segélyt kaptunk, melyet Főgondnok úr főméltóságával, a nekünk adott felhatalmazásnál fogva, mindig a legméltoőbb helyekre fordítottuk és fordítunk.

Áttérve most már a valláserköcsi és hitélet terére örömmel tehetek tanúbizonyságot arról, hogy a hitbuzgóság és áldozatkézség, gyülekezeteink legnagyobb részénél még mindig növekedőben van. Valósággal meglepő az adakozások és építkezések összegének óriási emelkedése a tavalyihoz képest. A hitbuzgóság, templomlátogatás, Űrasztalához járulás még mindig növekedőben van. A belmissziói munkálkodás is sok helyen mind nagyobb lendületet vesz, de még nem hatotta át az egész kerületet. Ezért van aztán árnypont is: a szekták terjedése. A baptisták, methodisták és főképp az adventisták, különösen a borsodi bányavidéken, nagyban halásznak a zavarosban, megzavarják a hívek és a lelkészek nyugalma; egyik lelkészársunk valósággal betege is lett a velük folytatott sikertelen küzdelemnek. Azért Kedves Lelkészársaim, józanok legyetek, vigyázzatok, mert a ti ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, akit elnyeljen; akinek álljatok ellen, erősek lévén a hitben. De a lelképásztorok örködése magában nem elég, a nyáj

is legyen éber és vigyázó és ne engedjen könnyen a hitető beszédének. Aztán a közigazgatási hatóságok is találhatnak módot fellépni a tévhitők ellen, kiknek honossága nagyon sokszor tisztázatlan és akiknek tanítása gyakran az állam és társadalom érdekeit is veszélyezteti.

Az egyházközségek pénztári forgalmáról a következő összesítést adhalom (a második oszlop az előbbi összeggel való egybevetés eredménye):

Adakozás	1.442.872.142 K	1.144.485.432 K
Építkezés	4.172.876.931 K	3.545.436.409 K
Együtt több a tavalyinál	4.689.921.841 K	
Bevétel	7.810.131.580 K	6.698.500.472 K
Kiadás	7.281.252.314 K	6.261.170.080 K

Maradvány 528.899.266 K 443.729.411 K

Fájdalom az egyházközségi vagyonleltárak kimutatásának összegezését nem adhatom, nemcsak azért, mert két egyházmegye aranykorában, három pedig papirkorában számított, hanem főleg azért, mert az Egyetemes Konvent ezentúl fog új útastást adni a vagyonleltárak kiállítására nézve. Itt jegyzem még meg, hogy az egyházközségek nagy része épületeinek tűzbiztosítását a mai viszonyoknak megfelelőleg tetemesen felemelte.

Az 1924. évi népmozgalmi adatok mellett a második oszlopban 1923. évi adatokat, a harmadik oszlopban pedig a kettő közötti különbséget közlöm.

Lélekszám	187153	186269	884
Született	5856	6289	—433
Meghalt	4330	3988	342
Tiszta házasság	1254	1286	—32
Vegyes házasság	587	669	—82
Reverzális javunkra	253	264	—11
Reverzális kárunkra	133	145	—7
Nyereség tehát	125	119	6
Áttért hozzánk	101	89	12
Kitért tőlünk	68	50	18
Nyereség tehát	18	30	—12
Konfirmált	3488	3437	51

A lélekszám tehát szaporodott, ám a születések száma csökkent, a halálozások száma növekedett. Ezek azt mutatják, hogy erős református bevándorlás volt egyházkerületünkbe. A házasságok száma erősen csökkent (114), de csökkent a vegyes házasságok száma is, melyek aránya 32 százalék a tavalyi 34 százalékkal szemben. Reverzálisok terén még mindig jól állunk, nyereségünk 6-tal több, mint tavaly; az át- és kitérések száma növekedett, nyereségünk itt 18, ami azonban az előző évi nyereségnél 12-vel kevesebb. Akinek füle van a hallásra, hallja!

Az iskolaügynél lényegesebb változás nincs. Theologiai akadémiánk kara, halad a kiegészülés felé, a gyakorlati theologiai szakot Forgács Gyula lelkészársunk igen szép eredménnyel látja el, az újszövetségi tanszéket mostani közgyűlésünk fogja betölteni. Így Forgács Gyulát is számítva, immár 6 tanszék lesz theológiánkon betöltve, melynek hallgatói örvendetes számmal vannak. A hazai theologiai akadémiák tanárai, évi konferenciájokat ez évben Sárospatakon tartották meg. A két főgimnáziumunk közül a miskolci reál-, a sáros-

pataki humán gimnázium lett. Mindhárom főgimnáziumunkban teljes tanári létszám mellett kiváló sikerrel folyik a tanítás és nevelés, az érettségi vizsgálatok is mindenütt szép eredménnyel végződtek. Az elemi iskolai oktatásról a rendszeres számadás minden esztendőben az Egyet. Tanügyi Bizottsághoz s ennek útján a Konventhez kerül be, az ott látható jelentést itt ismételni nem lehet célom. Az új tankönyvek elkészülte és használatba vétele különben egészen új korszakot fog jelenteni közép- és elemi iskolai oktatásunk terén.

Az úgynevezett állami hitoktatók számának szaporítását a miniszter 1924 szept. 1-től 72.514—924. számú rendeletével elzárkózott. Az Egyetemes Konvent legközelebbi üléséből felírt a reánk nézve sérelmes rendelet ellen. Egyházkerületünkben jelenleg 11 állami hitoktatói állás van, és pedig Miskolcon 4, Diósgyőrött, Diósgyőrvasgyárban, Egerben, Putnokon, Sárospatakon, Sátoraljaújhelyen és Tokajban egy-egy.

Az elmúlt egyházi évben a százados születési évforduló során mindenütt megemlékeztünk hazánk és egyházunk legnagyobb fiáról Jókai Mórról, kinek kétségtelen babérait hiába igyekezett megtépázni az ultramontán szörszálhasogatás. Nemsokára következni fog még ez év folyamán a mi Lévai Józsefünk évszázados, a híres lovasgenerálisnak, Gvadányi Józsefnek kétszázados fordulója. Különben az alsóborsodi egyházmegye is jubilált, új alakulásának (1799) egy és negyedszázados jubileumát Tiszakesziben, hol magam is jelen voltam és felolvasást is tartottam.

Az 1924. év október havában a nemes francia hugenották két szeretetreméltó képviselője, Bruston és Perrier montpellier-i theologiai tanárok látogattak meg hazánkat, nálunk Sárospatakon, Cigándon, Miskolcon, Szilvásváradon és Egerben fordultak meg, dr. Rácz Lajos hívatott vezetése és tolmácsolása mellett. A látottak és hallottak felett nagy megelégedésöknek és elragadtatásuknak adtak kifejezést, nemcsak velünk szemben, de irodalmi beszámolójukban is. Az ő buzgó apostolkodásuk nem kevésbé fog közremunkálni az irántunk ellenséges francia közhangulat megváltoztatásában.

Hivatalos működésemet, igyekeztem Isten segítségével az elmúlt évben is híven betölteni. Fájdalom, makacs légesőhurótommal hónapokig úgyszólván a szobámba voltam internálva. Emiatt nem mehettem ki sok ünneplő egyházközségbe, hova pedig egészségesen, igen szívesen elmentem volna. Részt vettem különben az alacska harangszentelésen, kegyelettel áldozva boldogult Miklós Odön nagy emlékének, a cigándi és sátoraljaújhelyi megújított templomok felszentelésén. A dunántúli püspököt, dr. Antal Gézárt én iktattam be Pápán püspöki székébe, részt vettem Soltész Flemér tábori püspök felavatásán is, Budapesten.

Fájdalom, nem vehettem részt a bánhorváti Kálvin emlékoszlop felavatásán, mely ottani lelkészársunk, Lenkey Gyula művészi lelkének és kezének igen sikerült alkotása. Banhorvát megelőzte egyházkerületünk és hazánk összes református egyházközségeit. De Kálvin szellemének képviselői, a Kálvin szövetség fiókjai, mind számosabban alakulnak kerületünkben is. Miskol-

Ellenben sajnálatosnak kell mondanunk az eredményt, az aláírást nyújtó 42 lelkésznek azt az eljárását, amely olyan formahibában szenved, amelyre vonatkozólag valóban áll: forma dat esse rei. Miért hozták az egyházkerületi bíróságot abba a helyzetbe, hogy annak másképpen döntenie nem lehetett? Miért nem terelődik egy nagy család fenntartójának, egy nagykészültségű egyénnek ügye a rendes perújítás útjára?

Az az elemi érzésünk a bíróságon előkerült ügyekkel szemben, hogy kíváncsok, akár bíróságaink útján szabályszerű perújítás lefolytatásával, ahol ez alkalmasnak látszik, akár egyetemes konventünknek azzal a megállapodásával, hogy a hivatalvesztésre nem ítélték alkalmazása iskoláinknál lehetővé tétessék, — egyházi és iskolai életünk e szomorú és fájó sebe orvoslása, hogy ne maradjon meg a mi lelkünkben sem, akik szintén előállunk egykor Isten ítélőszéke előtt ítéletre, az a nyugtalanító érzés, hogy vajjon azoknak sorsában, akiket mi a bírói ítéletnél szigorubban sújtunk, nem áll-e előttünk az elesett igazság, a jószág, megbocsátás és szeretet elesett igazsága?!

Marton János

theol. tanár,
egyházkerületi aljegyző.

Tájékoztató az 1925—26-ik iskolai évről.

(Sárospataki Főiskola.)

A) *A theol. akadémiára*: 1. A theol. akadémia igazgatója: *Marton János*. Minden a theol. akadémia vonatkozó hivatalos megkeresés a theologia igazgatósága címére intézendő (Sárospatak, Ref. Kollégium); a konviktusra vonatkozó megkeresések pedig ennek felügyelőjéhez: *Dr. Batta István* főgimn. tanárhoz (Sárospatak, Ref. Kollégium).

2. A theol. akadémiára rendes hallgatók csak gimn. érettségi bizonyítvánnyal vehetők fel. Aki görög nyelvet nem tanult, mindaddig, míg görög nyelvből érettségi eredményjegyet nem szerez, csak *rendkívüli* hallgató lehet. A görög érdemjegy egy év alatt megszerzendő. A felvételt kérő folyamodványhoz melléklendők: a) érettségi bizonyítvány, b) rövid életrajz, melyben a folyamodó felelmei eddigi esetleges részvételét az egyháztársadalmi munkákban, különösen pedig azt, hogy mi ösztönzi a theologiai pályára? c) folyamodó vallástanárának, illetékes lelkészének tájékoztató írásai és bizonyítványai, akik a folyamodó egyéniségét ismerik, d) testi épségét igazoló orvosi bizonyítvány, különös tekintettel a beszélőszervekre, e) zenei hallást igazoló bizonyítvány. Az ezen okmányokkal felszerelt kérvények aug. hó 20-ig benyújtandók.

3. Az 1925—26. iskolai év szept. 1-én kezdődik. A felvételek, beiratások szept. 10-ig tartanak; szept. 8—9-én lesznek a leckeoknyvaláírások, szept. 10-én a tanév ünnepélyes megnyitása, szept. 11-én az előadások megkezdődnek. A javító- és pótkollokviumok ideje: szept. 1—5; az írásbeli alapvizsga ideje: szept. 5, a szóbeli alapvizsga ideje: szept. 7. A beíratási díj egyszersmindenkorra: 70,000 korona.¹ Tandíj

¹ Az összes díjakat véglegesen az igazgató-tanács fogja megállapítani; a véglegesen megállapított díjakról értesítés fog a Sárospataki Ref. Lapokban még szeptember előtt megjelenni.

egész évre: 170,000 K. Minden hittanhallgató fizeti az állami nyugdíjárulékot, melynek összege egész évre: 340,000 K. Egyleti díjak: betegsegélyző egyleti díj 70,000 K. Ifjúsági egyleti díj: 20,000 K. Ifj. Olvasóegyleti díj: 50 000 K. Internátusi díj: 2 q búza tőzsdei közép ára. A folyamodványok jótéteményekért, melyek a nagytiszt. és tek. Igazgató-tanácshoz intézendők, aug. 20-ig adandók be a theol. igazgatói hivatalba. Egy *Értesítő* ára 11,000 K.

B) *A főgimnáziumra*. A IV—VIII. osztály javító vizsgája aug. 31-én (hétfőn) délelőtti tartatik, a többié aznap délután és pedig úgy a rendes, mint a magántanulóké. Ugyanezen a napon délelőtti 8 órától lesz a magántanulók írásbeli vizsgája. Szeptember 1-én kezdődik a beíratkozás. Az I. osztályban 1-én és 2-án csak református vallásúak vétetnek fel, más vallásúak azután. Ugyancsak szept. 1-én d. e. 8 órakor kezdődik a magántanulók szóbeli vizsgája. A tanítás szept. 7-én kezdődik.

Az érettségi írásbeli vizsga ideje: szeptember 3—4—5, a szóbeli vizsgálat ideje: szept. 9.

A tandíjra vonatkozólag a Sárospataki Ref. Lapokban lesz közölve a végső megállapodás.

Vizsgálati díjak: 1. magánvizsga a) ref. vallásúnál 40 ar. k., b) más vallásúnál 80 ar. k., c) özszevont vizsga díja ref. vallásúnál 60 ar. k., más vallásúnál 120 ar. k., d) rendkívüli időben tett vizsga díja ref. vallásúnál 60 ar. k., más vallásúnál 120 ar. k. 2. Különbözeti, felvételi vizsgálat díjai tárgyanként és osztályonként ref. vallásúnál 2 ar. k., más vallásúnál 4 ar. k., rendkívüli időben tett vizsgálatnál e díjak 1 és felszerese. 3. Javító vizsga díja tárgyanként 2 ar. k., rendkívüli időben 4 ar. k., más intézetekből jövőeknek tárgyanként 4 ar. korona. 4. Érettségi vizsga díja nyilvános ref. vallásúaknál 8 ar. k., nyilvános másvallásúnál 10 ar. k., ref. vallású magántanulónál 16 ar. k., másvallású magántanulónál 20 ar. korona.

C) *Tájékoztató a tápintézetéről az 1925—26. tanévről*. A tápintézetet a jövő tanévben 1925 szept. hó 4-én reggel 1/28 órakor nyitjuk meg. A tanévi teljes ellátás (reggeli, ebéd, vacsora díja még nincs pontosan megállapítva, de legfeljebb annyi lesz, mint a múlt tanévben volt, t. i. nyolc q. buza szept. 1-i, ill. febr. 1-i, négy egyenlő részletben (szept. 1, nov. 1, febr. 1, ápr. 1.) fizetendő tőzsdei középára, ennél semmiesetre sem több. Teljes díjasok korlátlan számban s minden folyamodvány nélkül felvétetnek. Akik jótéteményért folyamodnak, „A Sárospataki ref. Főiskola Nt. és Tek. Ig. tanácsához” címzett kérvényeiket legkésőbb f. é. aug. hó 20-ig *Batta István* konviktusi felügyelőtanárhoz küldjék be. A folyamodványhoz, amelyben a jótéteményeket a *szülők* kéri s amelyhez az illető egyházközség lelkészének ajánlása is csatolandó: *községi hatósági vagyoni bizonyítványt* (tehát nem u. n. szegénységi bizonyítványt) kell mellékelni.

A tápintézetbe való beíratkozás az egész iskolai évről szól. Tanévközi kilépésnek csak különösen indokolt esetekben (iskolaváltoztatás, a főiskolai orvos által igazolt betegség, stb.) van helye. Ilyen esetekben a *szülők* indokolt írásbeli nyilatkozatban jelentik a tápint. felügyelőnek a növendék kilépését. E szülői nyilatkozat beérkezéig a tápdíj megfizetése feltétlenül kötelező.

Szeretettel kérjük a t. Szülőket, hogy — visszaélések elkerülése végett — a tápdíjakat „A Sárospataki ref. főiskola Pénztára” címére s a pontos terminusra beküldeni szíveskedjenek.

D) *Figyelmeztetés a szülők számára.* Szigorúan és a legjobb indúlattal figyelmeztetjük a tanítató szülőket arra, hogy lakást és ételmezést főiskolai tanulók számára csak a főiskolai igazgatóság által engedélyezett helyen lehet fogadni. Aki nem engedélyezett helyen fogad lakást, főiskolai tanuló lenni megszűnik. A tanulók elhelyezésénél tehát először az engedély felmutatását kérik a gyermekeiket elhelyező szülők. Engedélyek megadásáért a főiskolai igazgatósághoz (Közigazgatói hivatal, Ref. kollégium) kell folyamodni.

E) *Tájékoztató a gimn. internátusról az 1925—26. tanévre.* Gimnáziumi internátusunknak a jövő tanévben rendelkezésére álló 3 termében összesen 27 tanulót veszünk fel. A lakás, fűtés, világítás tanévi díja 2 q búza két részletben fizetendő szept. 1-i, ill. feb. 1-i tőzsdei középára lesz. Vannak kedvezményes: fél-díjas és ingyenes helyek is. Felvételezésért a Sárospataki Ref. Főiskola Nagytiszt. és Tek. Ig.-Tanácsához kell folyamodni s a folyamodványokat a Főgimn. Igazgatójánál, vagy dr. Batta István felügyelő tanárnál kell benyújtani legkésőbb 1925 aug. hó 20-ig. A kedvezményes helyekre pályázók *községi hatósági vagyoni bizonyítványt* (tehát nem u. n. szegénységi bizonyítványt), az újonnan jöttek tanulmányi előmenetelüket és jó erkölcsi magaviseletüket igazoló okmányt is kötelesek kérvényükhöz csatolni. Az internátusba való belépés az egész iskolai évre szól. Aki akár tanulmányi előmenetelükben, akár erkölcsi magaviseletükben fogyatékossgot mutatnak, vagy az internátus jó rendjét bármilyen módon veszélyeztetik, a bennlakástól — anélkül, hogy a már befizetett internátusi díj visszafizetését igényelhetnék, — tanév közben is bármikor kizárhatók. *Ágyneműről a fiúk maguk gondoskodnak! Étkezésre a tápintézetben (l. ott) járnak.* Az internátus 1925 szept. hó 4-én nyílik meg. Érdeklődőknek — válaszbélyeg küldése esetén, — levélben is szíves készséggel ad felvilágosítást dr. Batta István gimn. int. felügyelő tanár Sárospatak, Ref. Kollégium).

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Helyettes ének- és zenetanár választása a sárospataki főiskolában.** H. Bathó János betegsége miatt való nyugalomba vonulása folytán szükségessé vált az ének- és zenetanári állás betöltése a sárospataki főiskolában. Pályázatukat benyújtották a következők: 1. *Arokszállásy János* disznóhorvát tanító. 2. *Sipos József* tiszaladányi tanító. 3. *Nagy Antal* monori központi elemi iskolai h. igazgató. 4. *Varga József* miskolci leánygimnáziumi ének- és zenetanár (van tanítói és középiskolai énektanítói oklevele, pályázatát ahhoz a feltételhez kötötte, hogy úgy fizetés, mint nyugdíj tekintetében gimn. rendes tanárként vételessék.) 5. *Gáspár János* rimaszécsi tanító. 6. *Faragó József* nyug. tanító, tassi ref. kántor. Ezek a pályázók mindannyian rendelkeznek középiskolai énektanítói oklevéllel. Középiskolai ének- és zenetanári okle-

véllel a pályázók egyike sem bírván, az igazgatótanács ideiglenesen, egy évi helyettesként a 7. pályázót alkalmazta, *Kovács Béla* végzett tanárjelöltet. Kovács Béla a kolozsvári ref. kántor fia. Több ajánló levél igazolta egyházas érzületét, hosszas és szépsikerű karvezetői munkásságát, folyamodásában előadta, hogy éveken át folytatott zenetanulmányokat a kolozsvári zenekonzervatóriumban. Az állás ellátása ideiglenesen, a főiskola vezetősége arra törekszik, hogy ez állást véglegesen középiskolai ének- és zenetanári oklevéllel bíró egyénnel töltsse be.

— **Alapítvány.** *Vadásay Pál* sajószentpéteri lelkész tb. esperes főiskolánknál 1 milló korona alapítványt tett a Főisk. Énekkar legszorgalmasabb tagja jutalmazására. Az igazgató-tanács meleg köszönetét fejezte ki a nagylelkű alapítványtevővel szemben.

— **Pályatételek a theologiai akadémián az 1925-26-ik iskolai évre.** 1. Az 1925—26-ik évi *Vay kisebb-díjra* (2,360 K, mely összeg a Pogány Istvánné-alapból kiegészítették 100,000 K-val): „Nagypénteki egyházi beszéd irandó I. Kor. 1₁₈ szövege alapján. — 2. Az 1925—26-ik évi *Vay nagyobb-díjra* 2680 kor., mely összeg a Pogány Istvánné-alapból kiegészítették 200.000 koronával): A héberekhöz írott levél christológiájának összehasonlítása Pál apostol levelei christológiájával. — 3. Az 1925—26. évi *Tóth—Fischer díjra* (2000 K, mely összeg a Pogány Istvánné-alapból kiegészítették 200.000 K-val): Az ó-katholikus egyház keletkezése a Baur- és Ritschl-féle történeti iskola felfogása szerint. — 4. Az 1925—26. évi *Péczy díjra* (1042.24 K, mely összege a Pogány Istvánné-alapból 200.000 K-val egészítik ki): Pláton, a sztoikusok és Pál apostol a lélekhalhatatlanságáról. — Az 1925—26. évi *Kazinczy-díjra*: Kazinczy vallási és filozófiai nézetei. — Az 1925—26. évi *Szeremley-díjra* (2322.26 K, mely összeg a Pogány Istvánné-alapból kiegészítették 200.000 K-val): Apologétikai tanulmány irandó a csodákról. — A pályaművek tisztán, idegen kézzel irandók le. *Beadási határidő a husvét utáni szünidő első napja.*

WALSER FERENCZ

ALAPITVA 1858. ÉVBEN.

Tűzoltási szerek és szivattyúk gyára, harang- és fémöntőde

Budapest, VI., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-út, Láng gépgyár.

Gyárt: Templomharangokat és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal: harangszerelvényeket forgatható vaskoronával, szakszerű kivitelben, harangállványokat hengereltvasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Valser-gyár, Lomb-utca Budapest.

con az országos szövetség vezetőségének jelenlétében f. é. febr. 15-én alakult meg, nagy lelkesedés közt a szövetség fiókjá, mely már is több téren áldásos működést fejt ki, Enyedi Andor lelkészársam hivatott és buzgó vezetése mellett.

Egyházkerületünk lelkesi karának 3 tagja ez évben érte meg szent szolgálatának 50 éves jubileumát; névszerint Vadászi Pál tb. esperes, sajozszeptéteri, Svingor József vadnai és Jakab János szalai lelkész. Az Úr kegyelméből elért e ritka határpontra szívből köszönöm őket e helyről is, azzal az őszinte kívánsággal, hogy a kegyelem esztendeit szaporítsa meg nálok az időnek és kegyelemnek Ura!

Lelkesi karunk köréből meg kell még említenünk azt a nem épen örvendetes jelenséget, hogy a csere újtáni lelkészváltozások száma a most zárult évben feltűnően sok volt. Kívánatos, hogy az új emberek az új munkatérre megújult lélekkel munkálkodhassanak Isten dicsőségére és az anyaszentegyház javára.

Két kiváló emberünk, Doboz Pál és Szenyey Gyula tanácsbíró urak méltán megérdemelt kitüntetésben részesültek azért, hogy Kormányzó úr Ó Főméltósága a gazdasági főtanácsosi címet adományozta nekik. Fogadják mindketten legőszintébb gratulációinkat.

Püspöki működésem számadatai a következők: hivatalos lapunkban 23 körlevelet bocsátottam ki, iktató számom 1176, hivatalos leveleim száma 914.

Végéhez közelgő jelentésemben következik a kegyeletes megemlékezés az elmúlt év halottairól. Elnöktársam Ó Méltósága már múltó emléket állított megnyitó beszédében, nagy halottainknak, de még ezen felül is vannak, fájdalom súlyos veszteségeink. A lelkesi karból elhunytak: Dusza Lajos nyugalmazott, Biró János abaújtári, Kovács Gyula tiszaszlári, Szabó Bertalan hegyi lelkészek, Orosz Miklós segédlelkész. Rövidebb-hosszabb ideig híven munkálkodtak az Úr szőlőjében s bizonyára elvették méltó jutalmukat a Főpásztortól, aki magához szólította őket. Legyen nyugalom csendes, emlékezetük áldott közöttünk.

A tanítói karból Baksy Pál, Fejes Albert, Gergely István, Láng Lajos cserélték fel a földi nyugalmat az örök nyugalommal; a tényleg működők közül Kovács József baji tanító távozott el a jobb hazába. Erdemes munkásai voltak tanügyünknek mindannyian, méltók arra, hogy megőrizzük emlékezetüket!

Ezek után évi jelentésem elfogadását és jóváhagyását tisztelettel kérve, ajánlom magamat továbbra is a Főtiszteletű Egyházkerület mindig tapasztalt jóindulatába.

Miskolc, 1925

Dr. Révész Kálmán
püspök.

Egyházkerületünk tavaszi közgyűlése.

Egyházkerületünk f. hó 8-án tartotta közgyűlését Miskolcon. Püspök úr inája után Dókus Ernő főgondnok nyitotta meg a közgyűlést nagy körültekintéssel tanuskodó beszéddel, amelynek hatása alatt a közgyűlés táviratban fejezte ki hódolatát a Kormányzó úr Ófőméltósága iránt és szív-

ből üdvözölte kerületünk szeretett püspökét boldog házasságának 30 éves évfordulója alkalmából. A püspöki jelentés, melyet lapunk vezető helyén egész terjedelmében közlünk, — hű képet nyújtott kerületünk életéről. Az elnökség indítványára a közgyűlés melegen üdvözölte Vadászi Pál sajozszeptéteri lelkész és volt püspökhelyettest, Svingor József vadnai és Jakab János szalai lelkészeket, akik ez évben töltötték be lelkészkedésük 50-ik évét. Az államkormány kerületünk püspöki javadalma céljára 470 hold földet adományozott Tiszadobon. A közgyűlés örömmel és köszönettel vette ezt tudomásul. A szavazatbontó bizottság jelentette, hogy a főiskolai és tanítói egyh.-kerületi képviselőkre elrendelt szavazás megtörtént, Marton János főisk. közigazgató és Tóth István szerencsi tanító választották meg képviselőikül. Azokat a gyülekezeteket, akik nem küldték be szavazatukat és azokat, akik hibásan állították ki a szavazó-lapot, a közgyűlés igazolásra hívta fel s az igazolatlanul mulasztókat 50, illetve 25 ezer K rendbüntetéssel sújta. — A belmissziói bizottság jelentését Forgács Gyula, a bizottság új elnöke terjesztette elő. A bizottság indítványára a közgyűlés megbízta az előadót, hogy lapunkban írjon tájékoztatást arra nézve, mikép szerkesztendő olyan jelentés, amely a gyülekezet missziói életéről számot ad. E jelentésekből óhajt a kerület tájékozódni a meglévő missziói tevékenység felől és ezek alapján kíván foglalkozni a jövő programjával. A bizottság javaslatára a közgyűlés az ózdi, abodi és sajozelezi missziói egyházak számára 300, 200 és 100 ezer K segélyt szavazott meg. — A főiskolai igazgató-tanács javaslatára a közgyűlés egyhangúlag lelkesedéssel megválasztotta Dr. Mátyás Ernő theol. m. tanárt az újszövetségi tan-
székre és tudomásul vette, hogy az igazgató-tanács H. Bathó János nyugalomba vonult ének- és zene-tanár helyét egyelőre helyettes tanárral töltötte be ideiglenes megbízatással, Kovács Béla végzett tanárjelölt személyében. A főiskola gazdasági ügyeiről előterjesztett jelentés élenk és tartalmas vitát provokált.

Nagy megnyugvást keltett a közgyűlés tagjaiban a sárospataki tanítóképző átvételéről szóló jelentés, Janka Károly egyh. ker. főjegyző előterjesztésében. Az egyházmegye egyhangú hozzájárulása alapján a közgyűlés elvileg kimondta a tanítóképző átvételét. Tekintettel azonban arra, hogy a tanárok fizetése 90%-ának fedezésére nézve a pénzügyminiszter ígérete hivatalos formában még nem közöltetett a kerülettel, tekintettel továbbá arra is, hogy az átvételi processus az őszre nem volna megejthető, az átvételt olyan időben óhajtja a kerület, hogy az 1926—27. évi tanév már a vezetése alatt levő intézetben nyíl-
jék meg.

Ez elvi határozat végrehajtásához idő kell és az idő a jelen pillanatban a kerületünkben előforduló természeti csapások folytán nem kedvező és éppen ezért ebből a szempontból is helyeselnünk kell a közgyűlés határozatát.

A közgyűlés ezeken kívül több ügyet és kérvényt intézett el, melyek közül megemlítjük, hogy Molnár Ida úrnő 300 □-öl terület ajándékozása a berzéki iskola építésére, örvendetes tudomásul

szolgált, a kerületi presbiteri konferenciák tartása ajánlatot, *Horváth* Imre s. lelkész kérésével a lelkészképesítő bizottsághoz utasított, *Zsoldos* Benő, a főiskola kiváló tanára és buzgó levéltárnoka leányárva számára — a megboldogult felmérhetetlen értékű végzett munkájára tekintettel — évi 200—200 a.-kor. kegydíjat szavazott meg és örömmel vette tudomásul Dr. *Miklós* Elemér tanácsbíróvá történt megválasztását a felsőborsodi egyházmegyében.

Végül bizonyára nagyfontosságú a közgyűlés ama határozata, hogy a közgyűlés jegyzőkönyve nyomtatásban fog megjelenni.

Délután az egyházkerületi bíróság ülésezett és hét ügyet tárgyalt. Először az a memorandum került sorra, amelyet 42 lelkész terjesztett be *Rohoska* József, volt theol. tanár rehabilitása érdekében. A bíróság azonban mivel a törvény a perújítás ilyen formáját nem ismeri, kénytelen volt azt elutasítani. Elutasított *Nagy* Lajos, volt főiskolai tanár perújítási kérvénye. *Demeter* Pál boldvaszilasi tanító, *Bakó* István kupai tanító, valamint a *sávjóvámosi* díjlevél és a *szakácsi* lelkész fizetés ügyében hozott egyházmegyei ítéleteket az egyházkerületi bíróság jóváhagyta. Az *abaujvári* lelkészválasztás, az egyh.-megyei ítélet feloldásával jóváhagyatott.

Elesett igazság?

Ezekben a sorokban egy olyan ügyet hozunk egyházkerületünk közönsége elé, amelyről a nyilvánosság előtt még nem esett szó, de amely jul. hó 8-án szomorú, fájó és megdöbbentő voltával odakerült egyházkerületi bíróságunk asztalára. — Azokról az egyébként nagyon értékes, jó nevet szerzett, igazi hivatottsággal bíró tanárokról van szó, akiknek büntetése a kommunizmus után, az ő tanúsított magatartásuk miatt viselt állásuktól azon helyről való elmozdítás, vagy éppen teljes hivatalvesztés lett. Az az öt év, amely ítéletük kimondása óta eltelt, emberileg mélyen megindító kálváriajárás volt számukra. Túdásuk, széleskörű intelligenciájuk, nagy munkaerejük dacára, könnyörtelenül elzárult előttük a megélhetés útja. Maguk s népes családjuk, minden emberi részvétet felkeltve, tehetetlenül ott állnak a lehetetlen holnap előtt.

Egy közülök maga jött perújítási kérelmével az egyházkerületi bíróság elé. Jóllehet, az ítélet őt csak azon helyen viselt állásától mozdította el, a következmény az lett, hogy egyházunk tanári állásra eddig, sehol másutt nem alkalmazta. Egyházkerületi bíróságunk mostani, jul. 8-iki ülésében a perújítási kérelmet elutasította. A bírósági ítélet előtt tisztelettel kell meghajolni. A bíróság szigorú lelkiismeretességgel, az egyházi törvénynek a perújításra vonatkozó paragrafusai pontos alkalmazása mellett hozza meg ítéletét. A bíróságnak a maga ítéletében igaza van. Úgy gondoljuk azért, hogy ha nem akarjuk, hogy nagyobb büntetés sujtja egyházunk volt kiváló munkásait és értékes tagjait, mint amint kimondatott rájuk, az ő ügyük többé a bíróság által nem oldható meg. Egyetemes konventünk bölcsesége találhatja meg a módját annak, hogy egyetemes egyházunk, megvizsgálva az összes iskoláinknál előfordult esete-

ket, kegyelmet gyakoroljon e bírói ítéletekkel sujtottakkal szemben s egyezzen meg egyetemlegesen ezek alkalmazása iránt. Ismét le kell tehát szögezmem, hogy olyan elítéltekről van szó, akik csak azon helyen viselt állásuktól mozdítottak el s ennek dacára egyházunkban mégsem alkalmaztatnak. Pl. a múlt évben pályázott egy volt tanárunk Pápára, egy olyan Istenáldotta tanári képességekkel bíró egyén, aki a kommunizmus előtt egyik legkiválóbb tanárként működött nálunk s alkalmazást, noha választatható volt, nem nyert. Nyilvánvaló, hogy itt a megbocsátás, jóindulat és segítő szeretet lelkének érvényesítéséről van szó. S e drága érzések érvényesítésére egyetemes egyházunk megtalálhatja az utat.

Meglepetést keltően egyházkerületünk bírósága elé került egy másik volt tanárunk ügye is. Az egyházkerületi bíróság elnökének kijelentése szerint július 3-án a püspöki hivatalhoz benyújtott 42 lelkész aláírásával egy beadvány.

Ezt szószerint közölni nincs módunkban. Összeállított a következő körlevél alapján, amely egyházkerületünk lelkészeihez küldetett:

Nagytiszteletű Lelkész Úr!

A kommunizmus után már hosszabb idő telvén el, világosabbá váltak előttünk az akkori események akkori szereplőkkel együtt. Amilyen öntudatossá vált előttünk most már azon nagy szenvedések büntetéseinek a gaszága, akiknek még mindig alig tudunk megbocsátani, ép oly világossá vált előttünk az is, hogy most már elérkezett az ideje annak, hogy nemcsak megbocsássunk a kisebb hibákat és a terror hatása alatt kisebb botlásokat elkövetett egyéneknek, akiket a kommun után néha a látszat és hangulat is sújtott, hanem szükséges, hogy az ilyen emberekre akkor alkalmazott ítéletekben kimondott hátrányos következmények is megszüntetessenek. A megbocsátás szelleme betöltvén a lelkünket az ilyen egyénnel szemben, legelső sorban arra gondolunk, hogy a sárospataki ref. főiskola kiváló nagytudásu professzora *Rohoska* József, aki fegyelmi-leg állásától elmozdított, helyeztessék vissza tanszékebe. Az ő hibáit 6 év eltelté óta a mi lelkünkben fátyol takarja, de annál nagyobb fényvel tűndölkölnek előttünk az ő kiváló kvalitásai.

Az egyházkerülethez az ő ügyében memorandumot akarunk felterjeszteni minél több lelkész nevében, miért is kérjük a Nagytiszteletű urat, hogy ehhez a mozgalomhoz csatlakozni és n. b. elhatározásáról az alulírottat e hó 20 ig értesíteni méltóztatassék.

Sátoraljaujhely, 1925 június 11.

Illosvay Ferenc
ref. hitoktató lelkész.

E felhívás alapján 42 lelkész nevével ellátott beadvány nyújtott be a püspöki hivatalhoz perújítást kérve. A bíróság a beadványt, nem is említve azt, hogy a bíróságnak nem állt módjában az aláírások eredetiségének megállapítása, hivatkozással az egyházi törvény V. t.-c. 119. §-ára, mely szerint perújítás kizárólag az érdekelt félnek engedhető meg, elutasítja. Egyházkerületi bíróságunk ebben az ügyben is a törvény rendelkezéseinek lelkiismeretes megtartásával járt el.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

<p>ELŐFIZETÉSI DIJ:</p> <p>Egész évre ..... 10 korona. Fél évre ..... 5 korona.</p>	<p>Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA</p> <p>Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. RÁCZ LAJOS</p>	<p>HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.</p>
--	--	---

TARTALOM: F.: Nincsen olyan hét Amerikában... — Kiss Ernő: A vélemény szabadság. — Egy presbiter: Konkolyhíntés. — Turán: Belkörü tűzbiztosítás s e.-ker. takarékpénztár. — Vegyes közlemények. — Pályázat. — Hivatalos rész. — Hirdetés.

Nincsen olyan hét Amerikában...

F. hó 15-én dr. Beach és dr. Horron látogatták meg sárospataki főiskolánkat. Dr. Beach ezúttal harmadszor volt közöttünk, dr. Horron omahai theologiai tanár első ízben látogatott meg minket. Egy hónappal ezelőtt már bejárták Lengyelországot és Csehországot, ahol a görög és a római egyházaktól való tömeges kilépések által előidézett helyzetet tanulmányozták. Lengyelországban a kilépettek új egyházakat akartak alapítani. Dr. Beach a presbiteri világszövetség megbízásából azon fáradozik, hogy ne alakítsanak új egyházat, hanem lépjenek be az ottani történelmi egyházba, amely református jellegű s amelyet száz évvel ezelőtt szerveztek a német bevándorlók.

Dr. Beach és társa említett körútjukról Cardiffba mentek és ott résztvettek a presbiteri világszövetség jubiláris kongresszusán, ahol a világ 30.000.000 reformátusának 300 képviselője között 16-an voltak magyarok. Cardiffból most újra Lengyelországba igyekeznek, útbajtva Pápát, Debrecen és Sárospatakot. Sajnos, a főiskola tanárai csak az utolsó percben értesültek a vendégek jöveteléről és nem volt idejük arra, hogy nagyobb közönséget toborozzanak össze arra az érdekes összejövetelre, amely d. u. 6 órakor a főiskola tanácstermében tartatott a vendégek fogadására.

Ez összejövetelen, amelyet éneklés és ima nyitott meg, a közigazgató és a prorektor távollétében Harsányi István theol. dékán üdvözölte a vendégeket. Hatalmas beszédében ismertette a főiskola múltját és kifejtette, hogy kerületünk előtt két fontos cél lebeg a közel jövőre nézve, a tanítóképző átvétele és theológus internátus építése.

Kiemelte végül, hogy Dr. Beach (a presb. vil. szöv. nyugati sectiójának megbízottja) a múlt év őszén hosszas tárgyalásokat folytatott a román kormánnyal az erdélyi reformátusok sérelmei ügyében. Jelentéseit kinyomatta és szét küldötte az illetékes tényezőknek, akik a népszövetség útján záros határidőn belül magyarázatot kértek a román kormánnytól. A kormány azzal válaszolt, hogy letagadta az okmányokkal igazolt tényeket és ezzel hitelét veszítve a művelt nyugat előtt, megkezdődött a pünkösdi királyság romlása.

Az üdvözlésre dr. Beach válaszolt és biztosította a jelenlevőket arról, hogy nemcsak ő személyesen, hanem az ő megbízói is meleg szeretettel viseltetnek a megpróbáltatásokat szenvedő magyar református egyház iránt és főleg az elszakított területeken levő testvéreink iránt. „Nincsen olyan hét Amerikában, hogy a templomok nagy részében vagy a prédikáció, vagy az imádság keretében emlékezés ne történne a szenvedő magyar ref. egyházzal.” Érdekesen ismertette dr. Beach az amerikai presbiteri egyház életét. Hat presbiteri egyház van és csak az egyik, amelynek ő is tagja s amely 2.000.000 úrvacsorázó tagot számlál (10 millió lélek) kétezer misszionáriust tart a különböző pogány országokban és tekintélyes missziói munkát végez otthon is a különféle nemzetiségű reformátusok között. Mindez óriási pénzbe kerül, évente mintegy 6 millió dollárba. Ez összeget nem adó kivétéssel szedik össze, hanem önkéntes adakozás útján. Jelentette, hogy az amerikai presbiteri egyházak (nyugati sectió) ez év februárjában tartott gyűlésükön fél millió dollár összegyűjtését határozták el az európai református egyházak segélyezésére. Kijelentette, hogy az összeg arányos része a magyar református egyházat fogja illetni.

Dr. Horron válaszában elmondotta, hogy 21 éve tölti be Omahában a theologiai történelmi tanszéket. Nem csoda, hogy ő ismeri a magyar református egyház történetét s éppen azért tudja becsülni és szeretni is a magyar reformátusokat. Meg van győződve róla, hogy ama személyes tapasztalatok után, amelyeket most közöttünk szerzett, még lelkesebben fogja beoltani tanítványai szívébe az irántunk való rokonszenvet.

A vendégek beszédeit a jelenlevők helyeslése és tapsai kísérték.

Az összejövetelt Harsányi István buzgó imádsága és zsoltáreneklés fejezte be.

A vendégek megtekintvén a főiskola nevezetességeit, másnap reggel folytatták útjukat Lengyelország felé, hogy majd onnan Kolozsvárra, Budapestre és Jugoszláviába menjenek. F.

A vélemény szabadság.

Elismerem, hogy a Sütő Kálmán barátom ily című cikkének nem volt támadó éle s neki fel-

tétlenül el is hiszem, hogy írása elvi okokból ered. Mivel azonban épen az ő egyházmegyéjében is felmerült olyan kívánság, hogy az egyházkerületi képviselőknek útasítás adassék a tanítóképző-intézet ügyében hozott határozat képviselőjére, részint az ő felvilágosítása, részint a magam igazolása, részint a közvéleményben „megkötöttség, konfiskálás, erőszak, terror” olvasása közben néhanem megborzongott kedélyek megnyugtatóására szántam e pár sort.

Sütő Kálmán mint egyházkerületi tanácsbíró tagja az egyházkerületi közgyűlésnek s mint ilyennek az egyházmegye nem adhatott s nem is akart adni semmiféle útasítást.

Egyházmegyéinkben a véleményszabadságot senki el nem konfiskálta, minden megkötöttség nélkül szárnyalhat az s közgyűlésünk tagjai nem terrorfiúk, kik a véleményszabadságot elfojtják. Mindenki szabadon nyilváníthatja véleményét, még az esperes is, aki a kulturadóról pl. nem egyszer kinyilvánította, hogy azt mai formájában nem helyesli.

Amikor felmerült az a kívánság, hogy az egyházmegye által küldött képviselőknek a tanítóképző ügyében hozott határozat „mihez tartás végett tudomásukra hozassék,” ez sem a véleményszabadságon való erőszak, hanem alkotmányosságunk komolyságának a megóvása akart lenni. Ugy gondoltuk, hogy ha már nem ismerjük az összes gyülekezetek álláspontját, legalább a gyülekezetekkel közvetlenül érintkező egyházmegye álláspontja legyen, már csak a történelmi felelősség kedvéért is leszögezve.

Ha pedig ily nagyfontosságú ügyben az 52 anyaegyházat képviselő egyházmegyei közgyűlés egy történelmi jelentőségű határozatot hoz, az egyházkerületre kiküldött 4—5 képviselője pedig ott azt a határozatot dezavualja, akkor nemcsak a történelmi jelentőségű határozatunk értékét szálaltottuk le, hanem alkotmányos komédiát is játszottunk, mert végeredményben megtörténhetik, hogy bár minden egyházmegye többsége kimondja az átvétel szükségét, a kerület mégis ellenkező határozatot hoz, mert véletlenül a sorrend szerint annak ellenzői kerültek fel a kerületi közgyűlésre. Hová lesz az alkotmányosság, ha a félremagyarázott véleményszabadság alapján a kisebbség győz?

Az is tény, hogy ily nagy horderejű lépés súlyát nem veheti magára 4—5 ember s nem a véletlennek és egyes egyének tetszésének kell azt eldönteni, hogy valamit birunk-e vagy nem, mert akkor egész egyházpolitikánk szétfolyó. Bizonytalan, erőtlén és eredménytelen lesz. Nem szétforgácsolt szabad vélemények, hanem összetett nagy akarások viszik előre a világot.

Kiss Ernő
esperes.

Konkolyhintés.

A „Világ”-nak f. évi június 26-án megjelent számában, „Az alsózempléni református egyházmegye írtóháborút indított a vegyes házasságok ellen” címmel, Rab Gusztáv aláírásával egy másfél hasábos cikk jelent meg, melynek célja nyilvánvaló. Konkolyt akar hinteni a Krisztus egyházai, a keresztyén és a keresztyén felekezetek között.

A cikkező írócska úgy állítja be a dolgot, mintha a nevezett egyházmegye valóban tüzzel-vassal menne neki a testvér-egyházaknak. Lássuk azonban, hogy ebből az „írtóháborúnak” nevezett csudabogárból mi is az igaz!

Az alsózempléni ref. egyházmegye egy kormányzati szabályrendeletet fogadott el, melyben a vegyes házasságoknál követendő egyöntetű eljárást szabályozza. „Elvárja minden ref. egyháztagtól, hogy protestáns egyénnel kössön házasságot; ha mégis más vallású egyénnel kívánna házasságra lépni, úgy a születendő gyermekeknél *igyekezzék* a ref. egyház javára egyezséget kötni. Ha pedig ezt tenni nem tudná, úgy más vallású jegyesével olyan értelmű megállapodást kössön, hogy a születendő gyermekek nemük szerint kövessék a szülők vallását.” (Mellékesen megjegyezve, az utolsó mondatra szükség se volt, hogy kimondják, mert egyéb megállapodás hiányában, törvény szerint is így van) arra az esetre pedig, ha valamely egyháztag az „*elvárja*” és „*igyekezzék*” dacára is egyháza kárára reverzálist adna, úgy az illetővel szemben bizonyos fegyelmi szankciókat állapít meg az illető szabályrendelet, melyek közül a legfontosabb és legsúlyosabb, hogy „az illetőt nem tekintik többé egyháztagnak, attól adót el nem fogad, nem választó és nem választható, részére semminemű egyházi funkciót nem teljesít s az illető lelkész haladék nélkül tartozik részére kiadni az „*elbocsátót*”. Vagyis az illetőt az egyház *önkéntesen átengedi* a testvér keresztyén vallásfelekezetnek, melyben születendő gyermekeit neveltetni akarja.

Kérdem, hogy ebben a szabályrendeletben hol van az a bizonyos *írtóháború*? Rab Gusztáv szerint pedig „az egyházmegye papjai már javában vezetik a fekete könyvet.” Szerinte: „Mindenesetre különös jelenség, hogy a megindult egyházvédelmi harcban ilyen kiméretlen eszközökhöz folyamodik a református papság egyrésze.” Pedig nem ez a különös jelenség.

Az a különös jelenség, hogy ez a bizonyos Rab Gusztáv nem más, mint Rohoska József volt sárospataki ref. theol. tanár fia, tehát becsületes nevén ifj. Rohoska József, aki a sárospataki főiskola növendéke volt. Sapiienti sat. *Egy presbíter.*

Belkörü tűzbiztosítás s e. ker. takarékpénztár.

E lapok 24. számában „A tanítóképző ügye” cím alatt yr. egy nagyon életrevaló eszmét vetett fel, röviden rámutatva arra, hogy az anyagiakkal való mai idők által parancsolt sáfárkodás miképpen biztosítai egyházi életünk jövőjét.

Jeremiás siralmait halljuk minden egyházi összejöveten; nem bírjuk immár a terhet, mely onnan származik, hogy az állam segítő kezét elvonta tőlünk. Megnövekedett iskolai, egyházkormányzati stb. költségeket nem tudjuk fedezni. A régi áldozatkészség megszűnt azokban, akiket az Isten képessé tett egyházi ügyeinknek anyagi eszközökkel való szolgálatra. Előttünk áll a rideg valóság s ha nem akarunk úgy járni, mint az a bizonyos gazda, ki kétségbeesésében összetett kezekkel állt rommá égett házának üszkös falai mellett s nem fogott munkához; új helyzetet kell te-

remtenünk, anyagi létünk biztosítására új lehetőségeket kell teremtenünk! Jajveszékeltésünkre senki sem fog sietni segítségünkre, sőt ellenségeink körörvendő mosolyát is látnunk kell.

Anyagiéletünk biztosítására mint egy önként kiválkozik a belkörü biztosítás megszervezése, az egyházkerületi takarékpénztár megalapítása. Nem hinném, hogy az ezekhez szükséges anyagi feltételt mi kálvinisták elő nem tudnánk teremteni! Hány példát tudnék felhozni arra, hogy egyik másik helyen a kálvinista pap és tanító a semmiből milyen virágzó fogyasztási- és hitelszövetkezetet teremtett. Azok a biztosítótársaságok, melyeknek annyi nehéz milliót fizetnek az egyházkerület egyházközségei, nem minden önérdék nélkül sietnek a magok részére a tűzbiztosítást „biztosítani.”

Akiknek az adatok rendelkezésére állanak, vegyenek elő egy ceruzát és számítsák ki, mennyi az az összeg, amit idegen oltárokon áldozunk e címen, számítsák ki mi az az összeg ami visszatérül? Az összeg nagysága még a kétségeskedőket is gondolkodóba fogja ejteni.

Vegyük számításba még azt is, hogy milyen nagy az összeg, amit egyesek (papok, tanítók, világiak) tűz-, jég-, életbiztosítás címén évenként idegen intézeteknek kifizetnek. Mind ezt a horribilis összeget saját céljainkra hasznosíthatnánk!

Kérdem, az elmúlt években előfordult tűz-szerencsétlenségeknél hozzájárult-e a könyvek le-törléséhez, az anyagi gondokkal küzdő egyházak szerencsétlen helyzetén könnyítendő segélyezéssel az a biztosító társaság, amely milliárdokat kap az egyházaktól? Vajjon nem az irgalmas szívekhez kellett-e fordulni mindannyiszor. Ott van a tiszaszlári, a cserépfalusi eset!

Egyházhatóságaink kormány kerekéi mellett álló nagyjaink az utókor örök hálájára teszik magokat méltókká, ha megértve a kor intő szavát és ezen a téren az idealizmus nemes paripájáról leszállva a realizmus csendes, de biztos igavonó lovára ülnek át!

Az idő cselekvésre int, a cselekvés kulcsa vezetőink kezében van! *Turán.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászír.** *Csengey Gusztáv* költő és író, az Eperjesről Miskolcra menekült ág. hitv. evang. jogakadémia tanára f. hó 13-án, életének 83-ik évében Miskolcon elhunyt s 15-én temették el nagy részvét mellett, mint a város, a jogakadémia s az ev. egyház halottját a Hunyadi-utca ev. templomból. 1862-ben, pesti hittanhallgató korában írta *A fogoly lengyel* c. gyönyörű költeményét (eredeti kézirata megvan főiskolánk könyvtárában), melyet országszerte szavaltak s szavalnak ma is. Költői működése elismerésül a Petőfi-Társaság már 1877-ben rendes tagjai közé választotta. Eperjesi theol. tanár korában 1909-ben írta *Izrael története* c. nagy művét, az újabb bibliai kritika eredményeinek fölhasználásával. E jeles mű a Graf-Wellhauseni iskola tudományos álláspontjának képviselője hazánkban. Temetésén Geduli Henrik mondott halotti beszédet, a Petőfi-Társaság

nevében pedig Havas István búcsúztatta a nagy halottat. Búcsúbeszédet mondtak még Nickel József a város, Draskóczy Lajos az eperjesi coll., Bruckner Győző a jogakadémia. Bánk S. a Léway József Közműv.-Egyesület, Paulik János a volt tanítványok s Dienes István a jelenlegi tanítványok nevében. Koporsóját a *Ballag már a vén diák*... hangjai mellett kísérték a temetőbe. A jeles költő s író emlékezte legyen áldott!

— **Lelkészbeiktatás.** Julius 5-én iktatta be *Farkas* István esperes diósgyőr-vasgyári lelkeszi állásába *Nádházy* Bertalan lelkeszt, aki a II. Kor. 12:15 textus alapján tartotta beköszöntő beszédét. A beiktató ünnepélyen két országos hírű dalárda, a *Tisztviselők Dalköre* és a *Jó Szerencse*, valamint *Oláh* Mancika operaénekesnő működtek közre, a helybeli ref. nőegylet által virágokkal feldíszített templomban. A perselypénz egymillió K volt. Délben 200 terítékes közébdet tartottak.

— **A sárospataki ref. főgimnázium I-dő osztályába** a felvétel ideje ref. vallásuakra nézve szept. 1—2. Jól teszik azonban a szülők, ha a felvétel biztosítása érdekében az igazgatóság címére előzetesen beküldik a népiskolai bizonyítványt, születési anyakönyvi kivonatát és az ujjraoltási bizonylatot. Kíváncsok, hogy e beküldés még július havában megtörténjék. A fizetnivalók csak szept. hó elején bonyolíthatók le.

— **Alsóborsodi lelkeszek!** E. m. lelkeszertekezetünket aug. 11-én tartjuk a diósgyőr-vasgyári egyházban. D. e. 1/2, 9 órákor ünnepi istentisztelet, utána folytatólag az értekezleti tárgysorozat. Egyszerű közébdet után (melynek mérsékelt díját személynként fizetjük) 2—5 óráig kirándulás külön vonattal a hámosi tóhoz és Lillafüredre. Majd Kálvineumi ünnepély művészi programmal s végül este villanyfény mellett a vasgyár megtekintése. A szükséges tájékozódás végett jelentkezések aug. 6-ig a diósgyőr-vasgyári ref. lelkeszi hivatalhoz küldendők. Értekezletről igazolatlan elmaradásért 10 kgr. buza bírság jár. — Mindnyájan legyünk ott — lehetőleg családostól! Tanítótestvéreinket is szeretettel meghívjuk. Cserépfalu, 1925 július 12. *Pósa Péter*, ért. elnök.

— **Apró hírek.** *Kéri János* nágócsi kiszagda az „egyke” leküzdése érdekében, minden újszülött számára felajánlott egy sertést vagy borjut, azonkívül a gyermekek ruha- és iskolai szükségletét fedezi. — *Kecskemét* után most Mezőkövesd is mozgalmát indította az istenkáromlás ellen. — *Noyonban* Kálvin szülőházának felépítésére mozgalom indult meg. — *Hollandiában* és *Norvégiában* a kereskedők, gyárosok, termelők vasárnap teljes munkaszünetet tartanak.

Pályázat.

Az imolai ref. egyház kántor-tanítói állásra csere-pályázatot hirdet. Fizetése: 20 köből őszi termény, 5 köből zab, stóla, lakás nagy kerttel és gyümölcsös. Tanítói föld 4 évre bérbe van adva évi 14 mm. búzáért. A tanítói föld 11 m. hold 700 □ öl, rét 1 m. hold 663 □ öl, legelő 4 m. hold, gyümölcsös kert, faiskola, 1408 □ öl. Föld után adót egyház fizeti. Értékegység: 48. 15 székér fa. Kötelessége: I—VI. oszt. és ismétlősök

oktatása. Énekkar vezetése. Állást jelenleg tanítónó tölti be. Személyes megjelenés előnyös. Kérvények 1925 aug. 10-ig az iskolaszék címére küldendők. Imola posta Ragály. Gümör m.

HIVATALOS RÉSZ.

598—1925.

Körlevél.

Tudomás és miheztartás végett közlöm az alábbi egyetemes konventi határozatokat;

I.

Minthogy a protestáns tábori püspöknek egyházi és egyéb joghatósága kiterjed a hivatásos és tényleges katonákra, azok feleségeire és atyai hatalom alatt álló kiskorú gyermekeire, magától értetődik, hogy a hivatásos és tényleges katonák és családtagjaik a protestáns tábori püspökség felállítására óta nem tartoznak a polgári lelkészek egyházi joghatósága alá, a polgári egyházközségnek nem tagjai. Amiből következik, hogy:

1. hivatásos és tényleges katonák (csendőrök, vámőrök és folyamőrök is) a polgári egyház által adóval nem róhatók meg;

2. keresztelest, esketést, temetést, át- és kiterés körüli eljárást katonáknál, illetve katonacsaládokban tábori lelkészek jogosultak végezni, akik az előforduló eseteket anyakönyvezik is. Ezért a polgári lelkészek a hozzájuk bármilyen lelkészi szolgálatért forduló katonaszemélyeket kötelesek az illetékes tábori lelkészhez utasítani; ha pedig az illető katoná, vagy hozzátartozója kifejezetten polgári lelkész szolgálatát óhajtja igénybe venni, köteles a polgári lelkész a végzendő funkcióhoz az illetékes tábori lelkész előzetes beleegyezését kikérni. Ott, ahol tábori lelkész nem állomásozik, a polgári lelkész az illetékes tábori lelkésznek utólagosan is tudomására adhatja a végzett funkciót; az anyakönyvezéshez szükséges adatokat azonban minden esetben tartozik a polgári lelkész az általa végzett funkcióról felhívás nélkül 48 órán belül az illetékes tábori lelkésznek megküldeni. Hogy hol, ki az illetékes tábori lelkész, a kinyomtatott konventi jegyzőkönyvből megállapítható;

3. polgári lelkész az általa végzett funkcióért az azt igénybevevő katonától és családtagjától az egyházközségében szokásos stóladíjakat szedni jogosult;

4. katonai istentiszteletnél (amely t. i. külön tartatik a katonáknak) a gyülekező templomának használatáért, lelkészi és kántori kisegítő szolgálatért az egyház, illetve a fungensek részére a kinstár az ide vonatkozó rendeletben megállapított díjakat folyósítja.

II.

Egyetemes konventünk az iskolafenntartó egyházainkra meglepetésszerűen jött 73000. sz. válás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletet aggodalommal látta. Az egyre fokozódó terhek alatt összeroppanástól félt egyházaink érdekében felterjesztést intéz a vallási és közoktatásügyi miniszter úrhoz, hogy e rendelet miatt felajduló egyházak panaszait meghallgatni, teherbíró képességüket felülvizsgálni, sérelmeiket orvosolni mel-

tóztassék. Iskolafenntartó egyházainkat pedig felhívja, hogy egyházi és nemzeti életünk alapjai, népiskoláink érdekében a próbáratétel e nehéz éveiben is legyenek készek — őseink példáit követve a legnagyobb áldozatkészségre is.

III.

Egyetemes konventünk a kerületek útján felhívja az iskolaszékeket, hogy a tanszemélyzetben előforduló változásokat a kir. tanfelügyelőséghez azonnal jelentsek be, mert a pénzügyigazgatóság csak a jelentés beérkezésétől számított 8 napon belül köteles kiutalni — ideiglenesen — a tanító államsegélyét. A bejelentéshez csatolni kell az új tanerő adatait tartalmazó fizetési jegyzéket is két példányban.

IV.

Egyetemes konventünk belátva a testnevelés nagy fontosságát és szükségét, a kerületek és iskolaszékek útján felhívja főleg az ifjabb tanítókat az ifjúsági testnevelési oktatókat képző tanfolyamon minél nagyobb számban való részvételre. Minden nemzetnevelői hivatása magaslatán álló tanítótól elvárja, hogy ez ügyet támogassa.

V.

Egyetemes konventünk felhívja az egyházkerületek püspökei útján a középiskolai fenntartótestületeket, hogy jövőre az összes vagyonértékelést és vagyonkimutatást, valamint az iskola bevételeit és kiadásait egységesen aranykoronában állapítsák meg és készítsék el és a P/I. jegyű füzet VI. táblázatát a konventhez küldendő példányban ezen az alapon kitöltve terjesszék fel.

VI.

Egyetemes konvent kimondja, hogy a jövőben az egyes tanintézetek igazgatói évenként arról is tegyenek jelentést, hogy a tanárok eleget tesznek-e egyházi törvényeink azon követelményeinek, hogy feleségül csak protestáns nőt vehetnek és hogy mind maguk, mind családjuk az istentiszteletek látogatásával adnak-e jó példát a vallási élet terén?

Miskolc, 1925. júl. 12. Dr. Révész Kálmán püspök.

Szerkesztői üzenetek.

N. I. I—a. A pályázat közléséért 30.000 K-t kérünk. — B. Gy. H—a. Az évvégéig szóló előfizetést megkaptuk. — B. Gy. S—a. A 6,240.000 K. köszönettel kézhez vettük. — P. P. Cs—u. A meghívásra szerkesztőnk csak aug. elején fog felelni, mert jelenleg külföldi tanulmány úton van.

WALSER FERENCZ

ALAPITVA 1858. ÉVBEN.

**Tűzoltási szerek és szivattyúk
gyára, harang- és fémöntőde**

Budapest, VI., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-út, Láng gépgyár.

Gyárt: Templomharangokat és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémöntővetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal: harangszerelvényeket forgatható vaskoronával, szakszerű kivitelben, harangállványokat hengereltvasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Valser-gyár,
Lomb-utca Budapest.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

<p>ELŐFIZETÉSI DIJ:</p> <p>Egész évre ..... 10 korona.</p> <p>Fél évre ..... 5 korona.</p>	<p>Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN</p> <p>Felölös szerkesztő és kiadó: Dr. RÁCZ LAJOS</p> <p>Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA</p>	<p>HIRDETÉSEK DIJA:</p> <p>Megegyezés szerint.</p>
---	--	---

TARTALOM: *Forgács Gyula*: A belmisszió munkája. (Vége köv.) — *Kántor Mihály*: A tankönyvek. — *Nádházy Bertalan*: Jegyzetek. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A belmisszió munkája.

(Folytatás)

E terepszemle természetesen csak abban az esetben lenne tökéletes, ha egy bizottság venné sorba a gyülekezeteket s maga győződne meg az állapotokról. Mivel azonban egyelőre ilyenre gondolni sem lehet, kénytelenek vagyunk az írásbeli jelentések bekéréséhez fordulni és számolni az ezzel kapcsolatos kísértésekkel. Mert, amint sok édes anya kényes arra, hogy gyermekéről mások elítélendő dolgokat tudjanak meg, úgy sok lelkipásztor csupa szeretetből szépitni és mentegetni akarja a maga gyülekezetét. Nem ritka eset azonban az sem, amikor a lelkész el van keseredve és mindent nagyon sötét színekben lát.

Egy másik fajtája a kísértésnek az, hogy a lelkész általános frázisokkal és számokkal akarja kielégíteni az egyházmegyei, vagy kerületi hatóságokat. Szorgalmazza a belmissziót! Helyes! Jelentem tehát, hogy én látogatom a híveket, terjesztek vallásos íratokat, van énekkar stb. Már ennyi is elég arra, hogy ne mondhassa senki: nincs belmisszió. Hogy a pásztori látogatás csupán ügyes-bajos, bérlet, fuvar stb. dolgok elintézéséből, hogy az írat terjesztés tiz naptár elárúsításából áll s hogy az énekkar legnagyobb érdeme a reggeli tartó jól sikerült tánemulatság rendezése, tagjai azonban távol vannak attól a lelkülettől, amely Istennek énekben dicsérésére helyezné a hangsúlyt, — mindez mellékes. Fő dolog, hogy aliquid fecisse videtur.

E kísértéseknek azonban van orvossága és ez nem más, mint az *őszinteség*. „Aki igaznak mondja a bűnöst és kárhoztatja az igazat, utálatos az Urnak egyaránt mind a kettő.” (Péld. 17:15.)

A legnagyobb kísértés azonban a személyi hiúság. Van olyan lelkész, aki röstelli bevallani, ha valami kísérlete nem sikerült. Siet a kudarc okát másokra tolni. Erre azonban semmi oka nincs. Az ilyenek elfelejtik az Egyháztörténelem nagy tanulságait. Nem tudják, hogy Krisztus legnagyobb szolgálói is tévedtek és sokszor számos dologban kudarcot vallottak kiváló lelkipásztorok és misszionáriusok. Tévedni nem szégyen s nem ok a visszavonulásra. Sőt a kudarcokat azért engedi a kegyelmes Isten az ő szolgálói életében is, hogy azokból okulva, bölcebben és bátrabban

kezdjék újra a munkát. Nem embereknek szolgálunk, hanem Istennek.

Ha tehát azt akarjuk, hogy az írásbeli jelentésekre támaszkodó terepszemlénk megfelelő legyen, ezeket a kísértéseket eleve ki kell küszöbölünk és a legnagyobb komolysággal kell eljárunk éppen ezekben az időkben, amikor egyházunk új s hisszük, boldogabb korszakának alapjait méretezzük.

Még egy pár szót a jelentések technikájáról!

Azt mondhatná valaki: teszünk mi elég jelentést! Az esperesi látogatás nem elég terepszemle? Mit üldöznek minket újabb dolgokkal? Nem lehet elítélni mindenestől fogva az ilyen kifakadásokat. Ezeknek is meg van a maguk elfogadható igazolása. Mivel azonban ezt a legutóbbi egyházkerületi közgyűlés előtt felolvasott belmisszió bizottsági jelentésem elején kifejtettem, e helyen csupán türelmet kérek addig, amíg az egyházkerületi jegyzőkönyv nyomtatásban megjelenik.

Most csak röviden annyit jegyzek meg, hogy az a jelentés, amit az egyházkerület most kíván, nem évente megismétlődő, hanem *egyszer s mindenkor* jelentés. A következő években az egyházmegyei bm. bizottságok csupán csak az előző jelentés óta előforduló *változások* bejelentését fogják kérni.

Hogy a jelentések készítése megkönnyíttessék, a kerületi belmissziói bizottság megbízta előadóját, hogy állítsa össze azokat a kérdéseket, amelyek alapján a lelkészek tájékoztatást nyernek arról, hogy mit is kívánunk tudni voltaképpen?

E kérdéseket az alábbiakban közlöm és kérem lelkésztársaimat, hogy azt a két órás munkát, ami a jelentés elkészítéséhez szükséges, ne sajnálják. Röviden feleljenek a kérdésekre, de úgy, hogy *lélek* legyen a feleletekben. Csak arra a kérdésre kell felelni, amire van felelni való.

I. Útmutató kérdések a missziói jelentések elkészítéséhez az egyházmegyei bm. bizottság részére.

1. Az egyházmegye neve?
2. Mikor alakult meg a bm. bizottság? Kik a tagjai és tisztségviselői?
3. Van-e a bizottságnak ügyrendje? Ha van, melléklendő.
4. Miben állott a bizottság működése megalkulása óta? Rendezett-e értekezleteket, tanfo-

lyamokat, előadója kiküldetett-e valamely gyülekezetbe stb?

5. Van-e az egyházmegyének, mint olyannak missziói intézménye, árvaháza, segélyakciója stb?

6. Van-e missziói lapja, kiadványa?

7. Mik a bizottság közelebbi tervei?

8. Mik lennének a bizottság sürgős javaslatai a kerületi bm. biz. részére? (Vége köv.)

A tankönyvek.

Hála legyen a jó Istennek, befejeztük az iskolai évet, immár nyakunkon az új. Hogy ez a kis szünidőnk se legyen azonban teljesen semmittevés ideje, a miniszter úr kiadta az ő újtantervét, sok helyen gyökeres változtatásokat eszközölve a múlttal szemben. Hadd törje magát az az ábrándozó tanítókoponya! Hát mi törjük is a buksit, de bizony mindebből vajmi kevés haszon eredhet a kálvinista népoktatásra. Az ugyanis a helyzet, hogy a miniszter úr kijelölte a vetési területet, de a vetőmag mai napig sem érkezett meg, nem is tudjuk, egyáltalán beszerezhető-e, sőt azt sem tudjuk, hogy hová forduljunk megrendelésünkkel. Ugy-e! Szerkesztő úr, tetszik sejteni a gondolatomat, hogy a tankönyvekre célok, amelyeknek ügyét a londoni ködnél is nagyobb homály borítja. A „Sárospataki Irodalmi Kör” nyugalomba vonult, a helyére szanált „Egységes Tankönyvbizottság” pedig még állását nem foglalta el. Sőt azt sem tudjuk, *él-e, hal-e?* Itt van az augusztus. Előttünk a nagy változás és nekünk halvány sejtelmünk sincs arról, hogy honnan és milyen tankönyveket szerezhetünk be. Már készen kellene lenni a tananyag beosztásnak, új órarendnek, de nem tudunk egy lépést sem tenni. Nincs vetőmag. Kihez forduljunk? Az Irodalmi Kör, a főiskola-, a kerület-, a testvérkerületek tankönyvkiadói, vagy a konventen valakihez, valamilyen szervhez? Könnyű volt Theseusnek megölni a Minotaurust és kitálatni a labirintusból, de jönné csak el ő kigyelme ide hozzánk kálvinista néptanítónak! Azt hiszem, ő sem tudna okosabb dolgot csinálni, minthogy levelet írna a Szerkesztő úrnak.

Azt kérdezném Nagytiszteletű Ur, ha meg nem tetszene haragudni, hogy nincsen-e valami Ariadnéja ott Patakon a Szerkesztőségben, aki tudna adni nekünk is amolyan mythologiai fonalat. Igen!? Azt tetszik mondani, hogy nincs, azaz hogy van, de strandolni jár és nem ér rá fonni? Ez is a mi bajunk. Tréfa, ami tréfa, de bizony nem jól van ez így. Én az életet végtelenül komolynak látom. Komolynak azt a helyzetet is, amelybe a világrontás után egyházunk, hazánk és társadalmunk került. Az az érzésem, mintha egy földalatti bányában volnánk robbanás után, teljes sötéttségben keresve a kijáratot, melyet súlyos sziklatömbök zárnak el előttünk. Alattunk nő a bányavíz. Biztos a pusztulásunk. Vajjon szabad-e, vagy lehet-e ilyenkor kényelmeskedni, vajjon nem kell-e feláldozni mindenkinek mind a tíz körmét, vajjon elegendő-e ilyenkor, hogy öt ember dolgozzék egy helyett s nem pedig minden ember öt helyett? Azt a fáklyát, melyet meggyújtottak a hitújító ősök a világ világosságára, szabad-e a véka alá rejteni? Vajjon helyes volt-e

elfújni öt lámpást egy hatodik miatt, mikor ez a hatodik már csak most készül a gyárban? Általában el lehet-e mondani, hogy ref. iskoláinknak ez a legnagyobb fokú bizonytalanságban való tartása, kerületünknek raktáron fekvő könyveivel való sok milliós megkárosítása és sok más ezen ügygel összefüggő dolog: *helyes, épületes és istenes?*

Tudnunk kellene, nekünk tisztáninneri tanítóknak *először* is azt, mit tudunk megrendelni Patakról, melyet meg is kell azonnal rendelnünk, hogy az új tantervhez hozzáilleszthessük, továbbá, hogy amit nagy költséggel annak idején kerületünk előállított, az ne maradjon a nyakán csak azért, mert *egységes* tankönyvről immár álmodott valaki. Tudnunk kellene *másodszor* azt, hogy amit Patakon beszerezni nem tudunk, honnan szerez-zük be? Nagyon egyszerű dologról van tehát itt szó, de mikor ez a nagyon egyszerű dolog annyira fontos, mint a mindennapi kenyér.

Kántor Mihály.
ref. ig.-tanító.

Jegyzetek.

— A földreform. — Államsegélyek. — Tűzbiztosítás. — Tanítóképző. — Perujítás. — Kecskeméti kongresszus. —

Törvény van a „földbirtok helyesebb megosztásáról.” Ebben a törvényben van egy szakasz, amely megemlékezik az egyházakról is. 50 kat. holdig igényünk van a lelkészi, 25 kat. holdig a tanítói javadalmak kiegészítésére. Próbált-e valaki statisztikát készíteni arról, hány hold földet nyertünk ezen a réven?

Támogatta-e a hivatalos egyház az ilyen irányban beadott igényeket?

Azaz — ha nem volna olyan divatos a protekciós-rendszer —, minden támogatás nélkül végre kellene hajtani a törvényt s minden igényt ki kellene elégíteni — protekció nélkül. Ha egyik helyen „nincs” föld, van a másik vidéken. Nem muszáj a ref. lelkészi „dominiumnak” a faluja végén lenni. Jó lenne a másik vármegyében is!...

*

Anyagi téren siralmas helyzetünket nem győzzük eléggé éles színekkel ecsetelni. Az állam mankói, amelyeken évtizedek óta járunk, minden nap rövidebbek lesznek. És ha egészen kikorhadnak a hónunk alól: akkor összedőlünk?

Mikor felszedtük a mankókat, még egész délcegen tudtunk járni.

Csak a járást felejtjük el, ha mankó nélkül néha meg nem próbáljuk.

Hordozzuk a mankókat, ha nem túlzott hálálkodások között is, de szokjuk meg ismét a járást a magunk lábán is.

*

A belkörü tűzbiztosítást, kiesi gyermek voltam, amikor 80 éves öreg papunk, mint minden egyházi sebnek csálhatatlan gyógyírját sóhajtván emlegette. Nagyon helyes volna, ha már meg is lenne.

De még helyesebb volna, ha olyan biztosító intézetünk létesülne, amely állandóan biztosítana minket arról, hogy a tüzek nem alszanak el: a lélek tüzei.

*

A sárospataki tanítóképzőt talán visszavesszük új honfoglalási küzdelmeink során. A matematikusok ceruzái is oda szoroztak és osztottak, hogy az eredmény nem lett se nulla, se imaginárius szám. 187.000 kálvinista lélek tüze, ha fel tudjuk gyújtani, melegével életre kelt s életben is fog tartani egy olyan intézményt, amely önmagában is éltető tüzeket hordoz.

*

Hogy nincsen az Egyházi Törvényeinkben olyan paragrafus, amelynek alapján 42 lelkész kérése honorálható lenne, egy sokat szenvedett nagy kvalitású lelkésztársunk érdekében. Ha az E. T.-ben nincs olyan szakasz, kell lenni a magyar kálvinista lelkekben egy olyan tételnek, amely Jézus által, a hivatott ajkakra és papírra is kényszerítse szent kényszer útján mindkét részről a nagy felocsudás boldogító evangéliumi ígét: *megjőve látásom.* (Ján. IX. 11.)

*

Előfizetett lapjainkat jóelőre figyelmeztetnünk kellene. — egyik lelkésztársunk jóindulatú terve szerint — hogy küldjön tudósítót a kecskeméti ORLE kongresszusra, mert ... nem fizetünk különben elő.

Gyakorlatilag a terrornak ez a neve talán be is fog válni a — lapokkal szemben.

De mivel figyelmeztessük és terrorizáljuk önmagunkat, ha mi közülünk is sokan elmaradnak? Az ujságoknak fontosabb-e ez a kongresszus, mint nekünk? Nekik inkább ott kell-e lenniök, mint nekünk?

Nádházy Bertalan.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lapunk** fel. szerkesztője külföldi tanulmányútjából július hó végén hazaérkezett és a szerkesztés teendőit átvette.

— **A sárospataki főiskola Értesítője** az 1924—25. iskolai évről megjelent és szétküldése folyamatban van. Első, nagyobbik fele a múlt iskolai év gondosan összeállított történetét nyújtja, míg második fele (65—109 l.) Harsányi István theol. tanárnak Szinyei Gerzson felett tartott terjedelmes emlékbeszédét közli, mely mint ilyen értékes adalék főiskolánk utóbbi 60 évének történetéhez.

— **A borsodszakácsi ref. egyházközség** 1925 április 19. főgondokává választotta meg Kun Miklós galvácsi földbirtokost. A választást a tavaszi egyházm. közgyűlés jóváhagyta és a beiktatás elvégzésére Szentmártony Dániel egyházm. főjegyzőt és Bónis Aladár tanácsbírókat küldte ki. A beiktatás jul. 12-én ünnepélyes keretek közt ment végbe. E nap emlékére a főgondnok az elrequirált harang helyett egy új harangot adományozott a szakácsi ref. egyháznak. „A te Atyád, aki titkon néz, megfizet neked nyilván.” (Mát. 6. 4.)

— **Dr. Victor János:** *Csendes vizek mellett* I. K. Budapest, 1925. Szövétnek kiadás. 8r. 204 l. Ára (?) Bibliaolvasó emberek számára írt naponkénti áhitatos elmélkedések olvashatók e kötetben, amelyek a termékeny szellemű írónak csendes percek c. füzetében 1921—22-ben megjelentek. A hetifőtextusok egymással összefüggésben vannak

úgy, hogy az egész esztendő a köv. sorozatokra oszlik: Az első tízhét: Izráel története Salamon korától; 11—21 hét: Jézus élete és működése; 22—31 hét: Izráel története (folytatás); 32—42 hét: Jézus élete és működése (folytatás); 43—51 hét: Apostoli elmélkedés ünnepi alkalmakra. — A biblia szellemétől áthatott, mély vallásos érzésekből fakadt elmélkedések igen alkalmasak az Istentől való függés tudatának erősítésére.

— **Rövid hírek.** A *debreceni egyetem* hittudományi kara Irlet Károly berni ref. lelkészt, bölcsészettudományi kara pedig Willem Carel Adrien van Vredenburg bárót tiszteletbeli doktorrá választotta; az előbbi a svájci, az utóbbi a holland gyermeknyaraltatás körüli munkásságával dolgozott a magyar jövőért. — A *debreceni ref. egyház* presbiteriuma kimondotta, hogy ezentúl minden egyházi áldásban részesülő új házaspár emlékül egy kis Újszövetséget kap az egyháztól. — A *debreceni egyház* presbiteriuma *Dancsházy* Sándor tekeházai lelkészt hívta meg a központi lelkészi hivatal vezetésére; ugyanő lesz a templomjegyesület titkárja.

— **Előfizetési felhívás.** A gömöri ref. lelkész-értekezlet, néh. *Réz László* volt rozsnói ref. lelkésznek, a szlovenszkoí tiszáninnenai egyházkerület nagyérdemű — s az egyházi irodalomban is ismert nevű — volt főjegyzőjének hátrahagyott ünnepi, alkalmi- és temetési egyházi beszédei szándékszik kiadni. A mű magában foglal 19 ünnepi és alkalmi s 19 temetési beszédet. (Ez utóbbiak ugyanannyi elő, utó és záró imádsággal.) A könyv körül-belül 30—32 nyomtatott ívre fog terjedni s előfizetési ára 40 cseh kor. lesz. A mű azonban csak abban az esetben fog nyomás alá kerülni, ha kellő számú előfizető jelentkezik 1925 okt. 1-ig. A megrendeléseket a *balogiványi-i ref. lelkészi hivatalhoz* (u. p. Rimaszécs—Siacz. XVIII. Szlovenszko) kérjük küldeni a fenti időig. *Zajdó László, Csabay Pál, Veres Károly* a kiadással megbízott lelkészek.

— **Előfizetési felhívás.** Folyó évi október 1-én könyvalakban jelenik meg saját kiadásomban négy vallásos gyermek, illetve ifjúsági színművem kb. 80—90 oldal terjedelemben. Belmissziói munkával szívesen foglalkozó, vallásos estélyeket tartó lelkész és tanító testvéreim szíves figyelmébe ajánlom e színműveket, mint olyanokat, amelyek segítségével már magam is három helyen úgy megtudtam kedveltetni a vallásos estélyeket, hogy még a templomnál nagyobb terem is kiesinek bizonyult a résztvenni szándékozók befogadására. Ára 3 arany korona. Akik ez összeget okt. 1-ig hozzám beküldik, a művet bérmentve kapják. Az előfizetést, vagy megrendelést kérem címemre küldeni. *Okos Gyula* ref. lelkész, Ókéske.

HIVATALOS RÉSZ.

656—1925.

Körlevél.

I.

Tegnap (júl. 25.) kaptam az alábbi miniszteri intézkedést:

58.000/925. sz. A lelkészi kongrua (kongrua-segély) és családi pótlék szempontjából az 1925. évi 8000/Vkm. sz. körrendelettel elrendelt s min-

den év június és december havában eszközölnödő igazolásnak a kongruában (kongruasegélyben) vagy családi pótlékban részesülő lelkészek, theol. tanárok és a családi pótlékban részesülő segéd-lelkészek egy része mindezekig nem tett eleget.

Az idézett rendeletem értelmében az igazolás elmulasztó lelkészek járandóságait az elmulasztott hónapot követőleg mindaddig kell szüneteltetnem, míg az illetők az idézett rendeletben meghatározott igazolási kötelezettségüknek eleget nem tettek.

Tekintettel arra, hogy ez az igazolási eljárás a lelkészeknél egészen újszerű, a kongruát (kongruasegélyt) és családi pótlékot folyó évi augusztus hóra — *egészen kivételesen* — azok részére is kiutalványoztam, akik az idézett rendeletben előírt bizonyítványokat hozzám még nem küldték be. Hangsúlyozom azonban, hogy amennyiben az illetők ezen igazolási kötelezettségüknek *folyó évi július hó 31-ig* eleget nem tesznek, azokkal szemben a fenti megszorítás a maga teljes szigorában fog alkalmaztatni, aminek következtében az illetők járandóságai *folyó évi szeptember hóra* már nem lesznek kiutalhatók.

Van szerencsém tehát Méltóságodat tisztelettel felkérni, méltóztatassék az érdekelt lelkészeket nyomatékosan, sürgősen felhívni, hogy amennyiben az említett igazolási kötelezettségüknek *ez-ideig* eleget nem tettek és eddig élvezett járandóságaikra továbbra is igényt tartanak: úgy e kötelezettségüknek *folyó évi július hó 31-ig* saját érdekében *feltétlenül tegyenek eleget*.

Végül a kongruában (kongruasegélyben) vagy családi pótlékban részesülő lelkészeket, theol. tanárokat és a családi pótlékban részesülő segéd-lelkészeket méltóztatassék nyomatékosan figyelmeztetni arra is, hogy a jövőben

1. az 1925. évi 8000. vkm. sz. rendelet alapján ávenként kétszer és pedig minden év *június és december* havában eszközölnödő igazolási kötelezettségüknek külön rendelet bevétele nélkül saját érdekében *feltétlenül tegyenek eleget*, mert a jövőben az igazolást elmulasztó lelkészek hivatalból olybá fognak tekintetni, mint akik járandóságaik további folyósítását nem kívánják s ennél fogva járandóságaik utalványozása mindaddig fog szüneteltetni, míg az illetők ezen igazolási kötelezettségüknek eleget nem tesznek;

2. a családi pótlék igazolásánál a helyhatósági bizonyítványban *minden egyes* családi pótlékban részesített *családtag névszerint megnevezendő*. Ha tehát a lelkésznek valamelyik, családi pótlékban szintén részesülő családtagjai után családi pótlékra vonatkozó igénye már megszűnt volna, úgy a bizonyítványba az ily családtag is felveendő, de az ily családtag után nem az igény fennállása, hanem az igény megszűnésének oka és időpontja igazolandó;

3. az igazolás szempontjából csak oly bizonyítványok vétetnek figyelembe, amelyek *az előírt hónapok folyamán állítatnak* ki és még ugyanazon hónap folyamán terjesztetnek hozzám fel, miért is *az előírt hónapnál korábbi keltezéssel* kiállított bizonyítványok az igazolás céljaira el nem fogadtatnak.

II.

Őszi közgyűlésünk alkalmával *lelkészavatás* is lesz. Felhívom azért azokat a lelkésztársakat és hitoktatókat, kik még felavatva nincsenek, hogy *rövid életrajzukat f. évi augusztus hó 31-ig* küldjék be nagytitiszteletű Janka Károly egyházkerületi főjegyző úrnak (Cigánd.)

III.

Battáné Aulinger Erzsébet, Dely Illés, Elek Pál, Gaal Ilona, Gera Sándor, Janó Ida, Kőszeghy János, Marflág Lajos, Orosz Béla, Rózsa Sándor, Szabó Béla, Tankó István, Tóth Erzsébet, Vitéz István okleveles tanítónőket, illetve tanítókat felhívom, hogy *vallástanításra és énekvezetésre* képesítő egyházkerületi igazolványukat *f. évi augusztus hó 31-ig a püspöki hivatalból*, személyesen vagy megbízottjuk által 10.000 kor. befizetése mellett annyiival inkább kivegyék, mert ellenkező esetben *postai utánvétellel* fog részükre az igazolvány megküldetni.

IV.

Illő és szükséges dolog, hogy országunk kormányzójának, Főméltóságú nagybányai Horthy Miklós úrnak arcképe a lelkészi hivatalokban és az iskolatermekben meglegyen. Az egyetlen sokszorosításra jogosított arckép szállítására a „Strelisky fiók műterem” (Budapest IV. Kecskeméti-u. 19.) tesz most ajánlatot. A kép 50×60 cm. nagyságú mélynyomat, ára méltó keretben, üvegezve, bérmentes szállítással 230.000 korona. Melegen ajánlom, hogy akiknek módjuk van rá, mihamarabb szerezzék be ez arcképet.

V.

A Dunamelléki Ref. Egyházkerület Iratterjesztése (Pécel) a Nagytitiszteletű Esperes urakhoz, a legújabb kiadványokkal együtt, megrendelési felhívást küldött. Magam részéről is bizalommal kérem az Esperes urakat, hogy ez igen hasznos és igen becses kiadványok elterjesztésében buzgólkodni szíveskedjenek, mert hiszen egyházunk épen ma nem nélkülözheti a traktátusok hatalmas propagatív és építő erejét, mikor a szektáriusok saját füzeteikkel valósággal elárasztják hiveinket.

Miskolc, 1925. jul. 26. Dr. Révész Kálmán

püspök.

WALSER FERENCZ

ALAPITVA 1858. ÉVBEN.

**Tűzoltási szerek és szivattyúk
gyára, harang- és fémöntőde**

Budapest, VI., Lomb-utca 34-36.

Villamos megálló: Váci-út, Láng gépgyár.

Gyárt: Templomharangokat és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengéssel, előre megállapított szavatolt új hangokkal: harangszerelvényeket forgatható vaskoronával, szakyszerű kivitelben, harangállványokat hengereltvasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Valser-gyár,
Lomb-utca Budapest.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

<p>ELŐFIZETÉSI DIJ:</p> <p>Egész évre ..... 10 korona. Fél évre ..... 5 korona.</p>	<p>Főszerkesztő: Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN</p> <p>Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. RÁCZ LAJOS</p> <p>Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA</p>	<p>HIRDETÉSEK DIJA:</p> <p>Megegyezés szerint.</p>
--	--	---

TARTALOM: Forgács Gyula: A belmisszió munkája. (Folyt. és vége.) — A cardiffi konferencia. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A belmisszió munkája.

(Folyt. és vége.)

II. Útmutató kérdések a missziói jelentések elkészítéséhez gyülekezetek számára.

1. Az egyház és az egyházmegye neve:
2. Van-e a gyülekezetnek olyan törzskönyve, amelyből megállapítható, hogy hány teljes jogu, hány 18 éven felüli, azon aluli, keresztségben, konfirmációban, egyházi esketésben részesült és nem részesült, adózó és nem adózó, reverzalist javunkra vagy kárunkra adott, eltartott agg vagy beteg, segítségre szoruló szegény stb. van a gyülekezetben?
3. Van-e iskola, hány tanteremmel?
4. Hány nem ref. iskola van a községben s milyen jellegűek?
5. Van-e a templomon kívül fűthető és világítható helyiség egyházi összejövetelek számára? Mikor nyílt meg, milyen összejövetelek tartatnak benne? Az üléshelyek száma?
6. Mikor és milyen missziói bizottságok vagy egyesületek alakultak a gyülekezetben? Alapszabályukat jóváhagyta-e a presbitérium és az egyházmegye? Milyen viszonyban vannak az egyesületek az országos alakulatokkal? Van-e a gyülekezetnek missziói alkalmazottja? (diakonissza, iratterjesztő, szegénylátogató.)
7. Tart-e a lelkész az év bizonyos vasárnapjain az isteni küldetés igazságait és kötelelességeit hirdető prédikációkat, szól-e a gyermekek, ifjak, a család, a nemzet, a zsidók és pogányok evangelizálásáról és buzdítja-e a híveket az erre vonatkozó kötelelességek teljesítésére?
8. Van-e rendszeresítve a gyülekezetben a könyörülő szeretet munkáinak (védő és mentő, gyermekvédelem, diakonia, patronage, küzdelem a paráznesség és iszákosság ellen) ismertetése és gyakorlása?
9. Mi történt a református hívek öntudatának fölébresztésére és erősítésére, a serdülők és áttérők konfirmációjának eredményessé tételére nézve?
10. Gyakorolja-e a presbitérium a gyülekezeti fegyelmezést azokkal szemben, akik konfirmációi vallás- és fogadástételüket megszegik, vagy egyháztagsági kötelelességeiket nem teljesítik? Az elmulasztott kötelelességek pótlására (utólagos konfirmáció,

vadházások esketése, utólagos esketés) milyen intézkedések tétettek?

11. Milyen népjóléti, szociális mozgalmakat, vagy tevékenységeket szervezett vagy támogat a gyülekezet? (Gabonamagtár, szövetkezeti munka.) Miben áll ezek református jellege?

12. Mik akadályozzák a vasárnap megszentelését, általában a bibliai és kálvini életelvek érvényesülését és gyakorlását a gyülekezetben s mit tett a gyülekezet az akadályok leküzdésére?

13. Mi történik a gyülekezetben elterjedt babonák, a biblia és a református-ellenes hitetlen, vagy vallásos felfogások és szokások kiirtása érdekében? Milyen szekták veszélyeztetik a gyülekezetet s miképp védekezett ellenük?

14. A rendes istentiszteleteken kívül milyen alkalmakkor, kiknek és milyen keretek között prédikáltatik az evangélium? (Evangelizáló hét, vallásos estély, gyermek és ifjúsági istentisztelet.) Hol tartatnak ezek, mi a vallásos estély programja, hányan vesznek rajta részt? Családok, betegek, katonák, foglyok stb. látogatása, házi istentiszteletek.

15. Terjesztetik-e a Szentírás? Hány teljes biblia, hány új testámentom és hány bibliai rész jutott a múlt évben a hívek kezébe a) ajándékozás, b) árusítás útján?

16. Olvastatik-e biblia a templomi könyörgések és istentiszteletek alkalmával, olvastatik-e az iskolában s milyen terv szerint?

17. Van-e vasárnapi (bibliai) iskola? Biblia-olvasó kör serdülők, ifjak, lányok stb. részére? Kik vezetik, mi a sorrendjük?

18. Terjesztetnek-e vallásos lapok, könyvek és iratok stb? Melyek a legkelendőbbek? Kapnak-e iratokat ajándékkul a keresztszülők, esküvőpárok, gyászoló felek, konfirmáltak, iskolai jó tanulók?

19. Van-e a gyülekezetnek, vagy az egyesületeknek saját lapja, vagy kiadványa?

20. Van-e gyülekezeti könyvtár? Hány kötet? Milyen a forgalma?

21. A hétköznapi reggeli könyörgéseken kívül van-e a híveknek alkalma a közös imádságra?

22. Történt-e kísérlet a rendszeres biblia-olvasás és imádság, a házi áhitat népszerűvé tétele érdekében?

23. Be van-e vezetve az új énekes könyv, vannak-e énekgyakorló órák a gyülekezet szá-

mára? Énekelnek-e a gyülekezet tagjai esketések és temetések alkalmával?

24. Van-e gyülekezeti énekkar és mikép működik közre a zoltárok és dicséretnek népszerűsítése érdekében? Hány tagja van? Ki vezeti? Mikor és hol szokott szerepelni?

25. A hivatalosan elrendelt perselygyűjtéseken kívül milyen országos missziói célokra szokott adakozni rendszeresen a gyülekezet? (Kálvineum, Bethesda, sajtónap stb.)

26. Van-e a költségvetésbe fölvéve olyan összeg, ami missziói célokra szolgál?

27. Milyen missziói munkában vesznek részt a tanítók és a presbiterok?

28. Az anyaegyház hány fiók- és hány leányegyházban és hány tanyán gondozza diasporában levő hiveit? Hányszor van e helyeken istentisztelet? Ki részesíti a gyermekeket vallásos oktatásban? Mibe kerül e gondozás és miből nyer fedezetet?

A jelentéshez melléklendők:

I. Az egyesületek (énekkar stb.) rövid története, tisztviselői névsora, legutóbbi zárszámadásának végösszegei és az alapszabálynak egy példánya az esetben, ha nincs egyházhatóságilag jóváhagyva. (Lásd a 6. kérdést.)

II. A gyülekezeti életre vonatkozó kiadványok, füzetek, meghívók, fényképfelvételek egy példánya.

III. Mik lennének a lelkész javaslatai az egyh.-megyei bm. bizottsághoz?

A jelentés félív papírra s annak csak egyik oldalára írandó.

A kérdéseket nem kell lemásolni, hanem csak annak a kérdésnek a számát kell leírni, amelyre a felelet vonatkozik.

A jelentés az esperesi hivatalokhoz küldendő, a II. pontra vonatkozó mellékletek azonban a póstadíj megtakarítása céljából közvetlenül a kerületi bm. előadóhoz.

Forgács Gyula

az egyh. ker. bm. biz. előadója.

A cardiffi konferencia.

A presbiteri vagy ref. egyházak Világszövetségének 12-ik nagygyűlése jun. 23—jul. 1. napjain folyt le az angolországi Cardiffban, e csinos, vendégszerető walesi városban. A gyűlésen mintegy 300 delegátus vett részt, akik 26 országból jöttek és 45 egyházat vagy egyházi szövetséget képviseltek; legnagyobb számmal természetesen az angol és amerikai egyházak voltak képviselve, úgyhogy ők az egész nagygyűlésnek határozott angolszász színezetet adtak. A gyűlést Dr. Naugher pittsburgi lelkész, elnök megnyitó beszédje után, melyben a közös ref. hitvallás megalkotásának szükségét hangsúlyozta és óhajátását fejezte ki a kisebbségi egyházak helyzetének megjavítása és a nemzetek közti béke megszilárdulása iránt, a cardiffi rendező-bizottság nevében Roberts lelkész üdvözölte meleg vendégszeretettel, míg a városházán tartott fogadó-estélyen a lordmajor és Llandoff anglikán püspök adott a presbiteri egyházak áldásos működése iránti elismerésének s a wesley-i és anglikán egyházzal való benső kollaborációja iránti óhajának kifejezést.

Minden nap egy speciális kérdés tárgyalásának volt szentelve, míg jun. 24-ike a Világszövetség 1875-ben Edinburgban való megalapításának emlékünnepje volt, amikor György Endre magyar képviselő, az egyetlen élő tanúja az 50 év előtt tartott világszövetségi gyűlésnek, meleg ünnepelések tárgya volt. A Világszövetség 50 év alatt kifejtett munkásságát 3 előadó ismertette, egy az Egyesült-Államok, egy Nagy-Britannia s egy (Merle d' Aubigné párisi theol. tanár) az európai kontinens részéről; ez utóbbi nagy óvatossággal nyilatkozott a magyar ref. egyház feldarabolásának tényéről s az egész kongresszus mély rokonszenvéről biztosította „magyar barátait,” főleg az erdélyieket, jelen megpróbáltatásukban. A kelet-európai egyházak sanyarú helyzete a kedvezőbb körülmények közt levő testvér-egházakat a szolidaritás kötelessége elé állította, melyet azok szívesen vállaltak, tudatára juttatván így a ref. világnak végtelen nagy és dicsőséges hivatását.

Dr. Curtis edimburgi tanár a *gondolkodás és vallásos imádat* viszonyát ismertette az utóbbi 50 év alatt; feltűntette a kritikai tanulmányok újrélédesét, a darwinizmus megjelenését, a kanti és hegeli filozofia szereplését, az ipar és természettudomány óriási fejlődését. Az emberi szellemnek mindezekkel a vívmányokkal meg kell barátkoznia. Ha a természettudomány és a theologia közti harc nem ért is véget, de az megszünt osztályharc lenni. Nagy nyereségnek tekinthető, hogy ma az Egyház és az Állam, a természettudomány és a vallás a kölcsönös tisztelet, sőt kooperáció álláspontján áll, az emberiség javának munkálása érdekében, egymással szemben.

Egyik fontos pontja volt a nagygyűlés tárgyalásainak az amerikai küldöttek által fölvetett az a kérdés: *Közös hitvallás* kívánatos és lehetséges-e a ref. világ számára? Davies walesi küldött határozottan követelte a ref. egyházak számára azt a jogot, hogy hitvallásukat reformálhassák, ellenben Martin edimburgi tanár lehetetlennek és veszélyesnek tartaná azt a kísérletet, ha a ref. világra egy közös hitvallást akarnának ráerőszakolni, mert sokkal nagyobb a véleménybeli eltérés a Világszövetséget alkotó sok-sok egyház közt, semhogy követelni lehetne, hogy valamennyien egy közös hitvallást fogadjanak el. A mai általános helyzet nem kedvező a javasolt kísérlet számára; a ref. világ egységét biztosítja a szellemi kötelék, a bizalom, szeretet, kölcsönös támogatás viszonya; a Világszövetség ezen érzelmeinek ápolása által fogja a hitbeli egységet a legjobban előmozdítani. Schaw halifaxi tanár ugyan hasznosnak véli e közös hitvallást, de azt tartja, hogy annak el kell kerülnie minden doktrinális vagy intellektuális vonást, hanem tisztán vallásosnak, szabad lennie, a szellem életét, az üdvöt hangsúlyoznia. Barth göttingai tanár kifejtette a javaslatban rejlő nehézségeket, amelyeknél fogva a mai idők nem tartja egy ily kísérletre alkalmasnak. Mindezen ellenérvek dacára, igen sok delegátus ragaszkodott a közös hitvallás eszméjéhez, köztük Naugher elnök is, s végül is szavazattöbbséggel egy bizottságot küldtek ki a kérdés tanulmányozására azzal a megbízással, hogy javaslatát a legközelebbi nagygyűlésre terjessze be. A svájci küldöttek,

mint a genfi *Semaine religieuse* tudósításából látszik, minden közös hitvallásnak nagyon ellene vannak.

A biblia tekintélyéről Macartney, az amerikai fundamentalisták egyik feje terjesztett elő előadói javaslatot. Álláspontja a betűszerinti inspiráció régi tana s egyszersmind a régi aggodalom az iránt, hogy a hit világa összeomlik, mihelyt az Írás tekintélyéhez bármi tekintetben hozzányúlunk. Lamont skót tanár szinte ellenkező javaslattal állt elő. Szerinte a biblia nincs ott a kijelentés kezdetén, Izrael legjobb napjai az ószövetség létrejötté előtt voltak, a ker. egyház pünkösztje és heroikus napjai is előbbiek, mint az újszövetség iratása, úgyhogy a biblia a kijelentésnek terméke, nem pedig kezdete; de e mellett valljuk azoknak a férfiaknak inspirációját, akik a bibliát írták és mélységes tisztelettel viseltetünk ama halhatatlan lapok iránt, amelyek a világ Teremtőjéről és az emberek Megváltójáról tanúbizonyságot tesznek. A kérdés fölött nem folyt vita, vagyis Cardiffban csak halvány viszhangja hallatszott annak a kemény harenak, mely Amerikában e kérdés fölött dúl s amely szinte szakadással fenyegeti az Egyesült-Államok presbyteri egyházát.

Jún. 30-án a nemzetközi helyzet és annak követelménye az egyházzal szemben képezte a napirend tárgyát, Gillie londoni lelkész előadásában. Minden ország, úgymond, Oroszországot kivéve, elborzad egy új világháború gondolatától, de az egyházak hivatásuk ellen vétenének, ha a nemzetközi kérdések tárgyalását egyedül a kormányok feladatának tekintenék; nekik hangosan kell követelniök, hogy az erkölcsiség alapelvei, amelyeket személyes ügyeknél vagy egy ország polgárai közt alkalmazunk, a nemzetközi érintkezéseknél is époly tiszteletben részesíttessenek. Lehetetlen, hogy a nemzetközi életben más erkölcsi elvek szerepeljenek, mint a magánéletben. Az egyházaknak hangsúlyozniuk kell, hogy a háború a legnyomorultabb módszer a nemzetek közti viszályok elintézésére, követelniük kell a kötelező választott bíróságot, tiltakozniuk a fegyverkezések ellen, melyek előkészítői a háborúnak. Ugyane tárgyban este a legnagyobb cardiffi templomban előadói estély volt, amelyen Brown newyorki, Keller Adolf zürichi és Nozwood londoni előadók meleg szavakban foglaltak állást a Népszövetség mellett s ha a nagygyűlés sok tagja velök tartott is, de azért — a magyar- és németországi küldöttekről nem is szólva — sem az amerikai, sem az angol képviselőket nem sikerült teljesen azon Népszövetség hódoló barátjaivá tenni, mely ma csak az entente hatalmak érdekeit, kivívott győzelmi pozíciójának megőrzését tartja szem előtt s vagy bedugja fülét a Kelet Európában üldözött, vagyonából, iskoláiból kiforgatott nemzeti kisebbségek panaszai előtt, vagy csak papíron maradót határozatokat hoz érdekökben. A Világszövetség Curtis professzor határozati javaslatának elfogadásával erőlyes átiratban hívja fel figyelmét a balkáni győzők igazságtalan és barbár eljárására; lesz-e felhívásának foganatja, majd megválnak!

A pogánymisszió kérdése is egy teljes napra vette igénybe a nagygyűlés figyelmét, amelyen beszámoltak az 50 év alatt végzett külmisziói

munkáról, a benszült egyházak szervezkedéséről stb., ugyanekkor Webster skót lelkész a *zsidó-misszióról* tartott előadást. Nagy sikere volt Fleming edimburgi tanárnak, a Világszövetség titkáranak, hogy a délafrikai három ref. egyházat (Fokföld, Orange, Transvaal), amelyek a búr háború után kiléptek a Világszövetségből, a tél folyamán meglátogatván, újra visszahozta a Szövetség kebelébe, s azok küldöttei — az újonnan alakult bantu egyház küldötteivel együtt — meg is jelentek a nagygyűlésen. Tanulmány tárgyát képezte a japán, chinai és koreai ref. egyházak helyzete — s kétségtelen, hogy nem sokára azok is tagjaivá lesznek a Világszövetségnek. A kath. lakosság közé ékelt gyöngébb ref. egyházakra nézve hatalmas erősítő annak tudata, hogy egy ily élő és erős Világszövetség tagjai lehetnek, melyben oly erősen ki van a szolidaritás érzése fejlődve.

Fölmerült a Világszövetség egy európai szekciója alkotásának kérdése, de ennek tárgyalása későbbi időre halasztatott, azonban az európai kontinentális ref. egyházakat közelebből érintő kérdések megbeszélésére a jövő évben Genfben, ezek küldötteiből, egy szűkebbkörű értekezlet fog tartatni. A Világszövetség legközelebbi nagygyűlése minden valószínűség szerint Amerikában lesz.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyász hírek.** Mély megdöbbenéssel és őszinte fájdalommal olvassuk a lapokból, hogy *Székelly Sándor* brownsvillei lelkész, főiskolánk hűséges és hálás tanítványa júl. 6-án, midőn családjával együtt a Molongahela folyóban fürdött, tragikus módon vízbe fullt. Özvegye, aki S.-A.-Ujhelybe való s IV. gimn. osztályt végzett fia síratja, szép gyülekezete mellett, korai (43 éves volt) halálát. Nagykállóban született s ott kezdte meg tanulmányait, a 4 felső gimn. osztályt, valamint a theol. akadémiát főiskolánkban végezte, innen ment ki 1905-ben Amerikába s Pittsburghban fejezte be. Előbb az uniontowni, majd az ohioi és columbusi magyar ref. gyülekezetek lelkésze volt. Széleskörű irodalmi tevékenységet fejtett ki: 1921-ben jelent meg itt-hon *A Dollárok hazájából*, s 1922-ben *Amerikai történetek* c. kötete, eleven stílussal, színes magyar nyelvről fordított amerikai novellákkal. 1921-ben Patakra hozta egyetlen fiát s az jeles eredménnyel itt végezte az I—II. gimn. osztályt; ez idő alatt az apa egyre-másra küldte főiskolánkba kisebb-nagyobb adományait, alapítványait (1920—21-ben 68,000 koronát, 1921—22-ben 30,500 koronát, 1922—23-ban 30,000 koronát, 1923—24-ben 100,000 koronát); 1923-ban a távolban fájó anyai szív hazahívta fiát, két évet boldogan töltött együtt a család, míg most az Ur kifürkészhetetlen akarata szétszakította a boldog családi köteléket. Áldott volt élete, áldásban marad közöttünk emlékezte! — *Szilágyi Dezső* tanár, a Prot. Szemle és a Magyar Ifjúság széptollú munkatársa júl. 27-én 35 éves korában, — *Lévay Lajos* bicskei lelkész, tb. esperes, az egyházi irodalom régi érdemes munkása júl. 27-én 74 éves korában elhunyt. Legyen áldott emlékezetük!

— **Az Egyetemes Konvent** jun. 9—11. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve 260 lapon megjelent s teljes részletességgel közli a gyűlés tárgyalási anyagát.

— **A presbyteri világszövetség cardiffi konferenciája** az európai ref. egyházak helyzetével kapcsolatban a Magyarországtól elszakított magyar ref. egyházak sorsával is foglalkozott és pedig nemcsak az erdélyi, felvidéki és délvidéki kiküldöttek előadásaival kapcsolatban, hanem W. A. Curtis edinburghi professzor felszólalása alapján is. Curtis professzor határozati javaslatot is nyújtott be, mely a Népszövetséghez intézve a következőleg hangzik: „A Ref. Egyházak Világszövetsége köszönetét fejezi ki a Világszövetség keleti és nyugati osztályának azért az éber érdeklődésért és huzgóságért, amellyel az európai ref. egyházak életét figyelemmel kísérte és jelentéseiket tudomásul veszi. A Ref. Világszövetség nagy keserűséggel állapítja meg, hogy Közép- és Keleteurópában még mindig folytatódik az a politika, amelynek folytán az ott levő ref. egyházak szabadságukban korlátoztatnak, tevékenységükben megakadályoztatnak, birtokaiktól megfosztatnak és egyházi életük kifejtése lehetetlenné tétetik. Ugyancsak tiltakozik a Ref. Egyházak Világszövetsége az ellen is, hogy államférfiak vagy kormányok inkorrektul megtagadják, vagy kifogásolják azokat a végérvényes kötelezettségeket, amelyeket a békeszerződéseknek a kisebbségek jogait biztosító szakaszai tartalmaznak. Ezt a politikát nemcsak önmagában véve is méltatlannak, de veszélyhözónak is minősíti a Ref. Világszövetség a világ jövőendő békéjére nézve és épenazért ismételtlen is fölkéri a Népszövetséget arra, hogy szüntesse meg ezt a helyzetet, amely ilyen szemrehányásra okot ad. Ez a Világszövetség abban a nézetben van, hogy nagy hiány és balsiker volna a Népszövetség részéről, hogyha ezeket az alaptörvény jellegű rendelkezéseket, amelyek a kisebbségek jogainak védelmére alkotott jogszabályokban foglaltatnak és az ő különös oltalma és védelme alá helyeztetek, nem támogatná. Egy ilyen balsiker erősen meggyöngytené a Népszövetség magasztos eszményeinek legodaadóbb és legerősebb támogatóit: az egyházakat és megerősítené azokat, akik úgy vélekednek, hogy a Népszövetség vajmi kevés gyakorlati és reális értékkel bír az emberiségre nézve.”

— **Alsóborsodi lelkészértekezletre** jövőket arról értesíti a rendezőség, hogy a gyári üzem 11-én háromnegyed 8 órakor fog megtekintődni, istentisztelet háromnegyed 10-kor, kálvineumi ünnepély pedig este 7 órakor fog tartatni.

— **A stockholmi konferencia** programját a jun. 15-én Farnhamban tartott végrehajtó-bizottsági ülés a következőleg állapította meg: 1. *Isten szándékai az emberiség iránt és az Egyházra nézve ebből folyó kötelezettségek.* 2. *Az egyház s az ipari és gazdasági problémák:* a) Az egyház szeretet-tevékenysége (pásztorolás, diakonia) és a szocialis problema; b) A keresztyének és az Egyházak kötelessége a gazdasági és ipari problémákkal szemben. 3. *Az egyház s az erkölcsi és szociális problémák:* a) Hivatalok és hivatások; b) A tűzhely (a család és lakás); c) Az ifjúság; d) A nemek közti viszonyok;

e) A keresztyén fogalom és a büntető bírósági elnyomás; f) Szabad idő és üdülés (szórakozások). 4. *Az Egyház és a nemzetközi összeköttetések:* a) Az egyház egyetemes jelleme (az Egyház és a nemzetek); b) Az Egyház kötelessége: a testvériség tanítása; c) A fajok problémája; d) Az Egyház akciója a béke mellett és háború ellen; e) „Az Egyházak útján való nemzetközi barátság” munkája; f) A jog útján való béke (a törvény lépven az erő helyébe), a jogrend kiterjesztése a népek közötti összeköttetésekre és ennek alapja a biblia tanításban; g) Az egyház és a haza. 5. *Az Egyház és a ker. nevelés:* a) A polgári lelkiismeret nevelése; b) A nemzetközi lelkiismeret nevelése a testvériség által. 6. *Az Egyházak kooperációja:* a) Törekvések az egység felé; b) Hogyan folytassák a konferencia munkáját? — E hatalmas program végrehajtásának biztosításán 4 szakosztály dolgozik: átteszik a titkársághoz azokat az előadói jelentéseket, amelyeket kiemelkedő személyiségektől kértek; ez összefoglalja őket és átutálja a nemzetközi bizottsághoz, amely megszerkeszti a javaslatokat vagy kívánságokat, amelyek majd a stockholmi konferencia elé kerülnek. Ez utóbbi megvitattja és vagy elfogadja vagy elveti őket s azok csak abban a mértékben fogják kötni az Egyházakat, amint ezek azokat jónak látják. Az egész föld kerekességéről mintegy 600 küldött fog az augusztus hóban Stockholmban tartandó interkonfessionális konferencián résztvenni és pedig Amerikából 151, Nagybritániából 124, az európai kontinensről 275, a keleti egyházakból 30. Dr. Atkinson főtitkár személyesen meglátogatta a keleti egyházak patriarcháit és fejeit, informálta őket a konferencia céljáról, fontosságáról és felhívta őket, hogy magokat azon képviseltessék. Lesznek ott képviselői a japán protestantizmusnak s lesznek női küldöttek is (Müller Otfriedné, a német birod. gyűlés tagja).

HIVATALOS RÉSZ.

677—1925.

Körlevél.

I.

Mivel lelkészavatással egybekötött közgyűléstünk október hó elején tartjuk meg, felkérem a nt. esperes urakat, hogy az egyházmegyei közgyűléseket szeptember hó 20-ig okvetlenül megtartsák.

II.

Az Egyetemes Konvent 225—1925. számú határozatában „felkérte a presbiteriumokat, hogy a szeptember hó második vasárnap (13.) délelőtti istentisztelet perselypénzét ajánlják fel a földrengés által mélyen sújtott egri ref. gyülekezetünk építkezési költségeire.” Az adakozás tehát szeptember 13-án délelőtt az egri egyház javára hirdetendő; a begyűlt összeg, esetleg a lelkészi hivatalhoz beérkezett egyéb adományok f. é. szeptember 30-ig az esperesi hivatalokhoz küldendők, ahonnan aztán az esperes urak az egri lelkészi hivatalhoz egy összegben küldik el.

Miskolc, 1925 aug. 3. Dr. Révész Kálmán
püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Forgács Gy.: Az ORLE kongresszusa. — R—s: Lelkészerkeztet és kálvineumi ünnepély. — Pósa Péter: Könyvismertetés. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Pályázat.

Az ORLE kongresszusa.

Évről-évre nagyobb lendülettel és számbelileg nagyobb részvétellel, tehát a külső s belső fejlődés csillogó jeleivel gyarapodva tartatnak az ORLE-kongresszusok.

A jövő héten az ország minden részéből segrelenek Kecskemétre szolgatársaink, hogy az ORLE kongresszusán lelkiépülést, az egymással való testvéri találkozásban az egység forrásából merített erőt szerezzenek.

Hiszem, hogy ott lesz mindenki, aki csak teheti, hiszem, hogy ott lesz Isten Lelke, hogy gazdag áldásait árássa a jelenlevők munkájára.

S mivel eddig jutottunk már, hogy egy-egy ORLE-kongresszus küszöbén nyugodt lélekkel számíthatunk annak impozáns sikerére, — e magaslattól önkéntelenül újabb magaslatokra irányul tekintetünk.

Azért segített „eddig“ minket az Úr, hogy buzgón igyekezzünk ezt a talentumot még nagyobb haszonnal forgatni.

A Kálvinista Szemle mutatott reá nemrégiben egy fontos dologra. A nagy róm. kath. gyűlésekről írt s kiemelte, hogy a róm. kath. egyház világi emberei s közöttük elsősorban az előkelők, milyen nagy szolgálatokat tesznek egyházuknak azáltal, hogy ezeken az országos összejöveteleken nyilvánosan vallást tesznek hitükről.

Hol vannak a mi egyházi világi nagyjaink?

Milyen jó lenne, ha ők is követnék a jó példát!

Megjegyzem, hogy világi előkelőink nem vádolhatók némasággal. Akkor, amikor alkalmuk van, nem zárkoznak el, a buzgó vallástételtől. Emlékezzünk csak vissza a Magyar. Prot. Irodalmi Társaság hatalmas vándorgyűléseire s az azokon elhangzott beszédekre! Emlékezzünk a Kálvin-Szövetség országos értekezleteire, melyek benyúltak a háborús időkhöz is és igazolták, hogy világi uraink nemcsak passzív, hanem aktív részvételre is alkalmasak.

Most még kisebb mértékben, de a jövőben remélhetőleg szélesebb körben tartandó presbitéri értekezleteink is jó reménységgel tölthetnek el minket e tekintetben.

Meg vagyok győződve, hogy világi előkelőink élénkebb részt vennének nyilvános nagy gyűléseinken, ha erre több alkalmat adnánk nekik.

Ha az ORLE kongresszusaira gondolunk, valahogy előtérbe kívánczik az a kérdés, hogy vajon miért van olyan egyesület egyházunk kebelén belül, amely a világiakat ne mondjuk ezt a szót „kizárja,“ hanem kinosan megkülönbözteti? Az ORLE alakulása igazolható mint olyan, de az alakulás óta a gyülekezet és egyetemes egyház életnyilvánulásaira nézve újabb meglátásokra vezetettünk s ezek alapján fölvethető a kérdés, hogy a lelkészeknek olyan egyesülete, amely nagyrészt az egyetemes egyházat érdeklő tervek megvalósításával foglalkozik (lásd az „Egységes Programot“), ilyen alakjában fedezi-e a kálvinizmus szociális (tehát nem theologiai) elveit és nem kellene-e a „világi“ jelzőt egybevetni a presbitárs fogalmával és meglátni, hogy a lelkész is presbiter!?

Csak egy gondolat ez s nem kritika. Egy gondolat, melynek megszívlelése meggyőződéseim szerint egyetemes egyházunknak s az ORLE-nek is javára volna.

Forgács Gy.

Lelkészerkeztet és kálvineumi ünnepély.

Az alsóborsodi egyházmegyének f. hó 11-én a diósgyőri-vasgyári gyülekezet körében tartott lelkészerkeztete és leánykálvineumi ünnepélye gazdag tartalmával s magas színvonalú előadásával maradandó emléket hagyott hátra minden résztvevő lelkében. Az egyházmegye köréből, élén dr. Révész K. püspökkel és Farkas I. esperessel, mintegy 40 lelkész, hitoktató és s. lelkész jelent meg az értekezleten, Sárospatakról Forgács Gy. lelkész és Rác L. tanár; kíváncsian lenne, hogy az egyes egyh.-megyék évi nagy lelkészerkezteteire a testvér-egyházmegyék is hivatassanak meg és küldjenek képviselőket. A tágas iskolateremben (a vasgyári gyülekezetnek még nincs temploma) d. e. 10 órakor tartott istentiszteleten Nádházy Bertalan, a gyülekezetnek a múlt hó elején beiktatott lelkésze tartott, áhitatos ima után, a 74. Zsolt. 9—12. verse alapján emelkedett szellemű egyházi beszédet, arra intve hallgatóságát, azt ajánlva vallási és nemzeti bajaink egyedüli orvosságának is, hogy Krisztus legyen úr, a király, az uralkodó mindenekben, egyedül csak őtől várhatunk oltalmat és szabadulást!

Még a szépen kidolgozott és a szívhez szó-

lóan előadott beszéd hatása alatt állottunk, midőn Pósa Péter elnök a lelkészértekezletet tartalmas beszéddel megnyitotta, amelyben úgy jellemezte az ilyen évi nagyértekezleteket, mint lelki szemlét magunk felett, vajjon a hűség vagy hűtlenség érdemjegye illetve meg bennünket? szólott azután az állami fizetéspótlékok (családi pótlék, kongrua, özvegyi nyugdíj) fokozatos emelkedéséről; buzdította lelkészársait az ORLE konferenciáin való részvételre, a Kálvineum és ref. sajtó ügyének felkarolására; végezetre meleg szeretettel köszöntötte dr. Révész K. püspököt, aki épen e napon ünnepelte születésnapját, (s akit a megelőző szünet alatt, ez alkalomból, a vasgyári ref. nőegylet elnöke: Zsiros Lajosné, meleg szavakkal üdvözölt és díszes virágcsokorral tisztelt meg), a megjelent vendégeket, a vasgyári gyülekezet lelkes vezetését. Az értekezlet 2-ik és 3-ik pontja gyanánt *Maklár Pap Ernő* nemesbikói lelkész a tavaly tragikus véget ért Kovács Gyula t.-oszlári lelkész felett, *Horváth Bertalan* szederkényi lelkész pedig a nov. 22-én elhunyt Szabó Bertalan hejőpapi lelkész felett tartott a kegyelet hangján, de egyúttal a történetíró hűségével megírt, ez elhunytak egyéniségét plasztikusan kiábrázoló emlékbeszédet, amelyek az értekezlet emlékkönyvében fognak megörökítettetni. *Várady Pál* geszti lelkész a presbytereknek, mint a lelkész munkatársainak nagy szerepét ismertette a belmissziói munkában, gondosan kidolgozott és érdeklődéssel hallgatott előadása végén határozati javaslatot terjesztett elő az iránt, hogy évenként minden egyh.-megyében rendeztessenek presbyteri konferenciák, amelyre minden gyülekezet küldjön 1—2 presbytert; minden gyülekezet készítsen rendszeres munkaprogramot s annak keresztvitele tétessék kötelezővé; értekezlet a határozati javaslatokat az egyh.-m. közgyűléshez fölterjeszti. Végül *Román Ernő*, az egyházmegye történetírója, olvasott fel nagyon érdekes részleteket arról, hogyan gyakorolták a XVII. XVIII. században és a XIX. sz. első felében az alsóborsodi egyházmegyei atyái, illetőleg gyülekezetei az egyházi fegyelmet.

Ezután az elnök terjesztette elő jelentéseit. Jelentette, hogy *Román Ernő* zsolcai lelkész, volt főjegyző, akit az értekezlet az egyházmegye történetének megírásával megbízott, e munkájával elkészült, azt a püspök úr és az esperes úr átnézte s lelkiismeretesen, kiváló alapossággal, hozzáértéssel és gonddal készült munkának nyilvánította; értekezlet örömmel fogadja a jelentést, elhatározva a munkának kedvezőbb körülmények közt, 2—3 év múlva való kinyomatását s a szerző számára 1 millió K. tiszteletdíjat szavaz meg. Ezután a kitűzött pályatételekről tesz az elnök jelentést; jelenti, hogy a pünkössti egyházi beszéd díjáért 2 munka versenyzett s a bírálók jelentése alapján a díjat *Román E.* nyerte el, míg a belmissziói munka fontossága és kíváncsok keretei című, korszorúzott mű szerzője *Gaal Ferenc* poroszlói lelkész. Új pályatételek lesznek: újévi egyházi beszéd és a szekták ellen való harc. *Rácz Károly* ujlőrincfalvai lelkész buzgó imádsága rekesztette be a lelkészértekezletet.

A *leánykálvineumi* ünnepélyre, este 7 órákor, a díszes közönség (melynek soraiban ott láttuk

Puky E. egyh.-m. gondnokot is családjával) zsúfolásig megtöltötte az iskolatermet. Az est fénypontját *Kiss Ferenc* egyetemi tanár előadása képezte, aki egyfelől Krisztus szolgálatát mutatta be, amely mindig áldozattal jár s a szeretet tengerébe ömlik, másfelől a mammon, a világ s a magunk érdekeinek szolgálatát, vagyis a szolgaságot. Szívhez szóló, tárgyhoz illő volt *Takács Mihály* t.-valki lelkésznek Máté 18. r. 5 v. alapján tartott biblíamagyarázata; a zene, dal és költészet köréből vett előadásokkal gyönyörködtették a közönséget a 3., 5., 6., 7. és 8. pontok (hegedű-orgona *Puky L.* és *Baltazár D.*-től, Ének-orgona *Oláh Manci*—*Baltazár D.*-től, A kálvárián *Szendrey L.*-től, Régi magyar zsoltár *Demes P.*-től, Orgona-játék *Baltazár Dezső* áll. isk. tanítótól) s előadók a közönség minden elismerését megérdemelték. *Pósa Péter* elnök mondott köszönetet az előadónak önzetlen közreműködésükért és rekesztette be szárnyaló fohással az ünnepélyt, mely a Leánykálvineum alapját mintegy 4.000.000 K.-val gyarapította.

Ha az aug. 11-iki szép napra visszatekintünk, talán csak azt kifogásolhatjuk, hogy a vasgyár megtekintése s a szép vidékre való kirándulás is e napra volt tervbe véve, ami kissé zsúfolttá tette a programot s nem engedett időt a lelkészértekezleten sem a fölvetett javaslatok megvitatására, sem egyes aktuális kérdések megbeszélésére. A kettős összejövétel rendezői, élükön *Zsiros Lajos* gondnokkal, fogadják mindnyájunk őszinte köszönetét.

R—s.

KÖNYVISMERTETÉS.

Dr. Vass Vince: „Ebben a világban, de nem ebből a világból.” Beszédok, előadások. Pápa, 1925. Főiskolai nyomda. Alapár 8 K.

A pápai ref. főiskolában erőteljes lendülettel folyó, lelkes, komoly munkának egyik ékes bizonyítéka ez a 10 ívnyi terjedelmű könyv, mely a fiatal tudósak és termékeny írók templomi igehirdetésre szánt s talán el is mondott 18 prédikációját, *Tisza István*-ról való szép megemlékezését, 4 magas színvonalú előadását és egy évmegnyitó beszédét foglalja magába gazdag tartalom gyanánt.

Külön kiemelem az első darabot képező s „elsőszó helyett” álló, kis képet, amit szerzőnk „A látás útja” címen mintegy bevezetésként mond, amit én a lelképásztorok kis tükrének szeretnék nevezni. Ennek a kis képnek tartalma feltárja előttünk a mélyen vallásos lelkű írónak egész benső világát s fényt vet arra az eszményképre, a mit szerző a ref. lelképásztorról a lelkében hordoz a prófétai és apostoli magasságig. S mivel kíváncsok tartom, hogy ezt a magas eszményképet azok is megismerjék, akik e könyvet nem olvashatják, idézem itt a kezdő sorait: „Aki arra vállalkozik, hogy az emberek életét az örökkévalóság felé irányítsa, annak bele kell látnia az örökkévalóságba, vagy legalább is tisztán kell látnia az odavezető út nagy részét. Ha nincsenek látásaim saját életemre nézve, akkor megelégszem önmagammal úgy, ahogy vagyok, nem vágyakozom az élő Isten után és az én isteni Mesteremhez hasonlóvá válásra, akkor öntelt leszek, jóllakott, nem

nővekszem, sőt elveszítem azt is, amim van. Ha nincsenek látásaim saját gyülekezetemre nézve, akkor belenyugszom annak mostani állapotába, nem él szívemben a vágy, nem szorongat a Krisztus szerelme elégni a munkában, hogy Isten országa növekedést vegyen: a rám-bízott gyülekezet elveszti meglevő hitét is. Ha nincsenek látásaim, ha nem ragadja meg lelkemet ellenállhatatlan erővel az új Jeruzsálem felséges panorámája, akkor nem látok bele az én Uramnak és Istenemnek örökké való terveibe, nem látom annak útjait és céljait, akinek én meghatalmazott minisztere, követe vagyok ebben a világban: haszontalan szolga leszek. Ha nincsenek látásaink, akkor nincsenek apostolok, próféták, lelkipásztorok, csak hivatalnokok, akik sötét kamrácskába bezárkózva, pontosan elvégzik ugyan előírt kötelességeiket, de nem tudják miért, nem tudják mit csinálnak. Hogyan szerezzünk látásokat?"

Majd a látásokat kereső lelkipásztor mintaképe gyanánt felmutatja Dániel prófétát, amint népe nyomorúságos állapotát látva, lelkét fájdalom emészti. Ebben a tusakodó s imádkozó gyötrődésében figyelni őt az Emberfia, akit D. meglátva, megismeri tehetetlenségét és bűnös voltát, mire az Emberfia felemeli, megerősíti, megbiztatja és megbátorítja őt.

A predikációk között van egy adventi, három karácsonyi, egy újévi, egy farsangi, öt közönséges, egy virágvasárnapi, egy nagypénteki, két húsvéti, egy áldozócsütörtöki és két pünkösti. Nem iskolapéldái ezek a merev homilétikai szabályok alkalmazásának, de igehirdetésre alkalmas s lélektermékenyítő beszédek. Különösen egyik húsvéti beszéde, „A két angyal” című ragadta meg lelkemet, amelyről megjósolom, hogy ünnepi legátusaink rövidesen felkapják és hosszú ideig fogják használni épen úgy, mint a Czinke I. urvacsora utáni beszédét. A többi közül kiváló könnyedsége, rövidsége s a pompásan megrajzolt, megkapó kép predesztinálják erre a népszerű szerepre ezt az építő, szép beszédet.

A Tisza István halála 2-dik évfordulóján tartott megemlékezés „Ennek így kellett lennie” c. egyik értékes darabja a kötetnek. „Az ő cédrus alakja — így ír a nagy emberről — Pál apostoltól és Kálvintól nyerte áttörhetetlen fényes zománcát. Életének centruma: hite, egy volt ezekével. Az ő hitének centruma is a predesztináció volt.”

A négy értekezés, illetőleg előadás „Ebben a világban, de nem e világból”, „A predesztináció elve és a gyakorlati élet”, „Az újjászületés és a társadalmi kérdés”, s „Mit jelent az, hogy egyházunk hitvallásos egyház?” címet viseli, melyek közül az utóbbi a spataki lelkészi konferencián elhangzott előadás s valamennyi tudományos alapon felépült, biblikus és mindenekfelett erősen ref. gondolkodásra valló és meggyőző bizonyosgátétel. A kötet utolsó darabja évmegnyitó beszéd „A dogmatika és lelkipásztor” címmel, amelyben jóízű s bizonyára nagy figyelemmel hallgatott bevezetés után meggyőzően és csodálatos könnyedséggel fejti ki, hogy a „dogmatika nem irracionális tételek racionális bizonyító tárháza, hanem „a ker. ember világnézete”, a lelkipásztor pedig „olyan ember, aki Istennek hívása folytán arra szenteli

életét, hogy ezt a világnézetet a rábizott gyülekezet minden egyes tagjának lelkében kikristályoztassa.”

Nyelvezete magyaros, világos, a hívő ember nyelve, gondolatmenete zökkenés nélkül folyik; a látszólagos nehézséget, amit első olvasásra érzünk, a gondolatok súlyossága s ebből folyólag az okozza, hogy nem felszínen mozog, hanem a mélységekig hatol, honnan értékes gyöngyszemeket hord fel.

A könyv kiállítása dicséretére válik — a mai viszonyok között — a pápai főiskolai nyomdának; a 8 K alapár a 7000-es szorzószám mellett mérsekelt.

Legteljesebb elismerésünket küldjük a pápai főiskola theol. igazgatója felé s kívánunk könyvének kelendőséget, neki magának széles látóköréhez, nagy készülségéhez méltó sikereket!

Pósa Péter.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Alsózepléniek figyelmébe!** 1. Az őszi egyházmegyei közgyűlésen tárgyalandó ügyek iratai szeptember 5-ig küldendők az esperesi hivatalba. 2. A lelkészek világosítsák fel hiveinket, hogy István király napján a mezei munka nincs tiltva s ha valaki ezért őket jogtalanul háborgatná, az ellen panasszal kell élni. Kiss Ernő esperes.

— **Meghívó.** Az abaúji egyházmegye őszi közgyűlését szeptember hó 16-án Göncön fogja megtartani. A gyűlés fél 9-kor kezdődő istentisztelet után, melyen imádkozik Orosz László s. lelkész és bibliamagyarázatot tart Kukoró Ferenc felsődobszai lelkész, a község termében veszi kezdetét. Meghívom e gyűlésre annak összes alkotó tagjait. A gyűlés elé tartozó iratok szeptember hó 1-ig küldhetők be az esperesi hivatalba. A később érkezettek tárgyalás alá nem bocsájtatnak. Szept. 15 én d. u. 3 órától lelkészi értekezlet lesz, melyen Tamaska János selyebi lelkész fog előadást tartani. A gyűlés programját az elnökség állítja össze. Felkérem a lelkész urakat, szíveskedjenek az értekezleten teljes számmal megjelenni. Szállás és étkezés végett Farkas lelkész úrnál szept. 10-ig lehet jelentkezni. A tanügyi bizottság ülése értekezlet után lesz. Konventi intézkedés folytán figyelmükbe ajánlom a lelkész uraknak, hogy 1925 júniustól kezdve kántortanítókúl csak azon végzett tanítójelöltek választhatók, akik református képzőink által kiállított orgonista-kántori oklevelet mutatnak fel. Tanító-változásoknál, úgy a lemondást, mint az új választást azonnal be kell jelenteni a királyi tanfelügyelőséghez és a megválasztott tanító adatait tartalmazó fizetési jegyzéket is, a bejelentés alkalmával két példányban csatolni kell. A folyó évi választói névjegyzéket postaköltség megtakarítása céljából az értekezleten fogom a lelkész uraknak átadni. Cziáky Endre esperes.

— **Rövid hírek.** Az alsóborsodi egyházmegye szept. 15-én fogja őszi közgyűlését megtartani. — Fekete István miskolci hitoktató tiszadobi lelkésszé választatván, aug. 16-án tartotta beköszöntő egyházi beszédjét. — Alsóborsodban 3 lelkész, a presbyterium hozzájárulásával, állást cserélt; a csere

perfektuálása szept. 1-én lesz. — *Szinyéry György* lukai lelkész 1926 jan. 1-én nyugalmába vonúl; Horváth Pál sajtóhidvégi lelkész elcsereült lelkészi állását egy félév óta még mindig nem foglalta el. — *Askóts János* nagyiparos buzgó egyháztag a mezőföldi egyházmegye közgyűlésén, hol a pápai főiskola segélyezésének tárgyalása folyt, kijelentette, hogy e célra évente 500 ar. koronát ajánl fel.

— **Németországban** nagy figyelemmel foglalkoznak az alkoholizmus kérdésével, mint a közéletet fenyegető veszedelemmel s július hó 10-én 400.000 aláírással ellátott kérvényt nyújtottak be a birod. gyűléshez, melyben az egyes községek számára azt a jogot kérik, hogy magok határozassanak — a lakosság kívánsága szerint — az alkohol-fogyasztás meghagyása vagy eltiltása kérdésében.

— **A pusztai egyház.** Mikor XIV. Lajos francia király, a nantesi edictum visszavétele után, a reformátusoknak a nyilvános istentiszteleteket megtiltotta, a hugenották erdőkben és barlangokban jöttek össze Isten dicséretére és imáadására. Hasztalan adtak ki ezen pusztai összejövetelek ellen szigorú parancsokat, kivált a délfranciaországi Cévennes-Hegyvidék lakói rendületlenül résztvettek azokon. Még 1725-ben, a rémület és megpróbáltatás évében is hívek maradtak hitközhöz és összegyűltek rejtekhelyeiken. A folyó 1925. év szeptember 6-án a francia hugenották nagy ünnepségek közt fogják e rettenetes események és a hugenotta hősiesség emlékezetét megülni.

HIVATALOS RÉSZ.

683—1925.

Körlevél.

A lelkész és gondnok urakhoz!

Egyházkerületünk tűzbiztosítási szerződése a jövő 1926. év végével lejár. Hogy az új szerződés mentől előnyösebben legyen megköthető, szükséges, hogy az alábbi kérdőpontokra minden (anya-, társ-, leány- és fiók-) egyházközség pontosan befeleljen.

A befelelés mindenkor külön ívre írandó, külön az anya-, külön a hozzácsatolt leány- és fiókegyház részéről. A befelelésnél elégséges a kérdőpont folyószámára hivatkozni, p. o.: ad 1., ad 2. stb.

A befelelő ívek, lelkész és gondnok által aláírva, *f. évi augusztus hó 31-ig* az esperesi hivatalhoz küldendők. A nt. esperes urak minden befelelést átnéznek, szükség esetén a befelelő íven javítanak, az összes íveket láttamozzák és *f. évi szeptember hó 15-ig* együttesen a püspöki hivatalba behozzák vagy beküldik. Szeptember 3-án, az addig még be nem érkezett befelelő íveket, az illető lelkésztárs költségén megsűrgetik.

A befelelő ívek gondos és pontos kitöltéséhez egyházkerületünknek igen sok érdeke fűződik, épen azért kérem a nt. lelkész urakat, hogy a kitöltésnél a legnagyobb körültekintéssel és pontossággal járjanak el.

*

----- egyházmegye ----- egyházközség.

1. Milyen épületei vannak az egyházközségnek?

2. Mivel vannak fedve?

3. Milyen karban vannak?

4. Milyen értéket képviselnek jelenleg?

5. Mennyire vannak most biztosítva?

6. Mennyit fizetnek most biztosítási díjban évente?

7. Mennyire voltak az épületek 1914-ben biztosítva?

8. Mennyi bizt. díjat fizettek 1914-ben?

9. Mennyire van biztosítva a belső berendezés úgy a templomnál, mint az iskolánál vagy egyéb egyházi épületnél?

10. Milyen értéket képviselnek most ezek?

11. Mennyi bizt. díjat fizetnek a belső berendezésért évente?

12. Mennyi bizt. díjat fizettek ugyanezekért 1914-ben?

13. Hány hold földje van az egyh. községnek?

14. Mennyi a készpénze?

15. Hol van az elhelyezve és milyen kamatra?

16. Van-e záloglevele? Milyen és mennyi értékű?

17. Van-e érékpapírja? Milyen és mennyi értékű?

18. Milyen értéket képviseltek békében?

19. Hol vannak elhelyezve?

20. Vannak-e régebbi alapítványai?

21. Mennyi s melyek azok?

22. Mennyi értéket képviselnek ma?

23. Milyen értéket képviseltek 1914-ben?

24. Hol vannak elhelyezve?

25. Melyik intézettel vagy szövetséggel áll az egyházközség összeköttetésben?

26. Miben áll az érdekeltsége?

27. Mennyi az egyházközség tartozása?

28. Kinél és hol?

29. Mennyi évi kamatot fizetnek?

30. Van-e amortizációs kölcsöne?

31. Mennyi és mikor jár le?

32. Van-e az egyház- és politikai községben pénzintézet? (Részvénytársaság vagy szövetkezet?)

*

Miskolc, 1925 aug. 14. Dr. Révész Kálmán
püspök.

686—1925.

Pályázat.

Az alsóborsodi egyházmegyéhez tartozó, — nyugdíjazás által megüresedett böcsi lelkészi állásra pályázatot hirdetek. A lelkészi javadalmat képező föld, termény, tűzifa, stóla, készpénz fizetés, hivatalos jelentő ív szerint megállapított becsősszege: 3395 aranykorona. Az állás elfoglalásának ideje 1926 január első vasárnapja. A megválasztandó lelkész hivatali elődjének annak haláláig s az őt túl élő özvegyének a férj halálát követő félévig — a lelkészi jövedelemből 100 q buzát tartozik évenként fizetni. Pályázatok 1925 szept. hó 6-ig bezárólag Farkas István espereshez Miskolc (Papszer utca 18.) küldendők.

Miskolc, 1925 aug. 10. Dr. Révész Kálmán
püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		Megegyezés szerint.

TARTALOM: A stockholmi konferencia. — Istók László: Az állami új tanterv. — Külföldi dolgok. — Egy megszállott területen lakó: „Mit kell cselekednünk a megszállott területekről hozzánk pályázó vagy meghívott lelkészekkel?” Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A stockholmi konferencia.

E napokban, augusztus 19 től 29-ig világ-történeti események mennek Stockholmban végbe, amelyekről fog sok részben a protestantizmus jövője függeni. Míg a pápás egyház Rómában ünnepli a szentévet és nem bírja magát rászánni, hogy a többi keresztyénekkel — vagy szerinte: eretnekekkel — érintkezzék, ha csak azok tédert nem hajtának előtte, a világ többi keresztyénsége, amely számbelileg a rómainál sokkal tekintélyesebb, testvéri kezet nyújt egymásnak Stockholmban, közös Urok és Tanítójuk nevében és szolgálatára. Mindenféle hitvallású és egyházalkotmányú protestánsok — és a gör. keleti egyház képviselői a tökéletes egyenlőség, a közös hit és közös felelősség érzetében összegyülekeztek e napokban Stockholmban a *Gyakorlati Keresztyénség Konferenciájára*. Ma, mikor az egész világ a széthúzás, az egymás ellen törés szomorú példáját mutatja, Jézus igaz tanítványai — félretéve azokat a megkülönböztető vonásokat, amelyek őket egymástól elválasztják s amelyek ugyanakkor gyöngeségük forrását is alkotják, félretéve a kevélységet, irigységet, önteltséget, — szükségét érezték annak, hogy azokat a vonásokat hangsúlyozzák, amelyek őket egyaránt közös mesterök: Jézus Krisztus tanítványaivá teszik, és kezet nyújtanak azoknak a testvéreknek, akiket eddig félreismertek, keblőkre ölelik egymást, s egymás megértésének és megbecsülésének szándékától eltelve kijelentik, hogy ezentúl együtt fognak munkálkodni. Míg a világot kormányzó másik két szellemi hatalom: a romboló III-ik internacionále, s a tekintélybe és hatalmi jogkörébe burkolózó pápás egyház egyházi egységes frontot képez és erejét az összetartásból meríti, — az evangéliumi keresztyénség most szintén elérkezettnek látja az időt a sorakozásra és egységes szellemi hadsereggé való tömörülésre, amivel visszatér Krisztus szándékaihoz és az Atya akaratához.

A stockholmi konferencia résztvevői ezt a testvéri egyességet nem a dogmák, a hagyományok, a szertartások, az egyházkormányzat egységbe-hozatalával törekednek elérni, hanem az élet, a szolgálat, a szeretet terén, tehát a legkövetlenebb, legszentebb és legkeresztyénibb köte-

lesség terén, mert Pál apostol, Krisztus hű vizsgálója, azt mondta: „Ha hegyeket tudnék is mozdítani, de szeretet nincsen bennem, semmi vagyok!” Az a keresztyénség, amelynek képviselői testvéri találkozóra és tanácskozásra gyűltek össze augusztus 19—29 én Stockholmban, ki akar lépni a templomok szentélyéből, s az emberi nyomorúságok és szenvedések küzdőterére bocsátkozni. Meg akarja vizsgálni az állami és társadalmi élet mozgató problémáit: a vagyon, az ipari munka, munkaszünet, munkanélküliség, család, lakás, nevelés, szövetkezés, alkoholizmus, nemzetiségi viszály, háború és béke, nemzetközi bíróság kérdéseit, s meg akarja vizsgálni, hogy az evangélium erejével fölfegyverkezve mit tehetnek az egyház munkásai, ha kezet fogva s összetett erővel dolgoznak, ama zavar, homály és nyomorúság eloszlatására vagy legalább enyhítésére, amely ma Európa, sőt az egész világ népeire nehezedik.

Ha a világ nagy Egyházainak képviselőit tiszta jóakarattal hatja át e célok munkálásában, ha feledve a nemzeti és nyelvi különbségeket, nem azt fogják nézni, ami a saját egyéni érdekek, hanem ami mindnyájoknak közös érdeke; ha nem azért akarnak egyesülni, hogy uralkodjanak, hanem azért, hogy egymást kölcsönösen szolgálják és összetett erővel munkálkodjanak az emberiség sebeinek gyógyításán annak nevében és szellemében, aki egyedül adhat gyógyulást; ha a munkás és bátor szeretetben akarják megvalósítani az egységet: akkor az 1925-ik év augusztus hava nevezetes időpontja lesz a világtörténelemnek s Isten országa egy nagy lépéssel közelebb fog jutni földi megvalósulásához.

*

Mit tehetünk mi itt a távolban a stockholmi konferencia sikerének előmozdításáért? Buzgón imádkozhatunk és tartozunk imádkozni a Szentlélek áldásának a stockholmi konferencia résztvevőire s kivált vezetőire való kitöltéséért. A konferencia szervezői a következő ima elmondására kérik a világ protestánsait, amely minden beszédnél jobban kifejezi az ő szándékaikat és törekvéseiket:

„Mindenható Isten, mennyei Atyánk, béke és szeretet Istene! áldunk és hálákat adunk neked

azért, hogy elküldötted szent Fiadat, a mi Megváltónkat, hogy legyen ő a mi békességünk, hogy újra kiengeszteljen minket egymással és a keresztrévén egyetlen testté egyesítsen bennünket.

„Könyörgünk hozzád a léleknek és munkásságnak a te egyetemes Egyházadban való egysegeért.

„Kérünk, cselekedd, hogy az összes keresztyének legyenek készek arra, hogy hitőket új cselekedetekben bizonyítsák meg és egyre igazabb és teljesebb belátására jussanak el Krisztus Urunk, a mi Megváltónk akaratának.

„Kérünk, tedd uralkodóvá Krisztus tanítványai közt a mélyebb szeretet érzelmeit és a szélesebb látókört.

„Kérünk, oszlasd el a káros szenvedélyeket és előítéleteket s vezesd diadalra az emberek közt a testvériség és a béke ügyét.

„Kérünk, nyisd meg szemeinket, hogy tisztábban láthassuk azt, ami a te akaratoddal meg egyezik és azt, amit Krisztus vár mitőlünk ezekben az időkben, amelyekben élünk.

„Könyörgünk, szenteld meg az összes keresztyének akaratát, hogy kitartóan munkálkodjanak a te országod földi eljövételén.

„Uram, szánj meg bennünket.

„Óh Örökkévaló, könyörület Istene, a te szentlelked munkája vezesse el az emberiséget oda, hogy a legjobb életet élje, amely tebenned van, és hogy az egész teremtettség, amely most nyög és szenved, megszabadíttassék a romlottságnak rabszolgaságától és vezettessék el a te gyermekeidnek dicsőséges szabadságára, a mi Urunk Jézus Krisztus által, Ámen.“

Az állami új tanterv.

Az állami új tanterv a múlt hó elején megjelent. Még nem volt alkalmam részletesen áttanulmányozni, azonban az első átolvasásnál oly dolgokat vettem észre, melyeket szónélkül hagyni nem lehet.

Az osztatlan iskola óratervében a hit- és erkölcstan tanítására a III—VI. (tehát négy felső) osztály részére csak heti 1 (egy) órát vettek fel. Szeretném látni azt a tanítót, aki heti egy órán (két félórán) el tudja végezni a III—IV. o.-beli bibliai történet anyagát, az V. o.-beli egyháztörténelmet, a VI. o.-beli hit- és erkölcstant és ezeken kívül e négy osztályban az egyházi éneket is. Az új tantervben az osztatlan iskola hat osztálya részére heti két vallásórát vettek fel, eddigi tanterveinkben heti három vallásóra volt. A felekezeti iskolákra az új tanterv nem kötelező; azt hiszem, hogy az egyes egyházkerületek a vallásórák csekély száma miatt nem fogadják el. Az I. o.-ban az olvasás-írás tanítására felvett heti két óra (négy félóra) kevés; ugyancsak kevés heti 1—1 óra (2—2 félóra) olvasásból a II. és III. o.-ban, számtanból a II. o.-ban, továbbá az V—VI. o.-beli történelem, alkotmánytan, polgári jogok és kötelességek, végül az V—VI. o.-ban a természet- és egészségtan tanítására.

Az új tantervben vannak katolikus vonatkozások is: halottak napja, kegyelet (14. lap), búcsú

(16. l.), betlehemes játék, vízkereszt, útszéli kereszt (17. l.), búcsújáróhelyek (18. l.); ellenben az osztatlan iskola számtani anyagából kimaradt a római számjegyek ismertetése, pedig erre szükség van a zsol-tárok kikeresése végett. — Az már meg sem lep bennünket, hogy több helyen „keresztény“ szó van a tantervben. A kath. vonatkozásokat törölni kellene az állami tantervből is, mert az állami iskolában bármily vallású gyermek járhat.

Mindezekből látszik, hogy az állami új tantervet a ref. iskolák részére átdolgozás nélkül elfogadni nem lehet.

Istók László.

Külföldi dolgok.

A protestáns missziók legújabb statisztikája, amely most jelent meg New-Yorkban, H. P. Beach és Ch. H. Fahs szerkesztésében, I. részében feltünteti a világ összes prot. missziói szervezeteit, igazgatójikkal, anyagi eszközeikkel, újságjaikkal és munkamezőikkel együtt. E szervezetek száma ma 700-nál többre megy, de csupán 350 küld misszionáriusokat pogány földre. A II. rész a fehér és benszült missziói személyzet statisztikáját, a megkeresztelték és katechumenusok, a missziói iskolák és orvosok számát közli. A III. részben levő térképeken látjuk, hogy ez idő szerint az 5 földrészen 4598 missziói állomás van, míg az utolsó rész a főbb országok általános leírása, ahol missziói munka folyik. A prot. misszionáriusok száma 1923 végén 29,118 volt, közöttük 7625 fől-szentelt, 3819 fől nem szentelt, 8619 női misszionárius és 9125 leány vagy özvegy. E misszionáriusokból Ázsiában működik 16,524, Afrikában 6289, Európában (Törökország) 139, Ausztráliában és a Csöndes Óceán szigetein 1810, latin Amerikában és Nyugat-Indiában 1777 és Északamerikában 1177. A benszült személyzet száma összesen 151,735-re megy, kik közül 10493 fől-szentelt lel-kész; 36,246 benszült ekklézsia van, amelyek 6,540.830 keresztteltet és 1,680.116 katechumenust, összesen 8,220.946 keresztyént számlálnak (1910-ben: 5,281.871 volt.) A benszült ekklézsiák járu-lékai többre mentek 37 millió franknál (1910-ben: 13,252.755). Iskoláikban 2,440.148 gyermek nyert ker. nevelést. Missziói kórház 858 van, 801 orvossal, 358 orvosnővel és 1007 ápolóval, továbbá 6070 benszült orvos és ápoló. A missziók szá-mára gyűjtött adományok összege körülbelől 376 millió frankra emelkedett; ebből Északamerika adott 261 milliót, Nagybritannia 71 milliót, Svéd-ország 8, Norvégia 4,700.000, Svájc 1,855.882 frankot. Az adományok összege évről-évre foko-zatosan emelkedik: 1860-ban 20.5 millió, 1900-ban 100 millió, 1910-ben 126 millió fr. volt; a növekedés oroszlánrésze Északamerikára esik. — Ezek a számok igen bátorítók; de ha meggondol-juk, hogy a ker. Egyház az egész világot meg akarja hódítani, s hogy még csaknem 1 milliárd olyan ember van, aki nem ismeri és vallja Krisztus vallását, be kell látnunk, hogy még igen sok a tennivaló!

*

Az angol biblia f. évi junius havában volt 400 éves, ekkor múlt 400 éve, hogy William Tin-dale előbb Kölnben, azután Wormsban megkez-

dette az általa angol nyelvre fordított Uj Szövetségnek s az Ó Szövetség bizonyos részeinek kiadását. Ez volt az első, az eredeti szöveg alapján készült angol fordítás s ez a nyelv képződésére és az angol-szász nép vallásos és erkölcsi fejlődésére kiszámíthatatlan befolyást gyakorolt. Valamennyi későbbi fordítás, kivált az, amelyik ma a legnépszerűbb, az *Autorised Version*, amely a XVII. század elejéről ered, csak a Tindale szövegének többé-kevésbé szabad átdolgozása. Azóta szabatosabb, tudományosabb fordítások láttak kétségkívül napvilágot, de mindannyi előtt Tindale volt az útmutató, ő volt az előfutár, akit — egyes részletek kérdések leszámításával — máig sem tudtak felülmúlni.

Tindale 1524-ben azzal a reménnyel jött Londonba, hogy a püspök s más egyházi méltóságok érdeklődését megnyerje annak a gondolatnak, amely őt már évek óta foglalkoztatta: hogy a szentírást a nép nyelvére lefordítsa. De itt nem találkozott kellő lelkesedéssel s hallván, hogy Luther német fordítását megjelent, Németországba utazott, s onnan akarta fordítását hazájába becsempészni. Sokféle akadály leküzdése után sikerült bibliáját kinyomatnia és hazájába eljuttatnia. Fordítását az egyházi hatóságok azonnal eltiltották és elkobozták, maga Tindale 10 év múlva vértanú-halált szenvedett, nem annyira biblia-fordítása, mint inkább a VIII. Henrik magánélete ellen intézett körlehetetlen támadásai miatt (1536). De midőn még ugyanez évben, ugyanez a VIII. Henrik elrendelte, hogy a biblia egy példánya minden templomban elhelyeztessék s mindenkinek, aki azt megakarja tekinteni, rendelkezésére bocsátassák: nem találtak más angol fordítást, mint a Coverdalét, mely a Tindale fordításának teljesebb, de alig javított utánzata. Az angol-szász nép erkölcsi és szellemi felfogása, politikai és társadalmi eszméi, gondolkodás- és kifejezőmódja azóta állandóan a biblia nyelvének és kifejezőmódjának hatása alatt állanak, mindez viszont első sorban W. Tindale-nak köszönhető!

„Mit kell cselekednünk a megszállott területekről hozzánk pályázó vagy meghívott lelkészekkel?”

Farkas István esperes vetette fel eme kérdést az alsóborsodi egyházmegye jun. 4-én tartott közgyűlésén, mint a „Sárospataki Ref. Lapok” 24-ik számában olvasható. Talán mondanom sem kell, hogy mily sok fájó érzést, elkeseredést váltott ki az esperes eljárása még azok lelkében is, akiknek a lába alatt nem ég a föld és akik e kérdés által érdekelve egyáltalában nincsenek vagy nem lesznek ezentúl sem!

Kimondhatatlanul fáj mindnyájunknak a magyar hazafiasságnak aféle megnyilvánulása, amely a megszállott területekről pályázó vagy meghívott lelkészek „beözönlése” ellen kíván állást foglalni, és amelyet — sajnos — nemcsak Farkas Istvánnál, hanem más lelkésztársak, sőt esperesek részéről is tapasztalnunk kellett!... Egyik lelkésztársunk például könnyek között beszélt el egy gyűlésen, hogy midőn kinos helyzetéből egy nyomorúságos kis gyülekezetbe akart átpályázni, a felügyelő-lel-

kész, — aki a veres uralom elől épen ő nála bujdosott a mai Csehszlovákiában, és a kinek részére fáradságot és költséget nem kimélve menlevelet eszközölt ki a zsupánnál — háláját azzal rótta le, hogy lemondott inkább felügyelő lelkésztségéről, semhogy jöltevője érdekében egy szót is szóljon!... Egy másik, kiváló lelkész, testi-lelki jóbarátja, „korhely” és más disztó jelzőkkel igyekezett őt elszólalni!... Egy másik egyházmegyében az esperes a hívek egyhangú bizalma dacára is igyekezett megválasztását megakadályozni!... stb. A saját sorsomról nem is beszélek, a kit hasonló arcúcsapások többször értek!

Epen azért ragadtam tollat kezembe, hogy a nem egyszer testvérietlen és igazságtalan eljárás ellen tiltakozva, jobb belátásra bírjam mindazokat, akik nyomorult helyzetünket nem ismerve, vagy félre ismerve, részvétlenül, hidegen, sőt megvetéssel néznek reánk, mintha bizony mi nem elég megvetetést és gyalázatot szenvednénk itt a Krisztus nevéért; mi, a kik áldozataivá lettünk a nagy katasztrófának és a kiknek jó része felett ott függ állandóan a kiutasítás Damokles kardja, mert a trianoni békeszerződés értelmében magyar állampolgárok és mint ilyenek, idegenek vagyunk mai hazánkban!... akik soha nyugodtan nem hajthatjuk álmra fejünket, mert nem tudjuk, hogy holnap vagy holnapután nem kell-e családostól együtt földönfutókká, koldúsokká lennünk!?

Lelkésztestvérek! Nehéz a mi sorsunk! Martírság a kenyerünk, reménytelenség, bizonytalanság, köny, sóhaj, fájdalom a kisérő társaink!... Epen azért ne feledjétek egy percig sem, hogy mi is magyarok vagyunk... többé-kevésbé mi is jogot formálunk Magyarországhoz, még ha csonka is, még ha sebektől vérzik is!...

Hát bűn-e az istenem!? hogy ragaszkodunk hozzá és kétségbe ejtő helyzetünkben itt próbáljuk megszerezni a mindennapi kenyeret magunk és szeretteink számára?!... és méltók vagyunk-e arra a rettenetes büntetésre, hogy ide még csak pályázni sem volna szabad!?... Hiszen többen vagyunk, akiknek itt van a szülőföldünk, amely becses és szent mindenki előtt!... gyermekéveink, ifjúkorunk boldog órái... testvéreink, rokonaink, akik talán mind itt élnek... és ha ez mind semmi, hivatkozzam-e ismét a békeszerződésre, melynek értelmében magyar állampolgárok vagyunk mi is; és ha ez az állam befogad, épen a magyar református egyház nem fogadua be?!... Nem, ez lehetetlen!...

A retorziót pedig ne emlegessétek, mert ez sehogysem illik a Krisztus követőikhez, sőt határozottan igazságtalan dolog!... Ha csupán azok ellen irányulna az, a kik a megszállott területeken születtek és minden kétséget kizárólag csehszlovák, román vagy jugoszláv állampolgárok, ennek esetleg még lehetne értelme és menthető volna. De egyébként ne hárítsátok reánk a felelősséget, sem az egyik, sem a másik állam cselekedetért és ne büntessetek érte bennünket, mert bizony mondom, hogy ártatlanok vagyunk!...

Aztán meg sehogy sem tudjuk elhinni, hogy volnának közöttetek csak ketten-hárman is, akik a szabadság földjéről ide kíváncsoznak átpályázni a testet-lelket megőrlő rabigába, ahol az államse-

gélyek már jórészben és igen-igen sok lelkésznel be vannak szüntelve, hol az egyház és állam fenyegető szétválasztása rémülettel tölt el mind-mindnyájunkat...

Iskoláitokban felcsendül „a magyar Hiszek-egy“, tanítóitok lángoló hazafiassággal igyekeznek azt bevésni a kicsinyek lelkébe; a régi, ép, csonkítatlan Magyarország térképe ma is ott díszleg szemek előtt és szívemen végig fűt egy fájó érzés, arcomra egy-egy könycsepp perdül, valahányszor a régi vármegyéket is sorolja a gyermek!... A Nem! Nem! Soha! jelszavak ott élnek nemcsak az ajkakon és szívekben, hanem a könyvekben és újságokban is!... Csehszlovákiáról, Nagyromániáról és Jugoszláviáról beszélni senki nem mer vagy nem akar, mert ez némelyek szemében hazafiatlanság!...

Maga Farkas István esperes is jelentésében csak megszállott területekről szól, jelezve mintegy, hogy ezeket ő sem tartja külön országoknak!... És ha így áll a dolog, akkor sehogy sem tudom megérteni, hogy miért kellett a kérdésnek felvetődnie?... Vagy ha már felvetődött — és pedig akárminő célzattal is, — kérve kérünk benneteket: irtsátok ki szívetekből az irántunk való ellenséges indulatot és ha keserves, mostoha sorsunk arra kényszerít, hogy meghívás vagy pályázat útján Csonka-Magyarországon próbáljunk parókiát szerezni: ne nézzetek reánk irigykedve, avagy megvetéssel, hanem inkább fogadjatok be szeretettel, ezt mondván: Isten hozott testvér! jer és élj közöttünk boldogul!

Egy megszállott területen lakó.

Fentartván F. I. esperes részére azt a jogot, hogy a cikkíró észrevételeire válaszoljon, mi a cikkíró álláspontjának csak két gyöngéjére akarunk rámutatni: egyik az, hogy a viszonyosság nincs meg a magyar és a tótföldi egyházak közt, a másik pedig az, hogy nem csupán magyar születésű lelkészek pályáznak az itteni gyülekezetekbe. Egymás terheit hordozzátok! — legyen kölcsönösen a jelszavunk!

Szerk.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Stockholmban** aug. 19-én megnyílt a *Gyakorlati Kereszténység Konferenciája*. A székesegyházban tartott ünnepi istentisztelet után Gusztáv svéd király a kir. palotában hivatalosan megnyitotta a konferenciát. Söderblom érsek bevezető szavai után a király melegen üdvözölte Svédország fővárosában a protestáns és a gör. kel. kereszténység képviselőit. Az értekezlet tagjainak, hogy a nagy nemzeti és társadalmi problémákat megoldhassák, a jó ker. akarat és ker. érzület alapjára kell helyezkedniök a szeretetet és az igazságosságot. Az egyházak világkonferenciájára vár az a feladat, hogy a szeretet és az igazságosság szellemét a mostani nyugtalan időkben az eddiginél hathatósan juttassák uralomra.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** Még néhányan a választók névjegyzékével adósak. Rendbíráság terhe alatt azonnali intézkedést kérek! Kérem lel-

készársaimat, hogy az őszi gyűlésen tárgyalni kívánt ügyek iratait legkésőbb szeptember hó 1-ig okvetlen küldjék be hozzám — mert a gyűlés szept. 15 körül leend. Atyafiúi szeretettel. Miskolc, 1925 aug. 15. *Farkas István* esperes.

— **Rövid hírek.** A *kisvárdai* gyülekezetben aug. 26—29-én belmissziói konferencia lesz. — *Szeghalomban* 1926 szeptember 1-én megnyílik a néhai Péter Andras 2000 holdas hagyatékából létesítendő gimnázium. — Tahitótfaluban a *Sylvester-nyomda* részvénytársasággá alakult, mely 33000 K névértékű részvényeket bocsát ki, hogy így minden ref. embernek módjában legyen a ref. nyomda fentartásához hozzájárulni; a *Keresztény Család* c. lap és sok értékes egyházirodalmi munka kiadója megérdemel minden támogatást. — *Debrecenben* „Magyar prot. háziipari Szövetkezet“ alakult azzal a céllal, hogy tagjainak otthoni kézimunkával tisztos mellékkeresetet nyújtson; egy üzletész ára 27000 K; fiókok már az ország több nagy városában alakultak.

— **Jótékony célú műsoros estély Kondón.** A kondói ifjúság Kövér Pál lelkész és felesége vezetésével a vakok bibliájának nyomtatási költségeire és a helybeli egyház orgona alapja javára fényesen sikerült vallásos és hazafias jellegű estélyt rendezett. Színpadra került egy irreverent előkép és az „Anyai szív“ c. vallásos színmű, (melynek szerzője Kövér Pálné Balázs Elvira). Ifj. Szász Lajos szavalt, Kövér Pál lelkész az estély céljáról tartott előadást. A jelenlevő nagyszámú közönségre, mély hatást tett a mindvégig változatos és tartalmas műsor.

— **A tandíj összege a sárospataki főiskolában.** Beíratási díj 70.000 K. Tandíj egész évre: *Prot. vallásúaké:* 400.000 K; mellékdíjak: fűtési díj 120.000 K; állami nyugdíjárulék 170.000 K; középisk. sportkörök orsz. szöv. részére 30.000 K; középisk. előadó részére 8.000 K, tanárgyermekek nevelési alapja részére 5.000 K. *Más ker. felekezetek tandíja:* 700.000 K és a fenti mellékdíjak. *Izraelitáké* (az iskolafenntartási járulékkal együtt) 1.000.000 K és a mellékdíjak. *Magántanulóké:* protestánsoké: 700.000 K; nem protestáns keresztényeké: 1.000.000 Kor.; izraelitáké: 1.300.000 K és a járulékok. Minden rendes tanuló kötelezett tagja a Főisk. Betegsegélyző Egyletnek. Évi díj 70.000 K. Ezért kap ingyen orvosi kezelést, kórházi szakszerű ápolást s ingyen gyógyszert. A tandíj és mellékdíjak két egyenlő részletben (szept. és febr. elején) fizetendők. Egyéb adatok (theologusok tandíja stb.) az Értesítőben olvashatók.

HIVATALOS RÉSZ.

707—1925.

Körlevél.

A nt. lelkész urakhoz!

Az egyházkerületi misszióügyi előadó, nt. Forgács Gyula úr által e lap 32. számában közölt útmutató kérdésekre (1—28) szíveskedjenek a feleletet elkészíteni s a nt. esperes urakhoz f. év szeptember 15-ig (tizenötig) beküldeni. A késlekedés vagy mulasztás fegyelmi eljárást von maga után.

Miskolc, 1925 aug. 17. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Farkas István*: Válasz „Egy megszállott területen lakó” levelére. — *Szabó Andor*: Az ORLE kecskeméti konferenciája. — *yr*: Könyvismertetés. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Hirdetés.

Válasz „Egy megszállott területen lakó” levelére.

Boldog időkben, mikor egy-egy esperesi jelentés teljes egészében közölhető volt a nagy nyilvánosság számára, olyan méltatlan bántalmak, mint amilyenek a megszállott területen élő egyik lelkész részéről, az ő védelmük jutalmául, legközelebb értek engemet — meg nem történhetek. Nincs szükség ismétlésre. A honfi bánattól, a hazáját vesztett magyar kálvinista pap szent fájdalomtól telített, a levelére könnyeit hullató lelkésztestvér igaz bánatát én meg tudom érteni, de azt, hogy tudatosan vádoljon, bántson, merem mondani: *rágalmazzon* valaki, — erre nem ad jogot, még az általán olyan nagyon megértett keserűség sem. „Magyar hazafiságom megnyilvánulása” — Istennek hála —, tettekkel munkás hazaszeretet volt mindig s az is marad. Tagadom, hogy a „megszállott területekről pályázó vagy meghívott lelkészek beözönlése ellen” foglaltam volna állást, mint azt a támadó cikkíró, mint sajnálatos tapasztalatát, rólam is megállapítja. Könnyek között beszélte el — mint mondja — egyik lelkésztársa, meg a másik, meg a harmadik, hogy az esperes egyik helyen, a lelkésztestvérek más helyen, mennyi akadályt gördítettek a megszállott területen élő lelkész magyar földre jövéte ellen. Neveket kérek! Mondja nyíltan, volt-e valaha találkozása lelkészszel, ki azt merné mondani, hogy nem engedtem jelölni pályázatnál? kinek boldogulása útját álltam volna? Nem szabad a névtelenség ruhájába öltözve, egy a lelkésztársai javát szívében viselő, vezető lelkészt, meggondolatlanul a magyarság ellen vétőnek beállítani! Tudom, nevét nem írhatta, az esetleg reá váró üldözések miatt, a cikk alá, de írhatott volna bizalmas levélben, elmondottam volna az ügy történetét. Elmondom így is. Nem haraggal, de a megbocsátó szeretettel.

Tavaszi gyűlésünkön indítványt tettem, hogy sürgessük a zsinat összehívását. Mindegyre többen érezzük szükségét annak, hogy régóta sóvárgott, egyetemesen kötelező rendelkezések jöjjenek, sok pontjában elavult egyházi törvényeik helyett. Sok kérdésben szinte útvesztőbe jutottunk, sok kérdésben nagy a tévóvázás, bizonytalanság. Ott vannak a régóta sürgetett fegyelmi szabályok, az istentiszteleti rendtartások ügye. Ott a belmissziói munkában való kapkodás, sokszor zűrzavar. Bel-

missziói munkában az egyénenkénti lelkipásztori kitalálások sorozata. Az egységes kálvinista egyház helyett a sok arcú kálvinizmus képe néz ránk, ezek mind sürgetve sürgetik a zsinat egybehívását. És erre az egységes utasításra szükség van a lelkészválasztási törvénytől is. Szórol szóra így írtam: „Tudok egyházmegyét, hol a megszállott területről pályázó lelkészt nem vették fel a választhatók közé. Én nem így cselekedtem adott esetben. De ezt a kérdést nem szabad egyénenként elbíráltatni, ebben egységes utasításra van szükség” ... Sic! Hol van itt a „tapasztalt rosszindulat”? Egyházmegyémben legközelebbi pályázatból egy megszállott területű lelkész került ki győztesen! Jelöltük. Mult évben egy menekült lelkészt hitoktatóvá tettünk. Nálunk menedéket lelt az idén is két menekült s. lelkész. Miért hát az igaztalan támadás? Hiszen épen titeket akartalak védeni egységes határozat-rendelkezést kérve, keblünkről leszakadt lelkészek, nehogy önkényesen, külön felfogást képviselő bizottságok ítéljék meg, pályázhatók-e vagy nem?

Érthetetlen, hogy lehet így írni rólunk, hogy ellenséges indulat vezet bennünket elszakadt, keblünkről letépett, keserves kenyeret evő lelkésztestvéreink iránt. Mi az egyetemesen kötelező lelkészválasztási törvényt akarjuk, a ti javatokra is, a közös egyház rendjéért is, az Isten dicsőségére is, méltatlanul bántalmazó lelkésztestvérem! Adjon az Isten tinektek türelmes lelket kereszteitek hordozása s fájdalmaitok elviselése, a mások cselekedeteinek türelmes elbírálására. Béke velünk!

Farkas István,
alsóborsodi esperes.

Az ORLE kecskeméti konferenciája.

Hatalmas szellemi erők megmozdulása, pompás előadások s hozzájuk fűződő, sokszor egyénként is kész előadásszámba menő viták imponáló sorozata, az aktuális s legégetőbb megoldásra váró kérdések alapos megtárgyalása képezik anyagát az ORLE Kecskeméti aug. 21. és 22-én tartott konferenciájának. Azok, akik sokat vártak tőle, nem csalódtak, mert a konferencia szellemi nivója a résztvevőket egyenesen frappírozta. Az elméleti tudás pompás fegyverzete párosulva a gyakorlati élet problémáinak kész megoldási módzataival kiválóan értékes tanúlságul szolgáltak mindazok számára, akik érzik a lelkipásztori hivatással járó

nagy felelősségnek terhét és gyötrelmét. A szekták és azok elleni küzdelem, továbbá közéleti helyzetünk megdöbbenő ismertetése adják meg irányvonalát a konferencia menetének.

Az előadások sorozatát *Dr. Lencz Géza* debreceni egyetemi tanár „*Egyház, schizma, eretniség, szekta fogalma*” címen megtartott előadása vezeti be. Alapos és pontos meghatározások, az egyes fokozatok történeti fejlődésének mikéntje követik egymást a szépen felépített értekezésben. — Utána *Csikész Sándor* debreceni egyetemi tanár, az ORLE főtitkára tartotta meg mindvégig nagy érdeklődéssel kísért előadását a „*Nemzetközi bibliatanulók szektlái*”-t ismertetve, bő szemelvényekben illusztrálta a tévtanítók állításait. Bemutatott és magyarázattal kísért egy sereg propaganda-nyomtatványt, plakátot és rőpiratot, melyekben a bibliatanulók felsorakoztatják az álláspontjukat igazolni törekvő érveket. A russelizmus tanai, Rutherford nézeteinek ismertetése teljességgel lekötötte a nagyszámú hallgatóság figyelmét s élénk eszmecserére adott alkalmat. — A délután folyamán *Dr. Kovács J. István* nyug. államtitkár, a budapesti theologia igazgatója „*Közéleti súlyunk megcsappanása*” kérdéséről értekezett feszült érdeklődés mellett. Beszédében rámutatott arra, hogy a református egyház a magyar közélet világában egyre veszít a súlyából. Az állami kinevezéseknél a reformátusok távolról sincsenek országos számarányuknak megfelelő módon képviselve. Hiába küzdünk királyilag szentesített törvényekben biztosított jogainkért, ma holnap a református valláshoz tartozás nemcsak hátrány kezd már lenni, de sokak szemében bűn. Pedig — mint mondja — mi nem akarunk többségre jutni, nem uralkodni, hanem szolgálni akarunk nemzetünknek. Meg kell azért szervezni a magyar reformátusságot, hogy egységes fellépésével a jövőben mindig dokumetalhassa korántsem lekiésménylendő, de mindenkor nagy értéket jelentő szerepét a nemzetfenntartó erők sorában. Se jobbra, se balra nincs keresni valónk, hanem nyilegyenesen kell haladnunk fontos történelmi misszióink útján, hogy megteremtődjék a boldogabb magyar jövő. — Az érvek megrázó erejével, háttérbe szorításunk okainak leplezetlen feltárásával, sérelmeink felsorakoztatásával megépített előadás igen mély hatást tett a jelenlévőkre. A lelkek keserősége hatalmas tüntetésben nyilvánkozott meg az önálló magyar kálvinista párt megalkotása mellett.

A konferencia második napján, aug. 22-én *Dr. Vass Vince* pápai theologiai igazgató: „*Baptizmus, methodizmus, nazarénizmus*” címmel tartott vonzó előadást. Historiai alapon tárgyalja az említett szekták keletkezését, fejlődését s jelenlegi helyzetét külföldön és hazánkban. Megállapítja, hogy a szekták külföldről telepedtek be hozzánk. Szól a baptizmusról, mint a hazánkban legjobban elterjedt szektáról. Hazánkba a baptizmus Németországból jutott be. Legerősebb fegyvere, mint általában a szektáknak: a sajtó. Több folyóiratuk, sok propaganda füzetük és egyéb irodalmi termékük van. Szép jellemvonásuk, hogy az adakozás terén igen buzgók. A fegyelmet a legszigorúbban gyakorolják. Bár erősen érezhető rajtuk a kálvini jelleg, mégis két pontban nagy eltéréssel talál-

kozunk s ez a keresztség és egyházfogalom kérdése. — Foglalkozik ezután a *nazarénusok* szektájával, mely speciális magyar szekta. Sok üldöztetésen mentek keresztül, különösen az eskü és fegyverviselés megtagadása miatt. Ezeknek már nincs kellő propagandájuk, általában szellemi téren nagy inferioritásban vannak. Egyszerű csöndes, munkaszerető emberek, kik szigorú erkölcsi életet élnek. Gyülekezeti szervezetük independens. — A *methodizmus* szintén az angol independentizmus köréből származik. Több ága van, különbség az egyes ágak között csak az egyházszervezetben található. E szekta Amerikában van legerősebben képviselve, hol a számuk mintegy 23 millió. Magyarországi missziójuk Bécsből indult ki. Jellemző vonása az osztályrendszer s a szigorú egyházfegyelem. A tan egészen háttérbe szorul náluk az élet mellett. Központi dogmájuk a tökéletesedés tana, mely szerintük ebben az életben elérhető. — A *methodizmus* egyik hajtása az *Üdvhadereg*, mely tulajdonképpen nem is szekta, mert nem szakítja meg az egyházzal való összeköttetést. Az *Üdvhadereg* tagjai az erkölcsi élet mezején fejtenek ki elismerésre méltó munkát. Nem riadnak vissza a legmélyebb erkölcsi fertőbe se leszállani, hogy elveszettnek látszó lelkeket adjanak vissza az életnek. Szervezetük katonai jellegű. — Előadó ezután hangsúlyozza, hogy a szekták elleni védekezésnek korántsem az erőszakos fellépés a módja, mert erőszakkal csak terjeszteni lehet őket. Egyetlen és biztos védekezési mód ez: legyünk azok, akiknek lennünk kell, igazi, evangéliumi alapon álló keresztyének és akkor nem lesz talaja nálunk a szektáknak. — Az előadást rendkívül élénk és termékeny vita követte, számos, a szekták életéből vett példákkal adva útmutatást a védekezés lehetőségére.

Végül *Dr. Erdős Károly* debreceni lelkész-képző-intézeti igazgató tartotta meg képekben gazdag, lebilincselő előadását. „*Aktuális egyháztörténeti dátumok*”-ról beszélt. Az emlékezés fáklyáját meggyújtva végig vezette hallgatóságát mindazon eseményeken, amelyek mélyen beírták nevüket protestáns, közelebbről evangéliumi egyházunk történetébe. Az 1525. évi rákosi országgyűlés rettentő törvénye, a 250 évvel ezelőtt gályákra hurcolt protestáns papok és tanítók martíriuma, a német hűség bizonyosságaképpen 400 évvel ezelőtt létrejött Luther-Bora-nász, Leyden ostromának 3 és fél százados évfordulója, Spener 250 évvel ezelőtt megjelent „*Pia desideria*” c. munkája, a niceaei zsinat 1600 éves évfordulója, végül a nagy magyar mesemondó, Jókai születésének centennáriuma az előadó kedves, sokszor költői lendületű beszédében hithűségre, kitartásra, szent reménységre biztató, ragyogó csillagok maradtak. Méltóbb fináleja nem lehetett volna a konferencia előadássorozatának, mint ez a mozaikszerű, eszméltető, bátorító, tettekre serkentő darab história.

Szabó Andor.

KÖNYVISMERTETÉS.

Az utolsó Robertson-könyvek.

A IV-ik kötethez írt előszavában azt írja Czeglédy Sándor, hogy legjobb szeretné ezt a

IV-ik kötetet minden előszó nélkül utnak bocsátani. Nagyszerű is lenne az, ha legalább minden református igehirdető számára elég lenne, eleget jelentene az a rövidke híradás, hogy az „Emberi és Isteni nagyság és egyéb beszédek” c. könyvvel és a korinthusi levelek felett tartott egyházi beszédek két kötetével teljessé lett a magyar Robertson beszédgyűjtemény, amelyet a Czeglédy Sándor és a köréje csoportosult ifjú gárda munkás kezének, ihletett tolmácsolásának köszönhetünk. Elég lenne ez a rövidke híradás akkor, ha már legalább fiatal igehirdetőink az Ezékiel próféta türete módjára megették és felemésztették légyen az előző Robertson köteteket s csak arra várnának mohón, hogy az Istenáldotta nagy szellemi és lelki kenyérnek utolsó morzsáit is felszedhessék a maguk és nyájaik táplására. Ha pedig ez így volna, ebből a jelenségből igehirdetésünk mai fejlődésére a legjobb következtetést vonhatnánk. T. i. hogy a mi igehirdetésünk, amely az utóbbi időkben erősen a világi retorika, az irodalmi műalkotás irányában tolódott el, kezd újra azzá lenni, aminek hivatása és természete szerint lennie kell: az isteni kijelentett igazságok alázatos, de bátor szószólója s az emberi vallásos gondolatnyésztés, gondolatképzés és vezetés biztoskezü, de sohasem elfogult mestere.

Sajnos azonban, még az erőteljes Robertson hatásoknak s az ezzel együtt járó tartalmi elmélyüléseknek igehirdetésünk átlagában kevés jeleit látjuk. Ezért úgy érezzük: szükség van a Robertson könyvek részletesebb ismertetésére, fokozottabb ajánlására.

A már említett cím alatt megjelent IV-ik kötetben, hogy a részletekre térjünk, nagyszerűen megrajzolja az első beszéd az isteni és az emberi nagyságot. „Az igazi szombat-tartás” ihletett fényvel emeli ki a szombathoz való zsidós betűszerinti ragaszkodással szemben a minden nap szentiségének egyetemes krisztusi gondolatát, igazságát s a keresztyén szabadságot az ünnepnek megválasztásában és megtartásában. A nagy lélek szerezységével mondja ki e beszéd elején: „bizonyára helyén való, hogyha a Krisztus szolgálja a maga gyülekezete lelkét a véleményalkotás felé irányítja; nem valami dogmatikus érveléssel, hanem inkább mindig alázatosan megvallva, hogy ő már lelkészi állásánál fogva ki van téve annak a kísértésnek, hogy az efféle dolgot ne a való élet lehetőségének széles megvilágításában, hanem inkább szerzetesi szemmel nézze s inkább klerikális és egyházi szempontokat tartson maga előtt, mint valami széleslátókörű és humánus felfogást. Mert Krisztus egyik szolgájának sines joga ahoz, hogy úgy beszéljen, mint egy orákulum. Mindaz, amit mondhat, nem több, mint az ő egyéni véleménye s erről is csak úgy beszélhet, mint olyan ember, aki Istentől kegyelmet nyert, hogy tisztében hűség legyen.” Egy másik beszédben igen szépen elemzi a Szűz anya dicsőségét, amelynek elfogulatlan elismerésében látja a Mária-kultusz bálványimádásig menő túlhajtásainak egyetlen ellenszerét, betetőzi ezt a fejtegetést a folytatása az isteni fiú dicsőségéről. Nagyon tanulságosan állítja szembe a Luk. 11.³¹ alapján a Krisztus bölcsességét a Salamon bölcsességével. A keresztyénség és a hindu

vallás c. beszéd sajnosan vázlatos, szinte töredékes, de jól rávilágít így is ennek a szemlélődő vallási rendszernek a cselekvő erővel telített keresztyénséggel szemben való hiányaira.

Nagy értéke ennek a kötetnek a „Jegyzetek Mózes első könyvéhez” című függelék, amely 30 levelében a Genezist dolgozza fel. Nemcsak én, de bibliaórai hallgatóságom is hálásan élvezte ezeknek az elmélkedéseknek áldásait. Ezek erősítették meg bennünk azt a tudatot, hogy a teljes szentírás Istentől ihletett s annak őtestamentumi része is olyan igazságokat foglal magában, amelyeket ha valaki jó lélekkel hiszen, idvezül. Ezek az igazságok azonban itt inkább be vannak ágyazva emberi gyarlóságok iszapjába és salakjába, mint az újtestamentumban. A Robertson mesteri keze nagyszerűen tudja kifejteni a sokszor szürke, jelentéktelen; máskor egyenesen visszataszító őtestamentumi történetek alá rejtett életigazságok nemes ércét s ez ércből csodálatos fényt tud árasztani arra a mindennapi életre, amelynek egyszerű, kiesinyes, megszokott, de minden emberre nagyon is tartozó és befolyást gyakorló dolgai a mi fellengzős hajlamú igehirdetésünkben olyan kevés megvilágítást nyernek.

Az ötödik kötet két fülete — Egyházi beszédek a két korinthusi levél felett — szintén az a gyakorlati egyházi életben való prófétai útmutatás, ami volt a két korinthusi levél a Pál apostol célzata szerint. Páratlan éleslátással, emelkedett elfogulatlansággal mutatja itt fel Robertson a korinthusihoz hasonló élő és mozgó gyülekezetek zavarait, bonyodalmait, meghasonlásait; de egyúttal az ezek elkerülésére vagy elhárítására alkalmas krisztusi elveket és szempontokat is. Magyarázatainak egyes részleteiből egy gyönyörű lelkipásztori utasítást állíthatnánk össze.

Egy gyöngyszemet ebből itt is bemutatunk: „Pál ezta szolgálatot bátor szolgálatnak is nevezi, „nagy nyíltsággal szólunk.” A mi igehirdetői szolgálatunk se legyen gyáva, hanem bátor. Életünk maga legyen a bátor szókimondás, félelemmentes függetlenség. A mi szolgálatunknak ne legyenek hátsó gondolatai, rejtegetett, féltve őrzött tételei. A mi szolgálatunk óvakodjék az „arany középtől” és vesse meg azt, ha még oly kedvessé tenné is az a világ szemében. A mi szolgálatunk ne essék az óvatoskodás hibájába se, hanem mégha kudarc éri is, örvendező reménységgel ujjongjon annak, hogy az igazságot hirdethette. Mert az az ember, aki belelát a dolgok mélyébe, nem beszél csüggetegen, sem gyanakvó módon, hanem leplezetlenül s olyan nyelven, amely épp oly szabad, mint a lelke: „az igazság szabaddá tette őt.”

Én, akinek a bibliám után a Robertson beszédei főfő lelki táplálékaim, jólélekkel ajánlom ez újabb köteteket is nemcsak igehirdetőtársaim, hanem minden hitbeli dolgokkal foglalkozó felebarátom figyelmébe. Hiszem, hogy aki ezeket áhitatos csendben végigtanulmányozza, hálás lesz értük Istennek, a szerzőnek, a fordítóknak; mert lelkibb ember, krisztusibb ember, több ember lesz általuk.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A sárospataki főiskolában** a javító vizsgálatok aug. 31-én d. e. és d. u. tartatnak, a beíratkozások pedig szept. 1-én kezdődnek és pedig 1-én és 2-án az I. gimn. osztályba csak ref. vallású tanulók vétetnek fel; más vallásúak csak szept. 3 tól. Az érettségi írásbeli vizsgálat szept. 3, 4, 5. napjain, a szóbeli vizsgálat szept. 9-én lesz; a theol. akadémián az alapvizsgálat írásbeli része 5-én, szóbeli része 7-én lesz. A gimnáziumban a tanítások szept. 7-én kezdődnek; az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 10-én lesz, utána az igazgatótanács tart ülést.

— **Főiskolánk köréből.** Harsányi István theol. tanárnak kegyeletes hangon, gondos utánjárással, nagy szeretettel és elmélyedéssel megírt emlékbeszéde: *Szinyei Gerzson élete és munkái* különnyomatban is megjelent és 10.000 K-ért kapható. — Szabó Zoltán s.-lelkész, volt szénior, aki a múlt iskolai év első felét a berlini, a második felét az utrecht egyetemen töltötte theol. tanulmányokkal foglalkozva, szept. 1-től s.-a.-ujhelyi hitoktató lesz; Zsiros József s.-lelkész, aki a múlt iskolai évben a princetoni egyetem theol. hallgatója volt, szeptember végéig még Amerikában marad s csak azután indul haza. — Főiskolánk volt növendékei közül a jövő iskolai évben hárman fogják theol. tanulmányaikat külföldi egyetemeken folytatni, u. m.: Szabó István hh., aki a daytoni, Nagy Sándor Béla volt szénior, aki a strassburgi, és Nagy Sándor végzett hh., aki az utrecht egyetem hallgatója lesz. — A *tápiézeti* teljes évi díját az előjáróság 8 métermázsa buza tőzsdei középárában állapította meg.

— **Alsózempléniek figyelmébe!** Egyházmegyénk őszi közgyűlését a sárospataki főiskola tanástermében 1925 szept. 15-én d. e. 9 órára összehívjuk. Szept. 14-én d. e. 10 órakor a belmissziói bizottság, d. u. 3 órakor a tanügyi bizottság tart ülést, melyre a bizottsági tagok ezúton meghívotnak. Reméljük, hogy a tűzbiztosítási és belmissziói kérdőívekre adandó feleleteket senkinél sem kell külön megsűrgetni. Hernádnémeti, 1925. aug. 24. Az alsózempléni egyházmegye elnöksége.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** Őszi egyházmegyei közgyűlésünket Miskolcon, szeptember 15-én d. e. 9 órakor a ref. főgimnázium tornacsarnokában tartjuk meg. A közgyűlés alkotó tagjait, az egyházak küldötteit e gyűlésre tisztelettel meghívja: Az egyházmegye elnöksége. Ugyanezen a napon d. e. 11 órakor az egyházmegyei bíróság is ülést tart s erre a bíróság tagjait külön is meghívjuk. A Forgács Gyula-féle belmissziói, valamint a tűzbiztosítási kérdésekre — melyek a Sárospataki Református Lapok legközelebbi számaiban jelennek meg — azonnali befelelést kérek. — A kulturadó szeptemberi egységárát a püspök úr állapítja meg. A kivetett összeg ez évben nem a kerületi pénztárba fizetendő, mert sokan zavart okoztak a fizetésből, hanem a Román Ernő által a napokban megküldendő kimutatás összege s benne a kulturadó is ő hozzá küldendő. Miskolc, 1925 aug. 24. Atyafiúi szeretettel: Farkas István esperes.

— **Felsőborsodiak figyelmébe!** Egyházmegyénk rendes őszi közgyűlését 1925 szeptember hó 21-én (Hétjőn) fogja megtartani Miskolcon a leánygimnázium tornatermében, melyre a gyűlés alkotó tagjait az elnökség tisztelettel meghívja. Kezdeté d. e. 9 órakor, ezt megelőzőleg reggel 8–9-ig tanügyi bizottsági ülés fog tartatni. Tárgyalandó ügydarabokat szeptember 10-ig fogadok el. Sajóbábony, 1925 augusztus hó 22. Elek József felsőborsodi esperes.

— **Elsass és Lotharingia Evang. Egyesülete** június 29-en tartott gyűlésében a következő határozati javaslatot fogadta el: „Az Evang. Egyesülés sajnálattal vette tudomásul, hogy az annak idején a kormány helyeslése mellett papoktól és tanítóktól közösen *kényszerű* alapon kidolgozott vallásoktatási tantervet e napokban az iskolai hatóság a népiskolában oly alakban tette közzé, hogy a német részt egyszerűen félrelökte s ezáltal a tanítókat megfosztotta attól a lehetőségtől, hogy az oktatást ott, ahol a szükség úgy kívánja, német nyelven végezzék. Megállapítja, hogy ez a rendelkezés, amely az iskolai hatóság kétértelmű magatartását a nyelvi kérdésben mindjobban ki-domborítja, a sikeres vallásoktatást s ezzel a gyermekek szükséges előkészítését az evang. istentiszteletre a német nyelvű lakosság széles köreiben lehetetlenné teszi.” „Az Evang. Egyesülés megújítja azt a tavaly körvonalozott állásfoglalását, mely szerint a vallásoktatásnál használandó nyelv a szülők elhatározására bízassék. Abban a meggyőződésben, hogy az iskolai hatóság magatartása a sújtott lakosság egyre növekedő elégedetlenségével és izgatottságával kapcsolatban az egyházra és nemzetre egyaránt káros, az iskolai hatóság eljárása ellen erélyesen tiltakozik és kész arra, hogy egyházunk egyéb csoportjaival együtt minden alkalmas rendszabályt megragadjon, hogy e tart-hatatlan állapotnak vége vessék.”

HIVATALOS RÉSZ.

718—1925.

Körlevél.

I. A nt. esperes és lelkész urakhoz. A kulturadóban kivetett buzamennyiség egységára mázsánként 360.000 koronában számítandó. Akik tehát a kulturadót f. é. október 15-ig befizetik, azokra nézve ez az ár érvényes; az október 15. után fizetők pedig az október 15-iki középárat fogják fizetni.

II. A felavatandó lelkésztársakhoz. Felhívom felavatandó lelkésztársaimat, hogy akik a felavatási ünnepélyen predikálni óhajtanak, egyházi beszédük textusát és rövid vázlatát hozzám f. évi szeptember 10-ig küldjék be. Szeptember 15-én aztán ki fogom jelölni a 2 predikátort.

Miskolc, 1925 aug. 25. Dr. Révész Kálmán püspök.

Bérbeadó birtok.

A sárospataki ref. főiskola györgyarlói birtokát 1926 október 1-től 12 évre bérbeadja. Tájékoztatót bárkinek küld a főiskola gazdasági választmánya.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Csabai István: 100 q buza. — F.: Belmissziói értekezet a kecskeméti ORLE kongresszuson. — Pósa Péter: Az ORLE közgyűlése. — A stockholmi konferencia. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

100 q búza.

Mindent megértettünk és megértünk. Megértettük nyugdíjas lelkésztársaink, lelkészözvegyeink és árváink nyomasztó helyzetét s minden javadalmi állásban levő lelkész éveken keresztül meghozta a tőle telhető s megkívánt áldozatot ezek nyomorának enyhítésére akkor is, mikor kongruánk szünetelése következtében magunk is nyomorogtunk. Megértük azt, hogy nyugdíjintézeti járulékaikat — nem folyósított korpótlék után is — súlyos aranykoronákban kell fizetnünk.

Most azonban e lap 33. számában „pályázat” rovatban megértünk olyat, amit nem tudunk — legalább én s néhány kollegám, kikkel módos volt e tárgyról beszélgetni — megérteni...

„A megválasztandó böcsi lelkész hivatali elődjének 100 q buzát „tartozik” fizetni...” Hát mi ez?... Nem olyan hivatalos simonia féle? A Zoványi-féle „Theol. Ismeretek tára” 206 lapon ez olvasható: „Simonia az az egyh. bűn, mely papi vagy egyh. javaknak pénzzel vagy földi javakkal való megszerzéséből áll.” A fentebb említett pályázat valami ilyenféle bűnözésre hívja fel a lelkészi kart... Miért küzd akkor az egyh. törvény a lelkész-választásoknál ma nagyon divatos megvesztegetések ellen?...

Az egyházi törvényen ilyet nem ismer. Talán a méltányosság, a humanitas követeli?... Tudtommal a böcsi betegségben synylődő — talán hívei által éppen ezért nyugdíjba menni kényszerített? — szeretett lelkésztársunknak 2 már állásban s 1 tanulmányait bevégezett, magáról gondoskodni tudó fiú gyermeke van. A nyugdíjintézet a fizetendő aranykorona nyugdíj-járulékokból, halálomáson szerint, szerény megélhetést biztosító nyugdíjat fizet. Hiszen hány nyugdíjas lelkészünk él ebből a 100 q buza nélkül, akiknek gyermekeik sincsenek!... Szükséges-e egy pár embernek 100 q buza a megélhetéséhez a lelkészi nyugdíjon kívül?...

De nézzük az érem másik oldalát. A böcsi lelkészi javadalom becsősszege: 3395 aranykorona. 100 q buza, a 20 a. kor. számítva, 2000 a. korona. A megválasztandó lelkésznek marad 1395 a. kor. Hát ilyen humanitást én nem tudok megérteni!... Avagy talán a megválasztandó — esetleg 2—3 gyermeket taníttatni vágyó — böcsi lelkésznek

kevesebb javadalomra van szüksége, mint volt elődjének?... Avagy a most állásban levő, vagy állásba kerülő lelkészekről azért kíván az egyházi közszellem, hivatalos hatóság, s a kiáltó szükségletek többet és többet, hogy javadalmunk ily módon csökkenthető legyen?... Vajjon, ha én, vagy más hozzám hasonló javadalmazású lelkésztársam lesz munkaképtelen — bár esetleg 4—5 eltartására szoruló családtaggal is — a hivatali utód fog-e csak 1 q buzát is tudni „tartozni” fizetni az összesen, kongruával 1600 a. kor. javadalomból?

A törvény beszél helyettes, felés s segéd-lelkészekről. Vajjon nem lehetett volna ezek valamelyikével megoldani a kérdést úgy, hogy elbetegecsedett lelkésztársunk is nyugodtan élhessen s a papi állás se legyen „pénzzel, vagy földi javakkal” megszerezhető hivatalos segédlettel?!

Képzelek még egy esetet, ami eredményezhette e pályázati hirdetést. S ez az, hogy a hívek ráunnak az esetleg idő előtt munkaképtelenné lett lelkészre, aki képességeinek javát, életének erejét nekik szentelte s mást „fiatalt” kívánnak... S ekkor a lelkészi állás törvényes tisztessége fizesse-e az árt? Nem illetékesebb-e a másra vágyó gyülekezet a 100 q. búza terhének hordozására?

... Lehet azonban, hogy a hivatalos tényezők megértik az ilyen lehetőséget is, mint amilyet e pályázat foglalt magában: ezért mély megfontolással kérem őket, hogy méltóztatásukkal a teológusokra a megértés sugarából néhányat reá sugározzon, hogy mi is megértőkké téssünk általuk.

Kiskinizsen, 1925 aug. 18-án.

Csabai István
lelkész.

Belmissziói értekezet a kecskeméti ORLE kongresszuson.

Az értekezet aug. 21-én délután kezdődött és három délután tartotta tanácskozásait, melyeket Czeglédy Sándor elnök vezetett. A tanácskozásokat énekkel és imával kezdték és zárták. Az előadások a következők voltak: Muraközy Gyula kecskeméti lelkész eleven és hatásos előadásban tárgyalta azt a kérdést, hogy milyen irodalmi termékeket olvasson a művelt református család? Élénken mutatott rá arra a nagy erkölcsi rom-

lásra, amelyet a hitetlen és erotikus sajtótermékek okoznak különösen az ifjúság erkölcsi életében. Nyáry Pál, pécsi lelkész azokról az alkalmakról beszélt, amelyek a gyülekezetben kínálóznak úgy a papné, mint a komoly keresztyén nő számára az Isten országa érdekében. Forgács Gyula sárospataki lelkész előadásában az új testamentum egy-két női alakjának jellemével foglalkozott. Öllös Sarolta tan. képző igazgatónő a református nevelés körébe vágó női kötelességeket ismertette paedagógiai hozzáértéssel. Uray Sándor debreceni lelkész ezzel kapcsolatban a konfirmációról beszélt és rámutatott a családjának kötelességeire e fontos lépéssel szemben. Dr. Nagy Sándor bpesti missziói lelkész előadásában azt fejtegette, hogy a református nő miképp tehet bizonyosságot hitéről a családban és a társadalmi életben. Végül dr. Victor Gabriella, tan. képző tanárnő a nő imádkozó életéről beszélt. Az előadások után hozzászólások is voltak.

Az értekezleteken szép számú hallgatóság jelent meg; főképp a konferencia nőtagjai sorából. Kár, hogy ugyanakkor az ORLE tagjai parallel gyűlést tartottak az *Egységes Program* tárgyalására. Így az érdeklődés megoszlott.

Az értekezlet a Protestáns Egyesület termében tartotta összejöveteleit. Ez egyesület 1911 óta folytat áldásos missziói munkát a kecskeméti ref. egyházban. Tagjainak száma 1762. Vagyona ingókból és ingatlanokban közel egy milliárd.

Hogy rövid krónikánk az ORLE kongresszusáról teljes legyen, röviden megemlítjük, hogy vasárnap és hétfőn este is volt vallásos-estély a templomban, midőn *Czeplédy Sándor*, majd hétfőn id. Dr. *Szabó Aladár* hatalmas igehirdetése mellett több értékes ének- és zeneszám is gyönyörködtette a hallgatókat.

Kedden a kongresszus tagjai külön vonaton kirándultak az alpári honfoglaló csatamező és Kecskemét város 160 holdas szőlőtelepének megtekintésére, amely alkalommal Kecskemét városa látta vendégül a kirándulókat. F.

Az ORLE közgyűlése.

A lelkipásztori fegyverzet erősítése és élesítése tekintetében nagy jelentőségű két napos konferencia és vasárnapi közös urvacsora után hétfőn, aug. 24-én volt az ORLE nagygyűlése. Mint a konferencia napjait, ezt is istentisztelet előzte meg a templomban, melyen Varga Kálmán kálozi lelkész szolgált bensőséggel.

Istentisztelet után átvonultunk a Tisza-István-kollégium dísztermébe s már itt latni lehetett, hogy egyenesen a nagygyűlésre is számosan jöttek: sok eddig nem látott kedves ismerőst üdvözölhattünk s több új arcot láttunk.

Legelőször a „Jövel szent lélek Úr Isten” fenséges dallama csendült meg mintegy 600 református ajkán: a lelkészek hozzátartozóival s az érdeklődőkkel együtt annyi ember volt jelen. Megalakulás után üdvözlések következtek: a Mele nevében *Paulik János* nyiregyházai ev. lelkész köszöntötte ékes szavakkal az erősebb testvért, s ígért támogatást az Isten és Haza nevében foly-

tatott küzdelemben. A város nevében *Zimay Károly* polgármester két tanácsossal együtt üdvözölte az Orlet, s fejezte ki örömét, hogy a magyar ref. lelkészeket Kecskemét városa vendégekként fogadhatja. A ref. egyház részéről *Hetessy Kálmán dr.* lelkésztársa: *Muraközy Gyula* és *Szeless László* főgondnok társaságában köszönte a lelki ajándékot, mit az Orle hozott a kecskeméti ref. egyháznak. Az üdvözlésekre külön-külön adott, frappáns válaszközvetlenül következett a közgyűlés fénypontja az elnöki megnyitóban, amit rövid kivonatban közlünk. A hatodik választási ciklus lezáródása önkéntelenül is történelmi összefoglalásra készíti a lelket, és „az alá a mérleg alá állítja, amelynek „rúdja középnyelvén” a lelkiismeret s ebben maga az Isten vigyáz a megmászhatatlan igazság érdekére.” Tizenhét évvel ezelőtt nem hatalmi érdek, hanem nagy benső, lelki, természetes szükség hozta létre az Orlet, amely sohasem akart egyház lenni az egyházban, hanem a bivatalt egyháznak „segítő keze, amely az árvák és özvegyek Isten által is elsőnek minősített ügyét olyan intézményekkel karolja fel amilyenek létesítésére a hivatalos egyház ereje elégnék nem bizonyult. Orle nélkül nem állana a hajduböszörményi s nem épülne a nyiregyházai Kálvineum árvaház.” Az idő igazolta, hogy a szabad társadalmi szervezet lelke nagy alkotó erő: az Orle szellemi erő kifejtésével, anyagi erőforrások nyitásával és áldozatokkal az egyházi tudományos élet lendítő kerekévé lett, nagy kezdeményezések és alkotások eredményeivel írta be nevét az elfogulatlan, tárgyilagos történelem éretáblájára. Az Orle feljajdulásai és tiltakozásai nélkül micsoda mérveket öltött volna az a mohóság, amellyel a reakció szelleme tabula rasat igyekszik csinálni az 1848. XX. tc. terén évtizedes küzdelmekkel elért halovány reménységekből is! Majd sérelmeinket sorolta fel és a debreceni egyetem ügyét tette szóvá, amely az állam szerződésellenes szűkkeblősége miatt nem tudja építkezéseit befejezni. A kollégium helyiségeit még mindig lefoglalva tartja és így az ifjúság nevelési ügyének akadálya, amely ügy pedig kárpótlást nyújtana azért, amit a kollégium veszített.

Odaadó, élénk figyelem kísérte a beszédet mindvégig, de amikor arról a titokzatos hatalomról beszélt, „amely gazdag marad akkor is, mikor az ország koldus szegény, s amely a magyar suverenitás felett más földi suverenitást is ismer,” — akkor végig tombolt az elkeseredés a közgyűlés minden tagján s nyilván látszott, hogy e pontnál minden református ember egyetért és teljesen átérzi azt a kifejezett igazságot, hogy itt osztályozott vallások rendszere áll fenn. Minden sérelem és mellőztetés ellenére a kulturharc tüzesóvját hazánk iránti szeretetünk védő karjaival elhárítjuk; hazánknak és egyházunknak oda szánjuk magunkat továbbra is béketűrő szolgálul és még száraz kenyéren is hasznos munkásul.

A nagy hatást és orkánszerű tapsvihart keltett megnyitó nyilván megmutatta, hogy az alattomos áskálódások célt tévesztettek. A ref. papság közé való ékverés nem sikerült, a sereg megérezte, hogy vezérét ugyanazon gondolatok hevítik, mint amelyek ott szunnyadnak a közkatonák lelkében.

Az elhunyt tagok elparentálása után a stockholmi konferencián lévő dr. Ravasz László és a szabadságán üdülő Soltész Elemér püspökök leveleinek felolvasása következett — nagy óvációk között. Büszke örömmel hallottuk, hogy Ravasz László püspökünket az a nagy megtiszteltetés érte, hogy a világ minden tájáról egybegyűlt keresztyének előtt hirdethette az Isten ígését; áldást kértünk reá és munkájára. — A megnyitóhoz az egységes program alapján történő szervezést sürgető értékes hozzászólásokat hallottunk dr. Kováts István, dr. Sebestyén Jenő, Kájel István, Czegléd Sándor, Vas Mihály és Barabás Samu részéről. Kiemeljük a Czegléd Sándor felszólalását, aki az Orle elnökét arra kérte, hogy a szervezés munkájánál csak mi reánk számítson és a Vas Mihályét, aki a Falu-szövetség katolizáló tendenciáját tette szóvá.

A Csikesz Sándor főtitkár javaslatainak elfogadása után s titkári jelentése kapcsán, örömmel fogadta a közgyűlés a hajduböszörményi presbitérium határozatát, mellyel a jövő évi nagygyűlésre az Orlet meghívja. Ez a gyűlés újabb határák lesz: Isten segítségével ez alkalommal fog megtörténni a nyíregyházi Leánykálvineum felavatása, amely az árvák gyöngébb felének fog szerető otthont nyújtani. Akkorra testet ölthet — ugyancsak az Úr segítségével s újabb áldozatok hozásával — a lelkészek balatoni üdülőtelepe, ami ismét egy nagyszerű lépés a meglehetősen elhanyagolt szociális élet mezején. Felkéri közgyűlés a Prot. Irod. Társaságot ismételten a Ref. Tud. Akad. megszervezésére, ami, ha egy éven belül meg nem történik, határsértés gondolata nélkül azt is az Orle kívánja megvalósítani. Az egész Orle munka terhét végző főtitkárnak leg-hálásabb köszönetet szavaz a közgyűlés.

Sorra kerültek a könyvkiadó alapról, a Magyarázatos bibliáról, a Theol. Szemlérről, a két nap délután alaposan megtárgyalt egységes programról szóló jelentések; örömmel hallottuk, hogy annyi várakozás után a Magyarázatos biblia rövid időn belül elkészül; első íveit már be is mutatta a főtitkár; az egységes programot elfogadta a közgyűlés, csak aztán legyen kellő energiánk meg is valósítani!

Most a magyar ref. egyház fáradhatatlan Pál apostola: Kiss Ferenc lépett az előadói emelvényre zúgó taps és éljen között s tett jelentést a Fiú- és Leánykálvineumról, mely utóbbi 1926 őszén megnyílik 140 növendékre berendezett internátusával. Az árvák apostolat, aki szinte másfél évtized óta állandóan úton van, a közgyűlés felállással ünnepelte, amire a ref. lelkészek legnépszerűbb és legáldottabb nevű alakja méltán rászolgált hervadhatatlan érdemeivel.

Dr. Erdős Károly a nők belmissziói konferenciájáról tett jelentést, majd a vallástani lelkészek memorandumát ismertette; Sütő Kálmán pedig a lelkészek egyházi és anyagi helyzetét tárta fel szomorú valósághoz híven. A Lelkesz-egyesület lapról és a pénztárról való jelentések után tisztujtás következett. Elnök újabb három nyre nagy lelkesedéssel dr. Baltazár Dezső, alelnök: Czegléd Sándor és Juhász László, főtitkár: Csikesz Sándor, titkár: dr. Erdős Károly, jegyzők:

Sütő Kálmán és dr. Hetessy Kálmán, pénztárnok: Futó András, ellenőr: Szilágyi Béla. Majd ismét felhangzott az ének: Szolgáidon láttassad dolgaiddat, s Czegléd Sándor buzgó imádságával véget ért a közgyűlés.

Ebédet a kecskeméti ref. egyház adott az Orle tiszteletére. Itt az első felköszöntőt dr. Baltazár Dezső mondotta a kormányzóra. Az ünnepi beszédet dr. Hetessy Kálmán tartotta óriási hatással. Juhász László, Czegléd Sándor, Forgács Gyula, Paulik János, Fáy István főispán, Böszörményi Jenő, Harsányi Pál mondtak még értékes felköszöntőket.

Délután a „Széktő“ fürdőbe volt kirándulás; este hat órakor pedig templomi ünnepély nagy közönség jelenlétében. Itt bevezető imádságot Okos Gyula ókéskei, ünnepi beszédet dr. Szabó Aladár budapesti lelkész tartott. Dr. H. Kiss Géza monoki lelkész költeményeiből olvasott fel, az Orle „ad hoc“ alakult énekkara, valamint szóló ének- és orgona-játék tette változatossá és feledhetetlenné az ünnepélyt, aminek lefolyása után a kecskeméti prot. asszonykör rendezett szeretetvendégséget az Orle tiszteletére a kollégium tágas és hűs udvarán. Valóságos oázis gyanánt hatott ez a reggel 7 órától egész estéig zárt levegőben, valóságos gőzfürdőben lévő résztvevőkre.

25-én, kedden reggeli istentisztelet után, melyet Juhász László gömöri esperes tartott, külön vonattal mintegy 270 résztvevő kirándult a Kecskemét város „Szikra“ nevű szőlőtelepére s az ennek szomszédságában lévő Alpári sík megtekintése s ott a himnusz elénekzése után Kecskemét város vendégei voltunk. A rendelkezésre állott 5 órai idő a kedélyek fölfrissítésére szolgált, tréfa, komoly és vig felszólalások töltötték ki az időt, míg nem a kecskeméti állomásról ki-ki a saját tűzhelye felé indult.

Aldott 5 nap volt, amit a vendégszerető, „híros“ magyar város: Kecskemét falai között töltöttünk; hála érte az Örökkévalónak, meleg köszönet és elismerés a vendégfogadóknak s körültekintő rendezőknek, akik példát mutattak, hogy miként lehet minden döccenés nélkül elrendezni ilyen nagyarányú összegyülekezést! A lelki áldások, amiket ott nyertünk, hisszük, termékenyülést hoznak az egész magyar ref. egyházra!

Pósa Péter.

A stockholmi konferencia

megnyitásáról és első napjairól a genfi *Semaine religieuse* a következőket írja: Szerdán, aug 19-én a székesegyházban ment végbe az ünnepélyes megnyitás. A királyi család díszmenetben vonult be; azután jött az egyházi méltóságok, érsekek, püspökök, küldöttség-vezetők bevonulása, keleti orthodoxok (köztük a 75 éves alexandriai pátriárcha), görögök, bolgárok, szerbek, oláhok, anglikánok, lutheránusok, reformátusok stb. egymást felváltó csoportjai. Az istentisztelet első része, svéd nyelvű liturgiai szertartás; a második részben a winchesteri püspök tart egyházi beszédet, azután az alexandriai pátriárcha mondja az áldást, végül Luther éneke (Híros várunk...) fejezi be az isten-

tiszteletet, melyet a rengeteg gyülekezet erős meggyőződéssel énekelt.

Az istentisztelet után, az összes küldöttek, diszmenetben, a templomból a királyi palotába vonultak. A király és fia a nemzetközi komité minden tagját megszólította, azután az 1200 főnyi közönséget rövid uzsonnával megvendégelte. A trónörökös nagyon élénken érdeklődik a konferencia iránt és a legtöbb ülésen jelen van. Aug. 20-án este Gounelle Eliás délfranciaországi ref. lelkész nagyon szép, tüzzel és mély meggyőződéssel előadott s a hallgatóságot magával ragadó beszédet mondott.

A konferencia vezéreszmői ezek: 1. Az egyház vétkezett, amikor nem érdeklődött eléggé a ker. üdvösség szociális oldala iránt. 2. Eltökéltlen és bátran kell munkálkodnunk a ker. elveknek az egész szociális, ipari és polgári életre való alkalmazásán. 3. Az egyház nagy felelősséggel tartozik e tekintetben, neki a lelkiismeretek nevelőjének kell lennie.

Egy Keresztyén munka-irodát vagy Ker. szociális gazdasági intézetet szándékoznak felállítani és egy bizottságot választani, mely a megkezdett munkát folytassa. Ugyancsak egy új szervezetet teremtett. Az egyházak révén a világkében munkálkodó Liga, mely aug. 6—9-én szintén Stockholmban tartotta üléseit s amely Choisy Jenő genfi egyetemi theol. tanárt állította új szervezete élére, amely érintkezésbe fog lépni úgy a Gyakorlati Keresztyénség Konferenciájának Bizottságával, mint az Európai Egyházsegítő Irodával.

A stockholmi konferencia lelke: Söderblom upsalai érsek, aki mindenütt jelen van, mindenre gondol s mindenkivel beszél; ő a konferencia szellemi mozgatója, miképen annak megindítója is volt.

IRODALOM.

* **Szigethy Ferenc: Vidéki Versek.** Sylvester-nyomda; 110 lap, ára 25000 K. — Szabolcska Mihály, a kitünő költő, a kötethez írt Előszóban azt mondja: „A magam részéről is megerősítem és becsületes lélekkel bizonyítom, hogy ezek a Versek... igazán *vidéki versek* s a szerző igazi költő, aki magából, a saját szívéből merít és abból a világból veszi verstémáját, amelyben él. Aki hát az érzékiségre pályázó merész színeket szereti és keresi a versben, vagy akinek annál gyönyörűbb a vers, minél értelmetlenebb: az ne vegye még csak a kezébe se ezt a könyvet, mert csalódottan fogja letenni. Hanem akik a költészetet magáért a költészetért szeretik, akik a csinált virágok émyelítő parfümje helyett az egyszerű mezei virágok színében, illatában kedvöket lelik, sőt gyönyörűségeket találják: azoknak bátran és szívem szerint ajánlom szeretetükbe ezeket a Vidéki Verseket.” Mi a Szabolcska ajánlásához még csak azt fűzzük hozzá, hogy a szép nyomású, csinos kiállítású kötetke 58 hosszabb-rövidebb vallásos, hazafias, családi témájú, többnyire dalformájú, könnyed, egyszerű hangú költeményt foglal magába, melyek mind a falusi és családi élet egyszerű örömeit, boldogságát éneklék meg s a melyek közé csak olykor vegyül a falusi élet unalmasságának,

egyhangúságának s kulturátlanságának egy-egy fájdalmas akkordja. Egy pár szép darab a Petőfi- és Lévy-Társaságban is bemutatásra került, a többiek pedig jóhírű fővárosi és vidéki lapokban láttak napvilágot. Melegen ajánljuk a pártolásra.

* **A Protestáns Szemle szeptemberi** füzete a következő tartalommal jelent meg: *Rácz Lajos*, Vico és a történetbölcsezet megalapítása; *Payr Sándor*, Löffelholz tábornokné; *Benkó Imre*, Egy régi magyar imádkozó (Szilassy Ádám); *Rédeyné*, Hoffmann Mária, Muzsafiak száz évvel ezelőtt (Ács Gedeon naplójából); *Szilágyi Dezső*, A nagy kazánfűtő (vers); Külföldi Szemle (Norvég egyházi élet, M. Gjessingtől; A cardiffi konferencia, Máthé Elektől); Krónika (Vörösmarty Zalán futása, Szőnyi Sándortól; A nemzetközi munkahivatal, Bernát Gyulától); Kritikai Szemle: 18 eredeti és fordított mű ismertetése (Szlávik M., némi felszínességgel, mindjárt ismertetése első sorában, *Reinke* kielii fiziológust megteszi jenai pedagógusnak — W. Rein helyett), kritikai méltatása; Kiállítások, Nekrolog.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhirek.** *Lányi Lajos*, a mezőtúri ref. főgimnáziumnak 30 éven át kiváló tanára, életének 62-ik, nyugalomba vonulásának 3-ik évében aug. 28-án elhunyt. „Hű és igaz munkása volt egyházunknak, iskolánknek, sok kemény harcot vívott a közélet terén a közjó érdekében” — írja róla a gyászjelentés. Mi főiskolánk egykori növendékét is gyászoljuk benne, aki itt végezte gimn. és theol. tanulmányait s 1884-ben tett s.-lelkészi vizsgálatot. — *Özv. Tóth Pálné*, a miskolci felsőbb leányiskola egykori áldott emlékü igazgatójának özvegye, „a legeszményibb és legnemesebb női lélekkel megáldott, egy hosszú, szépségekkel, de nagy fájdalmakkal is gazdag életet mindenek fölötte családjának szentelő igazi édes anyja, nagyanya és dédanya” aug. 29-én, életének 71-ik évében szeretteihez, az Örökkévalóságba költözött. Az elhunytak emlékezete legyen áldott!

— **Főiskolánk köréből.** *Dr. Mátyás Ernő*, a theol. akadémia új tanára aug. 31-én megérkezett Patakra s tanári működését szept. 1-én megkezdte; a pótló kollokviumok végzése, alap- és lelkészi vizsgákon való közreműködése után szeptember második felében visszamegy családjáért s október elején végleg ide költözik. — Az I. gimn. osztályba szept. 1—2-án 57 ref. vallású tanuló iratkozott be, ezenkívül fölvelt még az igazgató — az igazgatótanács utólagos jóváhagyása mellett — 14 más vallású tanulót s így lesznek 71-en; a II. osztályba 67 tanuló iratkozott be; általában a többi osztályokban is elég magas létszámra van kilátás, — de sajnos —, párhuzamos osztályt nem állíthatunk, mert a közoktatási miniszter az új tanároknak nem hajlandó fizeteskiegészítést adni. — A javító és pótló érettségi vizsgálaton ismét dr. Mitrovics Gyula debreceni egyet. tanár lesz a kormányképviselő.

— **A kecskeméti nagygyűlésen** egyházkerületünkben résztvettek: *Abauj*: Antalffy Gyula Fonyó, Farkas Elek Gönc, Szabó Lajos Csobád, Tamás.

János Selyeb. — *Alsóborsod*: Benke József Hejőpapi, Bodnár Ferenc és Molnár Lajos Egerlövő, Bodnár László Miskolc, Ferenczy Dániel Tiszatárján, Horváth János és Tóth Kálmán Hejőpapi, Nádházy Bertalan és Zsiros Lajos Diósgyőr-vasgyár, Mészáros Lajos Atány, Varady Pál Borsodgeszt, Pósa Péter Cserépfalu. — *Alsózemlén*: Batta János Bodrogkeresztúr, Forgács Gyula Sárospatak, Gaál László, Ilsvay Ferenc, Ladányi Miklós és felesége S.-a.-ujhely, H. Kiss Géza dr. Monok, Janka Károly Cigánd, Janka Péter Nagyrozvágy, Kovács László Makkoshotyka, Dr. Gerőcz Kálmán, Sütő Kálmán Megyaszó, Szabó Andor Taktakenéz, Tantó János Tiszaluc, Verebélyi Dezső Semjén. — *Felsőborsod*: Bartha Gyula Sajókaza, Cseh József Sajókápolna, Hubay Mihály és felesége Szilvásvárad, Tóth János és felesége Sajóvelezd, Kövér Pál és felesége Kondó, Kerekes János Barcika, Körössy József, Somogyi Pál Ziliz. — *Gömör-Torna*: Juhász László Putnok, Tókos Károly Aggtelek.

— **Debrecenből.** A debreceni gyülekezet presbytériuma dr. Révész Imre debreceni lelkésznek félévi szabadságot adott, hogy a közelgő centenáriumra (1926. jan. 14.) megírja néhai nagyatyjának: Révész Imre debreceni lelkésznek, a kiváló egyháztörténetírónak s a pátenkori küzdelmek vezéralakjának életrajzát. Most dr. Révész Imre azzal a kérelemmel fordul nagyatyja barátainak, ismerőseinek ivadékaikhoz, hogy néhai nagyatyjának családjuk birtokában levő leveleit vele közölni sziveskedjenek.

— **Belmissziói tanfolyam Kisvárdán.** A felsőszabolcsi egyházmegye esperese, Kovács Lajos, aug. 26—29. napjain belmissziói tanfolyamot rendezett az egyházmegye lelkészi és tanítói számára. Minden reggel és este áhitatot tartottak s reggel 8—11 óráig, d. u. 3—6 óráig előadásokat halgattak a résztvevők. Az egyes missziói munkaágakat szakelőadók ismertették délelőtt elméletileg, délután gyakorlati példák bemutatásával. Az előadások az egész munka ismertetését célozták, úgy hogy a tanfolyam általános képet nyújtott a belmisszióról. Mégis néhány részlet különösebben magára vonta a figyelmet és a tanfolyam végén tartott záró értekezleten Kovács Lajos esperes indítványára határozati javaslat formájába öltözött. Ilyen volt az a fontos gondolat, hogy a missziói egyházépítő munkában a lelkész és tanító egyek legyenek. Ebből következik, hogy az előkészítő egyházmegyei értekezleteken ne legyen külön tanítói s külön lelkészi értekezlet, hanem együtt tartassék. Ez a gondolat nem más, mint a gyülekezeti misszió egységesítő lényegének felismerése. Vajha ez a fölismerés még egy lépéssel haladna előre és összefoglalná nemcsak a lelkészeket és tanítókat, hanem a presbitereket is. Igen, de ehhez megfelelő presbiterekre lenne szükség. Hisszük, hogy a fejlődés folyamán ez is meg lesz. Azután kimondta az értekezlet, hogy a most következő munkaévben, amely a gyülekezetben összeesik az iskolai évvel, a *Bibliára* helyezi a súlyt oly módon, hogy a Szentírásnak régi jogait igyekszik visszavívni egyházi életünkben és sürgeti annak terjesztését és épületes olvasását. A konfirmációra nézve kimondatott, hogy az csak a 14. életév betöltésével

történik. Az előkészítés az ismétlő iskolai oktatással kapcsolatban intézendő el. A vasárnapi iskolai munka, amelynek már több munkása van az egyházmegye területén, különös méltánylásban részesült az értekezlet részéről, amennyiben javaslatot fogadtak el annak kötelezővé tételére vonatkozólag. A tanfolyam hálaadó istentisztelettel és úrvacsoraszózzal végződött. Az egyik estén a résztvevők sikerült vallásos estélyt és a kisvárdai református nőegylet látogatott szeretetvendégséget rendezett épületes műsorral.

— **Meghívó.** A gömör-tornai egyházmegye szeptember 17-én d. e. 9 órakor *Miskolcon*, a leánygimnázium tanácstermében fogja őszi rendes közgyűlését megtartani; szept. 16-án d. e. egyh.-m. lelkészi értekezlet, d. u. tanügyi, belmissziói, nyugdíjintézeti, közalapi és számvevőszéki bizottsági ülések tartatnak.

— **Értesítés.** Értesitem az abaúji lelkésztársak közül a belmissziói körök elnökeit és pedig a szászfai, ongai, fűgödi, gönci, kajatai, vilmányi lelkész urakat és a tanítóegyesület elnökét, végül a világi t. bíró urakat, hogy gyűlést megelőző napon délután 2 órától az egyh.-megyei belmissziói bizottság tart ülést, melynek tárgya az ügyrend és a missziói körök őszi és téli munkatervének megállapítása és az egyh.-megyei presbyteri konferencia programjának megszerkesztése s idejének, helyének kijelölése lesz. Kérem tehát a tagokat sziveskedjenek 15-én a délelőtti vonattal Göncre jönni. Végül figyelmeztetem azokat, akiket illet, hogy a tűzbiztosítási adatok szept. 3-ig nem érkeztek be 11, a belmissziói adatok pedig 39 egyházból. Ez ügyeknél ne tekintsék igazságnak ezt a közmondást: „Lassan járj, tovább ersz.” *Cziáky Endre* esperes.

— **Az idők jele.** *Csernoch János* esztergomi érsek, hercegprímás a *Nemzeti Újság* aug. 30-iki számában felhívást intézett a felsőbb iskolába lépő kath. ifjúsághoz a papi és szerzetesi pálya választása iránt, mert „az ország papnöveldéi és szerzetes újoncházai még mindig érzik a jelentkezők elégtelen számát; itt-ott a legszükségesebb állásokra is alig akad már elegendő ember, — pedig a főiskolai ifjúságnak sehol sem nyújtanak annyi kedvezményt, mint amennyit az egyház papnöveldéiben élvez, — s az ifjúság megis inkább választja a nehéz megélhetési küzdelmeket s az örömtelen tanuló évek után a bizonytalan jövőt a világi pályákon, mint a papi nevelőintézeteket!” Vajjon nem a római egyház avult intézményeiben, az egyéni szabad gondolkozást kizáró szellemében kell-e a pályaválasztó ifjúság e tartózkodásának okát keresnünk?

— **Erdélyből.** Az erdélyi magyar társadalom a múlt hóban ünnepelte *Ferencz József* unitárius püspök 90-ik születésnapját, példát mutató összetartással, felekezeti megértéssel és becsüléssel. Együtt ünnepelt e napon az erdélyi róm. kath., református, ag. ev. magyar egyház az unitáriusokkal; ünnepeltek egy más felekezetű püspököt egy szívvel, egy lélekkel. A ref. és ev. egyház ünnepelése egészen természetes volt; de annál feltűnőbb a r. kath. egyház őszinte és ker. lélekből fakadó részvéte az ünnepélyen: összes intézményeinek képviselői, élükön püspökükkel, ott voltak a ko-

lozsvári unit. templomban tartott hálaadó istentiszteleten. Együtt imádkoztak más vallású testvéreikkel az ünnepezt ősz püspökért, a magyarságért és keresztyénségért. Majd a templomi ünneplés után az összes erdélyi kath. szervezetek: a státus, a papság, az összes szerzetesrendek képviselői résztvesznek az unit. gimnáziumban rendezett közebéden. S mikor az ősz püspököt régi magyar szokás szerint pohárköszöntőkben ünnepezték a ref. és evang. egyházi hatóságok, felállott Hirschler József róm. kath. pápai prelátus, a kolozsvári kath. egyház küldöttje, és klasszikus beszédben köszöntötte fel az ünnepezt aggastyánt, a felekezeti megértés bajnokát. Beszéde végétől oda ment a püspök elé, féltérde ereszkedett előtte s ezen szavakkal: „Megcsókolom ezt a munkában kifáradt kezét!” megcsókolta a püspök jobbát. A püspök fiatalabb szolgatársát a jelenlevők áhítatos csendjében könnyes szemekkel áldotta meg; az áldás elhangzása után kitört a teremben az éljenzés. Vajjon a magyarországi katolikusság vezetői miért nem tudják türelemben, hittestvéri megértésben és megbecsülésben az erdélyi róm. katolikusok példáját követni?

— **Az indexen.** A római szent officium kongregációja az indexre helyezte dr. Wittig Józsefnek, a boroszlói egyetem kath. theol. fakultása tanárának öt munkáját. A kongregáció már 4 év óta foglalkozott Wittig írataival, kivált „A Megváltottak” című műve, a melyben a Lutheréhez hasonló megigazulási tant fejtett ki, kat. körökben élénk ellenmondást keltett; most végre, hosszú vizsgálat után, indexre tették a műveit. Vajjon Wittig, mint jó katolikus, alá fogja-e magát a pápai ítéletnek vetni, hogy az egyház tan- és szervezeti egységét meg ne zavarja?

— **A róm. kath. egyház belső életerejéje,** mint a *Reformierte Kirchenzeitung*-ban olvassuk, gyöngén nyilvánul meg a nagy néptömegeknél. Az ipari munkásoknak nagy tömegei minden országban elszakadtak a ker. vallástól, az egyháztól és elveszték Róma számára. Franciaországban viaszatlan a helyzet... Vannak helyek, ahol a munkások 25—60%-a nincs megkeresztelve... Még rosszabbul áll a helyzet Belgiumban: a kath. ipari munkások 80%-a nem vesz részt semmi vallásos gyakorlatban...; a vallásos közömbösség rettenetes... Angolországban sem sokkal kedvezőbbek a viszonyok, s a munkásságnak alig $\frac{1}{3}$ -ada vesz gyakorlatilag részt a kath. életben. A spanyol viszonyok a francia és belga viszonyokhoz hasonlítanak. Németországban még valamivel kedvezőbb a helyzet, de azért Berlinben 550.000 katolikus közül 300.000 egyházilag és vallásilag teljesen közömbös. Ugyanitt figyelemreméltó, hogy a két felekezet közti áttéréseknél 60%-os esik a protestáns és 40%-os a kath. vallás javára. A vegyes házasságoknál, mint a kath. püspökök magok panaszoják, a kath. egyház évről-évre több lelket veszít, mint amennyit az egész föld kerekén folytatott missziói tevékenységével nyer. A kath. diaszpóráról egy hozzáértő úgy nyilatkozik, hogy a kath. diaszpóra belső tarthatatlansága rettenetes; ilyen fenekéstől korhadt diaszpóra egyáltalában nincs az evang. egyházban.

— **Elsass.** Az interkonfesszionális iskolák bevezetése Elsass némely községében váratlan eredménnyel járt. Némelyik községben u. i. az iskolai hatóság egyszerűen megszüntette a prot. intézeteket, míg a kath. iskolák megmaradtak azzal a csekély különbséggel, hogy most „interkonfesszionális iskoláknak” nevezik őket, és pedig abból az okból, hogy a prot. gyermekek is látogassák azokat. Azonban a régi oktató-személyzet, ideértve a szerzetes nővéreket is, megmaradt; épúgy a kath. iskolákban használatos kézikönyvek is. Valószínű, hogy az iskolai hatóságok azért járultak hozzá ehhez a változtatáshoz, mivel attól félnek, hogy szabad kath. iskolák fognak keletkezni, mihelyt az apácákat szélnék eresztik s mivel az összes kormányok megígérték az apácáknak, hogy megtartják őket a német uralom alatt tanúsított francia magatartásuk miatt. Az elsass-lotharingiai ref. zsinat tiltakozott a jelzett eljárások ellen.

— **Losoncon** f. hó 15-én megnyílik a csehek által elszakított ref. magyarság új theologiai fakultása.

HIVATALOS RÉSZ.

741—1925.

Körlevél.

Föggondnok úr Öméltóságával egyetértőleg, lelkészavatással egybekötött őszi rendes közgyűlésünket *Miskolcra*, f. évi október hó 11-re, vasárnapra hívjuk össze, mely napon délelőtt a lelkészavatást, délután 4 órakor pedig, a leánygimnázium tornatermében, a középiskolai tanügyi bizottság ülését fogjuk megtartani; a közgyűlési tanácskozás október 12-én, hétfőn, a szokott helyen reggel 9 órakor kezdődik, délután 3 órától kezdve pedig az egyházkerületi bíróság ülésezik. Mindezen ülésekre a közgyűlési és bírósági tagokat, valamint az érdekelteket és a pères feleket ezennel meghívjuk. Tárgyalni fogjuk az egyházmegyék és a bizottságok által felterjesztett ügyeket.

A közgyűlésen és a bíróságon tárgyalandó ügyiratok f. é. szeptember 27-ig (huszonhetedikéig) küldendőek be a püspöki hivatalhoz. Később beérkező iratok tárgyalás alá nem vétetnek.

A felavatandó lelkész urak, *életrajzuk beiküldésével*, a nagytiszteletű főjegyző úrnál (Cigánd) f. évi október 1-ig jelentkezzenek; a közgyűlést megelőző napon (október 11-én) délután $\frac{1}{2}$ 6 órakor pedig a leánygimnázium udvarán gyűljenek össze, ahonnan, a szokásos tájékoztató megnyerése és elrendezkedés végett, az esperes és főjegyző urakkal együtt a templomba megyünk. Itt fizetendő le a lelkészi főjegyző úr kezébe a lelkészavatási tiszteletdíj, egy császári arany helyett 100,000, (azaz százezer) korona.

A felavatandó lelkész urak el lesznek szállásolva. A lelkészavatási közebéden az alsóborsodi egyházmegye adja.

Miskolc, 1925 szept. 1. Dr. Révész Kálmán
püspök.

Szerkesztői üzenetek.

D. M. Hat ar. korona beküldése után a kérdéses számokat megküldjük.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Marton János*: Iskolai év megnyitó beszéd. — *Farkas István*: A böcsi ügy. — *M. J.*: A főiskolai igazgatótanács ülése. — Vegyes közlemények.

Iskolai év megnyitó beszéd.

Üde arcával, egybesereglett sokaságokról, eléggé tömör soraitokról ránk mosolyog az új iskolai esztendő. Kedves zsi bongása már napok óta felverte folyosóink csendjét, lépteinek zaja elárasztotta körülöttünk az újra meginduló életet. Megkezdésének ünnepi órájára ide jöttünk az Ur házába. Imádkoztunk; lelkünket Istenhez emeltük, hogy az ő szentséges közellétét érezve, az ő áldó tekintete előtt történjék meg a mi megindulásunk.

Kedves ifjak! Ma nem lehet magyar tanuló ifjú, aki ne a múlttal, jövővel és az örökkévalósággal számolva, kezdhethné meg az iskolai év munkáját. Ti hallottatok óriásokról, akiknek hatalmas keze hegyeket tördelt, erdőségek égbenyúló fáit gyöngye fűszálként tépdeste. A világesemények borzalmas karja ugyanígy cselekedett országokkal, népekkel és nemzetekkel. Viharként forgatta fel a viszonyokat, könnyű pehelyként kapta fel az egyeseket s emelte ki őket az élet addigi, megszokott, állandónak hitt keretei közül. Senki sem maradhatott meg a maga egyéni elkülönültségében. És a viszonyok úgy kezdenek állandósulni, hogy továbbra nem is maradhat meg. Hiszen az a drága föld, amely a mi hazánk, vak óriások intézkedéseinek áldozata lett. Lehet-e nekünk egy pillanatra is elfelednünk, hogy hazánk szent teste fel van darabolva s elszakított részein pusztító hollócsapat szálldos?! Meg kell ugyan győződve lennünk, hogy a viszonyok így nem maradhatnak; éreznünk, tudnunk és hirdetniük kell, hogy vakok húzták a trianoni határt önző, irigy és gonosz kezekkel — de a ma növő nemzedéknek számolnia kell azzal, hogy a magyarok csillaga aláhullt az égről, az ezeréves Magyarország összeomlott, tápláló kebele a maga egészében nem áll többé a rendelkezésünkre, itt kemény harcot kell folytatni a mindennapi kenyérért és a népek vad tusájában nem kevesebbre, mint életére törnek a magyaroknak.

Az a harc, amelynek sodrába került a magyar sors, a legközelebbi szomszédokat tekintve, faji-nemzetiségi és politikai, de az egész földkerekségre kiterjedő vonatkozásában, gazdasági, társadalmi és világnézeti. Nektek, akik egykor a magyar társadalom vezető osztályához fogtok tartozni, ennek a harcnak a lényegével és súlyával

tisztában kell lennetek. Nekünk olyan erők ellen kell küzdenünk s olyan erőket kell harcba vinnünk, amelyek a közönséges emberi erőt, okosságot, belátást, számítást, bölcsességet felülmulják. Azért kell minden magyar ifjunak az örökkévalósággal is számolni. A világtörténelem keze nem emberek, hanem az örökkévaló Isten kezében van. Nekünk minden munkánk mélyén az ő szentséges gondolataira kell tekintenünk.

Boldogoknak mondunk azért titeket, hogy idejöttetek e százados ház szentséges csarnokaiba! Az az isteni erő, amely itt, ezen a helyen századokon át megbizonyította magát, a ti életek formálásában is meg fogja dícsőíteni a maga hatalmát. Nyissátok meg lelketeket az isteni erők befogadására! A küzdelmek, bajok és nehézségek tömkelegébe került embert mennyei erők emelik. Emeljétek magasra szíveiteket!

Mert itt vár titeket az ismeret, a tudás birodalma. Kicsiny, elnyomott, harcba dobott és küzdelembe kényszerített nemzet fiainak a szokottnál keményebb eréllyel kell rávetni magukat a tudás megszerzésére. Talán nincs közöttek senki, aki a magyar becsületért ne volna kész a legodaadóbb munkára. Vessétek mélyre azért a ti hálóitokat, valódi, mély, igazi, komoly tudásra igyekezzetek. Égjetek a vágytól, hogy tanújatok, nem amennyit kell, hanem amennyire csak képesek vagytok.

De a tudás világán túl vár titeket a hazaszeretet megejtő hatalma. Egy Petőfi Sándor mondotta Sárospatakról: Ez a város volt a magyar forradalmak oroszlánbarlangja. Itt tanyáztak a szabadság oroszlánjai. Amikor mi arra igyekszünk, hogy a magyar ifjuság megállja helyét a világhátralemben, amelybe a magyarság belesodródott, nektek éreznetek kell a különös kötelezettséget, amelyet ez a hely vállaitokra ró. Nektek tisztán kell látnotok, erősen akarnotok, keményen dolgoznotok és lángoló hazaszeretettel eltelve lennetek. S mindezt megsegít titeket a mindenség ura, az örökkévaló Isten, akinek kezébe letéve tudjuk önmagunk, nemzetünk és az emberiség sorsát.

A szent írásban, az u. n. pásztori levelekben olvassuk: „Az Isten embere minden jócselekedetre felkészített.” Az az érzésem, hogy a mai magyar ifjuságának ezt az ígét kell főként a lelkébe fogadnia. Mert sok terméketlen, erőtlenség és hangzatos hazafiaskodás hangzik a magyar fóru-

mon. Ti a jelen bajai, a jövő aggodalmai közt ezen a helyen úgy nőjtek, fejlődtek és alakultok, hogy minden jócselekedetre felkészülve legyetek. Ne habozzatok, ne aggodalmaskodjatok, ne tétlenkedjétek! Kezetek álljon készen a munkára. Akkor éreztétek magatokat boldogtalanoknak, ha nem cselekedhettek. A mai magyar ifjúságnak erre az isteni életrevalóságra kell ránővekednie. Ezt a célt tartások elsősorban szemetek előtt, ebben dicsőüljön meg mindennapi munkátok, ebben szentelődjék meg szívetek. Abban a reménységben, hogy a mi örökkévaló Istenünk szentséges karja befedezi, megóvja és megáldja élteteket és munkátokat, az 1925—26-iki iskolai évet megnyitom!

Marton János
közigazgató.

A bőcsi ügy.

Vártam ezt a nyílt levelet. Magán levelekben, más egyházmegyéek lelkészei kérdezősködtek tőlem a 100 q búza „miért”-jéről s megadtam a megnyugtató választ készséggel. E levelek írói bejelentik, sőt élő szóval is tudtomra adták mások, hogy interpellálni fognak, itt is, ott is! Hát ime megtörtént! Törvényszegéssel, sőt a leg súlyosabb bűnök egyike, a szimoniára való tudatos alkalom nyújtás vádjával illetetik nyilvánosan egy egyházmegye vezetősége. Ha a vádoló olyan határozottan tudatlanságot nem árulna el magának a szimoniának fogalmát illetőleg is, mint amilyet valóban elárul s ha a szimoniára való biztatás legkisebb jele is ott volna intézkedésünkben, volna bátorságom — a nagy nyilvánosság előtt vádoltatván, — fegyelmi vizsgálatot kérni ez ügyben, első sorban magam ellen! De mikor a „törvényszegő” az igazi törvény „betöltő” akar lenni — s merem állítani, hogy azok vagyunk a mi rendelkezésünkkel! —, akkor nyugodt lélekkel megyünk el az ilyen megdölgő támadások mellett, mint akik megtanultuk, hogy igen sokszor a Krisztusról ránk maradt örökség akkor szenvedni bántalmakat, mikor épen a lelkészek érdekét akarjuk védelmezni.

Mindenek előtt a leghatározottabban utasítom vissza azt a hangot, mellyel kifejezetten sértegetve, gyanúsítva, e kérdésről írni merészelt egy ifju lelkész a *Sárospataki Ref. Lapok* legközelebbi számában.

Mikor tanuljuk meg már mi lelkészek legalább az önfegyelmezést? Az alaptalan vádaskodás nem lehet papi erény! Szimoniát emlegetni ott, ahol nyilvános pályázat útján töltetik be a lelkészi állás, vakmerő állítás! Bűnözésre való uszítást emlegetni, állapítani itt meg, egyenesen mások becsületébe gázolás. Még a feltevését is visszautasítom ama gondolata bejelentésének, hogy a „betegségben színlődő lelkész hivei által talán nyugdíjba menni kényszerített.” Ez sem igaz! Hogy humanitás parancsolhatta intézkedésünket, azt is kétségbe vonja a cikkíró! Legyen neki az ő hite szerint! Tájékozatlanságok is vannak a támadásban. Pld., hogy a régi nyugdíjintézeti járulékok aranykoronában fizettetnek. Nem így áll a dolog. Csak a felét fizetjük az aranykoronás járulékoknak. A nyugdíjazott lelkészek „nyugdíja” is nem nyugdíj, de a Fekete Gyula bőcsi lelkész nyugdíjazását

kimondó 2236/925. sz. „Határozat” szerint „kivételes és rendkívüli segély” fentartásával annak a jognak, hogy az „szükség esetén le is szállítható.” Tehát nyugdíj még ma sincs. A nyugdíjba vonult lelkészek egy szép napon, ha nem gondoskodtak úgy róluk, mint teszi az alsóborsodi egyházmegye — mehetnek koldulni. Fájdalom, olyan gonoszok az idők, hogy még az államsegélyből e címen nyerendő segély sorsa is bizonytalan. Jöhet miniszter, kinek az a felfogása, hogy e címen nem kapunk segélyt. Öregség, s vele a koldusbot, az e sors várhatja a megvénhedett szegény kálmista papot. Nos, nézzük csak, miért olyan törvénytíró, olyan embertelen, olyan bűnre uszító, olyan felháborítóan rettenetes a bőcsi papságra kiírt pályázat? Egy öreg lelkész — érezvén testi erőtlenségét — 40 éves lelkészi szolgálat terhe föld felé vonva vállait, az ur házába sem bír már menni! Remeg a láb, a szem révedezve tekint a sir felé. Szeretne szolgálni, de nincs erő! Látja, hogy pusztul az egyház, sorvad az ifju korában virágzó gyülekezet. A kommun alatt rabló hordák keserves szerzeményét elviszik, a bőcsi papság nagy jövedelméből félretett pénz kell az országnak. Hadi kölcsönbe fektetve minden vagyonunk. Értéke papír. Aranykoronákban fizeti éveken át a nyugdíjintézeti járulékokat. Számít rá, hogy az öregség, ha jó, 4000 korona nyugdíja leend. S mikor már teljesen szolgálatképtelen, akkor, bár törvény biztosítja — olvassátok el! —, a kit-kit megillető „Nyugdíj”-at, adnak, mert másat nem adhatnak, „kivételes rendkívüli segélyt.” Hát itt nem látják meg a „törvénytisztelők”, hogy a szükség parancsolt s a törvény „nem tölteti be?” Adják meg a 40 évet betöltött öreg lelképásztornak az őt megillető keserves verítékhullással szerzett járulékok befizetése alapján szerzett teljes nyugdíját, akkor nem lesz az új bőcsi papnak ez a terhe!

Nem kellett volna nyugdíjba vonulnia a bőcsi lelkésznek — legyen nyugodt a támadó lelkésztársam. Csak az ő lelke kívánta azt, hogy ne legyen az ő sebekkel rakott öregsége utálatos a legtöbb esetben az öreget lebunkózni szerető gyülekezeteknek, (tisztelet a kivételeknek!) hanem adassék meg a mód, ha lehet, hogy félreállhasson. Fialat lelkésztársaim, ne irigyeljétek ezt a biztos pár havi életfeltételt az öreg lelképásztortól, hagyjátok őt legalább nyugodtan meghalni!

Imádkozzatok, hogy ilyen öregségbe ne juszatok!

Ne féltsetek az új, a megválasztandó bőcsi lelkészt sem, hogy éhen hal. Még jobban megél a megmaradandó bőcsi jövedelemből, mint sok nagyhírű lelkész. Ne rágódjék azon senki, hogy a hivatalosan 3395 koronára értékelt bőcsi papságból, ha el kell fizetni az új lelkésznek, mennyi marad. Tudja azt mindenki, hogy a felértékelés, az sokszor a valót meg sem közelítő szám. Nos, elég ha azt mondom, marad még 200 q buza! Remélem, ez elég! Attól se féljen a cikkíró lelkésztársam, hogy nem akad pályázó, megnyugtatom, ma járt le a pályázati határidő s pályáztak 13-an. Értékes emberek egész sora s elég, ha csak ezt a pár nevet emelem ki: Felméry Albert, Dr. Hegyaljai Kiss Géza, Szendrey László s mások, mind jónevű, munkás, derék lelképásztorok.

Akinek nem tetszik a feltétel, — ne pályázzon! Ezt kellett volna csupán válaszolnom. De én tovább megyek s eddig is tovább mentem. Az egyházmegyéim tavaszi gyűlése egyhangú határozatával iratott ki a pályázat. Törvényes hát és nem önkényes. Nyílt pályázatot hirdet, tehát nem lehet itt szimóniáról beszélni csak annak, ki durván akar sérteni. De akkor ne legyen a durván sértő a törvény védelmezője!

Nem is új találmány, amit tettünk. Tessék megnézni az *ongai* lelkészválasztást annak idején. Ott a tiszadorogmai, ott a tiszadobi, meg sok-sok más helyen.

A törvény betöltéséről akkor lehet beszélni igazán, mikor a „Törvény“ a nyugdíjas lelkészek teljes nyugdíja iránt táplált jogos igényünket „betölti.“ Igenis, a humanitás, a szívet irányító szeretet törvénye alapján tettük s tesszük ezután is, *ahol lehet*, ahol telik, hogy az öreg lelkész nem engedjük az útszélre kidobni. Ezért, meg sok másért kívánjuk mi a zsinat összehívását, hogy a törvény mindenben „betöltessék.“ Tessék olyan járulékbefizetést kimondani, aminek eredménye a teljes papi nyugdíj megnyerhetése, akkor nem kell azon tépelődnünk, hogyan él meg az öreg, tehetetlen lekipásztorok egész serege. Ne légy felettébb igaz! — így tanítom, így hirdetem s így hiszem. Ha bűn az a szemetekben, hogy az öreg lelkészeket megbecsülöm, hogy tisztos vén-ségükre a megélhetési adó jövedelmet biztosítom, ha bűn az, hogy a böcsi lelkész számára a 40 éves hű szorgalmáért adunk biztos kenyeret, nyugodtan állunk érte az Isten elé. *Az Isten nem oly felületes kritikus, mint az emberek.* Ő ezt a vétkünket biztosan tudjuk, hogy megbocsátja. Imádkozom a cikkíró támadó lelkészért is, hogy bocsássa meg Isten a vétkét, mert egy öreg embert meg-rugdosott.

Farkas István
esperes.

A főiskolai igazgató-tanács ülése.

Szept. 10-én, a főiskolai évmegnyitó napján tartotta a főiskolai igazgató-tanács szokásos őszi ülését. Az elnöki tisztet Janka Károly főiskolai l. gondnok és Bernáth Aladár hivatalkorra legidősebb igazgató-tanácsos foglalta el. Dókus Gyula világi gondnokot gyöngélkedése akadályozta a megjel-nésben. Az igazgató-tanács ragaszkodásának és tiszteletének kifejezését nyilvánította a távollevő gondnokkal szemben. Az ülésen megjelentek: Cziáky Endre, Farkas István, Juhász László, Enyedy Andor, Puky Endre, Farkasfalvi Farkas Géza, Marton János, Csontos József, Dr. Rácz Lajos, Elekes Imre, Kovács Sándor és Dr. Trócsányi József igazgató-tanácsosok. Meczner Béla, Pósa Péter és Téglássy Andor kimentették távol-maradásukat. Az igazgató-tanács tudomásul vette, hogy az ügyvezető gondnoki tisztet Janka Károly l. gondnok vette át, valamint tudomásul vette a tandíj és egyéb díjak megállapítását, a Testnevelési Tanács köszönetét. Bízalommal üdvözölte áll-lásukban a működésüket megkezdő tanárokat: Dr. Mátyás Ernő theol. rendes és Kovács Béla főiskolai helyettes ének- és zenetanárt, valamint a székfoglaló értekezést tartó tanárokat: Bódy

Dénes, dr. Batta István és Benkő Béla főgimn. rendes tanárokat, akiket székfoglaló értekezésük tartása alkalmából a tanuló ifjuság is valósággal ünnepelt. A konviktusi jótétemények odaitéltettek. A theol. kar jelentést tett az új theol. tanterv életbe léptetéséről, a theol. kari helyettesítésekről (a gyakorlati theol. tanszék ez éven még helyet-tesítés útján láttatik el, a jövő iskolai évre a tan-szék betöltése kimondatott), a tornaórák beállítá-sáról, a modern nyelvtanítás megkezdéséről. A helyettesítési díjak erre a tanévre megállapítottak.

A gimnázium köréből jelentés tétetett a magán- és javító vizsgákról, a beírásokról, tan-tárgybeosztásról és órarendről. Letárgyaltattak a tandíjkérvények és megállapítottak, hogy a főis-kolai ének- és zenetanár önként jelentkezőknek zeneórát évi 300.000 K díjért ad.

A gazdasági választmány ügyei közt a leg-fontosabb volt az 1926 okt. 1-től bérbeadásra ke-rülő Gyöngyutó haszonbérleti szerződéstervezet-nek hosszas és alapos megvitatása. Más ügyek: jelentés Bálványosról, Valády Béla intéző fizetés-rendezése, az 1924—25. évi zárszámadás feletti intézkedés, tanárok és tisztviselők 15 százalékos fizetésjavítása.

Az ösztöndíjkérvények közül Mór Matild kérvénye a P. Horváth Mária családi ösztöndíjért, mint elkésett, nem volt tárgyalható; Magyar Zol-tán főgim.-t végzett ifjú stipendiuma 20 q búzára emeltetett. Nagy S. Béla volt szenior strassburgi stipendiuma kiegészítésére 10 q búza segély kapott.

M. J.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A FELAVATANDÓ LELKÉSZ URAK FIGYELMÉBE.** Az avatást megelőző tájé-kozás és elrendezkedés végett F. É. OKTÓ-BÉR 10-ÉN, SZOMBATON DÉLUTÁN 1/2 6 ÓRAKOR lesz a gyülekezés, nem pedig, mint a körlevélben hibásan ki lett szedve: 11-én. Dr. Révész Kálmán, püspök.

— **Megnyitó ünnepély.** Az új iskolai év ünne-pélyes megnyitása f. hó 10-én ment végbe főis-kolánkban. D. e. 9 órakor az imateremben össze-gyülekezett tanulóifjuság, tanári kar és igazgató-tanács előbb rázendítette a „Jövel szentlélek Úr Isten!“ kezdetű éneket, azután Forgács Gyula lelkész, theol. h.-tanár kérte áhitatos imában az Úr megsegítő kegyelmét az új iskolai évben is főiskolánk vallásos, hazafias és kulturális munkás-ságára. Záróének után Marton János közigazgató intézett mély vallásos érzéstől és hazafias hévtől áthatott beszédet az ifjúsághoz, mellyel az új iskolai évet főiskolánkban megnyitotta. Utána Janka Károly főiskolai lelkési gondnok buzdi-totta az ifjúságot a kötelességteljesítésre, arra, hogy a diákerények a kötelességteljesítésből és a nagy eszmék kultuszából nőjjenek ki; majd a tanári karhoz és a város közönségéhez intézett felhívást az ifjúság gondozása, atyai és anyai szeretetben való részesítése iránt, végül a város előljáróságát kérte, jöjjön az idegenek által lefog-lalva tartott főiskolai lakások kiürítésével főis-

kolánk segítségére. Ezután következett 3 tanári székfoglaló értekezés felolvasása: *Bódy Dénes* főgimn. vallástanár „Korunk vallás-paedagógiájának egyes fontosabb problémái” című nagyobb tanulmányából olvasott fel egyes részleteket, különösen Starbuck művét és a valláspsychologia fontosságát emelve ki; *dr. Batta István* fizikatanár „Három régi magyar matematikus és természettudós didaktikai elvei” cím alatt *Kerekes Ferenc* debreceni tanár és *Bolyai Farkas* egy-egy elmés eljárását mutatta be egy mathem. illetőleg geometriai tétel bebizonyítására, végül az „electricitas” szó magyar elnevezése kialakulásának történetét adta elő; harmadiknak *Benkő Béla* fizikatanár „A rádiótelefon tanítása a középiskolában” című értekezését olvasta fel. A székfoglaló tanárokat Janka K. gondnok üdvözlölte meleg szeretettel, eddigi értékes szolgálatuk mély elismerésével és kívánt áldást további munkálkodásukra. A Hymnusz éneklése fejezte be a főemelő ünnepélyt.

— **Főiskolánk köréből.** A főgimnáziumban a tanítások szept. 7-én, az akadémiai előadások szept. 11-én kezdődtek. — Az új tanárok: *dr. Mátyás Ernő* theol. tanár és *Kovács Béla* ének- és zene-tanár (aki szept. 3-án érkezett meg) szept. 8-án tették le, kartársaik meleg jókívánatai közt, a Köziskola Szék előtt a hivatali esküt; *Kovács B.* szept. 7-én, *Mátyás E.* 11-én tartotta első tanítási, illetőleg előadási óráját. — A főgimnázium osztályainak létszáma a következő: I. o. 69, II. o. 67, III. o. 54, IV. o. 61, V. o. 59, VI. o. 46, VII. o. 40, VIII. o. 43, összesen 439 rendes tanuló, vagyis 18-cal több, mint a múlt évben. Az akadémián a beiratkozások még folyamatban vannak.

— **Vizsgálatok főiskolánkban.** A theologiai alapvizsgálatok szept. 7-én folytak le akadémiánkon. Vizsgálatra állott 8 ifjú (1 még júniusban vizsgázott); a 9 vizsgázó közül jelesen képesítettett 3, jól 2, egyszerűen 4. — A javító és pótló *érettségi vizsgálat* szept. 8—9-én tartott. Vizsgálatra állott 7 tetjes vizsgázó (4 Sárospatakról, 3 Miskolcraól), 15 javító (10 Sárospatakról, 5 Miskolcraól); a teljes vizsgázók közül 3, a javítók közül 2 decemberben újabb javító vizsgálatra útasított. Ezenkívül a görög nyelvből kiegészítő vizsgálatot tett Sárospatakról 3 theologus, Debrecenből 1 leánytheologus s Miskolcraól 1 érettségi vizsgát tett leány — mind elég jó eredménnyel.

— **Alsóborsodi** tanügyi bizottsági tagokat szept. 15-én reggel 8 órára a főgimnázium tornacsarnokában tartandó gyűlésre meghívja az Elnökség.

— **A stockholmi konferencia,** 9 napi tárgyalás után, aug. 29-én szép békességben, szerencsésen véget ért. Nagy nyeresége, hogy érintkezésbe hozott egymással oly elemeket, amelyek eddig egymástól a legtávolabb állottak: Keletet és Nyugatot, konzervatívokat és keresztyén-szocialistákat, németeket és franciákat. Kézzelfogható eredménye egy 67 tagból álló nagy *Folytatási Bizottságnak* és egy 17 tagból álló ideiglenes *Akció Bizottságnak* a megalakítása. Atkinson továbbra is főtitkár marad s melléje *Keller Adolf* zürichi lelkész jön másodtitkárnak. A mostani 4 elnök felváltva fog a folytatási és akció-bizottságban elnökölni; 1925 végéig *Söderblom* érsek lesz a nagy Bizottságnak, a winchesteri püspök pedig a kisebb Bizottságnak

elnöke. Aug. 30-át Upsalában töltötték, aug. 31-ét a folytatási munka szervezésének befejezésére fordították. A konferencia tagjai múltó elismeréssel hajoltak meg *Söderblom* érsek előtt, ki rendkívüli nyelvtelenségével, előkelő modorával és szervező képességével egyaránt bámulatra ragadta őket. A konferenciának a keresztyén világhoz intézett üzenetét 3 szavazat hijján egyhangulag fogadták el; az a 3 nem találta elég erősnek benne a háboru elítélését, — vagyis 500, igazán különböző gondolkozású férfiú egyetértett abban. — A pápa egy svéd lelkész előtt, akit nemrég kihallgatáson fogadott, úgy nyilatkozott, hogy a kath. egyháznak a konferenciáról való elmaradása semmiképp nem jelenti azt, mintha az nem érdeklődnék az ott végbemenő egyesülési törekvés iránt; ellenkezőleg, ő imádkozik a konferencia sikeréért és áldását küldi arra. *Reméli*, mondá befejezőleg, hogy a legközelebbi vatikáni zsinat be fogja a prot. és keleti Egyházaknak bizonyítani, mennyire szívén viseli a Szentszék a ker. egyházak egységét. Amde a pápa kívánsága mindaddig nem valósulhat meg, míg mind a kath., mind a prot. Egyházak nem készek kölcsönös engedményekre; de mint-hogy erre a kath. egyház részéről, mely magát a tökéletesség és csalatkozhatatlanság földi megtestesülésének, az igazság egyedüli őrének és az üdvösség egyedüli foganatos szervének tekinti, nincs kilátás, az egyesülés gondolata továbbra is pium desiderium marad.

— **Magyar és német lexikon.** A Krücken—Parlagi kiadásában, Wien-Leipzigban 1918-ban, 2 kötetben megjelent *Das geistige Ungarn* című életrajzi lexikon a most működő pataki írók közül *dr. Gulyás J.*, *Harsányi I.* és *dr. Rácz L.* életrajzát s néhány munkájának címét ismerteti. Ellenben a múlt év végén megjelent *Világlexikon* a tisztes pataki írók és tudósok egész gárdáját mellőzi; jól teszi, mert így legalább nem jöhetnek abba a gyanúba, hogy a *Világ*-gal bárminemű összeköttetésben állanak.

— **Harangavatás.** *Tállyán* lélekemelő ünnepség keretében avatták fel szept. 6-án az egyház új harangját, melyet a háború alatt elvett harang pótlására közadakozásból készítetttek. Az új harangot *Hézsér Emil* lelkész áldotta meg, ünnepi beszédet a templomban *Takács Béla* ondi lelkész tartott. Délután templomi hangverseny volt, melyen *Boross Endréné* adott elő egyházi énekeket művészi készséggel, míg az egyházi énekkar összhangzatos énekeivel emelte az ünnepély fényét.

— **Galiciában** az ukrán (ruthén) lakosság közt erős mozgalom indult meg a prot. vallásra való áttérés érdekében. Egy ruthén jogász ösztönzésére, aki protestáns lett, e tavaszon ukrán lelkészek érkeztek Amerikából Galiciába s elkezdték ukrán nyelven hirdetni az evangéliumot a zsúfolásig megtöltött templomokban. Igézhirdetésök bámulatos eredménnyel járt: egész falvak áttértek a prot. hitre. A lakosságot a gör. kath. püspököknek az a törekvése, hogy a papok nőtlenségét kötelezővé tegyék, erős izgalomba hozta s a püspökök ellen hangolta, mert jól tudja, mennyit köszönhet a papi családoknak. Legújabbban 40 növendék lépett ki egy papi szemináriumából s többen közülök elhátározta, hogy a prot. papi pályára lépnek.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAS.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: A tótföldi ref. konvent ülése Losoncon. — Az alsózempléni egyházmegye közgyűléséből. — (E. F.) Iskolaszentelés Mezőnyéken. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Pályázat.

A tótföldi ref. konvent ülése Losoncon.

A szlovenszkói és kárpátaljai reformátusok egyetemes konventje szeptember 8-án tartotta meg a teológiai szeminárium fölállítását és az iskolát leépítő miniszteri rendelet tárgyában összehívott ülését.

Az ülés P. Czinke István püspök áhítatos imádságával kezdődött, majd megállapították, hogy a fogházban ülő Korláth Endre dr. és a beteg Kovács László dr. kivételével, az összes tagok megjelentek. Legfontosabb tárgy volt a teológiai szeminárium megnyitásának kérdése. Örömkönnny csillogott a szemekben, amikor Sörös Béla előadó bejelentette a teológiai bizottság jelentését, amely szerint a teológiai szeminárium ügye annyira előrehaladt, hogy azt szeptember 15-én meg lehet nyitni. Lelkesedéssel határozta el a konvent, hogy e napon a teológiát megnyitja. Sörös Béla előterjesztette a szeminárium tanítási tervét, bejelentette, hogy 24 ifjú jelentkezett a teológiára.

A teológián a bölcsezettörténetet és a neveléstudományokat Magda Sándor dr. csicserei lelkész, a görög nyelvet Kövy Árpád losonci lelkész, az egyetemes egyháztörténetet Zsemlye Lajos komáromi lelkész, a bevezetést a teológiai tudományokba Sörös Béla losonci lelkész, az újszövetségi egzégizist Antal Gyula lévői lelkész, az ószövetségi izagógikát Lszak Imre vajáni lelkész, a vallásbölcseletet, dogmatikát és erkölestant Galambos Zoltán komáromi lelkész, a gyakorlati teológiát Peleskei Sándor viski lelkész, az egyházjogot Agyagácssy Sándor dr. bori-i lelkész, a protestáns egyháztörténelmet Péter Mihály gálscsési lelkész, az angol nyelvet Bőjthe Sándor szenior-instruktor, a szlovák nyelvet Kuszy Emil losonci ág. ev. lelkész, a zenét Riesner Ede losonci zenetanár fogja tanítani. Rajtuk kívül Vágó Ede nemeshódosi lelkész és Rác Elemér lelkész behívásáról is van szó.

A teológus ifjak a losonci YMCA-épületben fognak lakni. A 24 jelentkező közül 19-et vettek föl a teológiai szemináriumba. A teológia igazgatójává Sörös Bélát választotta meg a konvent. Az anyagi felügyeletet Bertók Béla püspök kezében hagyták továbbra is. Mindkét férfiú elévülhetetlen érdemeket szerzett a teológia létesítése körül. A teológusok közül többen ingyenesek,

illetve kedvezményesek lesznek. Kedvezmény lesz rájuk nézve az is, hogy Szlovenszkóban és Ruszinszkóban legátusokul elsősorban csak ők mehetnek a gyülekezetekbe.

A teológia megnyitása a csehszlovákiai magyarság szempontjából végtelenül fontos esemény s ha számításba vesszük, hogy közadakozásból, önerőből állította föl a ref. magyarság ezt a hatalmas kulturintézményt, tisztelettel kell megbajolnunk ez imponáló akaraterő előtt.

A teológia részére a konvent kéri az államségylyt, amely joggal megilleti a ref. egyház teológiáját.

Másik jelentős eseménye volt a konventnek az iskolák leépítése elleni tiltakozás. Péter Mihály előadó memorandumot szerkesztett e tárgyban a teljhatalmú minisztériumhoz, amelyben a konvent kéri az iskolák leépítésére vonatkozó miniszteri rendelet visszavonását, mert ez sérti az egyház autonómiáját, az általános kulturát, de sérti a vallásgyakorlatot is, miután a tanítók — mint kántorok is — rendszerint részt vesznek az istentiszteletek végzésében. A leépítés helyett — miután magyar kalvinista tanító ma holnap nem lesz — kéri a konvent a ref. tanítóképzőintézet felállításához a köteles állami hozzájárulást.

Elrendelte a konvent az új egyházi törvények közül a VIII. törvénycikk életbeléptetését, különösen az egyházi fegyelem gyakorlásának bevezetését. Minden egyházközségben kötelező a Kálvin-szövetség fiókjának felállítása, továbbá a legerőteljesebb egyháztársadalmi munka megindítása.

Meghallgatta Patay György dr.-nak, a stockholmi világkonferenciára kiküldött delegátusnak jelentését s neki köszönetét fejezte ki az ott kifejtett tevékenységéért. Elfogadta és Polchy István dr. módosításával megerősítette a Phönix biztosító társasággal kötött szerződést, mely az egyházakra nézve határozottan sokkal előnyösebb az eddigi szerződéseknel.

Több belső egyházi ügy elintézése után a konvent az adminisztráló püspök-elnök munkájának megkönnyítésére és támogatására egy három tagból álló bizottságot küldött ki, amely — mint állandó elnöki tanács — a szükség szerinti megbeszélésre és vélemény nyilvánításra összehívandó.

A bizottság tagjai: P. Czinke István elnökle alatt Szilassy Béla dr., Sörös Béla és Tornallyay Zoltán.

*

Előző napon, szept. 8-án tartotta az egyetemes zsinat határozata és az egyház alkotmánya rendelkezése értelmében a *Református Irodalmi Társaság* alakuló ülését. Az alapvetés munkáját befejező ülésen résztvettek úgy a konvent által megválasztott alapító tagok (20), mint a másnap ülésező konvent tagjainak nagy része.

Az alakuló ülést mint ideiglenes elnök P. Czinke István püspök nyitotta meg. A Ref. Irodalmi Társaság megalakulásának egyhangú kimondása után a 20 választott tag megejtette 3 esztendőre az első tisztikar megválasztását. A kiküldött három tagu jelölő bizottság jelölése alapján egyhangúan megválasztották elnöknek Kersék János dr.-t, a kiváló szlovenszkoí költőt, ügyvezető alelnöknek Sörös Bélát, alelnöknek Peleskey Sándort, titkárnak Kenessey Kálmán dr.-t, jegyzőnek Magda Sándor dr.-t és pénztárosnak Idrányi Barnát.

Kersék János meleg szavak kíséretében foglalta el az elnöki széket, megköszönvén a személyében összpontosult bizalmat. Majd fölkérésére Sörös Béla ügyvezető-alelnök előterjesztette a társaság működésének célkitűző programját. A hatalmas program többek között kiterjed a központi sajtó- és védőiroda föllállítására, evangéliumi iratoknak, tudományos és irodalmi műveknek kiadására, egyházmegyei és paróchiális könyvtáraknak létesítésére, a teológiai szakképzés kimélyítésére, egyháztörténeti muzeumnak és levéltárnak létesítésére, egyesületek, nőegyletek ünnepélyeinek, vallásos estélyeinek anyaggal és előadókkal való ellátására, stb. re. A célkitűző programot Boross Kálmán indítványára kiegészítették az egyháztörténelmi anyag gyűjtésével és földolgozásával.

Több értékes hozzászólás után a program-szerű munka megkezdésére a társaság négy albizottságot alakított. Az egyes bizottságok munkáját mint elnökök Sörös Béla, Peleskey Sándor, Péter Mihály és Kenessey Kálmán dr. fogják vezetni.

Az évi tagsági díjat úgy a választott, mint a csatlakozó tagok részére 20 koronában állapították meg. Majd a napirend utolsó pontja, a tagajánlás következett. A választott tagok részéről érkezett ajánlások alapján a társaság új tagoknak egyhangúan a következőket választotta meg: Baksay Dezső dr., Nagy Sándor, Oláh Péter, Lengyel József, Lukács Géza, Miskolczy Endre, Buzy Márton, Gáspár János, Törzsök István, Zajdó László, Tornallyay Zoltán, Holló Géza, Fülöp Zsigmond, Baranyay József dr., Tóth Kálmán, Osvald Kálmán, Szijj Ferenc dr., Zsemlye Lajos, Galambos Zoltán, Végh István, Szabó Béla, Bácsy Gyula, Szutor Jenő, R. Vozáry Aladár, Tárcazy Aladár dr., Komáromy Lajos, Fodor Béla, Salamon Ferenc, Gömöry Elek dr., Ilyefalvy-Vitéz Aladár dr., Böszörményi Sándor és Horkay Lajos.

Az alakuló ülés egyik határozata értelmében a központi sajtó- és védőiroda Losoncon Sörös Béla vezetése alatt már a közel jövőben megkezdí működését.

Az alsózempléni egyházmegye közgyűléséből.

I.

Kivonat

az alsózempléni egyházmegye Sárospatakon 1925. szept. 15-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

Batta János bodrogkereszturi lelkész napirend előtti felszólalásra kérvén és kapván engedélyt, a böcsi lelkészi állásra hirdetett s nagy feltűnést keltett ama pályázati hirdetménnyel kapcsolatban, mely szerint a megválasztandó lelkész évi 100 q. búzát köteles a nyugalombá vonult elődnek fizetni, arra kéri az elnökséget, hogy ez ügyben fejtse ki a maga nézeteit, s nyilatkoztassa ki, hogy a mi egyházmegyénkben felmerülhet hasonló ügy esetén milyen álláspontot foglalna el?

Kiss Ernő esperes a feltett kérdésre válaszolva, a következő nyilatkozatot tette:

„Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés! Az elnökséghez intézett kérdésre hivatalbeli elnöktársammal, az egyházmegyei Gondnok úr öméltségével egyetértésben a következő feleletet adom.

Mielőtt az ügy érdeméhez hozzászólnék, leszögezem, hogy a böcsi pályázattal, mint konkrétummal nem foglalkozunk, lévén az speciálisan az alsóborsodi egyházmegyének és feletteseinek dolga.

Ami az ügy elvi részét illeti, legyen szabad az egyházi törvények néhány szakaszára hivatkoznom. Az I. t.-c. 115. §-ra, mely kimondja a díjlevelek csonkithatatlanlanságát. A II. t.-c. 6. §. d) pontjára, mely a lelkészi állás megüresedése esetén kötelességévé teszi az esperesnek a díjlevél csonkítatlan fenntartása felőli intézkedést. Az V. t.-c. 33. §. 5. és 8. pontjaira, melyek szerint a díjlevél magyarázásából és a javadalom megosztásából támadt mindennemű kérdés az egyházi közigazgatási bíráskodás hatáskörébe tartozik.

Legyen szabad utalnom a törvénynek az esperes, egyházmegyei gondnok és egyházmegyei közgyűlés hatáskörét szabályozó szakaszaira, a nyugdíjtörvényre s a nyugdíjintézeti ügyrendre, melyek egyike sem ad jogot sem az egyházmegyei elnökségnek, sem az egyházmegyei közgyűlésnek arra, hogy lelkész és hivatali utód közt oly értelmű jogviszonyt létesítsen, mely szerint az utód az elődnek évjáradékot fizetni köteles. Még kevésbé történhetik ez meg az illető lelkészi állást fenntartó egyházközség megkérdezése nélkül.

Az alsózempléni egyházmegye elnöksége tehát már hatás-kör hiányában sem érezné magát illetékesnek arra, hogy hasonló megállapodásokhoz jóváhagyását adja.

Mivel pedig ilyenmű esetek különféle visszaélésekre, az egyháztagoknak pedig veszélyes következtetésekre adhatnak alkalmat, elnökség ezeket az egyházi közérdek szempontjából károsoknak tartja, s ily megállapodások előmozdításától tartózkodik.

Az elaggott lelkészek szolgálatát segédlelkészek alkalmazásával kívánja megkönnyíteni, a nyugalombá vonuló lelkészek megélhetését pedig a nyugdíjintézeti tagsági díjak, fenntartói járulékok és nyugdíjösszegek 100%-os sürgős valorizálásával véli biztosítandónak.

Egyházmegyei közgyűlés és Batta János fel-szólaló lelkész esperes úrnak az elnökség nevében tett nyilatkozatát megnyugvással veszi tudomásul, mert az egyházmegye egyetemének az állásfoglalása is teljesen azonos a kérdésben. Egyúttal fel-terjesztést intéz egyházkerület útján az Egyetemes Konvent nyugdíjügyi bizottságához, hogy a lel-készek és egyházak által fizetendő járulékokat oly mértékben valorizálja, hogy nyugdíjas lelkészeink megélhetése az ezek alapján megállapított nyugdíj-összegek kiutalásával biztosítva legyen.

II.

Progresszív kulturadó.

A Kiss Ernő esperes által előterjesztett és a közgyűlés által egyhangúlag elfogadott javaslat a kulturadót progresszív alapon állapítja meg. Evég-ből 23 osztályba sorozza az egyházmegye gyüle-kezeit. A beosztás alapja egyfelől a *lélekszám* (200—400—800—1000—1500—2000—3000—3500), másfelől e lélekszámon belől az eklézsiális *föld-birtok*, illetőleg *magtárvagyon* mennyisége, sőt né-mileg a hívek vagyoni helyzete is tekintetbe vé-tetett. E szempontok alapján az egyházmegye gyülekezetei a f. évre a következő mennyiségű kulturadót fogják buzában fizetni.

Alsóberecki 20, Felsőberegkei 5, Alsódobsza 60, Báj 70, Berzék 15, Bodroghalász 90, Bodrog-keresztúr 70, Bodrogkisfalud 5, Bodrogolaszi 30, Bodrogzsadány 10, Csobaj 70, Cigánd 750, Erdő-bénye 150, Sima 5, Erdőhorváti 20, Gesztely 70, Golop 40, Hernádkak 25, Hernádnémeti 250, Karsa 250, Kenézlő 20, Kesznyéten 250, Laca 150, Luka 130, Karos 90, Legyesbénye 60, Mád 60, Makkos-hotyka 25, Megyaszó 300, Mezőzombor 25, Monok 25, Nagyrozvagy 150, Kisrozvagy 5, Olaszliszka 180, Ond 40, Pácin 130, Prügy 250, Ricsé 250, Sajóhidvég 90, Sárospatak 655, Sátorajáuhely 300, Semjén 90, Szerencs 230, Taktaharkány 250, Taktakénéz 50, Taktaszada 200, Tállya 130, Tar-cal 250, Tiszakarád 300, Tiszaladány 250, Tiszaluc 300, Tokaj 130, Tolcsva 35, Ujesanáros 60, Sóstó-falva 10, Vajdacska 70, Vámosújfalú 30, Bodrog-sára 5, Viss 20, Zemplénagárd 50, Révleányvár 50 kgr., összesen 7700 kilogramm.

Iskolaszentelés Mezőnyéken.

A 40 év óta vajúdó mezőnyéki ref. iskola és tanítói lakás kérdése végre megoldódott, amidőn az egyház főgondnoka, dr. négyessi Szepessy Or-bán vármegyei tiszti főügyész 450 □ öl telket adományozott a vasút felé vezető utcában, s ezen-felül a reá eső terület is vállalta (4.312.495 K). Egyik őse a miskolci ref. avasi templom védelmé-ben, egyik kezében a sílomkulcsal, másik ke-zében karddal, a hasán súlyosan megsebesülten is úgy búzdította a templomot védő ref. céheket: „Fiaim, csak addig tartsátok a templomot, míg a hasamat bevarratom.” Az avató ünnepélyen az ének-kart Petyke Pál ládházai tanító, a gyülekezeti éneket Járdánházy József mályi tanító vezette. Az esti szinelőadás Hörömpő Jolán tanítónő ren-dezésében 5 millió korona tiszta jövedelmet hozott az iskola-felszerelés javára. — Szabó-Dániel csa-bai lelkész gyönyörű imája (mezőnyéki fiu) és

Farkas István esperes hazafiasságra és egyházas-ságra nevelő, mindvégig lebilincselő egyházi be-széde, továbbá a helybeli lelkész: Eötvös Ferenc történeti hűséggel megírt kimerítő előadása az iskolaépítésről tették felejthetlenné az ünneplők előtt e régen várt örömnapot. Az építkezés irányí-tója, lelke, vezére, az egyháztagok fáradhatatlan, jóságos és áldozatos atyja (16 millió K) dr. Regéczy József egyházkerületi pénztárnok és alügyész, mis-kolci ügyvéd volt. Bizony Sámuel földbirtokos gondnok, Buchardt József presbiter, Paksy Miklós, Lehóczky Géza, Nagy Bertalan presbiterek és Egri Zoltán huszárezredes, Jakóbb Tivadar (róm. kath.) földbirtokos számtalan igával (Dr. Regéczy még többel). Bizony Sámuel gondnok 20 millió, Jakóbb Tivadar (r. kath.) 24 millió, Szabó Dániel 40 évig volt nyéki gondnok 10 millió, Paksy Mik-lós 9.225.000, Buchardt János 3.725.000, Nagy Bertalan 4.150.000, Kovács Mihály (volt r. kath.) 6.925.000, Lehóczky G. földbirtokos, Egry Zoltán 3—3 millió, Munk Imre ref. földbirtokos (volt izr.) 5 millió, özv. Bizony Ákosné (volt hires képviselő özvegye) 9.806.500, dr. Nyilas Ferenc főszolgabíró 4.380.750, Sólyom Lajos ónodi ref. lelkész és neje 3.293.750 korona iskolai adókievítés vállalásával mutattak az áldozatra követendő példát nemesak az egyházmegyében, hanem az egyházkerületben is. A kultuszminisztérium 10 millió koronát ado-mányozott. Nagy Izsó és Radó László mérnökök (izraeliták), homokbánya tulajdonosok pedig 16 vaggon homokot és kavicsot adtak ingyen a ref. iskolához. Gáspár Imre miskolci mérnök ingyen felmérte a telket, Hörömpő Jolán ref. tanítónő ön-ként 5 milliót adományozott az építkezésbe, Lenkei József kovácsmester a tetőszerkezethez szükséges acélkapcsokat, Négyessi Pál az iskolához szüksé-ges minden lakatos munkát ingyen vállalt. Köz-ebed, közétkezés nem volt, hanem a szinelőadás után reggelig tánemulatság. *Az építkezés alatt egyet-len káromló szó el nem hangzott.* Az iskolát és 3 szobás tanítói lakást a melléképületekkel, folyó-sóval együtt Porcsin Imre miskolci építész mond-hatnánk remekelte, mely összesen anyaggal együtt körülbelől 195 millióba került. Ezentúl istentiszte-letet is tartunk Nyéken minden 2-ik vasárnap dél-után és a nagy ünnepeken (karácsony, husvét, pünköszt) urvacsorát is fogunk osztani, mert eddig fájdalom ref. hiveink, nem Ládházára, hanem a nyéki r. kath. templomba jártak inkább. Végre ott is megindul a ref. hitélet. Áldassék Isten érette!! (E. F.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lelkészi vizsgálatok.** Főiskolánkban f. hó 16—17-én folytak le dr. Révész Kálmán püspök és Dókus Ernő főgondnok elnökleite alatt, a *lelkész-képesítő vizsgálatok*. Első vizsgálatra jelentkezett 10 végzett hittanhallgató, akik közül 3-an (Nagy Sándor, Szádváry József és Újszászi Kálmán szé-nior) jeles, 2-en jó és 5-en elégséges képesítést nyertek. Második vizsgálatra jelentkezett 5 s. lel-kész, akik közül 2-en (Vincez Károly cartereti lelkész és Zsúrky József beregi s. lelkész) jeles, 2-en jó s 1 elégséges sikerrel vizsgáztak.

— **Lelkészválasztás.** A lukai gyülekezet f. hó 6-án egyhangú meghívással, *Tólas Áron* eigándi s. lelkézt választotta lelkészévé.

— **Tanárválasztás.** *László Jánost*, néhai Soltész János tanár unokáját, teológilánk volt jeles növendékét, aki előbb Bodrogkeresztúron lelkészkedett, majd a szatmári tanítóképző tanára, öt éven át igazgatója volt, s akit az oláhok most állásától megfosztottak: a kisújszállási ref. főgimnázium előjárósága a történelem-földrajz tanárává választotta.

— **A sárospataki áll. tanítóképzőintézetbe** a f. iskolai évben beiratkozott 136 növendék és pedig az I. osztályba 40, a II. osztályba 33, a III. osztályba 30, a IV. osztályba 17, az V. osztályba 16. Vallási tekintetben református 77, r. kath. 56, ág. ev. 3.

— **Harangszentelési ünnepély Kondón.** A kondói ref. egyház szept. 6-án tartotta a világháborúba elvitt harangja helyett újonnan beszerzett harangjának szentelési ünnepélyét. A templom előtt gyülekezeti ének után Kövér Pál helybeli lelkész imádkozott és Nagy Sándor helybeli tanító vezetése alatt az ifjúsági vegyeskar alkalmi éneket adott elő. A régi és új harang hívó szavára azután a közelből s messzetávolból egybesereglett nagyszámú gyülekezet előtt, kik között megjelent Végh János min. tanácsos, egyházunk lelkes és áldozatkész főgondnoka, Szepessy Gyula tb. főszolgabíró, e. m. tanácsosbíró is, Elek József felsőborsodi esperes áhítatos, buzgó avató imádságot mondott, Somogyi Pál zilizi lelkész megrázó erejű, mélyen járó beszédet tartott, Kövér Pál helybeli lelkész a harangbeszerzés történetét ismertette. Az ünnepély szépségét fokozta Nagy Vilma úrleány művésziesen kidolgozott vallásos és hazafias énekszámaival. Az ifjúsági vegyeskar a templomban is vallásos énekdarabot mutatott be. Délután ismét Somogyi Pál lelkész prédikált nagy hatással. Az érces szavú, dallamos hangú, művészies kivitelű harang közadakozásból s részben egyes buzgó lelkek adományából és Amerikába kivándorolt testvéreink gyűjtéséből készült. Szlezák L. bpesti parangöntő készítette.

— **Új füzetek.** A dunamelléki ref. egyházkerület belmissziói bizottságának kiadásában a következő értékes és terjesztésre érdemes füzetek jelentek meg: dr. *Kováts J. István*, Mit tehetünk egyházunkért? (ára 2000 K) és Református iskoláink (ára 1500 K). Dr. *Victor Gabriella*, A ref. tanító feladatai és A ker. családi nevelés (ára 1500—1500 K). *Varga Tamás*, A ref. keresztyénység és a szentírás (ára 1500 K); tömegesebb rendelésnél mindenik füzet olcsóbban számíttatik.

— **Hány ref. tanár van az állami középiskolákban?** Dr. *Kováts J. István* „Közéleti súlyunk megcsappanása” című kecskeméti előadásában rámutatott többek közt arra is, hogy az állami jellegű alsó- és középfokú iskolák tanerői sorában is mennyire országos arányszámunk alá súlyedtünk. *Egyetlenegy ref. tanár* sincs az alábbi hét állami középiskolában: a gyöngyösi reál-gimn., a jászberényi reál-gimn., a nyírbátoriban, holott a növendékek 45 százaléka református!, a soproni leánygimn., a szegedi reálisk., a szombathelyi reálisk., a szol-

noki reál-gimnáziumban. *Egyetlenegy ref. tanár* van az alábbi tizenkét áll. középiskolában: a budapesti VI. ker. reálisk., a Ferenc József nevelőint., a VII. ker. főgimn., az Erzsébet nőiskola gyakorlója, a IX. ker. reál-gimn., az egri reálisk. (ez az egy is tornatanár!), a győri reáliskola, a győri leánygimn., a soproni reálisk., a sümegi reálisk., a szegedi reál-gimn., az újpesti leánygimnáziumban, E mellett három ref. áll. középisk. igazgató szerepel az egész országban. Hát lehet ezt szótlanul tűnő, hogy a Csonka-Magyarország lakosságának csaknem egy-egyedét alkotó és a legfajmagyarab vallás követőivel így bánjanak?!

— **Cseh kulturaterjesztés.** A cseh iskolaügyi minisztérium legújabb rendeletével a tornaljai járásban 12 szinmagyar községben megszüntette f. évi szept. hó 1-ével a *református* iskolákat és megvonta tanítóiktól az államsegélyt. A községek a következők: Tornalja, Otrokócs, Sajólenke, Szkáros, Kövecses, Csiz, Jéne, Pálfalva, Zeherje, Zádorháza, Balogújfalva és Mezőtelkes. A megszüntetést a tisztviselői létszámapasztással és a növendékek csekély számával okolják meg, bár mindennütt meg volt a szükséges 40 tanuló. A gyermekek kénytelenek lesznek 5—6 vagy ennél is több kilométer távolságra eső községekbe járni iskolába. A botrányos ügygel és az iskoláknak nyomorba döntött tanítóival a ref. konvent fog foglalkozni.

— **Rövid hírek.** Pápán a szept. 9—10-én tartott vallástanári vizsgálaton két tiszántúli hitoktató nyert képesítést; a konventet dr. Révész Kálmán püspök képviselte. — A tótföldi abaújtornai egyház. presbiteriumai mind a 30 szavazatukkal dr. *Izso Bertalan* tornai ügyvédet ültették a Szalay László halálával megüresedett egyházmegyei gondnoki székbe; beiktatása aug. 26-án Kassán történt. — Budapesten szept. 21—24-én *Friedrich Niebergall* marburgi egyetemi tanár, a gyakorlati teológia nagy hírű professzora 4 előadást fog tartani. — Dr. *Mátyás Ernő* theol. tanár, lelkész állásának végleges liquidálása végett f. hó 19 én Erdélybe utazott.

— **A sárospataki theol. akadémia** hallgatóinak létszáma az új iskolai évben: I. éves 11, II. éves 19, III. éves 10, IV. éves 8, összesen 48.

Szerkesztői üzenetek.

N. I I—a. A pályázat második közléséért Ismét 30.000 K-t kérünk.

Csere-pályázat.

Az imolai ref. egyház kántor-tanítói állásra csere-pályázatot hirdet. Fizetése: 20 köből őszi termény, 5 köből zab, stóla, lakás nagy kerttel és gyümölcsös. Tanítói föld 4 évre bérbe van adva évi 14 mm. búzáért. A tanítói föld 11 m. hold 700 □-ól, rét 1 m. hold 663 □-ól, legelő 4 m. hold, gyümölcsös kert, faiskola, 1408 □-ól. Föld után adót egyház fizeti. Értékegység 48. 15 szekér fa. Kötelessége: I—IV. oszt. és ismétlősök oktatása. Énekkar vezetése. Állás jelenleg tanítónő tölti be. Személyes megjelenés előnyös. Kérvények 1925 okt. 10-ig az iskolaszék címére küldendők. Imola, posta Ragály. Gömörmegye.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENVEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Román Ernő*: A böcsi-ügy visszhangja. — *K. A.*: Az alsóborsodi e.-m. közgyűlése. — *Hó*: Az alsózempléni egyházmegye őszi közgyűlése. — *Kántor Mihály*: Képek az alsózempléni tanítógyűlésről. — *Nádházy Bertalan*: Jegyzetek. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

A böcsi ügy visszhangja.

Lelkésztestvérek! Kik e. kerületünk különböző tájairól pereátot kiáltotok, törvényszegés vádját emelitek, díjlevélesonkítás szörnyű esetén rémüldöztök, vagy legyenhőbb esetben nehézményezitek a böcsi lelkészi díjlevélnek az utóddal szemben való megterhelését: hozzátok szölok. S hogy a hozzászólás illetékességét is igazoljam: ím teszem ezt egyfelől mint ez ügyből kifolyólag vád alá vont e. m. közgyűlés egyik tagja, — mert hisz az elnökség csak végrehajtója volt az e. m. közgyűlés megelőző határozatának, — másfelől, mint ez idő szerinti böcsi felügyelő lelkész.

Vádoltatunk azzal, hogy az e. m. közgyűlésnek nem lett volna szabad félretolni az E. T. és nyugd. intézeti ügyrend vonatkozó §-it s a lelkész és hivatali utód között oly értelmű jogviszonyt létesíteni, mely szerint az utód az elődnek évjáradékot fizetni köteles. Nem lett volna szabad, — én is azt mondom; mert bizony ez időleges díjlevélesonkítás. De csak addig: amíg meg nem előzte ezt a nyugdíjilletményeknek elháríthatatlan vismajor következtében való megcsonkítása, sőt illuzóriussá tétele. S ha a vismajor mentesíti az előzményt: akkor mentesíteni kell az ez által szült következményt is. Ha a nyugdíjintézet tudta volna vagy legalább ma tudná már teljesíteni törvényileg vállalt kötelezettségét: bizony-bizony nem nekünk, érdekteleneknek, de még az érdekelt nyugdíjbamezőknek sem jutna eszébe igényt támasztani az utóddal szemben. Mért nem nyugtalankodtatok, zúgolódtatok a törvény §-aitól való eltávolodás miatt akkor, amikor egész 1924 aug. 1-ig koldus alamizsnát (84000 K volt egy özvegyi jutalék egy fél évre, mikor a miskolci egyház heti 25000 K-t ad hetenkénti átalányul fejenként az addig a templom ajtó előtt kéregető koldusoknak) juttatott a nyugdíjintézet a járulékokra illetékeseknek s ma is csak 50 százalékra valorizáltat ad, de ezt sem garantálja, csak segélyként utalja addig, míg az államsegély e célra folyósíttatik: holott az E. T. kifejezetten biztosította az illetőket, hogy ennyi és ennyi szolgálat után biztosít számára ennyi és ennyi K-t, és pedig nem 17000-szeresen devalvált értékűt, mert hiszen ilyen K-ról sem a törvényhozók, sem mi még csak álmodni

sem tudtunk akkor. Nos, ezek tudatában szívetekre tett kézzel szóljatok lelkésztestvérek: volna-e lelketek egy felényire lecsökkentett volta mellett is ingatag nyugdíj mellett egy-egy előregedett, elbetegesedett testvéreketk szélnek eresztetni? Bizony-bizony, ha valaki más tervezné vagy cselekedné ezt: nektek kellene egy szívvel-lélekkel élő tilalomfaként meggátolni! Hiszen ma nekem: holnap neked! Sohse felejtsem el egy lelkészársammal folytatott hosszú vitatkozásomat az O. R. L. E. alakulása idején. Ő a legszélsőségesebben elítélte, kárhóztatta s mint a hivatalos egyházon kívül, vagy ha amellet működő alakulatot is, egyesesen veszélyesnek és károsnak minősítette ez egyesületet; s ím szegény barátom rövid idő múlán kidőlén az élők közül: az általa lenézett és megvetett Orle által fundált és fenntartott Kálvineum már 4 árva gyermekét nevelte fel.

Aztán mért nem jajdúltatok fel testvérek a törvénytől való eltávolodás miatt akkor, amikor egész 1923 dec. 31-ig kényelmesen fizettük a békebeli nyugdíjintézeti járulékokat értéktelen papírkoronákban, sőt a fiatalabb generáció még a régen nagy terhet jelentő belépési járulékot is kivágta gavallérosan egyévi összegben, s amit mi annak idején 5 évre elosztva is nyögve viseltünk: most kitélt egy pár liter tej árából. Ezek ellen nem zúgolódtatok, hanem mikor az alsóborsodi e. megye ezt a világraszóló eltávolodást a törvényes alaptól a nyugdíjba kényszerült lelkésze javára, — más út nem állván rendelkezésére, a tudott módon akarja kiegyenlíteni: akkor egymás után jönnek a csipkedő szúrások s hatáskör és illetékesség átlépésről, díjlevélesonkításról szóló vád emeltetik. Hát az aranykor. járulékot fizetett nyugdíjasoknak papírkoronával való kinullázása nem volt — s még a mai állapot is nem illetménysonkítás? Ti csak a böcsi díjlevél sérelmet látjátok: az előzményeket nem?! Nem akartok mást, csak ezt a csekélységet: a pohár vizet, — de hiány nélkül, — a szétpattant pohárban!

A konventet s annak nyugdíjbizottságát nem kárhóztatja, — nem is szabad! — senki sem, mert minden tőle telhetőt megtett ez ügy szanálására, de fájdalommal kellett tapasztalnia, hogy az élet vaskényszere keresztülgázol minden törvénykönyvön. Legfeljebb mi lelkészek kárhóztat-

hatjuk magunkat, hogy már évekkel ezelőtt nem volt heróikus lelkierőnk arra a korrekt s hozzánk egyedül illő és méltó fellépésre, mely a böcsi esettel kapcsolatban az a.-zempléni e. megyében felfakadt: kérünk 100 százalékos valorizálást a járulékbefizetést illetőleg is. Talán a böcsi ügynek annyi haszna mégis lesz a közre is, hogy nóbel gesztusra indítja a lelkészi kart?

Még egy pár, az életből vett példával óhajtóm megvilágítani, hogy mi vitt, kényszerített bennünket az ismeretes elhatározásra s eljárásra már ismételt esetben? (Tiszadorogma.) Semmi más, mint azok a lélekrázó állapotok s életkörülmények, amelyekben élni, — nem! sinylődni, nyomorogni láttuk a nyugdíjra utaltakat.

Pl. egyik öreg kollegánknak az épen Pestre utazott esperesünk személyesen vitte el az általunk részére juttatott segélyt s az a nyomorúságban élő öreg ember az azt észre nem vevő esperesnek kezét csókolt e szavakkal: „áldott legyen uram minden lépése, mert ezzel egy pár hétre felmentett attól, hogy házról-házra járjak koldúlni.“ Ti minket szemrehányással illető lelkésztestvérek, el tudtok-e képzelni is mélységesebb tragédiát, szörnyűbb kálváriajárást, mint mikor egy öreg ref. papnak küszöbről küszöbre kellett járni... hol be, hol ki?! Egy másik öreg nyugdíjasunk, mikor 1924 júl. 1-én hírül vette, hogy részére még mindig csak 176000 kor. utaltatott ki félévi nyugdíjúl, holott egy szimpla napszámosnak egy heti keresete is jóval több: dühöngő őrjöngésbe esett s kórházba kellett szállítani. El tudjátok-e képzelni lelkésztestvéreim, minő mély-séges keserűség fojtogathatta ezt az öreg testvérünket, a tegnap és holnap rémségeire gondolva, amikor szelíd lelkéből ez a féktelen indulat kirobant? De nem folytatom tovább, pedig sorozatosan tolnak a döbbenetes példák a toll alá, de tér sincs reá, meg kínos is ennek a nyomornak szélesebb mederben való taglalása, csak azt szögezem le, hogy mi alsóborsodiak nem óhajtunk többé alamizsnán tengődő nyugdíjas kollegákat látni!

Azt mondja erre az ellenzék: ott a feles papság. Igaz. S még az öreg lelkész sem haragudhatik érte: hiszen egy feles papság is felér egy nyugdíjjal. Mi pl. ezzel szemben a böcsi papot csak $\frac{1}{3}$ ossá, utódját pedig $\frac{2}{3}$ ossá tettük s ezenfelül a lakás, kert és pénzbeli mellékfizetések teljes élvezőjévé. Csak azt ne feledje az ellenzék, hogy a nyugdíjintézet bölcs megalkotói éppen attól az áldatlan állapottól akarták mentesíteni az egyházat, mely a feles papsággal általános tapasztalat szerint együtt járt és jár. Gyermekkirály alatt az ország: egymást váltogató káplánok kísérlétezése alatt az ekklezsia nem fejlődik, hanem pusztul. Tehát ebből a szempontból is igazolt s az egyház érdekeit is szem előtt tartóbb a mi eljárásunk.

Pár év előtt olvastam egy érdekes ismertetést egy Magnold nevű francia bíróról, kit a francia közvélemény „jó bíró“ kitüntető címmel tisztelt meg. S vajjon miért? Azért, mert egy-néhány ítélethozatal alkalmával ez a bíró nem a törvény rideg betűje, hanem lelkiismerete szavára hallgatva hozott ítéletet. Több érdekes esete közül csak egyet említek. Egy nő a pékboltból kenyeret lopott. Be is ismerte, de mentségére felhozta, hogy

2 gyermekével együtt már napok óta senmit sem evett s így az életfenntartás ösztöne kényszerítette a tiltott cselekményre. A bíró meggyőződve a vádlott állításának igaz voltáról: felmentő ítéletet hozott. Pedig a „kodex“, a „ius“ alapján el kellett ítélnie, mert a törvény nem ismer olyan helyzetet, melynek beállta esetén szabad lopni. Ám a „jó bíró“ gondolkozása szerint az anyagi jog felett áll a lélek szerint való jog s felfogásának helyességét az egész francia közvélemény acceptálta s őt fenti elismerő címmel honorálta.

Lelkésztestvéreim! Ti vajjon miképen vélekedtek Magnold bíró ítéletére felől? Ugy a lelketek mélyén kinek mondjátok őt? Nemde: „jó bíró“-nak?! Vigyázzatok a véleményadással, mert ez esetben az alsóborsodi e.-megyét is, — melyet kárhoztattatok, — azzal a kitüntető címmel díszítitek: „jó bíró“; mert az E. T. S.-ának vizsgálásánál a szíven keresztül gondolkozott és ennek a sugallatára tett törvényt, jól tudván, hogy „a betű öl; lélek az, amely eleveníti!“ *Román Ernő.*

Az alsóborsodi e. m. közgyűlése.

Szept. 15-én gyülekeztek össze az alsóborsodi e. m. hivatalosai és az egyházak kiküldöttei Miskolcon, a főgimn. tornatermében őszi közgyűlésük megtartására. A borús, korahűvös idő nem esalt vidámságot az arcokra, mintha csak előre éreztetni akarta volna azt a borulatot, mely át fog majd suhanni hamarosan ott bent, a zöld asztal körül a szívek mélységein: egy lemondó levél olvasásakor.

Éneklés és Farkas István esp. gondolatokkal és érzéssel teljes, buzgó imádkozása után csakhamar előkerült az a lemondó levél, melyben br. Vay Elemér, az e. m.-nek 29 éven át szeretettel körülvelt, munkás gondnoka bejelenti, hogy „megrendült egészségi állapota miatt“ visszavonhatatlanul lemond.

Elismerő szavakkal nem lehet eléggé méltányolni azt a hűséges, hosszasan kitartó, lankadatlan munkát, amely 40 esztendő távolából br. Vay Elemér nyomában szövétnekként világol. Nemcsoda, ha elfáradt már s ereje meglankadt. Legyen Isten áldása nyugalmán! E. m. közgy. lemondása alkalmával holtiglan tiszteletbeli főgondnokául választja s e határozatát, tiszteletének jeléül, jegyzőkönyvi kivonatban küldöttség útján juttatja el.

A társelnöki széket közgy. bizalmából br. Bottlik István foglalja el.

A gondnoki szék betöltésére dec. 1. határral szavazás rendeltetik el.

Sáfrány Géza ny. altábornagy — akit úgylátszik Isten e pillanatban a mi vigasztalásunkra, örömünk részben való megújítására küldött közénk — ismerteti élénk érdeklődés, majd meg-megújuló tetszésnyilvánítások között, a Kálvin-Szövetségnek közelebből e. m.-ben, majd az e. ker.-ben és országosan kiéptetését, biztos alapokra helyezését célzó tervezetét, oly precíz beállításban, hogy közgy. teljes egészében elfogadja azt s óhajtja nyomtatásban is a presbitériumokhoz tájékoztatásul eljuttatni; ezt a feladatot a miskolci Kálvin-Szövetség magára vállalja. A tervezet az e. m.

kebeléből alakuló „járási“ szövetségekből indul ki, melyeknek minden egyház, presbitériumai útján, az egész gyülekezetet magába foglalólag, tagja kell hogy legyen; a járási szövetségekből fog az „e. m.-i“, ebből és ezekből az „e. ker.-i“ s végső fokon az „Orsz. K. Sz.“ kialakulni. A terv katonás, biztos sikert, eredményeket ígérő, szerfelett világos és egészséges. A felzendült kürt-szó nem bizonytalan zengést tett. Jelszó, a cél: egyesült erővel szolgálni egyházunkat és hazánkat. E. m. közgy. elkötelezi egyházait, presbitériumaik útján, hogy a megalakuló járási csoportba mindannyian lépjenek be és Sáfány Géza ny. altábornagy ökegymességének az oly fontos egyházi érdeket célzó, buzgó munkásságáért, személyes előterjesztéseért, jegyzőkönyvileg is kifejezi köszönetét. (Percekig tartó taps és éljenzés.)

Igy vált a tárgyaló terem nagy események kiindulási helyévé. Nagy eseményekről szölok, mert nem kevesebb jelentősége van dr. Lipcsey Péter kormányfőtanácsos előterjesztésének is: az általános, mindenkire kötelező vasárnapi munkaszünet törvényhozás által biztosítása érdekében. Ki ne látná át ennek fontosságát, vallási- és nemzeti vonatkozásban egyaránt? Miért van az mégis, hogy kormánykörökben, a törvényhozás magas fórumán elnéznek felette? Lipcsey Péter régi harcosa már e követelésnek. Csak nem régen emelt szót ez ügyben gyűlésünkön, javaslatát tovább is terjesztettük s ő az az ember, akinek súlya van kormánykörökben is (k. főtanácsos!), ott is igyekszik erős kézzel megmozdítani mindent és mindenkit... az eddigi eredményekkel még sincs, nem lehet megelégedve! Ezért hív újból tömörülésre. Nem lehet megszűnnünk e kívánalmunk hangoztatásával: egyházmegyéknek, kerületeknek egyesülni kell; ne hagyjunk szüneteket, kiáltsuk egyre folyvást, elementáris erővel, a reform. egyház egységes erejével: kívánjuk a teljes vasárnapi munkaszünetet biztosító, a magyar állam minden polgárát kivétel és minden melléktékintet nélkül kötelező orsz. törvény megalkotását... a ker. Magyarországot! És ha ez a hatalmas szózat egész erővel zendül fel minden torokból, ha csak hittestvéreink ajkán is (bár sokan vannak mások is, akik óhajtják, de miért ne legyünk mi az elsők, a zászlótartók?!): meglesz a lélek diadala... a vasárnap megszentelése, áhitatos, templomos ünnepi csendje. — Szavát megértettük, átvettük, legközelebb újból a ker.-hez visszük, csatlakozást kérünk. És tisztelettel illettük az indítványozót.

A befejezés küszöbén áll dr. Lipcsey Péternek, buzgó egyházas érzületéről tanuskodó egy másik kezdeményezése, melyről e.-m. közgy. szintén lelkesült örömmel vett tudomást. Tóth István egri lelkésznek az Eger környékén levő oly sok és nagy szórványban, 20—30 km. távolságig, a lelkek gondozásában, főleg a gyermekek vallásos oktatása terén, kimerülésig vitt munkálkodása, egy ember véges erejénél fogva kevésnek bizonyul; Lipcsey Péter dr. mint egri főgondnok e tapasztalat által lelkésszel egyetértőleg, arra indított, hogy írásban s ő személyesen is, több ízben kérték, sürgették, egyelőre legalább a népes Egercehi szórványban az ottani áll. elemi iskolánál a kath. tanerők mellett legalább egy ref. tanerő beállítását,

ki ref. hitoktatással is foglalkozzék. Ez ott, Eger környékén nem ment könnyen, de végezetre mégis sikerült. Bejelenti, hogy Egercehinek már van (s következik a többi) ref. hitoktatással is megbízott tanerője. És bejelenti, hogy egy lépéssel tovább menve, Tóth István lelkésszel fiókegyházzá szervezik Egercehit. Építő munkájuk eredményét, épen ott, a nagy ellenőrök tömkelegében — mely országos figyelemre méltó! — jegyzőkönyvi köszönettel vettük tudomásul.

Egyhm. közgy. visszaútasítja Csabai István által a *Sárospataki Ref. Lapokban* közzétett, a bőcsi lelkészválasztásra vonatkozó, teljes tájékoztatlan-ságból eredő támadást, melyre bár Farkas István esperes megadta ugyanott az igazságot feltáró választ, de közgy. által sem hagyható szó nélkül.

Egyhm. közgyűlés elhatározta évi e. m. presbiteri konferenciák és 8 járásra tagozottan, a világiak bevonásával, belmissziói konferenciák tartását; utóbbiak elnökeit, előadóit, világi tagjait, e. m.-i vándor előadóit megválasztja.

Új lelkészek, s. lelkészek, tanítók beerősítetttek.

A „Magyar Reménység temploma“ építési akciónak erőnkhez mért anyagi támogatása kimondatott.

Adókulcsok, szerződések, egyesületi alapszabályok, alapítólevelek részben jóváhagyása, részben elutasítása után e. m. közgy. a Szendrey László contra Halászy József fizetési kérdésből származó közíg. bírósági ügyel zárult, mely utóbbi kívánatos, békességes megegyezéssel ért véget.

Gyűlés jegyzőkönyve költség megtakarítás céljából a tavaszi gyűlésével együtt fog megjelenni. (K. A.)

Az alsózempléni egyházmegye őszi közgyűlése.

F. hó 15-én tartotta az alsózempléni egyházmegye rendes őszi közgyűlését Sárospatakon az ősi főiskola nagy tanácstermében. A gyűlést Kiss Ernő esperes lélekből eredő szép imája nyitotta meg. Mecznér Béla gondnok adott aztán örömeinek kifejezést, ez alkalommal is összesereglett nagy számú résztvevők megjelenése felett, elnöki megnyitójában.

A tárgysorozatban megjelölt pontok tárgyalási napirendje előtt Batta János bodrogkeresztúri lelkésztestvérünk kért és kapott engedélyt felszólalásra, aki a bőcsi lelkészi állásra meghirdetett pályázat ügyével kapcsolatosan tájékoztató és megnyugtató nyilatkozatot óhajtott hallani egyházmegyénkben netalán előfordulható hasonló esetben, egyházmegyei elnökségünk részéről. Kiss Ernő esperes adta meg az elnökség részéről a megnyugtató felvilágosítást, hangsúlyozni kívánván, hogy a nyugalomba vonuló, elaggott lelkésztestvéreink megélhetését, a lelkészi nyugdíj teljes valorizálása által kell minél előbb biztosítanunk.

Gyorsan peregetek le ezután a tárgysorozat egyes pontjai, melyek közül kiemelkedő volt Forgács Gyula sárospataki lelkész, belmissziói előadó jelentése. Örömmel állapítja meg e jelentés, hogy a belmissziói munka egyházainkban mind általánosabbá lesz. Az egységes munkaprogramm meg-

állapítása végett javasolja, hogy egyházmegyénk *nov. hó 17-én* tartson *presbyteri értekezletet*, amely alkalommal a téli belmissziói teendők lennének megállapítandók. Egyházmegyénk elérkezettnek látja az időt, hogy a szétszórt és sokszor egyéni belmissziói munkásságot egységes irányba terelje, azért egy ilyen irányú értekezlet tartását szükségesnek látja, szíves örömmel vállalkozik annak megtartására. S az előadó által javasolt értekezleti előadónak előre is hálás köszönetét nyilvánítja.

Tanügyi bizottságunk elnöki előterjesztéséből érdeklődéssel hallottuk, hogy kebelbeli iskolánk a múlt iskolai évben minősítés tekintetében nagy haladást mutatnak. Elismerés illesse törekvő és kötelességteljesítő tanító testvéreinket, kik egyházunk fiatalságának lelkét nemesak a tudomány, hanem a vallás szép kies mezőin is odaadással vezetgetik. Sajnos, hogy három tanító-testvérünk ellen hanyag kötelességteljesítésük miatt, iskolánk eredményének meg nem felelő osztályozása alapján, a fegyelmi vizsgálat megindítását kellett elhatározni. Az előző napon gyűlésező általános egyházmegyei tanítói egyesületünk felterjesztésére, egyházmegyénk felterjesztés szükségét látja abban a tekintetben, hogy a kiadott új állami tantervnek, egyházunk kálvinista szellemének és érdekeinek megfelelő, módosítására egy bizottság kiküldését kérje a főtiszteletű egyházkerületől.

Az óra még alig mutatott 11-et, amikor már elintéztettek a tárgysorozat pontjai s megkezdődtek a bírósági ügyek tárgyalásai. Két közigazgatási és két fegyelmi ügy szerepelt a bíróság asztalán. Ezek közül Horváth Pál sajtóhídvégi lelkész fegyelmi ügye elmozdítással végződött. Bajusz Imre megyaszói tanítót, a megyaszói egyházzal szemben támasztott keresetével, elutasította a bíróság. Kertész István báji lelkésznek igaz József bodroghalászi lelkésszel szemben támasztott keresete szintén elutasító ítélettel végződött. Mig Szikszay Menyhért vissi lakos fegyelmi ügyében új eljárás lefolytatását látta szükségesnek a bíróság.

Gyűlésünkön megjelent vendégeink között ott üdvözölhettük az igaz öröm megnyilatkozó lelkesedésével a mi szeretett főpásztorunkat, a püspök urat is, akinek a felemelt családi pótlék ez ideig való elmaradását megokoló és a legközelebbi jövőben kilátásba helyezett, kiutalását ígérő nyilatkozata mindnyájunk lelkében lecsendesítette az aggodalmas kétségeket. Az érdeklődő vendégek között ott láttunk a mi tanító testvéreink közül is sokakat, akik odaadó figyelemmel kísérték egyházmegyénk sokféle, de eredményében mindig egységes egyházépítő munkáját. Az ő érdeklődésük nekünk nagyon becses, mert ígéretet látunk abban a jövőre nézve, hogy pap és tanító hivatásában karöltve, egymást támogatva, megérti mindkettő az idők intó jelét s a világi papsággal együtt munkálkodva tölti be evangéliumi elhívását. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Hó.

Képek az alsózempléni tanítógyűlésről.

Az alsózempléni ref. tanítók szept. 14-én gyűlést tartottak az ősi főiskolában, Sárospatakon. Több apró-cseprő ügy elintézése mellett három elő-

adást hallgattak végig. Az elsőt *Tóth Mihály*: „Az új népiskolai tanterv” címen, másodikikat *Hodossy Béla*: „Az új tanterv református szempontból” és a harmadikat *Molnár Ferenc*: „A felelősség-érzet nevelése” címen tartotta. Jelen volt mintegy 70 tanító és számos érdeklődő vendég.

Milyen színnel fesse meg alakjaitokat, ti szegény gazdagok, falusi kántorok, kálvinista néptanítók? Van-e színe a szegénységnek? Vagy a gondnak? Igen, a *gondnak*, mely ott ült mindannyitok arcán és annyiféle volt, ahányan voltak. Istenem! hisz ennyi szint keverni csak sors keze képes, nem emberi ecset! És vajjon a százcú gond komor hatásának enyhítésére milyen szint illesszek az ajkaitokra, hogy ott remegjen rajtuk a szent zsoltár dallam is: „Te benned biztunk eleitől fogva!” és a buzgó imádság, melyet Kiss Ernő esperes szavaira susogott nyelvetek a munkátok ideje előtt.

Most a kép előterébe állított három előadást veszem ecset alá. A *Tóth Mihály* alakjához a föld színére van szükségem, mert ő gondos bányász, ki befurja magát a földbe, szétmorzsol sziklákat, hogy megkeresse bennük azt, ami értékes. A néző előtt úgy tűnik fel néha, mintha gyermek lenne, aki játszik a porral, néha meg óriás, ha sziklára talál.

A *tarcali tanítót*, Molnár Ferencet úgy kell megfeszítenem, hogy a nézőben azt a benyomást keltse, mintha fecskét látna, aki nagy gonddal és szorgalommal összehordott, művésziessen megépített fészke szélén csicsereg. Amit mond, az hangulatot kelt, érzelmeket ébreszt s mint a szív, mely akaratom nélkül dobog, úgy ösztönöz, hogy benézzek a lelkembe: él-e bennem tisztán, amiről ő beszél, a *felelősségérzet*? Ez az érzelemfolyam áthullámoz az egész képen és immár eszerint vizsgálom azokat a redős tanítóarcokat is, bele illenek-e ebbe a hangulatba?

Ott latolgatják szavaikat, tetteiket, vitáznak, komolykodnak, megfelel-e ez, amit mondanak, amit cselekesznek, a kálvinista magyarság eszményeinek? Úgy beszél mindenik, mintha attól félne, hogy Ő lesz az oka és csak is ő, ha romlásnak indulna a református Sion. Amint nézem ezt az eleven táborát, látom hogy fejük felett kibontva hosszan egy hatalmas zászló lobog. Fehér mezőjében a kálvinista múlt. Nyele, mint jegyenye, hajlás nélkül mutat az ég felé. Ezt a zászlót egy kemény, acélszobor tartja a kezében.

A szobor neve: *Hodossy Béla*. Nézem, nézem ezt az egész jelenséget s arra gondolok, mennyivel szegényebb volna az én képem, ha az ő alakját nem tudnám odafesteni. Hiányoznék arról a kép lelke, de nem a psyché, hanem a karakter, aminthogy annak a gyűlésnek is ő adta a karakterét a *kálvinista öntudat jegyében*. Az ő egyénisége volt az, amely a gyűlésen a *kálvinista mivoltot a kérdések fölé emelte és minden egyebet ezzel szemben kérdéssé tett*.

Ime kész a kép. Ugy érzem, hogy sikerült. Örül a lelkem, mikor rápillantok és bizonyosan örülni fog más is, aki ránéz, református életöszön duzzadó erejét látja meg benne.

Kántor Mihály.

Jegyzetek.

(Egységes program. Viktor és a baptisták. A bőcsi ügy. 50 millió 600.000 kor. templom építésre. Nines szlovák ref. pap.)

Nem tudom, az ORLE „Egységes politikai, kulturális, szociális és gazdasági programja”-hoz, mely már a II-ik kiadást is megérte, szabad e hozzászólni, vagy annyira stabilizálódott 1918 óta, hogy a destrukció vádjá nélkül már lehetetlen. Csak azt szeretném kérdezni, hogy *Kálvin János nem találta-e rajta változtatni valót?*

*

Dr. Sebestyén Jenő, a magyar történelmi kálvinizmus erős horogzója a baptizmusról és id. Viktor Jánosról írott vezető cikkében leszögezte álláspontját a leghatározottabban. Ez a határozottság nagy érték a kálvinista programban.

De — nem tehetek róla — valami itt motoszkál a szivemben, ami az alsóborsodi egyházmegye közgyűlésén Sáfrán Géza ny. altábornagy úr ajakáról hangzott el: Leteszem a kardot, s felveszem a Bibliát.

Mi, kálvinisták, a Bibliával nem vívhatnók e meg a harcot épen egymás között, mert kifelé ez a mi erős fegyverünk?

*

A bőcsi 100 q búza nagy port vert. (Párbér búza!) Már röpködnek a \$-ok is, díjlevelek csonkithatatlanságáról, ennek fentartása felőli intézkedésről.

Nem tudom, szabad-e úgy éreznem, hogy a bőcsi esetben a díjlevél nem csonkított meg, hiszen az egyháztól minden járulékot megkap a lelkész?

Hogy ebből a fizetésből még egy sok évtizeden át szolgáló, beteg, öreg lelkésztársunknak, a sírja szélén, reszkető kezébe kenyér jut — én nem díjlevél csonkítást látok ebben: evangéliumot, amely arról szól, hogy a munkából kidőlt ref. lelkésznek nem okvetlen szükséges éheznie, fáznia s rongyokkal fedeznie sirba hajló testét.

Szabad talán azt is gondolnom, hogy addig, amíg az a bizonyos valorizációról szóló felírás, elintézés, leírás, útalványozás, nyugtázás, pénzfelvétel Bőcsön is éreztetni fogja jótékony hatását, a megválasztott új lelkész, jóleső örömmel fogja öreg, kidőlt kollegáját — mondjuk — lelki kényszer hatása alatt is, segíyezni. Cras mihi, hodie tibi.

Ha az alsóborsodi egyházmegye így gondolta a nyugdíjas, szegény kálvinista lelkészre a lelkészi munka jutalmának egy halvány földi sugarát oda vetíteni, ki tudja, hátha arra is gondolt, ami az E. T.-ben nincs ugyan megírva, de a Bibliából — talán elsősorban reánk lelkészekre vonatkozólag — ragyog ki: *Egymásnak terhet hordozzatok!*

Különben a bőcsi parochust nem fogja aggasztani ez a „teher,” mert ... majd kiírtam a fizetését, de nem teszem, mert Hódmezővásárhely, Szentes, Makó stb. röstellkednének.

Ha nem jól szóltam, dorgáljon meg az én Krisztusom ...

*

Egy örvendetesebb ügy. Szegény tisztviselőkből és munkásokból álló gyülekezetem templomot

akar építeni. Tegnap (szept. 20-án) indult lendületbe ez a nemes szándék. És a jelenlevő presbiterok, a szándékot kimondó gyűlésen 50 millió 600.000 koronát ajánlottak fel erre a célra. Pedig törvénykönyvünk még nincs is. (A lelkészváltozás folytán most rendeltünk egyet.)

Tisztviselők és gyári munkások ajánlották fel ezt a nagy összeget. 1925-ben. Egynegyed óra leforgása alatt.

Ha ilyen lélek irányítja országos gyűjtésünket is: állani fog a diósgyőrvasgyári munkások kálvinista temploma.

*

A tótföldi ref. theologia megvalósul. A tanárok, természetesen, a ref. lelkészek közül kerülnek ki. Csak a szlovák nyelvet tanítja egy nem ref. lelkész. Milyen szegény ez a magyar kálvinistaság, hogy egy szlovák sincs közöttük! Vajon a csonka magyar földön mindenütt tudják, hogy a magyar kálvinista — csak magyar és se nem tót, se nem sváb, se nem stb.? S ha tudják, hol az a konzekvencia? ...

Nádházy Bertalan.

IRODALOM.

* **Pascal: Vidéki levelek.** Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel kísérte **Dr. Rácz Lajos** sárospataki tanár. Tahitófalu. Sylvester Irodalmi és Könyvnyomdai Műintézet. 1925. Nagy 8 r. 264 l. — Pascalnak, a nagy francia tudósnek és gondolkodónak, a matematika és fizika terén is működött jeles fölfedezőnek, a jezsuita tanok és erkölcsök hatalmas ostromozójának eddig csak két műve volt magyarra lefordítva (P. Gondolatai; Gondolatok a szerelemről és egyébekről). Egy harmadiknak, a *Vidéki Levelek*-nek a szerző jelentőségét méltató bevezetéssel s igen értékes, világosító jegyzetekkel ellátott, pontos és hű fordításával dr. Rácz L. ajándékozta meg irodalmunkat. Ránk nézve azért nagyjelentőségű ez éles elmével megírt munkának lefordítása, mert a protestantizmus örök ellensege: a jezsuitizmus ellen, annak téves tanai s laza erkölcsi felfogása ellen szolgálatot gazdag, nagyhatású és meggyőző érvsorozatot. Különösen érdekesek: a 4. levél, melyben a jezsuiták laza erkölcsi felfogását ostromozza. A jezsuiták aláássák az erkölcsöt; a vallást politikává degradálják. Az 5-ben az új jezsuita erkölcs tan lazább és szigorúbb irányát s a valószínűségi tant (probabilizmus) ismerteti, mely szerint kétes esetekben valamely egyházi tanítónak kevésbé valószínű, sőt önmagunk által hamisnak tartott véleményét is lelkiismeretfurdalás nélkül követhetjük. A 6-ikban az evangéliumok háttérbe szorításáról szól s az alamizsnázkodásról, simonizmusról s a házilopásról tett könnyítésekről beszél. A 7-ik a szándék irányításáról szóló tanításukat, az életünk, becsületünk és vagyonunk ellen irányuló bántalmak megtorlásául az emberölés megengedését tárgyalja. A 8-ikban a bírák megvesztegethetőségét, a jogtalanul szerzett javak visszaadásának kötelezettsége alól való fölmentést elemzi. A 9-ik az örök üdvösséghez jutást, a kétértelmű kifejezések és a reservatio mentalis tanát támadja. Végül a 10-ik a gyónásról s arról a szörnyű

jezsuita tanról szól, hogy az Isten iránti szeretetre nincs szükség, elég, ha őt nem gyűlöljük. E rettenetes tan Pascalt annyira felháborítja, hogy undorral hagyja ott a jezsuitát. E levelek mindegyike egy-egy újabb pörölycsapás gyanánt sújtott a jezsuitákra, egymásután tévén szóva azokat a gyalázatos könnyítések, kedvezményeket, amelyeket az erkölcsi törvény követelményeivel szemben a bűnösöknek tettek s egymásután tárván fel az erkölcsi és polgári törvény kijátszására felállított ravasz fogásaikat, módszereiket. Pascal e hatalmas műve, dr. Rácz L. kitűnő, magyaros fordításában, hatalmas fegyver lesz kezünkben a jezsuiták szörnyűségei ellen. A szép nyomású és kiállítású kötet kapható a fordítónál Sárospatakon. Bolti ára 75.000 K.

I. N.

* **Előfizetési felhívás,** Andrassy Kálmán biblia-magyarázataira. Az Isten áldotta gyakorlati theológus, az Írások mély látású ismerője s avatott tolmácsolója egy kötetre menő gyakorlati biblia-magyarázattal ajándékozta meg a Kálvineumot, melyet még ez év folyamán közkinccsé akarok tenni. A teljes jövedelem a Kálvineumé, a lelki haszon az olvasóké, a dicsőség az Istené! A 10 íves kötet előfizetési ára 35.000 korona, melyért a művet bérmentve küldöm meg. Ez az összeg folyó évi okt. 15-ig hozzám (Debrecen, kollégium) küldendő. Debrecen, 1925 szeptember hó. Kiss Ferenc elnök.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A sárospataki theol. akadémia** hallgatóinak létszáma, több későn érkezett ifjú beiratkozása után a következő: I. éves 16, II. éves 20, III. éves 10, IV. éves 8, összesen 54.

— **Rövid hírek.** A *szegeci* egyházközség közgyűlése f. hó 12-én elfogadta a presbytérium azon javaslatát, mely 200 millió K értékben a templomfűtés berendezését kívánja. — A *halasi* ref. főgimnázium mellett szept. 6-án megnyílt a nagy erőfeszítéssel megépített, a kor igényeinek megfelelő internátus. 42 bentlakó növendékkel. — A miskolci lelkészavatás alkalmával, okt. 11-én, dr. H. Kiss Géza monoki lelkész fogja a d. e. istentiszteleten az ünnepi beszédet mondani. — A *bőcsi* lelkészválasztás okt. 4-én lesz. — Az alsóbaranyai egyh.-megye gondoka, Mándy Samu képviselő a ref. lelkész- és tanítógyermekök ösztöndíjazására tett alapítványát 100 millió K-ra emelte föl.

— **A felsőborsodi egyh.-m. belmissziói bizottságának ülése** szept. 17-én volt Miskolcon a vármegyeházán. *Gyűlési István* ládbessenyői lelkész imája után *Hubay Mihály* szilvásváradai lelkész biz. elnök a belmisszió és az egyház viszonyáról, a belmisszió szükségességéről és feladatairól tartott tartalmas előadást. *Svingor Jenő* biz. előadó, radostyáni lelkész a bizottság ügyrendjét, a missziói körök beosztását s feladatait ismertette. Javasolta ezen kívül az évenkénti em.-i lelkészi, tanítói, presbyteri konferencia rendezését, melyet a bizottság el is határozott. *Király Lajosné* Dr. Bachmann Lili úrnő kedves, közvetlen előadást tartott e címen: „Hogyan lettem a Krisztus szol-

gálója?” *Somogyi Pál* zilizi lelkész pedig: „Hogyan lettem a Krisztus szolgálója?” címen megrázó erejű, drámai részletekben gazdag előadásában megtérését ismertette. *Varga Károly* szuhogyi tanító tanulságos ismertetést nyújtott erről a kérdésről: „Hogyan tanítottam be az új énekeket a felnőtteknek és a gyermekeknek?” *Kövé Pál* kondói lelkész imájával zárult a bensőséges s hisszük a felsőborsodi egyh.-megye életében új korszakot jelentő összejeövetel.

K. P.

— **A dunántúli ref. egyházkerület** szept. 20—21-én tartotta Pápán közgyűlését, mely alkalommal 25 ifjú lelkészt avattak fel. Balogh Jenő főgondnok megnyitó beszédében méltatta néhai Kozma Sándor kir. főügyész emlékeztétét. Dr. Antal Géza püspök a felekezeti viszonyokról szólva, sajnálattal említette meg, hogy felekezeti viszonyaink szemlélése nem mutatja azt, mintha nemzetünk minden felekezetének valamennyi tagja át volna hatva annak tudatától, mily végzetes helyzetben van az ország és nem ismeri fel azt, hogy ebből a helyzetből csak az erők összefogása s a vállvetet-munka segíthet ki.

HIVATALOS RÉSZ.

792—1925.

Körlevél.

I.

Mindazon lelkésztársakat, akiknek szolgáltat-képtelensége, káplántartó jogosultság szempontjából az 1924 évi július hó 1. napja előtt állapított meg, felhívom, hogy szolgáltat-képtelenségüknek fennállását közhatósági orvosi bizonyítvánnyal újból igazolják és ezt az igazolást a Nt. esperesi hivatalhoz folyó évi október 15-ig beküldjék. Az esperesi véleménnyel ellátott igazolások a püspöki hivatalba folyó évi október hó 20-ig küldendők be.

II.

Minden lelkésztársam kapott gyűjtőívet a budapest-józsefvárosi ref. templom építésének javára. Nagyon kérem lelkésztársaimat, hogy e nagyfontosságú ügyet vegyék szeretettel pártfogásukba s nemcsak templomi hirdetéssel, hanem a hívek között házról-házra való gyűjtéssel is igyekezzenek a szent célra mentől több adományt összehozni.

III.

A Protestáns Árvaházi Képes Naptár 1926. évi folyamának pártolása érdekében szintén megkapták lelkésztársaim a kérelmet. Tekintettel arra, hogy e naptár jövedelméből az Árvaház is részesedik, tekintettel továbbá arra, hogy a Bethlen Naptár, épen az árvaház érdekében, ez idén nem jelenik meg, felkérem a lelkész és tanító urakat, hogy minden más naptár helyett az árvaházi naptár elterjesztésében buzgókodjanak. A Naptár ára 20.000 K, melyet az elszámoláskor 25 százalék engedmény levonásával kell beküldeni. A mielőbbi megrendelés ajánlatos.

Miskolc, 1925 szept. 21. Dr. Révész Kálmán püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: yr: Lelki vitézkedés. — Kovács István: Az abauji egyházmegye őszi közgyűlése. — Szentmártoni Dániel: Egyházmegyei gyűlés Felsőborsodban. — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész.

Lelki vitézkedés.

„Leteszem a kardot, hogy kezembe vegyem a bibliát!” Ezt mondotta Safrán Géza ny. altábornagy a Kálvin-szövetség vidéki megszervezésére vonatkozó, eddig három egyházmegye közgyűlésén kitörő lelkesedéssel, egyhangú megértéssel fogadott előterjesztésében.

Lehetetlen ezekben a szavakban meg nem érezni egy hívő, nagy léleknek a maga isteni küldetésére való ráébredését, amint azt mindhárom egyházmegye közönsége ösztönszerűleg megérezte. De meg kell éreznünk e szavak mélyén ennél többet is: az idők jelét, Istennek e komoly időkben hozzánk intézett figyelmeztetését. Ez a felülről jövő intés azt mondja, hogy mi ráuk, az egész magyar népre a hiábavalónak bizonyult testi vitézkedés után a lelki vitézkedés hivatása, szent kötelezettsége vár. S hogy amint a testi vitézkedésből, a fegyveres háborúból ki kellett venni a részét valamilyen formában minden igaz magyarnak: úgy kell mostan mindenkinek bele állni, mindenkit belevonni a lelki vitézkedés nemzet-élesztő, igazságért való, új korszakot nyitó súlyos, nagy harcába.

Ezt a lelki vitézkedést azonban először meg kell szervezni. A mi egyházunknak nagy sikere és előnye az, hogy az egyházi életbe belevonta a világiakat. Ez a bevonás azonban ma még jó-részt csak az egyházkezelésben, közigazgatásban való részvételt jelent. Szükség volna azonban arra, hogy a világiak a hivatásos-igehirdetőknek segítségére jöjjenek a hitükről való személyes biztonyságtétellel abban a hitébresztő és hiterősítő munkában, amelyet ma a belmisszió név alatt olyan sokat emlegetünk s melynek sürgős szükségét ma már általában kezdik egyházi körökben átlátni. Szükség volna továbbá arra, hogy a világiak szolgálják és elősegítsék egy református társadalmi egység, református közszellem kialakulását; s a református sajtónak, népjelölti (anya-, gyermek-, birtok-, munkásvédő) intézményeknek, internátusoknak, a református egyház és tagjai érdekét védő és érvényesítő alkotásoknak e társadalmi egységből, közszellemből való kiépülését. Nem hallgathatom itt el, hogy a miskolci Kálvin-szövetség a maga szervezetével már eddig is nagyszerű alkalmakat nyújtott értékes világi

embereinknek, hogy Istentől nyert képességeiket egyházuk, hittestvéreik javára gyümölcsöztessék. Tömeges egyéni és tömeges hever a mi egyházunkban kihasználatlanul; pedig ezek jól megszervezve, a kellő módon hegyeket mozdíthatnának el helyeikből. Ha látjuk a római katolikus egyház világi tagjainak már úgyszólván a közélet minden terére kiható szervezeteit, rá kell döb-bennünk rettenetes mulasztásainkra s sürgős tennivalóinkra.

S ha meg van szervezve a lelki vitézkedés, akkor minden lélek elé oda kell tárni, hogy ma ez a harc nem csupán Isten-szolgálat, nem csupán a keresztyén névvel és lelki javakkal járó kötelezettség; hanem létünkért való élethalálharc. Egy évtizeddel ezelőtt a szerb komitácsi fegyver mellé állt orosz henger fenyegette legázolással a maroknyi magyar hadsereget; ma fenyegetnek olyan ellenséges erők, amelyek életrevalóságban, szervezetségben, érdekeik szolgálatának éberségében, a közvélemény befolyásolásában sajnos magasan felettünk vannak. A magyar nemzet jövő sorsa azon dől el: tud-e egységesen felvonulni és csatatorba állani azokon a szellemi és lelki téreken, ahol a vitézkedés fegyverei nem testiek? Tud-e, amint vért és könnyet vetett, gondolatot, hitet, reménységet, szeretetet is vetni jövő életének szántásába? Tudja-e bebizonyítani, hogy nemcsak testi vitézségénél, de szellemi és lelki alkatánál fogva is a legalkalmasabb, ma is az egyetlen alkalmas nép itt a Duna medencéjében a vezetésre, államalkotásra? S e kérdés eldöntésében mireánk reformátusokra mint a multban, úgy a jelenben és a jövőben is igen nagy szerep vár. yr.

Az abauji egyházmegye őszi közgyűlése.

Szeptember 16-án, Göncön tartotta egyházmegyénk őszi rendes közgyűlését, Cziáky Endre esperes és dr. Puky Endre egyházmegyei gondnok elnöklété mellett. A közgyűlést templomi istentisztelet előzte meg, amelyben Kádár József segédlelkész imája után Kukoró Ferenc felsődobszai lelkész tartalmas biblíamagyarázattal mutatta be magát egyházmegyénk közönsége előtt.

Istentisztelet után a városháza tanácstermét színültig megtöltötték a közgyűlés alkotó tagjai és az érdeklődők nagy csoportja, ahol az esperes

szívhez szóló imája után dr. Puky Endre egyházmegyei gondnok gyűlésmegnyitó beszédében egyházi közéletünket közéről érintő és érdeklő, külső és belső dolgainkról emlékezett meg, amelyek, mint a püspöki javadalom részére adott 470 kat. hold földbirtok, a családi pótlék felemelése, a sárospataki tanítóképzőintézet átvétele, mint általános megelégedést keltő események érintenek bennünket. A továbbiakban a belmisszió sürgős munkájára hívja fel a közfigyelmet, amelyre most már föltétlen szükség van, ha a nagy versenyben, amely az egyes felekezetek körében megindult, lemaradni nem akarunk; annak az óhajtnak adva kifejezést, hogy e téren az irányítást, a belmissziói munkatervet az egyetemes konventtől várjuk. Végül a mind súlyosabban elviselhető egyházi terhek arányos és méltányos elviselése végett az egyházi adónak országos törvény általi rendezését tartja szükségesnek. Lelki örömmel hallgattuk a gazdag tartalmú, őszinte vallásos, hithű kálvinista érzelmektől átítatott gyűlésmegnyitó beszédet, Isten áldását kérve az illusztris világi vezér életére és működésére.

Két új tisztviselőnk foglalta el helyét zóldasztalunknál, akiket a gyülekezetek nagy többsége tisztelt meg bizalmával, Farkas Elek papi tanácsbíró és Kiss József papi aljegyző. Jó reménységgel köszöntjük őket a munka mezején. Szívesen és szeretettel fogadjuk egyházmegyénk kebelébe Nagy Lajos fűzérkajatai lelkész társunkat is, aki Kocsis Jenővel cserélte el emődi parochiáját. Mindkettőjük reménységét teljesítse be a gondviselő Isten.

Mint kántortanítók megválasztottak; Szendrey László Gagybátorba, Szombaty András Gibártra, Vita Károly Göncre, Szennyes Gedeon Fűzérkajátára, Sextin Vilmos Fonyba. A választásokat áldáskívánásokkal erősíti meg a közgyűlés.

Az egyházmegye tanítói karának egy kiváló, érdemekben gazdag tagja, Maklár József gagybátori tanító vesz búcsút a közgyűléstől, aki 48 évi hűséges és lelkiismeretes munka után nyugalomba vonult. Meleg szeretettel vet búcsút Maklár Józseftől egyházmegyénk is, aki közel fél-százados szolgálatában, mint a hű kötelesség teljesítés, a mély vallásosság és a hazaszeretet példányképe volt ismeretes mindenki előtt. Szív-ből kívánjuk, hogy a megérdemelt nyugalom örömeit még igen sokáig élvezze.

Az egyházmegyei tanügyi bizottság véleménye alapján — az állami és községi elemi iskolai tanítók énekvezérek gyanánt alkalmazása tárgyában — az egyházkerületi közgyűlésre felterjesztett javaslatunk az, hogy azok kántori minőségben csak abban az esetben alkalmazhatók, ha egyházi kántori képesítésük van; továbbá, ha az egyetemes konvent közbenjárására a kultuszkormány biztosítja, hogy az ilyen kántorok ellen az egyházi hatóság által indított fegyelmi eljárást figyelembe veszi s az illetőt — amennyiben mint kántor ellen kifogás van — ottani tanítói állásáról áthelyezi.

Ugyancsak tanügyi bizottság javaslatára felettes hatóságaink útján kérjük a kultuszminiszter urat, hogy a vallásitanítás sikeresebbé tétele végett az állami iskolai tantervbe heti egy óra helyett, legalább két óra beállítását engedélyezze.

Felterjesztéssel éltünk az egyházkerületi közgyűléshez aziránt is, hogy az egyetemes konvent útján eszközöljön ki a kormánynál könnyítéseket a minden nap súlyosodó iskolai terhekkel szemben, amelyek, mint a tanítói nyugdíjjárulék, a „Néptanítók Lapja”-nak előfizetési kötelezettsége, a dologi szükségletek fedezése stb. mind sorvasztóban nehezdednek az egyházakra. E tekintetben pedig a helyes és méltányos dolog az lenne, hogy olyan helyeken, ahol csak egy bevett vallásfelekezet tart fenn iskolát, az iskolafentartó terheket, különösen pedig a tanítói nyugdíjintézeti járulékot a politikai község fedezze. Olyan helyeken pedig, ahol a múltban már a polgári község fizette ezeket a járulékokat, fizesse most is a polgári község, még abban az esetben is, ha ezzel átlépne a szanálási törvényben megállapított 50 százalékos pótdót.

A belmissziói bizottság által beterjesztett munkaprogramot, amely egész terjedelmében e lapokban lesz közölve, jóváhagyással veszi tudomásul a közgyűlés. azt minden lelkészre és tanítóra kötelezővé teszi, az egyházlátogatókat pedig felhívja, hogy a látogatásuk alkalmával tartott presbitéri gyűlésen szerezzenek meggyőződést a munkaprogram keresztülviteléről s annak mikénti végrehajtásáról.

A megszállott területen levő miglécnémeti leányegyház gondozásával Idrányi Barna szalánci esperes kérésére, Görgei János zsujtai lelkész bízott meg. A kupai egyház a lelkész állás betöltésére egy évi haladékat kapott. A felsőcécei presbitérium a gyűlésről indokolatlanul elmaradt presbitereket első ízben 5.000, második ízben 10.000 korona bírsággal kívánja büntetni közgyűlés a presbitériumnak ezt a határozatát, addig is, míg a fegyelmi kérdés egyetemlegesen rendeztetik, jóváhagyja s megerősíti.

A tavaszi egyházlátogatás a következőleg fog történni: a gönci járásba megy Kovács István és Tamaska János, a szántóiba Papp József és Szilvási Jenő, a cserehátiba Görgei János és Ujj Lajos, a szikszóiba Medgyaszay András és Csabai István, a hernádvölgyibe Höresik Lajos és Kiss József, a hegyközibe Farkas Elek és Frenczel Béla.

A közgyűlési tárgyak délelőtti 11 órára elintéztést nyertek s ezután a bírósági ügyek (három fegyelmi és nyolc közigazgatási) esti 7 óráig adtak elég nagy munkát a bíróság tagjainak és az előadó jegyzőknek.

Kovács István
főjegyző.

Egyházmegyei gyűlés Felsőborsodban.

Egyházmegyénk őszi rendes közgyűlése szeptember hó 21-én tartatott meg Miskolcon, a kerületi felsőbb leányiskola tornatermében. A szokott érdeklődés mellett a kellemes szép őszi nap is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy tekintélyes számban megjelentek a gyűlés alkotó tagjai. Sőt voltak vendégeink is szép számban, kik között örömmel láttuk és üdvözlöttük egyháztársadalmunk két kiválóságát: Sáfrán Géza tábornok és Enyedy Andor lelkész urakat.

Elek József esperes szép alkalmi imája ve-

zette be most is tanácskozásunkat. Majd Zsóry György e.-m. gondnok üdvözölte röviden a megjelenteket s a gyűlést megnyitotta. A tagok számbavétele s a távollévők igazolása után esperesünk felolvasta nagy gonddal szerkesztett jelentését, amelyben mindenekelőtt sajnálattal állapítja meg, hogy szétdarabolt anyaszentegyházunk és magyar hazánk szomorú elesettségében a lelkek legnagyobb része nem akar fölengedni dermedt kábultságából s nem tud szabadulni földhöz tapadó gondolkodásától. Rámutat a romboló korszellem sátni munkájára, mi híveinket sok helyen az egyházukkal szemben fennálló kötelezettségeik teljesítése ellen izgatja. Mint sajnálatos tényt megemlíti, hogy a lelkész családai pótlékok felemelése, korpótlékok kiutalása s adósegélyek folyósítása mind ezideig meg nem történt. Ellenben hivatalos levelezéseinknél megvonták a portómentességet s ránk rótták a szinte megbízhatatlan tanítói nyugdíjárulékot. Öröndetes eseményként számol be arról, hogy özvegyeink és árváink helyzete lényegesen javult s hogy egyházmegyénk belmissziói bizottsága komolyabb munkához látott s remélhető, hogy e bizottság működése és irányítása nyomán sok helyen fellobog a missziói tűz. Követendő példa gyanánt idézi Klepp Péter jugoszláviai ref. esperesnek a cardiffi világkonferencián tett ama kijelentését, hogy az ottani gyülekezetekben csak akkor indult meg a valóban lendületes és eredményes munka, mikor az egyházmegye kötelezővé tette minden lelkész családjában a naponkénti házi isteni tiszteletet, imádkozást, biblia olvasást és a gyülekezeti való buzgó könyörgést.

A tartalmas és élénk figyelemmel meghallgatott esperesi jelentés köszönettel vétetett tudomásul.

Most — tárgysorozaton kívül — Sáfrán Géza tábornok, a világháborúban oly sok babért aratott s hirnevessé lett kálvinista papfiú emelkedett szólásra, mint a miskolci „Kálvin-szövetség” képviselője s hangsúlyozva annak szükségességét, hogy a nemzeti katasztrófák következtében megtépett és széttagolt kálvinista társadalmunkat egységes szervezetbe tömörítsük s megkapóan ismertette a Kálvin-szövetség magasztos célját, hitmélyítő, egyházművelő erejét: melegen ajánlotta annak felkarolását s gyülekezeteinkbe leendő bevezetését. E derék világi papunknak hithűségtől áthatott s mindnyájunkat megragadó lelkes szavaira egyházmegyei gondnokunk adta meg a méltó viszhangot s örömmel hirdette ki a közgyűlés azon határozatát, hogy a „Kálvin-szövetség” zászlaja alá mi is készséggel tömörülünk.

A gyűlés fontosabb és közérdekűbb tárgyai a következők. Ladbessenyőbe lelkészül Gyűlvész István, Lakra kántor-tanítóul Szabó András beérősítették. Az őszi egyh.-kerületi gyűlésre elnökségen kívül képviselőül Hubay Mihály, Svingor Jenő papi t.-bírák, Szentmártoni Dániel főjegyző, Maklár Dezső, Szepessy Gyula, Fekete Pál világi t.-bírák küldettek ki. A tanügyi bizottság javaslata alapján felterjesztést intéztünk a főt. egyh.-kerületre az iránt, hogy 1. a tanítói nyugdíjárulék 1926 jan. 1-től redukáltassék oly módon, hogy az iskolafentartók 40, a tanítók 20 aranykorona évi járulékot fizessenek. S amennyiben ez kivihető

nem volna, hasson oda felettes hatóságunk, hogy az adócsökkentési segély valorizáltassék. 2. Az új tanterv sürgősen bíraltassék felül s aztán a konvent gondoskodjék egy egyetemes tanterv kiadásáról, melybe a vallás és egyházi ének tanítása befoglalandó. E tanterv alapján hirdettessék ki a tankönyv pályázat úgy, hogy az új tankönyvek már a jövő iskolai évre megjelenjenek. 3. Felekezeti tanítóinkat az arcképes igazolványok megszerzésénél ért sérelem orvosoltassék. 4. Iskoláinkat illetőleg a régi 4 osztályozás állíttassék vissza. Ugyancsak elfogadta közgyűlésünk a belmissziói bizottság azon javaslatait is, melyek missziói között szervezésére s ezek őszi és téli munka-tervének megállapítására, továbbá lelkész-tanítói és presbyteri konferenciák tartására vonatkoznak. A kultúr-adóval még mindig restanciában levő egyházakkal szemben (sajnos, ilyenek is vannak) kimondatott, hogy 15 nap alatt rendezzék tartozásukat, ellen esetben a közigazgatási végrehajtás vár rájuk. Indítvány folytán elhatározta közgyűlésünk a díjlevél szerinti készpénz fizetések 100%-os valorizálását. — Az egyházlátogatói járások következőleg osztattak be: a sajószentpéteri járásba megye Bara Gyula, bánvölgyibe Lőkös Sándor, edényibe Lengyel Gyula, szendrőibe Demeter Bertalan, vámosiba Hubay Mihály, vadnaiba Svingor Jenő.

A tárgysorozat szerint 5 fegyelmi és 5 közíg. bírósági ügyben kellett volna ítélnünk. Ez utóbbiakból azonban kettő a felek előzetes meg egyezése folytán tárgyalanná lett, 1 fegyelmi, 1 közíg. ügyet pedig szavazó bírák hiányában időszaki ülésre kellett halasztanunk. Nagyban megrázta a bírósági tárgyalások nyugodt menetét két egyházköziség érdekelt tagjainak tömeges bevonulása és renitens viselkedése. A tárgyalást vezető világi elnökünk szigorú erélyére volt szükség állandóan, hogy a párbér miatt lázongó s lelkipásztoraikkal meghasonlott atyafiak valamenynyire megszelidüljenek s némi tanújelét adják az önfegyelmezésnek s a törvénytiszteletnek. Fájdalmasan kellett konstatálnunk, hogy a hithűség és egyházfegyelem aggasztóan meglazult gyülekezeteink egy részében s olyan bomlási processus észlelhető több helyen, amelynek sanálására már csak a lelkészek kicserélése volna az egyetlen gyógybalzsam.

Hát bizony itt lenne az ideje, hogy végre valahára üljön össze a zsinat s hozzon a mai időknek megfelelő új törvényeket, mert periculum in mora!

Szentmártoni Dániel
egyh.-m. főjegyző.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Megyercesy Béla meghalt.** Lapunk zártakor vettük a szomorú hirt, hogy Megyercesy Béla, az ifjúsági keresztyén egyesületek országos titkára Zürichben meghalt. Az ifj. egy. világszövetségének Központi Bizottsága tavasszal Budapesten tartotta ez évi gyűlését. Ekkor még Megyercesy Béla vezette a gyűlés rendezését. A gyűlés után azonban beteg lett és Szwajcra ment gyógyulást keresni. Reméltük, hogy teljesen fölépülve fog visszatérni

most ősszel. Isten azonban másképp végzett. Magához szólította az ifjusági munka lelkes bajnokát. Alázattal hajolunk meg Isten végzése előtt és tőle várjuk e veszteség pótlását.

— **Adományozás.** *Andrási Kálmán* buji lelkész 4 q rozsort adományozott a főiskolai tápintézetnek. Hálás köszönetünk kifejezése mellett az a hő óhaj-tásunk száll az adományozó felé, hogy a mi Istenünk őrizze drága életét — s adjon erőt, békeséget, egészséget a hű szolgának.

— **A bőcsi ügy viszhangja.** Román Ernő lelkésztestvérünk ilyen címen értekezik a bőcsi újról a „*Sárospataki Ref. Lapok*“-ban. Csak nagyon röviden válaszolok reá. A betű törvényével szemben a lélek törvényét hangoztatja. Leszögezi, hogy az alsóborsodiak nem akarnak többé alamizsnán tengődő nyugdíjas lelkészeket látni. Helyes, ez mindnyájunk óhaja. Csakhogy ép ezt nem látjuk biztosítva még az alsóborsodiaknál sem. Most Tiszanánán, Poroszlón, Átányon, Bőcsön meg lehet oldani így a dolgot, de nem lehet megoldani így Lőrincfalván, Egerben, Hejőbábn, Hevesen stb. Tehát ismét lesznek kolduló papok, sőt az ilyen kisegyházak sokkal számosabbak, mint a nagy egyházak és így legfeljebb azoknál a lelkészeknél lesz így megoldva a kérdés, akik nagy egyházakban szolgáltak és szerezhettek is maguknak, de nem lesz megoldva a kis egyházak lelkészeinél, akik nem is szerezhettek maguknak és nyugdíjba vonulásuk alkalmával az új lelkész fizetéséből, a fizetés csekélyisége miatt, semmit sem kaphatnak, sőt az ilyen szegény nyugdíjas lelkészeket az a veszedelem fenyegeti, hogy a zsinat nem fog iparkodni a nyugdíjügyet rendezni, mert hiszen azt fogja látni, hogy a dolgot úgy is meg lehet oldani, mint Bőcsön. *Batta János.*

— **A felszentelés alá kerülő ifjú lelkészeket** a miskolci ref. leányegylet szeretetvendégségre hívja meg október 10-én, szombaton este 7 órára a ref. főgimnázium tornatermében. Jegyeiket a gyülekezés alkalmával fogják megkapni. Szívesen lát a leányegylet más vendégeket is. Mivel azonban teajegyek csak korlátolt számban vannak, a résztvenni akarók idejekorán levélben jelentkezzenek Ajtay Vilma főtitkárnál (Miskolc, postaszám-vevőség). Az adományok is hozzá, vagy pedig Molnár Lenke pénztárnokhoz (Miskolc, Kossuth-utca) küldendő.

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** A lemondás folytán megüresedett egyházmegyei gondnoki állásra a szavazatokat 1925 dec. 1-ig — az esperesi hivatalhoz — kérem beküldeni. Miskolc, 1925 szept. 27. Atyafiúi szeretettel: Farkas István esperes.

— **Egy német tanár levele.** *Becker Fülöp* Ágost lipcei egyetemi tanár, a *Provinciales* tudós buvárlója, akinek a fordító *Pascal Vidéki Leveleit* megküldötte, ezért a következő magyar levélben mondott köszönetet: „Igen tisztelt, méltóságos Tanár Uram! Öszinte gratulálók méltóságodnak a Paskal „Vidéki Levelei“ fordításának sikeres befejezéséhez. Evvel pótolta a magyar irodalomnak egy érezhető hiányát. Szépen mutatkozik a könyv s hivatásának jól látszik megfelelni. Nagy érdeklődéssel néztem át a bevezetést s futólagosan lapozgattam az egész fordítást is s őszintén örültem derék munkájának. Fogadja még egyszer me-

üdvözlésemet s szerencsekívánataimat s egyszerűsmint hálás köszönetemet is azért, hogy a könyv ajándékozásával engem is résztvevőnek tenni akart. Maradtam, igen tisztelt Kollega Uram, mély tisztelettel, Méltóságodnak teljes hive és bámúlója: Becker F. Á. lipcei egyet. tanár.“ — Lapunk olvasói a *Vidéki Leveleket* a fordítónál 60.000 K-ért, postai küldés esetén 65.000 K-ért szerezhetik meg.

— **Hármas lelkészcsere.** Takács Mihály tiszavalki, Rác Károly újlőrincfalvi s Gergely Béla felsőábrányi lelkészek az illetékes presbitériumok beleegyezésével lelkészi állásukat elcserélték s az alsóborsodi egyházmegye őszi közgyűlése már be is erősítette Takács Mihályt Felsőábrányba, Rác Károlyt Tiszavalkra és Gergely Bélát Újlőrincfalvára.

— **Egyházi Élet** címen új ref. vallásos lap indult meg a diósgyőr-vasgyári egyházban. A lap főszerkesztője: *Allender Henrik* m. kir. udvari tanácsos, egyházi főgondnok, szerkesztője *Nádházy Bertalan* lelkész, felelős kiadója *Zsiros Lajos* vasgyári felügyelő, egyházgondnok és főmunkatársa *Illyés Bertalan* hitoktó. Az egyház híreit, fontosabb mozzanatait, valamint a templomépítési akciót közli a lap. A havonta megjelenő lap ára 1000 korona, az egyházi adózók azonban díjmentesen kapják.

— **Csereajánlat lelkészi állomásra.** Lelkészi állomásom — melynek évi jövedelme főbb pontjaiban: 40 kat. búzatermő szántó, 50 köből rozspárber, 120 aranykorona fű- és szénapénz, 865 aranykorona kongrua — elcsereálném hasonló, esetleg kisebb javadalomú lelkészi állomással is. Közvetít a Kiadóhivatal.

HIVATALOS RÉSZ.

809—1925.

Körlevél.

I.

A felavatandó lelkész urak *szállásjegyüket* a püspöki hivatalban október 10-én délután 2—4-ig és a próbaelőtti gyülekezéskor a leánygimnázium udvarán átvehetik.

II.

Több oldalról jött kérgezősködésre értesítem a tanító urakat, hogy a vallás- és közokt. miniszter ur által kiadott tanterv református elemi iskolánkban csak akkor lesz használható, ha ezt az Egyetemes Tanügyi Bizottság intézkedésére a püspöki hivatal elrendeli. Addig a régi tanterv használandó.

III.

A vallás- és közokt. miniszter ur 51965—925. sz. a. a *Eötvös-alapnak* az elemi iskolákban gyűjtést engedélyezett, melynek főcélja a Tanítók Ferencz József Háza főisk. internátusban lakó 180 tanító gyermek, (köztük 56 ref. vallású gyermek) ellátásához szükséges anyagi erők biztosítása.

Midőn egyházkerületünk református elemi iskoláira nézve a gyűjtést magam részéről is készséggel megengedem, egyuttal felkérem a tanító urakat, hogy a gyűjtés sikere érdekében teljes erejükkel buzgólkodni elsőrendű kötelességöknek ismerjék.

Miskolc, 1925 szept. 28. *Dr. Révész Kálmán* püspök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:	Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre ————— 10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	Megegyezés szerint.
Fél évre ————— 5 korona.		Főmunkatársak:	
	MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Bartha László: A böcsi ügy! — Sütő Kálmán: Hogyan segítsünk nyugdíjba lépő lelkészeinken? — *Svingor*
Jenő: Arany-lakodalmom. — Vegyes közlemények.

A böcsi ügy!

Érdekessé vált kérdés, mely a több oldalról jött megvilágítás dacára is a nyilvánosság előtt eldöntetlen, hogy lehet-e ilyennek megtörténni vagy nem? Az alsóborsodi egyházmegye elvi hozzájárulásának tarthatatlan és egyházi közérdek szempontjából káros voltát, az alsózempléni egyh.-m. Elnöksége, az egyh.-megyei gyűlés előtt, az E. T. nehány §-nak megemlítésével igyekszik igazolni.

Lássuk az említett §-okat: Először az E. T. I. t. c. 115. §-ra hivatkozik az alsózempléni egyházm. Elnöksége, mely kimondja a díjlevelek csonkithatatlanosságát.

Ez ellen a § ellen azonban az öreg, munkaképtelen lelkész nyugdíjazásával kapcsolatban nem vétett sem a böcsi egyház, sem az alsóborsodi egyházmegye, mert a díjlevél csonkítatlanul fenn áll ma is.

Másodszor: az E. T. II. t.-c. 6. §-sa d) pontjának arra a részére történik hivatkozás, „mely a lelkészi állás megüresedése esetén kötelességévé teszi az esperesnek a díjlevél csonkítatlan fentartása felőli intézkedést.”

Farkas István, alsóborsodi esperes e tekintetben is bizonyára a legmesszebb menő körültekintéssel teljesítette hivatalos kötelességét, azt minden kétséget kizárólag igazolja a díjlevél csonkítatlan épségben való fennállása.

A harmadik említett §. az E. T. V. t.-c. 33. §-nak 5. és 8. pontja.

Ezek azonban csak akkor válnak aktuálisak, ha majd az ujonnan megválasztott böcsi lelkész nyugdíjba ment elődjének a 100 q buzát nem fizetné rendesen, az egyházi felsőbb hatóság határozatával megállapított törvényes időben.

Ezek a §-ok tehát a kérdés elvi megvilágítására egyáltalában nem alkalmasak.

Ellenben alkalmas, sőt egyedül irányító erejű a II. t.-c. 6. §. d) pontjának az a része, amelyik az alsózempléni e.-m. Elnökségének ügylátszik elkerülte figyelmét, t. i., hogy az esperes intézkedik adott alkalommal, a lelkészi díjlevél csonkítatlan fentartása mellett, a díjlevélnek „egyházmegyei, vagy egyházkerületi szabályok szerinti rendezéséről.”

A törvénynek ez a §-sa megvédi a díjlevél csonkithatatlanosságát, de egyuttal jogot ad az egyházmegyéknek és egyházkerületeknek bizonyos felmerülhet, s az egyetemes egyház érdekeivel nem ellenkező esetekben, nemcsak alkalmi intézkedésre, hanem a lelkészi fizetéseknek, — változásoknál szükségesnek látszó, — módosítására, vagy megosztására irányuló esetleges rendszernek, e.-m.-i, vagy e.-k.-i szabályrendelettel való állandósítására is.

Ez történt Böcsön is. Nem a díjlevél lett megcsonkítva, hanem a lelkészi fizetés lett átmenetileg megosztva, a nyugdíjba menő és a megválasztandó új lelkész között!

Nincs benne semmi, ami a törvény §-ával, vagy szellemével ellentétben állna, mert a nyugdíjba menő lelkésznek törvényszerint 4000 korona teljes nyugdíjra van igénye, ez neki 4 évtizedes szolgálattal kiérdemelt szerzett joga. S ha a nyugdíjintézet csak 2000-et ad, a másik 2000 ideiglenesen a fentiek szerint törvényesen és jogosan ráterhelhető a lelkészi fizetésre (amelyik azt különben is könnyen megbírja), ha az e.-m. ezt az intézkedést az adott esetben, nemcsak a munkaképtelen lelkész, hanem legfőképpen az egyház jól felfogott érdekében kívánatosnak, szükségesnek, sőt nélkülözhetetlennek tartja.

Talán formásabb lett volna a kérdés megoldása, ha az alsóborsodi e.-m. hozott határozatában azt is kimondja, hogy ennek a 100 q buzának fizetési kötelezettsége azonnal megszűnik, amint a nyugdíjas lelkészek törvényes járulékaikat hiánytalanul megkapják. De az megkétszegtelen, hogy a munkaképtelenség folytán nyugalomba kényszerült lelkésznek megélhetését a „sürgős valorizáció” beigéréseivel 24 órára sem lehet biztosítani. És így az alsóborsodi e.-m.-nek a böcsi lelkészi fizetés megosztására vonatkozóan hozott határozatát, addig míg a lelkészi nyugdíj teljes értékben valorizálva nincs, törvényesnek, szükségesnek, az egyház jól felfogott érdeke szempontjából mindenütt, ahol a lelkész kéri és a lelkészi fizetés megbírja, a leghelyesebb megoldásnak kell tekintenünk.

Tiszalök, 1925 okt. 6.

Bartha László, s. k.
esperes.

Hogyan segítsünk nyugdíjba lépő lelkészeinken ?

Ez a kérdés nem volna megoldásra váró probléma, ha az orsz. ref. lelkészi nyugdíjintézet képes volna megadni a nyugdíjas lelkészeknek eredeti értékösszegében azt a nyugdíjárándóságot, amelyet számukra az E. Törvény biztosít. De mivel nem képes, meg kell felelnünk a felvetett kérdésre. Vagyis meg kell keresnünk a segítségnek azt a módját, amely az adott viszonyok között a legcélszerűbbnek mutatkozik. Mert nem vehetjük lelkünkre azt a felelősséget, amely abból háramlik reánk, hogy a kellő ellátást nem biztosító nyugdíjazások révén a koldusok és örültek számát szaporítsuk.

A legkézenfekvőbb megoldásnak az látszik, hogy az elaggott és tehetetlenségre jutott, általában pedig a szolgálatképtelenné vált lelkész ne nyugdíjaztassék mindaddig, amíg a nyugdíjintézet nem képes neki az egyházi törvényben biztosított járandóságot teljes, eredeti értékösszegében megadni. Hanem addig adjunk mellé káplánt, vagy jövedelmezőbb helyeken feles papot. Az egyház érdeke azonban ezt a megoldást nem javallja. Mert igaz van Román Ernőnek: „Gyermek király alatt az ország, egymást váltogató káplánok kísérletezése alatt az eklézsia nem fejlődik, hanem pusztul.” Az egyház és az egyén jogosult érdekét kell tehát itt összegyeztetni. Erre pedig *ma* nincs más lehetőség, mint az, hogy jövedelmezőbb helyeken a tehetetlenné vált lelkészt akképen nyugdíjazzuk, hogy részére a parochia jövedelméből egy bizonyos részt lekötünk. Lehet ezt csupán csak arra az időre korlátoznunk, amíg az illető részére a nyugdíjintézet a megillető járandóságot teljes értékösszegében meg nem adhatja. Azután a lekötött rész automaticæ felszabadul. De sem az nem lehet, hogy az Urnak munkaképtelenné vált szolgáit úgy nyugdíjazzuk, hogy törvényben biztosított nyugdíjárándóságukat teljes értékösszegében meg ne kapják, vagy ha nem kaphatják, más forrásból ki ne pótoljuk azt, — sem az nem lehet, hogy ez anyagi kérdés miatt az egyház érdekeit elhanyagoljuk. Aki tud a fentemlített kettős szempont figyelembevételével jobb megoldást találni a *mai* helyzetben, álljon elő vele.

Igaz ugyan, hogy ez a megoldás is csak fél-megoldás marad. Mert a kis parochiakon nincs miből lekötöni. Itt tehát csak káplánnal segíthetünk. De legalább ahol lehet, ott tegyük. Az egyházzal is, a tehetetlenné vált lelkésszel is jót teszünk. Ámde így a törvényt megszegjük? Díjlevélesonkítást követünk el? Bizonyos értelemben igen, bizonyos értelemben nem. Nem követünk el díjlevélesonkítást, ha figyelembe vesszük, hogy az egykőzség a díjlevélbeli javadalmat teljes egészében kiszolgáltatja. Azt követünk el, ha azt tekintjük, hogy nem az egész javadalmat a megválasztott lelkésznek szolgáltatja ki. Ámde ne feledjük, hogy itt tényleg „vis maior” esetével állunk szemben, amikor a nyugdíjintézet a nyugdíjjogosultnak az öt törvény szerint megillető járandóságot rajta kívül álló oknál fogva nem képes megadni. Valahonnan hát csak pótolni kell, hogy éhen ne vesszen. És a kipótlásra *ma* nincs jobb lehetőség. Aztán gondoljuk meg azt is, hogy az új lelkész

jővele tudja már, hogy mire jön. Tudva vállalja el az ideiglenesen részére lecsökkentett fizetést. Nem esik tehát rajta sérelem, hiszen „Volenti non fit iniuria”, — nem volt „muszáj” a parochiát elfogadni. És ne feledjük azt sem: „Salus ecclesiae suprema lex esto!” Az emberi törvény relativ értelmében megsértetett, az isteni törvény betöltetett.

Szó sincs róla, úgy volna az rendjén, ha a nyugdíjintézet nem holnap, de még *ma* képessé tétetnék törvénybeírt kötelességeinek teljesítésére. De mivel *ma* ez még nincs meg: azért kell a mai nehéz helyzetben ideiglenesen valamelyes célra vezetőnek látszó megoldást keresni. Ez *ma* nem lehet más, mint ahol a jövedelem engedi: annak egy részének a lekötése. Ezt az eljárást követi évek óta a tiszántúli egyházkerület és senki meg nem botránkozott benne. Emellett foglalt állást egyik előző évben az ORLE egymást megértő testvéri együttérzéssel és szeretettel. Így járt el Alsóborsod is a bőcsi esetben, és így kellene a helyzet javultáig eljárni mindenütt, ahol lehet. Atyámfiai, férfiak. Ne ítéljétek el Alsóborsodot és ne kárhoztassátok! Jót tett az egyházzal. Jót tett az elaggott lelkésszel. És az új lelkésznek is még mindig igen tisztességes darab kenyéret hagyott. Ne zúgolódjatok! Nézzetek előre és gondoljatok az ismeretlen jövőre! *Sütő Kálmán.*

Arany-lakodalom.

Tolsztoj apró meséi közt olvastam, hogy egyszer egy dűsgazdag földbirtokos bement a papjához. Tisztelendő atyám, az évi termésem igen jól sikerült, adok magának 1000 rubelt, adja oda a legszegényebb embernek, akinek akarja. Ezzel eltávozott. Néhány pillanat múlva kopogtat a papnál egy öreg ember. Hóna alatt egy könyv és azt mondja: Tisztelendő uram, miért írnak valótlanságokat ilyen szent könyvbe? Azt olvasom belőle: „Megvénhedtem, de soha nem láttam, hogy Isten elhagyta volna a szegényt, mikor gyermekei kenyeret kértek tőle.” Ime én megvénhedtem, itt maradtam 4 kicsiny unokámmal és most már egy darab kenyér sincs a házamban. Elhagyott az Isten. Erre a pap kihúzta az asztalfiókot: Itt van barátom 1000 rubel.

Ez a történet elevenedett meg lelkemben, amidőn f. hó 4-én délelőtt fél 11 órakor ott ültem a sajószentpéteri ref. templomban azon a felejtetetlen ünnepségen, amit *jőtiszteletű Vadász Pál esperes-lelkész és felesége Benedikty Irma 50 éves házassági évfordulóján* ünnepelt a gyülekezet és a messze kiterjedt rokonság. Csernák Béla nagyváradi lelkész, h. püspök hatalmas szavai idézték vissza lelkembe ezt a történetet, s amint vastag kékben hullott a fénysugár a gótikus ablakokból s amint halmozódtak a remek szónoklat férfias bizonyágtételei erről a sokezer éves textusról: „Én és az én házam népe tiszteljük az Urat”, úgy éreztem, hogy az a parányi, szívet gyönyörködtető öröm, amit a Tolsztoj híres meséje mindig felébreszt bennem, most megszázsorozódik. Az öröm, a gondviselő Isten hihetetlen jóságán, aki egyszerűbb, hogysem megérthetnénk, jobb, hogysem hinni tudnánk és közelebb van szívünkhöz, hogy sem szemeinkkel megláthatnánk, 50 esztendő

áldott papi munkában, 50 esztendő a legboldogabb házasságban, 50 esztendő annyi ezrek és ezrek legtisztább megbecsülésében és forró szeretetében és mindezt azért, mert Vadászy Pál és az ő háza népe a Urnak szolgáltak: ime a Tolsztoj hihetetlenül kedves története, ime az Isten egyszerű, természetes jutalma, a mi Urunk Istenünk határtalanul boldogító igazsága.

Nézem Csernák Bélát, ezt a daliás magyar férfit. Lelkem átizzik az apostoli lélek szent hevétől, a szívem lassan összeszorul és iszonyúan fájni kezd, amidőn a próféta megrázó szava az elszakadt magyar részek nagy fájdalomról kezd beszélni. Mindnyájan úgy érezzük, mintha az édes anyánkra mért korbácsütéseket hallanánk csattogni. Majd gyönyörű énekszóló következik. Tiszatarján lekipásztorának: Ferenczy Dánielnek orgonazúgáshoz hasonló hangja harsan végig a falak közt: „Bús magyarok imádkoznak...” Előbb csak lágyan, suttogva, majd mindig erősebben, könnyeket csavarva a szemekből, azután mint a tárogató, mint a csatakürt, vagy mint a tengerzugás, mint a vihar s a szemekből ömlenek a könnyek a vesztett haza fölé. Mikor vége az éneknek, a napfény tovább árad, a fényzőn szikrázik, mint az Isteni kegyelem forró üzenete: Bús magyarok... én élek... ne sírjatok!

Következik a legmagasabb pillanat. Az Urasztala körül ott áll: egyházkerületünk Főpásztora és vele szemben „a nagyon tiszteletre méltó”, valóban főtisztelendő házaspár. A férfi még mindig délceg, remek példányképe az Istenével szembe néző kálvinista főpaprak. A nő? Egy tekintet arra az évek sulya alatt meghajlott, alázatos alakra megérteti velünk, hogy a nők mindig többet szenvednek, mint a férfiak, szívükben a fájdalom mélyebb barázdát hagy, a szenvedés acélbilincsei jobban belevágna a gyöngye női vállakba. Felejthetetlen csoportozat. Az öreg házaspár mögött 2 fiú, 2 meny, 2 unoka. Püspök urunk előadja a tényt. Csak 6 tud ily csodálatos tömörséggel és szabatossággal, a dolgok valóságát kristályos egyszerűséggel összefoglalva beszélni. Rövid beszéde és gyönyörű imája egy sajátságos élménnyel gazdagít engem. Mintha az Élet Könyvének egy még előttem ösmeretlen fejezete nyílnék föl. Nem. Mintha a ragyogó fényzőnben tisztán hallanám a Pál apostol szavait: „... tiszták és feddhetetlenek, Istennek szeplőtlen gyermekei ez elfordult és elvetemedett nemzetség közepett, akik közt fényljetek, mint csillagok e világon.” Mig főpásztorunk beszélt, ezt az ígét tökéletesen megértettem. Életünk hasonlatos azokhoz a gyémántmezőkhöz, amik látszólag teljességgel értéktelen kavics és homokszivatok, valójában pedig óriási értékkel bírnak. Milliő és milliő kavics és egy-két gyémánt. Ez az egy-két gyémánt teszi oly értékes a mezőt. Csodálatos drágakövek. A homok belepi, a sár rájuk tapad, de azt mondják, a legfinomabb acéltűvel sem lehet őket megkarcolni. 50 esztendő alatt két ilyen gyémánt forrott itt össze, „feddhetetlenek és tiszták ez elfordult és elvetemedett nemzetség közt, akik közt fénylenek, mint csillagok e világon.” Nézem ezt az emberpárt. Bármily rövid nekik most ez az 50 esztendő, nekem, aki 50 év előtt még nem voltam, ma egész örökkévalóságnak

látszik. 50 éves házasság! Ma, amikor az alacsony szenvedélyek lépten-nyomon rongyokká tépik a házasságot. Egy pillanat múlva egy újabb kép rajzolódik lelkem elé. Olyanok ők nekem, mint azok a hatalmas jégtörők a hidlak előtt, amiknek kőcokkái és vaspántjai úgy nyírnák szét a zajló jégtáblákat, mint a papírt. Ők maguk talán meg sem rezzennek. Dicsőséges kép. Ez a két szív egygyé kovácsolódott és 50 éven át őrizték együtt az evangélium, a Krisztus egyszerű tiszta tudományának örök pilléreit, amik áthidalják az eget és földet, az örökkévalóságot és mulandóságot.

Szép részletei voltak az ünnepélynek: a gyűrűváltás, még az istenitisztelet előtt, főpásztorunk áldásával. A felvonulás kettős sorokban a templomig az 50—60 főből álló rokonságból. A délutáni egyszerű, de remek ígéhirdetés, midőn Hubay Kálmán zádorfalvi lelkész foglalta össze az ünnep lényegét egyetlen textusba: „Isten kegyelme által vagyok, aki vagyok”. Az énekkar művészi összhangja, az üdvözlések hosszú sora. A gyönyörű pohárhószöntők püspökünk, esperesünk, maga az ünnepelt, aztán a fiú, az unoka ajkáról. Egy megható verses köszöntője az iskola-társnak: Svingor József vadnai lelkésznek, aki az ünnepelttel csaknem egyidőben ülte 50 éves papi jubileumát. A kedves alapítvány: 250 aranykorona, amit a sajaszentpéteri iparos egyesület helyezett el Vadászy Pál és Benedikty Irma nevének megörökítésére, egy szegény elemi iskolás gyermek mindenkor könyv- és ruhasegélyére. Hogyan írjam le a nagyszerű ebédet, a háziasszony és házigazda csodálatos szeretetét, ami bennünket, legalább 70 tagból álló vendégsereget egyetlen édes családi körbe foglalt össze.

A mi jó Istenünk hamisíthatatlan kegyelme, aki őket eddig megáldotta, áldja meg ezután is, a maga kiválasztott gyémántjait, most is igaz ügyének mozdíthatatlan oltalmazóit. *Svingor Jenő.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhirek.** *Zsilinszky Mihály* nyug. közoktatásügyi államtitkár, a genfi egyetem tiszteletbeli doktora, a M. Prot. Irod. Társaság első titkára, a kiváló egyháztörténetíró f. hó 4-én, életének 88-ik évében Budapesten elhunyt. — *Győr Imre* taktaharkányi lelkész, aki csak 2 éve foglalta el lelkészi állását s fogott nagy lelkesedéssel gyülekezete építésének munkájához, az Úr hívó szavára már is búcsút mondott szeretteinek s f. hó 7-én, életének 32-ik évében ama jobb hazába költözött. Temetése 9-én d. u. a főiskolai énekhar közreműködésével történt. Áldás emlékére!

— **Október 6.** A sárospataki főiskola ifjúsága és tanári kara az idén is kegyeletes érzésekkel ünnepelte meg az aradi vértanúk emlékeztétét. A városi templomban tartott istentiszteleten *Ujszászi Kálmán* szenior imádkozott mély áhitattal és hazafias hévvel. D. u. 3 órakor a következő műsorral folyt le az *imateremben* tartott ünnepély: 1. Hísekegy, énekelte az ifj. énekkar. 2. Ünnepi beszéd, *Ujszászi Kálmán* széniortól, lelkes buzdító szózat az ifjúsághoz a magyar jövő, a nemzeti

feltámadás munkálására. 3. Nem, nem, soha! énekelte az énekkar. 4. Október 6. (Ábrányi Emiltől), szavalta Nemcsik Endre hh. 5. Hegedűszó, előadta Császár József hh. 6. Október 6., írta és szavalta — a közönség általános elismerése mellett — Mauks László VIII. o. t. 7. Himnusz, énekelte a közönség. Az ünnepélynek folytatása volt a *hősök emléktáblája* előtt, hol az énekkar éneke után *Békly Zoltán* hh. emlékezett meg lelkes szavakban a mi hőseinkről és vértanúinkról, majd megkoszorúzta az emléktáblát. Befejezésül a Szózatot énekelte a közönség. Az ünnepélyen a testnevelési tanfolyamon résztvevő honvéd-tisztikar is megjelent, élén Berti László ezredessel.

— **Főiskolánk köréből.** A *szüreti* szünidő okt. 17-én délben kezdődik s 25-én estig tart. — A *tápitúzetben* a f. iskolai évben 211 gimn. tanuló és 43 akad. hallgató, összesen 254 ifjú nyer jutányos áron nagyon tisztességes ellátást. — Az *internátusban* 27 gimn. tanuló és 45 theol. hallgató nyert elhelyezést.

— **Lelkészválasztás.** A *böcsi* gyülekezet okt. 4-én gr. Haller József és Román Ernő tanácsbírák vezetése mellett, 13 pályázó közül nagy szavazattöbbséggel dr. H. Kiss Géza monoki lelkészt, a széptollú fiatal író választotta lelkészévé. Gratulálunk!

— **Lelkészbeiktatás.** Szép ünnepély keretében iktatták be Rácz Károly volt lőrincfalvai lelkészt tiszavalki lelkézi állásába Farkas István alsóbor-sodi esperes és Vajda Sándor mezőkeresztesi lelkész szept. hó 20-án. Az egész gyülekezet jelenlétében előbb a beiktatandó adott szép lelkézi programot, majd Farkas István esperes tartott megrázó erejű beiktató beszédet gyújtogatva a szívek „régie” tűzét.

— **A Harangodról.** *Tiszalúcon* okt. 4-én d. e. avatták fel a ref. templomban az új úrasztalát. A szertartást Gecse Lajos kesznyéteni és Tantó J. helybeli lelkész végezték. Az új úrasztalát fehér márványból Bartha Sándor luci kisbirtokos készítette a saját költségén. — *Hernádnémetiben* okt. 6-án leplezték le a község 64 halottjának emelt remek emlékművet, Kallós Ede szobrász alkotását; a leleplezésnél a ref. egyház részéről Kiss Ernő esperes tartott beszédet, Nyitray Károly tanító pedig szavalt.

— **Pascal: Vidéki Levelek.** Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel kísérte dr. Rácz Lajos sárospataki tanár. Tahitótfalu. Sylvester-kiadás, 1925. 264 l. Ára (a fordítónál) 60,000 korona.

— **Kolozsvár.** Az erdélyi magyarság okt. 5-én ünnepelte a *kolozsvári ref. theologiai fakultás* fennállásának 30 éves jubileumát. Az ünnepélyen a r. kath., unit. és luth. egyházak küldöttséggel képviseltették magukat. Nagy Károly püspök imája és egyh. beszéde után Tavassy Sándor theol. igazgató ismertette a fakultás 30 éves múltját és jelenét; azután a különböző egyházak, iskolák és testületek üdvözlése következett. Közébed után a temetőben megkoszorúzták Szász Domokos és Kenessey Béla püspökök sírját.

— **A családi pótlékot** a v. és k. miniszter 1925 júl. 1-től családtagonként 10 aranykoronára emelte fel. A múlt héten ehhez a pénzügyminiszter

is hozzájárult s a felemelt családi pótlékot nov. 1-én az illetékesek megkapják. A korpótlék kifizetése elől azonban a pénzügyminiszter „*mereven elzárkózott.*” Szóval mi is elzárhatjuk reményeinket!

— **A Magyarság** szerkesztősege (Milotay István, Pethő Sándor, Bodor Aladár, Komáromi János, dr. Molnár Imre és felesége) okt. 3-án este sajtóestélyt rendezett S.-A.-Ujhelyben s ebből az alkalomból másnap, okt. 4-én Sárospatakra, főiskolánk megtekintésére is kirándultak. A vendégeket, a magyar sajtó és irodalom előkelő munkásait, a magyar integritás tüstetetlen harcosait, a tanári kar szeretettel és tisztelettel fogadta. Vendégeink behatóan megtekintették a nagy könyvtárt, melynek kincsei teljes mértékben lekötötték érdeklődésüket, a szépirodalmi gyűjteményt, a főiskola épületeit s az iskolakertet (ketten d. u. a várkastélyt is). A tápitúzetben tartott közös ebédén, a közigazgató által való szíves üdvözlés után, Milotay István szerkesztő 3 pontban domborította ki főiskolánk nagy jelentőségét: a spataki főiskola 1. mindig a nemzeti kultúra előkelő tényezője és munkása volt; 2. élete egybeforrt a nemzeti függetlenségért vívott harcokkal s 3. az több mint 2½ század óta a magyar társadalom erejéből, áldozatkészségéből — igen sokszor az állami hatalom ellenére — szolgálja a nemzeti művelődés szent ügyét. Vendégeink élvezettel hallgatták az énekkar pár szép dalát, közülök dr. Molnár Imre énekelt néhány szép magyar dalt, s aztán még a délután folyamán elúztak. Itt említjük meg, hogy Komáromi János írónak, főiskolánk régi hű tanítványának *Pataki Diákok* című regényét, mely főiskolánk egész életét, minden nevezetesebb életnyilatkozatát fel fogja tüntetni, okt. 8-iki számában kezdte el közölni a *Magyarság*.

— **Az Üdv Hadserege** Párisban egy *Népszállót* épített, melynek júl. 8-án volt az ünnepélyes felavatása. E Népszálló 378 személyt képes befogadni, s közülök 316-nak külön szobát nyújtani. E Népszálló nagyon jó szolgálatot fog tenni azoknak, akik nehezen tudnak lakáshoz jutni s szellemi és erkölcsi erősítést fog nekik nyújtani. „Az Üdv Hadseregének parancsnoka, Booth generális oly tábornok, aki mindig csak a nyomor, a kétségbeesés, a vétek leküzdésére törekedett, aki soha semmitől, még a nevetségességtől sem fél, aki egy oly hadsereg feje, melyben 28,261 tiszt, 120,000 altiszt s száz meg százezer közkatona van, a világ minden részén eloszolva. Az Üdv Hadserege a világ legnagyobb jótékonyági intézménye, amennyiben 82 országban 1440 szociális munkája van: szünidei telepek, üdülő házak, elhelyező és segélyező intézetek, végül 779 éjjeli menház és népszálló, amelyekben 40,000 férfi, asszony, s gyermek talál otthon és szerető gondozást, — így jellemzi egy párisi újság őket.

— **Csereajánlat lelkézi állomásra.** Lelkész állomásom — melynek évi jövedelme főbb pontjaiban: 40 kat. buzatermő szántó, 50 köből rozspárbér, 120 aranykorona, fa- és szénapénz, 865 aranykorona kongrua — elcserélném hasonló, esetleg kisebb javadalmú lelkézi állomással is. Közvetít a Kiadóhivatal.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre ..... 10 korona.
Fél évre ..... 5 korona.

Főszerkesztő:

Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN

Felelős szerkesztő és kiadó

Dr. RÁCZ LAJOS

Főmunkatársak:

MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA:

Megegyezés szerint.

TARTALOM: A mi Királyunk üzenete. — *Szigethy Ferenc*: Örökös reformáció. (Költemény.) — *Sütő Kálmán*: Az ORLE és a világiak. — Belmissziói pontok Alsó-borsodból. — Vegyes közlemények.

A mi Királyunk üzenete.

Ime, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Máté 28, 20.

Ezek a Mester búcsúszavai tanítványaihoz; ez a Király üzenete alattvalóikhoz.

En ti veletek vagytok — így szól a mennyeknek Ura az ő apostolaihoz, akik igazán nem binyultak erős férfiaknak, hanem gyarlón összeomlottak. És az Úr mégis velök akar lenni, Immanuel lesz rájuk nézve. Nem leereszkedő jóság, nagy szeretet, meg nem érdemelt kegyelem ez? A mi Királyunk üzenetében az *Üdvözítő kegyelme* hangzik felénk.

A reformátori igazságok és reformátori tevékenység előfeltétele egy Pálnak ez a vallomása (Rom. 7. 14.): „Én testi vagyok, a bűn alá rekesztve,” egy Luthernek vallomása akarátunk leigázásáról. De minél mélyebben át vagyunk nyomorúságunktól hatva, annál hálásabb szívvel örvendezünk Királyunk kegyelmi üzenetének, amely megbocsát és megszentel, amely minden időben mindent megtesz. A kinek ez a kegyelmi szó nem életkenyér, — annak hitéletéből hiányzik valami! Ha a szabad kegyelem hirdetése a keresztyén gyülekezetben elnémul — egyházunk elvesztette létjogosultságát.

Miért gyakorol az evangélium ma is oly nagy vonzóerőt? Mivel az evangélium, annak története, prédikálása mögött ott áll az élő Isten, aki itt kijelenti: *En veletek vagyok minden napon.* Ő tegnap és ma és örökké ugyanaz (Zsid. 13, 8.); ő múltat, jelent és jövőt átölel. Királyunk üzenetéből az *ő uralkodásának örökkévalósága* hangzik felénk.

Ref. egyházunk történetét köny- és vércnyomok jelzik, az hazánkban is, más országokban is igazán „keresztviselő egyház” volt, őseink igen sokszor a pusztá zarándokai voltak s az a köszikla, mely követi vala őket, a Krisztus volt (I. Kor. 10, 4.). Az Úr fölnevelte azt a szőlőtőkét, amelyet jobbja ültetett (Zsolt. 80. 15.). Az Úr vele volt a mi *Egyházunk alapítóival.*

S ő most is velünk van, a mi Egyházunkkal, ő most is együtt munkálkodik népével. S ha egyházunk képe változott is a múlt időkhez képest, az Úr most is folyton oda lép az emberek szívéhez, fölébreszti, hitre serkenti őket szentlelkével, egy gyülekezetté kapcsolja őket össze, amelynek ő a feje s ezek a tagjai!

Egyházunk jövőjét homály borítja; nem tudjuk, képesek leszünk-e Róma és a hitetlenség támadásaival szemben helytállani? Vajjon az ige egyháza elegendő erővel fog-e az igebírdető szolgálatra rendelkezni? de az idők minden ostroma dacára a gyülekezet csöndesen tovább folytatja munkáját és az Úrba veti rendületlenül bizalmát. Királyunk üzenetéből az *ő uralkodásában, dicsőségében való reménykedés* hangzik felénk.

E dicsőség felé függeszté szemeit a haldokló István vértanú (Ap. Csel. 7. 55.), e dicsőségtől várja ma is egyházunk, hogy az újra eljövendő Úr dicsőségesen be fogja az ő munkáját fejezni. Persze csak akkor, ha szolgálait, mint egykor Istvánt, sérenyén a munka körül forgolódva fogja találni, — a hű szolgáltnak megadja a megígért jutalmat.

Királyunk üzenete messze földekre kiterjed. Mert a mi Urunk Kegyelemben gazdag mindenkhez (Róm. 10. 12.). Ezért, óh Föld, föld, föld! halld meg az Urnak szavát! (Jerem. 22. 29.). Jézus Krisztus gyülekezete, halld meg Királyod üzenetét!

Örökös reformáció.

— Október 31-i emlékűnnepélyen. —

Szentlélek-Isten ó jövel, jövel:
Légy a világhoz egészen közel!
Hajolj le hozzá suttogó beszéddel
S a mennyországnak szépségét beszéld el.
Simogasd meg a verejtékes arcot,
A kezét, amely nagyon sokat harcolt,
A küzdelemben elfáradott lelkét,
Mely imádkozni már-már elfelejtett.
Hajolj le ahoz, aki megcsalódott
S tudván tudja, hogy sohasem lesz boldog,
Aki lemondott, meghasonlott ember,
Ki mindentől fél s imádkozni sem mer.

Vagy jöjj, mint vihar, szélvész zúdulása,
A közömböst, az alvót ki felrázza,
Azokat, kiknek úgy is mindegy minden:
Az imádsággal se szebb a föld itten!
Vagy jöjj azokhoz, akik harcban állnak,
Aki ellened vad táborba szállnak,
A Sátán kiket hamis, júdás-pénzzel
Kifizetett! Ő jöjj zúgó szélvésszel,
Jöjj Te lelkeket megrázó erőddel,
Mert a szent ügy itt minden percben dől el,

Mert minden perc az emberért itt drága,
Sokat csonkúl istenországa!

Jövel Szentlélek-Isten újra hozzánk,
Hadd gyűljön ki megint a szívünk, orcánk,
Hadd gyűljön fel megint a lelkünk lángja,
Mint önmagunkat elemésztő máglya,
Melynek célja csak az, hogy égjen, égjen,
Világosság legyen a sötétségben!
Te drága Tűz, világot égető,
Te nagy hegyeket mozgató Erő,
Ki ott voltál, mint tántoríthatatlan
A nagy erős lutheri akaratban;
Ki ott lángoltál Genf város tűzében,
Lánggal égtél, hogy Kálvin lelke égjen; —
Ki ott voltál a komor esti csendben.
Mikor gályán szolgáltak láncraverten
Rab prédikátor derék eleink, —
Jöjj s e világon lobbanj fel megint!

Szentlélek Isten lelkünket kitárjuk,
Csodatevő hatalmad várjuk, várjuk!
Nagy munka vár rád újra Wittenbergben:
Sokat hanyatlott lelkében az ember,
Sok diadalt ült a test, a világ
S nagyon kellene ide a csodák!
Ó tégy csodákat itt a lelkeken,
Hadd súlyosbodjék a történelem!
Ó égi Tűz, ó ird be, ird be még
Minden napon itt minden emberszívbe
Az örökös reformáció nevét!

Szigethy Ferenc.

Az ORLE és a világiak.

Forgács Gyula e b. Lapok f. é. 33. számában „Az ORLE kongresszusa” cím alatt írt vezércikkében nehézményezi, hogy „van olyan egyesület egyházunk kebelén belül, amely a világiakat ne mondjuk ezt a szót „kizárja”, hanem kínosan megkülönbözteti.” És annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy ennek a kínos megkülönböztetésnek a megszüntetése, vagyis az ORLE-ben a világiak részére aktív szerep biztosítása javára volna úgy az ORLE-nek, mint egyetemes egyházunknak.

Nagyon jól teszi F. Gy., hogy ezzel az óvatossággal él: „ne mondjuk, hogy kizárja.” Mert ha azt mondaná, hogy az ORLE a világiakat kizárja tagjai közül, akkor ellentétbe jönne az igazsággal, ami pedig bizonyára nem célja. Az ORLE ugyanis a világiakat csakugyan nem zárja ki tagjai közül. Alapszabályai szerint a világiak is tagjai lehetnek az egyesületnek, mint pártoló tagok és mint ilyenek annak gyűlésein tanácskozási joggal is bírnak. Megvan tehát adva a világiak számára is a mód és az alkalom, hogy az ORLE évi nagygyűlésein aktív részt vegyenek, szavukat hallassák és református hitükről ottan is nyilvánosan vallást tegyenek. Csak élni kell vele! Rendes tagok, igaz, hogy nem lehetnek és szavazati jog sincs biztosítva számukra. Bizonyára éppen erre vonatkoztatva használja F. Gy. a „kínos megkülönböztetés” kifejezést. Szerintem azonban ez a megkülönböztetés egyáltalán nem „kínos”, sőt egészen természetes. Elvégre az ORLE a lel-

készek egyesülete, a lelkészi képzettségű és végzettségű egyéneké, a lelkészettel hivatásszerűen foglalkozóké, ugyanazon életpályán azonos hivatáskörben forgolódóké, egyfoglalkozásuké, tehát szorosan szakegyesület. És ha csendes megnyugvással vesszük tudomásul, hogy egyházunk kebelén belül a tanítással foglalkozó egyének szakegyesületeket alkotnak: a tanítók Orsz. Ref. Tanítóegyesületbe, a tanárok Orsz. Ref. Tanár-egyesületbe tömörülnek és teszik ezt úgy, hogy egyesületükben a világiak és a lelkészek „rendes”, azaz egyenjogú tagok nem lehetnek, gyűléseiken szavazati joggal nem bírhatnak: akkor bizonyára az ORLE eljárásán sincs semmi megbotránkozni való. Elvégre a lelkészekről sem lehet elvitatni azt a jogot, ami a tanítókat megilleti. És ha az egyetemes papság eszméjével összefér egyházunkban a külön lelkészi állás létezése, külön jog és hatáskörrel, egyedül csak a lelkészek részére fenntartott és biztosított köteleességekkel: akkor bizonyára nem áll azzal ellentétben a lelkészeknek, általában a lelkészjellegű egyéneknek egy közös országos egyesületbe tömörülése sem. Elvégre az ORLE egyháztársadalmi alakulat és nem egyházhatósági fórum. Utóbbi helyen egyenlő joggal foglalkozhatnak a világiak a lelkészekkel a paritás alapján, amott azonban jogosan ugyanezt az igényt támasztani nem lehet. Igaz, hogy a Kálvin-Szövetségben, Prot. Irod. Társaságban stb. egyenlő joggal foglalkozhatnak helyet. De ám ezek nem szakegyesületek, nem „egyfoglalkozásuk” egyesülete, míg az ORLE kifejezetten az. Önmagától értetődő tehát, hogy csak lelkészjellegű egyének lehetnek teljes- és egyenlőjogú tagjai.

A lelkész is presbyter, az igaz. Ez a megállás volna hát F. Gy. szerint az az összekötő kapocs, amelynek alapján a világiakat az ORLE-ben a lelkészekkel egyenjogúsítani lehetne, sőt kellene. Ámde a tanító is presbyter. Mégis kinek jutott még valaha eszébe, hogy az Orsz. Ref. Tanítóegyesületben akár a lelkészek, akár a világiak számára velők egyenlő jogot követeljen? És ha a tanítók szépen meglehetnek ekképen, anélkül, hogy azt valaki kifogásolná, miért ne lehetnének meg a lelkészek is? Ha az ORLE-be a lelkészjellegű egyének mellett a világiak és talán a tanítók (hisz a tanító is presbyter) is egyenlő joggal és még hozzá talán korlátlan számban felvehetők volnának, akkor az ORLE igazában meg is szűnne a ref. lelkészek egyesülete lenni. Nevét meg kellene változtatni, mert a mostani név már nem fejezné ki a valódi tartalmat.

Ne azt mondjuk hát, hogy az ORLE a világiakat „kínosan megkülönbözteti”. Hanem azt, hogy az együttműködésre, a világiak bizonyoságátelére ime az ORLE megadja a kellő alkalmat. Jöjjenek hát és éljenek vele! Bizony mondom, jobban szolgáljuk így a megértés és együttműködés ügyét, mintha egyoldalú beállítással „kínos megkülönböztetésről” beszélünk és indokolatlan érzékenykedést támasztunk az ORLE iránt, a vele szemben mind több megértéssel viseltető világiak szívében.

Sütő Kálmán.

Belmissziói pontok Alsóborsodból.

Belmissziói bizottság, *mint minimális követelményt, amelynek teljesítését minden egyházmegyei lelkésztől a leghatározottabban megköveteli:* a következőkben foglalja össze a belmissziói teendőket:

1. Különös súly helyezendő az egyházakban a *rendes istentiszteletek megtartására.*

2. Belmissziói bizottság minden gyülekezetben kötelezővé teszi a *köznapi istentiszteletek megtartását.* Ahol felnőttek is részt vesznek az istentiszteleten, ott kívánatos a mindennapi bibliaolvasás s esetleg hetenként egyszer bibliamagyarázat.

3. A *házi istentiszteletet is, mint hagyományainknak megfelelő, áhítatos, szent alkalmat minél több helyen tartani és tartatni kell.*

4. Az istentiszteletek mellett nagyon fontos az *iskolák munkája.*

5. A *konfirmációi oktatásnál* fő szempont, hogy az ne csak egyszerű katekizmusi oktatás, hanem a gyermekeknek Isten országa boldog birtokosaivá, az egyház buzgó és áldozatkész, öntudatos tagjává való nevelése legyen.

6. Kívánatos ez alapvető belmissziói munkák mellett bibliaórák, vallásos esték, belmissziós napok rendezése.

a) A *bibliaórák* a biblia ismertetésére, népszerűsítésére, a bibliai szent igazságoknak a mindennapi életben való alkalmazására irányuljanak.

b) *Vallásos estélyek* lehető gyakran, de havonta legalább egyszer tartassanak s ezeken össze lehet kötni a lelki építést a hasznos tudnivalók közlésével s a szellemi gyönyörködtetéssel. Ének, ima, bibliamagyarázat, vallásos, vagy egyházi tárgyú előadások mellett szerepelhet ezek műsorán ismeretterjesztő dolgok előadása is. Jókai, Rákosi Viktor, Baksay Sándor, Lötvös Károly, Bartók József elbeszélései, Tompa, Petőfi, Arany, Szabolcska, Vargha Gyula stb. költeményei gazdag anyagot szolgáltatnak. Szereplőket, szavaló gyermekeket mindenütt könnyen lehet kapni. Hatalmas vallásos nevelő ereje van a vetített-képes előadásoknak is, amely a Magyar Traktátus Társasággal (Tahitótfalu) kapcsolatban minden egyházban könnyedén eszközölhető.

c) *Belmissziós nap* minden körzetben évenként legalább kétszer más-más helyen tartandó: ősszel a téli program megbeszélése, tavasszal az elért eredmény megállapítása végett. Ez alkalommal az illető egyházak lelkészei, tanítói, presbiterei gyülekezzenek egybe s a maguk szűkebb eszmecseréje mellett a gyülekezet számára is rendezzenek egy a rendesnél ünnepélyesebb, alkalmi istentiszteletet, esetleg vallásos estélyt, a melyek maradandó, áldásos nyomokat fognak hagyni maguk után. Az egyházmegyei általános presbiteri konferencia tartását (évenként egyszer) egyházmegyénk már határozatilag kimondotta.

Ezzel kapcsolatban a belmissziói tevékenység minél élénkebb fellendítése végett elhatározza belmissziói bizottság, hogy javaslatot tesz az egyházkerületnek egy *egyházkerületi, belmissziói utazó lelkész alkalmazására*, aki esetről-esetre hasznos utbagazítással szolgálna a hozzáforduló lelkészeknek

s kívánatra meg is jelenne egyes gyülekezetekben, a belmissziói munka ismertetése és megalapozása végett.

7. Az *énekkarok* szervezésére nagy súly helyezendő, a hol megszűnt, a lehetőség betartásain belül, visszaállítandó.

8—9. *Családok látogatása* (beteglátogatás) s a vasárnapi iskola szervezése, — utóbbi mint hatalmas s a legcélravezetőbb ifjúsági nevelő eszköz — a lehetőség szerint minden gyülekezetben eszközölendő. Jó segédeszköz itt a *Fecske* c. lap. (Szerkeszti Viktor János, Bpest, Bertalan utca 25.)

10. Tekintettel arra, hogy úgy a r. kath. egyház, mint a szekták hatalmas lépéssel előztek meg a vallásos iratok terjesztésében: a mulasztások pótlása végett minden lelkész kötelességének ismerje a ref. szellemű lapok, naptárak, iratok és könyvek árusítását és elterjesztését. Ezen a téren is itt a tizenketedik óra s periculum in mora.

Addig is, míg Miskolcon felállítatik egy iratterjesztés, vallásos iratok bizományba és kedvezményesen rendelhetők: a Magyar Traktátus Társaságnál (Tahitótfalu) s főként a Dunamelléki ref. egyházkerület iratterjesztésénél (Pécel, ref. lelkészi hivatal). A vallásos iratok terjesztésére köteles minden egyház a maga költségvetésébe minden évben valamennyi összeget felvenni s azt erre a célra fordítani.

Végezetül elrendeli a bizottság, hogy a foganatosítandó belmissziói tevékenység és munka elvégzése után annak eredményei, a szerzett tapasztalatok, esetleges sikerek, vagy kudarcok s terveik felől a lelkészek minden gyülekezetből beszámoljanak jövő tavasszal, a belmissziói bizottság előadójának küldvén jelentéseiket.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhir.** Kozma Antal magyarsági lelkész, tanácsbíró okt. 26-án elhunyt; a köztiszteletben álló, érdemes lelkész halála nemcsak az elszakított területen, hanem itt a mi körünkben is mély és igaz részvétet keltett. Áldjuk emlékezetét.

— **Október 31-ikét** egyházkerületünk több gyülekeze kiváló ünnepélyességgel fogja az idén megülni. Az *olaszliszakai* egyházközség okt. 31-én és nov. 1-én fennállásának 400 éves jubileumát fogja ünnepelni. Miskolcon a Kálvin-Szövetség rendez a Kossuth-utcai templomban nagyszabású ünnepélyt és hangversenyt, melyen — fővárosi művészek közreműködése mellett — báró Bottlik István nyug. államtitkár fogja az ünnepi beszédet tartani. *Sátoraljaújhelyben* d. u. 5 órakor fog a ref. templomban a reformációi ünnepély lefolyni, amelyen a főiskolai énekkar s több theol. ifjú is közre fog működni.

— **A külföldi egyetemekre** okt. 27-én indultak el főiskolánk régi diákjai és pedig Nagy Sándor Béla volt szénior Strassburgba, Balázs János ungi és Zsurky József beregi s. lelkész Zürichbe. Keresztúry László debreceni hittanhallgató, Keresztúry József nagygyéresi lelkész s esperes fia, mint értesülünk, a kempteni theol. akadémia hallgatója

lesz. Genfben, ahol néhai jó emlékezetű Claparède Sándor buzgólkodására 1910—12-ben 5 magyar theol. ifjú nyert ingyenes ellátást, ma csak egy ifjúnak tudnak alapítványt biztosítani; ennek élvezője a f. iskolai évben dr. Illyés Endre szegedi s.-lelkész lesz.

— **Vallásos ünnepély Egerben.** Az egri Lórántffy Zsuzsanna-nőegylet okt. 25-én d. u. műsoros estét rendezett a vármegye dísztermében. Az est fényét és színvonalát nagyban emelte dr. Révész Kálmán tiszáninneni és dr. Ravasz László dunamelléki püspökök részvétele és előadása. A vegyeskar szép éneke után Révész K. püspök tartott közvetlen hangon az egri reformáció történetéről előadást. Elmondotta, hogy a XVI. század közepén az Eger-völgy lakosságának nagy része a ref. vallás követője lett. 1560 jan. 26-án Eger r. kath. püspöke azt panaszolta Ferdinánd királynak, hogy a köznemesség és a nép nagy része eretnek; az egri várórság katonái is nagyrészt reformátusok voltak ekkor. A katonák prédikátoraiak védelmében a püspökkel is szembeszálltak, mert a várkapitány is református volt. A következő várkapitányok alatt aztán német és vallon katonákkal cserélték fel a várórságot. Ezeknek a kezén jutott Eger vára később a török kezére. Előadását e szavakkal fejezte be: Egerben a ref. vallás 400 éve él nem a ker. türelemnek, hanem a ker. szeretetnek paizsa alatt. Több szavalat, ének és zenepont elhangzása után dr. Ravasz L. püspök szabad előadása az időről, mint egy finom költemény vagy lebilineselő zenei mű, úgy hatott a hallgatókra. Másnap Ravasz L., mint püspökünk vendége, látogatást tett Miskolcon.

— **Az alsóborsodi Ref. Tanítóegyesület** okt. 20-án Miskolcon tartotta meg évi közgyűlését. Putnoki István elnöki megnyitó beszédében a tanítóság nehéz anyagi helyzetével foglalkozott, Lilkey György főjegyző „A magyar dal művelése nemzeti szempontból” címmel értekezett. A népiskolai vallástanításról írt két értékes pályamunkát 250.000—250.000 K-val jutalmazott az egyesület; szerzőjük Orbán József szirmai és Barcsa János diósgyőri tanító.

— **Az ungi egyházmegyéből.** Lelkészváltások: a halálozás folytán megüresedett mokesai gyülekezetbe Varga József ráti lelkész, Rátba Kőműves Sándor bátfai lelkész, Bátfára Bodnár Lajos ladamóci lelkész választott meg; Böszörményi Gyula lelkészt okt. 25-én iktatták be a zempléni lelkészi állásba. — **Orgonaavatás.** A nagykaposi gyülekezetben okt. 11-én avatták fel az eperjesi Guna-cég által készített kellemes hangú s izléses kivitelű orgonát; a felavató imát Szűcs István esperes, a beszédet Isaák Imre vajáni lelkész tartotta. A kaposi gyülekezet az utóbbi pár év alatt csaknem $\frac{1}{4}$ millió cseh K-át áldozott az Ur házának fölékesítésére.

— **Értesítés.** Felhívom az abauji egyházak lelkészeit és gondnokait, hogy a dékáni kimutatás összegeit és a kimutatásba a lelkész által bevezetendő hirdetési összegeket (perselypénz), a dékáni hivatalhoz; a lelkészi nyugdíjintézet évi és fenntartói járulékokat, valamint a nyugdíjintézet céljára befolyt perselypénzt az egyházmegyei pénz-

tárnokhoz nov. 10-ig, mint végső határidőig küldjék be. Amely egyház ezt a jelzett határidőig teljesíteni elmulasztja, azon kénytelen leszek közgazgatási uton behajtatni. Egyidejűleg felhívom a lelkész urak figyelmét, hogy advent első vasárnapjától kezdjék meg a belmissziói munkát, a közölt munkaterv alapján. Akiknek e munkálkodáshoz segédforrásokra van szükségük, forduljanak bizalommal vagy hozzám, vagy a belmissziói előadóhoz. Felkérem továbbá a lelkész urakat, hogy amely egyház egyházkerületi hivatalos lapunk f. évi előfizetési díját még be nem küldötte, nov. 10-ig küldje be. Végül kérem a lelkész urakat, hogy a családjukban az év folyamán beállott változásokat dec. 31-ig anyakönyvi kivonatok beküldése mellett, jelentsék be az esperesi hivatalhoz. *Cziáky Endre* esperes.

— **A tápintézeti díj számítása a főiskolában.** Érdeklődés folytán a gazd. vál. elnöke és a tápintézeti felügyelő közli a következőket: A tápintézeti díj mértékét a főiskola egész évre 8 q. buza árában szabta meg. Az I. félévre a főiskola I. részlet gyanánt 800.000 K-t, II. részlet gyanánt szintén 800.000 K-t szedett be. A buza tőzsdei középára szeptember 1-én 375.000 K volt s most is annyi; a főiskola tehát idáig 4 q. árát szedte be, 1.500.000 K-t és azon felül 100.000 K-t, amely a II. félévi fizetésbe fog betudatni. Ezt az az összegért azért kellett beszélni, mert igen sok cikk beszerzése szeptemberben az egész évre történik. Végeredményben azonban a főiskola tápintézeti díj címén 8 q. buza áránál — ha csak rendkívüli események nem jönnek közbe, nem kíván többet beszélni.

— **Vissza a jezsuitákkal.** A norvég Storthing nem régiben nyilatkozott a jezsuitákról, midőn indítványt nyújtottak be ama törvény eltörlése iránt, amely megtiltotta nekik a Norvégiában való letelepedést. A Storthing az indítványt 99 szavazattal 33 ellenében elutasította. Az okok közt, amelyek a többséget eljárásában vezették, ott szerepelt, hogy a jezsuiták céljai, törekvései közt a politika jelentékeny helyet foglal el, hogy a jezsuitarend a protestantizmus kiirtására alapított harcias szervezet. A törvény eltörlése mellett szavaztak: a szocialisták, a munkás demokraták, a demokrata balpárt 4 tagja, a parasztpárt 1 tagja és a jobbpárt 6 tagja. 18 képviselő távol volt. E szavazat az idők jele; 1921-ben 6 luth. püspök közül 4 a törvény eltörlése mellett szavazott: ma a norvég püspökök egyhangulag lelkiismereti kötelezettségüknek tartották, hogy a jezsuiták visszatérésének minden lehetősége ellen tiltakozzanak.

— **Shaw Bernát** angol humorista és drámaíró ma világszerte nagy népszerűségnek örvend. Olaszországban nem régen az a hír terjedt el felőle, hogy át akar térni a kath. vallásra. Shaw megcáfolta ezt a kósza hírt: „Közele áttérésem híre, úgymond, nagyon érdekel, mert most első ízben értesülök róla. De, ez idő szerint, semmi jobbat nem tudok tenni, mint határozottan megmaradni ott, ahol vagyok.”

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre ..... 10 korona.
Fél évre ..... 5 korona.

Főszerkesztő:

Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN

Felelős szerkesztő és kiadó

Dr. RÁCZ LAJOS

Főmunkatársak:

MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA

HIRDETÉSEK DIJA:

Megegyezés szerint.

TARTALOM: *Bárá Bottlik István*: Emlékezés október 31-én. — Az olaszliszakai egyház jubileuma. — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek.

Emlékezés október 31-én.

Tisztelt ünneplő Gyülekezet!

Az emlékünnepe nemcsak tisztelete a multnak, hanem erőgyűjtés a jelenre és ígéret a jövőre. Ez az igazság hatványozottan áll a mi ünnepünkre, mert a hitnek és igazságnak forrásánál gyűjtsük össze, hogy bemutassuk hódolatunkat amaz Istentől küldetett szellemnek, aki ezt a forrást megnyitotta számunkra és felüdítettük lelkünket és megerősítettük szívünket ennek az örökkön buzgó forrásnak a kristályában.

Evszázadok dicsősége, véres martiriuma, öröme és szenvedése szentelték meg ezt a forrást, melynek vize sohasem zavarodott meg, mert az isteni igazság mélységeiből fakad.

Vagy vajjon nem-e isteni igazság az, mely változatlanul eredeti szellemében és betűiben újabb tanításokkal sem, meg nem toldva, sem meg nem bővítve négy századon át a szellemi harcok és záporában, dúló csaták fergetegében és a vízó-kamrák és vérpad tragikumán át változatlanul fennmaradt? Vajjon nem-e isteni igazság az, mely megfosztva magát a lélekre való hatásnak minden segédeszközétől, a vallási pompától, a szertartások mysticizmusától, a keresztyén ősök puritánizmusában hirdette a krisztusi igazságokat és mégis változatlanul ura és vezetője maradt a lelkek millióinak. Igen. Ez a hit önmagában hordja az erőt és mert ez az erő nem embertől, hanem Istentől való, emberi erő meg nem semmisíthette és meg nem semmisítheti, míg a földön ember él.

Amint a multban a Kálvinizmust az erőszak kemény megpróbáltatásai meg nem semmisíthették, hanem ellenkezőleg az üldöztetések által hite erejében megsokasodott, úgy nem fogják megsemmisíthetni az elvakultság fegyvereivel vívott azok a harcok sem, amelyek ma egyik oldalról csak a protestantizmust, a másiktól pedig az egész keresztyénséget támadják.

Mi tudatában vagyunk annak, hogy a társadalom történetének olyan állomásához jutottunk el, amikor a keresztyén felekezetek, a keresztyénség egyeteme az emberiség javára új feladatok elé állítanak.

Ha a keresztyénség történetére visszatekintünk, azt látjuk, hogy a maihoz hasonló nagy feladat a keresztyénségre csak egyetlenegyszer há-

rult, akkor, amikor a római birodalom bukásának és a népvándorlásnak a khaoszából az emberi társadalmat a keresztyénség alapján megszervezte és a társadalmi fejlődést a keresztyén valláserkölcse alapján biztosította. Az akkorihoz hasonló történelmi idöket élünk ma is, mit bátran nevezhetnénk az eszmék khaoszának.

A bolsevizmus és a szociáldemokrácia szélső szárnya az állami és társadalmi rendet felborítással fenyegeti, megtámadva mindent, mi az életnek becsét és tartalmat ad: a nemzethez való tartozást, a vallást, a hitet, a családot. Minden eddigi társadalmi evolúció érintetlenül hagyta a társadalmi rend alapjait, a keretek megváltoztatására vagy új tartalommal való kitöltésére törekedett, magát a fundamentumot azonban, melyen a keretek nyugszanak, érintetlenül hagyta és a maga számára is elfogadta. A mai kor miazmás eszmé-áramlatai azonban magát a fundamentumot akarják levegőbe robbantani, hogy ebből a társadalomból, melyet a keresztyénség vezetett mai fejlődési fokára, ne maradjon egyéb véres roncsnál.

Ezek ellen a felforgató áramlatok ellen a társadalomnak szervezkednie kell. Szervezet ellen azonban szervezetet lehet állítani, emberi erő ellen emberi erőt. Ebben a harcban tehát isteni erőhöz kell fordulnunk, és ez az egyetlen győzelmes erő: a vallás, a hit.

Kálvin tanítványai el vannak szánva arra, hogy a démoni lelkek ellen felveszik a harcot és a Krisztusi igazságok hirdetésével, a vallásos élet ápolásával hódító útra viszik az istenfélelmet, a vallásnak és az embertestvéreknek szeretetét, minden gonosznak legerősebb védpajzsát, de amidőn a destrukció ellen élet-halál harcra való készségünket valljuk, nemcsak magunkért, de az egész keresztyénségért és az egész társadalomért, elvárhatjuk azt, hogy ne támadjanak bennünket hátba, s mi az egyetemes érdekekért való harcunkban, ne legyünk kénytelenek hátba, oldalba való támadások ellen védekezni. Mi együtt akarunk küzdeni más felekezeten levő testvéreinkkel, de midőn őszinte, atyafiságos érzéssel közeledünk hozzájuk, a multakból való minden keserűség nélkül, elvárhatjuk, hogy azt hasonló érzésekkel viszonzozzák.

Jól tudjuk, hogy a támadások, melyek minket érnek, elszórt jelenségek, de mégis fájnak. Azal a kérdéssel fordulok tehát katolikus testvé-

reinkhez és lelkipásztoraikhoz, kiknek nagy zömétől örömmel tapasztalunk testvéri szeretetet, némítsák el a gyűlölködőket, hogy ne legyen semmi nagy akadálya a közös nagy munkának, a Krisztusi igazságért, a keresztyénség egyeteméért és a fennálló társadalmi rendért való küzdelmünk közösségének. De nemcsak a társadalmi rendért, a társadalom öröklött strukturájának megóvásáért kell egyházunknak a küzdelmet felvenni, de híven őseink tradícióihoz a Kálvinizmus kell, hogy az maradjon, ami évszázadokon át volt: a magyar nemzeti érzés és a hazáért, a haza szabadságáért való tetterre készsége erős várának.

A magyar történelem legelfogultabb bírálója sem vonhatja kétségbe, hogy a reformáció küzdelmei mindenkor egyikek voltak a magyar szabadságért való küzdelemmel. Ebben mi nem állunk egyedül a világtörténelemben. Svájc és Hollandia harca a vallásszabadságért egy elválaszthatatlan volt a politikai szabadságért való harccal. Nem véletlen ez, tisztelt gyűlekezet, hanem a Kálvini vallás sajátosságából folyó következetesség. A református vallás szervezete az autonomia alapján épülve fel, csak a politikai szabadság légkörében fejlődhetik és érvényesülhet. Azért volt a mi jelszavunk mindig: „Szabad egyház, a szabad államban”. Az emberi lélek alaphangulatát a vallásos meggyőződés adja meg. Már pedig ha a vallásos meggyőződés alapja a lelkiismereti szabadság, minden egyéb érzés is ebből az alaphangulatból, a szabadság szeretetéből sarjadzik ki.

Most megint olyan időkét érünk, amikor gondolkörünk tengelye a szabadság szeretete kell, hogy legyen. Nem Csonkamagyarország szabadságának, hanem Nagymagyarország szabadságának szeretete és óhajta. A mult sokkal bízalmasabb alakban ismétlődik meg, hit és fajttestvéreink legigázva, vallásuk szabad gyakorlatában ép úgy, mint magyarságukban megtámadva idegen uralom jármában sinylődnek.

A református magyarságot a sors ismét nagy feladat elé állította. Azokat az értékeket, melyeket Kálvin tanításaiban birunk, vallásunk és hazánk érdekében egyformán újból hareba kell vetnünk. Az események változnak, az eseményeket irányító eszme mindig egy és ugyanaz. Vissza kell térnünk gondolkozásunkkal a multba és a modern eszmeáramlatokkal szemben azt kell vizsgálnunk, hogy micsoda erő, micsoda felfogás volt az, mely a köz és magánéletben egyaránt protestáns őseinket vezette. Megtaláljuk ezeket Kálvin tanításaiban és az ő, valamint őseink példájában. Kálvin arra tanít, hogy egyszerűek legyünk, hogy erősek legyünk épp úgy, mint ahogy egyszerű és erős a mi vallásunk. Az élet örömeit nem múló örömeinkben, hanem lelki világunk összhangjában és a szigorú kötelességteljesítésben keressük. Arra tanít, hogy ragaszkodjunk egyházi intézményeinkhez, mert egyházi intézményeinkben rejlik vallásunk fennmaradásának és virágzásának feltétele. Életünkbe több puritanizmust kell bevinni, mert csak a puritánul élő és gondolkodni tudó ember ment az élet eltévelyedésétől és csak az maradhat erős az élet megpróbáltatásaiban. Most azokra a sajátosságokra van szükségünk, melyeket a magyar lélekben a református hit évszázadok küzdelmei

által kitermelt. Mi a multban soha sem tudtunk lemondani jogaink egyetlen betűjéről sem, mi komor némaságban tudtunk tűnni és szenvedni, de meg nem törtünk soha. Hétköznapiak polgárai voltunk a társadalomnak, vasárnapokon buzgó templomosai egyházunknak, a harcokban bátor katonái hazánkban.

Őseinknek ezekhez a tulajdonságaihoz kell szívósan ragaszkodni, ezekben kell felnevelni gyermekeinket és akkor el jő az óra, melyben a református magyarság egyesülve más vallásu testvéreivel újra be fogja tölteni nagy történelmi hivatását és az elnémult harangok megkondulnak újból és az erdélyi bércek és fenyves Kárpátok templomaiban felzendül a hálaadó ének.

Ezek a gondolatok és ezek az érzések szállnak meg a reformáció emlékünnepe. A történelem új helyzeteket teremt, de bármiként is hullámnak az események, vannak változhatlan törvények, melyek az események felé emelkednek és melyek mint álló csillagok világítják be az emberi társadalom mennyboltját. A mi vezérlő csillagunk, mely minden egyebet elhomályosít, a hit, mely azonban az írás szavai szerint „Megholt önmagában, ha cselekedetei nincsenek.”

A Kálvin-szövetség cselekvésre kelt. Kálvin követőit, cselekvésre Isten nevében és kér tőlük egyebet, mint hogy azt tegyék, amit őseink tettek, hogy forrjanak össze egy elválaszthatatlan egységgé a haza és a keresztyén társadalomért folytatott küzdelemre. Nem kér egyebet, mint azt, hogy nemzetünk válságos helyzetében a Kálvinizmus nagy történelmi hivatását érezzük át mindannyian és az életnek megpróbáltatásaiban hitünknek erős várát se fel ne adjuk, se el ne hagyjuk.

Báró Bottlik István.

Az olaszliszakai egyház jubileuma.

Az olaszliszakai egyházközség kétnapos ünnepélytel ülte meg — mint első az országban — fennállásának 400 éves jubileumát. Mert az egyház legregibb följegyzései 1525-ből említik Literáti Lukács reformátor működését a liszakai egyházban. A ritka ünnepélyre a gyülekezet igyekezett a tornyotemplomot s paplakot renováltatni, jókarba hoztatni; a paplak renoválása kő, homok és fuvaron kívül 34 millió K-ba, a torony-templom renoválása 15 millió K-ba került. De e ritka alkalom egyéb áldozatokra is serkentette a híveket: a leányok egy ezüst úrasztali tányért, Kiss János és neje Tóth Zsuzsanna a szószékre aranyrojtos bordeauxplüss takarót, Kovács Erzsébet és Zsuzsanna a papszékre ugyanilyen takarót, Domján Ferenecé úrnő az úrasztalára ugyanilyen terítőt ajándékozott, míg Gagyi Károly nyug. ig. tanító, az eklézsiának ma is legagilisabb, leglelkesebb presbytere, ismét egy új harangot öntetett a Szlezák-cégnél a torony számára, de amely — sajnos — a szép ünnepélyre már nem készülhetett el!

A jubileumi ünnepély okt. 31-én kezdődött. A d. e. istentiszteleten Verebelyi Barna helybeli lelkész, az ünnepély fáradhatatlan előkészítője, imádkozott, hálákat adott Istennek, hogy az olaszliszakai gyülekezet, megfogyva bár, de törve nem, ősei hitén imádhassa Istent és kegyelettel emlé-

kezhetik az egyházalapító nagy ősről. Az énekar éneke után *Pungur Béla* vámosújfalui lelkész tartott alkalmi, a reformációt és az egyház 400 év előtti alakulását kidomborító egyházi beszédet. D. u. fél 3 órakor *Pungur B.* imádkozott, az erdőbényei ifjúság vegyeskara nagyon szép énekével emelte az ünnepély fényét, utánna *Verebélyi B.* lelkész ismertette az egyház történetét a XVII. század közepéig, *Gagy K.* presbyter pedig innen folytatódott a jelenkorig, közben *Lengyel Jolán*, *Lengyel László* és *Szilvási Ilona* szavaltak, a helybeli énekar s végül az erdőbényei vegyeskar énekelt.

A november 1-i ünneplés fényét nagyban emelte *Kiss Ernő* alsózempléni esperes, *Harsányi István* sárospataki theol. tanár és a sárospataki főiskolai énekar közreműködése. A d. e. istentiszteleten *Kiss E.* esperes imádkozott mély áhítattal s tartott I. Mózes 26. 18—19. v. alapján a szíveket élénken megragadó egyházi beszédet, melyben az eltemetett kútak feltárására, az élővizek forrásainak megnyitására s e tekintetben az ősök példájának követésére buzdította az ünneplő gyülekezet tagjait. Közben a liskai vegyeskar szabatosan előadott éneke gyönyörködtette a templomot szűfólasig megtöltő közönséget. Az úrvacsorai ágendázást, főlemelő beszéddel, *Verebélyi Dezső* semlyéni lelkész végezte, kinek a bor kiosztásában *Pungur B.* segédkezett. — A d. u. fél 3 órakor kezdődött emlékünnepelel középpontjában, *Györy Kálmán* erdőhorváti lelkész megleghangú imádsága után, *Harsányi István* theol. tanár előadása állott *Miskolci Csulyak Istvánról*, a liskai gyülekezet XVII. századi leghíresebb papjáról, a kiváló tudósról, íróról és költőről, aki 1616—1645-ig volt a gyülekezet lelkésze s az utóbbi 16 évben az alsózempléni egyházmegye esperese, s aki mint elsőrangú szónok mind *Bethlen Gábor*, mind *I. Rákóczi György* fejedelem előtt grata persona volt. A nagy figyelemmel hallgatott, eleven, színes s a XVII. század egyházi életéből merített érdekes adatokkal fűszerezett előadás köré sorakoztak: a pataki ifj. énekar 3 szép éneke, *Nemesik Endre* és *Batta Zoltán* theologusok ügyes szavalatai és *Verebélyi Barnáné* úrnőnek orgonakisérettel, szép, tiszta, csengő hangon előadott szólóéneke: „Mester, a bőszi vihar dühöng . . .” *Kiss E.* esperes elismerő és buzdító szavakkal zárta be az esti homályba benyúló ünnepélyt.

A liskai gyülekezet tagjai magyaros vendégszeretettel ölelték szívökre nagyszámú vendégeiket, akik főlemelő érzések közt vettek a szépen rendezett és összhangzatos ünnepélyeken részt.

IRODALOM.

* **Nagyasszonyok a magyar reformációban.** Irta *H. Kiss Géza* (Budapest, Bethlen-Könyvtár, 1925.) II. kötet. Tartalom: Aldottak ök az asszonyok közt. (Bevezetés). I. Lónyai Anna. II. Ráday Eszter. III. Pálóczi Horváth Mária. IV. Révai Erzsébet. V. Nagyasszonyok az íróasztalnál (Paxi Anna, Guthi Ország Magdolna, Zrinyi Kata, Thelegdi Borbála). VI. Nagyasszonyok virágaik között. A *Budapesti Hírlap* nov. 1-i száma a következő meglelő méltánylással emlékezik meg e kötetről: „Ez

a legújabb sorozata még vonzóbb, még emelkedtebb íróművészeti ábrázoló munka, mint a régebbiek. Pedig most kisebb hírnevű, szűkebb körben szerepelt nagyasszonyok életét és alakjait rajzolta meg kevésbbé részletező, de annál biztosabb és jellemzőbb vonásokkal. Felekezeti elfogultságnak a munkában semmi nyoma. Azok a honleányi és vallásos erények, amelyeket a nagyasszonyokban követendő példakül kiemel, általános magyar asszonyi keresztyén erények. A sorozat bevezető fejezete az újabb magyar széppróza iskolapéldái közé sorozható úgy költői lelemény, mint eszmegazdagság tekintetében. Művészi komponáló érzékéről tesz bizonyosságot a szerző azzal is, hogy több nagyasszonyt, kiknek nagy és szép lelkéről csak megmaradt leveleikben talált biztos adatokat, összefoglal e főcím alá: „Nagyasszonyok az íróasztalnál.” *H. Kiss G.* jó úton jár a nagyasszonyok emlékezetének kultuszában, egy úton a nagy magyar történelmi szépiróval: *Takáts Sándorral*, a tudós piaristával.”

* **Keresztyén Család Képes Naptára az 1926. évre.** Szerkesztette *Tildy Zoltán*. Tahitótfalu, Sylvester-nyomda. 155 lap, ára 20,000 K. — Díszes kiállításban, sok képpel illusztrálva, gazdag tartalommal jelent meg a *Keresztyén Család Naptára*, hogy — miként az anyaujság — a nemesen szórakoztató és világismereteket bővítő olvasmányok mellett az evangéliumi hit erősítésén és mélyítésén munkálkodjék. A szerkesztői ügyesség a jónevű, sőt előkelő ref. írók és költők egész seregét tudta a Naptár körül csoportosítani. Költeményeket írtak bele: *Szaboleska Mihály*, *Vargha Gyula*, *Medgyasszay Vince*, *Baja Mihály*, *Göde Lajos*, *Szigethy Ferenc*, — elbeszéléseket: *Bartóky József*, *Muraközy Gyula*, *Czeglédy Sándor* és *Cz. Sándorné*, *Tildy Zoltán* és *T. Zoltánné*, dr. *Erdős Karoly*, — vallásos tartalmú cikket: *Baltazar Dezső*, *Ravasz László*, *Révész Imre*, dr. *Antal Géza*, dr. *Keller Adolf* zürichi lelkész, id. és ifj. dr. *Szabó Aladár*, dr. *Sebestyén Jenő*, *Kiss Ernő*, *Forgács Gyula*, dr. *Vass Vince*, *Nyáry Pál*, — a hazafias irányú cikkek közt *Kossuth L.* szülőföldjéről fest rokonszenves képet *H. Kiss Géza*. Az építő irányú, olcsó Naptár, hisszük, minden ref. családnál szíves fogadtatásra fog találni.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A reformáció 408-ik évfordulóját** minden gyülekezetünk a hálaadás és kegyeletes emlékezés érzései közt ünnepelte meg. A *sárospataki főiskolában* a nagy évfordulónak szentelt ünnepély két részből állott; d. e. 8 órakor istentisztelet a főiskolai templomban, hol *Marton János* theol. tanár s igazgató mondott forró imában hálát e nap áldásaiért, d. u. fél 3 órakor emlékünnepelel a következő műsor szerint: 1. Erős várunk . . ., énekelte a közönség. 2. Ünnepi beszéd, tartotta *Bódy Dénes* főgimn. tanár, a nap jelentőségének lelkes méltatása. 3. Áldások istene, előadta a főiskolai énekar. 4. *Bihari K.*: Gályarabok, szavalta *Batta Zoltán* hh. 5. *Arany J.*: Ráchel siralma, szavalta *Nemesik Endre* hh., harmoniumon kísérté *Kovács Béla* zenetanár. 6. Nagy és erős vagy Istenem . . .,

előadta a főisk. énekkar. 7. Csengey G.: Nehéz időkben, szavalta Mauks László VIII. o. t. 8. Himnusz, énekelte a közönség. — *Miskolcon* a Kálvin-Szövetség rendezett okt. 31-én d. u. a Kossuth-útcái templomban nagyszabású hangversenyt, melynek középpontjában *br. Bottlik István* h. egyh. megyei gondnok hatalmas koncepciójú, eszmékben gazdag előadása állott, melyet egész terjedelmében lapunk első helyén közlünk; e köré sorakoztak a zene- és énekszámok: Árokháti Béla orgonajátéka, Györy Nagy Lajos és István, Becht J. és Hajdu István quartettje, majd ez utóbbi szólójátéka és dr. Molnár Imre régi magyar énekei. — A *s.-a.-ujhelyi* egyház reformációi emlékünnepét, Szabó Zoltán hitoktató széles látókörű és emelkedett alkalmi beszéde mellett, a sárospataki főiskola énekkarának énekei, továbbá Batta Z. és Nemcsik E. hh.-nak szavaltatai emelték magas színvonalú ünnepéllé. — *Budapesten* a prot. egyházaknak a régi képviselőházban rendezett közös ünnepélyén Raffay Sándor ev. püspök, elismerését fejezve ki az iránt, hogy az október hó elején tartott kath. nagygyűlésen semmi a protestánsokat bántó, megszégyenítő kijelentés nem hangzott el, felhívta a kath. egyház vezetőit a hitelenség, az atheismus elleni közös harcra, a ker. eszmények vállvetett munkálására.

— **A M. Tud. Akadémia**, az egész nemzet elismerése és hódolata s a külföldi tudományos körök élénk rokonszenve közt, nov. 3-án ünnepelte gr. Széchenyi István által való alapításának száz éves fordulóját. Másnap, nov. 4-én a nemzetgyűlés iktatta törvénybe „a legnagyobb magyar” halhatatlan érdemeit, s szavazott meg az Akadémia céljainak előmozdítására — 100 év alatt kifejtett nemzetépítő és fejlesztő munkásságának elismerésül — 3 milliárd K rendkívüli segélyt és évi 12.000 arany K rendes segélyt.

— **Pataki diákok Erdőbényén.** A gimnáziumi Erdélyi önképzőkör Csontos József igazgató, Elekes Imre tanárelnök, Ujszászi Kálmán szenior és Harsányi István ifj.-elnök vezetésével Danyi József lelkész és az erdőbényei presbyterium meghívására a gyülekezettel együtt áldozott nov. 1-én a reformáció emlékének. Délelőtt, ünnepi istentisztelet keretében Ujszászy Kálmán szenior prédikált; délután 2 órakor pedig az Önképzőkör ifjúsága rendezett a gyülekezet közreműködésével nagyhatású és szépen sikerült ünnepélyt a templomban. A gyülekezeti ének után Elekes Imre tanárelnök tolmácsolta a főiskola üzenetét meg-
rázó erejű beszéd keretében a gyülekezetnek és nyitotta meg az ünnepélyt, amelynek 14 program-száma egy-egy bizonyágtevés volt az ifjúság és a gyülekezet égő hitéről és hazaszeretetéről. Énekeltek az erdőbényei és az önképzőköri énekkarok, szavaltak Mauks L., Lengyel P., Misley Sándor gimnáziumi tanulók, továbbá Cseppely Sándor és Kvanc András erdőbényei ifjak. A gimn. zenekar alkalmi zeneszámaival, Császár József ref. theológus, a gimn. ének- és zenekar vezetője pedig felejthetetlen zeneszólójával tette gazdagabbá az ünnepélyt. Külön kiemelendő ifj. Harsányi István ifj.-elnök ünnepi beszéde, amely hű bizonyágtevője volt a főiskola szellemének. Ebédén vendéglátó

gyülekezeti tagok látták szívesen az ifjúságot, akik az esti vonattal utaztak el Bényéről. Vajha a példa követésre találna és a gyülekezetek mindenütt szeretettel ölelnék keblükre nemzetünk jövődjét: az ifjúságot.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** 1. A szavazat elmaradás 100.000 korona birsággal jár. 2. A belmissziói kör elnökök a minden egyháznak megküldött belmissziói program betartására, körzetükben kérem ügyeljenek s legalább 2—3 összejevetelt tavaszig — körzetük különböző helyein — készítsenek elő. Egmás segítségével — menni fog szépen minden. Atyafiúi szeretettel: *Forkas István* esperes.

— **A korláti ref. egyház** f. hó 22-én tartja 500 milló kor. költséggel kirenovált temploma és újonnan épített tornya felszentelési ünnepélyét. Imádkozik Kovács István ongai lelkész, e. m. főjegyző, prédikál Cziáky Endre esperes, úrvacsorai agendát mond Farkas Elek, keresztel Fóris János, a templomépítés történetét felolvassa a helybeli lelkész, kívül istentiszteletet tart Ujj Lajos kázmárki lelkész.

— **Meghívó.** Az alsózempléni egyházmegye belmissziói bizottsága november hó 17-én, kedden Sárospatakon, *Presbiteri Értekezletet* rendez, melynek sorrendje a következő: fél 9 órakor Istentisztelet a református templomban. 9 órakor a Főiskola imatermében: *Harsányi István* theol. tanár tart előadást a Magyar Biblia történetéről, *Forgács Gyula* lelkész tart beszédet a Biblia elsőségéről gyülekezeti életünkben. Ezután hozzászólások következnek. Végül az értekezlet a presbiteriumok működésébe vágó *gyakorlati kérdéseket* fog megvitatni. A vitát *Kiss Ernő* esperes vezeti. Az értekezlet be-
zárása után az értekezlet tagjai részére egyszerű ebédre gondoskodunk a főiskolai tápintózetben. Az ebéd ára 25.000 korona. Felhívjuk azonban már most a részt venni óhajtókat, hogy lehetőleg azonnal, de legkésőbb nov. 15-éig alulírottal tudassák részvételüket. A belmissziói bizottság reményli, hogy e.-megyénk minden igehirdető, minden tanító presbitere és az egyes presbiteriumoknak legalább egy képviselője eljön az értekezletre. Végül megjegyzem, hogy az értekezlet alkalmával bibliai és vallásos iratok kaphatók és megrendelhetők. Szíves üdvözléssel, a belm. bizottság nevében, *Forgács Gyula*, lelkész.

— **Főlhívás.** Szeretettel kérem a kebelbéli egyházmegyék belmissziói bizottságait, illetve azok elnökeit, a nt. Esperes urakat, hogy az alsózempléni e. m. belm.-bizottsága által Sárospatakon nov. 17-én rendezendő presbiteri konferenciára szíveskedjenek egy-egy képviselőt küldeni, akiket vendégeinknek fogunk tekinteni. *Forgács Gyula* e. m. belm. előadó.

Szerkesztői üzenetek.

Abaujszántó. 1925-re nem fizetett. 1924-ről adós: 100.000 K-val. — **B. L.** esperes. A két utolsó évről nem kaptunk előfizetést. — **M. L. Cserépfalu.** 1925-re fizetett: 42500 K-t.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Tóth János: A kritika joga. — Dr. Gulyás József: Jókai és a kálvinista énekek. (Folyt. köv.) — Vegyes közlemények.

A kritika joga.

Nem kis feltűnést keltett annak idején az a közlemény, mely a *Kálvinista Szemle* múlt évi augusztusi számában egy ref. segéd-lelkész, Ván B. Napra forgók című könyvét bírálva kimutatta, hogy a munka erősen katolikus színezetű. Hozzá vagyunk szokva a *Kálvinista Szemle* tárgyilagos és higgadt kritikáihoz s megvalljuk — azt hittük — hogy e ref. lelkészre nézve súlyos vádnak, melyet még az a vád tetézett, hogy a könyv írója kath. részről anyagi támogatásban is részesült — hivatalos folytatása is lesz. Mert vagy igaz a K. Sz. bírálata, vagy nem; de mindkét esetben az egyházi közvéleményre nézve is felette fontosnak és megnyugtatónak találtuk volna, ha az illető s.-lelkész felettes hatóságai is foglalkoznak e nem mindennapi vád megvizsgálásával. Elvégre nem jelentéktelen dolog ma, mikor a kálvinizmus oly nagy harcokat vív befelé és kifelé egyaránt — hogy maguk a lelkészek milyen felkészültséggel és főképen milyen lelkiállattal állanak a küzdőtéren. S ha sokszor egészen jelentéktelen közigazgatási ügyek elrabolják a megyei gyűlésektől kezdve a konventig a másra is fordítható drága időt: egy ilyen ügy elvi és személyi tisztázása felettébb fontosnak látszik, amit nem lehet egy színtelenségre, sőt elvtelenségre valló hallgatással, vagy nemtörődőséggel elintézni.

Tudtunkkal hivatalos eljárás és felelősségre vonás nem történt s talán épen ezért ez ügynek egy egészen szokatlan, mondhatnám exotikus mellékhatása nőtt ki.

A könyv kritikájától kriptokatolicizmussal vádolt lelkész polgári bíróság előtt kártérítési pert indított a *Kálvinista Szemle* ellen azon az alapon, hogy e kritika megjelenése után könyvét többen visszaküldték s azóta nem is fogy. Különös per elé néz a K. Sz., mely mellett — már csak elvi szempontjai miatt is — nem mehetünk el megjegyzések nélkül.

Ha valaki annyira értékeli gondolatait, hogy könyvalakban is közkinccsé akarja tenni, el kell készülnie lenni minden irányú bírálatra. Sem igazi tudomány, sem igazi művészet nem képzelhető el kritika nélkül. A tudós álokoskodásaiba, a költő szertelenségeibe, a színész hazug alakításaiba, a festő hamis színeibe, a szobrász torz véséseibe a

kritikus vágja bele bonckését s mutatja ki a kóros jelenségeket. Fokozottabb mértékben meg van a kritika joga egyházunk theologiai irodalmában, hol ismeretlen a *nihi obstat* s az *index* máglyatüze, de a megjelent művet kell, hogy várja a bíráló boncoló asztala és görseöve. Annyira fontos ez, hogy ennek hiánya nemcsak irodalmunk, hanem egyházi életünk elvtelenségét, sőt elkoresodását mozdítja elő.

A tudománynak és művészetnek sokféle irányelve lehet, a kritikának csak ez: hozzáértés és tárgyilagosság.

Hogy a szóbanforgó bírálat ilyen volt-e, nem tudjuk, mert a szerző könyvét nem olvastuk. De azt állítjuk, hogy sajtóper legkevésbé fogja azt eldönteni. Különös lett volna, ha Jókai mindig a bírósághoz szaladgál, mikor Gyulai Pál egyik-másik epés kritikája megtépdeste népszerűségét. Schiller sem igen fordult rágalmazási perhez, mikor az „Ármány és Szerelm”-jéről a *Vossische Zeitung* 1784. évfolyamában a kritikus többek közt ezeket írja:

„Igazában újra olyan irodalmi termékkel állunk szemben, mely korunk szégyenére válik. Hogy lehet egy szerzőnek ábrázatja ahhoz, hogy ilyen badarságot ír és ad ki és hogy nézhet ki annak a szíve és az agyveleje, akinek a szellem ilyen torzszülöttje tetszik... Aki így ír, az láb-bal tiporja az ízlést és a józanészt, amiben a szerző ezúttal önmagát múlta felül...”

Igaz, hogy az általunk említettek nagy elmék és nagy emberek voltak...

Mi nagyon szerencsétlennek tartjuk azt az eljárást, mellyel magát Ván B. rehabilitálni gondolta. Ezáltal súlyosabb ítéletet mondott önmaga felett, mint a könyvről írt kritika. Számára — szerintünk — egy helyes megoldás lehetett volna. Az, hogy nem világi bíróságra, hanem egyházunk tekintélyes tagjaiból álló bizottságra bízta munkája elbírálását s a vádak alóli tisztázását.

S ha ezt nem tette, abból az tűnik ki, hogy vagy félt az illetékesek véleményétől; vagy nem vallja magáénak azt a sarkalatos ref. elvet, mely mindent megvizsgál és bírálat tárgyává tesz; vagy értéktelennek és illetéktelennek gondolta, mint ref. lelkész, a saját felekezete fórumát, mikor más oldalról igen meleg kézszorításokat kapott munkájáért...

A világi bíróság merész és szokatlan pert vállalt e par excellence szaktudást és ref. világnézetet igénylő tárgyban; nekünk pedig ezekután még kevésbé illenék tétlenül megállni a K. Sz. ben írt bírálat elolvasásánál. *Tóth János.*

Jókai és a kálvinista énekek.

Koszorús regényírónk munkáiban többször idéz zsoltárt vagy dicséretet, s többször tesz említést arról is, hogy a régi énekek, népdalok mellett mily szeretet fűzte őt az ősi kálvinista énekekhez. Az Őszi fény egy helyén (232. l.) azt mondja, hogy kis gyermek korában édesapjától s Varga János nevű tanítójától tanulta az ott említett százesztendőös nótákat. A Kőszívű ember fiaiban (I. 12.) megemlíti, hogy kis diák korában szép discant, a Nagy ellenség c. elbeszélés szerint alt-hangja volt. „Az én életem regényében“ azt jegyzi fel, hogy a legtöbb régi melódiát Vályi Ferenc-től tanulta, ki később sógora lett. A humaniorák tanítványai képezték a harmoniát (azaz kántust). Ez pedig arra való volt, hogy a kálvinista halottakat (gazdagot, szegényt egyaránt) énekszóval kísérjék ki Isten kertjébe. E kötelesség alól senki nem vonhatta ki magát; nem is vonta, hisz fizetéssel járt. Így sok temetést látott és sok gyász-himnusz, zsoltárt s dicséretet megtanult és azokra késő öregségében is vissza tudott emlékezni. (Életem regénye 160. 153. Kőszívű ember fia I. 12.) A hármóniás temetés ugyanis a nép előtt nagy becsben volt: a szép temetés elengedhetetlen kelléke (Egetvivő a. sz. 203. Ujabb elb. Nagy ellenség 235.) A harmóniát templomavatásokra is kivitték. (Nagy ellenség). Ő altista volt s e hivatalában ragadt meg nála a sok régi nóta, amelyeket senki se szedett hangjegyekre. (228. l. Nagy ellenség.) Ez énekek közül sokat felhasznál műveiben. Sajátos ódon kálvinista zamatot adnak ezek Jókai írásainak s egyben ékesszavú bizonyosságai a régi kálvinista iskola nevelési elvének, mely jó honpolgárt s jó egyháztagot akart nevelni, aki olvassa a szentírást s könyv nélkül tudja a zsoltárokat.

Mert hogy Jókai könyv nélkül tudta őket, arra több dolog mutat. Először is az, hogy sokszor nem az első sort vagy versszakot citálja, hanem közből kap ki egyes sorokat, amelyek legjobban megfelelnek céljának. Azután az, hogy az idézett rész az eredeti szövegtől eltér, sőt az is megesik, hogy ugyanazon részt mindannyiszor változott szöveggel közli.

A nyáron (Hodossy Béla igazgatóval együtt Jókai népdalaival foglalkozván), összegyűjtöttem a kálvinista énekek felhasznált töredékeit, hogy e szempontból is foglalkozzunk Jókai esztendejében az ő írásművészetével. Kezdjük először a zsoltárokon.

A zsoltárok közül a következőkből vett részek fordulnak elő munkáiban.

A Sionnak hegyén Űr Isten... A LXV. zsoltár 1. verse az Egetvivő asszonyszívben (206), a Fráter György II. 138. l., egy sora Szomorú napok 149., 2. sora a 152. l. s az Életem regénye 321. lapján fordul elő.

Az erős Isten urának ura... Az L. zsoltár

első sorára az Erdélyi képekben (119) bukkanunk. Visszafele is szokták tréfából mondani. Így látjuk az Őszi fényben (282.), hol tévesen a LXVII. zsoltárnak mondja a beszélő.

Az Isten a mi reménységünk... A XLVI. zsoltárból 4 sort idéz a Északi pólusig 102. lapján, a Naháma feltámasztása jelenetében, de eltérő szöveggel:

Bár az egész föld megrendülne,
Bár a hegyek a tengernek
Közepibe bédülnének...

Bár-t használ ha s és helyett.

Az Istenhez az én szómat... A LXXVII. zsoltárból egyes sorokat szakít ki. Pl. ezt: Éjjel kezem feltartom, Az égre hozzád nyújtom. Itt eltérések is vannak: „Mindennemű szükségemben“... helyett „inségemben“ van, „hozzá“ helyett „hozzád“ van, a „reménységem“ helyett a „segítségem“ változtatást is csinálja a Szabadság a hó alatt c. regényben (160. s 249. l.) s a XXXV. zsoltár 1. verséből, mint hasonló hangulatú részeket, mellé csatolja ezeket: „Mondjad ezt az én lelkemnek, tégedet én megsegítlek.“ Ez ének e regény szerint Oroszországban esendül fel. Elmondja azt is a beszélő, hogy Dávid király az Isten választottja volt s mégis ily kétségbeesetten kellett éjente énekelnie az Úrhoz.

Az Úr énnékem őriző pásztorom... A XXIII. zsoltár első sorával A mi lengyelünkben (50), a Lőcsei fehér asszonyban (I. 214) találkozunk. Ugyanabban a 218. lapon e sorok kerülnek elénk: „És szép kies folyó vizre legeltet“... „És vezérl engem igaz ösvényében.“

Haragodnak nagy voltában... (A XXXVIII. zs.) Erd. képek 112 l. Jövő sz. r. IX. r. Nagy ellenség c. elb. Kis királyok II. 46.

Hogy a babiloni vízeknél ültünk... A CXXXVII. zsoltár egyes sorai több regényben fellelhetők. A Szabadság a hó alatt 305 lapján első sora a zsoltárkönyv szerint van, 4 sora a régi (1857-es) biblia szövege szerint. Első sora az Elátkozott családban (47) is olvasható. Ez utóbbi 49 lapján pedig e két sora van beiktatva: A nagy bűn és bánatnak miatta Hegedűnkét függesztettük fűzfákra. Ez utóbbi sort megtaláljuk a Fekete vér c. regényben (82.) s a Kis kir. II. 46. l. is. E zsoltárt éneklék Jávorka s pataki diákjai a Szeretve mind a vérpadig szerint (I. 326, 334.)

Miért zúgolódnak e pogányok? A II. zsoltár 1. sora az Egy az Istenben kerül elénk. (I. 265.)

Több regényben olvasható a XXXII. zsoltár: Óh mely boldog az oly ember éltében... 8 sora az Egetvivő asszonyszívben (59), Őszi fényben (116—7), első sora A mi lengyelünkben (50), Tengerszemű hölgyben (264) s Az aranyemberben (188) olvasható.

Szívesen felhasznált zsoltára a LXXIX.: Öröködbe Uram, pogányok jöttek. 2 első sora az Egetvivő asszonyszívben (62) van felhasználva. A „Szolgáidnak testek...“ kezdetű rész a Csata-képek 98. lapján, a „Jeruzsálem városát elrontották,“ a Szabadság a hó alatt 319—320, Húsok te szentidnek Ételül vettettek Az erdei vadaknak („mezei“ helyett) u. o. a 322 lapon kerül szemünk elé.

Nagyon kedves zsoltára regényköltőinknek a XXXV.: *Perelj, Uram, perleimimmel...* Említi a Gazdag szegények- (109.), A mi lengyelünk- (50.), Lőcsei fehér asszonyban (I. 13.), Kis királyban II. 46. 6 sorát felhasználja az Egetvivő asszonyszív (62.). Sőt beszéd közben is citálják egyes sorait pl. Oh Uram, én segedelmemre állj elő! Ellenségit megkeresd el. Mondjad azt az én lelkemnek Tégedet én megsegítlek. (Minden poklokban keresztül 271). Két végsora a Szabadság a hó alattban is előfordul (249). Első szakának néhány sora utolsó regényében, a Börtön virágában is elének kerül. (27. l.). Első sora a Nagy ellenség c. elbeszélésében is olvasható.

Szeretem és áldom az Ur Istent... A CXVI. zsoltár egész első strófáját beleszővi a Szomorú napokba (192.) némi eltéréssel („őtet naponként“ h. „őt mind örökké“ van), a Szép Mihál sziműbe (136.) s kis eltéréssel, a regénybe is (64. l.). Első sorát a Kis kir. II. 47. lapján a koldusok éneklék.

Szívetem hozzád emelem... A XXV. zsoltár egyes részeivel az Egy az Istenben (I. 337., 350. s 352. l.) találkozunk. Egyszerű, dallamos zsoltárnak, vigaszkereső éneknek mondja Jókai.

A zordon fenséggel teljes XC. zsoltár (*Te benned bízunk eleitől fogva*) 3 sorára az Oceania 248. lapján bukkanunk rá. A zsidó hitű Noemi éneklé a tyrusi hajósok idejében. *Erős* Isten helyett *igaz* Istent mond. A Frater György II. 136. s a Kis királyok II. 143. lapján is előfordul.

Uram ki leszen lakója... A XV. zsoltár első sorai némi eltéréssel az Aranyemberben s a Debreceni kastélyban olvashatók (Szélcsend alatt 132.) „A te felséged sátorának“ helyett „A te szentséges hajlékodnak“ van. Az Elátkozott családban (253. l.) tévedésből I. zsoltárnak mondja a költő.

(Folyt. köv.)

Dr. Gulyás József.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Felolvasások.** Főiskolánk két tanára szerepelt s szerepel közelebb Budapesten tudományos felolvasással, nevezetesen dr. Gulyás József főgimn. tanár nov. 7-én tartott a M. Irodalomtörténeti Társaságban „Jókai és a Kálvinista énekek“ címmel felolvasást, melynek közlését lapunk mai számában kezdjük meg, míg dr. Rácz Lajos akad. tanár a M. Tud. Akadémia II. osztályának nov. 16. án d. u. tartandó ülésén fogja, mint vendég, „A történelmi materializmus és a vallás“ című dolgozatát bemutatni. — A M. Prot. Irodalmi Társaság nov. 22-én Sárospatakon előadó estélyt rendez.

— **Főiskolánk köréből.** A főiskolai igazgatótanács nov. 24-én ülést tart. — Főiskolánk nov. 21-én fogja „a legnagyobb magyar“, gr. Széchenyi István emlékeztető iskolai ünnepélyvel megülni, december hó elején pedig Léva József születésének 100 éves fordulóját fogja megünnepelni. — Dr. Szoboszlai Gyula sanfranciskói orvos, korábbi alapítványa kiegészítéséül, szept. 25-én 21 millió K-at, okt. 14-én 500,000 K-át küldött főiskolánk pénztárába.

— **Vallásos estély.** Forács Gyula sárospataki lelkész a lefolyt héten minden este fél 6 órakor a

templomban vallásos estét rendezett, amelynek középpontjában az ő, az örök életéről, annak föltételéről, akadályairól stb. tartott előadássorozata állott, ezt megelőzte és befejezte egy-egy theol. ifjú imádkozása s nagyban emelte egy-egy szép férfikari vagy vegyeskari ének s olykor egy-egy szavalat.

— **Tiszaszederkényben** örömnöppé lett a reformáció emléknapjának megünnepelése. Amint nekünk írják, ünnepelt az egész falu; olyan kegyeletesen, ahogy csak egy kálvinista gyülekezet lelke megnyilatkozhat e nappal szemben. Egyetlen székérgörgést sem hallottak, pihentek a munkaeszközök, hogy igazi ünnepe legyen a léleknek. Okt. 31-én és nov. 1-én délután műsoros templomi ünnepély volt ének- és szavalmi számokkal. Az igé e napokban Horváth Bertalan lelkész és a gyülekezeti munkában hű segítőtársa: Molnár Béla (volt sárospataki) segédlelkész hirdették.

— **Kossuth Lajos és Beöthy Zsolt a sárospataki főiskoláról.** A *Magyarország* nov. 8-iki számának melléklete (Vasárnap) Beöthy Zsoltnak egy ismeretlen levelét közli, melyben Kossuth Lajosnál Torinóban tett látogatását, e látogatás keltette impresszióit írja le finom írói művészettel. A magyar közművelődési viszonyokról beszélgetve, Kossuth „kérdőzködött a közoktatásügy vezetőiről s uralkodó eszméiről. Egész nekiderült, mikor dícsértem előtte fiatalságunkat s különösen a patakot. Valamikor ő is pataki diák volt. Elmondott egy adomát akkori életéből: hogyan felelt meg a híres Kövynek egy olyan kérdésére, melyet nem tanított. Kivonta belőle a következtetést: bárha a mai fiatalság az önképzés ösztönében sem maradna a régi mögött!“ Beöthy levele nincs dátummal ellátva, de tudva azt, hogy ő 1836 és 1837-ben volt a sárospataki főgimnázium érettségi vizsgálatain kormányképviselő, aligha tévedünk, ha Kossuthnál tett látogatását az ezt követő, a pataki benyomásokat még frissen őrző évekre, 1838 vagy 1839 tavaszára tesszük. E levél megerősíti azt, amit főiskolánkból került hallgatói halálával tapasztaltak, t. i. mily nagyra becsülte Beöthy főiskolánkat, hogy Kossuth előtt a magyar ifjúság derék munkásságának, előretörésének illusztrálására a pataki diákokot hozta fel példának. S Kossuth előtt 70 év múltán is oly nagy tekintélyben állt Kövy emléke, hogy Patak említésére azonnal Kövyre terelődött figyelme!

— **Országos tanító-konferencia Debrecenben.** A Ref. Tanítók Evangéliumi Szövetsége november 21—24. napjain Debrecenben Országos Konferenciát rendez. A Konferencia 21-én, szombaton este kezdődik és 24-én, kedden este ér véget. Elszállásolásról és közös étkezésről a rendezőség gondoskodik. Az ellátás díja a Konferencia egész tartamára személyenként összesen 115.000 K. Jelentkezési határidő november 16. Jelentkezések *Szele Paula* tanítónő, a Szövetség titkára címére küldendők Debrecembe, Piac utca 37. sz. alá. A konferencián részt venni szándékozó tanítók és tanítónők szabadságolása tárgyában a Szövetség elnöksége az iskolaszékek elnökségéhez kérelemmel fordult. A Konferencia főbb tárgyai ezek: 1. Helyünk és küldetésünk ref. egyházunk mai helyzetében. 2. A ref. egyház örök követelése az

iskolával szemben. 3. Proféta-e vagy mesterember? 4. A tanító a világnézeti fejtelenség közepette. (Három előadás). 5. A tanító Krisztus embere. (Három előadás). 6. A tanító társadalmi szolgálata. 7. A tanító és a társadalom sebei. 8. A tanító személyisége. A Konferencia előadóiul felkértek: Baltazár Dezső püspök, Göde Lajos, Czegléd Sándor, Csikesz Sándor, Danesházy Sándor, Forgács Gyula, Kiss Ferenc, Nagy István, Moesáry László, Szabó Imre, Tankó Béla, Törös Károly, Uray Sándor, Victor János.

— **Lelkészválasztás.** A taktaharkányi gyülekezet f. hó 8-an meghívás útján, nagy szótöbbséggel Veress Imre tállyai segédlelkészt választotta lelkészévé.

— **Felhívás.** Felhívom az abauji lelkész-társakat, hogy a földrengés által sújtott egri ref. egyház javára befolyt perselypénzeket, december 1-ig multhatatlanul küldjék be hozzám! *Cziáky Endre* esperes.

— **Felsőborsodi lelkésztársaimat** tisztelettel kérem, hogy abban az esetben, ha gyülekezetükben belmissziói napot óhajtanak tartani és ehhez a f. borsodi belmissziói bizottság támogatását kívánják, méltóztassanak bejelenteni kívánságukat Hubay Mihály szilvásváradai lelkész urhoz, mint a belmissziói bizottság elnökéhez. Ő a bejelentett időre küldeni fog előadókat a belmissziói bizottság tagjai közül. Az előadók személyét illetőleg lelkésztestvéreink külön kívánságát szintén készséggel veszi figyelembe. Továbbá, mivel a tavaszi egyházm. közgyűlésre, valamint az egyházkerületi belmissziói előadó számára mint egyházm. belmissziói előadónak jelentést kell tennem az egyes gyülekezetek téli munkájáról (vasárnapi iskola, biblikör, vallásos esték, fratterjesztés stb.), már most felkérem lelkésztestvéreimet, méltóztassanak minden ilyenmű munkájukat jegyzésbe tenni s arról március végén a belm.-bizottság elnökéhez, vagy hozzám kimerítő értesítést beküldeni. Mint belmissziói előadó sorozatos evangelizáló esték tartására tisztelettel ajánlom a következő előadási tárgyakat: 1. Krisztus és az Én. 2. Krisztus és a jellem. 3. A keresztyén férfi. 4. A keresztyén nő. 5. Az alkohol kérdés. 6. Az erkölcsi tisztaság. 7. A házasság. 8. Krisztus és a vallás. 9. Krisztus és a felekezet. 10. A szociális kérdés. 11. Krisztus és a politika. 12. Művészet és irodalom. 13. Krisztus és a tudomány. 14. Krisztus és a nevelés. 15. Hit a Krisztusban. 16. A keresz. 17. A megtérés. 18. „Kelemből, hit által.” 19. A halál és az örök élet. 20. Az üdvösség és kárhozat. Végre azon lelkész és tanító, valamint presbiter testvéreimet, akik egy közös belmissziói konferencia tartására az időt elérkezettnek tartják, az ügy roppant fontosságára való tekintettel testvéri szeretettel kérem, méltóztassanak ebbeli meggyőződéseiket velem egy levelező lapon sürgősen közölni. Radostyán, u. p. Sajószentpéter. *Svingor Jenő*.

— **In Memoriam.** Az 1910—1918-iki országgyűlés hősi halált halt tagjainak, tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak *Emlékezete*. 1925 október 31. — E 19 lapra terjedő, dr. Nagy Miklós nemzetgyűlési könyvtárigazgató által szerkesztett füzet, 8—11 lapjain, kiváló elismeréssel emlékezik

meg a sajkókazai születésű Nagy Sándor képviselőházi segédkönyvtárnokról, aki 1901-ben főgimnáziumunkban végezte középiskolai tanulmányait s innen vitte magával ki az életbe a hűséges kötelességteljesítésnek és önzetlen hazaszeretetnek magvait, amelyek őt pályáján kitűnő tisztviselővé, künn a harcmezőn pedig vitéz katonává avatták. A főiskolánkról irt megleghangú méltatásért köszönet a füzet tudós szerkesztőjének!

— **Északamerika.** A nyáron a napilapok heteken át bő tudósításokban számoltak be arról a pöréről, amelyet a Tennessee-állam (Egyes. Államok) Dayton városában Scopes tanító ellen folytattak, mivel ez az állam törvényei ellenére növendékeinek a darwinizmust tanította. A „majompör” felett heteken át gúnyolódtak a lapok és támadták Tennessee-állam vezetését, mely a gondolatszabadságot ilyen bókóba veri, mely megtiltja egy, a tudománytól elismert tan tanítását. Vajjon Tennessee-állam helyesen cselekedett-e, amikor a darwinizmus tanítását iskoláiban megtiltotta, e kérdés fölött lehet vitatkozni. Az amerikai polgárok mindenesetre magoknak követelik azt a jogot, hogy megállapítsák: mit lehet s kell az iskolában tanítani és mit nem. Több állam pl. megtiltotta a biblikának iskolai használatát és az evangélium iskolai oktatását. Ugyanaz a radikális sajtó, mely a szegény tanító üldöztetése fölött annyit pattozott, azt egészen rendben levőnek találja, hogy a vallástalan iskola a ker. szülők és gyermekek lelkiismeretét semmibe se veszi. Hát nem képmutatás az, ha Tennessee-államnak az ő szörnyű eljárását szemére hányják, holott ő csak más államok példáját követte, persze ellenkező irányban? Tennessee vezetőknek eszébe sem jutott a kutatási szabadság korlátozása, ők csak azt nem akarták, hogy az államtól fentartott iskolákban a védtelen gyermekek fejébe egy oly hypothesis verjenek, amelyet az ország több kiváló tudósa tévedésnek nyilvánít. Persze arról, hogy Darwin elmélete csak egy hypothesis, melyet az angol és német tudósok egyre kétesebb értékűnek tekintenek s amelyet csak néhány orthodox író védelmez még, a mi liberális lapjaink egy szót se szoltak, sőt úgy tündették föl, mintha Darwin a legmagasabb tudományosságot képviselné. Pedig a valóságban Tennessee-állam vezetősége igen jó társaságban van, mikor a Darwin elméletét nem hajlandó tudományosan elfogadott ténynek tekinteni s ezért épen nem érdemli meg azt a gúnyolódást, melyben a radikális lapok ez alkalomból részesítették. Mi a tudományos világmagyarázatok eltiltásánál fontosabbnak tartjuk, hogy iskoláinkban mindenféle szabadon lehessen a szentírást olvasni és hogy a tanítók szabadon elmondhassák a gyermekeknek azt, amit magok Istenről hallottak. Különben a Darwin elméletének értékére nézve lásd dr. Rácz Lajos sárospataki tanár következő tanulmányait: Két angol darwinista (*Prot. Szemle*, 1902. évf. decemberi füzet), Haeckel filozófiája (*Budapesti Szemle* 1903, május—júniusi füzet).

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,

Hiszek egy isteni örök igazságban.

Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNEI REF. EGYHAZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FOISKOLA KOZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASARNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Tóth János: Az egyetemesség elve. — Dr. Gulyás József: Jókai és a kálvinista énekek. (Folyt. köv.) — Tudósító: Presbiteri értekezlet Sárospatakon — Vegyes közlemények. — Hivatalos rész. — Hirdetmény.

Az egyetemesség elve.

Nagyon figyelemreméltó elvi magaslatra emelte Forgács Gyula e lapok 43. számában írt vezércikkében azt a vitát, melyet egy lelkes állás betöltésével kapcsolatos pályázati hirdetés provokált. Bizonyosságul annak, hogy egyházi életünkben felvetődött egy-egy eseményben ne csupán annak különlegességét s a benne szereplő egyének jó vagy rosszhiszeműségét vegyük észre s tegyük kritika tárgyává, hanem keressük meg azok létrejöttének mélyebb okait és konzekvenciáit is.

Meg kell vallanunk, hogy egyházi eseményeink ilyen irányú elbírálása sokszor hiányzik s ezért történik meg az, hogy sok bajunk orvoslásánál — sarlatán módon — csak tüneti gyógyításra szorítkozunk.

A bőcsi pályázat körül támadt hullámok, — úgy látszik — már lecsendesedtek, de igaza van Forgács Gy.-nak, hogy ezzel még nincs minden elintézve. Nem az ügy helyi vonatkozásaira értjük ezt, hanem azt a kérdést vetjük fel: meddig fog még tartani az az állapot, hogy egyetemes jellegű kérdéseket, mint amelyek egyike a felvetődött eset magjában is rejlik, ilyen sporadikus hegesztésekkel igyekszünk megfoltozni és megoldani?

A háboru utáni forradalmi évek szükségképeni következménye volt, hogy a nemzeti, társadalmi egység kötelékeit erősen meglazította. A törvények és jogok elaszlikusságát a végsőkig kipróbálta, sőt szét is szaggatta a korlátokat. Kihatott ez egyházi életünkre is, annival inkább, mert ilyen zavaros időkben a demokratikus bázis, úgy látszik, jobban a szélsőséges vizek felé hajtja a felszabadultnak érzett lelkeket. Az egység s az az által kívánt, — már akár elvi, akár anyagi követelmények teljesítése nagyon elhalványult a hívek gondolatvilágában. Hozzájárult, hogy a beállott gazdasági krízis legjobban egyetemes egyházunkat s annak intézményeit rendítette meg s az egyes egyházak az egyetemes egyházzal való kapcsolatot még az oly jól eső adócsökkentési és másfajta segélyekkel való viszonylatban is elvesztették.

Az élet pedig haladt, sőt elevenítő vizek forrásaira is bukkantunk; helyzetek adódtak, kér-

dések, bajok támadtak s vártak orvoslásra, melyeknek elintézésénél azelőtt mindig volt felfelé vezető út is, de az most el volt torlaszolva. Még a fontos elvi kérdések számára is csak néha nyíltak meg a kapuk.

Ilyen körülmények közt nem túlhajtott az a megállapítás, hogy a gyülekezetek, magukra maradottságukban szinte az independentizmusig jutottak s hogy ez már az egyes emberek — szerencsére még — tudatalatti gondolkozásában is megvan, arra jellemző az, hogy e sorok írójának nem egy presbiteri gyűlésen kellett leinteni egy-egy hangadó „egyháztanácsost” ny kijelentései miatt: „mit nekünk az egyházmegye, a kerület, úgy sem segít a bajunkon!”

Tessék most már ilyen gondolkozás mellett egyetemes egyházi célokról és feladatokról diskurálni s az azokkal járó terheket szimpatikussá tenni?!

Pedig nagyon sokról lehetne és kell is beszélnünk. A megindult ébredési mozgalom hullámai merész lendülettel már a külmiszió tropikus vidékéig is elérték, persze még csak elméletben. Egyelőre e téren gyakorlati megvalósításokról szó sem lehet, hiszen itthon is, a gyülekezetek családi üzen kívül annyi egyetemes kérdés vár megoldásra, hogy a következő évtizedek leglázasabb tevékenységét is ki fogja meríteni.

Jelenleg az lenne a legsürgősebb teendő, hogy *tanban, fegyelemben s jó egyházkormányzatban* állítsuk helyre az egységet s az egyetemesség elveit. Mert e három ponton nagyon meg vagyunk tépázva és kívülről, belülről jövő támadások e pontokon hovatovább veszedelmes sebeket ejtenek rajtunk. Érezze minden gyülekezet, hogy ő a *nagy egységnek csak egy része*, de egyúttal az *egésznek egy fontos tápláló sejtje*.

Nagyon itt lenne az ideje, hogy az egyház egyetemes szervei teljes gőzzel akcióba lépjenek s amiket eddig a helyzet kényszere alatt az egyes egyházközségek, egyházmegyék és kerületek, az imént említett három téren, csak incidentaliter alkottak és határoztak, átszűrve, megtisztítva erőteljes egységbe fűznék.

Mert a sok fegyelmi, belmissziói, liturgikai szabályrendeletek, melyek az utóbbi időben születettek, sokszor bármily értékesek voltak is és jó

hasznát tettek, csak vadrózsák az egyetemes egyház kertjében, melyeket össze kell szedni és beoltani egy teljesebb és pompázóbb virágzásra.

Tóth János.

Jókai és a kálvinista énekek.

(Folytatás)

Vannak olyan zsoltáridézetek Jókai műveiben, amelyek szövegét nem a Szenczi fordításából citálja, hanem a régi biblia szövegéből. Pl.

A *mélységből kiáltok hozzád* én Uram, Hallgasd meg az én szavam. Az 1857-es kiadású biblia szerint ez a CXXX. zsoltár 1. verse kevés eltéréssel (ott: „Oh én uram, hallgasd meg az én szómat“ van.) Ez a Bálványos vár 165. lapján olvasható, de ez ép oly visszavitel, mint ugyanott a 84. lapon az úrvacsorai bor osztása s a biblia-olvasás. Az úrvacsorát egy szín alatt a VIII. század vége óta osztják. Itt pedig a 146. l. szerint nyirfanedvet, a 84. l. szerint ecetet adtak bor helyett, de két szín alatt adták az úrvacsorát a tatárjárás előtt! És zsoltárt énekeltek, 73. l. s 165. l. szerint esténként, hazatérés közben zsolozsmákat, a 195. l. szerint pedig a keresztyén székelyek ezt énekeltek: Isten, szabadítsd meg a szent sirt! Tény, hogy kódexeink is tartalmazznak zsoltárfordításokat (Apor, Döbrentei, Keszthelyi, Kulcsár-codex), énekeket (Winkler, Nádor. Peér, Batthány-codex), de ezek közül a legrégebbi is a XV. század II. feléből való.

A *babiloni vizek mellett ültünk*. Ennek 6. versszakát éneklí Tallérosi Zebulon: Inkább ragadjon az én nyelvem az inyemhez. (Köszívű ember fiai II. 123.) A 2. verselt. (Mondták nekünk az idegenek, Zengenének a Sionról éneket) a Szabadság a hó alatt 305. lapján olvasható, míg az 5. verselt. (Ha én terád nem emlékezem, Feledkezzék magáról jobb kezem) ugyane regényben, a Szabadság a hó alattban olvasható (305.) A bibliában „Jeruzsálemről elfeledkezem“ van.

Uram kihoztad koporsóból az én lelkemet... A költő a XXX. zsoltárból valónak jelzi a Szép Mihály 269. lapján. Az 1857-es biblia szerint ennek 4. verse, eltérő szöveggel.

Ellenségimnek szidalma lettem... A Szép Mihály 269. lapján van említve s mint a XXXI. zsoltár 12. versét meg is találjuk a bibliában több eltéréssel, a két végső sora nélkül.

LXXXIII. zsoltárnak jelzi az *Óh Izraelnek Istene* kezdetű éneket. Az énekeskönyvben a LXXXIV. szám alatt találunk egy: *Óh seregeknek Istene* kezdetű zsoltárt s a bibliában a LXXX. zsoltár második verseként ezt: *Óh Izraelnek pásztora*. Hogy e zsoltáron (mely az Aranyember 228. lapján említették) melyiket kell érteni, bizonytalan. Ép ilyen kétes a Politikai divatok 125. lapján olvasható *Az Ur az én erősségem*¹ zsoltár idézet is. A régi bibliában a CXVIII. zsoltár 14. versére ismerhetni benne. Az elátkozott családban két helyen is idezi egy zsoltár négy sorát (Boldog ki tenéked e dolgot... 50. 184.) de eltérő n.

Érde es *kijelentéseket* olvasunk a zsoltárokról vonatkozólag több helyen. Pl. A mi lengyelünk-

ben (50) azt mondja, hogy a nagy zsidó király költészetének csak a *kálvinisták a buzgó hirdetői*. Ők éneklí, mint Puczok András munka közben is mindig, a Clemens Marot-féle (helyesen: Clemens Marot s Beza Tódor-féle) zsoltárokat, melyekkel a kálvinista templom mennyezetét megreszkettetik: *Óh mely boldog az oly ember éltében...* Perelj Uram perldímmel... Az Ur énnekem őriző pásztorem... (Az I. és III. Marot Kelemtől, a II. Béza Tódortól való). Az Életem regénye 321. lapján a dallamokat vizsgálván megállapítja, hogy népünkre a legelterjedtebb hatást tett a kálvinista zsoltárok francia és zsidó jellege. E melódiák fenségesek, majd titokzatosan mélabúsak, máskor égre és szívre hivatkozzók, olykor kérkedők. néha a Sionra, a babiloni fogságra, az amalekitak harcaira emlékeztetők. (Itt két sort idéz a LXV. és a CXXXVII. zsoltárból). Hajdanában s tán még most is — mondja — e zsoltárok képezték a kálvinista magyar kézműves munkadalát, miközben csattogott a nehéz musta: „Uram énvelem azt cselekedjed!“ (Él. reg. 321.) A kálvinista hívek erős éneklők. Azt tartják, ha az ember az Istennel beszél, ne sajnálja a hangját. (Lőcsei fehérasszony.)

Valóságos enthusiasmmal ír Jókai a kálvinista zsoltárokról a Kis királyok II. 142. lapján. E részt nem tartjuk feleslegesnek ide iktatni: „Nagyszerű az a kálvinista zsoltáréneklés a gyülekezetben. Kifejezi az egész hitelvet Azok a fenkölt dalok, amiknek szerzője egy szent volt, egy király és költő egy személyben!... Soha senki sem fog azokhoz hasonló énekeket szerezni. S mikor ezeket az őszintén nyilatkozó zsolozsmákat rázendíti egy épen olyan őszinte szívű keleti eredetű nép, aki szeret a maga istenével közvetlenül beszélni: „Kiáltásom halld meg Isten. Vedd füledbe az én könyörgésemet! Mert én szívem nagy inségből, Messze földről Kiáltja felségedet!“² olyan az, hogy szinte visszhangzik rá az égből, kérubok s szeráfok felelnek rá. Nem félig nyitott szájjal, nem lesunt fővel, aggódva, de tele szívvel és tüdővel bocsátja neki hangját minden ember s a koldus rekedt hangja, az obsitos katona recsegése összevegyül a nagy urak és úrasszonyok énekelés s mindenkinek megkönnyebbül a szíve lelke után. Kiénekelte magát, meghallgattatott.“ Ez a költő egyéni meggyőződése s nem a szereplők szájába adott vélemény.

II. *Dicséret*ek is szép számmal szerepelnek a magyar mesefejedelem műveiben. Ezeknél is megtörténik, hogy egyes sorokat kiszakítva használ fel, ami megnehezíti az utánakeresést. Pl. a Szerelmek bolondjaiban (391. l.) azt mondja, hogy egy kis leány már az angyalokkal együtt éneklí az égből: „Dicsőség a magasságban Urnak.“ Ez vagy a Gloria in excelsis deo magyar fordítása, vagy a régi énekeskönyv 63. dicséretének 2. versszakából való (Mindig a régi énekeskönyv számaát citálom). A „Dicséret, dicsőség“ kezdetű versszaknak az első szakát nem idézi, csak ezt; noha ez maga csak 10. verse a 179. dicséretnek, Péczeli Király Imre híres énekének (Bártfai énekes 1674). Ebben az „egek“ urát említi a „szentek“ ura helyett;

¹ Jókai temetésén az operai kar egy Isten az én erősségem kezdetű egyházi dalt adott elő.

² LXI. zsolt.

„kiben nincsen változás“ van „kiben soha nincs megváltozás“ helyett; „sem ígértől elhanyaglás“ van „vagy ígértől elhanyaglás“ helyett (Egy az Isten II. 76.)

Erős várunk . . . Luther gyönyörű éneke (ford. Skaricza Máté) az Egy az Isten II. 186. Lőcsei fehér asszony I. 20. s a Nagyeniedi két fűzfa végén olvasható. A régi énekeskönyvben még, bár régen énekeljük — nincs meg, az újban 236. szám alatt van felvéve. Illyésnél és Kájoninál megvan!

Ez esztendő megáldjad . . . Az 5. dicséret 1526 után felhangzik Fráter György II. 2. lapján. Előfordul a Battyány-codexben (209. l.), bár az új énekeskönyv szerint (21. sz.), Geleji Katona István írta.

A 67. dicséretből, a Kleistből Lengyel József által fordított „*A csillagos égnek . . .*“ kezdetű dicséretből kiszakított részeket találunk Jókai műveiben. (Szomorú napok 13. Törökvilág Magyarországa II. 63.): A villamos égből ki mennydörög ott fenn, A földnek haragos ingása kit jelent. A dicséret 14. versének szövege helyesen így van: Felelj, kételkedő, ki mennydörög ott fenn, A szélvész harsogó zúgása kit jelent? A 74. dicséret (*Im bejöttünk . . .*) apró eltérésekkel több regényben előfordul. Az elátkozott családban: Im eljöttünk nagy örömmel (3 sor) 34. l. „Az egetvivő asszony szívben (59. l.): Itt megállunk nagy örömmel szöveggel fordul elő. (Gönczi Gy. 1590.)

Istenre bízom magamat. A 93. dicséret (Gelbertől fordította Komádi Nagy Mihály) az Egy az Isten I. 315. lapján van a szövegbe iktatva.

A kálvinista ajkon annyiszor felcsendülő *Jövel Szent Lélek Ur Isten*, Luther e szép éneke, a Fráter Györgyben (150. l.) kerül szemünk elé, 4 sora a Debreczeni kastély (Szélesend alatt 114.) 173. lapján található. Némi eltérés van e szövegben: „lelkünket“ van „szíveinket“ helyett, „tudomány“ van „búzgósággal“ helyett. A régi énekeskönyvben a 37. dics. Megvan Gönczinél 1652. s a bártfaiban 1647. Fordítója valószínűleg Skaricza.

63. dics. *Krisztus urunknak áldott születésén.* Péczely Király Imre ez énekét énekli a Melyiket a kilenc közül csizmadiája (Dekam. I. 299. 303.)

Ne jöjjön addig szememre álom . . . Lengyel József e szép éneke (158. dics.) a Politikai divatok 89. lapján kerül elé.

Ne szállj perbe énvelem . . . A 162. dicséretnek, Péczely Király Imre énekének, másfél sora (többet nem tudott énekelni az elítélt) zsoldárnak nevezve, előfordul a Szép Mikhál 251. lapján. Első sorát a Kis királyok II. 46. lapján olvassuk.

Parancsolá az Augusztus császár. E régi (a bártfai 1647.-i, a Gönczy 1652.-i énekesben meglévő) éneket a Kis királyok II. 46. l. említi. Arany-Gyulai is idézi. II. 233.

Uram bűneink sokasága. A 164. dicséret, Keresztesi József szalacsi pap bűnbánati éneke, az Elátkozott családban (4 l. hozzátoldva: Irgalmazz nekünk)* Szomorú napok 12. l. forduló elő hosszabb-rövidebb terjedelemben. A 2. versszaka a Dekameron II. 297. (VI. 212. XII. 217.) a máglyára lépő Apáthi Anna ajkán csendül fel. Méltók va-

gyunk . . . kezdetű sorai a Nagy ellenségben olvashatók. Ennek paródiája a Rab Ráby I. 275. s A mi lengyelünk 51. lapján olvasható: Uram büntesd meg a hagymát Mert keserű. Lám a répa mily édes. Ha megfőzik disznólabbal, vagy orrával, Apád is megeheti. (A XXXVIII. zs. dallamára megy.) Ez már a Dávidné zsoldárból való.

(Folyt. köv.)

Dr. Gulyás József.

Presbitéri értekezlet Sárospatakon.

Az alsózempléni egyházmegye belmissziói bizottsága nov. 17-én összegyűjtötte az egyházmegye lelkészeit, tanítóit és presbitereit, hogy a múlt évben áldásosnak bizonyult presbitéri értekezlet munkáját ez évben is folytassák. Az 52 gyülekezet közül csak egy-kettő maradt képviselő nélkül. A küldöttek száma meghaladta a 120-at, ami öröndetes emelkedést mutat a tavalyi 70-es számmal szemben és bizonyos jele a növekvő érdeklődésnek.

Az értekezlet a templomban tartott istentisztelettel kezdődött, amelyen *Forgács* Gyula lelkész imádkozott és magyarázta röviden a Csel. 20:28 igéit, amit Pál apostol mondott Efezus presbitereinek: „*Viseljétek gondot azért magatokra és az egész nyájra, melyben a Szentlélek titeket vigyázókká tett, az Isten anyaszentegyházának legeltetésére, melyet tulajdon vérével szerzett.*“ Felséges Igék! Vajha presbitereink mind jobban tudatára óbrednének annak, hogy az Egyház Krisztus teste, hogy nem véletlenségből lettek presbiterekké, hanem a Szentlélek által hívatnak e tisztségre, hogy csak úgy tudnak vigyázni az egész nyájra, ha tudnak vigyázni önmagukra.

Az istentisztelet után a főiskola imatermében gyülekeztek a küldöttek. Kiss Ernő esperes elnök nyitotta meg az értekezletet meleg üdvözléssel. Azután *Harsányi* István theol. tanár lépett az emelvényre, melynek korlátja tele volt rakva régi könyvekkel. Magyar bibliák voltak ezek. Az előadó lelkes bevezetés után bemutatta e ritka történelmi emlékeket: az első magyar könyvet, amit külföldön nyomattak, az első itthon nyomott magyar könyvet, ez is a Szentírás egy része volt. Sorra kerültek: Károli bibliája, Nagy *Rákóczi* György bibliája saját kezű bejegyzéseivel és a biblia különféle kiadásai el egészen 1832-ig, amikor kifogyott a magyar szívből az Ige után való buzgó szeretet és áldozatkészség, amikor a magyar biblia-kiadás és terjesztés ügyét a Britt és Külföldi Bibliatársulat vette kezébe. Az előadó épületes adatokat közölt az egyes példányokról és előadása komoly bizonyosságtétel volt amelle, hogy a Biblia szeretete volt mindenkor fokmérője a magyar lélek hitéletének s e hitélet volt védőbástyája nemzeti életünk fejlődésének. Örömmel tudatjuk, hogy ez előadás anyaga nyomtatásban is meg fog jelenni, a kézirat már pár éve várja a kiadást a „Bethlen Könyvtár“ sorozat kiadóinál.

Ez a lelkes és szaktudással ékes előadás volt a bevezetése az értekezlet főtárgyának is, amit *Forgács* Gy. a belm. biz. előadója terjesztett elő. Elérkezett az ideje annak — mondá — hogy a belmisszió nagy mezején, a számos feladat és kötelesség közül válasszunk ki egyet és azt igye-

* Az LVII. Zsolt. ?

kezzünk teljes erővel megvalósítani. Legyen az első és legyen a téli missziói tevékenységünk fő-tárgya: a *Biblia tekintélyének helyreállítása*, a Biblia iránti szeretet fölkeltése. Szükség van erre, mert a Biblia hitünk és cselekedeteink zsinór-mértéke, mert, sajnos, e Szent Könyv nem áll azon a helyen egyházi életünkben, de még istentiszteletünkben sem, ami megilletné.

Ez általános javaslat részleteivel *Tantó János* lúci lelkész és *Tóth István* szerencsi tanító foglalkoztak. Az előbbi azt javasolta, hogy a Szentírás olvastassék úgy a reggeli könyörgések alkalmával (amit az e. m. már nemrégiben elrendelt), továbbá a vasárnapi istentiszteletek alkalmával és az imás temetések alkalmával is, az esketések és temetések alkalmával a lelkész textuson épülő beszédet tartson. *Tóth István* tanító azt javasolta, hogy minden iskolában (osztályban) legyen az asztalon Biblia, s hogy az év folyamán minden osztályban tanítassák meg 15—20 bibliai vers, úgy, hogy az elemi iskola végeztével a református serdülő már tudja kezelni s forgatni a Bibliát és tudjon abból lókus szerint idézni egy sereg aranymondást.

E javaslatok érdekes hozzászólásokra adtak alkalmat. A cigándi egyház kúrátor, a pataki főgondnok, a megyaszói lelkész és többen bizony-ságot tettek arról, hogy náluk a Szentírás hétköz-napi és a vasárnapi istentisztelet alkalmával is nagy érdeklődés közepette olvastatik. *Pungur* Béla sürgette, hogy a paróchialis könyvtárakban a Biblia legyen az első könyv. Ne csak a lelkész-nek, hanem a gyülekezetnek is legyen bibliája. *Dr. Fülöp* Gusztáv a revideált Bibliák használata érdekében emelt szót és kifejezte azt az óhaját, hogy a rev. kiadás nagyobb és olvashatóbb betűkkel is napvilágot látna. *Forgács* Gy. rámutatott arra, hogy illő lenne, hogy a magyar Bibliát mi magyarok adnánk ki a magunk költségén, amint azt őseink cselekedték. *Pongrácz* Samu lévita azt ajánlja, hogy a tanító hozassa el a gyermekekkel hazuról a Bibliát és úgy tanítsa az egyes helyek kikeresésére. Fölmerült az a kifogás, hogy nem veszedelmes dolog-e *magyarázat* nélkül olvasni magát a Biblia szövegét, állítólag ennek a reformátorok is ellene lettek volna? A vita folyamán azonban megállapítást nyert, hogy a reformátorok önmagukkal jöttek volna ellentétbe, ha ilyesmit mondtak volna. Az akkori róm. kath. egyházban olvastatott a Biblia, mint most is, de érthetetlen latin nyelven és azt a híveknek senki nem „magyar“-ázza meg. Ez ellen küzdöttek a reformátorok és ezért fordították magyar nyelvre a Bibliát.

Végül *Hodossy* Béla sárospataki presbiter indítványát kell kiemelnünk. Azt javasolta, hogy vigyük vissza a Bibliát a magyar református családok asztalára és a hívek szívébe. Ez a leghat-hatósabb eszköz a hitélet megújítására és ez a legjobb fegyver a szekták alattomos támadásaival szemben. Természetes, hogy ennek természetes kiinduló pontja a Szentírásnak a templomban való olvasása.

Az értekezlet fölkérte az Elnököt, hogy e javaslatokat részletes feldolgozás céljából adja ki az illetékes bizottságoknak és azok tegyenek indítványt az egyházmegyei közgyűlésen. Addig is

azonban e téli missziói munkánk teljes erővel karolja fel a Biblia ügyét.

Az értekezlet két gyakorlati kérdéssel foglalkozott. Az egyik az volt, hogy a hívek szabad idejéhez alkalmazkodva, nem kellene-e a hétköz-napi könyörgéseket télen inkább az estéli órák-ban tartani? Felmerült hát a kérdés, szabad-e gyertyát gyújtani a református templomban? Kiderült, hogy szabad. Csak az követné ebben a róm. katolikusokat, aki *nappal* gyújtana gyertyát a templomban.

A másik kérdés ez volt: Szabad-e a presbi-ternek vasárnap hétköznapi munkában foglalko-zkodni? A felelet egyszerű: Nemesak presbiternek, de jó reformátusnak sem szabad. E kérdéssel ugyan, az előrehaladt idő miatt, csak futólag fog-lalkoztunk. Jó lenne visszatérni reá.

Az értekezletnek nagy öröme szolgált, hogy a testvér egyházmegyék küldötteit és érdeklődő tagjait is körében láthatta. Kiss József hejcei (Abaúj), Övinger Jenő radostyáni (F. Borsod), Enyedi Andor miskolci és Nádházy Bertalan diós-győr-vasgyári (A. Borsod) lelkészek és a Kálvin-Szövetség apostola: Sáfrány Géza altábornagy vol-tak jelen. Enyedi Andor és Sáfrány Géza ismer-tették a Kálvin Szövetség céljait és munkáját. Felszólalásuk hatása alatt az értekezlet elfogadta azt a határozati javaslatot, hogy a mi egyház-megyénk is belép e nagy jövőre hívatott Szö-vetségbe.

Az értekezlet után több mint százan köz-edésre gyűltek a főiskola *Mudrány*-termébe. Kár, hogy a vonatok korai indulása megzavarta a fehérasztal melletti barátságos társalgást. Bizony jól mondták egypáran: nem fél napig kellene tartani az értekezletet, hanem legalább két napig!

Az értekezletről lélekben gazdagodva azzal az érzéssel távoztunk, hogy a Biblia szent ügyét lelkiismeretesen felkaroljuk.

Tudósító.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhir.** *G. Nagy Kálmán* lövőpetrii lel-kész életének 69-ik, lelkészi működésének 44-ik évében f. hó 17-én elhunyt. A bodrogolaszi lelkésznek volt 3-ik fia, 1878-ban végezte főiskolánk-ban tanulmányait, s miként Lajos és István bátyja, ő is a szabolcsi egyházmegyében nyert 1882-ben lelkészi állást, úgyhogy a régi nagy szabolcsi egyházmegyének egyszerre 3 Nagy-testvér lelkésze volt. Kálmán mindvégig Petriben maradt; élete legnagyobb öröme és sikere az volt, amikor a község földesurát, Sesztina debreceni nagykeres-kedőt sikerült rábeszélnie, hogy gyűlekezete szá-mára a régi elavult, kisdud templom helyett, a saját telkén új, modern és díszes templomot épít-sen. Főgondját, gyülekezetének lelki vezetése mellett, nagyszámú gyermekeinek neveltetése kötötte le — s az Úr meghallgatta lelkének forró sóhaj-tásait és megengedte neki, hogy szinte a legki-sebbeket is kitaníttathassa. Fiai: László, Endre és Lajos itt tanultak főiskolánkban, László ma a duna-tiszaközi gazd. kamara igazgatója, Endre a közigazd. egyetem végzett hallgatója, Lajos a nyáron tette le az érettségi vizsgálatot. Két nagyobb leánya

a szegedi ref. egyház társad. életében visz buzgó vezető szerepet. Utolsó éveit felesége (szül. Rác Katalin) elhunyt, majd pár év előtt feloldali szélhűdés tette egyre szomorúbbá s készítgette őt elő ama jobb hazába, amelybe most elköltözött. Az Úr áldása legyen hű szolgáján!

— **A M. Tud. Akadémia** II. osztályának ülésén hétfőn, nov. 16-án d. u. 6 órakor terjesztette elő *Rác Lajos* sárospataki tanár „A történelmi matérializmus és a vallás” című dolgozatát, ismertetve a nagyobb dolgozat egyes fejezeteit. Elmondotta, hogy főként a vallás nevében igyekszik Marx és Engels szociálista elméletét megcáfolni és azért vállalkozott megírására, mert sem a magyar, sem a széleskörű német, francia, angol irodalomban nem világították még meg rendszeresen a vallás szempontjából a történelmi matérializmus elméletét. Dolgozatában előbb a tört. matérializmus általános történeti, pszichológiai és etikai szempontból való bírálata adja, azután tüzetes történeti vizsgálatok alapján részletesen kimutatja, hogy mind a primitív népeknél, mind a ker. vallás és a reformáció megszületésénél a vallásos eszme az első és eredeti hajtó erő s csak azután csatlakozott a gazdasági faktor is hozzá. Dolgozatának II-ik része a nagy világvallások történetéből azt mutatta ki, hogy a vallás minden időben, minden népnél elsőrendű befolyást gyakorolt az illető nép gazdasági, szociális, kulturális s olykor politikai életére és fejlődésére is s mindig nagyobb mértékben meghatározta az illető nép előhaladását, fejlődését, esetleg visszaesését és hanyatlását, mint a termelési mód megváltozása. — Az előadás mintegy $\frac{3}{4}$ óráig tartott s a közönség részéről nagy érdeklődéssel találkozott.

— **A miskolci ref. egyháztanács** legutóbbi ülése a következő határozatokat hozta: Adventől húsvétig minden kedden és csütörtökön esti istentisztelet lesz. A *Ref. Egyházi Értesítő* a jövő évben hetenként kétszer jelenik meg, 4000 példányban. Az elnökséget megbízzák a Kossuth-utcai templom orgonájának villanyerőre való átszereltetésével. Bizottságot kérnek fel a templomi rend fentartására és elhatározták a megüresedett algonokai állás mielőbbi betöltését.

— **Harangavatások.** Nov. 15 én lélekemelő ünnepély keretében avatta fel a *nagybarcai* ref. egyház a háborúba elvitt harang helyett a hívek önkéntes adományaiból beszerzett 223 kgr. súlyú új harangját. — A helybeli énekkar és a hívek adományaiból készített diszes kerítéssel körülvett templomtéren *Pozsga József* lelkész rövid imádsága és beszéde s a vegyes kar éneke után, — felemelkedett a harang a szép sugar toronyba s elhelyezés után legelőször is a háborúban elesett hősök emlékére szólalt meg. — Majd a templomban közének után *Elek József* f. borsodi esperes emelte a lelkeket Istenhez s avatta fel az új harangot buzgó imádsággal; énekkari szereplés után pedig *Varga Imre* sajióivánkai lelkész apostoli hévvel fejtegette a harang kiáltó szavát, kapcsolatban az újbóli úrvacsora jelentőségével. Kórus ének s a harangbeszerzés történetének és az adományoknak a helybeli lelkész által történt felolvasása után, *Tussay János* bánfalvai lelkész agendázása mellett s *Varga Imre* segédkezésével, úrvacsorában részesült a tem-

plomot zsúfolásig megtöltött hívek serege. Delután 4 órakor vallásos estély volt, melyen *Varga Imre* imádkozott. *Pozsga József* rövid biblia magyarázatot tartott, egy leány és ifjú szavait s a vegyeskar egy szép darabot (*Mester, a bőszi vihar dühöng*) énekelt. — Az *ongai* reformátusok közadakozásból a világháborúban elvitt harang helyébe újat szerettek be, melyet nov. 15 én nagyszabású ünnepély keretében avattak fel és húzták fel a toronyba. Reggel fél 9 órakor az egész község — az élén 30 tagból álló lovasbandériummal — kivonult az állomásra, ahol *Kovács István* ongai lelkész üdvözölte a harangot. *Baksi István* szikszói lelkész imádkozott, majd pedig az ongai énekkar *Kondás József* igazgató-tanító vezetésével precízül betanult éneket adott elő. Azután a menet gyülekezeti énekszóval kísért a négyes fogatra tett harangot a faluba. *Kiss József* hejcei lelkész felszentelő imája után felhúzták a toronyba. Az aktus alatt ismét az énekkar szerepelt. A hatalmas, mély bűgű harang először szólalt meg, a híveket hívta a templomba, ahol az ünnepség második része következett. Itt *Czidky Endre* esperes imádkozott, *Frenczel Béla* göncrúezkai lelkész pedig mély érzésekkel áthatott beszédet mondott. Végül úrvacsoraszertés következett, melyet *Lengyel István* szikszói lelkész osztott ki. Az ünnepség fényét emelte, hogy azon többek között *Darvas Béla* kir. kamarás, *Bárczay Zoltán* földbirtokos és *Balogh István* vármegyei főjegyző is megjelentek. Az impozáns harangszen telési ünnepélyt jól sikerült esti tánemulatság fejezte be.

— **Meghívó.** A *Tiszáninnen* Ref. Tanítóegyesület 1925. évi december hó 2-án d. e. 9 órakor Miskolcon, a ref. leánygimnázium tornatermében — Pálóczy-utca 11. — rendkívüli közgyűlést tart, melyre az egyházkerület kebelében működő ref. tanítókat, valamint a tanügy iránt érdeklődő közönséget tisztelettel meghívjuk. A *közgyűlés tárgyai*: 1. XC. zsoltár. Ima. 2. Elnöki megnyitó. 3. Alapszabálytervezet tárgyalása. 4. Tiszttakar választása és számvizsgáló bizottság alakítása. 5. A népiszkolai vallástanítás újabb szempontjairól értekezik *Enyedy Andor* miskolci lelkész, t. b. elnök. 6. A magyar dal művelése nemzeti szempontból címen felolvasást tart *Vitéz Litkey György* miskolci tanító, t. e. pénztáros. 7. Indítványok. *Kérjük a tanítókaskéki elnök úrnakat, hogy e meghívót egyházuk tanítóival közölni szíveskedjenek.* *Csiky Béla*, t. e. elnök. *Enyedy Andor*, lelkész t. b. elnök, *Hodossy Béla*, világi t. b. elnök.

— **Gróf Széchenyi István Sárospatakon.** Gr. Széchenyi István 3 ízben járt Sárospatakon. Először 1845 szept. 29 én Miskolc—Szerencs felől érkezett Spatakra s itt a Bretzenheim herceg vendégszerető családja s ismerősök díszes köre várta. Nem késett „a magyarság e bölcsőjében”, honnét a „reformáció világa” áradott szét, úgy a kollégium, mint a város bőbeszédű küldöttsége meghozni hódolatát s Sz. nem késik mindenütt örvendetes tudomásul venni a gyarló izlés mellett a jó őszanyagot. A főiskola meglátogatáa közben e napon jegyzi be nevét, becses ereklyéül, könyvtárunk vendégkönyvébe. Második látogatása 1846-ban a híres tiszai hajózásával kapcsolatban történt; július 24 én este Tokajból érkezik Sárospatakra;

július 25-én reggel Patakból kiindultakor tömérdek nép gyülekezik az utcán. Meghatva azt hiszi, hogy ez ő iránta való figyelemből történik; azonban egy szegény katonát vittek akasztani. Harmadszor Debrecenből, Rakamaz és Tokaj érintésével, 1846. aug. 9-én este ér Patakra, ismét Bretzenheim vendégszerető házához s itt egy gyűlésen vesz részt. Ezekhez az adatokhoz, amelyeket Zichy Antal Széchenyi életrajzából merítettünk, tegyük hozzá gr. Andrássy Gyulának e megjegyzését: „A sárospataki kastély emlékkönyvébe a Tiszaszabályozás teremtő áldásos munkája közben beírta dicső nevét, s pár évvel reá, 1849-ben, 150 magyar ifjú, talán valamennyi derék hazafi, jó magyar, a fiatalág esalhatatlanságának tudatában és éretlenségük hatása alatt, a szenvedélyek pillanatában odajegyzi nevéhez, hogy „elvesztél a haza számára“. (Széchenyi politikája, p. 121).

— **Debreceni Református Szemle** cím alatt új egyházi lap indult meg nov. 15-én Debrecenben dr. Kenéz Lajos szerkesztésében, immár a 4-ik egyházi lap a magyar Genfben. A szerkesztőség *Beköszöntőjében* az új lap feladatát abban jelöli meg, hogy a fél- vagy egészen hivatalos organumok mellett, melyek ezeket sok részben elvonják a közérdekű kérdések feltárásától vagy megbeszélésétől, de a mellett feszélyezik is őket a szabad véleménynyilvánításban, az új lap a tiszántúli egyh. kerület aktuális kérdéseit, a talán szintén jogos hivatalos felfogással szemben a másik, szintoly jogos szempontból óhajtja megvilágítani, hogy így a gyűlések tagjai alaposan megismerhessék azoknak a kérdéseknek az állását, a melyekben nemcsak szavazatukkal döntenők, hanem a melyekért a felelősséget is viselniök kell. A lap tárgyilagosan akar a közvélemény kialakulásához hozzájárulni; örülni fog, ha a hivatalosokkal egy úton haladhat; de sem ezt, sem ennek az ellenkezőjét nem fogja keresni. Az elvi kérdések tisztázása mellett nagy súlyt óhajt a lelkek belső építésének szentelni, mivel úgy látja, hogy e téren gyöngék vagyunk. A lap nagyrészt a kerületi és kollégiumi vagyon- és ügykezelés megvizsgálására kiküldött bizottság jelentései foglalják el; Könyvismertetés (T. B. nagyon meleg ismertetése a Pascal „Vidéki Leveleinek“ fordításáról), Iskola és Egyházi élet c. rovatok teszik teljessé a lapot. Mi nem sem pro, sem contra nem akarunk egy más kerület belső, házi ügyeihez, vagyonkezeléséhez hozzászólni, de az egyházi élet mezejének minden munkását, aki az Úr nevében és félelmében jön, kartársi szeretettel üdvözljük s áldást kívánunk Debrecen egyházi életében kifejtendő építő munkájához!

— **Vasárnapi Iskolai Tanítások.** (A bibliai történetek feldolgozása gyermekek számára, a család, vallásitanítás és vasárnapi iskolák használatára.) Az Erdélyi Ref. Parochiális Könyvtár kiadásában eddig három kötet jelent meg, kettő az Őszövetiséget a világ teremtésétől Saulig, a harmadik Jézus életét tárgyalja. Lelkipásztoroknak igehirdetésben is nagyon jó segítséget nyújt. A Dunameléki Egyházker. Iratterjesztése vállalta e könyvek beszerzését és magyarországi terjesztését. A három kötet 18 K, szép kemény kötésben egybekötve 24 K alapáron kapható. (Szorozatszám 7000. Lelkészek,

egyházak és vasárnapi iskolai tanítók 15 százalék engedményt kapnak.) Pécel, Pestm.

HIVATALOS RÉSZ.

868—1925.

Körlevél.

Az *En Ujságom* című magyar gyermekújság, mely 36 esztendővel ezelőtt indult meg Szeged nagy fia, *Pósa Lajos* szerkesztésében, hazánk nagy részének elszakítása folytán válságba került.

Erdély- és a Felvideknek magyar újsággal való megközelíthetlensége előfizetői nagy részének elvesztésével járt, minek folytán a kiadóhivatalnak már több ízben kellett azzal a gondolattal foglalkozni, hogy a lapot megszünteti, de ettől mindezideig visszatartotta a szerkesztőséget az az aggodalom, hogy egynéhány száz ember kenyerét veszítené, továbbá a remény, hogy előbb-utóbb mégis le fognak omlani az elszakított országrészeket eltorlaszoló akadályok.

Nem éltek jelszavakkal. Dolgoztak és anyagi erejükkel arányban nem álló áldozatokat hoztak.

Most azonban elérkeztek az áldozatok terén teljesítőképességük határához. Ha a magyar közművelődési egyesületek, a legfelsőbb iskolai hatóságok nem állanak mellőlük nehéz munkájokban, kénytelenek lennének *Az En Ujságomat*, amelynek születésétől kezdve tiszta nemzeti és vallásos szellem diktálta minden sorát, — megszüntetni. Így elnémulna az a lap, amely 36 esztendőn keresztül a református magyar gyermekek ezreit tanította és nevelte becsületes, magyar szellemben és elnémulna *Pósa Lajos*-nak, a református ideálok lánglelkű hirdetőjének szava is.

Mindezek alapján melegen ajánlom az illetékesek figyelmébe, hogy a népiskolai könyvtár részére járassák *Az En Ujságomat*. Negyedévi előfizetési díja 25.000 korona. A kiadó az egyházkerületünk iskoláiból befolyó előfizetési díjak 20%-át a Kálvineumnak adja át.

Miskolc, 1925. nov. 14. Dr. Révész Kálmán püspök.

3256—1925. sz.

Hirdetmény.

A református egyetemes konvent tankönyvbizottsága közhírré teszi, hogy az 1925. június 8-án 2115—1925. sz. a. meghirdetett pályázatnak a népiskolai tankönyvekre vonatkozó részét 1926. január 31-ig meghosszabbította.

Felhívja a pályázók figyelmét, hogy műveikben az új állami népiskolai tantervre legyenek figyelemmel.

A már beérkezet pályamunkák szerzőit felhívja, hogy műveiket az esetre, ha az új állami népiskolai tantervre kellő figyelemmel nem voltak, átdolgozás végett vegyék vissza s 1926. január 31-ig nyújtsák be.

A pályázat feltételei egyebekben változatlanok.

Budapest, 1925. november 12.

A református egyetemes konvent tankönyvbizottsága:

Gróf Dégenfeld József sk.
főgondnok, világi elnök.

Dr. Baltazár Dezső sk.
püspök, lelkesi elnök.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Megegyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Kövér Pál*: Presbyternevelés. — *Dr. Gulyás József*: Jókai és a kálvinista énekek. (Folyt. köv.) — *M. J.*: A sárospataki Főiskolai Igazgató-tanács ülése. — Vegyes közlemények.

Presbyternevelés.

Akik aggódva, várakozó lélekkel figyeljük a Bethesda tavának megmozdulását, örömmel tapasztaljuk, hogy a missziói lélek tüzei mind sürűbben lobognak fel szerte a megcsónkított magyar haza ref. gyülekezeteiben. Az ébredés, a megújulás kétségtelen jelei kezdenek felragyogni a sötét magyar éjszakában. És — Istennek hála — a sporadikusan feltűnedező s nem is olyan régen még csak egy-két prófétai lélek által táplált ébredési tüzeket nem bírta eloltani a Sátán aknamunkája, az élet bimbózó kezdetét nem tudta lehervasztani a közöny, a megnemértés dermesztő fagya. A lángok, testvér-lángokat hívtak életre és ami a jövődönnek legörvendetesebb ígérete, úgy látszik, megmenekülünk az ébredési mozgalmak differenciálódásától és az ebből származó szomorú következményektől. A helyenkint fellobogó lángok hatalmas tűzszloppá egyesültek, egyetemes konferenciák következtek a helyi ébredések után, egy közös összefogás, egységes program gondolata tört előtérbe, hogy anyaszentegyházunk egységes alapelvek szerint történő megújulását biztosítsa, hogy az új reformáció a ref. egyház tiszta bibliai és kálvini principiumainak, hitvallási íratának szemelőtt tartásával végezze el munkáját: a holt tagokat, megkövesedett szerveket és intézményeket megelevenítő tevékenységét.

A belmisszió ma már nem üldözött vagy legalább is nem megtűrt jövevény az egyház falain belül, hanem hivatalosan fémjelzett intézmény. A ref. anyaszentegyházat egyetemlegesen átható megújulás vágyának bizonyossága: a belmisszió intézményesítése. A különböző, alsóbb és felsőbb fokon megszervezett belmissziói bizottságok és azok közös programmal és irányítással való ellátása pedig a meginduló belmissziói munka egységét biztosítja.

Hogy ez a gyönyörű egységes összefogás megvalósulásában a hozzáfűzött reményeinknek megfelelő legyen, a tiszta ref. alapelvek szerint, a belmisszió bevált intézményeivel elsősorban a gyülekezeteket kell megújítani. És pedig nem helyenkint, hanem egyetemlegesen valamenyi gyülekezetet. A belmisszióknak erre a célra sok kipróbált eszköze van, mint pl. a gyermekek részére a vasárnapi bibliaiskola (gyermek-istentisztelet), a

mindkét nembeli fiatalság számára az ifjúsági és leányegyesületek, a különböző egyesületeket összpontosító s főleg a felnőttek által munkálkodó Kálvinszövetség, a vallásos estélyek, bibliakörök, iratterjesztés stb. (Ezekkel párhuzamosan kell haladnia természetesen az intenzív lelkigondozásnak, a lekipásztori beteg- és családlátogatásnak). Ezek mind fontos és szükséges eszközök, melyek a gyülekezetekben annak rendje és módja szerint, kellő előkészítés után bevezetendők. Hiszen a gyakorlat beigazolta ezeknek áldásos hatását. De ezek mellett egy rendkívül fontos, gyülekezeteink s általuk egyetemes egyházunk megújódása szempontjából döntő jelentőségű feladatra hadd mutassak itt rá, t. i. a presbyterek nevelésének fontosságára. Ha gyülekezeteinket s ref. anyaszentegyházunkat a régi dicsőséges magaslatra felemelni akarjuk, akkor a presbyterek nevelését nem szabad figyelmen kívül hagynunk. Természetesen egy új generációból, a mai gyermeknemzedék tagjai közül kikerülő presbytereinkkel könnyebb dolgunk lesz, mert ezeknek a lelkébe a vasárnapi iskolai és később az ifjúsági egyesületi munka után beleolthatjuk a hitet és az egyház buzgó szeretetét. Azonban addig várni végzetes bűn volna. A mai presbytereket, már amennyire a megállapodott világnézetű s a fogékony-ságot, hajlékonyságot többnyire elvesztett felnőtteknél ez lehetséges, oda kell hajlítani a Krisztus-igájába s az egyháznak lelkes, áldozatkész szolgálatára. Rá kell nevelni őket arra, hogy a lelkész jóakarátú, egyházépítő munkájának ne kerékkötői, hanem előmozdítói legyenek. Ennek elérése azért is fontos, mert a falusi gyülekezetekben (s a mi kerületünk többsége ezekből áll) az u. n. hangadó emberek megnyerése a siker biztosítója. Erre találóan mutatott rá Csikesz Sándor debreceni egy. tanár a budapesti ref. theologia ez év január havában tartott konferenciáján. T. i. a falu véleménye és cselekvése többnyire ezekhez igazodik, már pedig a presbytériumokban az ilyenek rendszerint helyet foglalnak. Azonban városi gyülekezetekben is elengedhetetlen a gyülekezet fejlődése szempontjából a megtért és hivatása magaslatán álló presbiterium. A nagy városok tömeggyülekezeteiben azért nem vezet kellő eredményre a legáldozatosabb pásztori munka sem, mert sok helyen ez az eszmény még nem valósult meg. Kálvin genfi gyülekezetének mintájára s amint nálunk is

több helyen már bevezették, a gyülekezet körökre osztandó, a körök élére presbiterok állítandók, kik ott az ellenőrzést, megfigyelést, segitést, a lehetőség szerinti orvoslást végzik s a lelkipásztort tapasztalataikról informálják. Így a pásztor előtt szinte nyitott könyv a gyülekezet élete s meg van könnyítve a pásztori munka.

Hogy presbiterieinket kitűzött célunknak megnyerhessük, szükséges, hogy ne csak anyagi természetű ügyeket tárgyalassunk a presbiteri gyűléseken, hanem időnkint tartsunk lelki természetű kérdésekről is megbeszéléseket. Ha mindig csak anyagi természetű ügyeket tárgyalatunk a presbiteri gyűléseken, presbiterieink lelkében az a fel fogás alakul ki, hogy ők kizárólag a gyülekezet anyagi természetű ügyeinek intézésére vannak hivatva és választva. A kóthetenként vagy legalább havonként tartandó lelki összejövetelek során, bevezetnők őket hivatásuk teljesebb megértésébe. Alkalmas füzetek, mint pl. Tildy Zoltánnak vagy Kiss Ernőnek a presbiterok hivatását és kötelesegeit ismertető művei alapján ismertetnők előttük kötelesegeiket, teendőiket, s egyben buzdítanók őket ezek teljesítésére. Az összejöveteleket mindig közös bibliatanulmányozással kezdenők vagy fejeznők be, hogy így az Írás mélységeibe, az Ige drága-kincsesházába presbiterieink bepillantást nyerjenek s megkedveljék a naponkénti bibliaolvasást, elsősorban a bezetendő házi-istentiszteletek során. Döntő jelentőségűnek tartom ennek a közös bibliatanulmányozásnak rendszerezését, mert az Ige fegyverével a gyülekezet vezető embereit győznők le. S nekünk — sajnos — előbb őket kell legyőznünk. Ha a tanítványok boldogan tehettek vallomást az Ur Jézus előtt arról a felséges tapasztalatról, melyet térítői körútjokon szereztek, hogy t. i. a Mester nevének még az ördögök is engednek (Luk. 10₁₇), akkor ma is csodás eredményeket várhatunk, az Ő nevének erejétől. Ha az Ő Igéjét s Őt, a testbeöltözött Igét állítjuk oda összejöveteleink középpontjába, lehetetlen, hogy a Krisztusban való eme boldog közösség és az Igének hatalma, az Ő szent nevének ereje át ne alakítsa, munkatársainkka ne tegye presbiterieinket. Ebből a közösségből megtért, újjászületett emberek fognak kikerülni, kik által gyülekezeteink tagjait Krisztushoz, az élet Királyához vezetjük. S ezek az átalakult, buzgó templomlátogató, szorgalmasan urvacsorázó, józan életű, békességszerető, egyszerű példás keresztyén emberek vágyakozást fognak ébreszteni a legbűnözőbb, leghiteltlenebb emberben is az Ur Jézus Krisztusnak átadott s Benne megszentelt élet után.

Egy lelkemben élő álomképet hadd vetítsek befejezésül olvasóim elé. A lelkészi iroda egyszerű fehér falai között alázatos lelkek borulnak le az örökkévaló Isten előtt. Szíveiket a közös fájdalom, közös öröm, közös eszmény dobantja össze, lelkeiket láthatatlan aranyzálakkal Krisztus keze fonja egybe. És míg a szemekben ott csillog a könny gyöngyszeme, a szívből feltör a forró imádság. A lelkipásztor és a presbiterok együtt imádkoznak a gyülekezetért, a bűnösök megtéréseért, az új élet hajnalhasadásaért.

Testvérek! Hiszitek-e, hogy ez az imádság

meghallgattatásra talál? Hiszitek-e, hogy ez az eget ostromló fohász visszahull a földre az isteni kegyelem új életet felsarjasztó záporával?

Mindenek lehetségesek a hívőknek! (Mk. 9₂₂)
Kövér Pál.

Jókai és a kálvinista énekek.

(Folytatás)

Legyen szabad itt egy kis *kitérést* tennem. A Magyar Kultura rossz néven veszi írónktól, hogy olykor humoros szinben írja le a római egyház tanítását s szertartásait. De nemcsak ezeket. Hozzátehetjük: a protestáns egyházét is. A Szeretve mind a vérpadig c. regényben a praedestinációról vitatkoznak, Csollán Bertti az És mégis mozog a földben gúnyból istenitiszteletet rendez alkalmazottainak. Athalie Timeát az Aranyemberben káté, — zsoltár — s bibliatanításra (173—7.) járátja szintén gúnyból. Timea rettenetes szertartásnak nevezi a protestáns istentiszteletet, ahol 3 legió asszony két óráig meg tud ülni úgy, hogy egy mukkot sem beszél (229 l.). A Hétköznapiok „Cantus praeses” szakaszában leír egy gyászszertartást s csak a végén derül ki, hogy a diákok tréfája az egész. Tréfásan írt le egy kálvinista temetést a Kis királyokban (II. 49.), a Nábobban egy alkalmi istentiszteletet az elcsesért imakönyvvvel. A jövő század regényében (IX. k. Hare a földi csillagok köz!) így szól: „Még a jó protestánsok is éjjel-nappal *harsogtatták* templomaikban a zsoltárokat: Haragodnak nagy voltában megindulván, Ne feddj meg Uram engem. (XXXVIII.) Ez bizony tréfás bemutatás. A Csollán elől menekülő diákok azzal ijeszti a révést, hogy meg fogják katekizálni, ha át nem viszi őket. A kuruc huszárok az Egetvivő asszonyszívben gyorsan üritik az úrvacsorai kelyheket. A sete a Hallgasd meg Uram kéréssem kezdetű éneket így figurázza ki: Halld meg a barom bőgését, epúgy mint a katolikus búcsúéneket is (Szentmártoni mézes-mákos Alleluja stb.) Ime, e néhány adat is eléggé mutatja, hogy Jókai, a szereplő személyek jellemének követelménye szerint, humorosan tudja leírni a ref. szertartásokat is. De ezt a tárgy természete hozza magával. Sőt az Egetvivő asszonyszívben még a zsoltárok harcát is leírja. E részben megajátolja a kálvinista istentiszteletet. Szó van itt egy görög leányról, aki Debrecenben kálvinista iskolába járt, együtt tanulta az egyszerű s okos hitvallásokat a kálvinista gyerekekkel, együtt énekelte velük a zsoltárokat epúgy, mint a mi lengyelünk óhítű Nataliája is. Tetszett neki, hogy az Isten elé közvetlenül járulhatnak a hívek.¹ Az 55. lap szerint az istentisztelet sorrendje ez: Bevezető énekül állva eléneklik az Im bejöttünk... első szakát (megvan a Gönczi György 1590 i énekeskönyvében is). Közben római számmal kirakják a fekete táblán a zsoltárt s a gyülekezet ülve elénekli (nem a kántor kezdi). Majd felmegy a lelkész, felveszi a textust, prédikál. Ennek végeztével a gyülekezet énekel orgona nélkül. Azután az Urasztala elé járulnak s itt végzik az esketést, átérést, keresztelest. Jön az úrvacsoraoosztás. Közben a segéd-

¹ A Kis kir. II. 64 l. szerint a protestánsoknál pap minden ember.

pap a bibliából felolvas, majd bevégeztével elmondja az úri imát. Végül jönnek a hirdetések. A görög leány attérésekor s kihirdetésekor ellenségei ezt a zsoltárt kezdték el: „Öröködbe Uram, pogányok jöttek És szent templomod megfertőztették.“ A kurucz huszárok azonban közbeavatak s hozzájuk csatlakozott a gyülekezet is: „Perelj Uram perlőimmal.“ Elénekeltek 6 sorát. Végül is ez lett győztes. Ez volt a zsoltárok harca. (63. l.) Tréfás megjegyzést fűz az „Ordítsd óh oroszán az erdők ligetes... kezdetű dicséretvershez (Kis. kir. II. 64. l.) Találunk tehát elég helyet arra is, hogy a protestáns istentisztelet humoros színben való festése ellen panaszkodjunk.² De ezt nem írjuk az író, hanem a tárgy természetének rovására. Zsigmond ezek jellemzésére elegendő tartja a gortesz s burleszk jelzőt. (Jókai 137.) Egyébként a protestáns istentisztelet leírásával több helyen találkozunk. Így a Kis királyokban (II. 143. 61—64. l.) az Erdélyi képekben (112. l.), hol a XXXVIII. zsoltárt éneкли a gyülekezet a hosszú felálló után. Az És mégis mozog a földben a diákok rázendítettek egy szép harmónikás énekre, belekapott a nép s felvitték olyan magasra, hogy az egéket hasogatta. A Kis királyokban (II. 133—4.) a hatalmasok megdorgálása a reformáció feladata. A katolikus s református templom leírása mellett, a ref. istentisztelet leírását látjuk az Arany ember 227—8. lapján. Szép sorokat olvasunk a kálvinista templom egyszerűségéről (nincs „Ó“ odafestve, de azért mégis meglátja, aki keresi) a Kis kir. II. 143. l. A Népvilágban is találkozunk a ref. istentisztelet leírásával (235). Rab Rábyban s Lőcsei fehérasszonyban névszerint is megemlíti a Szentek hegedűjét. Ez énekeskönyv a Szőnyi Benjáminé, melyet a református nép ma is kedvel.

Az egyes dicséretre néhol megmondja, hogy milyen hatást tettek lelkére. Pl. a „Dicséret, dicsőség“ kezdetű versszakra (179. d. 10. v.) az Egy az Istenben (II. 76) ezt mondja: Szegény poézis biz ez, de mégis nagyobb koszorús költők, maestrok minden mesterművénél. Az erős várunk... kezdetű éneket ütközet hevében éneklük az Egy az Istenben. (II. 186.) Érdekes, hogy a „Téged Isten dicsérünk“ kezdetű éneket (Kis. kir. II. 138.) a régi énekeskönyvek (Graduál 1636., Gönczi, lőcsei, bátfai) ismerik. (159.) Az Egy az Isten jegyzetei közt szombatos éneket is idéz. (II. 226.) Jókai még a teljes énekeskönyvből tanulta az énekeket, nem a kihagyásos kis énekesből. Erre mutat az, hogy úgy a zsoltároknak, mint a dicséreteknek gyakran idézi a kis énekes által kihagyott versét. Pl. „Boldog, ki tenéked e dolgot Megfizeti e méltatlanságot, stb.“ (Elátk. cs. 50. 184) Ezek CXXXVIII. zs. 5. szakának utolsó sorai a Szenczi szövege szerint. „Ordítsd, óh oroszán az erdők ligetes Rengetegekben, hogy ő rettenetes.“ Ez a 68. d. 5. verse, melyet az 1867-iki kiadás még közöl.

(Folyt. köv.)

Dr. Gulyás József.

² A kath. egyházat mágasztalja az Egetvivő asszonysziv 238. lapján: „Dicsőségére válik annak a hatalmas egyháznak, mely választani tudna az igazság és a felekezet között s az első koronázta meg.“

A sárospataki Főiskolai Igazgató-tanács ülése.

Nov. 25 én ülést tartott főiskolánk igazgatótanácsa Janka Károly főiskolai lelkészi gondnok és Bernáth Aladár, majd Farkasfalvi Farkas Géza elnöklete alatt. A főiskola világi gondnokát: Dókus Gyula nyug. alispánt gyöngéledése gátolta a megjelenésben. Ugyancsak gyöngéledés tartotta távol Meczner Béla igazgató-tanácsost is, akiket az igazgató-tanács üléséből melegen üdvözölt. Jelen voltak: Cziáky Endre abaúji, Juhász László gömörtornai, Farkas István borsodi esperes, Pósa Péter és Enyedy Andor lelkészi és Puky Endre, Bernáth Aladár, Farkas Géza, Téglássy Andor vil. igazgató-tanácsosok, a főiskola igazgatói, tanári karának és gazdasági választmányának képviselői. Az ülés összehívására a múlt évi zárszámadás megvizsgálása és főleg a főiskola legnagyobb birtokának: Györgyartlónak a bérbeadási ügye szolgáltatta az alkalmat. A zárszámadás, vagyonmérleg és általában a pénztárvizsgálat ügyével a számvizsgáló-bizottság foglalkozott Juhász László gömörtornai esperes elnöklete alatt. Ez a bizottsági munka egy napig tartott. A résztvevők a legapróbb részletekig elmerülhettek a főiskola gazdasági ügyei és ügykezelési rendje megismerésébe. Kár, hogy világi tag ezen a bizottsági ülésen nem jelent meg. Ha ez szokványossá válnék, akkor kívánatos lesz a számvizsgáló-bizottsági munkát ismét az igazgató-tanács teljes ülésével kötni össze, hogy ez a nagy alkalom: a főiskola összes gazdasági ügyeinek számbavétele minél erőteljesebben kihasználtsassék.

Az igazgató-tanács ülésének legfontosabb pontja aztán a zárszámadás, vagyonmérleg elfogadásán kívül a Györgyartló bérbeadásának ügye volt. Itt az az eset, hogy Györgyartlóra egyetlen bérleti pályázó jelentkezett. A jelenlegi bérlet: Haas Ignác, aki még a mostani bérösszegeknél is kisebb értékű ajánlatot tett s ajánlatában azt a kijelentést alkalmazta, hogy másként tenné meg ajánlatát, ha a Bodrogyközi Ármentesítő Társaság feladata magaslátán állna. E megjegyzéssel szemben az Ármentesítő Társaság fényesen igazolta, hogy részben eddig tett munkálatai, részint a legközelebbi program teendői szerint — ez az állítás teljesen alaptalan s a Györgyartló hasznosítására az ártérviszonyok nem kedvezőtlenek. Az igazgató-tanács szinte megütközéssel tárgyalta a beérkezett ajánlatot, s a gazd. választmány javaslatára, a békebeli bérletekkel egybevetett munkálata alapján, elveti azt s új bérleti hirdetményt tesz közzé s egyben megindítja az eljárást — kedvezőtlen bérájanlatok tétele esetére, a házi kezelésbe való átvételre. Nagyjában való számítások szerint erre 5 milliárd korona volna szükséges. Azok, akik a házi kezelés hívei, most vannak abban a helyzetben, hogy ennek az összegnek az előteremtése mellett (résztvénytársaság, gyülekezetek búzakölesőne, nagybirtokosok hozzájárulása, a főiskola iránt meleg szeretettel áthatottak e célra adott adományai vagy nagyobb alapítványok tétele stb.) a főiskola gazdasági életében új korszakot nyithatnak meg. Az igazgató-tanács a legnagyobb higgadtsággal mérlegeli a tényleges helyzetet. Vérmes remények jelszavai által nem engedi ma-

gát elragadtatni. Bízunk abban, hogy néhány hónap múlva a gazdasági helyzet tisztább képe alakul ki s ennek a bérletnek az ügye kedvezően dől el.

Tanügyi kérdések kisebb számban szerepeltek a tárgysorozaton. De nem hiányoztak. Az internátusok ügyében ismét beható tanácskozás folyt, a gimn.-ban a jövő félévre 4 német gyakorlati óra tartása mondatott ki a főiskola költségére s ismét felmerült, hogy a gimnáziumban nem lehetne-e a bifurkációt keresztülvinni. Erre javaslatot kér az igazgató-tanács.

M. J.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyászhir.** Gyászlap tudatja velünk *id. Czinyéry Barna* nyug. kálósai ref. lelkésznek nov. 23-án, elete 75-ik évében Gortvakisfaludon bekövetkezett elhunytát. Czinyéry Barna miskolci ref. leánygimn. tanár édes atyját gyászolja az elhunytban. Az Úr hű szolgájának emlékezete legyen áldott!

— **Széchenyi-ünnepély a sárospataki főiskolában.** Éppen készülöben volt főiskolánk, hogy megünnepelje a Magyar Tudományos Akadémia megalapításának százados évfordulóját, amikor főhatóságunk az Akadémia megalapításával kapcsolatban Széchenyi-emléknap tartását rendelte el. Főiskolánk nov. 21-én tartotta meg ezt a napot. Az imateremben szép közönség gyűlt össze, amely előtt a kettős alkalom jelentőségét gondosan megírt és behatóan tájékoztató felolvasásban a dr. Rác Lajos akad. tanár ünnepi beszéde tárta fel, amely a legmélyebb hazafias érzések forrásait is törekedett megmozdítani a hallgatóság lelkében. A főiskolai Énekkar és a Főgimn. Vegyeskar Kovács Béla főiskolai h. ének- és zenetanár vezetésével sikeresen énekszámokat adott elő, Batta Zoltán hittanhallgató, Misley József VII-ik és Képes Géza VI. oszt. tanuló szavaltak, ez utóbbi a saját költeményét a mendikánsok határtalan tetazése közepette.

— **A M. Prot. Irodalmi Társaság** nov. 22-én, vasárnap nagyon szép sikerű kirándulást és ünnepélyt rendezett Sárospatakon. Már a d. e. istentiszteleten dr. Victor János budapesti theol. tanár hirdette nagy erővel, lendülettel és hatással, Ézs. 50, 11—12. v. alapján, az ígét. D. u. 4 órakor teljesen megtelt a tápintézet nagyterme érdeklődő közönséggel, a műsoros estély meghallgatására. 1. Forgács Gyula spataki lelkész üdvözölte Megnyitójában a spataki egyház és főiskola nevében meleg vendégszerettel kedves vendégeinket, a M. P. I. T. küldötteit. 2. A főiskolai énekkar szép és szabatos éneke után (Gagyovszky—Tiboldy: Toborzó), 3. Tankó Béla debreceni egyetemi tanár tartott szabad előadást s fejtegette nagy figyelemmel hallgatott színes, ékes előadásban a M. P. I. T. múltját, törekvéseit s közelebről azt, hogy micsoda cél vezette őket ide Sárospatakra, a ref. művelődés e 400 éves fellegvárába? 4. Özv. Szilágyi Dezsőné, szül. Benkó Dóra úrasszony remek tiszta hangon, finom izléssel előadott vallásos és világi dalai (Kovács D. kép. igazgató kísérte zongorán) nagy lelki élvezetet szereztek közönségünknek. 5. Lam-

pérth Géza költő, a Petőfi-Társaság tagja szebbnél-szebb, többnyire hazafias tárgyú, irredenta szellemű költeményeivel ragadta magával a hallgatóságot; a tetszés és elismerés tetőpontját érte el, midőn „Csak azért...” című, Kovács Dezsőtől megzenésített dalát Benkó D. asszony nagy művészettel, magasba szárnyaló hangon előadta. 6., 7. Még a ref. elemi iskolai vegyeskar (Garay—Szölösi: a Balaton) éneke és Oláh István bh. szavalata (Szilágyi D.: A nagy kazánfűtő) járult nagy mértékben az est sikeréhez hozzá. 8. Befejezésül dr. Victor János mondott köszönetet a szíves fogadtatásért s ajánlotta közönségünk figyelmébe a Társaság folyóiratának: a *Protestáns Szemle*-nek pártolását. Az estély mintegy 2,000.000 K-val gyarapította a M. P. I. T. alapját, s a *Prot. Szemle* is kapott néhány új előfizetőt.

— **A főiskolai tápintézet** a Széchenyi-emlékünnep napján, f. hó 21-én ünnepi ebédet adott növendékeinek. Az ebéd költségeihez szíves adományaikkal hozzájárultak: Harsányi Gyula takp. vezérigazgató 200,000, Marton János theol. professzor 100,000, Tantó János tiszaluci lelkész 100,000, Molnár István nyirmihálydi lelkész 100,000 K-át. Fogadják a nemes szívű adakozók az ifjúság őszinte és hálás köszönetét.

— **Alsóborsodiak figyelmébe.** A jövő évi költségvetést a múlt évi módon — tehát még nem pengőben! — kérem még ez évben okvetlen beküldeni. Atyafiúi szeretettel, *Farkas István* esperes.

— **Lorántfy Fejedelemszöny az olvasókönyvekben.** Lapunk több számában említettük, hogy dr. H. Kiss Géza monoki lelkész mélyenjáró tanulmányok alapján kitűnő életrajzot írt a fejedelemszönyről. Most a *Magyar Asszony* című folyóirat novemberi számában közli az értékes könyv bevezetését (*Lorántfy Zsuzsána lelki nagysága*) egész terjedelmében és Madarász László polgári iskolai igazgató indítványára felhívást tesz közzé, hogy a közölt fejezetet a tankönyvírók vegyék fel az ifjúsági olvasókönyvekbe. Mi is ajánljuk e felhívást ref. tankönyvíróink szíves figyelmébe. Mint-hogy pedig a könyv első kiadása, a kiadóhivatal jelentése szerint fogytán van, akik még beszerezni óhajtják, mielőbb forduljanak a Sylvester-nyomdához, (Tahitófalú, Pestmegye) hol 35000 K-ért rendelhető meg.

— **Karrierék.** Dr. Felméri Ernő, Felsenfeld Ignác budapesti bélyeggyűgyáros fia, még a háború idején áttért a kath. hitre, hogy Debrecenben a városnál valami állást kaphasson, majd a ref. hitet vette föl s rövidesen Magoss György polgármester titkára lett. De zsidó származása valahogy kiderült s ebből annyi kellemetlensége lett, hogy kénytelen volt Debrecen otthagyni. atyjához visszatérni s most, ha öngyilkossági kísérlet okozta betegségéből fölépül, nincs hobb vágya, mint hogy újra zsidó lehessen. — Gödri Gábor két éven át volt akadémiánkon I. éves hittanhallgató, de mint lusta s kényelmes ifju, a második éven sem tett eleget tanulmányi kötelezettségeinek; ezért tovább nem lehetett itt tartani s az akad. tanári kar szeptember hóban útnak eresztette. Gödri fogta magát s beállt egyenesen — kath. kispapnak; hátha ott sem muszáj tanulni! Ime a vallás, mint megélhetési forrás!

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *Farkas István: Párber-ügyünk.* — Templomavatások — Vegyes közlemények. — Hirdetés.

Párber-ügyünk.

Szeretném, ha minden lelkésztestvérem elolvasná ezt az írást s innen-onnan választ is adnának, észrevételeiket közölnék a nagy nyilvánosság előtt, az általam e sorok utján felvetett mindnyájunkat érdeklő, esetleg egy szebb, holdogabb jövőnek alapját képező megmozdulásról. Nagyon jól tudom, s mint egyházmegyém minden egyházának ügyeit eléggé alaposan ismerő lelkész, fájdalmasan látom, hogy különösen a kommun óta annak, hogy nehezen tér vissza sok helyen az egyház békéje, rendje, sőt kimondom bátran tekintélye, a legtöbb helyen ennek oka: a *Párber*. Az a féktelen izgatás, mely az egyház s a papság ellen szabadon garázdálkodott; aztán a mezőgazdasági terményeknek, szolgálmányoknak olyan nagy számokat kitevő áralakulása; az az igazságtalan, sok helyen orcápirítóan igazságtalan egyházi-adó teherviselés (a képes annyit fizet, mint az első gazda!), mindezek az okok, meg még többek is, sokak lelkében a papok elleni lázadozás, az egyházzal való békételenség, a párbermegtagadás szomorú példáit termelik sok helyt ma is! Van példa arra, hogy a választók névjegyzéke nem készülhetett el, mert egyházi adó, illetve párberfizetési kötelezettségének senki sem tett eleget. És ugyanaz az állapot a róm. kath. testvéreinknél is! Erre vall az a miniszteri rendelet, melyet a mai vallásügyi miniszter 49765/1924. I. ü. o. szám alatt még 1925 év június havában bocsátott ki, amely rendelkezése igazán mindeneket megnyugtató, humanus, a háborgó lelkek lecsendesítésére valóban alkalmas *lelkési fizetésrendezés* lehetőségeit, a nyugodt lelkési munkára való kilátásokat teremthetné meg. Mert, amíg lelkészeknek, általában a népnevelőknek azzal kell törődniük, hogy lesz-e holnapra kenyér? míg a lelkészek valósággal udvarolnia kell, hogy párberre, ha csak részben is — befizetessék, tehát míg a megélhetés gondja lebeg a háza s lelke felett, addig sikereket termő egyházépítő munkáról beszélni nem lehet!

A belmisszió munkának nagyszerű kilátásai mind-mind szomorú, papíron való tervezetések mindaddig, míg a népnevelők kenyere átokkal sózott, sőt valósággal lealázó módon kikunyorált fekete kenyér! Még jó, ha megvan legalább ez! De sok helyt nincsen ez sem. Ahol a lelkészek van magánvagyon, ott igazán azt kell felélnie.

Ha valaki kíváncsi példára — készséggel szolgálok ezzel!

Ezt láthatta meg a jelenlegi vallásügyi miniszter, nem nálunk! — de a tulsó oldalon. És cselekedett. A róm. kath. egyház számára kibocsátott s általam fennebb említett rendeletében!

Röviden ennyiben adhatom tartalmát e rendelkezésnek. A katolikus párber és szolgálmányok a *hívek teherviselési képességének figyelembe vételével*, vagyis az „arányos adózás” életbeletetéseivel, vagy békés uton, vagy a „közigazgatási hatóság” (főszolgabíró, polgármester) segítségének igénybevételeivel — már az egyénenkénti kivetés eszközésénél is! — úgy vetendő ki s hajtandó be, hogy „a községi előjáróság a bekapott párberjárandóságokat legkésőbb minden év november első hetéig köteles a lelkészek és egyéb egyházi alkalmazottak átszolgáltatni.”

Intenció e rendelkezésben, ha t. i. valóra válhatnék nálunk is, a régi, a mi óhajuk is: 1. a progresszív adózás, 2. a párber s egyéb járandóságnak a politikai község hatóságai közbejöttével való kivetése és beszédése, 3. a kivetett s beszédhető járandóságok garantálása! Ugy tudom — kísérlet gyanánt — sok katolikus egyházközségben már így rendezkedtek be. El nem képzelhető áldás fakadna e tervet, e rendelkezés, esetleg törvényhozási uton való kimondásából s végrehajtásából. Nagyon kíváncsúnak ítélem, hogy ez a nagyfontosságú ügy odakerülne az egyetemes egyház asztalára is s ha megszívlelnék ezt a kérést lelkész-országgyűlési képviselőink is s mindent megtennének, hogy ez a régi óhaj édes valóság legyen!

Farkas István.

Templomavatások.

A *kázmárk-léhi* egyház nov. 15-én tartotta örövendő érzések közt megújított templomának felszentelési ünnepét. A felszentelő imát *id. Szilva István* fűgödi, az egyházi beszédet *Felméry Albert* aszalói lelkész végezte, míg a kint maradt nagyszámú híveknek *Tamáská János* selyebi lelkész predikált. Az urvacsorát *Megyasszay András* herénászentandrási lelkész szolgáltatta ki Tamáska János közreműködésével. *Csabay István* kiskinizsi lelkész keresztelt. A kicsiny, 340 lelket számláló gyülekezet részint rendkívüli egyháziadóból, részint önkéntes adakozásból végezte a kö-

rübelől 120 milliót meghaladó építkezést, amellyel kapcsolatban a lelkész lakása is megújított. Id. Petus István és neje egy díszes szószerket csináltattak, míg az aszalói egyház presbiteriuma lelkészek közreműködése folytán egy régebbi, márvánnyal ellátott urasztalát és terített ajándékozott. Elismerésre méltó munkát végzett az építkezés egész tartama alatt, Nagy András gondnok és ifj. Benke János presbiter, akiknek közreműködésével a különben is szegény anyagi viszonyok között levő egyház tekintélyes összeget megtakarított.

A korláti református egyház érdekes temploma a XV. század elejéről való építkezés, amelyet a Műemlékek Országos Bizottsága műemlékké nyilvánított. Különösen szépek a templom hajójának csillagalakban összefutó gótikus ívei, valamint az igen változatos és ízléses kőből faragott gótikus ablakkerete. A kis, alig 240 lelket számláló egyház rendkívüli áldozatok árán a saját erejéből restaurálta a templomot Sándy Gyula műegyetemi tanár tervei alapján. A restaurált templomnak nov. 22-én volt a felavatása ünnepélyes keretek között. A bezárt templomajtó kérését az egyház gondnoka átadta Cziáky Endre esperesnek, aki megáldó szavak kíséretében nyitotta ki a templomot és elsőnek lépett be. A templomot zsufolásig megtöltötte a helybeli és közeli környék lakossága, amelynek soraiban jelen volt Puky Endre dr., mint az abauji egyházmegye gondnoka, Szentimrey Pál alispán, Téglássy Endre dr., a korláti egyház főgondnoka, továbbá Nemes Bertalan nemzetgyűlési képviselő, Kovács István egyházm. főjegyző, Ujj János nyug. korláti lelkész, aki 42 évig volt az egyház lelkipásztora, Ujj József, Höresik Lajos és Kádár József lelkészek, valamint mások. A felavató ünnepség Kovács István imájával kezdődött, majd Cziáky Endre esperes tartott magasszárnyalású ünnepi prédikációt. Ezután úrvacsoraszétosztás következett, végül Sárközy Gyula korláti lelkész olvasta fel a templom történetét. A templomi ünnepély után társasbéd volt az iskola termében, amelyen az első felköszöntő a kormányzóra Cziáky Endre esperes mondotta.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Gyász hírek.** Tóth Bertalan tiszaföldvári lelkész, egyh. m. tanácsbíró életének 62-ik, tiszaföldvári lelkézi szolgálatának 25-ik évében, nov. 25-én hosszas szenvedés után elhunyt. Bánfalván született, 1882-ben Iglóról jött főiskolánk theol. akadémiájára s itt egy népes és kitűnő osztálynak lett komoly, derék és értékes tagja. 1886-ban a theol. pálya bevégezése után, Pest megyébe került segédlelkésznek s ott lett a 90-es évek elején tószegi lelkész, majd Zoványi J. Patakra jövetele után, 1901-ben a népes tiszaföldvári gyülekezet választotta lelkészéül. Takács József ceglédi lelkész leányát vette feleségül, így vőjárta volt Rákosi Viktornak. 1911-ben boldogan vett részt az osztály 25 éves pataki találkozásán s tavaly az évente összejövő osztálytársakat, barátokat 1926-ra ő hívta magához baráti találkozóra. Az Ur másképp végzett felőle és saját színe elé

hívta hű szolgáját. Őszinte fájdalommal küldjük búcsusóhajunkat kihűlt hamvai felé. — Forgács Gyula sárospataki lelkészt súlyos csapással látogatta meg az Ur: édesatyja, *Forgács Mihály*, Léva város anyakönyvvezetője, nov. 28-án, 77 éves korában elhunyt. Fia, sajnos, már csak a temetés után érkezhett haza. Áldott legyen az elköltözött hű munkások emlékezete!

— **Pataki tanárok felolvasása.** Nov. 25-én a Néprajzi Társaság budapesti feolvasó ülésén dr. *Gulyás József* főgimn. tanár „Jókai és a népdalok” cím alatt tartott felolvasásában a nagy költőnek a népdalok iránt sűrű tartó szeretetét ismertette, melynek első regényétől az utolsóig bizonyosságát adta műveiben. *Hodossy Béla* nyug. tankép. igazgató viszont Jókai nagy szeretetét mutatta ki a népdallamok iránt, melyet kicsi korától késő öregségig megőrzött.

— **Irodalmi megbízás.** A M. Tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottsága nov. 30-án d. u. tartott ülésében a Kazinczy Ferenc levelezése című nagy vállalat pótkötetének szerkesztésével *Harsányi István* spataki theol. tanárt és főkönyvtárnokot bízta meg.

— **Főiskolánk köréből.** A hittanhallgató ifjúság dec. 5-én este a tanácsteremben *theologus-esté* rendez bibliamagyarázattal, énekekkel, szavatokkal. — A javító és pótló *érettségi* vizsgálat dec. 9-én lesz főgimnáziumunkban. — Az ifjúsági *téli* istentiszteletek dec. 6-án kezdődnek az imateremben. — Főiskolánk dec. 13-án d. u. az imateremben fogja a *Lévay-ünnepélyt* megtartani; az ünnepi beszédet Novák Sándor főgimn. tanár fogja mondani.

— **Belmissziói értekezlet** tartottak nov. 12-én a mezőcsati lelkézi-kör tagjai Mezőcsátón Szalóczy Pál elnöke alatt az alsóborsodi ref. egyházmegye belmissziói rendeletének megvitatására. Hosszú és tartalmas eszmecsere fejlődött ki, melynek során a körzet tagjai a következőkben állapodtak meg. Hétköznapi istentiszteletek mindenütt bevezetendők s lehetőleg bibliamagyarázattal kötendők össze. Ott, ahol nehézségek volna, mint alkalmas időben: adventben kell az istentiszteletek tartását megkezdeni s legalább minden csütörtökön kell bibliamagyarázatot tartani. Házi istentiszteletek tartását elvileg helyesnek tartja az értekezlet s addig is, míg ez az álom valósággá válik, egy-egy ünnepélyes alkalommal (házszentelés, házassági évforduló stb.) emlékeztesse egy-egy imával a megjelent lelkész az ünneplőket arra, hogy Istentől száll alá minden jó adomány. Iskolai vallás- és énekoktatásra lelkész különös gonddal ügyeljen. Konfirmandusokat lehetőleg egy éven át mindenütt lelkész tanítsa. Konfirmáltak egyletét, vasárnapi iskolát, énekkart minden gyülekezetben alakítani kell. Vallásos estélyek mindenütt tartandók. Kerületi belmissziói lelkézi állás szervezését egyhangúlag kívánatosnak tartja a körzet. Végül megállapodott abban, hogy ősszel-tavasszal lehetőleg a körzet más-más helyén 1—1 belmissziós napot tartanak vallásos gyülekezeti összejövetellel egybekötve, amely nap egyrészt a lelkészek, másrészt a gyülekezetek lelki épülését munkálná szép eredménnyel.

— A közoktatási miniszter kulturprogramja.

Gr. Klebelsberg Kuno közoktatásügyi miniszter a nemzetgyűlés nov. 25-iki ülésén terjesztette elő kulturprogramját. Előadta, hogy öt év alatt 27.7 százalékról 6.4 százalékra csökkent az iskolázatlan tankötelesek száma. — Mióta miniszter lett, 1252 új tanítói állást szervezett. Elsősorban a mezőgazdasági népoktatás ügyét kívánja szolgálni. A költségvetési törvényjavaslatban előirányzott hitelt is erre a célra kívánja fordítani. Részben folyamatban van az intézkedés, részben előkészítés alatt áll 278 tanterem és 170 tanítói lakás felépítésének munkája. A 10 millió aranykorona beruházásával még további 230 tanterem és 263 tanítói lakás épül fel, ami további 10 ezer, eddig iskolázatlan tanköteles gyermek tanítását teszi lehetővé. A jövőben 12.5 millió korona áll rendelkezésre, amelyből a régi érdekeltségek hozzájárulásával 30 millió értékű új objektumot lehet létesíteni. 3 éven belül a népoktatás terén mutatkozó hiány teljesen eliminálható lesz. A népoktatás továbbfejlesztése terén át akar térni a nyolc osztályos népiskolára, egyelőre csupán ott, ahol a községek maguk is jónak látják, öt év múlva a letűnt tapasztalatok alapján már kilehet szélesíteni, további 10 év múlva pedig kötelezővé kívánja tenni. 10 év után már a 8 esztendő kötelező népiskola fog működni Magyarországon. Elengedhetetlenül szükségesnek tartja ezt a kiépítést, mert az orosz bolsevizmus egyik főokát is az orosz tömegek tudatlanságában látja. A kultúra is bizonyos fokig harc a nemzetek között. Ma még szellemi fölényünk van a szomszédállamokkal szemben, ezt minden körülmények között fenn kell tartanunk. Kijelenti, hogy nemcsak a vetítőgépet, a mozit és gramofont fogja e téren alkalmazni, hanem igénybe veszi a rádiót is, amely módot ad arra, hogy Budapestről az egész országnak tarttasson előadást. A modern nyelvek oktatását a leányiskolákban is keresetül akarja vinni. A tanárképzés reformjával kapcsolatosan megjegyzi, hogy az ösztöndíjak kérdését igen nagy jelentőségűnek tartja. Erre a célra a Károlyi Mihálytól elkobzott vagyonoknak a nemzetre eső részét használja fel ösztöndíjak létesítésére.

— **Tovább egy lépéssel!** A Sárospatakon tartott alszóempléni presbiteri értekezleten elhangzott és helyeselt gondolatok megvalósítása érdekében felhívom lelkészársaim figyelmét arra, hogy ha közösen szereznénk be *bibliákat* az iskolai tantermek és a *Paróchiális Könyvtárak* részére, legalább 15%-al olcsóbban szerezhettük meg. Ha énekeskönyveket szereznénk ilyen módon, legalább 25%-al adhatnók olcsóbban. Az átdolgozott teljes biblia ára 45.000 K, átdolgozott újtestamentum zsolnárokkal 10.000 K. Az énekeskönyvek árjegyzéke minden lelkészi hivatalban meg van. Kérem tehát lelkészársaim közül azokat, akik e közös akcióban részt akarnak venni, hogy *december 15-éig küldjék el hozzám a pénzt* és az utalvány szelvényén írják meg pontosan, miből s hány darabot kérnek? Az összeget úgy számítsák ki, hogy a bibliaért egyenként 39.000 K-t kell küldeni, az énekeskönyv árából (a nagyság és minőség közlendő) 25% levonandó. Ha a postaköltség megengedi, hogy még kedvezményesebben juthassunk

e könyvekhez, — utólag el fogok számolni. Bár elsősorban az alszóempléniakat hívom föl erre, de természetesen más megyéből való rendeléseket is készséggel elintézzünk most, a jövőben pedig (hiszen e beszerzésekre minden év szeptemberében szükség van) kívánatos lenne, hogy minden e.-m. belmissziói bizottsága hasonlóképpen cselekednék. Szíves üdvözzel, Forgács Gy. belm. előadó.

— **Százéves Lévy-ünnep Sajószentpéteren.** Az országos Lévy-ünnepélyek között a nagy költő szülővárosa: Sajószentpéter is méltóképen kivette részét az emlékezésből és a hódolatból, mellyel kiváló szülőföldjének adózott. November 29-ikén, vasárnap délután igen nagyszámú és lelkes közönség töltötte meg a városháza dísztermét, ahol először is a képviselőtestület díszközgyűlése emlékezett róla, mint a város, a vármegye, az ország nagy fiáról. A díszközgyűlést *Szepessy Gyula* szolgabíró nyitotta meg, utána *Keller László* róm. kath. plébános, képv. test. tag emelte ki Lévy Józsefnek különösen hivatalos közéleti érdemeit hatásos beszédében. Azután a díszközgyűlés mintegy folytatódott rövid szünet után az ünnepélylyel, mely a dalárda Magyar Hísekegyének elnéklésével kezdődött. Ennek elhangzása után Dr. *Ambrus István* helybeli ügyvéd nyitotta meg az ünnepélyt gazdag és tartalmas beszédével. Ezután *Erdős Károly* tanító szavalta el *Szigethy Ferenc*: „Lévy József emlékezete” című alkalmi költeményét a közönség hangos tetszése mellett. Majd *Miklós Elemér* e.-m. tanácsbíró, alacska földbirtokos mondott rövid szép emlékezést a költőről s az emberről, aki öneki sokáig személyes ismerőse, irodalmi tanácsadója volt. A kedves szép emlékezést egy Lévy-ének (Gondviselő jó Atyám vagy) követte a kórus előadásában. Ezután *Szigethy Ferenc* balajti lelkész méltatta Lévyt, mint költőt, felölelve egész költészetét a közönség állandó figyelme és tetszése mellett. A méltatást újra kóruszám követte Lévy: „Fehér galamb száll a levegőbe” kezdetű dalával. *Maklár Jolánka* nagy hatás mellett szavalta el Lévy Mikesét. Aztán újra az énekkar szerepelt (Lévy: Száraz ágon bús gerlice turbékol) biztos és kellemes összetanultsággal, precíz vezetéssel. *Slemmer Ilonka* szavalta el szépen és hatásosan *Balázs Győző*: „Lévy él” e. alkalmi költeményét, majd *Szigethy Ferenc* bezárta az ünnepélyt rövid néhány szóval, a közönség végezetül a Szózatot énekelte.

— **A tiszáninneni ref. egyházkerület tanítóegyesülete** folyó évi dec. 2-án tartotta meg alakuló közgyűlését Miskolcon. A XC-ik zsolnárléleklése után Enyedy Andor imádkozott valamennyiünk szívét magával felemelve Istenhez. Csiky Béla, tanítóegyesületi elnök tartalmas megnyitó beszédje után üdvözölte a megjelenteket s az alakuló gyűlést megnyitotta. Először is vitéz Nyitray Károly, alelnök ismertette és felolvasta az alapszabályt s ezt a közgyűlés változatlanul elfogadta és határozatilag kimondotta, hogy jövőhagyás végett az illetékes egyházi, illetőleg világi hatóságok elé terjeszti. Megválasztott aztán az egyesület tisztikara. Tanító-elnök lett: Csiky Béla, lelkészi elnök Enyedy Andor, világi elnök Hodossy Béla, alelnök vitéz Nyitray Károly, pénz-

tárnok vitéz Litkey György, titkár Kocsár István, főjegyző Remán I., jegyzők Vita és Balogh. Megalakították a számvizsgáló-bizottságot, valamint tiz tagú választmányt. A választás a legszebb egyetértéssel, egyhangulag történt. Enyedy Andor „A magyar dal művelése nemzeti szempontból” címmel tartott tanulságos felolvasást, gondolatai méltó figyelmet keltettek. A gyűlésen a szép számmal jelen volt tanítókön kívül megjelentek Sáfrán Géza, nyug. tábornagy, Farkas István alsóborsodi esperes és Keresztes Vencel, a borsodi ált. tanító-egyesület elnöke.

— **Kérelem.** A gömör-tornai lelkésztestvéreket tisztelettel kérem, hogy amennyiben az egyházmegyében kötelezővé tett belmissziói programm keresztültvitelénél valamilyen segítségre lenne szükségök, forduljanak elsősorban saját belmissziói körük lelkészvezetőjéhez, másodsorban az egyházmegyei elnökhöz, vagy előadóhoz. Gondoskodni kívánunk minden felvilágosítás és szakmunka adásáról, sőt a lehetőséghez képest előadó lelkész-társ küldéséről is. A téli vallásos esték tárgyaira vonatkozólag a keretet őszi gyűlésünk megadta. Mindenki gyülekezetének minősége és egyéni hajlamai szerint válassza tárgyát, fődolog lévén, hogy a vallásos est egy központi gondolat által egységbe szoríttassék, de ez egységen belül a gyülekezet minél több tagjának alkalom adassék az aktív részvételre. Az egyházlátogató küldöttségek szemlét tartanak a végzett munka felett és útmutatást adnak a teendőkre vonatkozólag. Az egész téli munka felől jelentés küldendő az esperes urhoz, amely után egy belmissziói konferencia keretében próbáljuk levonni az eredményeket. *Dr. Páhy József*, belmissziói előadó.

— **Gr. Széchenyi István a vallásszabadságról.** Vallási kérdésekben Széchenyi a türelem és a szabadság álláspontján volt. Tanuljunk e tekintetben, mondja, Amerikától, hol mindenki önléleknek legjobb világa szerint imádja Istenét. Vegyük Amerika türelmességét például, nehogy nyomorék meghasonlásaink következtében örökre sinlődjék e hon! Keressünk valami egyeztető köteléket! — Széchenyi ideálja a teljes vallásszabadság; azt mondja: A keresztyénség tiszta szellemében én mindenek előtt türelmes és nemcsak szóval, hanem tettleg vagyok vagyok türelmes. Ezért ő mindig felszólalt és fel fog szólalni az evangélikusok mellett, míg a reciprocitásnak elve, s nemcsak szín, de lényeg szerint kivágya nem léssen. Minden, ami innen marad, keble vágyát kielégíteni nem fogja. — A míg valamely vallás külső gyakorlata nem ütközik az állam céljaiba, addig tisztelni kell szabadságát, mégha a legnagyobb abszurdumokat tanítja is. Meg fognak jönni az idők, mikor a kábultságok, hogy csak *egy úton* lehet az Istent megközelíteni, megfognak szünni, mikor a természet igaz szavát meg fogják érteni, mikor a filozofia szelleme fogja a kormányokat áthatni. Addig is törekedjünk megközelíteni ezt az ideális állapotot!

— **A miskolci ref. egyház imaháza.** Miskolcon évtizedek óta nem volt olyan intenzív a ref. hívek között a hitélet, mint mostan. A Kálvin Szövetség tevékenysége, nagyszerű munkássága is nagyban hozzájárul a hitélet elmélyítéséhez. A ref. hívek

— akik a városnak a vasgyár felőli részén nagy számban laknak — sajnálatosan nélkülözik egy templomnak vagy imaháznak a közelségét. Azért újabban mozgalom indult meg a miskolci reformátusság körében, hogy a Fűzes-utca környékén imaházat építsenek. Ezt a szándékukat dec. 2-án a polgármesterrel — aki előtt küldöttségileg megjelentek — közölték és arra kérték, hogy a Fűzes-utca környékén levő városi telkekből vagy közterületből imaház céljaira megfelelő területet engedjen át a város a ref. egyháznak.

— **Pataki diákok,** *Komáromi János*nak a pataki diákéletből merített s azt minden nevezetesebb életnyilvánulásában megvilágító, derült, jóízű humorral bemutató, eleven, színes nyelven megírt regénye, mely először a *Magyarság* okt.—novemberi számaiban jelent meg, már könyvalakban is kikerült a sajtó alól s fűzve 50,000 K-ért rendelhető meg a Stádium könyvkiadóvállalatnál (Budapest, VI. Rózsa-utca 111., I.), bolti ára 70,000 K lesz.

— **Előfizetési felhívás.** *Dr. Cziáky Ferenc* katonai ügyész, az abaúji egyházmegye nagyrabecsült esperesének fia, „A trianoni békeszerződés történelmi, jogi és erkölcsi szempontból” c. műre hirdet előfizetést. Hasonló irányú munka a magyar irodalomban eddig még nem jelent meg. Előfizetési ára 40000 K és portó, bolti ára 80000 K lesz. Előfizetni lehet: *Dr. Cziáky Ferenc* Budapest, X. Villám-u. 13.

— **Coolidge Calvin,** az északamerikai Egyesült Államok elnöke, a nov. 26-iki hálaadási Nap elrendelése iránt kiadott felhívásában ezeket mondja: „Nem tudok azokra a bajokra, melyek ma a társadalmat sorvasztják, semmi más gyógyszerrel elgondolni, mint a vallás befolyását.” Ezért felhívja a lakosságot, hogy november 26-án adjanak hálát Istennek a tőle vett jótéteményekért.

A BETHLEN-KÖNYVKERESKEDÉS

(Budapest, IX., Kálvin-tér 8. sz.)

kiadásában jelenik meg a karácsonyi könyvpiac nagy egyházi irodalmi ujdonsága:

dr. Ravasz László püspök

NŐI IMAKÖNYVE

a legdíszesebb kivitelben, vászon, párnázott vászon, puha bőr, párnázott bőrkötésben, úgyszintén amatőr kiadásban, a Szerző sajátkezű aláírásával. Az amatőr-példányokra előjegyzéseket már most elfogadunk.

Az imakönyv első része „ÜNNEPNAPOK” címmel külön is megjelenik. Elmélkedéseket és imákat tartalmaz házi istentiszteletek céljaira.

Ezenkívül karácsonyi ajándéknak alkalmas ifjúsági és vallásos könyvek, Bibliák, Zsoltárok, fálmondások, levélpapírok, stb. nagy választékban kaphatók.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		Megegyezés szerint.

TARTALOM: Dr. Hegyaljai Kiss Géza: Egyházkerületi lelkeszi értekezlet. — Dr. Gulyás József: Jókai és a kálvinista énekek. (Folyt. és vége.) — Nádházy Bertalan: Interpelláció! — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hirdetés.

Egyházkerületi lelkeszi értekezlet.

A Tiszánineni Egyházkerület 1897. évi tavaszi közgyűlése elrendeli az egyházmegyei lelkeszi értekezletek tartását. Érdekes az indoklása: „Miután... Bizottság az egyházmegyei szűkebb körben való eszmecseréket, egyházi s vallási életünk minden ágára s mozzanatára kiható véleménynyilvánításokat úgy az egészséges lelkeszi közszellem kifejlődése, mint a minden oldalú tájékozottság szempontjából elsőrangú segédeszközöknek ismeri: szabályrendetileg óhajtaná kimondani, hogy az e.-megyei értekezletek mindenütt, minden lelkesre kiható kötelezettséggel szerveztessenek...”

Az egyházmegyei értekezletek tartása azóta rendszeres gyakorlatba vétetett s áldásai úgy a lelkesekre, mint a gyülekezeti életre nézve csoportosan jelentkeznek. Hosszú időre felejthetetlen például az Alsózempléni Egyházmegye 1920 augusztus 20-án Szerencsen tartott értekezlete, mely az összeomlás után az első megmozdulás volt a vallás-erkölcsi téren való megújulásra. A pestkörnyéki lelkeszek ugyanezen a napon Pécelen gyűlnek össze megbeszélésre... S a felgyulladt tüzek nyomán szakadozni kezd a magyar ejszaka sötétsége.

Egyházkerületünk egyházmegyei azóta fokozott erővel évről-évre tartják értekezleteiket a gyülekezeti és gyülekezetközi élet nyilvánvaló nyereségei iránt. Sőt a haladás újabb lépéseként rendszerre fog válni az egyházmegyei presbiteri értekezletek tartása is. Az első ilyen Sárospatakon volt 1924 szeptemberében. Már az első értekezlet magában hordotta a jövő ígéreiteit úgy a megjelentek nagy számánál, mint a megbeszélt témák gyümölcsöző voltánál fogva. Az 1925. évi pataki presbiteri értekezletre még több helyről, még nagyobb érdeklődéssel gyűltek össze a vidék presbiteri, hogy messze fényt vetítő előadások eszméltetései mellett teljesedjenek meg lélekkel. Hogy ez irányban is általános érdeklődés várható, annak bizonyága, hogy a szomszéd egyházmegyék is elküldötték képviselőiket, hogy odahaza a látottakról és hallottakról előadás formájában számoljanak be s hogy az Alsózempléni Egyházmegyét a presbiteri értekezletek tartásában követhessék.

A következő lépés most már egyházkerületi lelkeszi értekezlet tartása volna. Érdekes, hogy egyházkerületünk 1896 óta ismételtelen foglalkozik

ilyen kerületi lelkeszi értekezlet előkészítésével. De még 1912 őszi közgyűlésén is csak annyira megy, hogy kimondja az egyházkerületi lelkeszi értekezlet szervezését s az e tárgyban készített bizottsági munkálattal az egyházmegyei lelkeszi értekezletekhez teszi le véleményezését végett.

Kétségtelen, hogy az ilyenmű kerületi értekezlet tartásának szüksége napjainkban már mindenek előtt nyilvánvaló lett. Ugy a belmissziói, mint a liturgia-újítási és egyéb kérdések megbeszélése és egyöntetű megoldása égetően szükségessé teszi, hogy ebben az irányban elhatározó lépés tétessék. Hova-tovább szükségessé válik a református egyháztársadalom országos kiépítése. Nemcsak a testvéregyházak előtérbe kerülése ösztönöz, de a saját belső vágyunk is arra hajt, hogy a következő évek alatt, de lehetőleg már 1926-ban Magyarország összes reformátusai, egyházaiak és világiak, presbiteri, tanítók, diákok, női egyesületek összegyülekezzenek lehetőleg az ország fővárosában tartandó református napokra. Egy egységes erőfeszítésnek kell itt a szerencsés kialakulás formáját megtalálni, hogy a kálvinizmus arca a múlthoz illő méltóságban és a jövőhöz illő elszántságban tűnjék a világ szemébe.

Az idő halad s mi a tennivalónkat tovább nem halaszthatjuk. Tegyük megfontolás tárgyává, hogy mit jelent reánk nézve életünknek rétegről-rétegre való átítatása az evangélium napsütésével. És eszerint munkálkodjunk és készülődjünk, hogy 1926 tavaszán, lehetőleg az egyházmegyei gyűlések után, de az egyházkerületi közgyűlés előtt, a Tiszánineni Egyházkerület reformátusainak imponáló többsége jelenhessenek meg Miskolcon nemcsak egyházkerületi lelkeszi, de egyházkerületi egyháztag-értekezletre! Adja Isten, hogy törekvéseink testet ölthessenek s álmaink váljanak szent ügyünk diadalává! Dr. Hegyaljai Kiss Géza.

Jókai és a kálvinista énekek.

(Folyt. és vége.)

Nem volna teljes a kérdés tárgyalása, ha figyelmen kívül hagynánk a *gyászekekkel* való kapcsolat vizsgálatát. A bevezetésben már említettem, milyen szerepe van a kálvinista iskolában a harmoniának, vagyis kántusnak. Megérzik-e e gyászekek hatása Jókai stílusán?

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy meg, bár nem sok halottasének beiktatását látjuk. Pl.

Ember retteg a holnapot... Előfordul a Szabadság a hó alatt 203. s 308. lapján, hol a Nescin futó gyászdereglyén éneklük.

Halld meg lélek... Előjön a Lőcsei fehér-asszony I. 163. Rab Ráby II. 270. I. Ujabb elbeszélés: Nagy ellenség 235. Az 1796-i debreceni halottaskönyv után felveszi az új énekeskönyv is (313. szám.)

Félelmeknek királynéja... Rettenes halál... E gyászdal a Rab Ráby II. 281. lapján olvasható. *Nyúl meg kriptájátó...* Egy az Isten II. 85. lapján.

Már elmegyek az örömbé... 3 a Debr. lunatikusból (251), Egetvivő asszonyszívben (240) eltérésekkel, valamint a Nagy ellenség c. elbeszélésében s a És mégis mozog a földben (II. 326.) fordul elő, Kis királyok II. 40, mint szép kálvinista zsolozsma. Nagyon sok énekeskönyvben megtalálható (Lőcsei én. 1642. Ilyés 1693. Kájoni, Debreceni én. 1757. Az új énekeskönyv a 336. sz. alatt.

Menj el a nyugalom... Szeretve mind a vérpadig II. 175. Egetvivő asszonyszív 144. Hétköznapok fordul elő 2 (vsz.)

Némi eltéréssel (A gyászos sírhalom megnyílt kebelébe h. a föld kebelébe van) olvasható a Debr. lunatikusból 251. lapján. Hosszabb szövege (6—10 sor) látható az És mégis mozog a föld s Ujabb elbeszélései közt a „Nagy ellenség“-ben.

Van eset, hogy temetési énekül zoltárt, vagy dicséretet említ (pl. a Nagy ellenségben a XXXVIII. zoltárt s a 164. dicséret egyes részeit.)

Az is előfordul, hogy a kantus operából kivett részletet ad elő (Köszívű ember fiaiban a Nabugodonozor operából veszi ki „egyikét a legsebbe gyászdaloknak.“

A kálvinista temetés leírásával sokszor találkozunk Jókainál. A Nagy ellenségben a virrasztók a pap megjötteig énekelnek. Akkor a pap imádkozik. Aztán ének következik s a holtat a templomba viszik. Itt egy másik pap prédikációt mond. Ezután a temetőbe viszik a koporsót. Itt a rektor elbúcsúztatja. — Az Egetvivő asszonyszív 222. lapján az író összehasonlítja a katolikus és református temetési szertartást. A katolikus gyász-requiem zsolozsmája dallamos s megható zenéje csupa vigasztalás. A „circumdederunt“ felbúgó panaszához nincs hasonló, a Lázár említéséhez fogható nagy mondás nincs a világon. De a kálvinista temetés is lélekemelő. A nép előtt érthető nyelven szól a lelkész a világi dicsőség mulandóságáról s az örök élet gyönyörűségéről. A harmóniás kar rázendíti: „Nincs már szívem félelmére, Nézni sirom fenekére, Mert látom Jézus példájából, Mi lehet a holtak porából.“ Aztán előlép a senior (a Tengerszemű hölgy szerint a rektor a Köszívű ember fiait szerint az esperes) s sorokra menő rigmusokban elbúcsúztatja a halottat. Így rajzolja meg itt költőnk a puritán kálvinista temetés képét, beleszövé a 19. dicséret 3. versének 4. első sorát. Lengyel József e szép énekét nagyon szeretik a kálvinisták.

¹ A kis kir. I. 64 I. szerint demokratikus zsolozsma, szép, s nagyrabecsüli a szerző.

Más szempontból hasonlítja össze a katolikus és a református temetést a Rab Rábyban. „Okos emberek a pápisták, — mondja — hogy diáklul éneklük el a halottukat. A hallgató nem ért egyebet, mint azt, hogy „circumdederunt“, még a hozzávaló melódia is olyan becsületes allegettőben van tartva! De a mi kálvinistáink úgy kikeresik a legelkeserítőbb gondolatokat s úgy kitalálják hozzá a melódiák legkomorabb s legmélább fajait, hogy az embernek marokra fogják vele a szívét s úgy facsarják ki. A Hétköznapokban lévő „Cantus praeses“ c. darabjában azt mondja, hogy a kálvinista halotti énekek sajtósan szomorúak, az őst s a mulandóságot jutattják a hallgató eszébe. Harmóniájuk hosszú, vontatott. A Rab Ráby szerint a „Félelmeknek királynéja“ egyike a keserűségben telhetetlen kálvinista énekeknek.

* * *

E vázlatos sorokból két dolog tűnik ki. Az egyik a kálvinista népet, a másik a kálvinista írókat jellemzi. — A kálvinista ember nagyon szeret énekelni. A gyülekezeti istentiszteletben való részvétel felemelő s lelket könnyítő hatással van a hívőre. Az És mégis mozog a föld 65. lapján azt olvassuk: „Szinte megkönnyebbült a szívük, hogy egyszer kiénekelhették magukat. Ur-forma ezen nevet, pedig nagy dolog az, mikor a szegény ember egyszer kiénekelheti magát s a „Sionnak hegyén“ után urvacsorához járulhat. (67.) Mintegy második bibliája lett a kálvinista magyarnak az énekeskönyv, könyvelven: zoltár (a Törökvilág II. 65. szerint káposos zoltár.) Nagyon találó az a német szállóige: Das Volk singt sich in Lutherslehre hinein (Szügyi). Nálunk, magyaroknál csak a reformátusok éneklük a zoltárt, a katolikusok csak egyet-kettőt s azt is néha (Mint a szép híves patakra... A mélységből kiáltok hozzád). A görög katolikusok a Káldi-Tárkányi Prózai fordítását olvassák s olykor éneklük (17. zoltárt). Bár az általa felhasznált énekek egyikét-másikat más felekezetűek is éneklük (pl. Szabadság a hó alatt), némelyike más hitűek énekeskönyvében is előjön (pl. Ne szállj perbe... Kájoninál s Ilyésnél, Miért zugolódnak Lávid Ferencnél 1575. Szívemet hozzád emelem Ácsnál), azonban tekintettel Szenci szövegére, az író kijelentéseire s arra, hogy iskolás korában tanulta ezeket, jogosan nevezhetem ezeket kálvinista énekeknek.

A másik dolog az íróra magára jellemző. Mélységes benyomást tett lelkére a kálvinista nevelés, mely a vallásoktatás s a zoltárok tanítása által jó egyháztagokat igyekezett nevelni a hazának s egyháznak. Ha nem mondaná is Jókai, megállapítanánk róla, hogy ezeket az énekeket könyv nélkül tudta. Megállapíthatnánk az eltérő szövegekből. Kicsi korától sirjáig kísérte őt az énekek szeretete. Ezt igazolja a Börtön virágában lévő zoltárdicséret is (257. l.) 1903-ból. Sőt koporsóját is a XXXV. zoltár hangjai mellett földelték el. Hogy e szövegek még gondolkozására is nagy hatottak, mutatják odavetett megjegyzései. Pl. az Aranyember 251. lapján azt mondja, hogy a természet templomában a fülemile éneke a Szt.

Dávid zsoltárából a panaszt, a pacsirta a dicsőretet zengi, csakhogy szebben, mint Dávid király.

Ime, így áthatotta Jókainak, nem csak érzés- és kedélyvilágát, hanem stilusát is a hitvallásos iskola. A kettő, az egyház és az iskola, nem lehet ellentétben egymással. A Jövő század regényének egy részében, a Harc a földi csillagok közt címűben, annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy tanoda és egyház soha el nem törölheti egymást. Ki kell egészítenie egymást. A protestánsok szerint az iskolák mindenestől az egyház testéhez tartoznak. Az egyház veteményes kertjei. Az Eget-vívó asszony szív 199. lapján azt mondja, hogy lehet csúfolódni a szegény kálmánistákkal, de azt el kell ismerni, hogy a művelődés, nemzetiség előmozdításában nagy érdemük van. A kálmánista iskolák zamatja a stiluson még későkorban is megérzik. Jól mondja Horatius: Quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu (Epist. I. 2. 69—70). A Jókai esztendejében adjunk tehát egy szál virágot a hitvallásos iskolák koszorújába is.

Dr. Gulyás József.

Interpelláció!

Ha én most nemzeigylési képviselő volnék, (amire nem vágyom) a következő interpellációt jegyezném be abba a bizonyos könyvbe:

Mezőnyék borsodmegyei kisközség református és római katolikus iskolaépítési segélye ügyében a kultuszminiszter úrhoz.

És, nagyjából a következőket mondanám el. Mezőnyék borsod megyei kisközség rom. kath. és református egyháza közelesen, a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, egy-egy szépen megírt kérvénnyel fordult, amelyben elpanaszolták mindketten, hogy iskolájuk nincsen és gyermekeik, ha esik, ha fúj, Ládházára járnak iskolába. Az egyik is, a másik is iskolát akar építeni. Alázatosan kéri tehát a miniszter urat, hogy sokszor hangoztatott intenciói szerint kegyeskedjék az iskolaépítésben támogatni őket.

A szépen megírt kérvények megérkeztek a miniszteriumba. A mezőnyéki református és rom. kath. hívek pedig reménykedve ébredtek minden nap: csak jó vége lesz ennek az írásnak s a kis nebulók jövőre már nem gázolják a sarat s a havat. A magyar kulturát hirdetve büszkén fog felemelkedni mindkét iskola. Még talán arra is gondoltak a reformátusok, milyen szerencsés helyzet elé állították a miniszter urat.

Egyenlő lélekszámu lévén a két egyház, milyen könnyen megmutathatja a miniszter, hogy ő egyenlő mértékkel mér. Ő kultuszminisztere a katolikusnak is, a reformátusnak is.

Amíg a miniszterium lombikjaiban készültek a különböző választóvizek, amíg a tüzesvas-próbákhoz izzasztották a szükséges eszközöket, addig boldogan aludtanak és álmokat álmodának a jó mezőnyékiek.

Ámde egy hideg, havas napon csak megjött a szép írásra a válasz.

A miniszteriumi választóvizek és tüzesvasak úgy mutatták a salamonai ítélet igazságát, hogy az egyenlő lélekszámu mezőnyéki rom. kath. egy-

ház és református egyház nem egyenlő elbírálásban részesült.

A rom. kath. egyház kapni fog iskolaépítésre 120 millió koronát.

A ref. egyház kapni fog iskolaépítésre — 10 millió koronát. (Nem hiányzik egy 0!)

Van-e erről az egyenlő elbánásról a nagyméltóságú miniszter úrnak tudomása? És ha van tudomása, óhajtja-e reparálni ezt a sérelmes eljárást?

Nádházy Bertalan.

IRODALOM.

* **Komáromi János: Pataki Diákok.** Regény a század elejéből. Stadium r. t. kiadása. 239 l. ára fűzve 50,000 K. — Egy kis I. B. osztályú könyvnek, Barla Jósának, az ádáz mendurnak egy évi historiáját, s az egész főiskolának: kisebb-nagyobb diákoknak, gödőknek, trilláknak, tanároknak, iskolaszolgáknak (pacaloknak), diáktartó gazdasszonyoknak s a diákifjúsággal kapcsolatban álló egyes jellemzetes alakoknak (Gutmán, Heisli) az ő szemüvegén, az ő világszemléletén át való ismertetését, lerajzolását nyújtja — középpontjában egy harmatisztaságú szerelmi idylllel — a mi kiváló diákunknak: Komáromi Jánosnak ez az új regénye. Meg-elevenedik benne az egész főiskola s az egész diákelet, minden nevezetesebb megnyilatkozásával: év kezdete és év vége, beiratkozás és záróvizsga, introitus, futás, elekcio, exitus, legáció, politikai tüntetések, a csiszlikékkal való harcok, a Bodrogon való csónakázás, koresolyázás, a tornatéren való labdázás — s mindekre bő mértékben kiárasztja szerzőnk az ő örökre hálás tanítványi szívének meleg, derűs sugarait és jóízű humorának aranyos csillogását. Örök derű, örök hit, ígéret és biztatás a jövőre sugárzik könyvének minden lapjáról, uralkodik az ő diákjainak szívében; azok erkölcsileg tiszták, s kisded ravaszságaik, csalafintaskodásaik mellett is hűvek és becsületesek. Az aranyos szívű regényíró mellett a lyrikus költő is nem egyszer elő-előtör szerzőnkéből a Barla Jóska alakjában rajzolt gyermekkori derűs és fájdalmas emlékeinek felújításánál, élményeinek elmesélésénél. Amit Jókai elmulasztott, hogy a pataki diákeletet a szépirodalomban megörökítse, azt Komáromi a legteljesebb tájékozottság és hozzátérés alapján a legnagyobb költői erővel megvalósította. Illesse érte mindnyájunk hálás elismerése! Hisszük, hogy ezt az elismerést minden olvasójától, minden régi pataki diáktól meg fogja kapni.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Új egyházmegyei gondnok.** Alsóborsodi egyházmegyénk összes gyűlekezeteinek egyező szavazatával báró *Bottlik Istvánt* választotta meg gondnokának. Mélységes örömmel adjuk közre a választás eredményét. Az új egyházmegyei gondnok nem új ember közegyházi életünkben. Gondviselésszerű szerepe ott kezdődött, amikor a báró Vay Elemér gondnok testi erői fogytán világi vezérember kellett alsóborsodi egyházmegyénk kormányrudjához. Az a férfiú, akiben a helyettesítés tiszte és munkája ellátásánál minden szív megnyugodott, báró

Bottlik István volt. S most, mikor báró Vay Elemér elérkezettnek látta az időt egyházmegyéje marasztaló kérelme ellenére, hogy más kézbe kerüljön a kormányrúd, a testet öltött reménység képeként üdvözlí az egyházmegye a báró Bottlik István gondnokságát. Régi, nagy idők markáns alakjaira emlékeztet az új gondnok. Vagyona — olykor szívet megejtően — áll a segítő szeretet szolgálatában. Ahol a nagy csapás, lesújtó szerencsétlenség éjszakája felbarnallott, annak feketeségére az ő közelléte folytán azonnal ráhullt egy fényes sugár a nyomban segétni vágyó lélek készségéből. S volt alkalmunk hallani, hogy példája serkentő, megtermékenyítő és magával ragadó volt. S ez az áldozatos szív egy bölcs gondolkozó, hazája sorsán töprengő lélek gyötrődésével kereste a cselekvés, menteni vágyás, gyógyítás alkalmait s az egyéni s nemzeti lét nagy katasztrófái közt az élet forrását a mi üdvözítő Krisztusunkban találta meg. S most az a boldog reménység ringatja szívünket, hogy az új gondnok odaadja életet szolgálatra, a mi Istenünk jótetszése szerint. Az indulás szent percében azt kívánjuk: Legyen áldás élete sokakra, sokáig!

— **Főiskolánk köréből.** Dr. Mátyás Ernő theol. tanár dec. 9-én Erdélyből visszaérkezett, s tanári munkáját, melyet az utóbbi időben kartársai helyettesítettek, megkezdette. — A dec. 9-én tartott javító és pótló érettségi vizsgálaton 5 ifjú (3 Patakról, 2 Miskolcra) javított 1—1 tárgyból, mind sikerrel; 5 theol. ifjú és 1 bölcsészettanhallgató tette a görög nyelvből pótló vizsgálatot, — mind sikerrel. — Főiskolánk két tanára: *Harsányi István* és *dr. Gulyás József*, kiket a debreceni „Tisza István Társaság“ a nagy Csokonai-kiadás elismerésül tagjává választott, dec. 11-én tartotta a nevezett társaságban székfoglalóját; *Harsányi I.* „Miskolczi Csulyak István“ irodalmi és tudományos munkásságát ismertette, *Gulyás J.* pedig „A Perényiek a magyar irodalomban“ címmel értekezett.

— **Gr. Klebelsberg Kuno** közoktatási miniszter a múlt héten Genfben járván, a numerus clausus megvédelmzése mellett, arra is időt talált, hogy az egyetem theol. tanáraival érintkezésbe lépjen s a magyar theol. ifjaknak szánt ösztöndíjak számának 4-re való emeléséről tárgyaljon. A közoktatási miniszter, gr. Bethlen I. miniszterelnökkel egyetértésben elhatározta, hogy a 4 ösztöndíjas hely fenntartásához szükséges összeget a magyar állam fogja folyósítani.

— **Kulturünnep Abaújszántón.** Az abaújszántói ref. egyház dec. 13-án *Kulturnapot* rendez, melyen d. e. *Enyedy Andor* miskolci lelkész fog prédikálni, a délutáni ünnepélyen ének, zene és szavaltati előadások mellett *dr. Puky Endre* egyh. megyei gondnok fog „Elmélkedések hitről, vallásról, egyházzal“ cím alatt előadást tartani.

— **Helyreigazítás.** Lapunk f. évi 49. számában a Tiszáninnen i. Ref. Tanítóegyesület közgyűléséről közölt tudósításunkba egy kis tévedés csúszott be. Nevezetesen, a *magyar dal művelése nemzeti szempontból* címen nem *Enyedy Andor*, hanem

vitéz *Litkey György* olvasott fel és nyújtott be határozati javaslatot, melyben kérte, hogy alakítsák egy énekbizottság, melynek tiszte volna a népiskolában tanítandó dalok összeállítására; viszont *Enyedy Andor* lelkészelnök „A népiskolai vallás-tanítás újabb szempontjai“ címen tartott magas színvonalon álló és nagyértékű előadást; végül *Hodossy Béla* világi elnök alaposan megindokolt javaslatot tett abból a szempontból, hogy egyházkerületi tanítóegyesületünk kérje fel Püspök úr útján a Konvent tanügyi bizottságot, hogy az egységes népiskolai tantervet, életbeléptetése előtt, megtekintés és hozzászólás végett küldje meg egyházkerületi tanítóegyesületünknek.

— **Lelkészválasztás.** A rakaccaszend—tornaszentjakabi gyülekezet nov. 15-én, egyhangú meghívás útján *Ósváth Zoltán* disznóhorváti s. lelkészt választotta lelkészévé.

— **Kecskemét** város törvényhatósági bizottsága nov. 30-án tartott ülésében elfogadta a ker. egyházak beadványát a vasárnapi vásárok hétköznapra való tétele tárgyában. Minden városnak el kellene már törölnie ezt a régi rossz gyakorlatot és Istennek szentelnie a vasárnapot!

— **Alsóborsodiak figyelmébe!** A püspöki rendeletre június és december havában beadni rendelt, községi hatóságok által igazolt bizonylatot, a válásügyi miniszter úrhoz e hónapban minden lelkésztestvérem el ne feledje felterjeszteni. 2. Az 1925. évben előfordult családi állapot változást igazoló hivatalos kivonatokat hivatalomhoz 1926. január 5-ig bekérem. Atyafiúi szeretettel *Farkas István* esperes.

— **Segédlelkészek figyelmébe!** A felsőborsodi egyházmegye kötelekebe tartozó nagyvisnyói egyházba (posta és vasútállomási hely) segédlelkészt keresek. Az állás azonnal elfoglalható. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlkozók nálam jelentkezzenek. Sajóbábonny, u. p. Sajóecseg, 1925. dec. 1. Elek József, esperes.

A BETHLEN-KÖNYVKERESKEDÉS

(Budapest, IX., Kálvin-tér 8. sz.)

kiadásában jelenik meg a karácsonyi könyvpiac nagy egyházi irodalmi ujdonsága!

dr. Ravasz László püspök

NŐI IMAKÖNYVE

a legdíszesebb kivitelben, vászon, párnázott vászon, puha bőr, párnázott bőrkötésben, úgyszintén amatőr kiadásban, a Szerző sajátkezű aláírásával. Az amatőr-példányokra előjegyzéseket már most elfogadunk.

Az imakönyv első része „ÜNNEPNAPOK“ címmel külön is megjelenik. Elmélkedéseket és imákat tartalmaz házi istentiszteletek céljaira.

Ezenkívül karácsonyi ajándéknak alkalmas ifjúsági és vallásos könyvek, Bibliák, Zsoltárok, falimondások, levélpapírok, stb. nagy választékban kaphatók.

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA:
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak:		Meg egyezés szerint.
		MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: *gr.* A magyar református egyház adventje. — *Tóth János:* Nem lehet... — *Harsányi István:* Sárospatak. — *Sárospatak:* Sárospatak. — *Irodalom.* — Vegyes közlemények. — Hirdetések.

A magyar református egyház adventje.

Talán sohasem volt annyira adventinek nevezhető magyar református egyházunk alaphangulata, lelkiállapota, mint napjainkban. Mintha mindjobban ébredne bennünk és közöttünk az a gondolat, hogy nekünk nemcsak névben, tanban, belső berendezkedésben; hanem életben, még pedig hit által Istenből táplálkozó, felsőbbrendű, termékeny és gyümölcsöző életben is meg kell mutatni krisztusi voltunkat. Nem elég a Jézust elméletileg fejünknek, főpapunknak, királyunknak vallani; hanem a gyakorlatban, a valóságban is úgy kell viselkednünk, hogy mindenek előtt az ő harcos, munkás seregének mutassuk magunkat. Mert ahol az egyház s annak vezetői és tagjai ezt a hivatást be nem töltik, ott a fejsze közönyben, párbér és egyházi adózavarokban, szektákban, lelki megerőtlenedésben azonnal ravettetik az egyház gyökerére.

Biztató tennivalókra — eszmélésekkel, nagyszerű indulásokkal van tele egyházunk életünk. S mi, akik boldogan szemléljük e jobb kort ígérő tüneteket: érezzük, hogy itt nem emberek, külföldről, konferenciákról mindenféle belmissziói csodabogarát összehordott emberek, hanem Isten szent lelke munkálkodik. Ő vezet rá mindjobban mindtöbbeket arra, hogy ami eddig volt, az nem elég; mert amíg mi szépen betanult beszédek szónokoltunk és amellet gondosan-pontosan adminisztráltunk, addig a lelkek világa, kertje, szántó földje pusztává, vagy épen gyommal televert bozótta lett, amelyben ma újra megtérésre intő erőteljes kiáltó szó és a mennyei Atyával való boldogító életközösség felé vezető határozott és szeretetteljes ütegyengetés kell.

Hogy ezt a prófétai kötelezettséget ma nemcsak a hivatásos lelkipásztorok kezdik mind erősebben átérzeni és teljesíteni, hanem ebben a nagy és szent munkában minél több világi férfiú is segítségünkre jön: ez a Szentlélek közöttünk való munkájának felemelő bizonyossága. Hogy Hegedűs Lóránt, az egykori bankvezér és pénzügyminiszter a Krisztus zörgetéséről beszél, hogy báró Bottlik István Miskolcon, Puky Endre Abaújszántón, Sáfrán Géza mindenütt, ahová csak elmehet, kiállnak a hitük, református keresztyénségük mellett bátor bizonyosságot tenni: az meggyőz-

het mindenkit arról, hogy nem öketetlenkedő újítani akarók, hanem maga Isten akarja megmozdítani a magyar reformátusság megüledett Bethesda-tavát.

Most már csak az a fő, hogy ez az adventi megmozdulás ne a nehéz idők szülte ideiglenes fellángolás legyen, hanem addig tartson és fokozódjon, míg egyházi életünk minden berkét áthatja a Krisztusban való új élet tavaszi pezsgése, áldott frissesége.

A mi igazi karácsonyi ajándékunk a Krisztusban és a Krisztus által való általános megújulás lesz.

gr.

Nem lehet...

Nem új keletűek egyházi életünkben, a mostanában konferenciáinkon is tárgyalt panaszok, melyek a napilapok egyházi ügyeink iránt való közönyösségét hánytorgatják. Ujabban ugyan, egyesek buzgólkodása folytán, sikerült ezt a közönyt megtörni s legalább egy-egy ünnepélyesebb eseménynél, ha talán talán barátságos figyelmeztetésre is, felneszel a napisajtó.

Sokan ugyan azt tartják, hogy nincs köszönet benne, mert felületesség, sőt olykor a rosszindulatig menő meg-nem-értés nyilvánul meg bennük. Ne felejtjük el azonban, hogy e tudósítások, vagy cikkek írói nemcsak hogy egyházi életünket s annak intézményeit nem ismerik, hanem a protestáns, közelebbről a kálvini világnézettel ellenkező gondolkodású egyének. S ha talán méltatlankodva felszisszenünk is egy-egy nekünk nem tetsző cikk olvasásánál, jó lesz, ha érzékenységünkől engedve, nem mindig a támadó élt keressük azokban, hanem tanúságképen vesszük az ellentétes megnyilatkozásokat.

Ezek közül az utóbbi időben igen feltűnő volt az a vezércikk, mely a dunamelléki kerület őszi közgyűlésének püspöki beszámolójával kapcsolatban jelent meg a *Pesti Hírlap* már régebbi, okt. 11-diki számában. Figyelemre méltó nemcsak tárgyánál fogva, hanem mert az ország legelső publicisztája, *Rákosi Jenő* írta.

A cikk oly nagyszerű méltánylásban és magasztalásban részesítette Ravasz püspök beszámolóját, amelyet egyházi lapjainkban sem olvastunk róla. De két kinyilatkoztatása ellen neheztelő

megjegyzései vannak. Metsző gúnynak minősíti azt, mikor a püspök úr a stockholmi világkongresszusról beszélve ezt mondja: „onnan csak egy keresztyén egyház hiányzott: a katolikus, és az teljesen hiányzott”. Majd: „a kath. egyházat nem az akadályozta meg elmeneteleiben a stockholmi világkongresszusra, hogy nagyon igaznak tartja a maga hitét, hanem az, hogy hamisnak tartja a reformátusokét”.

A cikkíró a kath. egyház ellen lőtt nyilaknak tekinti e megjegyzéseket, melyek ellen püsztemel a következő megszívlelendő szavakban: „A katolikus egyház szelleme és felfogása lehetetlenné teszi, hogy vallási dolgokban más egyházakkal összeüljön tanácskozni. Azért katolikus, azaz egyetemes, és egyedül üdvöztető. Neki meg vannak ily kérdésekre közel kétezer éves szervei és mgvan csalhatatlan papja”.

Jól jegyezzük meg e szavakat. Szinte ijesztően jut kifejezésre bennük, — világi és liberálisnak gondolkozó ember ajkáról! — a kath. vallásnak az a parancsoló gesztusa, mely mindent: egyéniséget, humanizmust, az emberiség közös kérdéseit illető dolgokat, — dogmáinak merev, ellenmondást nem tűrő tekintélye alá kényszerít. Nincs ellene felebbezés, mert csalatkozhatatlan. Ha egyszer a dogma vétőt mond, — lázonghat a lélek, vajudhat a világ nagy problémák megoldásán, gondolhatnak ki a beteg emberiség gyógyítására nagy szívek és elmék bármit, — Canossában nem nyílnak ki a kapuk.

De hiszen ezt már régóta tudjuk. A meglepő inkább csak az, hogy ezt a krisztusnak nem éppen mondható felfogást olyan fényes elmék s nemes liberalizmust valló világiak is egészen természetesnek találják, mint Rákosi Jenő.

És itt kapjuk meg a magunk tanúságos lelkjét.

Szerettük, ha bennünket liberálisoknak tartottak. S ez rólunk annyira köztudatba ment, hogy a közvélemény tőlünk meg is követelte. Meg a saját világi embereink is neheztelő sajnálkozással néztek arra a lelkészre, ki egyik-másik kérdés felvetődésénél a vallási meggyőződésre, a hit és törvény cikkeire hivatkozva próbált ellenvéleményt támasztania. Nehéz és nyakas ember lett belőle. S mi papok féltünk és restelkedtünk volna, ha ebben az átkozottúl művelt és emberszeretettől csepegtő XX. században nem kaptuk volna meg a *felvilágosult* jelzőt. Ha a kath. egyház valamelyik hívétől dogmavétség címen megtagadott valamelyes egyházi funkciót, nekünk, a közfelfogás szerint is, ki kellett segíteni szegény bajba jutott hívőt anélkül, hogy az illetőtől azt kívántuk volna, hogy hát vonja is le a konzekvenciákat egyházával szemben... A saját hiveinknél is a liberalizmus jelszava alatt kellett tágitani fegyelmet, penitenciát, szabályzatokon egész az elvtelenségig.*

Mert hát oly szépen is hangzik nálunk, Magyarország, az a liberalizmus! Velünk szemben nem a dogma és egyházfegyelem, hanem az emberiség, a megértő testvériség s más hangzatos

szavakat dobják oda; a másik oldalon meg a hazafias, vagy más ünnepélyes alkalmakkor együtt tartott istentiszteletek ellen való tiltakozásra, — a váci püspöknek a kath. növendékeket prot. iskolából kitiltó rendeletére, — a stockholmi világkongresszusról való tüntető elmaradásra helyeslőleg és megértőleg azt mondják, hogy ez csak természetes, mert ez a csalhatatlan dogmák szerint nem lehet...

Köszönjük ezt a leckét. És ajánljuk azok figyelmébe, kik még ma is tartózkodnak nálunk az öntudatos, határozott elvű s körvonalú református vallásos életelvek keresztülvitelétől s ami ezzel összefügg: a megalkuvást nem ismerő s a sűrű kivételeknek nem kedvező, komoly egyházi fegyelemtől.

Tóth János.

Sárvári János eddig ismeretlen munkái.

Sárvári János balkányi, majd fehértói és piskolti ref. lelkész irodalmi működéséről Szinyei József Magyar írók élete és munkái XII. k. 248. hasábján öt sornyi életrajz után csak annyit mond, hogy *kézírtai* munkái a debreceni ref. főiskola könyvtárában vannak 12 kötetben, de arról mit sem tud, hogy *két munkája nyomtatásban is megjelent*.

E két munkája közül az egyik egy halotti beszéd, melyet 1765-ben tartott Püspöki Istvánné szül. Udvarhelyi Krisztina úrnő fölött. Teljes címe: „Boldogul való meghalásnak mestersége, mely néhai tek. és nemzetes Udvarhelyi Krisztina ur asszony tek. nemzetes és vitézlő Püspöki István uram volt szerelmes házastársa temetése szomorú alkalmatosságával az Urnak beszédéből írtott *Sárvári János* a' piskolti reformata ekklesiának prédikátora által a' szomorú háznál pedig és a gyászos koporsó felett el is mondatott halotti predikációban M. Teremben 1765-ik esztendőben Boldog Asszony havának első napján. Kolozsvárott, 1768.* 4r A—D4 lev.

A másik munkája nagyrészen Tileman Filep János német művéből van magyarra fordítva. Címe: Az Urnak szent vatsorájával élő kegyes embert vezető *Szent Kalauz* avagy olly' szent elmékedésekből és regulakból álló könyvetske, a' mely el-igazítja a' keresztyén embert, miképpen kellésék ő néki az Urvatsorájával való élésnek napját kegyesen el-tölteni. Melyet nagyobb részent egy Tilémán Filep János nevű németországi ref. tudós professzor és prédikátor német nyelven ki-botsátott munkájából vett és írt *Sárvári János* piskolti Prédikátor 1769. Eszt. 12 r. 175—216 lap. Az utolsó lapon: Mely szent Regulákat Gróff Rhédei Farkas és Felesége Gróff Teleki Kata, Istennek bünös szolgálja, és Leánya nyomattak ki, 1769 Eszt. — Ez a *Szent Kalauz* Bándi Mihály: Bujdosók vezére c, 1769-ben Kolozsváron megjelent munkájával együtt jelent meg, folytatolagos lapszámozással, de fenti című, önálló, külön címlappal.

Dési Lázár György ref. superintendens e könyvecskét azért ítélte méltónak a kinyomtatásra, mert kegyességre és szent elmékedésre serkentő munka; méltó, hogy minden keresztyén ember kezében forogjon. — E *Szent Kalauz* I—XXVIII.

* E címen engedett a magyar törvényhozás és a magyar társadalom a zsidóságnak is évtizedeken át korlátlan tért az érvényesülésre és a vezető szerep megszerzésére. Szerk.

regulát foglal magában, melyek böles utasításokat adnak a hiveknek arra nézve, hogy az úrvacsorával való élés napján hajnaltól estig mit és hogyan kell cselekedniök. Sarvárnak ezt a két, nyomtatásban is megjelent munkáját *Petrik Bibliographiája* sem ismeri. E két könyvecske közül az első már a XVIII század végétől megvan a sárospataki ref. főiskola könyvtárában, a második pedig most került könyvtárunkba *Balsay Bertalan* olaszliszkai állomásfőnök úr ajándékából.

Harsányi István.

IRODALOM.

* **Dr. Ravasz László:** *Gondolatok.* 3-ik kiadás. Budapest, 1925. Bethlen G. r. t. kiadása. 314 l. 1921-ben jelent meg először a kisdud formájú, de annál tartalmasabb könyv s 4 év alatt már a 3-ik kiadás vált belőle szükségessé, mely a szerző újabb gondolataival gazdagítva és bővítve, választékos formában most jelent meg. A nagy író, szónok és gondolkodó tisztelői bizonyosan örömmel fogják megszerezni.

* **Az Alföld.** Irta dr. G. Nagy László gazd. kamarai igazgató. Budapest, 30 l. — A Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara nagytevékenységű igazgatója e füzetével érdeklődést akar kelteni e csonka hazában a nagy magyar Alföld gazdasági és kulturális bajai és problémái iránt s ez úton mozgalmat indítani azok orvoslása iránt.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Lévay-ünnepély Sárospatakon.** A sárospataki főiskola tanári kara és ifjúsága bensőséges ünnepély keretében áldozott a kiváló költő születésének százados évfordulóján. A főiskola imatermében december 13-án tartott ünnepélyen. nagyszámú közönség vett részt. A főiskolai énekkar nyitánya után *Novák Sándor* főgimnáziumi tanár mondotta az ünnepi beszédét, melyben hűen rajzolta meg Lévay József élettörténetét s találóan jellemezte értékes és nemes veretű költői működését. A nagy tetszéssel fogadott ünnepi beszéd után *Batta Sárika* gimn. növendék szavalta el nagy tetszéstől kísérve Lévay Szüretünk című híres versét, majd Nagy József theológus hegedűszólójában gyönyörködött a hallgatóság. Most a főiskolai énekkar szerepelt egy gyönyörű dalegyveleggel, melyet Harsányi György V. o. t. lendületes szavalata (Mikes) követett; *Palóczy Horváth György* VIII. o. t. két Lévay verset olvasott fel (A mússa búcsúja és Éjjeli látogatók). Az ünnepély a főiskolai énekkar nagyhatású éneke után a Himnusszal ért véget.

— **Krisztus zörgetése** cím alatt tartott *Hege-dus Lóránt* nyug. pénzügyminiszter dec. 5-én a M. Prot. Irod. Társaság estélyén, a bpesti theol. akadémián disztermében előadást. Előadásában kifejtette, hogy a magyar protestantizmusnak kötelessége, hogy a felszegzett emberi lelkek előtt felnyissa Jézus egész szeretetét. Ma e tekintetben a prot. vallásnak van legnagyobb fontossága, mert a prot. államok: Anglia és Amerika győztek. Nekünk a prot. államokba bele kell kapcsolódnunk,

hogy Magyarországot fel tudjuk támasztani. Abban a pillanathban, amikor én miniszterségem idején prot. gondolat alapján, a self-government, az autonomia alapján kezdtem pénzügyi politikát csinálni és azt mondtam, hogy a magunk erejéből akarom az országot talpraállítani, megkaptam a nagy prot. országok támogatását. Mikor külföldi nagy politikusokkal tárgyaltam, nem érdekelték őket a mi kérdéseink, de amikor egy nagy államférfinak azt mondtam, hogy Erdélyben a magyar prot. egyházak fölé emelkedik az orthodox kereszt, akkor felugrott és azt mondta, hogy ezt nem fogják eltűnni. Itt az a kapocs, amibe bele kell kapcsolódnunk, itt a protestantizmus nagy hivatása. Ez a hivatás nem lehet más, mint a nagy angol-szász és német nemzetekkel való találkozás, mert övék a jövő és az ő bizalmukat kell megszerezni. Itt a kapcsolat, amit Magyarországnak a protestantizmus adhat!

— **A budapesti januári konferencia.** A budapesti ref. theol. akadémia tanári kara az idén is megrendezi u. n. januári konferenciáját, 1926 január 5., 6. és 7-én Budapesten a Ráday-uca 28. sz. alatt lévő theologiai diszteremben. A konferencia öt részből fog állni. És pedig I. Előadások lelkészek részére az egyházfegyelemről (két előadás), a lelkészválasztásról (két előadás) és egyházunk anyagi helyzetéről (két előadás). II. Előadások a nagyközönség részére. A nem keresztyén világnézetek mulandósága. A modern lélek tanácsatlansága a világnézeti áramlatok közepette. A kálvinizmus lélekfűdítő ereje címmel. Ugyancsak a nagyközönség részére három estén át társadalmi és politikai szervezkedésünk létjogsultságáról és szükségességéről, azután céljairól, végül pedig módjairól és eszközeiről lesznek előadások. III. Külön előadások lesznek (lelkészek konferenciájával parallel) nők részére két délelőtti és két estei előadás. IV. Külön konferencia lesz a ref. papnék részére is jan. 7-én a következő előadásokkal: A ref. papné lelki élete; továbbá a ref. papné missziója a mai magyar világban. V. Itt említjük meg azt is, hogy mindezeket megelőzőleg jan. 4-én hétfőn délelőtt és délután egynapos konferencia lesz a ref. tanítók részére ugyancsak a fenti helyen, amely alkalommal két magyar előadás és két magyar nyelven tolmácsolott holland nyelvű előadás fog elhangzani. Ez utóbbiakat A. J. Dewes igazgató, a holland kálvinista pedagogia egyik ismert vezetőembere fogja tartani. Jelentkezni lehet a budapesti ref. theol. akadémia igazgatóságánál is, hogy a kedvezményes vasuti jegy vásárlására jogosító igazolványok is minél előbb megküldhetők legyenek. Az idejében jelentkezők részére kedvezményes ételmezési és szállásjegyek is fognak kiutaltatni.

— **Kulturnap Abaújszántón.** Az abaújszántói ref. egyház december 13-án lélekemelő kulturnapot rendezett. A délelőtti istentiszteleteken *Enyeddy Andor* miskolci lelkész II. Móz. 34, 10. v. alapján predikált eme tételről: Isten szövetségkötése az emberrel. A költői és művészi, a prófétai és szónoki erő, mely beszédjéből kiáradt, oly hatást váltott ki, hogy azt sokáig feledni nem lehet. Tanított, keményen intett, majd a vigasz, a megnyugvás és reménység szárnyaira emelve, vitte a lelkeket egy boldogabb jövő felé, melyet nemzetünk és egyházunk az Istennel kötött szövetség

hűsége mellett érhet el. Délután 4 órakor kezdődött a kultur-előadás, melyen az egyház lelkésze mondott megnyitó beszédet, melynek lényege, a magyar katasztrófa a Krisztus előtti kor lelki világának ítélőszéke előtt. Ezt követte a gyülekezet leányainak bájos éneke, majd Boross Erzsike szavalata, mint egy angyali jelenés. Most *Hajdu István* gondokaművész, zenetanár, *Puky Péter* zongora kísérete mellett adta elő Haydn: Andante c. műdarabját, mely feledhetetlen művészi élvezetet nyújtott. Ezután *Bodolay Juliska* énekelt magyar dalokat lelkesen és meleg érzéssel. Ekkor lépett az emelvényre *dr. Puky Endre* nemzetgyűlési képviselő, egyházmegyei gondnok s tartott mélyen járó, eszmékben gazdag beszédet: a hitről, vallásról és az egyházzal, kifejtve, hogy a hit a vallás alapja s e kettő együtt az élet kalauzai, melyek biztosan vezetnek az embert, a társadalmat, a nemzetet nehéz kísértő próbák közt is diadalmas erkölcsi célok felé; a tudomány, a vallás igazságai és az élet tapasztalati tényeivel bizonyítva, hogy aki a magyar földön a közélet emelkedését, a ref. egyház nemzeti missióját és a nemzet jövőjének nagy érdekeit lelken viseli, az akaratának teljes erejével arra törekedik, hogy a hit igazságai, a vallás megnyugtató ereje fogják át az életet s tegyék abban gyümölcsözővé az istenfélelem, az emberszeretet és türelem nemes erényeit. Ezután 2 ifjú és 2 leány ajkán zendült meg egy szép ének s emelte a magasságba a lelkeket; majd Hézser Margitka adta elő meghatározó közvetlenséggel: „Panaszkodnak a magyar szelek” c. költeményt megrázó erővel, felfakasztva a szemeiben a részvét és hazaszeretet drága gyöngyeit. Végül a leány-kar bájos éneke zárta be a műsort. Igazi ünnepnap volt ez, melyre idők múltán is kedvesen fognak emlékezni a jelenvöltek.

— **A strassburgi prot. theol. fakultás** szemináriumában, mint Nagy S. B. volt széniorunk írja, 12-en vannak magyarországi származású ifjak,

legnagyobb részt erdélyiek, de mind beszélnek magyarul. A magyarokon kívül vannak ott még többek, oláhok, akik tudnak magyarul. Az oláhok mind gör. keletiek s végzett pópák, akik doktórátus vagy magasabb fokozat szerzése végett mentek Strassburgba s élvezik az ingyen ellátást. Van egy Erdélyből származó zsidó theologus is, aki egy évvel ezelőtt tért át Genfben s most ott készül a zsidó misszionáriusi hivatásra; Palesztinában akar dolgozni.

— **Főiskolánkban a karácsonyi szünidő** dec. 19-én délben kezdődik és tart január hó 3-ig bezárólag.

HIVATALOS RÉSZ.

962—1925.

Körlevél.

I.

Minden lelkészársam megkapta a Tahitót-faluban szerkesztett „Reformatus Sion” mutatvány-számát, melyből meggyőződhetik e lap nagyfentosságú céljáról, irányáról és szükségességéről. Szórványokban élő hűveinket gondozó lelkészársaimnak különös figyelmébe ajánlom e lap terjesztését és pártolását.

II.

Felesleges bővebben fejtegetni azt a fontos, nemzeti jövőnk megalapozását célzó kulturmunkát, melyet a Levente-Egyesületek vezetői és az ifjúság oktatói e téren végeznek. Ennélfogva kívánatos, hogy a Levente-mozgalom a lelkész és tanító urak részéről a legmesszebb menő erkölcsi támogatásban részesüljön. Felkérem azért a lelkész és tanító urakat, hogy a Levente mozgalmat támogassák és annak nagyfentosságú, nemzeti értékű munkájához segédkezet nyújtani sziveskedjenek.

III.

A kongrua és családi pótlék kiutalása végett minden év június és december havában kiállított helyhatósági igazolványok minden lelkészársam részéről *közvetlenül* a vallás- és közokt. minisztérium II. ügyosztályába küldendők.

Miskolc, 1925 dec. 10. *Dr. Révész Kálmán*
püspök.

A BETHLEN-KÖNYVKERESKEDÉSBEN

(Budapest, IX., Kálvin-tér 8. sz.)

már kapható!

illetve a pénz előzetes beküldésével, vagy utánvétellel megrendelhető:

dr. Ravasz László püspök

NŐI IMAKÖNYVE

Egész vászonkötésben ..... K 62.500.—
Puha bőrkötésben ..... K 125.000.—
Párnázott bőrkötésben, aranymetszéssel K 175.000.—
Amatőr-kötésben ..... K 250.000.—

Az imakönyv első része külön is megjelent „ÜNNEP-NAPOK” címmel. Elmélkedéseket és imákat tartalmaz házi istentiszteletek céljaira.

Egész vászonkötésben ..... K 30.000.—
Puha bőrkötésben ..... K 100.000.—

Postán való küldésnél bármelyik példány
5000 koronával több.

Irodalmi szenzáció!!

Most jelent meg

Komáromi János

PATAKI DIÁKOK

című legújabb és legszebb regénye.

Ára, rendes könyvforgalomban, füzve 70.000 s díszes vászonkötésben 98.000 K. Akik azonban a „Sárospataki Református Lapok”-ra való hivatkozással a „Stadium” könyvkiadó-vállalatnál (Budapest, VI Rózsa-u'ca 111.) rendelik meg, füzve 50.000 és kötve 70.000 koronáért kapják.

A „Pataki diákok”-nak ott kell lenni minden volt pataki diák kezében!

SÁROSPATAKI REFORMÁTUS LAPOK

A TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLET ÉS A SÁROSPATAKI FŐISKOLA KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:		Főszerkesztő:	Felelős szerkesztő és kiadó	HIRDETÉSEK DIJA: Meg egyezés szerint.
Egész évre	10 korona.	Dr. RÉVÉSZ KÁLMÁN	Dr. RÁCZ LAJOS	
Fél évre	5 korona.	Főmunkatársak: MARTON JÁNOS, ENYEDY ANDOR, FORGÁCS GYULA		

TARTALOM: Janka Károly: Karácsony-est. — R.: A M. Tud. Akadémia és a sárospataki főiskola. — B—d A—r: özv. Both Józsefné. (Nekrolog.) — Irodalom. — Vegyes közlemények. — Hirdetés.

Karácsony-est.

Irta: Janka Károly.

Karácsony-est van. Gyertyalángok
Reszketnek a fenyőfaágon.
Lelkem jár távol pusztaságot,
Hol Hóreb csipkebokra lángol.
Kopár tetőn, sarút megoldva,
Mint bús keservek néma szobra,
Botjára dőlve Mózes áll,
Csüggyvén rab népe bánatán.

„Az Ur van itt, ne jöjj közelbe!” —
Ropog a láng és sisterékel.
Amúl a szív, nem érti elme:
A csipke ég és még se' ég el.
Jönnek belőle zúgva hangok,
Mint ünnepre hívó harangok
Zengése, úgy szállnak tova:
„Az Ur vagyok, a Jehova.”

Népem keservét látva-láttam,
Jól ismerem sok szenvedését,
Nem hagyhatom nyomorgatásban
Választottim' elveszni végkép.
Nem nézhetem, hogy holtra bántsák,
Szívemre hat a jajkiáltás:
Eredj fiam, én küldelek,
Hogy hozd ki árva népemet!”

Gyengül a csipke lángja percre,
Remeg térdbe s imába Mózes:
„Kicsoda ő, hogy volna mersze?!”
„Veled vagyok” — a lángból szól ez.
„Én küldelek s ennek jeléül,
— Hogy Fáraó maga beléhül, —
Egytomon esnek csodák,
Megismerik a Jehovát.”

Elhal a hang. A Hóreb csendes.
Midián papja fürge nyája
Hiába vár a régi rendes,
Szeliden őrző pásztorára,
Nem tér vissza Hóreb hegyére,
Már nem nyájnak, népnek vezére;
Tűzoszlopokban jár vele
Örök Jehova Istene.

***

Karácsony este van. Már a gyertyák
Imitt-amott tövig leégtek,
De lelkemet ám fogva tartják
Régmúlt idők, nehéz emlékek.
Síró lelkem borongva kérdi:
Hát már a Hóreb sem a régi?!
Égő bokrában nincs soha
Hangjával ott a Jehova?!

Nem gyúlad ki a Táttra ormán
Magyar világunk csipkebokra?!
Hát így fogunk virradni sorján
Örömtelen karácsonyokra?!
Év, év után így jönnek hozzánk
Anélkül, hogy váltságunk hoznák?!
Nincsen, akinek intene
A magyarok nagy Istene?!

S amíg agyam így égve lázban,
Keserveim között sóhajtok,
Mozgás kél az előszobában,
Kis iskolás fiam nyit ajtót.
A fa alatt van puska s kardja,
Veszi őket, nem jó zavarba,
Könnyű kezében süjt a kard,
Puskája biztos célba tart.

Az ajka szól: — szemébe' láng gyúl,
Egy kis dacos szív büszke fénye,
Homloka is ráncokba rándul —
Lesz még az Isten jókedvébe!
Hogy ezt a kis Jézuska hozta,
Ő tudja mért! Kell kard s a puska,
Hogy egyszer majd süjtson vele
Atilla s Árpád Istene!

A M. Tud. Akadémia és a sárospataki főiskola.

Azzal kapcsolatban, hogy főiskolánk nov. 21-én emlékünneppel hódolt a M. Tud. Akadémia alapításának és gr. Széchenyi István alapítói tevékenységének századik évfordulója előtt, — önkéntelenül fölmerül az a gondolat, vajjon micsoda része volt a magyar művelődés és tudomány e tiszteletreméltó intézetének a M. Tud. Akadémia megalapításában és száz éven át kifejtett munkásságában? s viszont az Akadémia méltányolta-e a spataki főiskola tanárainak irodalmi és tudományos munkásságát?

Ugy az első, mint a második kérdésre igenel kell felelnünk. A spataki főiskolának, az innen kikerült, a főiskola szellemével telített íróknak, költőknek és tudósoknak jelentős részök volt a M. Tud. Akadémia megalapításában, majd 1831-től fogva megindult munkálkodásában.

Bessenyei György bécsi testőr, az egykori pataki diák volt az első, aki a M. Tudós Társaság felállításának eszméjét *Magyarság* (1778) c. röpiratában és a *Holmiban* (1779) a nyilvánosság előtt először széthintette, majd *Egy magyar társaság iránt való Jámbor Szándékában* (1781) már részletesen kifejtette és szervezetbe foglalta. Művecskéjének, melyet Révai adott ki 1790-ben, nem sikerült az eszme megvalósítása iránt szélesebb érdeklődést keltenie. A *Marczibányi* Istvántól alapított 400 váltóforint nagyjutalom, amellyel 1815—1831-ig 16 kiváló költői és tudományos munkát tüntettek ki, 1821-ben *Vályi Nagy Ferenc* pataki tanárnak, az illász első magyar fordítójának érdemeit koszorúzták meg, de már csak sírjára tétetett le az 1820-ban elhunyt férfiúnak; 1822-ben pedig *Kövy Sándor*, a magyar jog híres professzora kapta „Polgári Törvény” c. munkájáért.

Mikor gr. Széchenyi István 1825 nov. 3 án nagyszerű ajánlatát megtette, birtokainak egyévi jövedelmét a M. Tudós Társaság megalapítására felajánlotta, utána mindjárt a nagy Vay Józsefnek, főiskolánk feledhetetlen emlékü főgondnokának, a mai kollégiumi nagyépület építtetőjének fia: *Vay Ábrahám* emelkedett szólásra s indította meg az adakozások sorát 8000 ftal; mint alapító utóbb igazgatótanácsosa lett az Akadémiának, majd báró *Vay Miklós* koronaőr és főgondnok került a helyére. Az 1827. évi XI. t.-c. rendelkezése alapján a nádor által a M. Tudós Társaság alapszabályainak kidolgozására kinevezett 24 tagú bizottságnak, mely 1828 március 15—ápr. 17-ig munkálkodott, tagjai közt főiskolánk nagynevű tanítványa: *Kazinczy Ferenc* mellett, ott szerepelt *Kövy Sándor* jogtanár is, a bizottság elnöke pedig gr. *Teleki József*, egyházkerületünk és főiskolánk főgondnoka volt, akit az 1830 nov. 17-én megalakult Akadémia is elnökül választott. *Kazinczy* a történeti osztályba került rendes vidéki tagnak; *Kövy S.*, aki a törvénytudományi osztály első vidéki r. tagja lett volna, sajnos, már egy évvel előbb, 1829 jul. 24-én meghalt. Az 1831-iki nagygyűlés két kiváló régi tanítványunkat: *Szemere Pált* rendes, *Fáy Andrást* tiszteleti taggá választotta.

A főiskola tanárai közül legelsőbben *Nyiri István* filoz. tanár lett az Akadémia tagja, akit az Akadémia 1831-ben mint matematikust levelező taggá, 1832-ben vidéki r. taggá, 1836-ban a filoz. osztály r. tagjává választott. Másodikul *Gelei József* nyug. tanár, aki fordításokkal tüntette ki magát, választatott meg 1832-ben lev. tagul. Harmadikul és negyedikül 1834-ben egyszerre választatott lev. taggá *Magda Pál*, a természetrajz, a római és német irodalom tanára és *Somossi János* theol. tanár, a kiváló dogmatikus. Ötödiknek tekinthetjük *Erdélyi Jánost*, aki 1837-ben végezte el Patakon jogi vizsgáit s aki 1839-ben lett az Akadémia tagja, s aki 1851-től haláláig, 1868-ig volt főiskolánkban a filozofia és eszthétika tanára,

s az ötvenes és hatvanas évek legtekintélyesebb filoz. és eszthétikai írója. A Bach-korszak végével, az 1858-ban megnyílt választások alkalmával került be az Akadémiába lev. tagnak *Zsarnay Lajos* theol. tanár, 1860-ban *Hegedűs László* pataki lelkész, utóbb — nyugalomba vonulása után — orsz. gyűl. képviselő és a főiskola vil. gondnoka, de székét egyikük sem foglalta el.

Már az újabb időbe, a mai generáció korába esik *Ballagi Géza* jogtanárnak, a röpirat- és politikai irodalom kitűnő munkásának 1888-ban lev. és 1907-ban r. taggá választása; — végül 1908-ban érte dr. *Finkey Ferenc* jogtanár kartársunkat, a büntetőjogi irodalom kiváló művelőjét akadémiai lev. taggá választatása.

Emlékezzünk meg még főiskolánk két kiváló tanítványáról, mint az Akadémia nagyrabecsült tagjairól. Az egyik *Fogarassi János*, Kövynek kedvelt tanítványa, a Magyar Nyelv Szótárának, Czuczor mellett, egyik szerkesztője, aki 1838-ban lev. s 1841-ben r. taggá lett; a másik *Warga János* nagykorösi tanár, jeles filoz. író, aki 1835-ben lett lev. tag és 50 arany jutalomban is részesült filozofiai munkáiért. R.

Özv. Both Józsefné.

Tizenkilenc évvel ezelőtt egy öreg 70 éves elkönyörgött hantoltunk el, itt Patakon, aki hadnagya volt a bodrogsárai örökzöld erdőknek, vadvirágos mezőknek. Okos fejét az elkönyörgők ősz fűrtel díszítették, de szívében a negyvennyolcas örök hadnagyok tavaszi tüze égett, szemében ennek fénye csillogott. S ezt a tüzet örökbe hagyta itt köztünk élő leányának: Kovács Emiliának, özv. Both Józsefnének. Ő volt ennek a tavaszi tűznek és fénynek öröke, megtartója és öröke. Az elmúlt időknek édes emléke, ki közénk varázsolta a dicső idők babonás szép napjait s átplántálta belénk a régi emberek lelki kincseit. Óva egyúttal azok hibáitól bennünket. A kuriája Sárospatak széléll áll s mégis Patak szívében élt az mindenkori, mert aki szerette a szépet, a nemest, az igazi magyar levegőt, az itt felejtette el a bánatát s itt remélt új és szebb jövőt. A kuriája csak szerény és idők múltával szegény kuria lett, de itt lett gazdag érzésben, gondolatban, eszmékben nem egy papja, tanára s messze vidéken is becsült férfiai a közeletnek.

Futár volt e nemes nagyasszony! Futár a múlt időkbeli a jelen időkbe: hozta a múlt emlékeit, csodás szépségeit, szokásait s erkölceit s feltárta a régiek hibáit: „okuljatos”, ragyogtatta azok dicsőségeit: „tanuljatos”!

S a múltat feltárva, élénk hozva, minket vitt magával a nagyszerű múltba, önzetlen, hazafias időkbe, nagy eszmék harcossai közé: hátha ragadna ránk azokból s azoktól valami!

Kéz volt e nemes nagyasszony! Kéz, mely összetartotta övét a legválságosabb időkben, mely eldöntötte az útból a válaszfalakat s ez a kéz sohasem rombolt, örökké dolgozott s mindvégig alkotott: Bölcsők sűrű ringatása, a lecke-könyv s a biblia forgatása, a főzőkanál, a kapa, az ásó, a

a szőlőkötöző raffia, a cséplőgép mellett a buza-kalász feje mind megforgott a kezén s a kifáradt kezek simára kulcsolódtak, ha jöttek a sátoros ünnepek s megvendégelte koldusait és azután a messze vidékről seregleg vendégeit! Kéz, mely mindig adott, sohasem kért, sohasem kapott! Munkás kéz volt, de magyaros szó kíséretében és lelkeket simogatott, reményt ébresztett, hitet tartott!

Szív volt e nemes nagyszószó! A kicsi szívének kapuit kitárva, feldíszítette azt a jóság lágy szőnyegével, a felvilágosodottság ragyogó csillárjával s melegítette a szeretet örök égőjével! S tessékelt, várta és fogadta vendégeit. Aki ebben a nemes hajlékban egyszer otthon találta magát, többet el nem vágyott onnan, de hiába is vágyott volna, aki helyet érdemelt itt, azt többé ki úgysem engedték!

Kiterjedt nagy rokonságának fénye, büszkesége s az elmúlt időknek mindenki által tisztelt nagyszószó, mennyi fájdalom, milyen sötétség maradt Te utánad! A kicsi kúria ködbe borúl s a sötét felhők ránehezednek! S amíg éltél, a szent tűz, a családi élet tűze világított s melegített otthonodban, melyet érzett az, ki ebből az otthonból messze idegenbe tévedt, s érzett a messziről haza igyekvő, a fiatalon távozó, könnyen elreppenő s a szakadékokból, a sivár kietlen hegyekből visszatekintő és visszavágyó egyaránt!

Kiesi kis tűz terjedelmére, de óriási s hatalmas láng erejére, az a tűz, amit a te kezéd gyújtott s a te szíved élesztett s lángban tartott a patoki Both-kurián! Legyenek áldottak a kezek, a szív, még haló porukban is, mert e tűz tiszta, nemes, szent és magyar tűz volt! A negyvennyolcas hadnagy Kovács Ferenc, édes apád tűze, s talán a honfoglaló, Kárpátok fagyos bércei közt ezerévvvel ezelőtt leszálló magyarok tavaszi tűzének egy kis paránya! Kőd és felhőfoszlányok takarják kicsi kis kúriadat, de a hamu alatt is ég a te kezéd élesztette tűz s talán jönnek unokáid sorai közül újak, kik ide majdan búcsút járnak, akik fellobbantják s új lángra gyújtják a régi, nemes, szent tüzet otthonodban s lelkükben egyaránt.

B—d A—r.

IRODALOM.

* **Dr. Szabó Sándor: Törvényjavaslat-tervezet a pénzügyi közigazgatás szervezetről.** — Dr. Szabó Sándor jogakadémiánk nyugalmazott jogtanára, tudományos készségét nem heverteti parlagon, hanem a tőle megszokott bátorsággal szól hozzá országunk egyik legnehezebb problémájához, a pénzügyek orvoslásához. Művéhez írt bevezetésében a bajok egyik okát a jogi oktatás hiányosságában látja. E nézetét teljes egészében helyeseljük s hozzátehetjük, hogy a jogi oktatás színvonalának a főiskola összes tényezői által egyöntetűen követelt emelése nélkül soha nem lesz jó közigazgatásunk, sem igazságszolgáltatásunk. Szerző a pénzügyek területén uralkodó khaosznak, a közönség általános elégedetlenségének az orvoslását a mai rendszertelen és logikátlan pénzügyigazgatás gyökeres reformjában látja, t. i. a teljes államosításban. Javasolja, hogy a községi jegyzők adóügyi hatáskörének a megszüntetésével minden községben m.

kir. adóhivatal állíttassanak fel s ez által a jegyző adassék vissza a községi autonómiának és a közigazgatásnak. A világos okfejtéssel megírt könyvet nem szakemberek is érdeklődéssel olvashatják. *Tr.*

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Lapunk t. előfizetőinek és olvasóinak boldog karácsonyi ünnepeket kíván a — szerkesztőség.

— **Gyász hírek.** *Özv. Both Józsefné,* kinek halálát külön cikkünk méltatja, f. hó 20 án hunyt el 71 éves korában s temetését 22-én d. e. Forgács Gyula lelkész végezte megható gyászbeszéddel. Kihűlt hamvai körül ott állott nyolc gyermeke (kettő a távolság miatt nem érkezhettek meg) s ott állottak vejei: Kiss Zsigmond, abonyi lelkész-esperes, Rácz József f.-rócei lelkész, dr. Gulyás István debreceni, Halász Dénes spataki tanár, dr. Kiss Sándor ügyvéd, tanácsbíró, Buchwald Andor és Porzsol Gyula vasúti tiszték és többen az unokák 32 főnyi seregéből. Sárospatak művelt társadalma osztatlan részvételével fejezte ki az elhunyt kiváló női erényei iránt tiszteletet. — *Farkas József* iskolaszolga, főiskolánknak közel 30 év óta hűséges, becsületes, szorgalmas munkása, egy baleset következtében dec. 17-én 67 éves korában meghalt; temetését az ifj. énekkar közreműködésével, Marton János theol. tanár végezte. — *Bakó Gyula I.* gimn. o. tanuló, f. hó 13-án a szülei háznál Ke-nélzón, hosszas betegség után elhunyt; temetése 14-én az ifj. énekkar közreműködésével történt. Az elhunytak emléke legyen áldott!

— **Három ref. tudóst,** egyetemi tanárt és akadémiai tagot tüntetett ki dec. 16-án a budapesti egyetem, doktori szigorlatuknak 50 éves fordulója alkalmából, *aranyoklevéllel.* E 3 férfiú: *Ballagi Aladár, Illosvay Lajos és Fröhlich Izidor.*

— **Czirják Ferenc háza.** Czirják Ferenc nagy-körösi gazda, aki 1924 október havában hunyt el, a ref. tanítóképzőintézet szomszédságában levő házát a ref. egyháznak hagyta képezdei internátusul. Az egyház halálával fogadta a szép hagyományt, a házat és telket mintegy 80 millió K költséggel a célnak megfelelőleg átalakíttatta, rendbe hozatta s Czirják Ferenc nevenapján, dec. 3-án az épületeket a közhasználatnak átadta. Az intézet felírata: *Boldog emlékü Czirják Ferenc és neje Papp Juliánna alapítványi háza. Tanulóképzői Internátus.* Áldott legyen a Czirják Ferencek emlékezete!

— **A tiszántúli egyházkerület** nov. 18-án tartott őszi közgyűlése egyházkerületi belmissziói lelkészséget szervezett és arra *Fekete Gyula* nagy-kikindai lelkészt és egyh. ker. jegyzőt választotta meg, aki 1926 jan. 1-én fogja új állását elfoglalni. A *Debreceni Prot. Lap* legközelebbi számában közli a belmisszió lelkészi állás szervezéséről, munkaköréről szóló egyh. ker. határozatot.

— **A Bethlen Kollégiumért.** A nagyenyedi Bethlen Kollégium régi diákjai legutóbb egy felhívást intéztek az angolul beszélő protestáns népekhez, amelyben előadva e Kollégiumnak 300 éven át a műveltség, tudomány és a ref. vallás érdekében tett szolgálatait, az oláhok fojtogatásával szemben anyagi és erkölcsi támogatásukat kéri.

— **Előfizetési felhívás.** Lapunk jelen száma utolsó ebben az esztendőben. Tisztelettel kérjük azon megrendelőinket, akik előfizetési díjjal még hátralékban vannak, hogy előfizetéseiket a még hátralevő néhány nap alatt rendezni szíveskedjenek, hogy mi is eleget tehesünk a nyomdával szemben fennálló kötelezettségünknek. De ezzel kapcsolatban egyszersmind — s ez már minden megrendelőnknek szól — a jövő évi előfizetési díjak beküldését is kérjük. Előfizetési díj a jövő évre is: **10 aranykorona** (a 17.000 K). **A kiadóhivatal.**

— **A pápai főiskola** vezetősége elhatározta, hogy elkészíteti a főiskola múltját és jelenét ismertető veitett képes előadást és ezzel a távolabb eső egyházközségnek is alkalmat fog nyújtani, hogy tagjai belétekinthessenek az ősi kollégium múltjába és megláthassák a sok nehézségekkel küzdő jelent s így a főiskola fentartására annál készségesebb szívvel hozhassák meg áldozataikat. Az előadás szövegét Tóth Endre theol. tanár írta és képekkel Fejes Zsigmond főgimn. tanár látta el.

— **A tanyai hívek gondozása.** Ravasz László idei püspöki jelentéséből vesszük át a következő sorokat: „A magyar reformátusságnak jó része s igen értékesebb része *diasporákban* él. A szórványok gondozására nekünk sokkal nagyobb munkát és áldozatot kell fordítani, mint eddig, sőt azt egyenesen az egész magyar reformátusságnak ügyévé kell tenni. Addig is, amíg valamit bizonyosan lehet e tárgyban tenni, különösen a *presbitereket* kérem, hogy legyenek e munkában a lelkész segítőtársai. Ne legyen olyan *tanya*, ha ott református család, vagy gazda él, hogy oda minden hónapban egyszer legalább be ne köszöntsen egyik-másik presbiter. Ne legyen olyan tanyai gyerek, akit élete legfontosabb időszakában, 13—14 éves korában, néhány hónapra be ne vigyenek az anyaközségbe, hogy ott a konfirmációra előkészüljön. Végül ne legyen olyan tanyai családfő, aki legalább minden ünnepre az anyaegyház pásztorától nem kap egy traktátust, pár sornyi levelet, szóval, akit el nem ér az írásbeli igehirdetés. Hiába prédikál valaki szépen és tartja rendbe a templomot és környékét, ha a hegyekben, vagy a tanyákon egész generációk nőnek fel igehirdetés és pásztoráció nélkül, sőt egész generációk kallódnak el... Azt az igazságtalanságot is fájlnunk és megszüntetéséről gondoskodnunk kell, hogy minél kisebb és minél szegényebb egy gyülekezet, annál nagyobb terhet hordoz s minél nagyobb és minél gazdagabb emberekből áll egy gyülekezet, annál kisebb a terhe. Több ezer holdas emberek díszes egyházi állásokban felszisszennek, ha egymillió korona adót vetnek ki rájuk és van olyan gyülekezetünk, ahol a napszámos ember, akinek semmije sincs, másfél mázsa búzaérték rendkívüli adót hordoz...”

— **A németországi ev. nőtheologusok** okt. 27—29. napjain Marburgban tartott gyűlésükön, a következő határozatokat hozták: 1. Mint nőtheologusok egyházunk szolgálatában azokon a mezőkön kívánnak szolgálni, amelyek női gondozást kívánnak. Remélik, hogy meg fognak tudni számokra teremteni oly speciális munkamezőt, mely megfelel az egyház szükségleteinek s ahol ők saját felelősségükre dolgozhatnak. Ez a szolgálat

nem lesz sem tisztán szociális, sem teljesen azonos a lelkészi szolgálattal. Remélik, hogy a belőle származó munkamegosztás könnyíteni fog a lelkész munkáján. 2. A tulajdonképeni papi szolgálat mellett úgy vélik, a következő munkateretek felelnek meg kiválónban a női theologusoknak: Lelki gondozás a kórházak és fogházak női osztályaiban (ide érve a prédikálást és szentségek kiszolgáltatását is), a leány-menházak lelki vezetése, vallás-oktatás a gyülekezetben, papi munka a női ifjúság körében, munkálkodás azokban a különböző szervezetekben, melyek erkölcsi vagy szociális törekvéseik útján kapcsolatban állnak az egyházzal. — A theológiát végzett nőhallgatóknak Németországban ez ideig nincs joguk a második lelkészi vizsgálatra jelentkezni, mindamellett többen közülük már szerepelnek mint kisegítő lelkészek, így az egyik Saalfeldben, a másik Jenában; a harmadik nemrégiben Meiningenben kapott alkalmazást és a várkastély templomában több ízben szerepelt a délutáni istentiszteleteken.

— **A szentév vége.** A gondolkodó s a vallásos és egyházi élet eseményeit figyelemmel kísérő rómaiak a szentév látványaitól nincsenek nagyon elragadtatva. Sajnálattal látják, hogy mindenütt csak ünnepélyek és ünnepélyek, fényes procesziók, ünnepi misék, boldoggányilyánítások, szentéavatások, szentek különböző testrészeinek közszemlére állítása, szent Gennaro véérének buzogása, a Sz. Péter székesegyház kupolájának megvilágítása, — mindenütt csak ünnepély és ünnepély! Sehol nem hallani Isten igéjét egy-egy nagy egyházi szónok ajkáról; senki nem olvassa egy-egy nagy theologus munkáját; sehol egy nagy hitvédő a hitetlenség támadásaival szemben! Ez az esztendő az egyház belső elszegényedésének ijesztő kora, amit nem lehet drapériakkal, gyertyákkal és más pompával eltakarni. Ha a papok, akiknek semmi egyéb kívánságuk nincs, mint hogy állásaikban megmaradjanak, elégedettek, nagy számmal vannak Rómában olyanok, akik eszményeket táplálnak, szabadság után áhítoznak és segítséget keresnek. Attól lehet tartani, hogy mindezek az ünneplések a pápas egyházra nézve rossz véget találnak érni, hogy a vallásos vágyakozással telített lelkek egy napon fölébrednek, feltámadnak és olyan vallásos mozgalmat indítanak, mely az egész világot át fogja járni.

Irodalmi szenzáció!!

Most jelent meg

Komáromi János

PATAKI DIÁKOK

című legújabb és legszebb regénye.

Ára, rendes könyvforgalomban, fűzve 70.000 s díszes vászonkötésben 98.000 K. Akik azonban a „Sárospataki Református Lapok“-ra való hivatkozással a „Stádium“ könyvkiadó-vállalatnál (Budapest, VI. Rózsa-utca 111.) rendelik meg, fűzve 50.000 és kötve 70.000 koronáért kapják.

A „Pataki diákok“-nak ott kell lenni minden volt pataki diák kezében!